Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

~~[illegible]~~
~~A.102.~~

KW 235
D 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

T. LIVII PATAVINI HISTORIARVM AB VRBE CONDITA

Tomus Secundus.

Lugd. Batavorum
Ex Officina Elſeviriana,
cIↄ Iↄ c XLIV.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

EPITOMAE AB XI AD XX

LIBRUM HISTORIARUM ab Urbe Condita T. LIVII PATAVINI:

Quas, ut amiſſæ Hiſtoriæ argumentum extaret, hoc in loco placuit inſerere.

EPITOME LIBRI XI.

Quum Fabius Gurges conſul male adverſum Samnites pugnaſſet, & ſenatus de removendo eo ab exercitu ageret, Fabius Maximus pater deprecatus hanc ſibi ignominiam, eo maxime ſenatum movit, quod iturum ſe filio legatum pollicitus eſt; idque præſtitit. ejus conſiliis & opera filius conſul adjutus, cæſis Samnitibus triumphavit. C. Pontium imperatorem Samitium ductum in triumpho, ſecuri percuſſit. Quum civitas peſtilentia laboraret; miſſis legatis, ut Æſculapii ſignum Romam ab Epidauro transferrent; anguem, qui ſe in navem eorum contulerat, in quo ipſum numen eſſe conſtabat, deportavêre: eoque in inſulam Tiberis egreſſo, eodem loco ſedes Æſculapio conſecrata eſt. L. Poſtumius conſularis, quoniam quum exercitui præeſſet, opera militum in agro ſuo uſus erat, damnatus eſt. Cum Samnitibus pacem petentibus fœdus quarto renovatum eſt. Curius Dentatus conſul, Samnitibus cæſis, & Sabinis, qui rebellaverant, victis, & in deditionem acceptis, bis in eodem magiſtratu triumphavit. Coloniæ deductæ ſunt, Caſtrum,

Sena, Adria. Triumviri capitales tunc primum creati ſunt. Cenſu acto luſtrum conditum eſt: cenſa ſunt civium capita ducenta ſeptuaginta tria millia. Plebs, propter æs alienum, & graves & longas ſeditiones, ad ultimum ſeceſſit in Ianiculum. unde à Q. Hortenſio Dictatore deducta eſt; iſque in ipſo magiſtratu deceſſit. Res præterea contra Volſinienſes geſtas continet: item adverſus Lucanos, contra quos auxilium Thurinis ferre placuerat.

LIBRI XII.

QVum legati Romanorum à Gallis Senonibus interfecti eſſent, bello ob id Gallis indicto, L. Cæcilius prætor cum legionibus ab iis cæſus eſt. Quum à Tarentinis claſſis Romana direpta eſſet, duumviro, qui præerat claſſi, occiſo, legati ad eos à ſenatu, ut de iis injuriis quererentur miſſi, pulſati ſunt. ob id bellum iis indictum eſt. Samnites defecerunt. Adverſus eos, & Lucanos, & Bruttios, & Etruſcos, aliquot prœliis à compluribus ducibus bene pugnatum eſt. Pyrrhus Epirotarum rex, ut auxilium ferret Tarentinis, in Italiam venit. Cum in præſidium Rheginorum legio Campana cum præfecto Deci Iubellio miſſa eſſet, occiſis Rheginis Rhegium occupavit.

LIBRI XIII.

VAlerius Lævinus conſul parum proſpere adve
ſus Pyrrhum pugnavit: elephantorum max
me inuſitata facie territis militibus. Poſt prœliu
quum corpora Romanorum, qui in acie ceciderat
Pyrrhus inſpiceret, omnia verſa in hoſtem inveni
populabundusque ad urbem Romam proceſſit. C. F
bricius, miſſus ad eum à ſenatu ut de redimen
captivis ageret, fruſtra ut patriam deſereret, à r

tentas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tentatus eſt. captivi ſine precio remiſſi ſunt. Cyneas, legatus à Pyrrho ad ſenatum miſſus, petiit, ut componendæ pacis cauſſa rex in urbem reciperetur. de qua re quum ad frequentiorem ſenatum referri placuiſſet, Ap. Claudius, qui propter valetudinem oculorum jam diu conſiliis publicis ſe abſtinuerat, venit in curiam, & ſententia ſua tenuit, ut id Pyrrho negaretur. Cn. Domitius cenſor primus ex plebe luſtrum condidit. cenſa ſunt civium capita ducenta ſeptuaginta octo millia, ducenta viginti duo. Iterum adverſus Pyrrhum dubio eventu pugnatum eſt. Cum Carthaginienſibus quarto fœdus renovatum eſt. Quum C. Fabricio conſuli is, qui ad eum à Pyrrho transfugerat, polliceretur ſe regi venenum daturum, cum indicio ad regem remiſſus eſt. Res præterea contra Etruſcos, Lucanos, Bruttios, & Samnites, proſpere geſtas, continet.

LIBRI XIV.

PYrrhus in Siciliam trajecit. Quum inter alia prodigia fulmine dejectum eſſet in Capitolio Iovis ſignum, caput ejus per aruſpices inventum eſt. Curius Dentatus, quum delectum haberet; ejus qui citatus non reſponderat, bona primus vendidit. Pyrrhum iterum ex Sicilia in Italiam reverſum vicit, & Italia expulit. Fabricius cenſor P. Cornelium Rufinum conſularem ſenatu movit, quod is decem argenti pondo facti haberet. Luſtro à cenſoribus condito, cenſa ſunt capita civium ducenta ſeptuaginta unum, millia ducenta viginti quatuor. Cum Ptolomæo Ægypti rege ſocietas juncta eſt. Sextilia virgo Veſtalis damnata inceſti, viva defoſſa eſt. Coloniæ deductæ ſunt, Poſidonia, & Coſſa. Carthaginienſium claſsis auxilio Mamertinis venit; quo facto ab iis fœdus violatum eſt. Res præterea

contra Lucanos, Samnites & Bruttios, feliciter geſtas & Pyrrhi regis mortem continet.

LIBRI XV.

VIctis Tarentinis pax & libertas data eſt. Legio Campana, quæ Rhegium occupaverat, obſeſſa, deditione facta, ſecuri percuſſa eſt. Quum legatos Apolloniatium ad ſenatum miſſos quidam juvenes pulſaſſent, dediti ſunt Apolloniatibus. Picentibus victis pax data. coloniæ deductæ, Ariminum in Piceno, Beneventum in Samnio. Tunc primum populus Romanus argento uti cœpit. Vmbri & Sallentini victi, in deditionem accepti ſunt. Quæſtorum numerus ampliatus eſt, ut eſſent octo.

LIBRI XVI.

ORigo Carthaginienſium, & primordia urbis referuntur; contra quos & Hieronem regem Syracuſanorum auxilium Mamertinis ferendum cenſuit ſenatus. Quum de ea re inter ſuadentes, ut id fieret, diſſuadenteſque contentio fuiſſet, tranſ greſſiſque tum primum mare equitibus Romanis adverſus Hieronem ſæpius bene pugnatum. Petent pax data eſt. Luſtrum à cenſoribus conditum. cen ſa ſunt civium capita ducenta nonaginta duo mi lia, ducenta viginti quatuor. Decimus Iunius Bru tus munus gladiatorium in honorem defuncti patr edidit primus. Colonia Eſernia deducta eſt. R præterea contra Pœnos & Volſcos proſpere geſt continet.

LIBRI XVII.

CN. Cornelius Conſul à claſſe Punica circu ventus, & per fraudem, velut in colloqui evocatu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

evocatus, captus eſt. C. Duillius Conſul adverſus claſſem Pœnorum proſpere pugnavit, primuſque omnium Romanorum ducum, navalis victoriæ duxit triumphum. ob quam cauſſam ei perpetuus honos habitus eſt, ut revertenti à cœna, tibicine canente, funale præferretur. L. Cornelius Conſul in Sardinia & Corſica contra Sardos, & Corſos, & Hannonem Pœnorum ducem feliciter pugnavit. Attilius Calatinus Conſul, quum in locum iniquum à Pœnis circumſeſſum temere duxiſſet exercitum, M. Calpurnii tribuni militum virtute & opera evaſit: qui cum trecentis militibus eruptione facta, hoſtes in ſe converterat. Annibal dux Pœnorum, victa claſſe cui præfuerat, à militibus ſuis in crucem ſublatus eſt.

LIBRI XVIII.

ATtilius Regulus Conſul victis navali prœlio, Pœnis, in Africam trajecit. & ibi ſerpentem portentoſæ magnitudinis cum magna militum clade occidit, & quum aliquot prœliis bene adverſum Carthaginienſes pugnaſſet, ſucceſſorque ei à ſenatu proſpere bellum gerenti non mitteretur, idipſum per literas ad ſenatum miſſas queſtus eſt: in quibus inter cauſſas petendi ſucceſſoris, quod agellus ejus à mercenariis eſſet deſertus. Quærente deinde fortuna, ut magnum utriuſque caſus exemplum in Regulo proderetur, accerſito à Carthaginienſibus Xantippo Lacedæmoniorum duce, victus prœlio, & captus eſt. Res deinde à ducibus Romanis omnibus terra marique proſpere geſtas, deformavere naufragia claſſium. Tib. Coruncanus primus ex plebe pontifex maximus creatus P. Sempronius Sophus, Manius Valerius Maximus cenſores, quum ſenatum legerent, tredecim ſenatu moverunt. luſtrum con-

diderunt, quo cenſa ſunt civium capita ducenta nonaginta ſeptem millia, ſeptingenta nonaginta ſeptem. Regulus miſſus à Carthaginienſibus ad ſenatum, ut de pace, & ſi eam non poſſet impetrare, de captivis commutandis ageret; jurejurando aſtrictus eſt, rediturum ſe Carthaginem, ſi commutari captivos non placuiſſet. Vtrumque negandi auctor ſenatui fuit: & quum fide cuſtodita reverſus eſſet, ſupplicio à Carthaginienſibus de eo ſumpto, periit.

LIBRI XIX.

CÆcilius Metellus, rebus adverſus Pœnos proſpere geſtis, ſpecioſiſſimum egit triumphum; tredecim ducibus hoſtium, & centum viginti elephantis in eo ductis. Claudius Pulcer Conſul contra auſpicia profectus, juſſis immergi pullis, qui cibar nolebant; infeliciter adverſus Carthaginienſes claſſ pugnavit: & revocatus à ſenatu, juſſuſque dictatorem dicere, Claudium Glauciam dixit; ſortis ultimæ hominem: qui coactus abdicare ſe magiſtratu, poſtea ludos prætextatus ſpectavit. Attilius Calatinus primus dictator extra Italiam exercitum duxit. Cum Pœnis captivorum commutatio fact eſt. Coloniæ deductæ ſunt, Fregena, & in agro Sallentino, Brunduſium. Luſtrum à cenſoribus conditum eſt. cenſa ſunt civium capita ducenta quinquaginta unum, millia ducenta viginti duo. Claudia, ſoror Claudii, qui contemptis auſpiciis ma pugnaverat, à ludis revertens, quum turba prem retur, dixit, Vtinam frater meus viveret, it rumque claſſem duceret! *ob eam cauſſam mulc ei dicta eſt. Duo prætores tum primum creati ſun Cæcilius Metellus Pontifex maximus, A. P ſtumium conſulem, quoniam idem & flamen Ma tialis erat, quum is ad bellum gerendum profici vell*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

vellet, in urbe tenuit, nec paſſus eſt à ſacris recedere. Rebus adverſus Pœnos à pluribus ducibus proſpere geſtis, ſummam victoriæ C. Luctatius conſul, victa ad Ægates inſulas claſſe Pœnorum, impoſuit. Petentibus Carthaginienſibus pax data eſt. Quum templum Veſtæ arderet, Cæcilius Metellus Pontifex maximus, ex incendio ſacra rapuit. Duæ tribus adjectæ ſunt, Velina, & Quirina. Faliſci quum rebellaſſent, ſexto die perdomiti, in deditionem venerunt.

LIBRI XX.

SPoletium colonia deducta. Adverſus Ligures tunc primum exercitus promotus eſt. Sardi & Corſi, quum rebellaſſent, ſubacti ſunt. Tutia virgo Veſtalis inceſti damnata eſt. Bellum Illyriis, propter unum ex legatis, qui ad eos miſſi erant, occiſum, indictum eſt: ſubactique in deditionem venerunt. Prætorum numerus ampliatus eſt, ut eſſent quatuor. Galli Tranſalpini, qui in Italiam irruperant, cæſi ſunt. Eo bello populus Romanus ſui Latinique nominis, trecenta millia armatorum habuiſſe dicitur. Exercitibus Romanis tum primum trans Padum ductis, Galli Inſubres aliquot prœliis fuſi, in deditionem venerunt. M. Claudius Marcellus conſul, occiſo Inſubrium Gallorum duce Viridomaro, opima ſpolia retulit. Iſtri ſubacti ſunt. item Illyrii, cum rebellaſſent, domi in deditionem venerunt. Luſtrum à cenſoribus conditum eſt; quo cenſa ſunt civium capita ducenta ſeptuaginta millia ducenta tredecim. Libertini in quatuor tribus redacti ſunt, quum antea diſperſi per omnes fuiſſent; Eſquilinam, Palatinam, Suburranam, Collinam. C. Flaminius Cenſor viam Flaminiam munivit, & circum Flaminium extruxit. Coloniæ deductæ in agro de Gallis capto, Palcentia & Cremona.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

EPITOME
LIBRI XXI.

IN Italia belli Punici ſecundi ortus narrantur: & Annibalis Pœnorum ducis contra fœdus per Iberum amnem tranſitus, à quo Saguntum ſociorum populi Romani civitas octavo menſe capta eſt. de quibus injuriis miſſi legati ad Carthaginienſes, qui quererentur; cum ſatisfacere nollent, bellum iis indictum eſt. Annibal, ſuperato Pyrenæo ſaltu, per Gallias fuſis Volſcis, qui obſiſtere conati erant, ad Alpes venit: & laborioſo per eas tranſitu (quum montanos quoque Gallos obvios aliquot prœliis repuliſſet) deſcendit in Italiam, & ad Ticinum amnem Romanos equeſtri prœlio fudit: in quo vulneratum P. Cornelium Scipionem protexit filius, qu Africani poſtea nomen accepit. iterumque exercit Romano ad flumen Trebiam fuſo, Annibal Apenninum quoque, per maximam militum vexationen propter vim tempeſtatum, tranſiit. Cn. Corneliu Scipio in Hiſpania contra Pœnos proſpere pugnavit duce hoſtium Magone capto.

1 IN parte operis mei, licet mihi præfar quod in principio ſummæ totius pro feſſi plerique ſunt rerum ſcriptores, be lum maxime memorabile omnium, qu unquam geſta ſint, me ſcripturum; quod Ann bale duce Carthaginienſes cum populo Romar geſſere. Nam neque validiores opibus ullæ inter civitates genteſque contulerunt arma, neque l ipſis tantum umquam virium aut roboris fuit: haud ignotas belli artes inter ſe, ſed expertas prin Punico conſerebant bello. & adeo varia belli fo tuna, ancepſque Mars fuit, ut propius pericu fueri

fuerint, qui vicêre. Odiis etiam prope majoribus certarunt, quam viribus: Romanis indignantibus, quod victoribus victi ultro inferrent arma; Pœnis, quod ſuperbe avareque crederent imperitatum victis eſſe. Fama etiam eſt, Annibalem annorum ferme novem, pueriliter blandientem patri Amilcari ut duceretur in Hiſpaniam, quum perfecto Africo bello exercitum eo trajecturus ſacrificaret, altaribus admotum, tactis ſacris jurejurando adactum, ſe, quum primum poſſet, hoſtem fore populo Romano. Angebant ingentis ſpiritus virum Sicilia Sardiniaq; amiſſæ: nam & Siciliam nimis celeri deſperatione rerum conceſſam; & Sardiniam inter motum Africæ fraude Romanorum, ſtipendio etiam ſuperimpoſito, interceptam. His anxius 2
curis ita ſe Africo bello, quod fuit ſub recentem Rom. pacem, per quinque annos, ita deinde novem annis in Hiſpania augendo Punico imperio geſſit, ut appareret majus eum, quam quod gereret, agitare in animo bellum: &, ſi diutius vixiſſet, Amilcare duce Pœnos arma Italiæ illaturos fuiſſe, quæ Annibalis ductu intulerunt: Mors Amilcaris peropportuna, & pueritia Annibalis, diſtulerunt bellum. Medius Aſdrubal inter patrem & filium octo ferme annos imperium obtinuit; flore ætatis (uti ferunt) primo Amilcari conciliatus: gener inde ob altam indolem profecto animi aſcitus, & quia gener erat, factionis Barchinæ opibus, quæ apud milites plebemque plus quam modicæ erant, haud ſane voluntate principum imperio potitus. Is plura conſilio quam vi gerens, hoſpitiis regulorum magis, conciliandiſque per amicitiam principum novis gentibus, quam bello aut armis rem Carthaginienſem auxit. Ceterum nihilo ei pax tutior fuit. barbarus eum quidam palam, ob iram interfecti ab eo domini obtruncavit, comprehenſuſque

ſuſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

fuſque à circumſtantibus, haud alio quam ſi eva
ſiſſet vultu, tormentis quoque quum laceraretur
eo fuit habitu oris, ut ſuperante lætitia dolores, ri
dentis etiam ſpeciem præbuerit. Cum hoc Aſdru
bale, quia miræ artis in ſolicitandis gentibus, im
perioque jungendis ſuo fuerat, fœdus renovavera
populus Romanus, ut finis utriuſque imperii eſſ
amnis Iberus, Saguntiniſque mediis inter imper
3 duorum populorum libertas ſervaretur. In Aſdru
balis locum haud dubia res fuit, quin prærogat
vam militarem, qua extemplo juvenis Annibal
prætorium delatus, imperatorque ingenti omniu
clamore atque aſſenſu appellatus erat, favor etia
plebis ſequeretur. Hunc vix dum puberem Aſdr
bal literis ad ſe arceſſierat: actaque res etiam
ſenatu; Barchinis nitentibus, ut aſſueſceret milit
Annibal, atque in paternas ſuccederet opes. Han
alterius factionis princeps, *Et æquum poſtulare*
detur, inquit, *Aſdrubal, & ego tamen non cenſ*
quod petit, tribuendum. Quum admiratione t
ancipitis ſententiæ in ſe omnes convertiſſet, *I*
rem ætatis, inquit, *Aſdrubal, quem ipſe patri*
nibalis fruendum præbuit, juſto jure eum à filio
peti cenſet. nos tamen minime decet juventutem
ſtram pro militari rudimento aſſueſacere libi
prætorum. An hoc timemus, ne Amilcaris fi
nimis ſero imperia immodica, & regni paterni
ciem videat; & cujus regis genero hereditarii
relicti exercitus noſtri, ejus filio parum mature
viamus? Ego iſtum juvenem domi tenendum ſub
legibus, ſub magiſtratibus docendum vivere æquo
jure cum ceteris cenſeo; ne quandoque parvus hic
4 *ignis incendium ingens exſuſcitet.* Pauci, ac ferme
optimus quiſque, Hannoni aſſentiebantur: ſed (ut
plerumque fit) major pars meliorem vicit. Miſſus
Annibal in Hiſpaniam, primo ſtatim adventu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nem exercitum in ſe convertit. Amilcarem viventem redditum ſibi veteres milites credere; eundem vigorem in vultu, vimque in oculis, habitum oris, lineamentaque intueri. deinde brevi effecit, ut patri in ſe minimum momentum ad favorem conciliandum eſſet. Numquam ingenium idem ad res diverſiſſimas, parendum atque imperandum, habilius fuit. itaque haud facile diſcerneres, utrum imperatori, an exercitui carior eſſet: neque Aſdrubal alium quemquam præficere malle, ubi quid fortiter ac ſtrenue agendum eſſet: neque milites alio duce plus confidere, aut audere. Plurimum audaciæ ad pericula capeſſenda, plurimum conſilii inter ipſa pericula erat. nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat. Caloris ac frigoris patientia par: cibi potioniſque deſiderio naturali, non voluptate modus finitus: vigiliarum ſomnique nec die nec nocte diſcriminata tempora. Id quod gerendis rebus ſupereſſet, quieti datum: ea neque molli ſtrato, neque ſilentio accerſita. Multi ſæpe militari ſagulo opertum humi jacentem inter cuſtodias, ſtationeſque militum conſpexerunt. Veſtitus nihil inter æquales excellens: arma atque equi conſpiciebantur. Equitum peditumque idem longe primus erat. princeps in prœlium ibat: ultimus conſerto prœlio excedebat. Has tantas viri virtutes ingentia vitia æquabant; inhumana crudelitas, perfidia plus quam Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullus Deûm metus, nullum jusjurandum, nulla religio. Cum hac indole virtutum ac vitiorum, triennio ſub Aſdrubale imperatore meruit; nulla re, quæ agenda videndaque magno futuro duci eſſet, prætermiſſa.
Ceterum ex quo die dux eſt declaratus, velut Ita- 5
lia ei provincia decreta bellumque Romanum mandatum eſſet, nihil prolatandum ratus; ne ſe

quoque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

quoque, ut patrem Amilcarem, deinde Aſdruba-
lem, cunctantem caſus aliquis opprimeret; Sagun-
tinis inferre bellum ſtatuit. quibus oppugnandis
quia haud dubie Romana arma movebantur, in
Olcadum fines prius (ultra Iberum ea gens in
parte magis quam in ditione Carthaginienſium
erat) induxit exercitum, ut non petiſſet Saganti-
nos, ſed rerum ſerie, finitimis domitis gentibus
jungendoque, tractus ad id bellum videri poſſet.
Carteiam urbem opulentam caput gentis ejus ex-
pugnat diripitque. Quo metu perculſæ minores
civitates, ſtipendio impoſito imperium accepere:
victor exercitus opulentuſque præda Carthaginem
Novam in hiberna eſt deductus. Ibi large partien-
do prædam, ſtipendia præterita cum fide exſol-
vendo, cunctis civium ſociorumque animis in ſe
firmatis, vere primo in Vacceos promotum bel-
lum. Hermandica & Arbacala urbes vi captæ.
Arbacala & virtute & multitudine oppidanorum
diu defenſa. Ab Hermandica profugi exſulibus
Olcadum, priore æſtate domitæ gentis, quum ſe
junxiſſent, concitant Carpetanos: adortique An-
nibalem regreſſum ex Vacceis, haud procul Tago
flumine agmen grave præda turbavere. Annibal
prœlio abſtinuit, caſtriſque ſuper ripam poſitis,
quum prima quies ſilentiumque ab hoſtibus fuit,
amnem vado trajecit: valloque ita producto, ut
locum ad tranſgrediendum hoſtes haberent, inva-
dere eos tranſeuntes ſtatuit. Equitibus præcepit,
ut quum ingreſſos aquam viderent, adorirentur.
Peditum agmen in ripa, elephantos ante quadra-
ginta diſpoſuit. Carpetanorum cum appendicibus
Olcadum Vacceorumque centum millia fuere,
invicta acies, ſi æquo dimicaretur campo. Itaque
& ingenio feroces, & multitudine freti, & quod
metu ceſſiſſe credebant hoſtem; id morari victo-
ria

riam rati quod intereſſet amnis, clamore ſublato, paſſim ſine ullius imperio, qua cuique proximum eſt, in amnem ruunt. Et ex parte altera ripæ vis ingens equitum in flumen immiſſa, medioque alveo haudquaquam pari certamine concurſum; quippe ubi pedes inſtabilis, ac vix vado fidens, vel inermi equite, equo temere acto perverti poſſet: eques corpore armiſque liber, equo vel per medios gurgites ſtabili, cominus eminuſque rem gereret. Pars magna flumine abſumpta: quidam vorticoſo amni delati in hoſtes, ab elephantis obtriti ſunt: poſtremi, quibus regreſſus in ſuam ripam tutior fuit, ex varia trepidatione quum in unum colligerentur, prius quam tanto ex pavore reciperent animos, Annibal agmine quadrato amnem ingreſſus, fugam ex ripa fecit: vaſtatiſque agris, intra paucos dies Carpetanos quoque in deditionem accepit. Et jam omnia trans Iberum, 6
præter Saguntinos, Carthaginienſium erant. Cum Saguntinis bellum nondum erat: ceterum jam belli cauſſa certamina cum finitimis ſerebantur, maxime Turdetanis. quibus quum adeſſet idem, qui litis erat ſator, nec certamen juris, ſed vim quæri appareret, legati à Saguntinis Romam miſſi, auxilium ad bellum jam haud dubie imminens orantes. Conſules tunc Romæ erant, P. Cornelius Scipio, & T. Sempronius Longus: qui quum, legatis in ſenatum introductis, de Republ. retuliſſent, placuiſſetque mitti legatos in Hiſpaniam ad res ſociorum inſpiciendas; quibus ſi videretur digna cauſſa, & Annibali denuntiarent, ut ab Saguntinis ſociis populi Rom. abſtineret, & Carthaginem in Africam trajicerent, ac ſociorum populi Romani querimonias deferrent: hac legatione decreta, nec dum miſſa, omnium ſpe celerius Saguntum oppugnari allatum eſt. Tunc delata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

lata ex integro res ad ſenatum. Alii provinci
conſulibus Hiſpaniam atque Africam decerne
tes, terra marique rem gerendam cenſebant: al
totum in Hiſpaniam Annibalemque intendeba
bellum: Erant qui non temere movendam re
tantam, exſpectandoſque ex Hiſpania legatos ce
ſerent. Hæc ſententia, quæ tutiſſima videbatu
vicit: legatique eo maturius miſſi P. Valeri
Flaccus, & Q. Bebius Pamphilus, Saguntum
Annibalem, atque inde Carthaginem, ſi non a
ſiſteretur bello, ad ducem ipſum in pœnam fœ
7 ris rupti depoſcendum. Dum ea Romani par
conſultantque, jam Saguntum ſumma vi op
gnabatur. Civitas ea longe opulentiſſima ultra I
rum fuit, ſita paſſus mille ferme à mari. Oriu
à Zacyntho inſula dicuntur: miſtique etiam
Ardea Rutulorum quidam generis. ceterum
tantas brevi creverant opes, ſeu maritimis ſeu
reſtribus fructibus, ſeu multitudinis incremen
ſeu ſanctitate diſciplinæ, qua fidem ſocialem uſ
ad perniciem ſuam coluerunt. Annibal infeſto
ercitu ingreſſus fines, pervaſtatis paſſim agris,
bem tripartito aggreditur. Angulus muri era
planiorem patentioremq; quam cetera, circa
lem vergens. adverſus eum vineas agere inſtit
per quas aries mœnibus admoveri poſſet. Se
locus procul muro ſatis æquus agendis vineis
ita haudquaquam proſpere, poſtquam ad effec
operis ventum eſt, cœptis ſuccedebat. & turri-
gens imminebat: & murus, ut in ſuſpecto lo
ſupra ceteræ modum altitudinis emunitus era
juventus delecta, ubi plurimum periculi ac lab
oſtendebatur, ibi vi majore obſiſtebant. Ac pro
miſſilibus ſummovere hoſtem: nec quicq
ſatis tutum munientibus pati. deinde jam no
mœnibus modo atque turri tela micare, ſed
em-

erumpendum etiam in ſtationes operaq; hoſtium animus erat: quibus tumultuariis certaminibus haud ferme plures Saguntini cadebant, quam Pœni. Vt vero Annibal ipſe, dum murum incautius ſubit, adverſum femur tragula graviter ictus cecidit; tanta circa fuga atque trepidatio fuit, ut non multum abeſſet, quin opera ac vineæ deſererentur. Obſidio deinde per paucos dies magis 8
quam oppugnatio fuit, dum vulnus ducis curaretur. per quod tempus ut quies certaminum erat, ita ab apparatu operum ac munitionum nihil ceſſatum. Itaque acrius de integro obortum eſt bellum, pluribuſque partibus vix accipientibus quibuſdam opera locis vineæ cœptæ agi, admoverique aries. Abundabat multitudine hominum Pœnus; ad centum enim quinquaginta millia habuiſſe in armis creditur. Oppidani ad omnia tuenda atque obeunda multimoda arte diſtineri cœpti ſunt: & non ſufficiebant. jam enim feriebantur arietibus muri. Quaſſatæ quoque multæ partes erant. una continentibus ruinis nudaverat urbem: tres deinceps turres; quantumque inter eas muri erat, cum fragore ingenti prociderant: captumque oppidum ea ruina crediderant Pœni; qua, velut ſi pariter utroſque murus texiſſet, ita utrimque in pugnam procurſum eſt. Nihil tumultuariæ pugnæ ſimile erat, quales in oppugnationibus urbium per occaſionem partis alterius conſciſci ſolent: ſed juſtæ acies, velut patenti campo, inter ruinas muri rectaque urbis modico diſtantia intervallo conſtiterant. hinc ſpes, hinc deſperatio animos irritat: Pœno cepiſſe jam ſe urbem, ſi paululum adnitatur, credente; Saguntinis pro nudata mœnibus patria corpora opponentibus, nec ullo pedem referente, ne relicto à ſe loco hoſtem immitteret. Itaque quo acrius & confertim magis utrimque

pugna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

pugnabatur, eo plures vulnerabantur; nullo inte
arma corporaque vano intercidente telo. Falaric
erat Saguntinis, miſſile telum haſtili oblongo, &
cetera tereti, præterquam ad extremum, und
ferrum extabat. id, ſicut in pilo, quadratum ſtup
pa circumligabant, linebantque pice. Ferrum au
tem tres in longum habebat pedes, ut cum armi
transfigere corpus poſſet. Sed id maxime etiam
hæſiſſet in ſcuto, nec penetraſſet in corpus, pav
rem faciebat: quod quum medium accenſum mi
teretur, conceptumque ipſo motu multo majore
ignem ferret, arma omitti cogebat, nudumqu
9 militem ad inſequentes ictus præbebat. Quu
ergo diu anceps fuiſſet certamen, & Saguntini
quia præter ſpem reſiſterent, creviſſent animi; Po
nus, quia non viciſſet, pro victo eſſet; clamore
repente oppidani tollunt, hoſtemque in ruin
muri expellunt, inde impeditum trepidantemq
exturbant: poſtremo fuſum fugatumque in caſt
redigunt. Interim ab Roma legatos veniſſe nunti
tum eſt. quibus obviam ad mare miſſi ab Ann
bale, qui dicerent, nec tuto eos adituros inter t
tam effrænatarum gentium arma: nec Anniba
tanto diſcrimine rerum, operæ eſſe legationes a
dire. Apparebat, non admiſſos protinus Carth
ginem ituros. literas igitur nuncioſqué ad prin
pes factionis Barchinæ præmittit, ut præpara
ſuorum animos, ne quid pars altera gratificari p
10 Romanis poſſet. Itaque, præterquam quod a
miſſi auditique ſunt, ea quoque vana atque ir
legatio fuit. Hanno unus adverſo ſenatu cauſſ
fœderis, magno ſilentio propter auctoritat
ſuam, non aſſenſum audientium, egit. *Per D*
fæderum arbitros ac teſtes monuiſſe, prædixiſſ
ne Amilcaris progeniem ad exercitum mitter
non manes, non ſtirpem ejus conquieſcere viri:

umqu

nquam , donec ſanguinis nominiſque Barchini uiſquam ſuperſit , quietura Romana fœdera. Iu-enem flagrantem cupidine regni , viamque unam d id cernentem , ſi ex bellis bella ſerendo ſuccinctus rmis legionibuſque vivat ; velut materiam igni ræbentes , ad exercitus miſiſtis. aluiſtis ergo hoc in-endium , quo nunc ardetis. Saguntum veſtri cir-umſident exercitus , unde arcentur fœdere : mox arthaginem circumſidebunt Romanæ legiones ; du-ibus iiſdem Diis, per quos priore bello rupta fœdera unt ulti. Vtrum hoſtem , an vos , an fortunam ut-iuſque populi ignoratis ? Legatos ab ſociis , & pro ociis venientes , bonus imperator veſter in caſtra non dmiſit , Jus gentium ſuſtulit. hi tamen , unde ne oſtium quidem legati arcentur , pulſi ad vos ve-iunt , res ex fœdere repetunt. Publica fraus abſit : uctorem culpæ , & reum criminis depoſcunt. Quo enius agunt , ſegnius incipiunt ; eo , quum cœperint , vereor ne perſeverantius ſæviant. Ægates inſulas Erycemque ante oculos proponite, quæ terra marique er quatuor & viginti annos paſſi ſitis. Nec puer hic ux erat , ſed pater ipſe Amilcar ; Mars alter, ut iſti olunt. ſed Tarento tum in Italia non abſtinuera-nus ex fœdere : ſicut nunc Sagunto non abſtinemus. icerunt ergo Dii hominesque , & id de quo verbis mbigebatur , uter populus fœdus rupiſſet ; eventus elli , velut æquus Judex , unde jus ſtabat, ei victo-iam dedit. Carthagini nunc Annibal vineas tur-iſque admovet : Carthaginis mœnia quatit ariete. agunti ruinæ (falſus utinam vates ſim) noſtris apitibus incident : ſuſceptumque cum Saguntinis ellum , habendum cum Romanis eſt. Dedemus ergo Annibalem ? dicet aliquis. Scio meam levem eſſe n eo auctoritatem, propter paternas inimicitias. Sed & Amilcarem eo periiſſe lætatus ſum. quod ſi ille iveret , bellum jam cum Romanis haberemus : &

hunc

hunc juvenem tamquam furiam facemque huj
belli odi ac deteſtor. Nec dedendum ſolum ad pi
culum rupti fœderis, ſed, ſi nemo depoſcat, devehe
dum in ultimas maris terrarumque oras : ablega
dumque eo, unde nec ad nos nomen famaque ejus
cedere, nec ſolicitare quietæ civitatis ſtatum poſ
Ego autem ita cenſeo: legatos extemplo Rom
mittendos, qui ſenatui ſatis faciant : alios qui
nibali nuntient, ut exercitum ab Sagunto abdu
ipſumque Annibalem ex fœdere Romanis deda
tertiam legationem ad res Saguntinis reddendas
21 *cerno.* Quum Hanno peroraſſet, nemini omni
certare oratione cum eo neceſſe fuit; adeo pr
omnis ſenatus Annibalis erat : infeſtiuſque lo
tum arguebant Hannonem, quam Flaccum V
rium legatum Romanum. Reſponſum inde leg
Romanis eſt, *Bellum ortum ab Saguntinis, no*
Annibale eſſe. populum Romanum injuſte face
Saguntinos vetuſtiſſimæ Carthaginienſium soci
præponat. Dum Romani tempus terunt legati
bus mittendis, Annibal, quia feſſum mil
prœliis operibuſque habebat, paucorum iis
rum quietem dedit; ſtationibus ad cuſtodiar
nearum aliorumque operum diſpoſitis. int
animos eorum nunc ira in hoſtes ſtimula
nunc ſpe præmiorum accendit. Vt vero pro
cione prædam captæ urbis edixit militum
adeo accenſi omnes ſunt, ut ſi extemplo ſig
datum eſſet, nulla vi reſiſti videretur poſſe. S
tini ut à prœliis quietem habuerant, nec lac
tes, nec laceſſiti per aliquot dies; ita non
non die umquam ceſſaverant ab opere, ut n
murum ab ea parte qua patefactum oppidu
nis erat, reficerent. Inde oppugnatio eos aliq
atrocior, quam ante, adorta eſt : nec qua pri
aut potiſſimum parte ferrent opem (quum o

variis clamoribus ſtreperent) ſatis ſcire poterant. Ipſe Annibal, qua turris mobilis omnia munimenta urbis ſuperans altitudine agebatur, hortator aderat. quæ quum admota, catapultis baliſtiſque per omnia tabulata diſpoſitis, muros defenſoribus nudaſſet; tum Annibal occaſionem ratus, quingentos ferme Afros cum dolabris ad ſubruendum ab imo murum mittit. nec erat difficile opus, quod cæmenta non calce durata erant, ſed interlita luto, ſtructuræ antiquæ genere. Itaque latius quam cæderetur, ruebat: perque patentia ruinis agmina armatorum in urbem vadebant. Locum quoque editum capiunt: collatiſque eo catapultis baliſtiſque, ut caſtellum in ipſa urbe velut arcem imminentem haberent, muro circumdant: & Saguntini murum interiorem ab nondum capta urbis parte ducunt. Vtrimque ſumma vi & muniunt, & pugnant: ſed interiora tuendo, minorem in dies urbem Saguntini faciunt. Simul creſcit inopia omnium longa obſidione, & minuitur exſpectatio externæ opis, quum tam procul Romani, unica ſpes, circa omnia hoſtium eſſent. Pauliſper tamen affectos animos recreavit repentina profectio Annibalis in Oretanos, Carpetanoſque. qui duo populi delectus acerbitate conſternati, retentis conquiſitoribus metum defectionis quum præbuiſſent, oppreſſi celeritate Annibalis, omiſerunt mota arma. Nec Sagunti oppugnatio ſegnior erat, Ma- 12
harbale, Himilconis filio, quem præfecerat Annibal, ita impigre rem agente, ut ducem abeſſe nec cives nec hoſtes ſentirent. Is & prœlia aliquot ſecunda fecit, & tribus arietibus aliquantulum muri diſcuſſit: ſtrataque omnia recentibus ruinis advenienti Annibali oſtendit. Itaque ad ipſam arcem extemplo ductus exercitus, atroxque prœlium cum multorum utrimque cæde initum, &

pars

pars arcis capta eſt. tentata deinde per duos exigua pacis ſpes, Alconem Saguntinum, & Alorcum Hiſpanum. Alcon inſciis Saguntinis, precibus aliquid moturum ratus, quum ad Annibalem noctu tranſiſſet, poſtquam nihil lacrimæ movebant, conditioneſque triſtes, ut ab irato victore ferebantur, transfuga ex oratore factus, apud hoſtem manſit, moriturum affirmans, qui ſub conditionibus his de pace ageret. Poſtulabatur autem redderent res Turdetanis: traditoque omni auro atque argento, egreſſi urbe cum ſingulis veſtimentis ibi habitarent, ubi Pœnus juſſiſſet. Has pacis leges abnuente Alcone accepturos Saguntinos; Alorcus vinci animos, ubi alia vincantur, affirmans, ſe pacis ejus interpretem fore pollicetur. Erat autem tum miles Annibalis: ceterum publice Saguntinis amicus atque hoſpes. Tradito palam telo cuſtodibus hoſtium, tranſgreſſus munimenta, ad prætorem Saguntinum (& ipſe ita jubebat) eſt deductus: quo quum extemplo concurſus omnis generis hominum eſſet factus, ſummota cetera multitudine, ſenatus Alorco datus eſt: cujus talis oratio fuit:

13 *Si civis veſter Alcon, ſicut ad pacem petendam ad Annibalem venit, ita pacis conditiones ab Annibale ad vos retuliſſet, ſupervacaneum hoc mihi fuiſſet iter, quo nec orator Annibalis nec transfuga ad vos veniſſem. Quum vero ille, aut veſtra aut ſua culpa manſerit apud hoſtem; ſua, ſi metum ſimulavit; vestra, ſi periculum eſt apud vos, vera referentibus; ego, ne ignoraretis eſſe aliquas & ſalutis & pacis vobis conditiones, pro vetuſto hoſpitio, quod mihi vobiſcum eſt, ad vos veni. Veſtra autem causa me, nec ullius alterius loqui, quæ loquor apud vos, vel ea fides ſit, quod neque dum veſtris viribus reſtitiſtis, neque dum auxilia ab Romanis ſperaſtis, pacis unquam apud vos mentionem feci. Poſtquam nec ab*

Romanis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Romanis vobis ulla ſpes eſt, nec veſtra jam aut ar-ma vos, aut mœnia ſatis defendunt, pacem affero ad vos magis neceſſariam quam æquam. cujus ita ali-qua ſpes eſt, ſi eam quemadmodum ut victor fert Annibal, ſic vos ut victi audiatis: ſi non id quod amittitur in damno (quum omnia victoris ſint) ſed quicquid relinquitur, pro munere habituri eſtis. Vrbem vobis, quam ex magna jam parte dirutam, captam fere totam habet, adimit: agros relinquit; locum aſſignaturus, in quo novum oppidum ædifi-cetis: aurum argentumque omne, publicum priva-tumque ad ſe jubet deferri: conjugum veſtraque corpora ac liberorum veſtrorum ſervat inviolata, ſi inermes cum binis veſtimentis velitis à Sagunto exire. Hæc victor hoſtis imperat. Hæc quanquam ſint gravia atque acerba, fortuna veſtra vobis ſua-det. Equidem haud deſpero, quum omnium poteſtas ei à vobis facta ſit, aliquid ex his rebus remiſſurum. Sed hæc patienda cenſeo potius, quam trucidari cor-pora veſtra, rapi trahique ante ora veſtra conjuges, ac liberos belli jure ſinatis. Ad hæc audienda quum 14
circumfuſa paulatim multitudine, permiſtum ſe-natui eſſet populi concilium; repente primores ſe-ceſſione facta (priuſquam reſponſum daretur) ar-gentum aurumque omne ex publico privatoque in forum collatum, in ignem ad id raptim factum conjicientes, eodem plerique ſemetipſos præcipi-taverunt. Quum ex eo pavor ac trepidatio totam urbem pervaſiſſet, alius inſuper tumultus ex arce auditur. Turris diu quaſſata prociderat: perque ruinam ejus cohors Pœnorum impetu facto quum ſignum imperatori dediſſet, nudatam ſtationibus cuſtodiiſque ſolitis hoſtium eſſe urbem; non cun-ctandum in tali occaſione ratus Annibal, totis vi-ribus aggreſſus urbem, momento cepit; ſigno dato, ut omnes puberes interficerentur. quod imperium

crudele,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

crudele, ceterum prope neceſſarium cognitum i
ipſo eventu eſt. Cui enim parci potuit ex iis, qu
aut incluſi cum conjugibus ac liberis domos ſupe
ſeipſos concremaverunt, aut armati nullum ant
15 finem pugnæ quam morientes fecerunt? Captur
oppidum eſt cum ingenti præda. Et quamquar
pleraque ab dominis de induſtria corrupta eran
& in cædibus vix ullum diſcrimen ætatis ira fec
rat, & captivi militum præda fuerant; tamen e
precio rerum venditarum aliquantum pecuniæ r
dactum eſſe conſtat, & multam precioſam ſupe
lectilem veſtemque miſſam Carthaginem. Octav
menſe quam cœptum oppugnari, captum Sagu
tum, quidam ſcripſere. inde Carthaginem nova
in hiberna Annibalem conceſſiſſe: quinto dein
menſe, quam à Carthagine profectus ſit, in It
liam perveniſſe. Quæ ſi ita ſunt, fieri non potuit,
P. Cornelius, & T. Sempronius conſules fueri
ad quos & principio oppugnationis legati Sagu
tini miſſi ſint: & qui in ſuo magiſtratu cum A
nibale alter ad Ticinum amnem, ambo aliquan
poſt ad Trebiam pugnaverint. Aut omnia brevi
ra aliquanto fuere: aut Saguntum principio an
quo P. Cornelius & T. Sempronius conſules fu
runt, non cœptum oppugnari eſt, ſed captu
Nam exceſſiſſe pugna ad Trebiam in annum C
Servilii & Flaminii non poteſt: quia Flamin
Arimini conſulatum iniit; creatus ab T. Semp
nio conſule: qui poſt pugnam ad Trebiam,
creandos conſules Romam quum veniſſet, co
16 tiis perfectis ad exercitum in hiberna rediit.
idem fere tempus, & legati, qui redierant à C
thagine, Romam retulerunt, omnia hoſtilia e
& Sagunti excidium nunciatum eſt: tantuſque
mul mœror Patres miſericordiaque ſociorum
emptorum indigne, & pudor non lati auxilii

ira in Carthaginienſes, metuſque de ſumma rerum
cepit, velut ſi jam ad portas hoſtis eſſet: ut tot uno
tempore motibus animi turbati, trepidarent magis quam conſulerent. Nam neque hoſtem acriorem bellicoſioremque ſecum congreſſum; nec rem Romanam tam deſidem unquam fuiſſe atque imbellem. Sardos, Corſoſque, & Hiſtros, atque Illyricos, laceſſiſſe magis quam exercuiſſe Romana arma: & cum Gallis tumultuatum magis quam belligeratum. Pœnum hoſtem, veteranum trium & viginti annorum, militia duriſſima inter Hiſpanas gentes ſemper victorem, primum Amilcare, deinde Aſdrubale, nunc Annibale duce acerrimo aſſuetum, recentem ab excidio opulentiſſimæ urbis Iberum tranſire: trahere ſecum tot excitos Hiſpanorum populos: conciturum avidas ſemper armorum Gallicas gentes. cum orbe terrarum bellum gerendum in Italia, ac pro mœnibus Romanis eſſe. Nominatæ jam antea conſulibus provin- 17
ciæ erant, tum ſortiri juſſi: Cornelio Hiſpania, Sempronio Africa cum Sicilia evenit. Sex in eum annum decretæ legiones, & ſocium quantum ipſis videretur, & claſſis quanta parari poſſet. Quatuor & viginti peditum Romanorum millia ſunt ſcripta, mille & octingenti equites: ſociorum quadraginta quatuor peditum, & quatuor equitum millia: naves ducentæ viginti quinqueremes, celoces viginti deductæ. Latum inde ad populum, vellent, juberent, populo Carthaginienſi bellum indici. Ejuſque belli cauſſa ſupplicatio per urbem habita: atque adorati Dii, ut bene ac feliciter eveniret, quod bellum populus Romanus juſſiſſet. Inter conſules ita copiæ diviſæ. Sempronio datæ legiones duæ: ea quaterna millia erant peditum, & trecenti equites: ſociorum ſexdecem millia peditum, equites mille octingenti: naves longæ

CLX. celoces duodecim. Cum his terreſtribus maritimiſque copiis T. Sempronius miſſus in Siciliam; ita in Africam tranſmiſſurus, ſi ad arcendum Italia Pœnum conſul alter ſatis eſſet. Cornelio minus copiarum datum, quia L. Manlius prætor & ipſe cum haud invalido præſidio in Galliam mittebatur. Navium maxime Cornelio numerus diminutus. ſexaginta quinqueremes datæ (neque enim mari venturum, aut ea parte belli dimicaturum hoſtem credebant) & duæ Romanæ legiones cum ſuo juſto equitatu, & quatuordecim millibus ſociorum peditum, equitibus mille ducentis. Duas legiones Romanas, & quatuordecim millia ſociorum peditum, mille equites ſocios, ſexcentos Romanos, Gallia provincia eodem anno verſa in
18 Punicum bellum habuit. His ita comparatis, u[t] omnia juſta ante bellum fierent, legatos majore[s] natu, Q. Fabium, M. Livium, L. Æmilium, C. Licinium, Q. Bæbium, in Africam mittunt a[d] percunctandos Carthaginienſes, Publicone con[ſi]ſilio Annibal Saguntum oppugnaſſet? & ſi, i[d] quod facturi videbantur, faterentur, ac defende[-]rent publico conſilio factum, ut indicerent popul[o] Carthaginienſi bellum. Romani poſtquam Ca[r]thaginem venerunt, quum ſenatus datus eſſet, & Q. Fabius nihil ultra quam unum, quod manda[-]tum erat, percunctatus eſſet; tum ex Carthag[i]nienſibus unus princeps: *Vana Romani*, inqui[t], *& prior legatio fuit, quum Annibalem tanqua[m] ſuo conſilio Saguntum oppugnantem depoſcebati[s]; ceterum hæc legatio verbis adhuc lenior eſt, re aſp[e]rior. Tunc enim Annibal & inſimulabatur, depoſcebatur. nunc à nobis & confeßio culpæ exp[ri]mitur: & ut à confeßis, res extemplo repetunt[ur]. Ego autem, non, privato publicone conſilio Sagu[n]tum oppugnatum ſit, quærendum cenſeo: ſed utr[um]*

*Jure, an injuria. Noſtra enim hæc quæſtio atque
animadverſio in civem noſtrum eſt; noſtro, an ſuo
fecerit arbitrio. Vobiſcum una diſceptatio eſt; li-
cueritne per fœdus fieri. Itaque, quoniam diſcerni
placet, quid publico conſilio, quid ſua ſponte impe-
ratores faciant; nobis vobiſcum fœdus eſt à Luctatio
Conſule ictum: in quo cavetur utrorumque ſociis.
nihil de Saguntinis (necdum enim erant ſocii veſtri)
cautum eſt. At enim eo fœdere, quod cum Aſdru-
bale ictum eſt, Saguntini excipiuntur. adverſus
quod nihil ego dicturus ſum, niſi quod à vobis didici.
Vos enim quod C. Luctatius Conſul primo nobiſcum
fœdus icit, quia neque auctoritate Patrum, nec
populi juſſu ictum erat, negaſtis vos eo teneri. itaque
aliud de integro fœdus publico conſilio ictum eſt. Si
vos non tenent veſtra fœdera, niſi ex auctoritate aut
juſſu veſtro icta; ne nos quidem Aſdrubalis fœdus,
quod nobis inſciis icit, obligare potuit. Proinde omit-
tite Sagunti atque Iberi mentionem facere, & quod
diu parturit animus veſter, aliquando pariat.* Tum
Romanus ſinu ex toga facto, *Hic*, inquit, *vobis
bellum & pacem portamus; utrum placet, ſumite.*
Sub hanc vocem haud minus ferociter, daret u-
trum vellet, ſucclamatum eſt. & quum is iterum
ſinu effuſo bellum dare dixiſſet, accipere ſe omnes
reſponderunt: & quibus acciperent animis, iiſdem
ſe geſturos. Hæc directa percunctatio ac denuncia- 19
tio belli magis ex dignitate populi Romani viſa
eſt, quam de fœderum jure verbis diſceptare; quum
ante, tum maxime Sagunto exciſa. nam ſi verbo-
rum diſceptationis res eſſet; quod fœdus Aſdruba-
lis cum Luctatii priore fœdere commutatum eſt,
comparandum non erat; quum in Luctatii fœdere
diſerte additum eſſet, ita id ratum fore, ſi populus
cenſuiſſet; in Aſdrubalis fœdere, nec exceptum
ale quicquam fuerit; & tot annorum ſilentio ita

vivo eo comprobatum ſit fœdus, ut ne mortuo
quidem auctore quicquam mutaretur. Quam-
quam etſi priore fœdere ſtaretur, ſatis cautum erat
Saguntinis, ſociis utrorumque exceptis. nam ne-
que additum erat, iis, qui tunc eſſent: nec, ne qui
poſtea aſſumerentur. & quum aſſumere novos li-
ceret ſocios, quis æquum cenſeret, aut ob nulla
quemquam merita in amicitiam recipi? aut recep-
tos in fidem non defendi? tantum, ne Cartha-
ginienſium ſocii aut ſolicitarentur ad defectio-
nem, aut ſua ſponte deſciſcentes reciperentur. Le-
gati Romani ab Carthagine, ſicut his Romæ im-
peratum erat, in Hiſpaniam, ut adirent civitates,
ut in ſocietatem pellicerent, aut averterent à Pœ-
nis, trajecerunt. Ad Barguſios primum venerunt:
à quibus benigne excepti, quia tædebat imperii
Punici, multos trans Iberum populos ad cupidi-
nem novæ fortunæ erexerunt. Ad Volſcianos
inde eſt ventum: quorum celebre per Hiſpaniam
reſponſum ceteros populos ab ſocietate Romana
avertit. ita enim maximus natu ex iis in conſilio
reſpondit: *Quæ verecundia eſt vos Romani poſtu*
lare, uti veſtram Carthaginienſium præponamu
amicitiæ, quum, qui id fecerunt, Saguntinos, cru
delius quam Pœnus hoſtis perdidit, vos ſocii prodi
deritis? Ibi quæratis ſocios cenſeo, ubi Saguntin
clades ignota eſt. Hiſpanis populis, ſicut lugubre, it
inſigne documentum Sagunti ruinæ: ne quis fid
Romanæ aut ſocietati confidat. Inde extemplo ab
re finibus Volſcianorum juſſi: ab nullo deinc
concilio Hiſpaniæ benigniora verba tulere. itaqu
nequicquam peragrata Hiſpania, in Galliam tran
20 eunt. In his nova terribiliſque ſpecies viſa e
quod armati (ita mos gentis erat) in conciliu
venerunt. quum verbis extollentes virtutem gl
riamque populi Romani ac magnitudinem i
pe

perii, petiſſent, ne Pœno bellum Italiæ inferenti, per agros urbeſque ſuas tranſitum darent; tantus cum fremitu riſus dicitur ortus, ut vix à magiſtratibus majoribuſque natu juventus ſedaretur. Adeo ſtolida impudenſque poſtulatio viſa eſt, cenſere, ne in Italiam tranſmittant Galli bellum; ipſos id avertere in ſe, agroſque ſuos pro alienis populandos objicere. Sedato tandem fremitu, reſponſum legatis eſt, *Neque Romanorum in ſe meritum eſſe, neque Carthaginienſium injuriam, ob quæ aut pro Romanis, aut adverſus Pœnos ſumant arma. Contra ea audire ſeſe, gentis ſuæ homines agris finibuſque Italiæ pelli à populo Romano, ſtipendiumque pendere, & cetera indigna pati.* Eadem ferme in ceteris Galliæ conciliis dicta auditaque: nec hoſpitale quicquam pacatumve ſatis prius auditum, quam Maſſiliam venerunt. Ibi omnia ab ſociis inquiſita cum cura ac fide, cognita, *præoccupatos jam ab Annibale Gallorum animos eſſe. ſed ne illi quidem ipſi ſatis mitem gentem fore (adeo ferocia atque indomita ingenia eſſe) ni ſubinde auro, cujus aviditiſſima gens eſt, principum animi conciliarentur.* Ita peragratis Hiſpaniæ & Galliæ populis, legati Romam redeunt. Haud ita multo poſtquam conſules in provincias profecti erant, civitatem omnem in exſpectationem belli erectam invenerunt; ſatis conſtante fama, jam Iberum Pœnos tramiſiſſe. Annibal Sagunto capto, Carthaginem no- 21
vam in hiberna conceſſerat. ibique auditis, quæ Romæ, quæque Carthagine acta decretaque forent, ſeque non ducem ſolum, ſed etiam cauſſam eſſe belli; partitis divenditiſque reliquiis prædæ, nihil ultra differendum ratus, Hiſpani generis milites convocat: *Credo ego vos*, inquit, *ſocii, & ipſos cernere, pacatis omnibus Hiſpaniæ populis, aut finiendam nobis militiam, exercituſque dimittendos*

dos eſſe: aut in alias terras transferendum bellum. ita enim hæ gentes, non pacis ſolum, ſed etiam victoriæ bonis florebunt, ſi ex aliis gentibus prædam & gloriam quæremus. Itaque quum longinqua ab domo inſtet militia, incertumque ſit, quando domos veſtras & quæ cuique ibi cara ſint, viſuri ſitis; ſi quis veſtrum ſuos inviſere vult, commeatum do. Primo vere edico adſitis, ut, Diis bene juvantibus, bellum ingentis gloriæ prædæque futurum incipiamus. Omnibus fere viſendi domos oblata ultro poteſtas grata erat, & jam deſiderantibus ſuos, & longius in futurum providentibus deſiderium. Per totum tempus hiemis quies inter labores aut jam exhauſtos, aut mox exhauriendos, renovavit corpora animoſque ad omnia de integro patienda. Vere primo ad edictum convenere. Annibal quum recenſuiſſet omnium auxilia gentium, Gadeis profectus Herculi vota exſolvit: noviſque ſe obliga votis, ſi cetera proſpera eveniſſent. Inde partien curas ſimul inferendi atque arcendi belli; ne, dum ipſe terreſtri per Hiſpaniam Galliaſque itinere Italiam peteret, nuda apertaque Romanis Africa al Sicilia eſſet; valido præſidio eam firmare ſtatuit Pro eo ſupplementum ipſe ex Africa, maxime ja culatorum levium, armis petiit, ut Afri in Hiſpania, Hiſpani in Africa, melior procul ab domo fu turus uterque miles, velut mutuis pignoribus obligati ſtipendia facerent. Tredecim millia octingen tos quinquaginta pedites cetratos miſit in Afr cam, & funditores Baleares octingentos ſeptuagin ta: equites miſtos ex multis gentibus mille du centos. Has copias partim Carthagini præſidi eſſe, partim diſtribui per Africam jubet. ſim conquiſitoribus in civitates miſſis, quatuor mill conſcripta delectæ juventutis, præſidium eoſde

22 & obſides duci Carthaginem jubet. Neque H

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſpaniam negligendam ratus, atque ideo haud minus, quod haud ignarus erat, circuitam ab Romanis eam legatis ad ſolicitandos principum animos. Aſdrubali fratri, viro impigro, eam provinciam deſtinat, firmatque eum Africis maxime præſidiis, peditum Afrorum undecim millibus octingentis quinquaginta, Liguribus trecentis, Balearibus quingentis. ad hæc peditum auxilia, additi equites Libyphœnices (miſtum Punicum Afris genus) CCC. & Numidæ Maurique accolæ Oceani ad MDCCC. & parva Ilergetum manus. ex Hiſpania ducenti equites: & ne quod terreſtris deeſſet auxilii genus, elephanti quatuordecim. claſſis præterea data eſt ad tuendam maritimam oram (quia qua parte belli vicerant, ea tum quoque rem geſturos Romanos credi poterat) quinquaginta quinqueremes, quadriremes duæ, triremes quinque: ſed aptæ inſtructæque remigio triginta duæ quinqueremes erant, & triremes quinque. Ab Gadibus Carthaginem ad hiberna exercitus rediit. atque inde profectus præter Erovifſam, urbem ad Iberum, maritimamque oram ducit. Ibi fama eſt, in quiete viſum ab eo juvenem divina ſpecie, qui ſe ab Iove diceret ducem in Italiam Annibali miſſum. Proinde ſequeretur, neque uſquam à ſe deflecteret oculos. Pavidum primo, nuſquam circumſpicientem aut reſpicientem ſecutum, deinde, cura humani ingenii, quum quidnam id eſſet, quod reſpicere vetitus eſſet, agitaret animo, temperare oculis nequiviſſe: tum vidiſſe poſt ſe ſerpentem mira magnitudine cum ingenti arborum ac virgultorum ſtrage ferri, ac poſt inſequi cum fragore cœli nimbum: tum, quæ moles ea quidve prodigii eſſet quærentem, audiſſe: Vaſtitatem Italiæ eſſe. pergeret porro ire, nec ultra inquireret, ſineretque fata in occulto eſſe. Hoc viſu 23

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

lætus tripartito Iberum copias trajecit, præmiſſi
qui Gallorum animos, qua traducendus exerci
tus erat, donis conciliarent, Alpiumque tran
itus ſpecularentur. nonaginta millia peditum, duo
decim millia equitum Iberum traduxit. Ilerget
inde Barguſioſque, & Auſetanos, & Lacetanian
quæ ſubjecta Pyrenæis montibus eſt, ſubegi
oræque huic omni præfecit Hannonem, ut fauce
quæ Hiſpanias Galliis jungunt, in poteſtate eſſen
Decem millia peditum Hannoni ad præſidiu
obtinendæ regionis data, & mille equites. Po
quam per Pyrenæum ſaltum traduci exercit
cœptus eſt, rumorq; per barbaros manavit certi
de bello Romano, tria millia inde Carpetanoru
peditum iter averterunt. conſtabat, non tam be
motos, quam longinquitate viæ, inſuperabilic
Alpium tranſitu. Annibal, quia revocare au
retineri eos anceps erat; ne ceterorum etiam fe
ces animi irritarentur; ſupra ſeptem millia hom
num domos remiſit, quos & ipſe gravari mili
ſenſerat; Carpetanos quoque ab ſe dimiſſos ſim
24 lans. Inde, ne mora atque ocium animos ſolici
rent, cum reliquis copiis Pyrenæum tranſgredit
& ad oppidum Illiberim caſtra locat. Galli, qua
quam Italiæ bellum inferri audiebant, tam
quia vi ſubactos trans Pyrenæum Hiſpanos fa
erat, præſidiaque valida impoſita, metu ſervit
ad arma conſternati, Ruſcinonem aliquot po
conveniunt. quod ubi Annibali nuntiatum
moram magis quam bellum metuens, oratore
regulos eorum miſit, *colloqui ſemetipſum velle*
his, & vel illi propius Illiberim accederent, v
Ruſcinonem proceſſurum, ut ex propinquo congreſſus
facilior eſſet: nam & accepturum eos in caſtris
ſe lætum, nec cunctanter ſeipſum ad eos ventur
Hoſpitem enim ſe Galliæ, non hoſtem adveniſſe, ne

ſtri-

ſtricturum ante gladium, ſi per Gallos liceat, quam in Italiam veniſſet. & per nuntios quidem hæc. Vt vero reguli Gallorum, caſtris ad Illiberim extemplo motis, haud gravate ad Pœnum venerunt; capti donis, cum bona pace exercitum per fines ſuos præter Ruſcinonem oppidum tranſmiſerunt.

In Italiam interim nihil ultra quam Iberum tran- 25
ſiſſe Annibalem, à Maſſilienſium legatis Romam perlatum erat: quum perinde, ac ſi Alpes jam tranſiſſet, Boii, ſolicitatis Inſubribus defecerunt, nec tam ob veteres in populum Romanum iras, quam quod nuper circa Padum, Placentiam, Cremonamque colonias in agrum Gallicum deductas ægre patiebantur. Itaque armis repente arreptis, in eum ipſum agrum impetu facto, tantum terroris ac tumultus fecerunt, ut non agreſtis modo multitudo, ſed ipſi triumviri Romani, qui ad agrum venerant aſſignandum, diffiſi Placentiæ mœnibus, Mutinam confugerint; C. Luctarius, C. Servilius, T. Annius. Luctatii nomen haud dubium eſt. pro C. Servilio, & T. Annio, Q. Acilium, & C. Herennium habent quidam annales: alii P. Cornelium Aſinam, & C. Papirium Maſonem. Id quoque dubium eſt; legati ad expoſtulandum ad Bojos miſſi, violati ſint, an in triumviros agrum metanteis impetus ſit factus. Mutinæ quum obſiderentur, & gens ad oppugnandarum urbium arteis rudis, pigerrima eadem ad militaria opera, ſegnis intactis aſſideret muris, ſimulari cœptum de pace agi. evocatique ab Gallorum principibus legati ad colloquium, non contra jus modo gentium, ſed violata etiam, quæ data in id tempus erat, fide, comprehenduntur; negantibus Gallis, niſi obſides ſibi redderentur, eos dimiſſuros. Quum hæc de legatis nunciata eſſent, & Mutina præſidiumque in periculo

eſſet, L. Manlius prætor ira accenſus, effuſum agmen ad Mutinam ducit. Silvæ tunc circa viam erant, pleriſque incultis: ibi inexplorato profectus, in inſidias præcipitatus, multaque cum cæde ſuorum ægre in apertos campos emerſit. ibi caſtra communita; & quia Gallis ad tentanda ea defuit ſpes, refecti ſunt militum animi, quamquam acciſas res ſatis conſtabat. Iter deinde de integro cœptum, nec, dum per patentia loca ducebatur agmen, apparuit hoſtis; ubi rurſus ſilvæ intratæ, tum poſtremos adorti cum magna trepidatione ac pavore omnium, octingentos milites occiderunt, ſex ſigna ademêre. Finis & Gallis territandi, & pavendi Romanis fuit, ut ex ſaltu invio atque impedito evaſere. inde apertis locis facile tutantes agmen Romani Tanetum, vicum propinquum Pa do, contendere: ibi ſe munimento ad tempus commeatibuſq; fluminis, & Brixianorum Gallorum auxilio adverſus creſcentem indies multitu
26 dinem hoſtium tutabantur. Qui tumultus repen poſtquam eſt Romam perlatus, & Punicum inſu per Gallico bello auctum Patres acceperunt, C Attilium prætorem cum una legione Romana, & quinque millibus ſociorum delectu novo à Con ſule conſcriptis, auxilium ferre Manlio jubent: qu ſine ullo certamine (abſceſſerant enim metu ho ſtes) Tanetum pervenit. Et P. Cornelius in locu ejus, quæ miſſa cum prætore fuerat tranſcripta l gione nova, profectus ab urbe ſexaginta longis n vibus præter oram Etruriæ Ligurumque, & in Salyum, mox pervenit Maſſiliam, & ad proximu oſtium Rhodani (pluribus enim diviſus amnis mare decurrit) caſtra locat; vix dum ſatis crede Annibalem ſuperaſſe Pyrenæos montes: quem de Rhodani quoque tranſitu agitare animadvert incertus, quonam ei loco occurreret, nec dum ſa

refec

refectis ab jactatione maritima militibus; trecentos interim delectos equites, ducibus Maſſilienſibus & auxiliaribus Gallis, ad exploranda omnia, viſendoſque ex tuto hoſtes præmittit. Annibal, ceteris metu aut pretio pacatis, jam in Volcarum pervenerat agrum gentis validæ. Colunt autem circa utramque ripam Rhodani: & diffiſi citeriore agro arceri Pœnum poſſe, ut flumen pro munimento haberent, omnibus ferme ſuis trans Rhodanum trajectis, ulteriorem ripam amnis obtinebant. Ceteros accolas fluminis Annibal, & eos ipſos qui ſedes tenuerant, ſimul perlicit donis ad naves undique contrahendas fabricandaſque: ſimul & ipſi trajici exercitum, levarique quam primum regionem ſuam tanta urgente hominum turba cupiebant. Itaque ingens coacta vis navium eſt, lintriumq; temere ad vicinalem uſum paratarum: novaſque alias primum Galli inchoantes cavabant ex ſingulis arboribus: deinde & ipſi milites, ſimul copia materiæ, ſimul facilitate operis inducti, alveos informes (nihil dummodo innare aquæ & capere onera poſſent curantes) raptim
faciebant, quibus ſe ſuaque transveherent. Iamque 27
omnibus ſatis comparatis ad trajiciendum, terrebant ex adverſo hoſtes, omnem ripam equites virique obtinentes: quos ut averteret, Hannonem Bomilcaris filium, vigilia prima noctis, cum parte copiarum, maxime Hiſpanis, adverſo flumine ire iter unius diei jubet: & ubi primo poſſet, quam occultiſſime trajecto amni, circumducere agmen, ut quum facto opus ſit, adoriatur ab tergo hoſtem. Ad id dati duces Galli educunt inde millia quinque & viginti, ferme ſupra parvæ inſulæ circumfuſum amnem; latiorem ubi dividebatur: eoque minus alto alveo tranſitum oſtendere. ibi raptim cæſa materia, rateſque fabricatæ, in quibus equi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

virique & alia onera trajicerentur. Hiſpani, ſine
ulla mole in utres veſtimentis conjectis, ipſi cetris
ſuppoſitis incubantes, flumen tranſnatavere. Et
alius exercitus ratibus junctis trajectus, caſtris pro-
pe flumen poſitis, nocturno itinere atque operis
labore feſſus, quiete unius diei reficitur; intento
duce ad conſilium opportune exſequendum. Po-
ſtero die profecti ex loco, prodito fumo ſignifi-
cant ſe tranſiſſe, & haud procul abeſſe. quod ubi
accepit Annibal, ne tempori deeſſet, dat ſignum ad
trajiciendum. Iam paratas aptataſque habebat pe-
des lintres; equites fere præter equos nantes na-
vium agmen ad excipiendum adverſi impetum
fluminis parte ſuperiore tranſmittens, tranquilli-
tatem infra trajicientibus lintribus præbebat. E-
quorum pars magna nantes loris à puppibus tra-
hebantur; præter eos, quos inſtructos frenatoſ-
que, ut extemplo egreſſo in ripam equiti uſui eſ-
28 ſent, impoſuerant in naves. Galli occurſant in
ripam cum variis ululatibus cantuque moris ſui;
quatientes ſcuta ſupra capita, vibranteſque dextris
tela: quamquam & ex adverſo terrebat tanta vis
navium cum ingenti ſono fluminis, & clamore
vario nautarum & militum, qui nitebantur per-
rumpere impetum fluminis, & qui ex altera ripa
trajicientes ſuos hortabantur. Iam ſatis paventes
adverſo tumultu, terribilior ab tergo adortus cla-
mor, caſtris ab Hannone captis. mox & ipſe ade-
rat, ancepſque terror circumſtabat: & è navibus
tanta vis armatorum in terram evadens, & à tergo
improviſa premebat acies. Galli, poſtquam vim
facere conati, ultro pellebantur; qua patere viſum
maxime iter, perrumpunt, trepidique in vicos paſ-
ſim ſuos diffugiunt. Annibal ceteris copiis per
ocium trajectis, ſpernens jam Gallicos tumultus,
caſtra locat. Elephantorum trajiciendorum varia
conſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

conſilia fuiſſe credo: certe variata memoria eſt. actæ rei. quidam congregatis ad ripam elephantis, tradunt ferociſſimum ex iis irritatum à rectore ſuo, quum refugientem in aquam nantem ſequeretur, traxiſſe gregem; ut quemque timentem altitudinem deſtituerat vadum, impetu ipſo fluminis in alteram ripam rapiente. Ceterum magis conſtat, ratibus trajectos, id, ut tutius conſilium ante rem foret: ita acta re, ad fidem pronius eſt. Ratem unam ducentos longam pedes, quinquaginta latam, à terra in amnem porrexerunt: quam, ne ſecunda aqua deferretur, pluribus retinaculis validis parte ſuperiore ripæ religatam, pontis in modum humo injecta conſtraverunt, ut belluæ audacter velut per ſolum ingrederentur. altera ratis æque lata, longa pedes centum, ad trajiciendum flumen apta, huic copulata eſt: & quum elephanti per ſtabilem ratem, tamquam viam, prægredientibus feminis, acti, in minorem applicatam tranſgreſſi ſunt; ea extemplo reſolutis, quibus leviter annexa erat, vinculis, ab actuariis aliquot navibus ad alteram ripam pertrahitur. ita primis expoſitis, alii deinde repetiti ac trajecti ſunt: nihil ſane trepidabant, donec continenti velut ponte agerentur. Primus erat pavor, quum ſoluta ab ceteris rate in altum raperentur. ibi urgentes inter ſe, cedentibus extremis ab aqua, trepidationem aliquantum edebant; donec quietem ipſe timor circumſpicientibus aquam feciſſet. excidere etiam ſævientes quidam in flumen, ſed pondere ipſo ſtabiles, dejectis rectoribus, quærendis pedetentim vadis, in terram evaſere. Dum elephanti trajiciuntur, in- 29
terim Annibal Numidas equites quingentos ad caſtra Romana miſerat ſpeculatum, ubi & quantæ copiæ eſſent, & quid pararent. Huic alæ equitum miſſi, ut ante dictum eſt, ab oſtio Rhodani

trecenti Romanorum equites occurrunt. prœlium
atrocius quam pro numero pugnantium editur.
Nam præter multa vulnera, cædes etiam prope
par utrimque fuit: fugaque & pavor Numidarum,
Romanis jam admodum feſſis victoriam dedit.
victores ad centum ſexaginta; nec omnes Ro-
mani, ſed pars Gallorum: victi amplius ducentis
ceciderunt. Hoc principium, ſimulque omen
belli, ut ſummæ rerum proſperum eventum, ita
haud ſane incruentam ancipitiſque certaminis
victoriam Romanis portendit. Re ita geſta, ad
utrumque ducem ſui redierunt. Nec Scipioni ſtare
ſententia poterat, niſi ut ex conſiliis cœptiſque
hoſtis & ipſe conatus caperet: & Annibalem in-
certum, utrum cœptum in Italiam intenderet
iter, an cum eo, qui primus ſe obtuliſſet Roma-
nus exercitus, manus conſereret; averterat à
præſenti certamine, Bojorum legatorum reguli-
que Matali adventus, qui ſe duces itinerum, ſo-
cios periculi fore, affirmantes, integro bello,
nuſquam ante libatis viribus, Italiam aggredien-
dam cenſent. Multitudo timebat quidem ho-
ſtes; nondum obliterata memoria ſuperioris bel-
li: ſed magis iter immenſum Alpeſque, rem fa-
30 ma utique inexpertis horrendam, metuebat. Ita-
que Annibal, poſtquam ipſi ſententia ſtetit per-
gere ire, atque Italiam petere, advocata concio-
ne, varie militum verſat animos, caſtigando
adhortandoque. *Mirari ſe, quinam pectora
ſemper impavida repens terror invaſerit. per tot
annos vincenteis eos ſtipendia facere, neque ante
Hiſpania exceſſiſſe, quam omnes genteſque & ter-
ræ eæ, quas duo diverſa maria amplectantur, Car-
thaginienſium eſſent. Indignatos deinde, quod
quicumque Saguntum obſediſſent, velut ob no-
xam ſibi dedi poſtularet populus Romanus, Iberum*
traj

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

trajeciſſe ad delendum nomen Romanorum, liberandumque orbem terrarum. Tum nemini viſum id longum, quum ab occaſu ſolis ad ortum intenderent iter. Nunc poſtquam multo majorem partem itineris emenſam cernant, Pyrenæum ſaltum inter ferociſsimas gentes ſuperatum, Rhodanum tantum amnem, tot millibus Gallorum prohibentibus, domita etiam ipſius fluminis vi, trajectum, in conſpectu Alpes habeant, quarum alterum latus Italiæ ſit; in ipſis portis hoſtium fatigatos ſubſiſtere: quid aliud Alpes eſſe credentes, quam montium altitudines? Fingerent altiores Pyrenæi jugis. nullas profecto terras cœlum contingere, nec inexſuperabiles humano generi eſſe. Alpes quidem habitari, coli, gignere atque alere animantes. pervias paucis eſſe. exercitibus invias? eos ipſos quos cernant, legatos non pennis ſublime elatos Alpes tranſgreſſos: nec majores quidem eorum indigenas, ſed advenas Italiæ cultores, has ipſas Alpes ingentibus ſæpe agminibus cum liberis ac conjugibus, migrantium modo, tuto tranſmiſiſſe. Militi quidem armato, nihil ſecum præter inſtrumenta belli portanti, quid invium aut inexſuperabile eſſe? Saguntum ut caperetur, quid per octo menſes periculi, quid laboris exhauſtum eſſe? Romam orbis terrarum caput petentibus, quicquam adeo aſperum atque arduum videri, quod inceptum moretur? Cepiſſe quondam Gallos ea, quæ adiri poſſe Pœnus deſperet. proinde aut cederent animo atque virtute genti per eos dies toties ab ſe victæ: aut itineris finem ſperent campum interjacentem Tiberi ac mœnibus Romanis. His adhortationibus incitatos corpora curare, atque ad iter ſe parare jubet. Poſtero die profectus adverſa ripa Rhodani, mediterranea Galliæ petit: non quia rectior ad Alpes via eſſet, ſed quantum à mari 31

receſſiſſet, minus obviam fore Romanum cre-
dens: cum quo, priuſquam in Italiam ventum
foret, non erat in animo manus conſerere. Quar-
tis caſtris ad Inſulam pervenit: ibi Arar Rhoda-
nuſque, amnes diverſi, ex Alpibus decurrentes,
agri aliquantulum amplexi, confluunt in unum.
Mediis campis Inſulæ nomen inditum. accolunt
prope Allobroges, gens jam inde nulla Gallica
gente opibus aut fama inferior: tum diſcors erat.
Regni certamine ambigebant fratres. major, &
qui prius imperitarat, Brancus nomine, minore
à fratre & cœtu juniorum, qui jure minus, vi
plus poterat, pellebatur. Hujus ſeditionis per-
opportuna diſceptatio quum ad Annibalem re-
jecta eſſet, arbiter regni factus, quod erat ſenatus
principumque ſententia futurum; imperium ma-
jori reſtituit. ob id meritum commeatu copiaque
rerum omnium & veſtis eſt adjutus, quæ infames
frigoribus Alpes præparare cogebant. Sedatis cer-
taminibus Allobrogum, quum jam Alpes peteret,
non recta regione iter inſtituit; ſed ad lævam in
Tricaſtinos flexit: inde per extremam oram Vo-
contiorum agri tetendit in Tricorios: haud uſ-
quam impedita via, priuſquam ad Druentiam flu-
men pervenit. Is & ipſe Alpinus amnis, longe
omnium Galliæ fluminum difficilimus tranſitu
eſt. nam quum aquæ vim vehat ingentem; non
tamen navium patiens eſt: quia nullis coercitus
ripis, pluribus ſimul, neque iiſdem alveis fluens,
nova ſemper vada novoſque gurgites faciens (&
ob eadem pediti quoque incerta via eſt) ad hæc
ſaxa glomeroſa volvens, nihil ſtabilis, nec tuti
ingredienti præbet; & tum forte imbribus auctus,
ingentem tranſgredientibus tumultum fecit, quum
ſuper cetera trepidatione ipſi ſua atque incertis cla-
32 moribus turbarentur. P. Cornelius conſul triduo

forte, poſtquam Annibal ab ripa Rhodani movit, quadrato agmine ad caſtra hoſtium venerat; nullam dimicandi moram facturus. ceterum ubi deſerta munimenta, nec facile ſe tantum progreſſos aſſecuturum videt, ad mare ac naves rediit; tutius faciliuſque ita deſcendenti ab Alpibus Annibali occurſurus. ne tamen nuda auxiliis Romanis Hiſpania eſſet, quam provinciam ſortitus erat, Cn. Scipionem fratrem cum maxima parte copiarum adverſus Aſdrubalem miſit: non ad tutandos tantummodo veteres ſocios conciliandoſque novos, ſed etiam ad pellendum Hiſpania Aſdrubalem. ipſe cum admodum exiguis copiis Genuam repetit; eo, qui circa Padum erat, exercitu Italiam defenſurus. Annibal ab Druentia campeſtri maxime itinere cum bona pace ad Alpes incolentium ea loca Gallorum pervenit. Tum, quamquam fama prius (qua quidem incerta in majus vero ferri ſolent) præcepta res erat; tamen ex propinquo viſa montium altitudo, niveſque cœlo prope immiſtæ, tecta informia impoſita rupibus, pecora jumentaque torrida frigore, homines intonſi & inculti, animalia inanimaque omnia rigentia gelu, cetera viſu quam dictu fœdiora, terrorem renovavere. Erigentibus in primos agmen clivos apparuerunt imminentes tumulos inſidentes montani: qui ſi valles occultiores inſediſſent, coorti in pugnam repente, ingentem fugam ſtragemque dediſſent. Annibal conſiſtere ſigna jubet: Galliſque ad viſenda loca præmiſſis, poſtquam comperit tranſitum ea non eſſe, caſtra inter confragoſa omnia præruptaque, quam extenſiſſima poteſt valle locat. Tum per eoſdem Gallos, haud ſane multum lingua moribuſque abhorrentes, quum ſe immiſcuiſſent colloquiis montanorum, edoctus interdiu tantum obſideri ſaltum, nocte in ſua quemque dilabi tecta; luce

prima

prima ſubiit tumulos, ut ex aperto atque interdiu
viam per anguſtias facturus. Die deinde, ſimulan
do aliud quam quod parabatur, conſumpto, quum
eodem quo conſtiterat loco caſtra communiſſet
ubi primum degreſſos tumulis montanos, laxa
taſque ſenſit cuſtodias, pluribus ignibus quam pro
numero manentium in ſpeciem factis, impedi
mentiſque cum equite relictis, & maxima part
peditum; ipſe cum expeditis acerrimo quoqu
viro raptim anguſtias evadit: iiſque ipſis tumu
33 lis, quos hoſtes tenuerant, conſedit. Prima dein
de luce caſtra mota & agmen reliquum incede
cœpit. Iam montani ſigno dato ex caſtellis a
ſtationem ſolitam conveniebant; quum repen
conſpiciunt alios arce occupata ſua ſuper capi
imminentes, alios via tranſire hoſtes. Vtraqu
ſimul objecta res oculis, animis immobiles p
rumper eos defixit. deinde ut trepidationem i
anguſtiis, ſuoque ipſo tumultu Annibalis miſce
agmen videre, equis maxime conſternatis, qui
quid adjeciſſent ipſi terroris, ſatis ad pernicie
fore rati, perverſis rupibus, juxta invia ac dev
aſſueti diſcurrunt. Tum vero ſimul ab hoſtibu
ſimul ab iniquitate locorum Pœni oppugn
bantur; pluſque inter ipſos, (ſibi quoque te
dente ut periculo prius evaderet) quam cum h
ſtibus certaminis erat. Equi maxime infeſtu
agmen faciebant, qui & clamoribus diſſon
quos nemora etiam repercuſſæque valles au
bant, territi trepidabant; & icti forte aut v
nerati, adeo conſternati ſunt, ut ſtragem i
gentem ſimul hominum ac ſarcinarum om
generis facerent: multoſque turba, quum pr
cipites deruptæque utrimque anguſtiæ eſſent,
immenſum altitudinis dejecit; quoſdam
armatos. inde ruinæ maximæ modo jume
cu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

um oneribus devolvebantur. Quæ quamquam
eda viſu erant, ſtetit parumper tamen Annibal ac
ios continuit, ne tumultum ac trepidationem
ugeret. deinde, poſtquam interrumpi agmen vi-
it, periculumque eſſe, ne exutum impedimentis
xercitum nequicquam incolumem traduxiſſet,
ecurrit ex ſuperiore loco; & quum impetu ipſo
ndiſſet hoſtem, ſuis quoque tumultum auxit. ſed is
imultus momento temporis, poſtquam liberata
inera fuga montanorum erant, ſedatur: nec per
tium modo, ſed prope ſilentio mox omnes tra-
ucti. Caſtellum inde, quod caput ejus regionis
rat, vicoſque circumjectos capit, & captivorum
ecoribus per triduum exercitum aluit. & quia
ec montanis primo perculſis, nec loco magno-
ere impediebantur, aliquantum eo triduo viæ
onfecit. Perventum inde ad frequentem cultori- 34
us alium, ut inter montana, populum. ibi non
ello aperto, ſed ſuis artibus, fraude, deinde in-
diis eſt prope circumventus. Magno natu prin-
ipes caſtellorum oratores ad Pœnum veniunt:
lienis malis, utili exemplo doctos, memorantes:
micitiam malle, quam vim experiri Pœnorum.
taque obedienter imperata facturos, commeatum
inerisque duces, & ad fidem promiſſorum obſides
cciperet. Annibal nec temere credendo, nec aſper-
nando, ne repudiati, aperte hoſtes fierent, benigne
uum reſpondiſſet; obſidibus quos dabant acce-
tis, & commeatu, quem in viam ipſi detulerant,
ſus; nequaquam, ut inter pacatos, incompoſito
gmine duces eorum ſequitur. Primum agmen
lephanti & equites erant: ipſe poſt cum robore pe-
itum circumſpectans ſolicitus omnia, incedebat.
Ubi in anguſtiorem viam ex parte altera ſubjectam
ugo inſuper imminenti ventum eſt, undique ex
nſidiis barbari à fronte & à tergo coorti, comi-
nus

nus eminuſque petunt : ſaxa ingentia in agmen de-
volvunt : maxima ab tergo vis hominum urgebat
in eos verſa peditum acies haud dubium fecit, qui
niſi firmata extrema agminis fuiſſent, ingens in e
ſaltu accipienda clades fuerit. Tunc quoque ad ex
tremum periculi, ac prope perniciem ventum eſt
nam cum cunctaretur Annibal dimittere in angu
ſtias agmen; quia non, ut ipſe equitibus præſidi
erat, ita peditibus quicquam ab tergo auxilii rel
querat; occurſantes per obliqua montani perrupt
medio agmine viam inſedere: noxque una Ann
35 bali ſine equitibus ac impedimentis acta eſt. Po
ſtero die jam ſegnius intercurſantibus barbaris
junctæ copiæ, ſaltuſque haud ſine clade (majo
tamen jumentorum quam hominum pernicie) ſ
peratus. inde montani, pauciores jam, & latroc
nii magis quam belli more concurſabant; modo
primum, modo in noviſſimum agmen, ut cuiq
aut locus opportunitatem daret, aut progreſſi m
rative aliquam occaſionem feciſſent. Elephanti,
cut præcipites per arctas vias magna mora ageba
tur, ita tutum ab hoſtibus quacumque incedere
(quia inſuetis adeundi propius metus erat) agm
præbebant. Nono die in jugum Alpium perventu
eſt per invia pleraque & errores, quos aut duce
tium fraus, aut, ubi fides iis non eſſet, temere in
tæ valles à conjectantibus iter, faciebant. Biduu
in jugis ſtativa habita: feſſis labore ac pugnan
quies data militibus: jumentaque aliquot, q
prolapſa in rupibus erant, ſequendo veſtigia agr
nis, in caſtra pervenere. Feſſis tædio tot ma
rum, nivis etiam caſus, occidente jam ſidere V
giliarum, ingentem terrorem adjecit. Per om
nive oppleta quum ſignis prima luce motis ſeg
ter agmen incederet, pigritiaque & deſperatio
omnium vultu emineret; prægreſſus ſigna An

al, in promontorio quodam, unde longe ac late
oſpectus erat, conſiſtere juſſis militibus, Italiam
ſtentat, ſubjectoſque Alpinis montibus Circum-
idanos campos: mœniaque eos tum tranſcende-
, non Italiæ modo, ſed etiam urbis Romæ. cete-
 plana, proclivia fore: uno, aut ad ſummum al-
to prœlio arcem & caput Italiæ in manu ac po-
ſtate habituros. Procedere inde agmen cœpit;
m nihil ne hoſtibus quidem, præter parva furta
r occaſionem tentantibus. Ceterum iter multo,
iam in aſcenſu fuerat (ut pleraque Alpium ab
alia ſicut breviora, ita arctiora ſunt) difficilius
iit. omnis enim ferme via præceps, anguſta, lu-
rica erat: ut neque ſuſtinere ſe à lapſu poſſent;
ec, ſi qui paululum titubaſſent, hærere afflicti
eſtigio ſuo; aliique ſuper alios & jumenta & ho-
iines occiderent. Ventum deinde ad multo an- 36
uſtiorem rupem, atque ita rectis ſaxis, ut ægre
xpeditus miles tentabundus, manibuſque retinens
irgulta ac ſtirpes circa eminentes, demittere ſeſe
oſſet. Natura locus jam ante præceps, recenti
erræ lapſu, in pedum mille admodum altitudi-
em, abruptus erat. Ibi quum velut ad finem viæ
quites conſtitiſſent, miranti Annibali quæ res
noraretur agmen, nunciatur, rupem inviam eſſe.
igreſſus deinde ipſe ad locum viſendum. haud
ubia res via, quin per invia circa, nec trita antea,
uamvis longo ambitu circumduceret agmen. Ea
ero via inſuperabilis fuit. nam quum ſuper ve-
rem nivem intactam nova modicæ altitudinis
ſſet; molli, nec præaltæ nivi facile pedes ingre-
ientium inſiſtebant. ut vero tot hominum ju-
nentorumque inceſſu dilapſa eſt, per nudam infra
laciem, fluentemque labem liqueſcentis nivis in-
rediebantur. Tetra ibi luctatio erat ut à lubrica
lacie, non recipiente veſtigium, & in prono ci-
tius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tius pede ſe fallente, & ſeu manibus in aſſurgendo
ſeu genu ſe adjuviſſent, ipſis adminiculis prolapſi,
ſi iterum corruiſſent: nec ſtirpes circa radiceſve, ad
quas pede aut manu quiſquam eniti poſſet, erant.
Itaque in levi tantum glacie tabidaque nive vo-
lutabantur jumenta: ſecabant interdum, etiam
tum infimam ingredientia nivem, & prolapſa ja-
ctandis gravius in continendo ungulis, penitus
perfringebant: ut pleraque velut pedica capta hæ-
37 rerent indurata & alta concreta glacie. Tandem
nequicquam jumentis atque hominibus fatigatis,
caſtra in jugo poſita; ægerrime ad idipſum loco
purgato: tantum nivis fodiendum atque egeren-
dum fuit. Inde ad rupem muniendam, per quam
via una eſſe poterat, milites ducti, quum cæden-
dum eſſet ſaxum, arboribus circa immanibus deje-
ctis detruncatiſque, ſtruem ingentem lignorum fa-
ciunt: eamque (quum & vis venti apta faciendo
igni coorta eſſet, ſuccendunt, ardentiaque ſaxa
infuſo aceto putrefaciunt. Ita torridam incendio
rupem ferro pandunt, molliuntque anfractibus
modicis clivos, ut non jumenta ſolum, ſed ele-
phanti etiam deduci poſſent. Quatriduum circa
rupem conſumptum. jumenta prope fame abſu-
mebantur: nuda enim fere cacumina ſunt; & ſi
quid eſt pabuli, obruunt nives. Inferiores valles
apricos quoſdam colles habent, rivoſque prope
ſilvas; etiam humano cultu digniora loca. Ibi ju-
menta in pabulum miſſa, & quies muniendo feſſis
hominibus, data triduo. inde ad planum deſcen-
ſum eſt, etiam locis mollioribus & accolarum
38 ingeniis. Hoc maxime modo perventum eſt in
Italiam quinto menſe à Carthagine nova, (ut qui-
dam auctores ſunt) quinto decimo die Alpibus
ſuperatis. Quantæ copiæ transgreſſo in Italiam
Annibali fuerint, nequaquam inter auctores con-

ſta

at. qui plurimum, centum millia peditum, vi-
nti equitum fuiſſe ſcribunt; qui minimum, vi-
nti millia peditum, ſex equitum. L. Cincius
limentus, qui captum ſe ab Annibale ſcribit,
axime auctor, moveret me, niſi confunderet
umerum; Gallis Liguribuſque additis: cum his
ibit octoginta millia peditum, decem equitum,
ducta in Italiam (magis affluxiſſe veriſimile eſt,
ita quidam auctores ſunt. Ex ipſo autem au-
ſſe Annibale, poſtquam Rhodanum tranſierit,
ginta ſex millia hominum, ingentemque nume-
m equorum, & aliorum jumentorum amiſiſſe
Taurinis, quæ Gallis proxima gens erat in Ita-
m digreſſo. Id quum inter omnes conſtet, eo
agis miror ambigi, quanam Alpes tranſierit:
vulgo credere, Pœnino, atque inde nomen &
go Alpium inditum, tranſgreſſum. Cœlius, per
remonis jugum dicit tranſiſſe: qui ambo ſaltus
m, non in Taurinos ſed per Salaſſos montanos
l Libuos Gallos deduxiſſent. Nec veriſimile eſt,
tum ad Galliam patuiſſe itinera; utique quæ ad
œninum ferunt, obſepta gentibus Semigermanis
iſſent. neque hercule montibus his (ſi quem for-
id movit) ab tranſitu Pœnorum ullo Veragri,
colæ jugi ejus, norunt nomen inditum: ſed ab
, quem in ſummo ſacratum vertice Penninum
ontani appellant. Peropportune ad principia re- 39
m Taurinis proximæ genti adverſus Inſubres
otum bellum erat. ſed armare exercitum Anni-
l, ut parti alteri auxilio eſſet (in reficiendo maxi-
e ſentientem contracta ante mala) non poterat.
ium etenim ex labore, copia ex inopia, cultus ex
uvie tabeque, ſqualida & prope efferata corpora
rie movebant. Ea P. Cornelio Conſuli cauſſa
it, quum Piſas navibus veniſſet, exercitu à Man-
o Attilioque accepto tyrone, & in novis igno-
miniis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

miniis trepido, ad Padum feſtinandi: ut cum ho-
ſte nondum refecto manum conſereret. ſed quum
Placentiam Conſul venit, jam ex ſtativis move-
rat Annibal: Taurinorumque unam urbem capu
gentis ejus, quia volentis in amicitiam non venie
bat, vi expugnarat: junxiſſetque ſibi non metu
ſolum, ſed etiam voluntate Gallos accolas Padi
ni eos circumſpectantes defectionis tempus ſubit
adventus Conſulis oppreſſiſſet. Et Annibal mo
vit ex Taurinis; incertos quæ pars ſequenda eſſe
Gallos præſentem ſe ſecuturos ratus. Iam prope i
conſpectu erant exercitus, convenerantque duces
ſicut uterque inter ſe nondum ſatis noti, ita jam
imbutus uterque quadam admiratione alteriu
Nam Annibalis & apud Romanos jam ante Sa
gunti excidium celeberrimum nomen erat: &
Scipionem Annibal eo ipſo, quod adverſus ſe du
potiſſimum lectus eſſet, præſtantem virum cred
bat. & auxerant inter ſe opinionem; Scipio, quo
relictus in Gallia, obvius fuerat in Italiam tran
greſſo Annibali; Annibal, conatu tam audaci traj
ciendarum Alpium, & effectu. Occupavit tam
Scipio Padum trajicere, & ad Ticinum amne
motis caſtris, prius quam educeret in aciem, a
hortandorum militum cauſſa, talem oratione
exorſus eſt: *Si eum exercitum, milites, educere
in aciem, quem in Gallia mecum habui, ſuper
diſſem loqui apud vos. quid enim adhortari referre
aut eos equites, qui equitatum hoſtium ad Rhod
num flumen egregie viciſſent, aut eas legiones, cu
quibus fugientem hunc ipſum hoſtem ſecutus, co
feſſionem cedentis ac detrectantis certamen pro vict
ria habui? Nunc quia ille exercitus Hiſpaniæ p
vinciæ ſcriptus, ibi cum fratre Cn. Scipione meis a
ſpiciis rem gerit, ubi eum gerere ſenatus populuſ
Romanus voluit; ego, ut Conſulem ducem adver*

An

Annibalem ac Pœnos haberetis, ipſe me huic voluntario certamini obtuli. Novo imperatori apud novos milites pauca verba facienda ſunt. Ne genus belli, neve hoſtem ignoretis; cum iis eſt vobis, milites, pugnandum, quos terra marique priore bello viciſtis: à quibus ſtipendium per viginti annos exegiſtis: à quibus capta belli præmia, Siciliam ac Sardiniam habetis. Erit igitur in hoc certamine is vobis illisque animus, qui victoribus & victis eſſe ſolet. Nec nunc illi, quia audent, ſed quia neceſſe eſt, pugnaturi ſunt: niſi creditis, qui exercitu incolumi pugnare detrectavere, eos duabus partibus peditum equitumque in tranſitu Alpium amiſsis (quum plures pene perierint quam ſuperſunt) plus ſpei nactos eſſe. At enim pauci quidem ſunt, ſed vigentes animis corporibuſque, quorum robora ac vires vix ſuſtinere vis ulla poſſet. Effigies, imo umbræ hominum; fame, frigore, illuvie, ſqualore enecti, contuſi ac debilitati inter ſaxa rupeſque. ad hæc, peruſti artus, nive rigentes nervi, membra torrida gelu, quaſſata fractaque arma: claudi ac debiles equi. Cum hoc equite, cum hoc pedite pugnaturi eſtis. reliquias extremas hoſtium, non hoſtes habebitis. Ac nihil magis vereor, quam ne antequam vos cum hoſte pugnaveritis, Alpes viciſſe Annibalem videantur. Sed ita forſitan decuit, cum fœderum ruptore duce ac populo, Deos ipſos, ſine ulla humana ope, committere ac profligare bellum: nos autem, qui ſecundum Deos violati ſumus, commiſſum ac profligatum conficere.
Non vereor, ne quis me hoc veſtri adhortandi cauſſa 41
magnifice loqui exiſtimet; ipſum aliter animo affectum eſſe. Licuit mihi in Hiſpaniam provinciam meam ire, quo jam profectus eram cum exercitu meo: ubi & fratrem conſilii participem ac periculi ſocium haberem, & Aſdrubalem potius quam Annibalem hoſtem, & minorem haud dubie molem

*belli: tamen, quum præterveherer navibus Galliæ
oram; ad famam hujus hoſtis in terram egreſſus, præ-
miſſo equitatu, ad Rhodanum movi caſtra. Eque-
ſtri prælio, qua parte copiarum conſerendi manum
fortuna data eſt, hoſtem fudi, peditum agmen, quod
in modum fugientium raptim agebatur, quia aſſe-
qui terra non poteram, regreſſus ad naves, quanta
maxima celeritate potui tanto maris terrarumque
circuitu, in radicibus Alpium obvius fuit. Huic
timendo hoſti utrum quum declinarem certamen,
improviſus videor incidiſſe, an occurrere in veſtigiis
ejus? laceſſere ac trahere ad decernendum? Experiri
juvat, utrum alios derepente Carthaginienſes per
viginti annos terra ediderit: an iidem ſint, qui ad
Ægates pugnavere inſulas, & quos ab Eryce duo-
devicenis denariis æſtimatos emiſiſtis: & utrum
Annibal hic ſit æmulus itinerum Herculis, ut ipſ
fert, an vectigalis ſtipendiariuſque & ſervus po
puli Romani a patre relictus: quem niſi Sagunti
num ſcelus agitaret, reſpiceret profecto, ſi non pa
triam victam, domum certe, patremque & fœder
Amilcaris ſcripta manu. qui juſſus à Conſule noſtr
præſidium deduxit ab Eryce: qui graves impoſit
victis Carthaginienſibus leges fremens mœrenſq
accepit: qui decedere Sicilia, qui ſtipendium pop
lo Romano dare pactus eſt. Itaque, vos, ego, m
lites, non eo ſolum animo, quo adverſus alios hoſt
ſoletis, pugnare velim: ſed cum indignatione qu
dam atque ira; velut ſi ſervos videatis veſtros arm
repente contra vos ferentes. Licuit, ſi voluiſſemu
ad Erycem clauſos, ultimo ſupplicio humanoru
fame interficere: licuit claſſem victricem in Af
cam trajicere, atque intra paucos dies ſine ullo ce
tamine Carthaginem delere. Veniam dedimus pr
cantibus: emiſimus ex obſidione: pacem cum vic
fecimus: tutelæ noſtræ deinde duximus, quum Afr*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

bello urgerentur. Pro his impertitis furioſum juvenem ſequentes, oppugnatum patriam noſtram veniunt. Atque utinam pro decore nobis hoc tantum, & non pro ſalute eſſet certamen. non de poſſeſſione Siciliæ ac Sardiniæ, de quibus quondam agebatur, ſed pro Italia nobis eſt pugnandum: nec eſt alius ab tergo exercitus, qui, niſi nos vincimus, hoſti obſiſtat, nec Alpes aliæ ſunt, quas dum ſuperat, comparari nova poſſint præſidia. hic eſt obſtandum, milites, velut ſi ante Romana mœnia pugnemus. Vnusquiſque ſe non corpus ſuum, ſed conjugem ac liberos parvos armis protegere putet: nec domeſticas ſolum agitet curas, ſed identidem hoc animo reputet, noſtras nunc intueri manus ſenatum populumque Romanum. qualis noſtra vis virtuſque fuerit, talem deinde fortunam illius urbis ac Romani imperii fore. Hæc apud Romanos conſul. Annibal 42
rebus prius, quam verbis adhortandos milites ratus, circumdato ad ſpectaculum exercitu, captivos montanos vinctos in medio ſtatuit, armiſque Gallicis ante eorum pedes projectis, interrogare interpretem juſſit, ecquis, ſi vinculis levaretur, armaque & equum victor acciperet, decertare ferro vellet? Quum ad unum omnes ferrum pugnamque poſcerent, & dejecta eſſet in id ſors, ſe quiſque eum optabat, quem fortuna in id certamen legeret. Vt cujuſque ſors exciderat, alacer, inter gratulantes gaudio exultans, cum ſui moris tripudiis arma raptim capiebat: ubi vero dimicarent, is habitus animorum non inter ejuſdem modo conditionis homines erat, ſed etiam inter ſpectantes vulgo, ut non vincentium magis, quam bene morientium fortuna laudaretur. Dum ſic aliquot ſpectatis paribus affectos 43
dimiſiſſet; concione inde advocata, ita apud eos locutus fertur: *Si quem animum in alienæ ſortis*

*exemplo paulo ante habuiſtis, eundem mox in æſti-
manda fortuna veſtra, habueritis; vicimus mili-
tes: neque enim ſpectaculum modo illud, ſed quæ-
dam velut imago veſtræ conditionis erat. Ac neſcio
an majora vincula, majoreſque neceſſitates vobis
quam captivis veſtris fortuna circumdederit. Dextra
lævaque duo maria claudunt; nullam ne ad effu-
gium quidem navem habentibus. circa Padus am-
nis, major ac violentior Rhodano, ab tergo Alpes
urgent; vix integris vobis ac vigentibus tranſitæ.
Hic vincendum aut moriendum, milites, eſt, ubi
primum hoſti occurriſtis; & eadem fortuna, quæ
neceſſitatem pugnandi impoſuit, præmia vobis ea
victoribus proponit, quibus ampliora homines ne ab
Diis quidem immortalibus optare ſolent. Si Sici-
liam tantum ac Sardiniam parentibus noſtris ere-
ptas noſtra virtute recuperaturi eſſemus: ſatis ta-
men ampla pretia eſſent. quicquid Romani to
triumphis partum congeſtumque poſſident; id omn
veſtrum cum ipſis dominis futurum eſt. In han
tam opimam mercedem, agite, cum Diis bene ju
vantibus arma capite. Satis adhuc in vaſtis Luſi
taniæ Celtiberiæque montibus pecora conſectando
nullum emolumentum tot laborum periculorumqu
veſtrorum vidiſtis. tempus eſt jam, opulenta v
ac ditia ſtipendia facere, & magna operæ preti
mereri; tantum itineris per tot montes fluminaqu
& tot armatas gentes emenſos. Hic vobis term
num laborum fortuna dedit, hic dignam merced
emeritis ſtipendiis dabit. Nec quam magni nom
nis bellum eſt, tam difficilem exiſtimaritis vict
riam fore. ſæpe & contemptus hoſtis cruentum ce
tamen edidit, & inclyti populi regeſque perle
momento victi ſunt. Nam dempto hoc uno fulg
nominis Romani, quid eſt, cur illi vobis comp
randi ſint? Vt viginti annorum militiam veſtra*

cu

cum illa virtute, cum illa fortuna taceam; ab
Herculis columnis, ab Oceano terminiſque ulti-
mis terrarum, per tot ferociſſimos Hiſpaniæ &
Galliæ populos vincentes huc perveniſtis: pugna-
bitis cum exercitu tyrone, hac ipſa æſtate cæſo,
victo, circumſeſſo à Gallis, ignoto adhuc duci ſuo,
ignorantique ducem. An me, in prætorio patris,
clariſſimi imperatoris, prope natum, certe educa-
tum, domitorem Hiſpaniæ Galliæque, victorem
eundem, non Alpinarum modo gentium, ſed ipſa-
rum, quod multo majus eſt, Alpium, cum ſemeſtri
hoc conferam duce, deſertore exercitus ſui? Cui ſi
quis demptis ſignis Pœnos Romanoſque hodie oſten-
dat, ignoraturum certum habeo, utrius exercitus
ſit Conſul. Non ego illud parvi æſtimo, milites, quod
nemo veſtrûm eſt, cujus non ante oculos ipſe ſæpe
militare aliquod ediderim facinus, cui non idem
ego virtutis ſpectator ac teſtis, notata temporibus
lociſque referre ſua poſſim decora, mecum laudatis,
milites, donatiſque. Alumnus prius omnium ve-
ſtrûm, quam imperator; procedam acie adverſus
ignotos inter ſe, ignoranteſque. Quocumque circum- 44
tuli oculos, plena omnia video animorum ac robo-
ris: veteranum peditem, generoſiſſimarum gentium
equites frænatos & infrænatos, vos ſocios fideliſſi-
mos fortiſſimoſque, vos Carthaginienſes, tum ob pa-
triam, tum ob iram juſtiſſimam pugnaturos. In-
ferimus bellum, infeſtiſque ſignis deſcendimus in
Italiam; tanto audacius fortiuſque pugnaturi,
quanto major ſpes majorque eſt animus inferentis
vim quam arcentis. Accendit præterea animos &
ſtimulat dolor, injuria, indignitas. ad ſupplicium
depopoſcerunt me ducem primum: deinde vos omnes,
qui Saguntum oppugnaſſetis, deditos, ultimis cru-
ciatibus affecturi fuerunt. Crudeliſſima ac ſuperbiſ-
ſima gens, ſua omnia ſuique arbitrii facit. cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

quibus bellum, cum quibus pacem habeamus, ſe modum imponere æquum cenſet: circumſcribit includitque nos terminis montium fluminumque, quos ne excedamus: neque eos, quos ſtatuit, terminos obſervat. Ne tranſieris Iberum: ne quid rei tibi ſit cum Saguntinis. Ad Iberum eſt Saguntum: nuſquam te veſtigio moveris. Parum eſt, quod veterrimas provincias meas Siciliam & Sardiniam adimis. etiam Hiſpanias? & inde ceſſero, in Africam tranſcendes. Tranſcendes autem dico? duos Conſules hujus anni, unum in Africam, alterum in Hiſpaniam miſerunt. nihil uſquam nobis relictum eſt, niſi quod armis vindicaverimus. Illis timidis & ignavis licet eſſe, qui receptum habent, quos ſuus ager, ſua terra, per tuta ac pacata itinera fugientes accipient: vobis neceſſe eſt fortibus viris eſſe, & omnibus inter victoriam mortemve certa deſperatione abruptis; aut vincere, aut ſi fortuna dubitabit, in prœlio potius, quam in fuga, mortem oppetere. Si hoc bene fixum omnibus deſtinatumque in animo eſt; iterum dicam, Viciſtis: nullum incitamentum ad vincendum homini ab Diis immor-
45 *talibus acrius datum eſt.* His adhortationibus quum utrimque ad certamen accenſi militum animi eſſent, Romani ponte Ticinum jungunt, tutandique pontis cauſſa caſtellum ſuperimponunt. Pœnus opere occupatis hoſtibus, Maharbalem cum ala Numidarum, equitibus quingentis, ad depopulandos ſociorum populi Romani agros mittit. Gallis parci quam maxime jubet, principumque animos ſolicitari ad defectionem. Ponte perfecto traductus Romanus exercitus in agrum Inſubrium, quinque millia paſſuum à Victumvii conſedit. Ibi Annibal caſtra habebat, revocatoque propere Maharbale, atque equitibus, quum inſtare certamen cerneret, nihil unquam ſatis dictum

dictum præmonitumque ad cohortandos milites
ratus; vocatis ad concionem, certa præmia pro-
nunciat, in quorum ſpem pugnarent. Agrum ſeſe
daturum eſſe in Italia, Africa, Hiſpania, ubi quiſ-
que velit, immunem ipſi qui accepiſſet, liberiſque.
qui pecuniam quam agrum maluiſſet, ei ſe argento
ſatisfacturum: qui ſociorum cives Carthaginien-
ſes fieri vellent, poteſtatem facturum: qui domos
redire mallent, daturum ſe operam, ne cujus ſuo-
rum popularium mutatam ſecum fortunam eſſe
vellent. Servis quoque dominos proſecutis liber-
tatem proponit, binaque pro his mancipia domi-
nis redditurum. Eaque ut rata ſcirent fore, agnum
læva manu, dextera ſilicem retinens, ſi falleret
Iovem ceteroſque precatus Deos, ita ſe mactarent,
quemadmodum ipſe agnum mactaſſet. ſecundum
precationem caput pecudis ſaxo eliſit. Tum vero
omnes, velut Diis auctoribus in ſpem ſuam quiſ-
que acceptis, id moræ, quod nondum pugnarent,
ad potienda ſperata rati, prœlium uno animo &
voce una poſcunt. Apud Romanos haud qua- 46
quam tanta alacritas erat; ſuper cetera recentibus
etiam territos prodigiis. nam & lupus intraverat
caſtra, laniatiſque obviis, ipſe intactus evaſerat,
& examen apum in arbore prætorio imminente
conſederat. Quibus procuratis Scipio, cum equi-
tatu jaculatoribuſque expeditis profectus ad caſtra
hoſtium, exque propinquo copias, quantæ, &
cujus generis eſſent, ſpeculandas, obvius fit Anni-
bali, & ipſi cum equitibus ad exploranda circa
loca progreſſo. neutri alteros primo cernebant:
denſior deinde inceſſu tot hominum equorumque
oriens pulvis ſignum propinquantium hoſtium
fuit. Conſtitit utrimque agmen, & prœlio ſeſe ex-
pediebant. Scipio jaculatores & Gallos equites in
fronte locat, Romanos, ſociorumque quod robo-

tis fuit, in ſubſidiis. Annibal frænatos equites in medium accipit, cornua Numidis firmat. Vix dum clamore ſublato, jaculatores fugerunt inter ſubſidia ad ſecundam aciem: inde equitum certamen erat aliquamdiu anceps: deinde, quia turbabant equos pedites intermiſti, multis labentibus ex equis, aut deſilientibus, ubi ſuos premi circumventos vidiſſent, jam magna ex parte ad pedes pugna ierat; donec Numidæ, qui in cornibus erant, circumvecti paululum, ab tergo ſe oſtendere. Is pavor perculit Romanos: auxitque pavorem conſulis vulnus; periculumque intercurſu tum primum pubeſcentis filii propulſatum. Hic erit juvenis, penes quem perfecti hujuſce belli laus eſt; Africanus ob egregiam victoriam de Annibale Pœniſque appellatus. Fuga tamen effuſa jaculatorum maxime fuit, quos primos Numidæ invaſerunt. Alius confertus equitatus conſulem, in medium acceptum, non armis modo, ſed etiam corporibus ſuis protegens, in caſtra, nuſquam trepide neque effuſe cedendo, reduxit. Servati conſulis decus Cœlius ad ſervum natione Ligurem delegat. malim equidem de filio verum eſſe, quod &
47 plures tradidere auctores, & fama obtinuit. Hoc primum cum Annibale prœlium fuit; quo facile apparuit, & equitatu meliorem Pœnum eſſe, & ob id campos patentes, quales ſunt inter Padum Alpeſque, bello gerendo Romanis aptos non eſſe. Itaque proxima nocte juſſis militibus vaſa ſilentio colligere, caſtra ab Ticino mota, feſtinatumque ad Padum eſt; ut ratibus, quibus junxerat flumen, nondum reſolutis, ſine tumultu atque inſectatione hoſtis, copias trajiceret. Prius Placentiam pervenere, quam ſatis ſciret Annibal ab Ticino profectos: tamen aliquot moratorum in citeriore ripa Padi, ſegniter ratem ſolventes, cepit

tranſire non potuit pontem; ut extrema reſoluta erant, tota rate in ſecundam aquam labente. Cœlius auctor eſt, Magonem cum equitatu, & Hiſpanis peditibus flumen extemplo tranſnaſſe, ipſum Annibalem per ſuperiora Padi vada exercitum traduxiſſe; elephantis in ordinem ad ſuſtinendum impetum fluminis oppoſitis. Ea peritis amnis ejus vix fidem fecerint. nam neque equites armis equiſque ſalvis tantam vim fluminis ſuperaſſe, veriſimile eſt; ut jam Hiſpanos omnes inflati tranſvexerint utres. & multorum dierum circuitu Padi vada petenda fuerant; qua exercitus gravis impedimentis traduci poſſet. Potiores apud me auctores ſunt, qui biduo vix locum rate jungendo flumini inventum tradunt; ea cum Magone equites Hiſpanorum expeditos præmiſſos. dum Annibal citra flumen legationibus Gallorum audiendis moratus, trajicit gravius peditum agmen, interim Mago equiteſque ab tranſitu fluminis diei unius itinere Placentiam ad hoſtes contendunt. Annibal paucis poſt diebus, ſex millia à Placentia caſtra communivit, & poſtero die in conſpectu hoſtium acie directa, poteſtatem pugnæ fecit. Inſequenti 48
nocte cædes in caſtris Romanis, tumultu tamen quam re major, ab auxiliaribus Gallis facta eſt. ad duo millia peditum, & ducenti equites vigilibus ad portas trucidatis, ad Annibalem transfugiunt: quos Pœnus benigne allocutus, & ſpe ingentium donorum accenſos, in civitates quemque ſuas, ad ſolicitandos popularium animos dimiſit. Scipio cædem eam ſignum defectionis omnium Gallorum eſſe ratus, contactoſque eo ſcelere, velut injecta rabie ad arma ituros, quamquam gravis adhuc vulnere erat, tamen quarta vigilia noctis inſequentis tacito agmine profectus ad Trebiam fluvium, in loca altiora colleſque impeditiores

ſequiti caſtra movet. Minus quam ad Ticinum fefellit: miſſiſque Annibal primum Numidis, deinde omni equitatu, turbaſſet utique noviſſimum agmen, ni aviditate prædæ in vacua Romana caſtra Numidæ divertiſſent. Ibi dum perſcrutantes loca omnia caſtrorum, nullo ſatis digno moræ pretio tempus terunt; emiſſus hoſtis de manibus eſt: & quum jam tranſgreſſos Trebiam Romanos, metanteſque caſtra conſpexiſſent, paucos moratorum occiderunt, citra flumen interceptos. Scipio nec vexationem vulneris in via jactanti ultra patiens, & collegam (jam enim & revocatum ex Sicilia audierat) ratus exſpectandum; locum, qui prope flumen tutiſſimus ſtativis eſt viſus, delectum communivit. Nec procul inde Annibal quum conſediſſet, quantum victoria equeſtri elatus, tantum anxius inopia, quæ per hoſtium agros euntem nuſquam præparatis commeatibus major indies excipiebat, ad Claſtidium vicum, quo magnum frumenti numerum congeſſerant Romani, mittit. ibi quum vim pararent, ſpes facta proditionis: nec ſane magno pretio nummis aureis quadringentis datis P. Brunduſino præfecto præſidii corrupto, traditur Annibali Claſtidium. id horreum fuit Pœnis ſedentibus ad Trebiam. In captivos ex tradito præſidio, ut fama clementiæ in princi-
49 pio rerum colligeretur, nihil ſævitum eſt. Quum ad Trebiam terreſtre conſtitiſſet bellum, interim circa Siciliam inſulaſque Italiæ imminentes, & à Sempronio conſule, & ante adventum ejus terra marique res geſtæ. viginti quinqueremes cum mille armatis ad populandam oram Italiæ à Carthaginienſibus miſſæ novem Liparas, octo inſulam Vulcani tenuerunt, tres in fretum avertit æſtus. Ad eas conſpectas, à Meſſana duodecim naves ab Hierone rege Syracuſanorum miſſæ,
qui

qui tum forte Meſſanæ erat conſulem Romanum opperiens, nullo repugnante captas naves Meſſanam in portum deduxerunt. Cognitum ex captivis, præter viginti naves, cujus ipſi claſſis eſſent, in Italiam miſſas, quinque & triginta alias quinqueremes Siciliam petere, ad ſolicitandos veteres ſocios. Lilybæi occupandi præcipuam curam eſſe credere: eadem tempeſtate, qua ipſi disjecti forent, eam quoque claſſem ad Ægateis inſulam dejectam. Hæc ſicut audita erant, rex Meſſana Æmilio prætori, cujus Sicilia erat provincia, perſcribit; monetque, Lilybæum firmo teneret præſidio. Extemplo & circa prætorem ad civitates miſſi legati tribunique, qui ſuos ad curam cuſtodiæ intenderent. ante omnia Lilybæum teneri ad apparatum belli: edicto propoſito, ut ſocii navales decem dierum cocta cibaria ad naves deferrent: ubi ſignum datum eſſet, ne quis moram conſcendendi faceret: perque omnem oram qui erant ex ſpeculis proſpicerent adventantem hoſtium claſſem. Simul itaque, quamquam de induſtria morati curſum navium erant Carthaginienſes, ut ante lucem accederent Lilybæum; præſenſum tamen eſt, quia & luna pernox erat, & ſublatis armamentis veniebant. extemplo datum è ſpeculis ſignum, & in oppido ad arma conclamatum eſt, & in naves conſcenſum: pars militum in muris portarumque ſtationibus, pars in navibus erant. Et Carthaginienſes, quia rem fore haud cum imparatis cernebant, uſque ad lucem portu ſe abſtinuerunt. demendis armamentis eo tempore, aptandaque ad pugnam claſſe abſumpto. Vbi illuxit, recepere claſſem in altum, ut ſpacium pugnæ eſſet, exitumque liberum è portu naves hoſtium haberent. Nec Romani detrectavere pugnam; & memoria circa ea ipſa loca geſtarum rerum freti, & militum

multi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

50 multitudine, ac virtute. Vbi in altum evecti ſunt
Romanus conſerere pugnam, & ex propinquo vi-
res conferre velle: contra eludere Pœnus, & arte,
non vi rem gerere, naviumque quam virorum aut
armorum malle certamen facere. nam ut ſociis na-
valibus affatim inſtructam claſſem, ita inopem mi-
lite habebat: & ſicubi conſerta navis eſſet, haud-
quaquam par numerus armatorum ex ea pugnabat.
Quod ubi animadverſum eſt; & Romanis multi-
tudo ſua auxit animum, & paucitas illis minuit.
Extemplo ſeptem naves Punicæ circumventæ, fu-
gam cæteræ ceperunt: mille & ſeptingenti fuere in
navibus capti, milites nautæque: in iis tres nobi-
les Carthaginienſium. Claſſis Romana incolumis,
una tantum perforata nave, ſed ea quoque ipſa re-
duce, in portum rediit. Secundum hanc pugnam,
nondum gnaris eis qui Meſſanæ erant, T. Sem-
pronius conſul Meſſanam venit, & fretum in-
tranti rex Hiero claſſem ornatam obviam duxit:
tranſgreſſuſque ex regia in prætoriam navem, gra-
tulatus ſoſpitem cum exercitu & navibus adve-
niſſe, precatuſque proſperum ac felicem in Sici-
liam tranſitum; ſtatum deinde inſulæ & Cartha-
ginienſium conata expoſuit: pollicituſque eſt,
quo animo priore bello populum Romanum ju-
venis adjuviſſet, eo ſenem adjuturum. Frumen-
ta veſtimentaque ſe legionibus conſulis ſociiſque
navalibus gratis præbiturum. grande periculum
Lilybæo maritimiſque civitatibus eſſe, quibuſ-
dam volentibus novas res fore. Ob hoc Conſuli
nihil cunctandum viſum, quin Lilybæum claſſe
peteret: & rex regiaque claſſis una profecti. navi-
gantes inde, pugnatum ad Lilybæum, fuſaſque
51 & captas hoſtium naves, accepere. A Lilybæo
conſul, Hierone cum claſſe regia dimiſſo, reli-
ctoque prætore ad tuendam Siciliæ oram, ipſe in
inſulam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

inſulam Melitam, quæ à Carthaginienſibus tenebatur, trajecit. Advenienti Amilcar, Giſgonis filius, præfectus præſidii, cum paulo minus duobus millibus militum, oppidumque cum inſula traditur: inde poſt paucos dies reditum Lilybæum, captivique & à conſule & à prætore, præter inſignes nobilitate viros, ſub corona venierunt. Poſtquam ab ea parte ſatis tutam Siciliam cenſebat conſul; ad inſulas Vulcani, (quia fama erat ſtare ibi Punicam claſſem) trajecit. nec quiſquam hoſtium circa eas inſulas inventus. Iam forte tranſmiſerant ad vaſtandam Italiæ oram: depopulatoque Vibonenſi agro, urbem etiam terrebant. Repetenti Siciliam conſuli, exſcenſio hoſtium in agrum Vibonenſem facta, nunciatur: literæque à ſenatu de tranſitu in Italiam Annibalis, &, ut primo quoque tempore collegæ ferret auxilium, miſſæ traduntur. Multis ſimul anxius curis, exercitum extemplo in naves impoſitum, Ariminum ſupero mari miſit: Sex. Pomponio legato cum viginti quinque longis navibus Vibonenſem agrum maritimamque oram Italiæ tuendam attribuit: M. Æmilio prætori quinquaginta navium claſſem explevit: ipſe compoſitis Siciliæ rebus, decem navibus oram Italiæ legens, Ariminum pervenit: inde cum exercitu ſuo profectus ad Trebiam flumen, collegæ conjungitur. Iam 52
ambo conſules, & quicquid Romanarum virium erat, Annibali oppoſitum, aut illis copiis defendi poſſe Romanum imperium, aut ſpem nullam aliam eſſe, ſatis declarabat. Tamen conſul alter equeſtri prœlio uno & vulnere ſuo minutus, trahi rem malebat: recentis animi alter, eoque ferocior, nullam dilationem patiebatur. Quod inter Trebiam Padumque agri eſt, Galli tum incolebant; in duorum præpotentium populorum certamine, per ambi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ambiguum favorem haud dubie gratiam victoris ſpectantes. Id Romani, ne quid modo moverent, æquo ſatis, Pœnus periniquo animo ferebat; à Gallis accitum ſe veniſſe ad liberandos eos, dictitans. Ob eam iram, ſimul ut præda militem aleret, duo millia peditum & mille equites, Numidas pleroſque, miſtos quoſdam & Gallos, populari omnem deinceps agrum uſque ad Padi ripas juſſit. Egentes ope Galli, quum ad id dubios ſervaſſent animos, coacti ab auctoribus injuriæ, ad vindices futuros declinant: legatiſque ad conſulem miſſis, auxilium Romanorum, terræ ob nimiam cultorum fidem in Romanos laboranti, orant. Cornelio nec cauſſa, nec tempus agendæ rei placebat: ſuſpectaque ei gens erat, tum ob infida multa facinora; tum, ut alia vetuſtate obſolevisſent, ob recentem Bojorum perfidiam. Sempronius contra, continendis in fide ſociis maximum vinculum eſſe, primos qui coiſſent, ope defenſos, cenſebat. Tum, collega cunctante, equitatum ſuum, mille peditum, jaculatoribus ferme admiſtis, ad defendendum Gallicum agrum trans Trebiam mittit. Ii, ſparſos & incompoſitos, adhæc graves præda pleroſque, quum inopinatos invaſiſſent, ingentem terrorem cædemque ac fugam uſque ad caſtra ſtationeſque hoſtium fecere: unde multitudine effuſa pulſi, rurſus ſubſidio ſuorum prœlium reſtituere. Varia inde pugna ſequentes, quamquam ad extremum æquaſſent certamen, major tamen ho-
53 ſtium Romanis fama victoriæ fuit. Ceterum nemini omnium major juſtiorque quam ipſi conſuli videri, gaudio efferri; qua parte copiarum alter conſul victus foret, ea ſe viciſſe. reſtitutos ac refectos militibus animos. nec quemquam eſſe, præter collegam, qui dilatam dimicationem vellet: eum animo magis quam corpore ægrum, memo-

ria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ia vulneris aciem ac tela horrere. Sed non eſſe
um ægro ſeneſcendum. Quid enim ultra differri
c teri tempus? Quem tertium conſulem, quem
lium exercitum exſpectari? Caſtra Carthaginien-
ium in Italia, ac prope in conſpectu urbis eſſe.
non Siciliam ac Sardiniam victis ademptas, nec
is Iberum Hiſpaniam peti, ſed ſolo patrio terra-
que in qua geniti forent, pelli Romanos. *Quan-
um ingemiſcant,* inquit, *patres noſtri circa mœnia
Carthaginis bellare ſoliti, ſi videant nos, progeniem
uam, duos conſules conſulareſque exercitus, in media
Italia paventes intra caſtra? Pœnum quod inter
Alpes Apenninumque agri ſit, ſuæ ditionis feciſſe?*
Hæc aſſidens ægro collegæ, hæc in prætorio prope
concionabundus agere. Stimulabat & tempus
propinquum comitiorum, ne in novos conſules
bellum differretur; & occaſio in ſe unum verten-
dæ gloriæ, dum æger collega erat. Itaque nequic-
quam diſſentiente Cornelio, parari ad propin-
quum certamen milites jubet. Annibal, quum,
quid optimum foret hoſti, cerneret, vix ullam
ſpem habebat, temere atque improvide quicquam
conſules acturos. quum alterius ingenium, fama
prius, deinde re cognitum, percitum ac ferox ſci-
ret eſſe; ferociuſque factum proſpero cum præ-
datoribus ſuis certamine crederet; adeſſe gerendæ
rei fortunam haud diffidebat. cujus ne quod præ-
termitteret tempus, ſollicitus intentuſque erat,
dum tyro hoſtium eſſet miles, dum meliorem ex
ducibus inutilem vulnus faceret, dum Gallorum
animi vigerent: quorum ingentem multitudinem
ſciebat ſegnius ſecuturam, quanto longius ab do-
mo traherentur. Quum ob hæc taliaque ſperaret
propinquum certamen, & facere, ſi ceſſaretur,
cuperet; ſpeculatoreſque Galli ad ea exploranda
quæ vellent, tutiores, quia in utriſque caſtris mi-
litabant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

litabant, paratos pugnæ eſſe Romanos retuliſſent;
54 locum inſidiis circumſpectare Pœnus cœpit. Erat
in medio rivus, præaltis utrimque clauſus ripis,
& circa obſitus paluſtribus herbis, &, quibus in-
culta ferme veſtiuntur, virgultis vepribuſque. quem
ubi equiti quoque tegendo ſatis latebroſum locum
circumvectus ipſe oculis perluſtravit; *Hic erit lo-*
cus, Magoni fratri ait, *quem teneas. Delige cente-*
nos viros ex omni pedite atque equite; cum quibus
ad me vigilia prima venias. Nunc corpora curare
tempus eſt. Ita præconium miſſum. mox cum
delectis Mago aderat. *Robora virorum cerno*, in-
quit Annibal. *ſed ut & numero etiam, non animis*
modo valeatis, ſingulis vobis novenos ex turmis ma-
nipuliſque veſtri ſimiles eligite: Mago locum mon-
ſtrabit, quem inſideatis. Hoſtem cæcum ad has belli
artes habebitis. Ita mille equitibus Magoni, mille
peditibus dimiſſis, Annibal prima luce Numidas
equites tranſgreſſos Trebiam flumen, obequitare
jubet hoſtium portis, jaculandoque in ſtationes
elicere ad pugnam hoſtem: injecto deinde certa-
mine, cedendo ſenſim citra flumen pertrahere.
Hæc mandata Numidis. ceteris ducibus peditum
equitumque præceptum, ut prandere omnes ju-
berent: armatos deinde inſtratiſque equis, ſignum
exſpectare. Sempronius, ad tumultum Numida-
rum primum omnem equitatum, ferox ea parte
virium, deinde ſex millia peditum, poſtremo om-
nes copias ad deſtinatum locum jam ante conſi-
lio, avidus certaminis eduxit. Erat forte brumæ
tempus, & nivalis dies in locis Alpibus Apennino-
que interjectis; propinquitate etiam fluminum
ac paludum prægelidis. ad hoc raptim eductis ho-
minibus atque equis, non capto ante cibo, non
ope ulla ad arcendum frigus adhibita, nihil calo-
ris inerat: & quicquid auræ fluminis appropin-
quabat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

iabat, afflabat acrior frigoris vis. Vt vero refu-
entes Numidas inſequentes, aquam ingreſſi
int (& erat pectoribus tenus aucta nocturno
nbri) tum utique egreſſis rigere omnibus cor-
ora, ut vix armorum tenendorum potentia eſ-
nt, ſimul jejuni procedente jam die, fame etiam
ęficere. Annibalis interim miles ignibus ante 55
ntoria factis, oleoque per manipulos ut molli-
ent artus miſſo, & cibo per ocium capto, ubi
anſgreſſos flumen nunciatum eſt hoſtes; alacer
nimis corporibuſque arma capit, atque in aciem
rocedit. Baleares locat ante ſigna, levem arma-
ıram, octo ferme millia hominum; deinde gra-
iorem armis peditem. quod virium, quod roboris
rat, in cornibus circumfudit, decem millia
quitum: & ab cornibus in utramque partem di-
iſos elephantos ſtatuit. Conſul, effuſos ſequentes
quites, quum ab reſiſtentibus ſubito Numidis in-
auti exciperentur, ſigno receptui dato, revocatos
ircumdedit peditibus. Duodeviginti millia Ro-
nanorum erant, ſociûm nominiſque Latini vi-
inti; auxilia præterea Cenomanorum: ea ſola
n fide manſerat Gallica gens. his copiis concur-
um eſt. Prœlium à Balearibus ortum eſt, quibus
uum majore robore legiones obſiſterent, deductæ
ropere in cornua leves armaturæ ſunt. quæ res
ffecit, ut equitatus Romanus extemplo urgere-
ur: nam quum vix jam per ſe reſiſterent decem
nillibus equitum quatuor millia, & feſſi pleriſque
ntegris, obruti ſunt inſuper velut nube jaculorum
Balearibus conjecta. ad hoc elephanti eminentes
b extremis cornibus (equis maxime non viſo
nodo, ſed odore inſolito territis) fugam late fa-
iebant. Pedeſtris pugna par animis magis quam
viribus erat, quas recentes Pœnus paulo ante cura-
is corporibus in prœlium attulerat: contra, je-
juna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

juna feſſaque corpora Romanis & rigentia gelu torpebant. reſtitiſſent tamen animis, ſi cum pedite ſolum foret pugnatum. Sed & Baleares pulſo equite jaculabantur in latera, & elephanti jam in mediam peditum aciem ſeſe tulerant: & Mago Numidæque, ſimul latebras eorum improvida præterlata acies eſt, exorti ab tergo ingentem tumultum ac terrorem fecere. Tamen in tot circumſtantibus malis, manſit aliquamdiu immota acies; maxime præter ſpem omnium adverſus elephantos. eos velites, ad id ipſum locati, verutis conjectis & avertere, & inſecuti averſos ſub caudis, qua maxime molli cute vulnera accipiunt, fodiebant.
56 Trepidantes, propeque jam in ſuos conſternatos media acie, in extremam, ad ſiniſtrum cornu, adverſus Gallos auxiliares agi juſſit Annibal. Extemplo haud dubiam fecere fugam. additus quoque novus terror Romanis, ut fuſa auxilia ſua viderunt. Itaque quum jam in orbem utrimque pugnarent, decem millia ferme hominum quum alia evadere nequiviſſent, media Afrorum acie, quæ Gallicis auxiliis firmata erat, cum ingenti cæde hoſtium perrupere. & quum neque in caſtra reditus eſſet, flumine interclufis, neque præ imbri ſatis diſcernere poſſent, qua ſuis opem ferrent, Placentiam recto itinere perrexere. Plures deinde in omnes partes eruptiones factæ: & qui flumen petiere, aut gurgitibus abſumpti ſunt, aut inter cunctationem ingrediendi ab hoſtibus oppreſſi. qui paſſim per agros fuga ſparſi erant, veſtigia cedentis ſequentes agminis, Placentiam contendere: aliis timor hoſtium audaciam ingrediendi flumen fecit, tranſgreſſique in caſtra pervenere. Imber nive miſtus, & intoleranda vis frigoris, & homines multos, & jumenta, & elephantos prope omnes, abſumpſit. Finis inſequendi hoſtis Pœnis flumen

Trebia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ebia fuit: & ita torpentes gelu, in caſtra rediere,
vix lætitiam victoriæ ſentirent. Itaque nocte
ſequenti, quum præſidium Romanorum caſtro-
m, & quod reliquum ex magna parte militum
t, ratibus Trebiam trajicerent; aut nihil ſenſere
eni, obſtrepente pluvia; aut quia jam moveri
è laſſitudine nequibant ac vulneribus, ſentire ſe-
diſſimulaverunt: quietiſque Pœnis, tacito ag-
ne ab Scipione conſule exercitus Placentiam eſt
ductus: inde Pado trajectus Cremonam; ne
orum exercituum hibernis una colonia preme-
ur. Romam tantus terror ex hac clade perlatus 56
, ut jam ad urbem crederent infeſtis ſignis ho-
m venturum; nec quicquam ſpei aut auxilii
è, quo portis mœnibuſque vim arcerent. *Vno*
nſule ad Ticinum victo, altero ex Sicilia revocato,
obus conſulibus, duobus conſularibus exercitibus
ctis, quos alios duces, quas alias legiones eſſe qua
ceſſantur? Ita territis Sempronius conſul ad-
nit: ingenti periculo per effuſos paſſim ad præ-
ndum hoſtium equites (audacia magis quam
nſilio aut ſpe fallendi reſiſtendive, ſi non falle-
t) tranſgreſſus. Id quod unum maxime in præ-
ntia deſiderabatur; comitiis conſularibus habi-
, in hiberna rediit. Creati conſules Cn. Servi-
ıs, & C. Flaminius. Ceterum ne hiberna quidem
omanis quieta erant, vagantibus paſſim Numi-
s equitibus, & qua his impeditiora erant, Celti-
tis, Luſitaniſque. Omnes igitur clauſi undique
ommeatus erant, niſi quos Pado naves ſubvehe-
nt. Emporium prope Placentiam fuit, & opere
agno munitum & valido firmatũ præſidio. ejus
ſtelli oppugnandi ſpe cum equitibus ac levi ar-
atura profectus Annibal, quum plurimum in
elando incœpto ad effectum ſpei habuiſſet; nocte
dortus, non fefellit vigiles. Tantus repentè cla-

mor

mor eſt ſublatus, ut Placentiæ quoque audiretur
Itaque ſub lucem cum equitatu conſul aderat; juſſi
quadrato agmine legionibus ſequi. Equeſtre prœ
lium interim commiſſum: in quo, quia Annib
ſaucius pugna exceſſit, pavore hoſtibus injecto
defenſum egregie præſidium eſt. Paucorum ind
dierum quiete ſumpta, & vixdum ſatis percurat
vulnere, ad Victumvias ire pergit oppugnanda
Id emporium à Romanis Gallico bello fuerat mu
nitum. inde locum frequentaverant accolæ mi
undique ex finitimis populis; & tum terror pop
lationum eo pleroſque ex agris compulerat. Huj
generis multitudo, fama impigre defenſi ad Pl
centiam præſidii accenſa, armis arreptis obvia
Annibali procedit. Magis agmine quam acie
via concurrerunt; & quum ex altera parte nih
præter inconditam turbam eſſet; in altera & du
militi, & duci fidens miles; ad triginta quinq
millia hominum à paucis fuſa. Poſtero die dec
tione facta, præſidium intra mœnia accepere: ju
ſique arma tradere, quum dicto paruiſſent, ſignu
repente victoribus datur, ut tamquam vi capta
urbem diriperent. neque ulla quæ in tali re m
morabilis ſcribentibus videri ſolet, prætermi
clades eſt: adeò omnis libidinis, crudelitat
que, & inhumanæ ſuperbiæ editum in miſer
58 eſt exemplum. Hæ fuere hibernæ expeditio
Annibalis. Haud longis inde temporibus, du
intolerabilia frigora erant, quies militi data
& ad prima ac dubia ſigna veris profectus ex
bernis, in Etruriam ducit; eam quoque gente
ſicut Gallos Ligureſque, aut vi aut voluntate
juncturus. Tranſeuntem Apenninum adeò atr
tempeſtas adorta eſt, ut Alpium fœditatem pr
ſuperaverit. Vento miſtus imber quum ferre
in ipſa ora; primùm, quia aut arma omitten
era

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ınt, aut contra enitentes vortice intorti affligentur; conſtitere: deinde, quum jam ſpiritum
ꝛcluderet, nec reciprocare animam ſineret, averſi
vento parumper conſedere. Tum verò ingenti
ıo cælum ſtrepere, & inter horrendos fragores
care ignes. capti auribus & oculis, metu omnes
ꝛpere. Tandem effuſo imbre, quum eo magis
cenſa vis venti eſſet; ipſo illo, quo deprehenſi
ınt, loco caſtra ponere neceſſarium viſum eſt.
verò laboris vel de integro initium fuit. nam
c explicare quicquam, nec ſtatuere poterant:
c quod ſtatutum eſſet, manebat; omnia perndente vento, & rapiente: & mox aqua levavento, quum ſuper gelida montium juga con-
ꝛta eſſet, tantum nivoſæ grandinis dejecit, ut,
nnibus omiſſis, procumberent homines; tegmibus ſuis magis obruti quam tecti. tantaque vis
goris inſecuta eſt, ut ex illa miſerabili homiım jumentorumque ſtrage, quum ſe quiſque atllere ac levare vellet, diu nequiret; quia torꝛntibus rigore nervis vix flectere artus poterant.
ꝛinde, ut tandem agitando ſeſe movere ac reꝛpere animos, & raris locis ignis fieri eſt cœptus;
l alienam opem quiſque inops tendere. Biduum
ɔ loco, velut obſeſſi, manſere. multi homines,
ıulta jumenta; elephanti quoque ex his, qui prœo ad Trebiam facto ſuperfuerant, ſeptem abſum-
ı. Digreſſus Appennino retro ad Placentiam ca- 59
ra movit, & ad decem millia progreſſus conſeıt. poſtero die duodecim millia peditum, quinue equitum adverſus hoſtem ducit. Nec Semtonius conſul (jam enim redierat ab Roma) deꝛctavit certamen: atque eo die tria millia paſıum inter bina caſtra fuere. Poſtero die ingenıbus animis, vario eventu pugnatum eſt. primo
oncurſu adeo res Romana ſuperior fuit, ut non

acie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

acie vincerent ſolum, ſed pulſos hoſtes in caſ
perſequerentur: mox caſtra quoque oppug
rent. Annibal paucis propugnatoribus in va
portiſque poſitis, ceteros confertos in media
ſtra recepit: intentoſque ſignum ad erumpend
ſpectare jubet. Iam nona ferme diei hora er
quum Romanus nequicquam fatigato milite, p
quam nulla ſpes erat potiundi caſtris, ſignum
ceptui dedit. Quod ubi Annibal accepit, la-
tamque pugnam & receſſum à caſtris vidit;
templo equitibus dextra lævaque emiſſis in
ſtem, ipſe cum peditum robore mediis caſtris
pit. pugna raro ulla magis ſæva, & cum utriuſ
partis pernicie clarior fuiſſet, ſi extendi eam
in longum ſpacium ſiviſſet. Nox accenſum ing
tibus animis prœlium diremit. itaque acrior c
curſus fuit quam cædes, & ſicut æquata fe
pugna erat, ita clade pari diſceſſum eſt. ab ne
parte ſexcentis plus peditibus, & dimidium
equitum cecidit. Sed major Romanis quam
numero jactura fuit: quia equeſtris ordinis
quot, & tribuni militum quique, & præfect
ciorum tres, ſunt interfecti. Secundum eam
gnam Annibal in Ligures, Sempronius Lu
conceſſit. Venienti in Ligures Annibali, per
dias intercepti duo quæſtores Romani, C. Fu
& L. Lucretius, cum duobus tribunis militum
quinque equeſtris ordinis ſenatorum ferme
ris, quo magis ratam fore cum his pacem ſ
tatemque crederet, traduntur. Dum hæc in
geruntur, Cn. Cornelius Scipio in Hiſpa
cum claſſe & exercitu miſſus, quum ab
Rhodani profectus, Pyrenæoſque montes
cumvectus, Emporiis appuliſſet claſſem,
poſito ibi exercitu, orſus à Lacetanis, om
oram uſque ad Iberum flumen, partim renov

ſie-

cietatibus, partim novis inſtituendis, Romanæ tionis fecit. Inde conciliata clementiæ fama, on ad maritimos modo populos, ſed in mediterneis quoque ac montanis ad ferociores jam gens valuit: nec pax modo apud eos, ſed ſocietas iam armorum parata eſt: validæque aliquot auliorum cohortes ex iis conſcriptæ ſunt. Hannoni s Iberum provincia erat: eum reliquerat Annil ad regionis ejus præſidium. itaque priuſquam ienarentur omnia, obviam eundum ratus, cais in conſpectu hoſtium poſitis, in aciem luxit. nec Romano differendum certamen vim: quippe qui ſciret, cum Hannone & Aſubale ſibi dimicandum eſſe; malletque adverſus ngulos ſeparatim, quam adverſus duos ſimul m gerere. Nec magni certaminis ea dimicatio it: ſex millia hoſtium cæſa, duo capta cum prædio caſtrorum. nam & caſtra expugnata ſunt, que ipſe dux cum aliquot principibus capiuntur: Sciſſis propinquum caſtris oppidum, expugnair. Ceterum præda oppidi parvi precii rerum fuit; pellex barbarica, ac vilium mancipiorum. caſtra ilitem ditavere, non ejus modo exercitus, qui ctus erat, ſed & ejus, qui cum Annibale in Italia ilitabat; omnibus fere caris rebus (ne gravia npedimenta ferentibus eſſent) citra Pyrenæum 61 lictis. Priuſquam certa hujus cladis fama accidet, tranſgreſſus Iberum Aſdrubal cum octo millius peditum, mille equitum, tanquam ad primum lventum Romanorum occurſurus, poſtquam erditas res ad Sciſſim amiſſaque caſtra accepit, er ad mare convertit. Haud procul Tarracone laſſicos milites navaleſque ſocios, vagos palaneſque per agros (quod ferme fit, ut ſecundæ res egligentiam creent) equite paſſim dimiſſo, cum agna cæde, majore fuga ad naves compellit. nec diutius

diutius circa ea loca morari auſus, ne à Scipio
opprimeretur, trans Iberum ſeſe recepit. Et Scipi
raptim ad famam novorum hoſtium agmine act
quum in paucos præfectos palam animadvertiſſ
præſidio Tarracone modico relicto, Empori
cum claſſe rediit. Vix dum digreſſo eo, Aſdrul
aderat: & Illergetum populo, qui obſides Scipi
ni dederat, ad defectionem impulſo, cum eoru
ipſorum juventute agros fidelium Romanis ſoci
rum vaſtat. Excito deinde Scipione hibernis, to
cis Iberum rurſus cedit agro. Scipio relictam
auctore defectionis Illergetum gentem, quum i
feſto exercitu invaſiſſet, compulſis omnibu
Athanagiam urbem (quæ caput ejus populi era
circumſedit: intraque dies paucos pluribus qu
ante obſidibus imperatis, Illergetes, pecunia eti
mulctatos, in jus ditionemque recepit. Inde
Auſetanos prope Iberum, ſocios & ipſos Pœn
rum, procedit: atque urbe eorum obſeſſa, La
tanos auxilium finitimis ferentes nocte, ha
procul jam urbe, quum intrare vellent, excepit
ſidiis. Cæſa ad duodecim millia, exuti pene om
armis, domos paſſim palantes per agros diffuge
nec obſeſſos alia ulla res, quam iniqua oppugn
tibus hiems tutabatur. triginta dies obſidio fu
per quos raro umquam nix minus quatuor pe
alta jacuit: adeoque pluteos ac vineas Roma
rum operuerat, ut ea ſola, ignibus aliquoties c
jectis ab hoſte, etiam tutamentum fuerit. Poſ
62 mo quum Amuſitus princeps eorum ad Aſdru
lem profugiſſet, viginti argenti talentis pacti
duntur. Tarraconem in hiberna reditum eſt. R
aut circa urbem multa ea hieme prodigia facta
(quod evenire ſolet, motis ſemel in religio
animis) multa nunciata, & temere credita
in queis, ingenuum infantem ſemeſtrem in
o-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

olitorio triumphum clamaſſe : & foro boario bovem in tertiam contignationem ſua ſponte eſcendiſſe , atque inde tumultu habitatorum territum, ſeſe dejeciſſe : & navium ſpeciem de cœlo affulſiſſe : & ædem Spei,quæ in foro olitorio eſt,fulmine ictam : & Lanuvii haſtam ſe commoviſſe : & corvum in ædem Iunonis devolaſſe,atque in ipſo pulvinario conſediſſe : & in agro Amiternino,multis locis hominum ſpecie procul candida veſte viſos, nec cum ullo congreſſos : & in Piceno lapidibus pluiſſe : & Cære ſortes extenuatas: & in Gallia lupum vigili gladium è vagina raptum abſtuliſſe. Ob cetera prodigia, libros adire decemviri juſſi. Quod autem lapidibus pluiſſet in Piceno , novendiale ſacrum edictum,& ſubinde aliis procurandis prope tota civitas operata fuit. Iam primum omnium urbs luſtrata eſt, hoſtiæque majores, quibus edictum eſt , Diis cæſæ , & donum ex auri pondo quadraginta , Lanuvium ad Iunonis portatum eſt, & ſignum æneum matronæ Iunoni in Aventino dedicaverunt , & lectiſternium Cære , ubi ſortes extenuatæ erant , imperatum ; & ſupplicatio Fortunæ in Algido : Romæ quoque, & lectiſternium Iuventati , & ſupplicatio ad ædem Herculis , nominatim deinde univerſo populo , circa omnia pulvinaria , indicta : & Genio majores hoſtiæ cæſæ quinque , & C. Attilius Seranus prætor vota ſuſcipere juſſus , ſi in decem annos Reſpublica eodem ſtetiſſet ſtatu. Hæc procurata votaque ex libris Sibyllinis , magna ex parte levaverant animos 63
religione. Conſulum deſignatorum alter Flaminius, cui eæ legiones, quæ Placentiæ hibernabant, ſorte evenerant ; edictum & literas ad conſulem miſit , ut is exercitus idibus Martiis Arimini eſſet in caſtris. Huic in provincia conſulatum inire conſilium erat ; memori veterum certaminum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

cum Patribus; quæ tribunus plebis, & quæ poſtea conſul, prius de conſulatu, qui abrogabatur, deinde triumpho habuerat; inviſus etiam ſenatui ob novam legem, quam inique Q. Claudius tribunus plebis adverſus ſenatum, atque uno Patrum adjuvante C. Flaminio, tulerat; ne quis ſenator, quive ſenatoris pater fuiſſet, maritimam navem, quæ plus quam trecentarum amphorarum eſſet, haberet. Id ſatis habitum ad fructus ex agris vectandos. quæſtus omnis Patribus indecorus viſus eſt. Res per ſummam contentionem acta, invidiam apud nobilitatem ſuaſori legis Flaminio, favorem apud plebem, alterumque inde conſulatum peperit. Ob hæc ratus auſpiciis ementiendis, Latinarumqu feriarum mora, & conſularibus aliis impedimentis, retenturos ſe in urbe, ſimulato itinere privatus clam in provinciam abiit. Ea res ubi palam fact eſt; novam inſuper iram infeſtis jam ante Patribu movit: *Non cum ſenatu modo, ſed cum Diis immortalibus C. Flaminium bellum gerere. conſulem ant inauſpicato factum, revocantibus ex ipſa acie Di atque hominibus, non paruiſſe; & nunc conſcienti ſpretorum, & Capitolium & ſolennem votoru nuncupationem fugiſſe: ne, die initi magiſtratu Iovis optimi maximi templum adiret: ne ſenatun inviſus ipſi, & ſibi uni inviſum, videret conſulere que: ne Latinas indiceret, Iovique Latiali ſolen ſacrum in monte faceret: ne auſpicato profectus Capitolium ad vota nuncupanda, paludatus in cum lictoribus ad provinciam iret. lixæ modo, ſi inſignibus, ſine lictoribus, profectum clam, furti haud aliter quam ſi exilii cauſſa ſolum vertiſſ magis pro majeſtate videlicet imperii Arimi quam Romæ magiſtratum initurum, & in diver rio hoſpitali quam apud penates ſuos prætext ſumpturum.* *Revocandum univerſi retrahendu*

que cenſuerunt; & cogendum omnibus prius præſentem in Deos homineſque fungi officiis, quam ad exercitum & in provinciam iret. In eam legationem (legatos enim mitti placuit) Q. Terentius & M. Antiſtius profecti, nihilo magis eum movere, quam priori conſulatu literæ moverant ab ſenatu miſſæ. Paucos poſt dies magiſtratum iniit, immolantique ei vitulus jam ictus, è manibus ſacrificantium ſeſe quum proripuiſſet; multos circumſtantes cruore reſperſit. Fuga procul etiam major, apud ignaros quid trepidaretur, & concurſatio fuit. id à pleriſque in omen magni terroris acceptum. Legionibus inde duabus à Sempronio prioris anni conſule; duabus à C. Attilio prætore acceptis, in Etruriam per Apennini tramites exercitus duci eſt cœptus.

EPITOME LIBRI XXII.

Annibal, per continuas vigilias in paludibus oculo amiſſo, venit in Etruriam: per quas paludes quatriduo, & tribus noctibus ſine ulla requie iter fecit. C. Flaminius, conſul, homo temerarius, contra auſpicia profectus, ſignis militaribus effoſſis, quæ tolli non poterant, & ab equo quem conſcenderat, per caput devolutus, inſidiis ab Annibale circumventus, ad Traſimenum lacum cum exercitu cæſus eſt. Sex millia quæ eruperant, fide ab Maharbale data, perfidia Annibalis vincta ſunt. Quum ad nuncium cladis Romæ luctus eſſet, duæ matres inſperato receptis filiis gaudio mortuæ ſunt. Ob hanc cladem ex Sibyllinis libris ver ſacrum votum. Quum deinde Q. Fabius Maximus dictator, adverſus Annibalem miſſus, nollet acie cum eo contigere, ne contra ferocem tot victoriis hoſtem territum adverſis prœliis militem pugnæ committeret,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

*& opponendo ſe tantummodo, conatus Annibalis
impediret: M. Minucius magiſter equitum, ferox
& temerarius, criminando dictatorem, tanquam
ſegnem, & timidum; effecit, ut populi juſſu ei im-
perium cum dictatore æquaretur, diviſoque exerci-
tu, quum in iniquo loco conflixiſſet, & in maximo
diſcrimine legiones ejus eſſent; ſuperveniente cum
exercitu Fabio Maximo diſcrimine liberatus eſt.
quo beneficio victus caſtra cum eo junxit, & patrem
eum ſalutavit: idemque facere milites juſſit. Anni-
bal, vaſtata Campania, inter Caſilinum oppidum &
Calliculam montem, à Fabio clauſus ſarmentis ad
cornua boum ligatis & incenſis, præſidium Romano-
rum, quod Calliculam inſidebat, fugavit: & ſic
tranſgreſſus eſt ſaltum. idemque Fabii Maximi
dictatoris, quum circumpoſita ureret, agro pepercit,
ut illum tanquam proditorem ſuſpectum faceret.
Æmilio deinde Paullo & Terentio Varrone conſu-
libus & ducibus, cum maxima clade adverſus An
nibalem ad Cannas pugnatum eſt: cæſaque eo prœli
Romanorum quadraginta quinque millia, cum
Paullo conſule & ſenatoribus octoginta; conſulari
bus atq; prætoriis aut ædilitiis triginta. Poſt quam
cladem quum à nobilibus adoleſcentibus propter de
ſperationem conſilium de relinquenda Italia inire
tur, P. Cornelius Scipio tribunus militum, qui po
ſtea Africanus nuncupatus eſt, ſtricto ſuper capit
deliberantium ferro, juravit ſe pro hoſte habiturum
eum, qui in verba ſua non juraſſet: effecitque
omnes minime relictum iri à ſe Italiam jurejuran
aſtringerentur. Præterea trepidationem urbis
luctum, & res in Hiſpania meliore eventu geſt
continet. Opimia, & Floronia, Veſtales virgine
inceſti damnatæ. Propter paucitatem vero mi
tum, ſervorum octo millia armata ſunt. captiv
quum poteſtas eſſet redimendi, redempti non ſun*

Varr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Varroni obviam itum eſt, & gratiæ actæ, quod de Republ. non deſperaſſet.

IAM ver appetebat, quum Annibal 1
ex hibernis movit, & nequicquam ante conatus tranſcendere Apenninum, intolerandis frigoribus & cum ingenti periculo moratus, ac metu. Galli, quos prædæ populationumque conciverat ſpes, poſtquam pro eo, ut ipſi ex alieno agro raperent, agerentque, ſuas terras ſedem belli eſſe, premique utriuſque partis exercituum viderent hibernis; verterunt retro ad Annibalem ab Romanis odia: petituſque ſæpe principum inſidiis, ipſorumque inter ſe fraude, eadem levitate qua conſenſerant, conſenſum indicantium, ſervatus erat; & mutando nunc veſtem, nunc tegumenta capitis, errore etiam ſeſe ab inſidiis munierat. Ceterum hic quoque ei timor cauſſa fuit maturius movendi ex hibernis. Per idem tempus Cn. Servilius conſul Romæ Idibus Martiis magiſtratum iniit. Ibi quum de Republica retuliſſet, redintegrata in C. Flaminium invidia eſt. *Duos ſe conſules creaſſe, unum habere. quod enim illi juſtum imperium, quod auſpicium eſſe? Magiſtratus id à domo, publicis privatiſque penatibus, Latinis feriis actis, ſacrificio in monte perfecto, votis rite in Capitolio nuncupatis, ſecum ferre: nec privatum auſpicia ſequi nec ſine auſpiciis profectum, in externo ea ſolo nova atque integra concipere poſſe.* Augebant metum prodigia ex pluribus ſimul locis nunciata: in Sicilia militibus aliquot ſpicula, in Sardinia autem in muro circumeunti equiti, ſcipionem, quem manu tenuerat, arſiſſe, & littora crebris ignibus fulſiſſe, & ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe: & milites quoſdam ictos fulminibus, & Solis orbem minui viſum: &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Præneſte ardentes lapides cœlo cecidiſſe: & Arpis parmas in cœlo viſas, pugnantemque cum Luna Solem: & Capenæ duas interdiu lunas ortas, & aquas Cæretes ſanguine miſtas fluxiſſe; fontemque ipſum Herculis cruentis manaſſe ſparſum maculis. & in Antiate metentibus cruentas in corbem ſpicas cecidiſſe: & Faleriis cœlum findi viſum, velut magno hiatu; quaque patuerit, ingens lumen effulſiſſe: ſortes ſua ſponte attenuatas, unamque excidiſſe, ita ſcriptam: MAVORS TELVM SVVM CONCVTIT. & per idem tempus Romæ ſignum Martis Appia via ad ſimulacra luporum ſudaſſe: & Capuæ ſpeciem cæli ardentis fuiſſe, lunæque inter imbrem cadentis. Inde minoribus etiam dictu prodigiis fides habita: Capras lanatas quibuſdam factas, & gallinam in marem, gallum in fœminam ſeſe vertiſſe. His ſicut erant nunciata expoſitis, auctoribuſque in curiam introductis, conſul de religione Patres conſuluit. Decretum, ut ea prodigia, partim majoribus hoſtiis, partim lactentibus procurarentur: & uti ſupplicatio per triduum ad omnia pulvinaria haberetur. Cetera, quum decemviri libros inſpexiſſent, ut ita fierent, quemadmodum cordi eſſe Divi carminibus præfarentur. Id decemvirorum monitu decretum eſt: Iovi primum donum fulmen aureum pondo quinquaginta fieret; Iunoni Minervæque ex argento donum daretur, & Iunoni Reginæ in Aventino, Iunonique Soſpitæ Lanuvii majoribus hoſtiis ſacrificaretur, matronæque, pecunia collata, quantum conferre cuique commodum eſſet, donum Iunoni Reginæ in Aventinum ferrent, lectiſterniumque fieret: quin & libertinæ, & ipſæ, unde Feroniæ donum daretur, pecuniam pro facultatibus ſuis conferrent. Hæc ubi facta, decemviri Ardeæ in foro majoribus hoſtiis ſacrificarunt. poſtremo

Decem-

Decembri jam menſe ad ædem Saturni Romæ im-
molatum eſt, lectiſterniumque imperatum (& eum
lectum ſenatores ſtraverunt) & convivium publi-
cum, ac per urbem Saturnalia diem ac noctem cla-
matum, populuſque eum diem feſtúm habere ac
ſervare in perpetuum juſſus. Dum conſul placandis
Romæ Diis, habendoque delectu dat operam, An- 2.
nibal profectus ex hibernis, quia jam Flaminium
conſulem Arretium perveniſſe fama erat, quũ aliud
longius, ceterum commodius oſtenderetur iter,
propiorem viam per paludem petit, qua fluvius
Arnus per eos dies ſolito magis inundaverat. Hi-
ſpanos & Afros, & omne quod veterani erat robur
exercitus, admiſtis ipſorum impedimentis, necubi
conſiſtere coactis neceſſaria ad uſus deeſſent, pri-
mos ire juſſit: ſequi Gallos, ut id agminis medium
eſſet; noviſſimos ire equites. Magonem inde cum
expeditis Numidis cogere agmen; maxime Gallos,
ſi tædio laboris longæq; viæ (ut eſt mollis ad talia
gens) dilaberentur aut ſubſiſterent, cohibentem.
Primi, qua modo præirent duces, per præaltas flu-
vii ac profundas voragines hauſti penè limo im-
mergenteſq; ſe, tamen ſigna ſequebantur. Galli qui
neque ſuſtinere ſe prolapſi neq; aſſurgere ex vora-
ginibus poterant; aut corpora animis aut animos
ſpe ſuſtinebant; alii feſſà ægre trahentes membra;
alii, ubi ſemel victis tædio animis procubuiſſent;
inter jumenta & ipſa jacentia paſſim, morientes.
maximeq; omnium vigiliæ conficiebant, per qua-
triduum jam & tres noctes toleratæ. Quum omnia
obtinentibus aquis, nihil, ubi in ſicco feſſà ſterne-
rent corpora, inveniri poſſet; cumulatis in aquas
ſarcinis inſuper incumbebant. jumentorum itinere
toto proſtratorum paſſim acervi, tantum, quod
extaret aqua, quærentibus ad quietem, parvi tem-
poris neceſſarium cubile dabant. Ipſe Annibal,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

æger oculis, ex verna primum intemperie variante calores frigoraq;, elephanto qui unus ſuperfuerat, quod altius ab aqua extaret, vectus; vigiliis tandem & nocturno humore paluſtriq; cœlo gravante caput, & quia medendi nec locus nec tempus erat,
3 altero oculo capitur. Multis hominibus jumentiſque fœde amiſſis, quũ tandem de paludibus emerſiſſet; ubi primum in ſicco potuit, caſtra locat: certumq; per præmiſſos exploratores habuit, exercitum Romanum circa Arretii mœnia eſſe. conſulis deinde conſilia atque animum, & ſitum regionum, itineraque & copias, atque commeatus expediendos, & cetera, quæ cognoſſe in rem erat, ſumma omnia cum cura inquirendo exſequebatur. Regio erat in primis Italiæ fertilis, Etruſci campi, qui Fæſulas inter Arretiumque jacent; frumenti ac pecoris, & omniũ copia rerum opulenti. Conſul ferox ab conſulatu priore, & non modo legum ac Patrum majeſtatis, ſed ne Deorum quidem ſatis metuens erat. Hanc inſitam ingenio ejus temeritatem fortuna proſpero civilibus bellicisque rebus ſucceſſu aluerat. Itaque ſatis apparebat, nec Deos nec homines conſulentem, ferociter omnia ac præpropere acturum. quoque pronior eſſet in vitia ſua, agitare eum atque irritare Pœnus parat: & læva relicto hoſte, Fæſulas petens, medio Etruriæ agro prædatum profectus, quantam maximam vaſtitatem poteſt, cædibus incendiiſque conſuli procul oſtendit. Flaminius, qui ne quieto quidem hoſte ipſe quieturus erat, tum vero, poſteaquam res ſociorum ante oculos prope ſuos ferri agiq; vidit; ſuum id dedecus ratus, per mediam jam Italiam vagari Pœnum, atq;, obſiſtente nullo, ad ipſa Romana mœnia ire oppugnanda; ceteris omnibus in concilio ſalutaria magis quam ſpecioſa ſuadentibus, collegam exſpectandum, ut conjunctis exercitibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ibus, conmuni animo conſilioque rem gererent; nterim equitatu auxiliiſque levium armorum ab ffuſa prædandi licentia hoſtem cohibendum; ira- us ſe ex conſilio proripuit, ſignumque ſimul iti- neris pugnæque propoſuit. *Quinimo Arretii ante mœnia ſedeamus*, inquit. *hic enim patria & penates ſunt. Annibal emiſſus è manibus perpopuletur Ita- iam, vaſtandoque & urendo omnia, ad Romana mœnia perveniat; nec ante nos hinc moverimus, quam ſicut olim Camillum ab Veiis, C. Flaminium ab Arretio Patres acciverint.* Hæc ſimul increpans, quum ocius ſigna convelli juberet, & ipſe in equũ nſiluiſſet; equus repente corruit, conſulemque lap- ſum ſuper caput effudit. Territis omnibus qui circa rant, velut fœdo omine incipiendæ rei; inſuper nunciatur, ſignum omni vi moliente ſignifero convelli nequire. Converſus ad nuntium, *Num li- eras quoque*, inquit, *ab ſenatu affers, quæ me rem ge- ere vetent? Abi, nuncia, ſignum effodiant, ſi ad con- vellendum manus præ metu obtorpuerint.* Incedere nde agmen cœpit; primoribus, ſuper quam quod diſſenſerant à conſilio, territis etiam duplici pro- ligio; milite in vulgus læto ferocia ducis, quum pem magis ipſam quam cauſſam ſpei intueretur.

Annibal, quod agri eſt inter Cortonam urbem 4
Traſimenumq; lacum, omni clade belli pervaſtat; quo magis iram hoſti ad vindicandas ſociorum njurias acuat. Et jam pervenerant ad loca inſidiis nata, ubi maxime montes Cortonenſes Traſime- nus ſubit. via tantum intereſt perangusta, velut ad dipſum de induſtria relicto ſpatio: deinde paulo latior pateſcit campus, inde colles aſſurgunt. Ibi caſtra in aperto locat, ubi ipſe cum Afris modo Hiſpaniſque conſideret. Baleares, ceteramq; levem armaturam, poſt montes circumducit: equites ad pſas fauces ſaltus, tumulis apte tegentibus, locat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ut, ubi intraſſent Romani, objecto equitatu, clauſa omnia lacu ac montibus eſſent. Flaminius quum pridie ſolis occaſu ad lacum perveniſſet, inexplorato, poſtero die, vix dum ſatis certa luce anguſtiis ſuperatis, poſtquam in patentiorem campum pandi agmen cœpit; id tantum hoſtium, quod ex adverſo erat, aſpexit: ab tergo ac ſuper caput decepere inſidiæ. Pœnus ubi id quod petierat, clauſum lacu ac montibus & circumfuſum ſuis copiis habuit hoſtem, ſignum omnibus dat ſimul invadendi. qui ubi qua cuique proximum fuit, decucurrêre; eo magis Romanis ſubita atq; improviſa res fuit, quod orta ex lacu nebula, campo quam montibus denſior ſederat, agminaque hoſtium ex pluribus vallibus ipſa inter ſe ſatis conſpecta, eoq; magis pariter decucurrerunt. Romanus, clamore prius undique orto quam ſatis cerneret, ſe circumventum eſſe ſenſit; & ante in frontem lateraq; pugnari cœptum eſt, quam ſatis inſtrueretur acies, aut expediri arma

5 ſtringique gladii poſſent. Conſul, perculſis omnibus, ipſe ſatis, ut in trepida re, impavidus, turbatos ordines, vertente ſe quoque ad diſſonos clamores, inſtruit, ut tempus locuſque patitur; & quacunque adire audirique poteſt, adhortatur, ac ſtare & pugnare jubet: *nec enim inde votis, aut imploratione Deûm, ſed vi ac virtute evadendum eſſe. Per medias acies ferro viam fieri: & quo timoris minus ſit, eo minus ferme periculi eſſe.* Ceterum præ ſtrepitu ac tumultu, nec conſilium nec imperium accipi poterat. tantumque aberat, ut ſua ſigna atque ordinem & locum noſceret miles, ut vix ad arma capienda aptandaque pugnæ competeret animus: opprimerenturque quidam, onerati magis his quam tecti: & erat in tanta caligine major uſus aurium quam oculorum. Ad gemitus vulnerum ictuſque corporum aut armorum, & miſtos ſtrepentium paven-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tiumque clamores, circumferebant ora oculoſ-
que. Alii fugientes, pugnantium globo illati hæ-
rebant: alios redeuntes in pugnam, avertebat fu-
gientium agmen. Deinde, ubi in omnes partes
nequicquam impetus facti, & ab lateribus montes
ac lacus, à fronte & ab tergo hoſtium acies clau-
debat, apparuitque nullam, niſi in dextra, ferro-
que ſalutis ſpem eſſe; tum ſibi quiſque dux adhor-
tatorque factus ad rem gerendam, & nova de
integro pugna exorta eſt; non illa ordinata per
principes haſtatoſque ac triarios, nec ut pro ſignis
anteſignanus, poſt ſigna alia pugnaret acies; ut in
ſua legione miles, aut cohorte, aut manipulo eſ-
ſet. Fors conglobat, & animus ſuus cuique ante
& poſt pugnandi ordinem dabat: tantuſque fuit
ardor, adeo intentus pugnæ animus, ut eum terræ
motum (qui multarum urbium Italiæ magnas
partes proſtravit, avertitque curſu rapido am-
nes, mare fluminibus invexit, montes lapſu in-
genti proruit) nemo pugnantium ſenſerit. Tres 6
ferme horas pugnatum eſt, & ubique atrociter.
circa conſulem tamen acrior infeſtiorque pugna
eſt. Eum & robora virorum ſequebantur, & ipſe,
quacunque in parte premi ac laborare ſenſerat
ſuos, impigre ferebat opem; inſignemque armis, &
hoſtes ſumma vi petebant, & tuebantur cives: do-
nec Inſuber eques (Ducario nomen erat) facie
quoque noſcitans, *Conſul en*, inquit, *hic eſt*, popu-
laribus ſuis; *qui legiones noſtras cecidit, agroſque &
urbem eſt depopulatus. Iam ego hanc victimam ma-
nibus peremptorum fœdè civium dabo:* ſubditiſque
calcaribus equo, per confertiſſimam hoſtium tur-
bam impetum facit: obtruncatoq; prius armigero,
qui ſe infeſto venienti obviam objecerat, conſu-
lem lancea transfixit. ſpoliare cupientem, triarii
objectis ſcutis arcuêre. Magnæ partis fuga inde,
primum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

primum cœpit: & jam nec lacus, nec montes ob-
ſtabant pavori: per omnia arcta præruptaque ve-
luti cæci evadunt: armaque & viri ſuper alium
alii præcipitantur. Pars magna, ubi locus fugæ
deeſt, per prima vada paludis in aquam progreſſi,
quoad capitibus humeriſque extare poſſunt, ſeſe
immergunt. fuêre quos inconſultus pavor nando
etiam capeſſère fugam impulerit. Quæ ubi im-
menſa ac ſine ſpe erat, aut deficientibus animis
hauriebantur gurgitibus, aut ubi nequicquam fe-
ſtinaverant, retro ægerrime terram repetebant, at-
que ibi ab ingreſſis aquam hoſtium equitibus paſ-
ſim trucidabantur. Sex millia ferme primi ag-
minis per adverſos hoſtes eruptione impigre fa-
cta, ignari omnium quæ poſt ſe agerentur, ex
ſaltu evaſere. & quum in tumulo quodam con-
ſtitiſſent, clamorem modo ac ſonum armorum
audientes; quæ fortuna pugnæ eſſet, neque ſcire,
nec perſpicere præ caligine poterant. Inclinata ad
iniqua re, quum incaleſcente ſole diſpulſa nebu-
la aperuiſſet diem, tum liquida jam luce monte
campique perditas res, ſtratamque oſtendere fœ-
de Romanam aciem. itaque ne in conſpectos pro-
cul immitteretur eques, ſublatis raptim ſignis
quam citatiſſimo poterant agmine, ſeſe abripue
runt. Poſtero die quum ſuper cetera, extrema fa
mes etiam inſtaret; fidem dante Maharbale, qu
cum omnibus equeſtribus copiis nocte conſecu
tus erat; ſi arma tradidiſſent, abire cum ſingulis ve
ſtimentis paſſurum; ſeſe dediderunt. quæ Punic
religione ſervata fides ab Annibale eſt, atq; in vin
7 cula omnes conjecit. Hæc eſt nobilis ad Traſime
num pugna, atque inter paucas memorata popul
Romani clades. Quindecim millia Romanorum
in acie cæſa ſunt; decem millia ſparſa fuga per om
nem Etruriam, diverſis itineribus urbem petiere

Mill

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſille & quingenti hoſtium in acie, multi poſtea
rimque ex vulneribus periere. Multiplex cædes
rimque facta traditur ab aliis. Ego præterquam
uod nihil hauſtum ex vano velim; quo nimis in-
inant ferme ſcribentium animi; Fabium æqua-
m temporibus hujuſce belli potiſſimum aucto-
m habui. Annibal captivorum qui Latini nomi-
s eſſent, ſine precio dimiſſis, Romanis in vincu-
datis, ſegregata ex hoſtium coacervatorum cu-
ulis corpora ſuorum quum ſepeliri juſſiſſet, Fla-
inii quoque corpus funeris cauſſa magna cum
ura inquiſitum, non invenit. Romæ ad primum
uncium cladis ejus, cum ingenti terrore ac tu-
ultu concurſus in forum populi eſt factus. Ma-
ronæ vagæ per vias, quæ repens clades allata;
uæve fortuna exercitus eſſet, obvios percunctan-
ur. & quum frequentis concionis modo turba in
omitium & curiam verſa magiſtratus vocaret;
andem haud multo ante ſolis occaſum Manius
omponius Prætor, Pugna, inquit, magna victi
umus: & quanquam nihil certius ex eo auditum
ſt; tamen alius ab alio impleti rumoribus domos
eferunt. *Conſulem cum magna parte copiarum ca-
ſum: ſupereſſe paucos, aut fuga paſſim per Etruriam
ſparſos, aut captos ab hoſte.* Quot caſus exercitus
victi fuerant, tot in curas diſpertiti eorum animi
rant, quorum propinqui ſub C. Flaminio conſule
meruerant; ignorantium quæ cujuſque ſuorum
ortuna eſſet. nec quiſquam ſatis certum habet,
uid aut ſperet, aut timeat. Poſtero, ac deinceps
liquot diebus, ad portas major prope mulierum
uam virorum multitudo ſtetit; aut ſuorum ali-
quem, aut nuncios de his operiens: circumfunde-
banturque obviis ſciſcitantes, neque avelli utique
ab notis, prius quam ordine omnia inquiſiſſent,
poterant. Inde varios vultus digredientium ab
nunciis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nunciis, cerneres, ut cuique aut læta aut triſtia nuntiabantur: gratulanteſque aut conſolantes, redeuntibus domos circumfuſos. Fœminarum præcipue & gaudia inſignia erant, & luctus. Vnam in ipſa porta, ſoſpiti filio repente oblatam, in conſpectu ejus exſpiraſſe ferunt; alteram, cui mors filii falſo nunciata erat, mœſtam ſedentem domi, ad primum conſpectum redeuntis filii gaudio nimio exanimatam. Senatum prætores per dies aliquot ab orto uſque ad occidentem ſolem in curia retinent; conſultantes, quonam duce, aut quibus co-
8 piis, reſiſti victoribus Pœnis poſſet. Priuſquam ſatis certa conſilia eſſent, repens alia nunciatur clades: quatuor millia equitum, cum C. Centenio proprætore miſſa ad collegam ab Servilio conſule in Vmbria, quo poſt pugnam ad Tranſimenum auditam averterant iter, ab Annibale circumventa. Ejus rei fama varie homines affecit. pars occupatis majore ægritudine animis, levem, ex comparatione priorum ducere recentem equitum jacturam: pars, non id quod acciderat, per ſe æſtimare, ſed, ut in affecto corpore quamvis levis cauſſa, magis quam validο, gravior ſentiretur; ita quum ægræ & affectæ civitati quodcunque adverſi inciderit, non rerum magnitudine, ſed viribus extenuatis, quæ nihil quod aggravaret, pati poſſent, æſtimandum eſſe. Itaque ad remedium, jam diu neque deſideratum nec adhibitum, dictatorem dicendum civitas confugit: & quia & conſul aberat: à quo uno dici poſſe videbatur; nec per occupatam armis Punicis Italiam facile erat aut nuncium, aut literas mitti; nec dictatorem populus creare poterat, quod numquam ante eam diem factum erat: Prodictatorem populus creavit Q. Fabium Maximum, & magiſtrum equitum M. Minucium Rufum. Hisque negotium ab ſenatu datum, ut

muros

ꝛros turreſque urbis firmarent, & præſidia diſ- ponerent quibus locis videretur, ponteſque reſcin- derent fluminum: ad penates pro urbe dimican- dum eſſe, quando Italiam tueri nequiviſſent. An- 9
nibal recto itinere per Vmbriam uſque ad Spole- tium venit. inde quum perpopulato agro urbem oppugnare adortus eſſet, cum magna cæde ſuorum repulſus, conjectans ex unius coloniæ haud nimis proſpere tentatæ viribus, quanta moles Romanæ urbis eſſet; in agrum Picenum avertit iter, non copia ſolum omnis generis frugum abundantem, ſed refertum præda, quam effuſe avidi atque egen- tes rapiebant. Ibi per dies aliquot ſtativa habita: refectuſque miles hibernis itineribus ac paluſtri via, prœlioque magis ad eventum ſecundo quam levi aut facili affectus. Vbi ſatis quieti datum, præ- da ac populationibus magis quam ocio aut requie gaudentibus; profectus, Prætutianum Hadria- numque agrum, Marſos inde Marrucinoſque & Pelignos devaſtat, circaque Arpos & Luceriam proximam Apuliæ regionem. Cn. Servilius con- ſul, levibus prœliis cum Gallis actis, & uno oppi- do ignobili expugnato, poſtquam de collegæ exer- cituſque cæde audivit; jam mœnibus patriæ me- tuens, ne abeſſet in diſcrimine extremo, ad urbem iter intendit. Q. Fabius Maximus dictator iterum quo die magiſtratum iniit, vocato ſenatu ab Diis orſus, quum edocuiſſet Patres, plus negligentia cæremoniarum auſpiciorumque, quam temeritate atque inſcitia, peccatum à C. Flaminio conſule eſſe, quæque piacula iræ Deum eſſent, ipſos Deos conſulendos eſſe; pervicit, ut quod non ferme de- cernitur, niſi quum tetra prodigia nunciata ſunt, decemviri libros Sibyllinos adire juberentur. qui inſpectis fatalibus libris, retulerunt Patribus, *quod ejus belli cauſſa votum Martì ſuret, id non rite factum,*

factum, de integro atque amplius faciendum eſſe: & Iovi ludos magnos, & ædes Veneri Erycinæ ac Menti vovendas eſſe, & ſupplicationem lectiſterniumque habendum, & ver ſacrum vovendum, ſi bellatum proſpere eſſet, reſque publica in eodem, quo ante bellum fuiſſet, ſtatu permanſiſſet. Senatus, quoniam Fabium belli cura occupatura eſſet, M. Æmilium Prætorem ex collegii pontificum ſententia, omnia ea ut mature fiant, curare jubet. His ſenatusconſultis perfectis, L. Cornelius Lentulus pontifex maximus conſulente collegium prætore, omnium primum populum conſulendum de vere ſacro cenſet: injuſſu populi voveri non poſſe. Rogatus in hæc verba populus, *Velitis jubeatisne hoc ſic fieri, ſi res publica populi Romani Quiritium ad quinquennium proximum, ſicuti mea, quæ ſalva eſt, ſervata erit hiſce duellis, quod duellum populo Romano cum Carthaginienſi eſt, quæque duella cum Gallis ſunt, qui cis Alpes ſunt? datum donum duit populus Romanus Quiritium, quod ver attulerit ex ſuillo, avillo, caprino, bovillo grege, quæque profana erunt,* Iovi *fieri, ex qua die ſenatus populuſque juſſerit. Qui faciet, quando volet, quaque lege volet facito: quo modo faxit, probe factum eſto. Si id moritur, quod fieri oportebit, profanum eſto, neque ſcelus eſto. ſi quis rumpet occidetve inſciens, ne fraus eſto. ſi quis clepſit, ne populo ſcelus eſto, néve cui cleptum erit. ſi atro die faxit inſciens, probe factum eſto. ſi nocte ſive luce, ſive ſervus ſive liber faxit, probe factum eſto. ſi ante id ea ſenatus populuſque juſſerit fieri ac faxit, eo populus ſolutus, liber eſto.* Ejuſdem rei cauſſa ludi magni voti, æris trecentis triginta tribus millibus, triente: præterea bubus Iovi trecentis, multis aliis Divis bubus albis, atque ceteris hoſtiis. Votis rite nuncupatis, ſupplicatio edicta: ſupplicatumque iere cum conjugibus ac liberis,

non

m urbana multitudo tantum , ſed agreſtium
um , quos in aliqua ſua fortuna publicæ quoque
ntingebat cura. Tum lectiſternium per triduum
bitum, decemviris ſacrorum curantibus. ſex pul-
naria in conſpectu fuêre : Iovi & Innoni unum,
erum Neptuno ac Minervæ , tertium Marti &
neri , quartum Apollini ac Dianæ , quintum
lcano ac Veſtæ , ſextum Mercurio ac Cereri.
m ædes votæ Veneri Erycinæ; ædem Q. Fabius
ax. dictator vovit ; quia ita ex fatalibus libris
tum erat , ut is voveret, cujus maximum impe-
m in civitate eſſet. Menti ædem Otacilius præ-
r vovit. Ita rebus divinis peractis, tum de bello, 11
que de publica dictator retulit ; quibus quotve
ionibus victori hoſti obviam eundum eſſe Pa-
s cenſerent. Decretum , *Ut ab Cn. Servilio con-
e exercitum acciperet : ſcriberet præterea ex civi-
s ſociiſque , quantum equitum ac peditum videre-
r : cetera omnia ageret faceretque , ut è Republi-
duceret.* Fabius duas ſe legiones adjecturum ad
rvilianum exercitum dixit. his per magiſtrum
uitum ſcriptis , Tibur diem ad conveniendum
ixit. edictoque propoſito , ut quibus oppida ca-
llaque immunita eſſent ; ut hi in loca tuta com-
igrarent. ex agris quoque demigrarent omnes re-
onis ejus , qua iturus Annibal eſſet : tectis prius
cenſis ac frugibus corruptis , ne cujus rei copia
ſet ; ipſe via Flaminia profectus obviam conſuli
ercituique , quum ad Tiberim circa Otriculum
oſpexiſſet agmen , conſulemque cum equitibus
l ſe prodeuntem ; viatorem miſit , qui conſuli
nciaret, ut ſine lictoribus ad dictatorem veniret.
ui quum dicto paruiſſet , congreſſuſque eorum
gentem ſpeciem dictaturæ apud cives ſocioſque,
etuſtate jam prope oblitos ejus imperii , feciſſet:
teræ ab urbe allatæ ſunt ; naves onerarias com-
meatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

meatum ab Hoſtia in Hiſpaniam ad exercitum
portantes, à claſſe Punica circa portum Coſſanum
captas eſſe. Itaque extemplo conſul Hoſtiam pro
ficiſci juſſus, navibus quæ ad urbem Romanam
aut Hoſtiæ eſſent, completis milite ac navalibus
ſociis, perſequi hoſtium claſſem, ac littora Italiæ
tutari. Magna vis hominum conſcripta Romæ
erat: libertini etiam, quibus liberi eſſent, & æta
militaris, in verba juraverant. Ex hoc urbano
exercitu, qui minores quinque & triginta ann
erant, in naves impoſiti: alii, ut urbi præſideren
12 relicti. Dictator exercitu conſulis accepto à Fulvi
Flacco legato, per agrum Sabinum Tibur, quo d
ad conveniendum edixerat novis militibus, ven
inde Præneſte tranſverſis limitibus in viam La
nam eſt regreſſus, unde itineribus ſumma cum c
ra exploratis ad hoſtem duxit; nullo loco, n
quantum neceſſitas cogeret, fortunæ ſe commiſſ
rus. Quo primum die haud procul Arpis in co
ſpectu hoſtium poſuit caſtra: nulla mora fact
quin Pœnus educeret in aciem, copiamque p
gnandi faceret: ſed ubi quieta omnia apud hoſte
nec caſtra ullo tumultu mota videt; increpans q
dem victos tandem Martios animos Romanoru
debellatumque, & conceſſum eis propalam de v
tute ac gloria eſſe, in caſtra rediit. ceterum tac
cura animum incenſus, quod cum duce, haudqu
quam Flaminio Sempronioque ſimili, futura ſ
res eſſet, ac tum demum edocti malis Romani p
rem Annibali ducem quæſiſſent; & prudentia
quidem, non vim dictatoris extemplo timuit. co
ſtantiamque ejus haud dum expertus, agitare
tentare animum movendo crebro caſtra, popula
doque in oculis ejus agros ſociorum, cœpit.
modo citato agmine è conſpectu abibat, modo
pente in aliquo flexu viæ, ſi excipere digreſſum
æqui

rum poſſet, occultus ſubſiſtebat. Fabius per lo-
ta agmen ducebat, modico ab hoſte interval-
it neque omitteret eum, neque congrederetur.
ris, niſi quantum uſus neceſſario cogeret, te-
atur miles. pabulum & ligna nec pauci pete-
, nec paſſim. Equitum leviſque armaturæ ſta-
ompoſita inſtructaque in ſubitos tumultus; &
miliri tuta omnia, & infeſta effuſis hoſtium
ulatoribus præbebat. neque univerſo periculo
ma rerum committebatur: & parvo momen-
vium certaminum ex tuto cœptorum, finiti-
receptu, aſſuefaciebant territum priſtinis cla-
is militem, minus jam tandem aut virtutis,
fortunæ pœnitere ſuæ. Sed non Annibalem
gis infeſtum tam ſanis conſiliis habebat, quam
giſtrum equitum. qui nihil aliud, quam quod
erabat, ſub imperio moræ ad Rempub. præci-
ndam habebat, ferox rapiduſque in conſiliis,
linguis immodicus; primo inter paucos, dein
palam in vulgus, pro cunctatore ſegnem, &
to timidum, affingens vicina virtutibus vitia,
pellabat: premendorumque ſuperiorum arte
uæ peſſima ars nimis proſperis multorum ſuc-
ſibus crevit) ſeſe extollebat. Annibal ex Arpis 13
Saninium tranſit, Beneventanum depopulatur
um. Teleſiam urbem capit: irritat etiam de in-
tria ducem, ſi forte accenſum tot indignitati-
cladibuſque ſociorum, trahere ad æquum cer-
en poſſit. Inter multitudinem ſociorum Italici
eris, qui ad Traſimenum capti ab Annibale di-
ſſique fuerant, tres Campani equites erant; mul-
jam tum illecti donis promiſſiſque Annibalis,
conciliandos popularium animos. hi nun-
ntes; ſi in Campaniam exercitum admoviſſet,
puæ potiendæ copiam fore, quum res major
am auctores eſſet, dubium Annibalem, alter-
niſque

niſque fidentem ac diffidentem, tamen ut Cam
panos ex Samnio peteret, moverunt: monitoſq
ut etiam atque etiam promiſſa rebus adfirmaren
juſſoſque cum pluribus & aliquibus principum r
dire ad ſe, dimiſit. ipſe imperat duci, ut ſe in agru
Caſinatem ducat; edoctus à peritis regionum,
eum ſaltum occupaſſet, exitum Romano ad ope
ferendam ſociis intercluſurum. Sed Punicum a
horrens os ab Latinorum nominum prolation
pro Caſino Caſilinum dux ut acciperet, fecit; ave
ſuſque ab ſuo itinere, per Alifanum, Calatinum
que, & Calenum agrum; in campum Stellatem d
ſcendit: ubi quum montibus fluminibuſque cla
ſam regionem circumſpexiſſet, vocatum duce
percunctatur, ubi terrarum eſſet? quum is Caſili
eo die manſurum eum dixiſſet, tum demum c
gnitus eſt error, & Caſinum longe inde alia regi
ne eſſe, virgiſque cæſo duce, & ad reliquoru
terrorem in crucem ſublato, caſtris communit
Maharbalem cum equitibus in agrum Falernu
prædatum dimiſit. Vſque ad aquas Sinueſſan
populatio ea pervenit. ingentem cladem, fuga
tamen terroremque latius, Numidæ fecerunt. N
tamen is terror, quum omnia bello flagrarent, fid
ſocios dimovit: videlicet quia juſto & modera
regebantur imperio; nec abnuebant, quod unu
14 vinculum fidei eſt, melioribus parere. Vt vero a
Vulturnum flumen caſtra ſunt poſita, exurebatu
que amœniſſimus Italiæ ager, villæque paſſim i
cendiis fumabant, per juga Maſſici montis Fabi
ducente, tum prope de integro ſeditio accenſa
quieti fuerant enim per paucos dies: quia quu
celerius ſolito ductum agmen fuiſſet, feſtinari a
prohibendam populationibus Campaniam cred
derant. ut vero in extrema juga Maſſici mont
ventum eſt, hoſteſque ſub oculis erant, Falerni ag
colo

conorumque Sinueſſæ tecta urentes, nec ulla
mentio pugnæ, *Spectatumne huc*, inquit
nucius, *ut rem fruendam oculis, ſociorum cædes,*
incendia venimus? nec ſi nullius alteriùs nos, ne
um quidem horum pudet, quos in Sinueſſam co-
s patres noſtri miſerunt, ut ab Samnite hoſte
t hæc ora eſſet: quam nunc non vicinus Samnis
, ſed Pœnus advena, ab extremis orbis terrarum
minis, noſtra cunctatione & ſocordia jam huc
reſſus. Tantum (pro dolor!) degeneramus à
entibus noſtris, ut, præter quam oram illi Puni-
vagari claſſes, dedecus eſſe imperii ſui duxerint,
nos nunc plenam hoſtium Numidarumque, ac
urorum jam factam videamus? Qui modo Sa-
tum oppugnari indignando, non homines tan-
a, ſed fœdera & deos ciebamus, tendentem ad
nia Romanæ coloniæ Annibalem lenti ſpectamus.
mus ex incendiis villarum agrorumque in oculos
ue ora venit, ſtrepunt aures clamoribus ploran-
m ſociorum; ſæpius nos, quam Deorum invocan-
m opem. nos hic pecorum modo per æſtivos ſaltus
iaſque calles exercitum ducimus; conditi nubi-
, ſilviſque. Si hoc modo peragrando cacumina
tuſque Furius recipere à Gallis urbem voluiſſet,
hic novus Camillus (nobis dictator unicus in re-
affectis quæſitus) Italiam ab Annibale recupe-
e parat; Gallorum Roma eſſet: quam vereor, ne,
cunctantibus nobis, Annibali ac Pœnis toties ſer-
verint majores noſtri. ſed vir, ac vere Romanus,
die dictatorem eum ex auctoritate Patrum,
ſuque populi dictum, Veios allatum eſt, quum
t ſatis altum Ianiculum, ubi ſedens proſpectaret
tem, deſcendit in æquum: atque illo ipſo die me-
in urbe, qua nunc buſta Gallica ſunt, & poſtero
, citra Gabios, cecidit Gallorum legiones. Quid?
multos annos, quum ad furculas Caudinas ab
Samnite

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Samnite hoſte ſub jugum miſſi ſumus ; utrum tan
dem Lucius Papirius Curſor juga Samnii perlu
ſtrando , an Luceriam premendo obſidendoque , &
laceſſendo victorem hoſtem , depulſum ab Roman
cervicibus jugum ſuperbo Samniti impoſuit ? Mo
conſuli Luctatio quæ alia res , quam celeritas , vict
riam dedit ? quod poſtero die quam hoſtem vidi
claſſem gravem commeatibus , impeditam ſuom
ipſam inſtrumento atque apparatu , oppreſſit. Stu
titia eſt , ſedendo aut votis debellari credere poſ
armari copias oportet , deducendas in æquum , ut v
cum viro congrediaris. Audendo atque agendo r
Romana crevit, non his ſegnibus conſiliis , quæ tim
di cauta vocant. Hæc velut concionanti Minuci
circumfundebatur tribunorum equitumque R
manorum multitudo, & ad aures quoque militu
dicta ferocia volvebantur : ac, ſi militaris ſuffra
res eſſet, haud dubie ferebant, Minucium Fab
15 duci prælaturos. Fabius pariter in ſuos haud m
nus quam in hoſtes intentus, prius ab illis inv
ctum animum præſtans, quamquam probe ſc
non in caſtris modo ſuis, ſed jam etiam Romæ in
famem ſuam cunctationem eſſe, obſtinatus t
men, eodem conſiliorum tenore æſtatis reliqu
extraxit: ut Annibal deſtitutus ab ſpe ſummop
petiti certaminis, jam hibernis locum circumſp
ctaret: quia ea regio præſentis erat copiæ non p
petuæ; arbuſta vineæque, & conſita omnia m
gis amœnis quam neceſſariis fructibus. Hac
exploratores relata fama Fabio, quum ſatis ſc
per eaſdem anguſtias, quibus intraverat Falern
agrum, rediturum; Calliculam montem & C
linum occupat modicis præſidiis, quæ urbs V
turno flumine dirempta, Falernum Campano a
dividit: & ipſe jugis iiſdem exercitum redu
miſſo exploratum cum quadringentis equiti
ſoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

rorum L. Hoſtilio Mancino : qui ex turba ju-
num audientium ſæpe ferociter concionantem
giſtrum equitum , progreſſus primo explorato-
modo , ut ex tuto ſpecularetur hoſtem ; ubi va-
paſſim per vicos Numidas vidit ; per occaſio-
m etiam paucos occidit. extemplo occupatus
amine eſt animus , exciderúntque præcepta di-
oris : qui , quantum tuto poſſet , progreſſum
is recipere ſeſe juſſerat , quam in conſpectum
ium veniret. Numidæ alii atque alii occur-
es refugienteſque , ad caſtra prope ipſum cum
gatione equorum atque hominum pertraxere.
e Cartalo, penes quem ſumma equeſtris imperii
, concitatis equis invectus, quum, prius quam
conjectum teli veniret, avertiſſet hoſtem, quin-
millia ferme continenti curſu ſecutus eſt fu-
ntes. Mancinus , poſtquam nec hoſtem deſi-
e ſequi , nec ſpem vidit effugiendi eſſe , cohor-
us ſuos in prœlium rediit , omni parte virium
par. Itaque ipſe , & delecti equitum , circum-
ti occiduntur. ceteri effuſo rurſus curſu Cales
num , inde , prope inviis callibus , ad dictato-
n perfugerunt. Eo forte die Minucius ſe con-
xerat Fabio , miſſus ad firmandum præſidio
um , qui ſuper Tarracinam , in arctas coactus
ces , imminet mari , ne immunito Appiæ limi-
Pœnus pervenire in agrum Romanum poſſet.
njunctis exercitibus , dictator ac magiſter equi-
n caſtra in viam deferunt qua Annibal ducturus
t , duo inde millia hoſtes aberant. Poſtero die 16
eni , quod viæ inter bina caſtra erat , agmine
mplevere. Quum Romani ſub ipſo conſtitiſſent
llo , haud dubie æquiore loco , ſucceſſit tamen
enus cum expeditis equitibus , atque ad laceſ-
ndum hoſtem carptim & procurſando recipien-
que ſeſe , pugnavere. reſtitit ſuo loco Romana
acies;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

acies; lenta pugna & ex dictatoris magis, qua
Annibalis fuit voluntate. ducenti ab Romani
octingenti hoſtium cecidere. Incluſus inde vid
Annibal, via ad Caſilinum obſeſſa: quum Cap
& Samnium, & tantum ab tergo divitum ſoci
rum, Romanis commeatus ſubveheret: Pœn
contra, intra Formiana ſaxa, ac Linterni arena
ſtagnaque perhorrida ſitu, hibernaturus eſſet. N
Annibalem fefellit, ſuis ſe artibus peti. itaque qu
per Caſilinum evadere non poſſet, petendique mo
tes & jugum Calliculæ ſuperandum eſſet, necu
Romanus incluſum vallibus agmen aggrederet
ludibrium oculorum, ſpecie terribile, ad fruſtra
dum hoſtem commentus, principio noctis furt
ſuccedere ad montes ſtatuit. Fallacis conſilii ta
apparatus fuit. Faces undique ex agris collect
faſceſque virgarum, atque arida ſarmenta, pra
gantur cornibus boum, quos domitos indomit
que multos inter ceteram agreſtem prædam a
bat. ad duo millia ferme boum effecta: Aſdrul
lique negotium datum, ut primis tenebris noc
id armentum accenſis cornibus ad montes age
maxime, ſi poſſet, ſuper ſaltus ab hoſte inſeſſ
17 Primis tenebris ſilentio mota caſtra: boves
quanto ante ſigna acti. ubi ad radices monti
viaſque anguſtas ventum eſt; ſignum extem
datur, ut accenſis cornibus armenta in adve
concitentur montes: & metus ipſe relucentis fla
mæ ex capite calorque, jam ad vivum ad ima
cornuum adveniens, velut ſtimulatos furore a
bat boves. quo repente diſcurſu, haud ſecus qu
ſilvis montibuſque accenſis, omnia circum
gulta ardere capitumque irrita quaſſatio excit
flammam, hominum paſſim diſcurrentium
ciem præbebat. Qui ad tranſitus ſaltus inſiden
locati erant, ubi in ſummis montibus ac ſupe
quoſ

ioſdam ignes conſpexerunt, circumventos ſe eſſe
ti, præſidio exceſſere; qua minime denſæ mica-
nt flammæ, velut tutiſſimum iter, petentes ſum-
a montium juga. tamen in quoſdam boves pala-
s ab ſuis gregibus inciderunt: & primo, quum
ocul cernerent, veluti flammas ſpirantium mi-
culo attoniti conſtiterunt: deinde, ut humana
paruit fraus, tum vero inſidias rati eſſe; cum
ajore tumultu concitant ſe in fugam, levi quo-
e armaturæ hoſtium incurrere. ceterum nox
quato timore, neutros pugnam incipientes ad lu-
m tenuit. Interea toto agmine Annibal traducto
ſaltum, & quibuſdam in ipſo ſaltu hoſtium
preſſis, in agro Aliſano poſuit caſtra. Hunc tu- 18
ultum ſenſit Fabius. ceterum & inſidias eſſe ra-
s, & ab nocturno utique abhorrens certami-
, ſuos munimentis tenuit. Luce prima ſub jugo
ontis prœlium fuit. quo intercluſam ab ſuis le-
m armaturam facile (etenim numero aliquan-
m præſtabant) Romani ſuperaſſent, niſi Hiſpa-
orum cohors ad idipſum remiſſa ab Annibale
rveniſſet. ea aſſuetior montibus, & ad concur-
ndum inter ſaxa rupeſque aptior ac levior, cum
locitate corporum, tum armorum habitu, cam-
ſtrem hoſtem, gravem armis ſtatariumque, pu-
æ genere facile eluſit. Ita haudquaquam pari
tramine digreſſi, Hiſpani fere omnes incolu-
es, Romani aliquot ſuis amiſſis, in caſtra con-
iderunt. Fabius quoque movit caſtra: tranſ-
eſſuſque ſaltum ſuper Aliſas loco alto ac munito
nſedit. Tum per Samnium Romam ſe petere
mulans Annibal, uſque in Pelignos populabun-
us rediit. Fabius mediis inter hoſtium agmen ur-
emque Romam jugis ducebat; nec abſiſtens nec
ngrediens. Ex Pelignis Pœnus flexit iter, retro-
ue Apuliam repetens, Gerionem pervenit; urbem

metu, quia collapſa ruinis pars mœnium erat, ab ſuis deſertam. Dictator in Larinate agro caſtra communiit. inde ſacrorum cauſſa Romam revocatus, non imperio modo, ſed conſilio etiam, ac prope precibus agens cum magiſtro equitum, *ut plus conſilio quam fortunæ confidat: & ſe potius ducem, quam Sempronium Flaminiumque imitetur. ne nihil actum cenſeret, exacta prope æſtate per ludificationem hoſtis. medicos quoque plus interdum quiete, quam movendo atque agendo proficere. Haud parvam rem eſſe, ab toties victore hoſte vinci deſiiſſe,*
19 *& ab continuis cladibus reſpiraſſe.* Hæc nequicquam præmonito magiſtro equitum, Romam eſt profectus. Principio æſtatis, qua hæc gerebantur, in Hiſpania quoque terra marique cœptum bellum eſt. Aſdrubal ad eum navium numerum, quem a fratre inſtructum paratumque acceperat, decem adjecit: quadraginta navium claſſem Himilconi tradidit, atque ita Carthagine profectus navibus prope terram, exercitum in littore ducebat: paratus confligere quacumque parte copiarum hoſti occurriſſet. Cn. Scipioni poſtquam moviſſe ex hibernis hoſtem audivit, primo idem conſilii fuit deinde minus terra propter ingentem famam novorum auxiliorum concurrere auſus, delecto milite in naves impoſito, quinque & triginta navium claſſe ire obviam hoſti pergit. Altero ab Tarracone die ad ſtationem decem millia paſſuum diſtantem ab oſtio Iberi amnis pervenit. inde duæ Maſſilienſium ſpeculatoriæ præmiſſæ retulerunt claſſem Punicam ſtare in oſtio fluminis, caſtraque in ripa poſita. Itaque ut improvidos incautoſque univerſo ſimul effuſo terrore opprimeret, ſublatis ancoris ad hoſtem vadit. Multas & locis altis poſitas turres Hiſpania habet, quibus & ſpeculis & propugnaculis adverſus latrones utuntur. in

prim

rimo conſpectis hoſtium navibus, datum ſignum ſdrubali eſt, tumultuſque prius in terra & caſtris, uam ad mare & ad naves eſt ortus; nondum aut lſu remorum ſtrepituque alio nautico exaudito, it aperientibus claſſem promontoriis; quum re- nte eques alius ſuper alium ab Aſdrubale miſſus, gos in littore, quietoſque in tentoriis ſuis, nihil inus quam hoſtem aut prœlium eo die exſpe- antes, conſcendere naves propere atque arma pere jubet. claſſem Romanam jam haud procul ortum eſſe. Hæc equites dimiſſi paſſim impera- nt. mox Aſdrubal ipſe cum omni exercitu ad- at: varioque omnia tumultu ſtrepunt, ruentibus naves ſimul remigibus militibuſque; fugientium agis à terra quam in pugnam euntium modo. ixdum omnes conſcenderant, quum alii reſolu- s oris in ancoras evehuntur: alii, ne quid teneat, ncoralia incidunt: raptimque omnia præpopere endo, militum apparatu nautica miniſteria im- diuntur, trepidatione nautarum capere & apta- arma miles prohibetur. Et jam Romanus non propinquabat modo, ſed direxerat etiam in pu- am naves. itaque non ab hoſte & prœlio magis æni, quam ſuomet ipſi tumultu turbati, tentata rius pugna, quam inita, in fugam averterunt aſſem. & quum adverſi amnis os lato agmine ac m multis ſimul venientibus haud ſane intrabile et, in littus paſſim naves egerunt: atque alii va- s, alii ſicco littore excepti, partim armati, par- n inermes, ad inſtructam per littus aciem ſuo- m perfugêre. Duæ tamen primo concurſu ca- æ erant Punicæ naves, quatuor ſuppreſſæ. Ro- 20
ani, quamquam terra hoſtium erat, armatam- e aciem toto prætentam in littore cernebant, ud cunctanter inſecuti trepidam hoſtium claſ- m, naves omnes quæ non aut perfregerant pro-

ras littore illiſas, aut carinas fixerant vadis, reli-
gatas puppibus in altum extraxere. ad quinque & viginti naves ex triginta cepere. Neque id pulcherrimum ejus victoriæ fuit, ſed quod una levi pugna toto ejus oræ mari potiti erant. itaque ad Honoſcam claſſe provecti, exſcenſione ab navibus in terram facta, quum urbem vi cepiſſent, captamque diripuiſſent, Carthaginem inde petunt: atque omnem agrum circa depopulati, poſtremo tecta quoque injuncta muro portiſque incenderunt. Inde jam præda gravis ad Longunticam pervenit claſſis: ubi vis magna ſparti ad rem nauticam congeſta ab Aſdrubale. quod ſatis in uſum fuit, ſublato, ceterum omne incenſum eſt. Nec continentis modo projectas oras prætervecta, ſed in Ebuſum inſulam tranſmiſſum. ubi urbe, quæ caput inſulæ eſt, biduum nequicquam ſummo labore oppugnata, ubi in ſpem irritam fruſtra teri tempus animadverſum eſt, ad populationem agri verſi, direptis aliquot incenſiſque vicis, majori quam ex continenti præda parta, quum in nave ſeſe recepiſſent, ex Balearibus inſulis legati pacem petentes ad Scipionem venerunt. Inde flexa retr claſſis, reditumque in citeriora provinciæ: qu omnium populorum, qui Iberum incolunt, mu torum & ultimæ Hiſpaniæ legati concurrerun Sed qui verè ditionis imperiique Romani fa ſunt, obſidibus datis, populi amplius fuerunt ce tum viginti. Igitur terreſtribus quoque copiis la fidens Romanus, uſque ad ſaltum Caſtulonenſ eſt progreſſus. Aſdrubal in Luſitaniam ac prop

21 Oceanum conceſſit. Quietum inde fore videba reliquum æſtatis tempus, fuiſſetque per Pœn hoſtem; ſed præterquam quod ipſorum Hiſpa rum inquieta avidaque in novas res ſunt ingen Mandonius Indibiliſque, qui antea Illergetum

g

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ulus fuerat, poſtquam Romani ab ſaltu receſſe-
e ad maritimam oram, concitis popularibus in
grum pacatum ſociorum populi Romani ad po-
ulandum venerunt. Adverſus eos tribunus mili-
um cum expeditis auxiliis à Scipione miſſis, levi
ertamine, ut tumultuariam manum, fudere;
nultis occiſis, quibuſdam captis magnaque parte
rmis exuta. Hic tamen tumultus, cedentem ad
Oceanum Aſdrubalem, cis Iberum ad ſocios tu-
andos retraxit. Caſtra Punica in agro Ilercao-
nenſium, caſtra Romana ad novam claſſem erant;
uum fama repens alio vertit bellum. Celtiberi,
qui principes regionis ſuæ legatos, obſideſque de-
lerant Romanis, nuncio miſſo à Scipione exciti
rma capiunt, provinciamque Carthaginienſium
alido exercitu invadunt: tria oppida vi expu-
gnant. inde cum ipſo Aſdrubale duobus prœliis
egregie pugnantes, quindecim millia hoſtium oc-
ciderunt: quatuor millia cum multis militari-
bus ſignis capiunt. Hoc ſtatu rerum in Hiſpania, 22
P. Scipio in provinciam venit, prorogato poſt
conſulatum imperio, ab ſenatu miſſus cum tri-
ginta longis navibus, & octo millibus militum,
magnoque commeatu advecto. Ea claſſis ingens
agmine onerariarum procul viſa, cum magna læ-
titia civium ſociorumque, portum Tarraconis ex
alto tenuit. ibi milite expoſito, profectus Scipio
fratri conjungitur: ac deinde communi animo
conſilioque gerebant bellum. Occupatis igitur
Carthaginienſibus Celtiberico bello, haud cun-
ctanter Iberum tranſgrediuntur: nec ullo viſo ho-
ſte Saguntum pergunt ire, quod ibi obſides totius
Hiſpaniæ cuſtodiæ traditos ab Annibale, fama
erat modico in arce cuſtodiri præſidio. id unum
pignus, inclinatos ad Romanam ſocietatem o-
mnium Hiſpaniæ populorum animos moraba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tur, ne ſanguine liberûm ſuorum culpa defectionis lueretur. Eo vinculo Hiſpaniam vir unus, ſolerti magis quam fideli conſilio, exſolvit. Abelox erat Sagunti nobilis Hiſpanus, fidus antè Pœnis: tum (qualia pleraque ſunt barbarorum ingenia) cum fortuna mutaverat fidem. ceterum transfugam ſine magnæ rei proditione venientem ad hoſtes nihil aliud quam unum vile atque infame corpus eſſe ratus, id agebat ut quam maximum emolumentum novis ſociis eſſet. Circumſpectis igitur omnibus, quæ fortuna poteſtatis ejus poterat facere, obſidibus potiſſimum tradendis animum adjecit: eam unam rem maxime ratus conciliaturam Romanis principum Hiſpaniæ amicitiam. Sed quum injuſſu Boſtaris præfecti ſatis ſciret nihil obſidum cuſtodes facturos eſſe; Boſtarem ipſum arte aggreditur. Caſtra extra urbem in ipſo litore habebat Boſtar, ut aditum ex portu intercluderet Romanis. ibi eum in ſecretum abductum, velut ignorantem, monet in quo ſtatu ſit res. *Metum continuiſſe ad eam diem Hiſpanorum animos, quia procul Romani abeſſent: nunc cis Iberum caſtra Romana eſſe, arcem tutam, perfugiumque novas volentibus res. itaque quos metus non teneat, beneficio & gratia devinciendos eſſe.* Miranti Boſtari, percunctantique, quodnam id ſubitum tantæ rei donum poſſit eſſe? *Obſides*, inquit, *in civitates remitte. id privatim parentibus, quorum maximum nomen in civitatibus eſt ſuis, & publice populis gratum erit. Vult ſibi quiſque credi, & habita fides ipſam plerumque obligat fidem. Miniſterium reſtituendorum domos obſidum mihimet depoſco ipſe, ut opera quoque impenſa conſilium adjuvem meum, & rei ſuapte natura gratæ, quantam inſuper gratiam poſſim, adjiciam.* Homini non ad cetera Punica ingenia callido ut perſuaſit, nocte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ram progreſſus ad hoſtium ſtationes; conventis
uibuſdam auxiliaribus Hiſpanis, & ab iis ad Sci-
ionem perductus, quid afferret expromit. Fide
ccepta dataque, ac loco & tempore conſtituto
l obſides tradendos, Saguntum redit; diem inſe-
ientem abſumpſit cum Boſtare, mandatis ad
m agendam accipiendis. dimiſſus, quum ſe no-
e iturum, ut cuſtodias hoſtium falleret, conſti-
iiſſet, ad compoſitam cum iis horam excitatis
iſtodibus puerorum profectus, veluti ignarus in
æparatas ſua fraude inſidias ducit. In caſtra Ro-
iana perducti. cetera omnia de reddendis obſidi-
is, ſicut cum Boſtare conſtitutum erat, acta per
indem ordinem, quaſi Carthaginienſium nomi-
e ſic agerentur. Major aliquanto Romanorum
ratia fuit in re pari, quam quanta futura Cartha-
inienſium fuerat. illos enim graves ſuperboſque
i rebus ſecundis expertos, fortuna & timor mi-
gaſſe videri poterat. Romanus primo adventu,
icognitus ante, ab re clementi liberalique ini-
um fecerat: & Abelox vir prudens haud fruſtra
idebatur ſocios mutaſſe. itaque ingenti conſenſu
d defectionem omnes ſpectare: armaque extem-
lo mota forent, ni hiems, quæ Romanos quoque
c Carthaginienſes concedere in tecta coëgit, inter-
eniſſet. Hæc in Hiſpania quoque ſecunda æſtate 23
unici belli geſta, quum in Italia paululum inter-
alli cladibus Romanis ſolers cunctatio Fabii fe-
iſſet: quæ ut Annibalem non mediocri ſolicitum
ura habebat, tandem eum militiæ magiſtrum de-
egiſſe Romanos cernentem, qui bellum ratione,
on fortuna gereret; ita contempta erat inter cives
rmatos pariter togatoſque; utique poſtquam ab-
ente eo, temeritate magiſtri equitum, læto, verius
lixerim, quam proſpero eventu, pugnatum fuerat.
Acceſſerant duæ res ad augendam invidiam dicta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

toris: una fraude ac dolo Annibalis, quod quum à perfugis ei monſtratus ager dictatoris eſſet, omnibus circa ſolo æquatis, ab uno eo ferrum ignemque & vim omnem hoſtium abſtineri juſſit, ut occulti alicujus pacti ea merces videri poſſet: altera ipſius facto, primo forſitan dubio, quia non expectata in eo ſenatus auctoritas eſt: ad extremum haud ambiguo in maximam laudem verſo, in permutandis captivis: quod, ſicut primo Punico bello factum erat, convenerat inter duces Romanos Pœnumque, ut quæ pars plus reciperet quam daret, argenti pondo bina & ſelibras in militem præſtaret. Ducentos quadraginta ſeptem quum plures Romanus quam Pœnus recepiſſet, argentumque pro eis debitum, ſæpe jactata in ſenatu re, quoniam non conſuluiſſet Patres, tardius rogaretur; inviolatum ab hoſte agrum miſſo Romam filio vendidit, fidemque publicam impendio privato exſolvit. Annibal pro Gerionis mœnibus, cujus urbis captæ atque incenſæ ab ſe, in uſum horreorum pauca reliquerat tecta, ſtativa habebat. inde frumentatum duas exercitus partes mittebat: cum tertia ipſe expedita in ſtatione erat, ſimul caſtris præſidio, & circumſpectans necunde impetus in
24 frumentatores fieret. Romanus tunc exercitus in agro Larinati erat. præerat Minucius magiſter equitum; profecto, ſicut ante dictum eſt, ad urbem dictatore. Cæterum caſtra, quæ in monte alto ac tuto loco poſita fuerant, jam in planum deferuntur: agitabanturque pro ingenio ducis conſilia calidiora, ut impetus aut in frumentatores palatos, aut in caſtra relicta cum levi præſidio fieret. Nec Annibalem fefellit, cum duce mutatam eſſe belli rationem, & ferocius, quam conſultius, rem hoſtes geſturos. Ipſe autem (quod minime quis crederet) quum hoſtis propius eſſet, tertiam par-
tem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tem militum frumentatum, duobus in caſtris re-
entis, dimiſit: deinde caſtra ipſa propius hoſtem
movit; duo ferme à Gerione millia, in tumulum
hoſti conſpectum: ut intentum ſciret eſſe ad fru-
mentatores, ſi qua vis fieret, tutandos. Propior
inde ei, atque ipſis imminens Romanorum caſtris
umulus apparuit: ad quem capiendum ſi luce
palam iretur, quia haud dubie hoſti breviore via
præventurus erat, nocte clam miſſi Numidæ ce-
perunt. quos tenentes locum contempta paucita-
e Romani poſtero die quum ejeciſſent, ipſi eo
ransferunt caſtra. Tum itaque ut exiguum ſpatii
vallum à vallo aberat, & id ipſum totum prope
compleverat Romana acies, ſimul & per averſa
caſtra equitatus cum levi armatura emiſſus in fru-
mentatores latè cædem fugamque hoſtium pala-
orum fecit. nec acie certare Annibal auſus: quia
anta paucitate vix caſtra, ſi oppugnarentur, tu-
ari poterat. Iamque artibus Fabii pars exercitus
aberat, jam ferme ſedendo & cunctando bellum
gerebat, receperatque ſuos in priora caſtra, quæ
pro Gerionis mœnibus erant. Iuſta quoque acie
& collatis ſignis dimicatum, quidam auctores
ſunt. primo concurſu Pœnum uſque ad caſtra ſu-
um, inde eruptione facta repente verſum terro-
rem in Romanos: Numerii Decimi Samnitis dein-
de interventu prœlium reſtitutum. Hunc princi-
pem genere ac divitiis, non Boviani modo, unde
erat, ſed toto Samnio, juſſu dictatoris octo millia
peditum, & equites ducentos adducentem in ca-
ſtra, ab tergo quum apparuiſſet Annibali, ſpeciem
parti utrique præbuiſſe novi ſubſidii: tumque
Fabio ab Roma veniente, Annibalem inſidiarum
quoque aliquid timentem recepiſſe ſuos: Roma-
num inſecutum, adjuvante Samnite duo caſtella
eo die expugnaſſe: ſex millia hoſtium cæſa, quin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

que admodum Romanorum. tamen in tam pari prope clade famam egregiæ victoriæ cum vanioribus litteris magiſtri equitum Romam perlatam.

25 De his rebus perſæpe & in ſenatu & in concione actum eſt. Quum læta civitate dictator unus nihil nec famæ, nec litteris crederet, ut vera omnia eſſent, ſecunda ſe magis quam adverſa timere diceret, tum M. Metilius tribunus plebis, *id enimvero ferendum eſſe negat. Non præſentem ſolum dictatorem obſtitiſſe rei bene gerendæ, ſed abſentem etiam geſtæ obſtare: & in ducendo bello ſedulo tempus terere, quo diutius in magiſtratu ſit, ſoluſque & Romæ & in exercitu imperium habeat. Quippe conſulum alterum in acie cecidiſſe, alterum ſpecie claſſis Punicæ perſequendæ procul ab Italia ablegatum. Duos prætores Sicilia atque Sardinia occupatos, quorum neutra hoc tempore provincia prætore egeat. M. Minucium magiſtrum equitum, ne hoſtem videret, ne quid rei bellicæ gereret, prope in cuſtodiam habitum. Itaque hercule non Samnium modo, quo jam tanquam trans Iberum agro Pœnis conceſſum ſit, ſed Campanum, Calenumque, & Falernum agrum pervaſtatos eſſe; ſedente Caſilini dictatore, & legionibus populi Romani agrum ſuum tutante. Exercitum cupientem pugnare, & magiſtrum equitum, clauſos prope intra vallum retentos, tamquam hoſtibus captivis arma adempta. tandem ut abſceſſerit inde dictator, ut obſidione liberatos extra vallum egreſſos fudiſſe, ac fugaſſe hoſtes. Quarob res, ſi antiquus animus plebi Romanæ eſſet audacter ſe laturum fuiſſe de abrogando Q. Fabi imperio: nunc modicam rogationem promulgaturum de æquando magiſtri equitum & dictator jure: nec tamen, ne ita quidem prius dimittendu ad exercitum Q. Fabium, quam conſulem in locu C. Flaminii ſuffeciſſet.* Dictator concionibus

abſt

[a]bſtinuit, in actione minime popularis: ne in ſe[n]atu quidem ſatis æquis auribus audiebatur, tunc [s]uum hoſtem verbis extolleret, bienniique clades [p]er temeritatem atque inſcientiam ducum acce[p]tas referret: *magiſtroque equitum quod contra edi[c]tum ſuum pugnaſſet, rationem* diceret *reddendam* [e]*ſſe, ſi penes ſe ſumma imperii conſiliique ſit. Pro[p]ediem effecturum, ut ſciant homines, bono impera[to]ri haud magni fortunam momenti eſſe: mentem, [r]ationemque dominari. Se in tempore, & ſine igno[m]inia ſervaſſe exercitum, quam multa millia ho[min]um occidiſſe, ducere majorem gloriam eſſe.* Hujus [g]eneris orationibus fruſtra habitis, & conſule [c]reato M. Attilio Regulo, ne præſens de jure im[p]erii dimicaret, pridie quam rogationis ferendæ [d]ies adeſſet, nocte ad exercitum abiit. Luce orta, [c]uum plebis concilium eſſet, magis tacita invidia [d]ictatoris favorque magiſtri equitum animos ver[s]abat, quam ſatis audebant homines ad ſuaden[d]um, quod vulgo placebat, prodire: & favore ſu[p]erante, auctoritas tamen rogationi deerat. Vnus [i]nventus eſt ſuaſor legis C. Terentius Varro, qui [p]riore anno prætor fuerat; loco non humili ſo[lu]m, ſed etiam ſordido ortus. patrem lanium fuiſſe [f]erunt, ipſum inſtitorem mercis, filioque hoc ipſo [i]n ſervilia ejus artis miniſteria uſum. Is juvenis 26
[u]bi ex eo genere quæſtus pecunia à patre relicta, [a]nimos ad ſpem liberalioris fortunæ fecit, toga[q]ue & forum placuere, proclamando pro ſordidis [h]ominibus cauſſiſque adverſus rem & famam bo[n]orum, primum in notitiam populi, deinde ad ho[n]orem pervenit. quæſtura quoque & duabus ædi[li]tatibus, plebeia & curuli, poſtremò & prætura [p]erfunctus, jam ad conſulatus ſpem quum attolle[r]et animos; haud parum callide auram favoris po[p]ularis ex dictatoria invidia petiit, ſcitique plebis

unus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

unus gratiam tulit. Omnes eam rogationem, quique Romæ, quique in exercitu erant, æqui atque iniqui, præter ipſum dictatorem, in contumeliam ejus latam acceperunt. ipſe, qua gravitate animi criminantes ſe ad multitudinem inimicos tulerat, eadem & populi in ſe ſævientis injuriam tulit: acceptiſque in ipſo itinere literis ſenatusconſulti de æquato imperio; ſatis fidens, haud quaquam cum imperii jure artem imperandi æquatam, cumque invicto à civibus hoſtibuſque animo ad exerci-
27 tum rediit. Minucius verò quum jam ante vix tolerabilis fuiſſet, ſecundis rebus ac favore vulgi; tum utique immodice immodeſteque, non Annibale magis victo ab ſe quam Q. Fabio gloriari, Illum in rebus aſperis unicum ac parem ducem quæſitum Annibali, majorem minori, dictatorem magiſtro equitum, quod nulla memoria habeat annalium, juſſu populi æquatum in eadem civitate, in qua magiſtri equitum virgas ac ſecures dictatori tremere atque horrere ſoliti ſunt: in tantum ſuan felicitatem virtutemque enituiſſe. Ergo ſecuturun ſe fortunam ſuam, ſi dictator in cunctatione ac ſe gnitie, Deorum hominumque judicio damnata, per ſtaret. Itaque quo die primum congreſſus eſt cun Fabio, ſtatuendum omnium primum, ait, eſſe quemadmodum imperio adæquato utantur. Se opti mum ducere, aut diebus alternis, aut, ſi majo intervalla placerent, partitis temporibus alteri ſummum jus imperiumque eſſe: ut par hoſti no ſolum conſilio, ſed viribus etiam eſſet, ſi quam o caſionem rei gerendæ habuiſſet. Q. Fabio haudqu quam id placere: omnia enim fortunam habitura quæcumque temeritas collegæ habuiſſet. Sibi com municatum cum illo, non ademptum imperiu eſſe. Itaque ſe numquam volentem parte qua po ſet, rerum conſilio gerendarum ceſſurum: nec

tempor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

mpora, aut dies imperii cum eo, ſed exercitus di-ſurum, ſuiſque conſiliis, quoniam omnia non li-ret, quæ poſſet, ſervaturum. Ita obtinuit uti le-ones, ſicut conſulibus mos eſſet, inter ſe divi-rent. prima & quarta Minucio, ſecunda & ter-a Fabio evenerunt. Item equites pari numero, ociûmque & Latini nominis auxilia diviſerunt: aſtris ſe quoque ſeparari magiſter equitum voluit.
uplex inde Annibali gaudium fuit: neque enim 28
icquam eorum, quæ apud hoſtes agerentur, eum llebat; & perfugis multa indicantibus, & per os explorantem. nam & liberam Minucii teme-tatem ſe ſuo modo captaturum, & ſolertiæ Fabii midium virium deceſſiſſe. Tumulus erat inter aſtra Minucii, Pœnorumque. eum qui occupaſ-t, haud dubie iniquiorem erat hoſti locum factu-us. eum non tam capere ſine certamine volebat nnibal, (quamquam id operæpretium erat) uam cauſſam certaminis cum Minucio, quem mper occurſum ad obſiſtendum ſatis ſciebat, ontrahere. Ager omnis medius erat, prima ſpe-ie inutilis inſidiatori, quia non modo ſilveſtre uicquam, ſed ne vepribus quidem veſtitum ha-ebat: re ipſa natus regendis inſidiis, eo magis uod in nuda valle nulla talis fraus timeri pote-at, & erant in anfractibus cavæ rupes, ut quæ-am earum ducenos armatos poſſent capere. In as latebras, quot quemque locum aptè inſidere oterant, quinque millia conduntur peditum equi-umque. necubi tamen aut motus alicujus teme-e egreſſi, aut fulgor armorum fraudem in valle am aperta detegeret, miſſis paucis prima luce ad apiendum, quem ante diximus tumulum, aver-it oculos hoſtium. Primo ſtatim conſpectu con-empta paucitas; ac ſibi quiſque depoſcere pel-endos inde hoſtes. ad locum capiendum dux ipſe inter

inter ſtolidiſſimos ferociſſimoſque ad arma vocat, & vanis animis & minis increpat hoſtem. Principio levem armaturam demittit, deinde conferto agmine mittit equites: poſtremò, quum hoſtibus quoque ſubſidia mitti videret, inſtructis legionibus procedit. Et Annibal laborantibus ſuis, alia atque alia, creſcente certamine, mittens auxilia peditum equitumque, jam juſtam expleverat aciem, ac totis utrimque viribus certabatur. Prima levis armatura Romanorum præoccupatum inferiore loco ſuccedens tumulum, pulſa detruſaque terrorem in ſuccedentem intulit equitem, & ad ſigna legionum refugit. peditum acies inter perculſos impavida ſola erat; videbaturque, ſi juſta aut ſi recta pugna eſſet, haudquaquam impar futura. tantum animorum fecerat proſpere ante paucos dies res geſta. Sed exorti repente inſidiatores, eum tumultum terroremque, in latera utrimque ab tergoque incurſantes, fecerunt, ut neque animus ad pugnam neque ad fugam ſpes cuiquam ſupereſſet.

29 Tunc Fabius primo clamore paventium audito, dein conſpecta procul turbata acie, *Ita eſt*, inquit, *non celerius quam timui, deprehendit fortuna temeritatem. Fabio æquatus imperio, Annibalem & virtute & fortuna ſuperiorem videt. Sed aliud jurgandi ſuccenſendique tempus erit. nunc ſigna extra vallum proferte. Victoriam hoſti extorqueamus, confeſſionem erroris civibus.* Iam magna ex parte cæſis aliis, aliis circumſpectantibus fugam; Fabiana ſe acies repente, velut cœlo demiſſa, ad auxilium oſtendit. Itaque priuſquam ad conjectum teli veniret, aut manum confereret, & ſuos à fuga effuſa, & à feroci pugna hoſtes continuit. qui ſolutis ordinibus vage diſſipati erant, undique confugerunt ad integram aciem; qui plures ſimul terga dederant, converſi in hoſtem, volventeſque

orbem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

em, nunc ſenſim referre pedem, nunc conglo- i reſtare. ac jam prope una acies facta erat victi ue integri exercitus, inferebantque ſigna in ho- m; quum Pœnus receptui cecinit, palam feren- Annibale, ab ſe Minucium, ſe à Fabio victum. per variam fortunam diei majore parte exacta, um in caſtra reditum eſſet, Minucius convoca- militibus: *Sæpe ego*, inquit, *audivi milites, primum eſſe virum, qui ipſe conſulat quid in ſit, ſecundum eum, qui bene monenti obediat: nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſciat, eum ex- mi ingenii eſſe. Nobis quoniam prima animi in- iique negata ſors eſt, ſecundam ac mediam te- amus: & dum imperare diſcimus, parere pru- nti in animum inducamus. Caſtra cum Fabio gamus: ad prætorium ejus ſigna quum tuleri- s, ubi ego eum parentem appellavero, quod bene- io ejus erga nos ac majeſtate ejus dignum eſt; vos, ilites, eos, quorum vos modo arma dexteræque xerunt, Patronos ſalutabitis: & ſi nihil aliud, atorum certe nobis animorum gloriam dies hæc derit.* Signo dato, conclamatur inde, ut col- gantur vaſa: profecti & agmine incedentes ad ctatoris caſtra, in admirationem & ipſum, & mnes, qui circa erant, converterunt. Vt conſti- ta ſunt ante tribunal ſigna, progreſſus ante alios agiſter equitum, quum patrem Fabium appel- ſſet, circumfuſoſque militum ejus totum agmen tronos conſalutaſſet, *Parentibus*, inquit, *meis ctator (quibus te modo nomine, quo fando poſſum, quavi) vitam tantum debeo: tibi, quum meam lutem, tum omnium horum. Itaque plebeiſci- um, quo oneratus magis quam honoratus ſum, pri- us antiquo, abrogoque: & quod tibi mihique, uod exercitibuſque his tuis ſervato ac conſerva- ri ſit felix, ſub imperium auſpiciumque tuum*

redeo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

redeo, & ſigna hæc legioneſque reſtituo. Tu quæſo placatus me magiſtrum equitum, hos ordinibus ſuis quemque teneri jubeas. Tum dextræ interjunctæ, militeſque concione dimiſſa, à notis ignotiſque benigne atque hoſpitaliter invitati: lætuſque dies, ex admodum triſti paullo ante ac prope execrabili, factus. Romæ, ut eſt perlata fama rei geſtæ, dein literis non magis ipſorum imperatorum, quam vulgo militum ex utroque exercitu affirmata, pro ſe quiſque Maximum laudibus ad cœlum ferre. par gloria apud Annibalem, hoſteſque Pœnos erat: ac tum demum ſentire, cum Romanis atque in Italia bellum eſſe. Nam biennio ante adeò & duces Romanos & milites ſpreverant, ut vix cum eadem gente bellum eſſe crederent, cujus terribilem eam famam à patribus accepiſſent. Annibalem quoque ex acie redeuntem dixiſſe ferunt, tandem eam nubem, quæ ſederet in jugis mon-
31 tium, ſolicitatam procella, imbrem dediſſe. Dum hæc geruntur in Italia, Cn. Servilius Geminus conſul cum claſſe CXX navium circumvectus Sardiniæ & Corſicæ oram, & obſidibus utrimque acceptis in Africam tranſmiſit: & priuſquam in continentem exſcenſiones faceret, Meninge inſula vaſtata, & ab incolentibus Cercinam, ne & ipſorum ureretur diripereturque ager, decem talentis argenti acceptis, ad littora Africæ acceſſit, copiaſque exposuit. Inde ad populandum agrum ducti milites navaleſque ſocii juxta effuſi, ac ſi inſulis cultorum egentibus prædarentur. itaque in inſidias temere illati, quum à frequentibus palantes ab locorum gnaris ignari circumvenirentur, cum multa cæde ac fœda fuga retro ad naves compulſi ſunt. Ad mille hominum, cum his Sempronio Blæſo quæſtore, amiſſum, claſſis à littoribus hoſtium plenis trepide ſoluta in Siciliam curſum tenuit.
tra

ſſitaque Lilybæi T. Otacilio prætori, ut ab le-
o ejus P. Sura Romam reduceretur. ipſe per
iliam pedibus profectus, freto in Italiam traje-
; literiſque Fabii accitus & ipſe, & collega ejus
Attilius, ut exercitum ab ſe exacto jam prope
heſtri imperio acciperent. Omnium prope an-
es Fabium dictatorem adverſus Annibalem rem
ſiſſe tradunt. Cœlius etiam eum primum à po-
o creatum dictatorem ſcribit. Sed & Cœlium
ceteros fugit, uni conſuli Cn. Servilio, qui tum
cul in Gallia provincia aberat, jus fuiſſe dicen-
dictatoris: quam moram quia exſpectare terri-
am clade civitas non poterat, eo decurſum eſſe,
à populo crearetur qui pro dictatore eſſet: res
de geſtas, gloriamque inſignem ducis, & au-
ntes titulum imaginis poſteros, ut dictator pro
tatore diceretur, facile obtinuiſſe. Conſules, 32
. Attilius Fabiano, Geminus Servilius Minucia-
exercitu accepto, hibernaculis mature com-
unitis (tum enim autumni erat tempus) Fabii
ibus cum ſumma inter ſe concordia bellum geſ-
unt. Frumentatum exeunti Annibali, diverſis
cis opportuni aderant, carpentes agmen, pala-
ſque excipientes. in caſum univerſæ dimicatio-
s, quam omnibus artibus petebat hoſtis, non
niebant. adeoque inopia eſt coactus Annibal, ut
ſi tum fugæ ſpeciem abeundo timuiſſet, Galliam
etiturus fuerit: nulla relicta ſpe alendi exerci-
s in eis locis, ſi inſequentes conſules eiſdem arti-
s bellum gererent. Quum ad Gerionem jam
eme impendente conſtitiſſet bellum, Neapoli-
ni legati Romam venêre. ab iis quadraginta pa-
ræ aureæ magni ponderis in curiam illatæ, atque
a verba facta, ut dicerent: *Scire ſeſe Romani po-*
li ærarium bello exhauriri: & quum juxta pro
rbibus agriſque ſociorum, ac pro capite atque arce
Italiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Italiæ urbe Romana atque imperio geratur, æquum cenſuiſſe Neapolitanos, quod auri ſibi quum ad templorum ornatum, tum ad ſubſidium fortunæ à majoribus relictum foret, eo juvare populum Romanum. Si quam opem in ſeſe crederent, eodem ſtudio fuiſſe oblaturos. gratum ſibi Patres Romanos populumque facturum, ſi omnes res Neapolitanorum ſuas duxiſſent: dignoſque judicaverint, à quibus donum animo ac voluntate eorum, qui libentes darent, quam re majus ampliuſque, acciperent. Legatis gratiæ actæ pro munificentia, curaque. patera, quæ ponderis
33 minimi fuit, accepta. Per eoſdem dies ſpeculator Carthaginienſis, qui per biennium fefellerat, Romæ deprehenſus, præciſiſque manibus dimiſſus: & ſervi quinque & viginti in crucem acti, quod in campo Martio conjuraſſent. indici data libertas, & æris gravis viginti millia. Legati & ad Philippum Macedonum regem miſſi; ad depoſcendum Demetrium Pharium, qui bello victus ad eum fugiſſet: & alii in Ligures, ad expoſtulandum quod Pœnum opibus auxiliiſque ſuis juviſſent: ſimul ad viſendum ex propinquo, quæ in Boiis atque Inſubribus gererentur. Ad Pineum quoque regem in Illyricos legati miſſi ad ſtipendium, cujus dies exierat, poſcendum; aut, ſi diem proferre vellet, obſides accipiendos. adeò, etſi bellum ingens i cervicibus erat, nullius uſquam terrarum rei cur Romanos, ne longinqua quidem, effugiebat. I religionem etiam venit, ædem Concordiæ, quan per ſeditionem militarem biennio antè L. Manliu prætor in Gallia voviſſet, locatam ad id tempu non eſſe: itaque duumviri ad eam rem creati a Æmilio prætore urbis, Cn. Pupius & Cæſo Quin tius Flamininus, ædem in arce faciendam locav runt. Ab eodem prætore ex ſenatusconſulto lit ræ ad conſules miſſæ: ut ſi iis videretur, alter e

ru

ad conſules creandos Romam veniret. ſe in
diem, quam juſſiſſent, comitia edicturum.
æc à conſulibus reſcriptum, *Sine detrimento*
ublicæ abſcedi non poſſe ab hoſte. itaque per in-
rem comitia habenda eſſe potius, quam conſu-
alter à bello avocaretur. Patribus rectius viſum
dictatorem à Conſule dici comitiorum ha-
lorum cauſſà. dictus L. Veturius Philo, Ma-
Pomponium Mathonem magiſtrum equi-
dixit. His vitio creatis, juſſiſque die quarto-
mo ſe magiſtratu abdicare, ad interregnum res
t. Conſulibus prorogatum in annum impe- 34
. interreges proditi à patribus, Cn. Claudius,
i filius, Cento: inde P. Cornelius Aſina. In
interregno comitia habita, magno certamine
um ac plebis. C. Terentio Varroni, quem ſui
ris hominem, plebi, inſectatione principum
ularibuſque artibus conciliatum, ab Q. Fabii
us & dictatorio imperio concuſſis, aliena in-
a ſplendentem, vulgus etiam extrahere ad con-
um nitebatur, Patres ſumma ope obſtabant,
e inſectando, ſibi æquari aſſueſcerent homi-
Bibius Herennius tribunus plebis, cognatus
erentii, criminando, non ſenatum modò, ſed
n augures, quod dictatorem prohibuiſſent co-
a perficere, per invidiam eorum favorem can-
to ſuo conciliabat. *Ab hominibus nobilibus,*
ultos annos bellum quærentibus, Annibalem
aliam adductum: ab iiſdem, quum debellari
, fraude id bellum trahi. cum quatuor militum
nibus univerſis pugnari poſſe apparuiſſe eo quod
Minucius abſente Fabio proſpere pugnaſſet, duas
nes hoſti ad cædem objectas, deinde ex ipſà cæde
as; ut pater patronuſque appellaretur, qui
vincere prohibuiſſet Romanos quam vinci.
ules deinde Fabianis artibus, quum debellare
poſſent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

poſſent , bellum traxiſſe. Id fœdus inter omnes nobiles ictum : nec finem ante belli habituros , quam conſulem verè plebeium , id eſt , hominem novum feciſſent. nam plebeios nobiles jam eiſdem initiato eſſe ſacris , & contemnere plebem , ex quo contemn deſierint à Patribus , cœpiſſe. Cui non id apparere id actum & quæſitum eſſe , ut interregnum inire tur : ut in Patrum poteſtate comitia eſſent. Id con ſules ambos ad exercitum morando quæſiſſe : i poſtea , quia invitis iis dictator eſſet dictus comitio rum cauſſa , expugnatum eſſe , ut vitioſus dictat per augures fieret. Habere igitur interregnum eo conſulatum unum certe plebis Romanæ eſſe : popu lum liberum mandaturum , ac daturum ei , qui ma

35 *gis vere vincere quam diu imperare malit.* Quu his orationibus accenſa plebs eſſet , tribus patr ciis petentibus , P. Cornelio Merenda , L. Manl Volſone , M. Æmilio Lepido , duobus nobilib jam familiarum plebei , C. Attilio Serrano , Q. Ælio Pæto , quorum alter Pontifex , alter a gur erat , C. Terentius conſul unus creatur , ut manu ejus eſſent comitia rogando collegæ. Tu experta nobilitas , parum fuiſſe virium in co petitoribus ejus , L. Æmilium Paullum , qui cu M. Livio conſul fuerat , & damnatione colleg & ſua prope ambuſtus evaſerat , infeſtum pleb diu ac multum recuſantem , ad petitionem com pellit. is proximo comitiali die , concedenti omnibus qui cum Varrone certaverant , par m gis in adverſandum , quam collega , datur con li. Inde prætoria comitia habita. Creati Man Pomponius Matho , & P. Furius Philus. Ro juri dicundo urbana ſors Pomponio , inter ci & peregrinos , P. Furio Philo evenit. Additi prætores , M. Claudius Marcellus in Sicilia L. Poſtumius Albinus in Galliam. Omnes abſen

cr

i ſunt, nec cuiquam eorum, præter Teren-
conſulem, erat mandatus honos, quem jam
antea geſſiſſet; præteritis aliquot fortibus ac
tis viris: quia in tali tempore nullus novus
ſtratus videbatur mandandus. Exercitus quo- 36
multiplicati ſunt. Quantæ autem peditum
umque additæ ſint copiæ, adeò & numero
nere copiarum variant auctores, ut vix quic-
n ſatis certum affirmare auſim. Decem millia
orum militum alii ſcripta in ſupplementum;
novas quatuor legiones quinque legionibus
tas, ut novem legionibus rem gererent. nume-
quoque peditum equitumque legiones auctas,
ibus peditum, & centenis equitibus in ſingu-
djectis, ut quina millia peditum, treceni equi-
eſſent: ſocii duplicem numerum equitum da-
, pedites æquarent. Septem & octoginta mil-
armatorum, & ducentos in caſtris Romanis,
m pugnatum ad Cannas eſt, quidam auctores
. Illud haudquaquam diſcrepat, majore conatu
e impetu rem actam, quam prioribus annis;
a ſpem poſſe vinci hoſtem dictator præbuerat.
erum, prius quam ſigna ab urbe novæ legio-
moverent, decemviri libros adire atque inſpi-
juſſi, propter territos vulgo homines novis
digiis. nam & Romæ in Aventino, & Ariciæ
ciatum erat, ſub idem tempus lapidibus pluiſſe:
multo cruore ſigna in Sabinis cædis, aquas è
te calidas manaſſe. Id quidem etiam quod ſæ-
s acciderat, magis terrebat: & in via Fornicata,
e ad campum erat, aliquot homines de cœlo
i exanimatique fuerant. & prodigia ex libris
curata. Legati à Peſto pateras aureas Romam
lerunt. iis ſicut Neapolitanis, gratiæ actæ, au-
n non acceptum. Per eoſdem dies ab Hierone 37
ſſis Hoſtiam cum magno commeatu acceſſit.

Legati

Legati Syracuſani in ſenatum introducti nuncia
rant: *Cædem C. Flaminii conſulis exercituſque a*
latam, adeo ægre tuliſſe regem Hieronem, ut nul
ſua propria regniq́; ſui clade moveri magis potueri
Itaque, quamquam probe ſciat magnitudinem p
puli Romani admirabiliorem prope adverſis rebu
quam ſecundis eſſe; tamen ſe omnia, quibus à bon
fidelibuſque ſociis bella juvari ſoleant, miſiſſe, qu
ne accipere abnuant, magnopere ſe Patres Conſcri
tos orare. Iam omnium primum, ominis cau
Victoriam auream pondo trecentum viginti affe
ſeſe. acciperent eam tenerentque & haberent pr
priam & perpetuam. Advexiſſe etiam trecen
millia modium tritici, ducenta hordei, ne comme
tus deeſſent. & quantum præterea opus eſſet, q
juſſiſſent, ſubvecturos. Milite atque equite ſc
niſi Romano Latinique nominis non uti popul
Romanum: levium armatorum auxilia etiam e
terna vidiſſe in caſtris Romanis. Itaque miſiſſe mi
ſagittariorum ac funditorum, aptam manum a
verſus Baleares ac Mauros, pugnaceſque alias m
ſili telo gentes. Ad ea dona, conſilium quoq
addebant, *Vt prætor, cui provincia Sicilia even*
ſet, claſſem in Africam trajiceret, ut & hoſte
terra ſua bellum haberent, minuſque laxame
daretur iis ad auxilia Annibali ſubmittenda.
ſenatu ita reſponſum regi eſt: *Virum bonum eg*
giumque ſocium Hieronem eſſe, atque uno tenore
quo in amicitiam populi Romani venerit, fid
coluiſſe, ac rem Romanam omni tempore ac
munifice adjuviſſe. id perinde ac deberet, pergrat
populo Romano eſſe. Aurum & à civitatibus q
buſdam allatum; gratia rei accepta, non accep
populum Romanum. Victoriam, omenque accip
ſedemque ei ſe Divæ dare. dicare Capitolium, t
plum Iovis Optimi Maximi. in ea arce urbis Ro

ſacra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ata, volentem propitiamque, firmam ac ſtabi-
, fore populo Romano. Funditores, ſagittariique,
rumentum traditum conſulibus. Quinquere-
b ad navium claſſem, quæ cum T. Otacilio
prætore in Sicilia erant, quinque & viginti ad-
, permiſſumque eſt, ut ſi è Republ. cenſeret
, in Africam trajiceret. Delectu perfecto, con- 38
s paucos morati dies, dum ſocii ab nomine
no venirent. Milites tunc, quod numquam
a factum erat, jurejurando ab tribunis mili-
n adacti, juſſu conſulum conventuros, neque
ſſu abituros. nam ad eam diem nil præter ſa-
mentum fuerat, & ubi ad decuriatum aut cen-
atum conveniſſent, ſua voluntate ipſi inter ſe
ites decuriati, centuriati pedites conjurabant,
fugæ atque formidinis ergo non abituros, ne-
ex ordine receſſuros, niſi teli ſumendi, aut
endi, aut hoſtis feriendi, aut civis ſervandi
ſſa. id ex voluntario inter ipſos fœdere à tribu-
ad legitimam jurisjurandi adactionem tranſla-
. Conciones, prius quam ab urbe ſigna move-
tur, conſulis Varronis multæ ac feroces fuêre;
unciantes, bellum arceſſitum in Italiam ab no-
bus, manſurumque in viſceribus Reipublicæ, ſi
res Fabios imperatores haberet. ſe quo die ho-
n vidiſſet, profligaturum. Collegæ ejus Paulli
, pridie quam ex urbe proficiſcerentur, concio
verior quam gratior populo, qua nihil incle-
nter in Varronem dictum, niſi id modo; *Mi-*
ſe, quod nunquam dux, prius quam aut ſuum,
hoſtium exercitum, locorum ſitum, naturam
onis noſſet: jam nunc locatus in urbe ſciret,
ſibi agenda armato forent; & diem quoque præ-
re poſſet, qua cum hoſte ſignis collatis eſſet dimi-
rus. Se quæ conſilia magis res dent hominibus,
m homines rebus, ea ante tempus immatura non
præcep-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

præcepturum. optare, ut quæ cautè atque conſultè geſta eſſent, ſatis proſpere evenirent. Temeritatem præterquam quod ſtulta ſit, infelicem etiam ad id locorum fuiſſe. Id ſua ſponte apparebat, tuta celeribus conſiliis præpoſiturum: & quo id conſtantius perſeveraret, Q. Fabius Maximus ſic eum proſi-
39 ciſcentem allocutus fertur: *Si aut collegam (id quod mallem) tui ſimilem, L. Æmili, haberes, aut tu collegæ tui ſimilis eſſes, ſupervacanea eſſet oratio mea. nam & duo boni conſules, etiam me indicente, omnia è Republica fide veſtra faceretis: & mali, nec mea verba auribus veſtris, nec conſilia animi acciperetis. nunc & collegam tuum, & te talem virum intuenti mihi, tecum omnis oratio eſt: quem video nequicquam & virum bonum, & civem fore, ſi altera parte claudicet Reſpublica: malis conſiliis idem ac bonis juris & poteſtatis erit. Erras enim, L. Paulle, ſi tibi minus certamin cum C. Terentio, quam cum Annibale futurum cenſes. neſcio an infeſtior hic adverſarius, quam ille hoſtis maneat: cum illo in acie tantum, cum hoc omnibus locis ac temporibus certaturus es: & adverſum Annibalem legioneſque ejus tuis equitibus ac peditibus pugnandum tibi eſt. Varro dux tuis militibus te eſt oppugnaturus. Ominis etia tibi cauſſa abſit C. Flaminii memoria. tamen il conſul demum, & in provincia, & ad exercitu cœpit furere: hic prius quam peteret conſulatum, deinde in petendo conſulatu: nunc quoque conſu prius quam caſtra videat, aut hoſtem, inſan & qui tantas jam nunc procellas, prœlia atq acies jactando inter togatos ciet, quid inter arm tam juventutem cenſes facturum, & ubi extem verba res ſequitur? Atqui ſi hic, quod facturu ſe denuntiat, extemplo pugnaverit; aut ego r militarem, belli hoc genus, hoſtem hunc ignoro,*

ni

ilior alius Thraſymeno locus noſtris cladibus erit. c gloriandi tempus adverſus unum eſt; ut ego temnendo potius quam appetendo gloriam, mo- n exceſſerim. Sed ita res habet. una ratio belli endi adverſus Annibalem eſt, qua ego geſſi. nec ntus modo hoc docet; ſtultorum iſte magiſter eſt; eadem ratio quæ fuit, futuraque, donec eadem manebunt, immutabilis eſt. In Italia bellum imus, in ſede ac ſolo noſtro. omnia circa plena ci- m ac ſociorum ſunt. armis, viris, equis, commea- s juvant, juvabuntque. id jam fidei documen- in adverſis rebus noſtris dederunt. meliores, pru- tiores, conſtantiores nos tempus dieſque facit. nibal contra, in aliena, in hoſtili eſt terra, inter ia inimica infeſtaque; procul ab domo, procul à ria. neque illi terra, neque mari eſt pax: nullæ urbes accipiunt, nulla mœnia: nihil uſquam videt: in diem rapto vivit. Partem vix tertiam rcitus ejus habet, quem Iberum amnem trajecit. es fames, quam ferrum abſumpſit: nec his pau- am victum ſuppeditat. Dubitas ergo, quin eum ndo ſuperaturi ſimus, qui ſeneſcat indies, non meatus, non ſupplementum, non pecuniam ha- ? Quam diu pro Gerionis, caſtelli Apuliæ ino- tamquam pro Carthaginis mœnibus? Sed ne erſus te quidem ego gloriabor. Cn. Servilius, e Attilius, proximi conſules, vide quemadmo- eum ludificati ſint. Hæc una ſalutis eſt via, L. lle, quam difficilem infeſtamque cives ſibi ma- uam hoſtes facient. idem enim tui, quod hoſtium tes, volent: idem Varro conſul Romanus quod nibal Pœnus imperator, cupiet. duobus ducibus reſiſtas oportet: reſiſtes autem adverſus famam oreſque hominum, ſi ſatis firmus ſteteris: ſi te e collegæ vana gloria, neque tua falſa infamia erit à veritate. Laborare inimicitiis ſæpe ajunt,

extingui numquam gloriam. qui ſpreverit, veram habebit. Sine timidum pro cauto, tardum pro conſiderato, imbellem pro perito belli vocent. malo te ſapiens hoſtis metuat, quam ſtulti cives laudent. Omnia audentem contemnet Annibal: nil temere agentem metuet. Nec ego, ut nihil agatur, moneo, ſed ut agentem te ratio ducat, non fortuna: tuæ poteſtatis ſemper, tuaque omnia ſint. armatus intentuſque ſis, neque occaſioni tuæ deſis, neque ſuam occaſionem hoſti des. Omnia non properanti clara, certaque erunt. feſtinatio improvida eſt, & cæca.

40 Adverſus ea oratio conſulis haud ſanè læta fuit magis fatentis, ea quæ diceret, vera, quam facili factu eſſe. *Dictatori magiſtrum equitum intolerabilem fuiſſe: quid conſuli adverſus collegam ſediti ſum ac temerarium virium atque auctoritatis fore Se populare incendium priore conſulatu ſemiuſtu effugiſſe: optare ut omnia proſpere evenirent. at quid adverſi caderet, hoſtium ſe telis potius, qua ſuffragiis iratorum civium caput objecturum.* A hoc ſermone profectum Paullum tradunt; pro quentibus primoribus Patrum. Plebeium conſ lem ſua plebes proſecuta, turba quam dignit conſpectior. Vt in caſtra venerunt, permiſto no exercitu ac vetere, caſtris bifariam factis, ut n minora eſſent propius Annibalem, in veteri major pars, & omne robur virium eſſet; tum a prioris conſulem M. Attilium, ætatem excuſ tem, Romam miſerunt: Geminum Servilium minoribus caſtris, legioni Romanæ, & ſoci peditum equitumque duobus millibus præfici Annibal quamquam parte dimidia auctas hoſt copias cernebat, tamen adventu conſulum gaudere. non ſolum enim nihil ex raptis in d commeatibus ſuperabat, ſed ne unde raperet dem, quicquam reliqui erat; omni undique

me

ento, poſteaquam ager parum tutus erat, in urbes unitas convecto: ut vix decem dierum (quod ompertum poſtea eſt) frumentum ſupereſſet, Hianorumque ob inopiam tranſitio parata fuerit, ſi aturitas temporum exſpectata foret. Ceterum te- 41
eritati conſulis ac præpropero ingenio materiam am fortuna dedit: quod in prohibendis prætoribus, tumultuario prœlio, ac procurſu ma- militum quam ex præparato aut juſſu imperarum orto, haudquaquam par Pœnis dimicatio it. ad mille & ſeptingentos cæſi; non plus centum omanorum ſociorumque occiſis. ceterum vioribus effuſe ſequentibus, metu inſidiarum obtit Paullus conſul: cujus eo die (nam alternis peritabant) imperium erat: Varrone indignante vociferante, emiſſum hoſtem è manibus: dellarique, ni ceſſatum foret, potuiſſe. Annibal damnum haud ægerrime pati: quin potius crere, velut ineſcatam temeritatem ferocioris conis, ac novorum maxime militum eſſe: & omnia hoſtium haud ſecus quam ſua, nota erant: diſniles diſcordeſque imperitare; duas prope partes ronum militum in exercitu eſſe. Itaque locum tempus inſidiis aptum ſe habere ratus, nocte oxima nihil præter arma ferentes ſecum milites cens, caſtra plena omnis fortunæ publicæ pritæque relinquit, tranſque proximos montes va pedites inſtructos condit, dextra equites, imdimenta per cornua in medium agmen traducit: diripiendis velut deſertis fuga dominorum cais occupatum impeditumq; hoſtem opprimeret. ebri relicti in caſtris ignes: ut fides fieret, dum è longius ſpatium fuga præciperet, falſa imagine trorum (ſicut Fabium priore anno fruſtratus et) tenere in locis conſules voluiſſe. Vbi illuxit, 42
ductæ primo ſtationes, deinde propius adeun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tibus, inſolitum ſilentium admirationem fecit. Iam ſatis comperta ſolitudine in caſtris concurſus fit ad prætoria Conſulum, nunciantium, fugam hoſtium adeo trepidam, ut tabernaculis ſtantibus, caſtra reliquerint: quoque fuga obſcurior eſſet, crebros etiam relictos ignes. Clamor inde ortus, ut ſigna proferri juberent, ducerentque ad perſequendos hoſtes, ac protinus caſtra diripienda. Et Conſul alter velut unus turbæ militaris erat. Paullus etiam atque etiam dicere, providendum præcavendumque eſſe. poſtremo, quum aliter neque ſeditionem neque ducem ſeditionis ſuſtinere poſſet, M. Statilium præfectum cum turma Lucanorum exploratum mittit. qui, ubi adequitavit portis, ſubſiſtere extra munimenta ceteris juſſis, ipſe cum duobus equitibus vallum intravit: ſpeculatuſque omnia cum cura; renunciat, inſidias profecto eſſe: ignes in parte caſtrorum, quæ vergat in hoſtem, relictos: tabernacula aperta, & omnia cara in promptu relicta: argentum quibuſdam lotis temere per vias, velut objectum ad prædam, vidiſſe. Quæ ad detinendos à cupiditate animos nunciata erant, ea accenderunt: & clamore orto à militibus, ni ſignum detur, ſine ducibus ituros, haudquaquam dux defuit. nam extemplo Varro ſignum dedit proficiſcendi. Paullus, quum ei ſua ſponte cunctanti pulli quoque auſpicio non addixiſſent, obnunciari jam efferenti porta ſigna collegæ juſſit, quod quamquam Varro ægre eſt paſſus, Flaminii tamen recens caſus, Claudiique Conſulis primo Punico bello memorata navalis clades, religionem animo incuſſit. Dii prope ipſi eo die magis diſtulere quam prohibuere imminentem peſtem Romanis. nam forte ita evênit, ut quum referri ſigna in caſtra jubenti Conſuli milites non parerent, ſervi duo, Formiani unus, alter Sidicini equi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

quitis, qui Servilio atque Attilio Conſulibus inter
abulatores excepti à Numidis fuerant, profuge-
nt eo die ad dominos: qui deducti ad Conſules
enunciant, omnem exercitum Annibalis trans
oximos montes ſedere in inſidiis. Horum op-
ortunus adventus, Conſules imperii potentes fe-
t, quum ambitio alterius ſuam primum apud eos
rava indulgentia majeſtatem ſolviſſet. Annibal 43
oſteaquam motos magis inconſulte Romanos
uam ad ultimum temere evectos vidit; nequic-
uam detecta fraude in caſtra rediit. Ibi plures dies
ropter inopiam frumenti manere nequibat, no-
aque conſilia indies, non apud milites ſolum,
iiſtos ex colluvione omnium gentium, ſed etiam
pud ipſum ducem oriebantur. nam quum initio
emitus, deinde aperta vociferatio fuiſſet expoſcē-
um ſtipendium debitum, querentiumque anno-
am primo, poſtremo famem, & mercenarios mi-
tes, maxime Hiſpani generis de tranſitione cepiſ-
: conſilium fama eſſet, ipſe etiam interdum An-
ibal de fuga in Galliam dicitur agitaſſe: ita ut re-
cto peditatu omni, cum equitibus ſe proriperet.
uum hæc conſilia atque hic habitus animorum
ſſet in caſtris, movere inde ſtatuit in calidiora at-
ue eo maturiora meſſibus Apuliæ loca. ſimul ut
ro longius ab hoſte receſſiſſet, transfugia impe-
tiora levibus ingeniis eſſent. Profectus eſt nocte,
nibus ſimiliter factis, tabernaculiſque paucis in
eciem relictis, ut inſidiarum par priori metus
ntineret Romanos. Sed per eundem Lucanum
atilium, omnibus ultra caſtra tranſque montes
ploratis, quum relatum eſſet, viſum procul ho-
um agmen; tum de inſequendo eo conſilia agi-
ri cœpta. Quum utriuſque conſulis eadem, quæ
mper ante fuiſſet, ſententia; ceterum Varroni fere
nnes, Paullo nemo, præter Servilium prioris

 anni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

anni conſulem, aſſentiretur; majoris partis ſententia, ad nobilitandas clade Romana Cannas, urgente fato, profecti ſunt. Prope eum vicum Annibal caſtra poſuerat averſa Vulturno vento, qui campis torridis ſiccitate nubes pulveris vehit. id quum ipſis caſtris percommodum fuit; tum ſalutare præcipue futurum erat, quum aciem dirigerent, ipſi averſi, terga tantum afflante vento, in obcæcatum pulvere effuſo hoſtem pugnaturi. Conſules ſatis exploratis itineribus ſequentes Pœnum, ut ventum ad Cannas eſt, ubi in conſpectu Pœnum habebant, bina caſtra communiunt; eodem ferme intervallo quo ad Gerionem, ſicut ante, copiis diviſis. Aufidus amnis utriſque caſtris affluens, aditum aquatoribus ex ſua cujuſque opportunitate haud ſine certamine dabat. ex minoribus tamen caſtris, quæ poſita trans Aufidum erant, liberius aquabantur Romani, quia ripa ulterior nulla habebat hoſtium præſidium. Annibal ſpem nanctus locis natis ad equeſtrem pugnam, qua parte virium invictus erat, facturos copiam pugnandi conſules, dirigit aciem, laceſſitque Numidarum procurſatione hoſtes. Inde rurſus ſolicitari ſeditione militari ac diſcordia conſulum Romana caſtra: quum Paullus Sempronii que & Flaminii temeritatem Varroni, Varro ſpecioſum timidis ac ſegnibus ducibus exemplum Fabii objiceret: teſtareturque Deos hominesſque hic; nullam penes ſe culpam eſſe, quod Annibal jam velut ſuam cepiſſet Italiam. ſe conſtrictum à collega teneri. ferrum atque arma iratis & pugnare cupientibus adimi militibus: ille; ſi quid projectis ac proditis ad inconſultam atque improvidam pugnam legionibus accideret, ſe omnis culpæ exſortem, omnis eventus participem fore diceret. videret, ut quibus lingua prompta ac temeraria, æq;

in

in pugnam vigerent manus. Dum altercationibus 45
magis quam conſiliis tempus teritur, Annibal ex
acie, quam ad multum diei tenuerat inſtructam,
quum in caſtra ceteras reciperet copias, Numidas
ad invadendos ex minoribus caſtris Romanorum
aquatores trans flumen mittit. quam inconditam
turbam quum vix dum in ripam egreſſi, clamore
ac tumultu fugaſſent, in ſtationem quoq; pro vallo
locatam, atque ipſas prope portas evecti ſunt. Id
vero indignum viſum, ab tumultuario auxilio jam
etiam caſtra Romana terreri, ut ea modo una
cauſſa, ne extemplo tranſirent flumen, dirigerent-
que aciem, tenuerit Romanos, quod ſumma impe-
rii eo die penes Paullum fuerit. Itaque Varro, po-
ſtero die, cui ſors ejus diei imperii erat, nihil con-
ſulto collega, ſignum pugnæ propoſuit, inſtructiſ-
que copiis flumen tranſivit, ſequente Paullo: quia
magis non probare, quam non adjuvare conſilium
poterat. Tranſgreſſi flumen, eas quoque quas in
caſtris minoribus habuerant copias, ſuis adjun-
gunt: atque ita inſtructa acie, in dextro cornu (id
erat flumini propius) Romanos equites locant,
deinde pedites: lævum cornu extremi equites ſo-
ciorum, intra pedites, ad medium juncti legionibus
Romanis tenuerunt jaculatores. ex ceteris levium
armorum auxiliis prima acies facta, Conſules cor-
nua tenent: Terentius lævum, Æmilius dexterum.
Gemino Servilio media pugna tuenda data. Anni- 46
bal luce prima Balearibus levique alia armatura
præmiſſa, tranſgreſſus flumen, ut quoſque traduxe-
rat, ita in acie locabat. Gallos Hiſpanoſque equites
prope ripam lævo in cornu adverſus Romanum
equitatum: dextrum cornu Numidis equitibus
datum; media acie peditibus firmata: ita, ut Afro-
rum utraque cornua eſſent, interponerentur his
medii Galli atque Hiſpani. Afros Romanam mag-

na ex parte crederes aciem: ita armati erant; armis & ad Trebiam, ceterum, magna ex parte, ad Thraſymenum captis. Gallis Hiſpaniſque ſcuta ejuſdem formæ fere erant: diſpares ac diſſimiles gladii: Gallis prælongi, ac ſine mucronibus: Hiſpano punctim magis quam cæſim aſſueto petere hoſtem, brevitate habiles, & cum mucronibus. ante ceteros habitus gentium harum tum magnitudine corporum tum ſpecie terribilis erat. Galli ſuper umbilicum erant nudi: Hiſpani linteis prætextis purpura tunicis, candore miro fulgentibus, conſtiterant. Numerus omnium peditum, qui tum ſteterunt in acie, millium fuit quadraginta, decem equitum. Duces cornibus præerant: ſiniſtro Aſdrubal, dextro Maharbal: mediam aciem Annibal ipſe cum fratre Magone tenuit. Sol, ſeu de induſtria ita locatis, ſeu quod forte ita ſtarent, peropportune utrique parti obliquus erat. Romanis in meridiem, Pœnis in ſeptentrionem verſis. ventus, quem Vulturnum incolæ regionis vocant, adverſus Romanos coortus, multo pulvere in ipſa ora volvendo proſpectum ademit. Clamore ſublato, procur-
47 do proſpectum ademit. Clamore ſublato, procurſum ab auxiliis, & pugna levibus primum armis commiſſa: deinde equitum Gallorum Hiſpanorumque lævum cornu cum dextro Romano concurrit; minime equeſtris more pugnæ: frontibus enim adverſis concurrendum erat: quia nullo circa ad evagandum relicto ſpatio, hinc amnis, hinc peditum acies claudebant, in directum utrimque nitentes. Stantibus ac confertis, poſtremo turba equis, vir virum amplexus detrahebat equo. pedeſtre magna jam ex parte certamen factum erat: acrius tamen quam diutius pugnatum eſt, pulſique Romani equites terga vertunt. Sub equeſtris finem certaminis coorta eſt peditum pugna. primo & viribus & animis pares conſtabant ordines

Gallis,

Gallis, Hiſpaniſque: tandem Romani diu ac ſæpe
connisi, obliqua fronte acieq; denſa impulere ho-
ſtium cuneum nimis tenuem, eoque parum vali-
dum, à cetera prominentem acie. impulſis deinde
ac trepide referentibus pedem inſiſtere: ac tenore
uno per præceps pavore fugientium agmen in me-
diam primum aciem illati; poſtremo nullo reſi-
ſtente ad ſubſidia Afrorum pervenerunt: qui u-
trimque reductis alis conſtiterant, mediique Galli
Hiſpaniq; ſteterunt, aliquantum prominente acie:
qui cuneus, ut pulſus æquavit frontem primum,
deinde nitendo etiam ſinum in medio dedit, Afri
circa jam cornua fecerant, irruentibuſque incaute
in medium Romanis, circumdedere alas: mox
cornua extendendo, clauſere & ab tergo hoſtes.
Hinc Romani defuncti nequicquam prœlio uno,
omiſſis Gallis Hiſpaniſque, quorum terga cecide-
rant, etiam adverſus Afros integram pugnam in-
eunt; non tantum eo iniquam, quod incluſi adver-
ſus circumfuſos, ſed etiam quod feſſi cum recenti-
bus ac vegetis pugnabant. Iam & in ſiniſtro cornu 48
Romano, ubi ſociorum equites adverſus Numidas
ſteterant, conſertum prœlium erat: ſegne primo,
& à Punica cœptum fraude. Quingenti ferme Nu-
midæ, præter ſus arma telaq; gladios occultos ſub
loricis habentes, ſpecie transfugarum cum ab ſuis
parmas poſt terga habentes, adequitaſſent; repente
ex equis deſiliunt, parmiſque & jaculis ante pedes
hoſtium projectis, in mediam aciem accepti, du-
ctique ad ultimos, conſidere ab tergo jubentur, ac
dum prœlium ab omni parte conſeritur, quieti
manſerunt. poſtquam omnium animos oculoſque
occupaverat certamen; tum, arreptis ſcutis, quæ
paſſim inter acervos cæſorum corporum ſtrata
erant, averſam adoriuntur Romanam aciem, ter-
gaque ferientes, ac poplites cædentes, ſtragem in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

gentem, ac majorem aliquanto pavorem ac tu-
multum fecerunt. Quum alibi terror ac fuga, alibi
pertinax in mala jam ſpe prœlium eſſet; Aſdrubal,
qui ea parte præerat, ſubductos ex media acie Nu-
midas, quia ſegnis eorum cum adverſis pugna erat,
ad perſequendos paſſim fugientes mittit: Hiſpanos
& Gallos pedites jam Afris prope feſſis cæde ma-
49 gis quam pugna, adjungit. Parte altera pugnæ Paul-
lus, quamquam primo ſtatim prœlio funda gravi-
ter ictus fuerat; tamen & occurrit ſæpe cum con-
fertis Annibali, & aliquot locis prœlium reſtituit;
protegentibus eum equitibus Romanis. omiſſis
poſtremo equis, quia conſulem ad regendum equũ
vires deficiebant. tum denuncianti cuidam, juſſiſſe
conſulem ad pedes deſcendere equites; dixiſſe An-
nibalem ferunt: Quam mallem vinctos mihi tra-
deret. Equitum pedeſtre prœlium, quale jam haud
dubia hoſtium victoria fuit, quũ victi mori in ve-
ſtigio mallent, quam fugere; victores morantibus
victoriam irati, trucidarent quos pellere non pote-
rant. pepulerunt tamen jam paucos ſuperatos, &
labore ac vulneribus feſſos. Inde diſſipati omnes
ſunt: equoſque ad fugam, qui poterant, repetebant.
Cn. Lentulus tribunus militum, quum prætervе-
hens equo, ſedentem in ſaxo cruore oppletum
conſulem vidiſſet: *L. Æmili*, inquit, *quem unum
inſontem culpæ cladis hodiernæ Dii reſpicere debent;
cape hunc equum, dum & tibi virium aliquid ſu-
pereſt. comes ego te tollere poſſum ac protegere, ne
funeſtam hanc pugnam morte conſulis feceris. Etiam
ſine hoc lacrimarum ſatis luctuſque eſt.* Ad ea Con-
ſul: *Tu quidem, Cn. Corneli, macte virtute eſto! Sed
cave fruſtra miſerando, exiguum tempus è manibus
hoſtium evadendi abſumas. Abi, nuncia publice Pa-
tribus, urbem Romam muniant, ac prius quam ho-
ſtis victor adveniat, præſidiis firment: privatimque*

Q. Fa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Q. Fabio, L. Æmilium præceptorum ejus memo-
…em & vixiſſe, & adhuc mori. Tu me in hac ſtrage
…ilitum meorum patere exſpirare, ne aut reus ite-
…um è conſulatu ſim, aut accuſator collegæ exiſtam,
…t alieno crimine innocentiam meam protegam.
…æc exigenteis, prius turba fugientium civium,
…einde hoſtes, oppreſſere: conſulem, ignorantes
…uis eſſet, obruere telis; Lentulum inter tumultum
…bripuit equus. tum inde effuſe fugiunt. Septem
…illia hominum in minora caſtra, decem in ma-
…ra, duo ferme in vicum ipſum Cannas perfuge-
…nt: qui extemplo à Carthalone atque equitibus,
…ullo munimento tegente vicum, circumventi
…nt. conſul alter, ſeu forte, ſeu conſilio, nihil fu-
…entium infeſtus agmini, cum quinquaginta fere
…quitibus Venuſiam profugit. Quadraginta millia
…editum, duo millia ſeptingenti equites, & tanta
…rope civium ſociorumque pars cæſi dicuntur; in
…is ambo conſulum quæſtores L. Attilius, & L.
…rius Bibaculus: unus & viginti Tribuni mili-
…um; conſulares quidam prætoriique, & ædilitii:
…ter eos Cn. Servilium, & M. Minucium nume-
…nt, qui magiſter equitum priore anno, Conſul
…iquot annis ante fuerat: octoginta præterea aut
…natores, aut qui eos magiſtratus geſſiſſent, unde
… ſenatum legi deberent; quum ſua voluntate mi-
…es in legionibus facti eſſent. Capta eo prœlio tria 50
…illia peditum, & equites trecenti dicuntur. Hæc
…t pugna Cannenſis Allienſi cladi nobilitate par:
…eterum ut illis, quę poſt pugnam accidere, levior,
…ia ab hoſte ceſſatum eſt; ſic ſtrage exercitus gra-
…or fœdiorque. fuga namque ad Alliam ſicut ur-
…m prodidit, ita exercitum ſervavit: ad Cannas
…gientem conſulem vix quinquaginta ſecuti ſunt:
…erius morientis, prope totus exercitus fuit. Binis
… caſtris quum multitudo ſemiermis ſine ducibus

eſſet;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

eſſet; nuncium, qui in majoribus erant, mittunt;
dũ prœlio, deinde ex lætitia epulis fatigatos quies
nocturna hoſtes premeret, ut ad ſe tranſirent: uno
agmine Canuſium abituros eſſe. Eam ſententiam
alii totam aſpernari. *Cur enim illos, qui ſe arceſſant,*
ipſos non venire, quum æque conjungi poſſent? quia
videlicet plena hoſtium omnia in medio eſſent: &
aliorum, quam ſua corpora tanto periculo mallent
objicere. Aliis non tam ſententia diſplicere, quam
animus deeſſe. P. Sempronius Tuditanus tribunus
militum, *Capi ergo mavultis,* inquit, *ab avariſſimo*
& crudeliſſimo hoſte, æſtimariq́; capita veſtra & ex-
quiri pretia ab interrogantibus, Romanus civis ſis,
an Latinus ſocius, ut ex tua contumelia & miſeria
alteri honos quæratur? Non tu: ſi quidem L. Æmi-
lii Conſulis, qui ſe bene mori, quam turpiter vivere
maluit, & tot fortiſſimorũ virorum, qui circa eum
cumulati jacent, cives eſtis. Sed antequam opprimit
lux, majoraque hoſtium agmina obſepiunt iter, per
hos, qui inordinati atque incompoſiti obſtrepunt por-
tis, erumpamus. Ferro atque audacia via fit, quamvis
per confertos hoſtes. cuneo quidem hoc laxum atq́; ſo-
lutum agmen, ut ſi nihil obſtet, tranſibimus. Itaque
ite mecum, qui & voſmetipſos & Rempublicam ſal-
vam vultis. Hæc ubi dicta dedit, ſtringit gladium,
cuneoq; facto per medios vadit hoſtes. & quum in
in latus dextrum, quod patebat, Numidæ jacula-
rentur; tranſlatis in dextrum ſcutis, in majora caſtra
ad ſexcentos evaſerunt: atq; inde protinus, alio ma-
gno agmine adjuncto, Canuſium incolumes per-
veniunt. Hæc apud victos magis impetu animorũ,
quod ingenium ſuum cuiq; aut fors dabat, quam ex
conſilio ipſorum, aut imperio cujuſquam, ageban-
51 tur. Annibali victori quum ceteri circumfuſi gra-
tularentur, ſuaderentq;, ut tanto perfunctus bello,
diei quod reliquum eſſet, noctiſq; inſequentis, quie-
tem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

m & ipſe ſibi ſumeret, & feſſis daret militibus;
ſaharbal præfectus equitum minime ceſſandum
tus, *Imo, ut quid hac pugna ſit actum ſcias; die*
uinto, inquit, *victor in Capitolio epulaberis: ſequere.*
um equite, ut prius veniſſe, quam venturum ſciant,
ræcedam, Annibal, nuncius. Læta res eſt viſa,
d major, quam ut eam ſtatim capere animo poſ-
t. Itaque *voluntatem ſe laudare Maharbalis*, ait:
l conſilium penſandum, tempus opus eſſe. Tum
ſaharbal, *Non omnia, nimirum, eidem Dii de-*
ere. vincere ſcis Annibal, victoria uti neſcis. Mora
us diei ſatis creditur ſaluti fuiſſe urbi atque im-
erio. Poſtero die ubi primum illuxit, ad ſpolia
genda, fœdamque etiam hoſtibus, ſpectandam
ragem inſiſtunt. Iacebant tot Romanorum mil-
a, pedites paſſim equiteſque, ut quem cuique fors
ut pugna junxerat, aut fuga. aſſurgentes quidam
x ſtrage media cruenti, quos ſtricta matutino fri-
ore excitaverant vulnera, ab hoſte oppreſſi ſunt.
Quoſdam & jacentes vivos ſuccisis feminibus po-
litibuſque invenerunt; nudantes cervicem jugu-
umque, & reliquum ſanguinem jubentes haurire.
nventi ſunt quidam merſis in effoſſam terram ca-
itibus, quas ſibi ipſos feciſſe foveas, obruenteſque
ra ſuperjecta humo, interclusiſſe ſpiritum appa-
ebat. Præcipue convertit omnes ſubſtratus Nu-
nida mortuo ſuper incubanti Romano vivus, na-
o auribuſque laceratis: quum manibus ad capien-
lum telum inutilibus, in rabiem ira verſus, la-
iando dentibus hoſtem exſpiraſſet. Spoliis ad 52
nultum diei lectis, Annibal ad minora ducit ca-
tra oppugnanda: & omnium primum brachio
bjecto flumine eos excludit. Ceterum ab omni-
us, labore, vigiliis, vulneribus etiam feſſis, ma-
urior ipſius ſpe deditio eſt facta. pacti, ut arma
tque equos traderent, in capita Romana trecenis
nummis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nummis quadrigatis, in ſocios ducenis, in ſervos centenis; & ut eo precio perſoluto, cum ſingulis abirent veſtimentis: in caſtra hoſtes acceperunt; traditique in cuſtodiam omnes ſunt, ſed ſeorſum cives ſociique. Dum ibi tempus teritur, interea quum ex majoribus caſtris, quibus ſatis virium aut animi fuit, ad quatuor millia hominum, & ducenti equites, alii agmine, alii palati paſſim per agros, quod haud minus tutum erat, Canuſium perfugiſſent; caſtra ipſa ab ſauciis timidiſque eadem conditione, qua altera, tradita hoſti. Præda ingens parta eſt: &, præter equos viroſque, & aliquid argenti, quod plurimum in phaleris equorum erat, (nam ad veſcendum facto perexiguo, utique militantes, utebantur) omnis cetera præda diripienda data eſt. Tum ſepeliendi cauſſa conferri in unum corpora ſuorum juſſit. Ad octo millia fuiſſe dicuntur fortiſſimorum virorum. Conſulem quoque Romanum conquiſitum ſepultumque, quidam auctores ſunt. Eos, qui Canuſium perfugerant, mulier Appula, nomine Buſa, genere clara ac divitiis, mœnibus tantum tectiſque à Canuſinis acceptos, frumento, veſte, viatico etiam juvit; pro qua ei munificentia poſtea bello perfecto ab ſena-
53 tu honores habiti ſunt. Ceterum, quum ibi tribuni militum quatuor eſſent, Fabius Maximus de legione prima, cujus pater priore anno dictator fuerat, & de legione ſecunda L. Publicius Bibulus, & P. Cornelius Scipio, & de legione tertia Appius Claudius Pulcher, qui proxime ædilis fuerat; omnium conſenſu ad P. Scipionem admodum adoleſcentem, & ad App. Claudium ſumma imperii delata eſt. quibus conſultantibus inter paucos de ſumma rerum, nunciat P. Furius Philus conſularis viri filius, *Nequicquam eos perditam ſpem fovere: deſperatam comploratamque rem eſſe*

publi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

blicam. Nobiles juvenes quoſdam, quorum prin-
pem L. Cæcilium Metellum, mare ac naves ſpecta-
, ut deſerta Italia, ad regum aliquem transfu-
ant. Quod malum, præterquam atrox, ſuper
t clades etiam novum, cum ſtupore ac miraculo
rpidos defixiſſet, & qui aderant, concilium ad-
ocandum de eo cenſerent; negat concilii rem eſſe
ipio, juvenis fatalis dux hujuſce belli. *Auden-*
um atque agendum, non conſultandum, ait, *in*
nto malo eſſe. Irent ſecum extemplo armati, qui
empublicam ſalvam vellent. nullo verius, quam
i ea cogitentur, hoſtium caſtra eſſe. Pergit ire,
quentibus paucis, in hoſpitium Metelli. & quum
oncilium ibi juvenum, de quibus allatum erat,
veniſſet; ſtricto ſuper capita conſultantium gla-
io, *Ex mei animi ſententia,* inquit, *ut ego Rem-*
ublicam populi Romani non deſeram, neque alium
vem Romanum deſerere patiar. Si ſciens fallo,
um me Iupiter Opt. Max. domum, familiam,
mque meam peſſimo letho afficias! In hæc verba,
. Cæcili, jures poſtulo, ceterique qui adeſtis: qui
on juraverit, in ſe hunc gladium ſtrictum eſſe ſciat.
Haud ſecus pavidi, quam ſi victorem Annibalem
ernerent, jurant omnes: cuſtodiendoſque ſe-
metipſos Scipioni tradunt. Eo tempore, quo hæc 54
anuſii agebantur, Venuſiam ad Conſulem ad
uatuor millia peditum equitumque, qui ſparſi
uga per agros fuerant, pervenere. Eos omnes
enuſini per familias benigne accipiendos curan-
oſque quum diviſiſſent; in ſingulos equites togas
 tunicas, & quadrigatos nummos quinos vice-
os, & peditibus denos, & arma quibus deerant,
ederunt. ceteraque publice ac privatim hoſpitali-
er facta: certatumque, ne à muliere Canuſina po-
ulus Venuſinus officiis vinceretur. Sed gravius
nus Buſæ, multitudo faciebat, & jam ad decem
millia

millia hominum erant. Appiuſque & Scipio poſtquam incolumem eſſe alterum Conſulem accepêrunt, nuncium extemplo mittunt, quantæ ſecum peditum equitumque copiæ eſſent: ſciſcitatumque ſimul, utrum Venuſiam adduci exercitum, an manere juberet Canuſii? Varro ipſe Canuſium copias traduxit. & jam aliqua ſpecies conſularis exercitus erat: mœnibuſque ſe certe, ſi non armis ab hoſte videbantur defenſuri. Romam ne has quidem reliquias ſupereſſe civium ſociorumque, ſed occidione occiſos cum duobus exercitibus conſules; deletaſque omnes copias, allatum fuerat. Numquam, ſalva urbe, tantum pavoris tumultuſque intra mœnia Romana fuit. itaque ſuccumbam oneri, neque aggrediar narrare, quæ, ediſſertando minora vero fecero. Conſule exercituque ad Thraſimenum priore anno amiſſo, non vulnus ſuper vulnus, ſed multiplex clades, cum duobus conſulibus conſulares exercitus amiſſi nuntiabantur: nec ulla jam caſtra Romana, nec ducem, nec militem eſſe: Annibalis Appuliam, Samnium, ac jam prope totam Italiam factam. Nulla profecto alia gens tanta mole cladis non obruta eſſet. Comparem cladem ad Ægateis inſulas Carthaginienſium prœlio navali acceptam, qua fracti, Sicilia ac Sardinia ceſſêre, hinc vectigales ac ſtipendiarios fieri ſe paſſi ſunt: aut pugnam adverſam in Africa, cui poſtea hic ipſe Annibal ſuccubuit? nulla ex parte comparandæ ſunt: niſi quod minore animo latæ

55 ſunt. P. Furius Philus, & M. Pomponius Prætores, ſenatum in curiam Hoſtiliam vocaverunt, ut de urbis cuſtodia conſulerent. neque enim dubitabant, deletis exercitibus, hoſtem ad oppugnandam Romam, quod unum opus belli reſtaret, venturum. Quum malis ſicut ingentibus, ita ignotis, nec conſilium quidem ſatis expedirent,

obſtre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

obſtreperetque clamor lamentantium mulierum, & nondum palam facto vivi mortuique, per omnes penes domos promiſcue complorarentur; tum Fabius Maximus cenſuit *equites expeditos & Appia & Latina via mittendos, qui obvios percunctando aliquos profectos ex fuga, paſſim diſſipatos, forte referant, quæ fortuna conſulum atque exercituum ſit; & ſi quid Dii immortales miſerti imperii reliquum Romano nomini fecerint: ubi eæ copiæ ſint: quo ſe Annibal poſt prælium contulerit: quid paret, quid agat, acturuſque ſit. Hæc exploranda noſcendaque per impigros juvenes eſſe; illud per Patres ipſos agendum: quoniam magiſtratuum parum ſit, ut tumultum ac trepidationem in urbe tollant, matronas publico arceant, continerique intra ſuum quamque limen cogant: comploratus familiarum coerceant: ſilentium per urbem faciant: nuncios rerum omnium ad prætores deducendos curent: ſuæ quiſque fortunæ domi auctorem exſpectent: cuſtodes præterea ad portas ponant, qui prohibeant quemquam egredi urbem; cogantque homines nullam, niſi urbe ac mœnibus ſalvis, ſalutem ſperare. Vbi conticuerit tumultus, recte tum in curiam Patres revocandos, conſulendumque de urbis cuſtodia eſſe.*

Quum in hanc ſententiam pedibus omnes iſſent, 56
ſummotaque foro per magiſtratus turba, Patres diverſi ad ſedandos tumultus diſceſſiſſent; tum demum literæ à Terentio conſule allatæ ſunt: *L. Æmilium conſulem exercitumque cæſum; ſeſe Canuſii eſſe, reliquias tantæ cladis velut ex naufragio colligentem. ad decem millia militum ferme eſſe incompoſitorum, inordinatorumque. Pœnum ſedere ad Cannas, in captivorum preciis prædaque alia nec victoris animo nec magni ducis more nundinantem.* Tum privatæ quoque per domos clades vulgatæ ſunt: adeoque totam urbem opplevit luctus, ut

ſacrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſacrum anniverſarium Cereris intermiſſum ſit; quia nec lugentibus id facere eſt fas, nec ulla in illa tempeſtate matrona expers luctus fuerat. Itaque ne ob eandem cauſſam alia quoque ſacra publica aut privata deſererentur, ſenatusconſulto diebus triginta luctus eſt finitus. Ceterum quum ſedato urbis tumultu, revocati in curiam Patres eſſent, aliæ inſuper ex Sicilia literæ allatæ ſunt ab T. Otacilio proprætore, *Regnum Hieronis claſſe Punica vaſtari: cui quum opem imploranti ferre vellet, nunciatum ſibi eſſe, aliam claſſem ad Ægateis inſulam ſtare paratam inſtructamque, ut ubi ſe verſum ad tuendam Syracuſanam oram Pœni ſenſiſſent, Lilybæum extemplo provinciamque aliam Romanam aggrederentur. itaque claſſe opus eſſe, ſi regem ſocium Siciliamque tueri vellent.*
57 Literis conſulis proprætoriſque lectis, M. Claudium, qui claſſi ad Oſtiam ſtanti præeſſet, Canuſium ad exercitum mittendum, ſcribendumque conſuli, ut quum prætori exercitum tradidiſſet, primo quoque tempore, quantum per commodum Reipubl. fieri poſſet, Romam veniret. Territi etiam ſuper tantas clades, quum ceteris prodigiis, tum quod duæ Veſtales eo anno Opimia atque Floronia, ſtupri compertæ; & altera ſub terram, ut mos eſt, ad portam Collinam necata fuerat; altera ſibimetipſa mortem conſciverat. L. Cantilius ſcriba pontificis, quos nunc minores pontifices appellant, qui cum Floronia ſtuprum fecerat, à Pontifice maximo eouſque virgis in comitio cæſus erat, ut inter verbera exſpiraret. Hoc nefas quum inter tot, ut fit, clades, in prodigium verſum eſſet, decemviri libros adire juſſi ſunt. Et Q. Fabius Pictor, Delphos ad oraculum miſſus eſt, ſciſcitatum, quibus precibus ſuppliciiſque Deos poſſent placare. & quæ nam futura finis tantis cladibus foret. Interim ex

fata

alibus libris ſacrificia aliquot extraordinaria fa-
; inter quæ Gallus & Galla, Græcus & Græca,
foro boario ſub terra vivi demiſſi ſunt in locum
o conſeptum; ibi ante hoſtiis humanis, mini-
e Romano ſacro, imbutum. Placatis, ſatis ut re-
ntur, Deis, M. Claudius Marcellus, ad Oſtia
ille & quingentos milites, quos in claſſem ſcri-
os habebat, Romam, ut urbi præſidio eſſent,
ttit; ipſe legione claſſis (ea tertia legio erat) cum
bunis militum, Theanum Sidicinum præmiſſa,
ſſe tradita P. Furio Philo collegæ, paucos poſt
s Canuſium magnis itineribus contendit. Di-
tor ex auctoritate Patrum dictus M. Iunius, &
Sempronius magiſter equitum, delectu edicto,
niores annis ſeptemdecim & quoſdam prætex-
tos ſcribunt. quatuor ex his legiones, & mille
uites effecti. Item ad ſocios Latinumque no-
en ad milites ex formula accipiendos mittunt.
ma, tela, alia parari jubent: & vetera hoſtium
olia detrahunt templis porticibuſque. Et aliam
rmam novi delectus inopia liberorum capitum
neceſſitas dedit: octo millia juvenum valido-
m ex ſervitiis, prius ſciſcitantes ſingulos, vel-
ntne militare, empta publice armaverunt. Hic
iles magis placuit, quum pretio minore redi-
endi captivos copia fieret. Namque Annibal, 58
cundum tam proſperam ad Cannas pugnam, vi-
oris magis quam bellum gerentis intentus curis,
um captivis productis ſegregatiſque ſociis, eos,
ut ante ad Trebiam Traſymenumque lacum,
nigne allocutus, ſine precio dimiſiſſet; Roma-
os quoque vocatos (quod nunquam alias antea)
is miti ſermone alloquitur: *Non internecinum*
i eſſe cum Romanis bellum: de dignitate atque
perio certare. Et Patres virtuti Romanæ ceſſiſſe:
ſe id adniti, ut ſuæ invicem ſimul felicitati &

virtuti

virtuti cedatur. Itaque redimendi ſe captivis co-
piam facere. precium fore in capita, equiti quinge-
nos quadrigatos nummos, trecenos pediti, ſervo cen-
tum. Quamquam aliquantum adjiciebatur equi-
tibus ad id precium, quod pepigerant dedentes ſe
læti tamen quamcunque conditionem paciſcend
acceperunt. Placuit ſuffragio eorum decem deli
gi, qui Romam ad ſenatum irent. nec pignu
aliud fidei, quam ut jurarent ſe redituros, acce
ptum. Miſſus cum his Carthalo nobilis Cartha
ginienſis: qui, ſi forte ad pacem inclinarent ani
mos, conditiones ferret. Quum egreſſi caſtris e
ſent, unus ex iis minime Romani ingenii homo
velut aliquid oblitus, jurisjurandi ſolvendi cauſ
quum in caſtra rediſſet, ante noctem comites aſſ
quitur. Vbi eos Romam venire nunciatum eſ
Carthaloni obviam lictor miſſus, qui dictato
verbis nunciaret, ut ante noctem excederet fin
59 bus Romanis. Legatis captivorum ſenatus ab d
ctatore datus eſt. Quorum princeps M. Iuniu
Patres Conſcripti, inquit, *nemo veſtrûm ignora*
nulli unquam civitati viliores fuiſſe captivos, qua
noſtræ. Ceterum niſi nobis plus juſto noſtra plac
cauſſa, non alii unquam minus negligendi vob
quam nos, in hoſtium poteſtatem venerunt. n
enim in acie per timorem arma tradidimus,
quum prope ad noctem ſuperſtantes cumulis cæ
rum corporum prœlium extraxiſſemus, in caſtra r
cepimus nos. Diei reliquum, ad noctem inſeque
tem feſſi labore ac vulneribus vallum ſumus tuta
Poſtero die quum circumſeſſi ab exercitu vict
aqua arceremur, nec ulla jam per confertos hoſ
erumpendi ſpes eſſet, nec eſſe nefas duceremus, qu
quaginta millibus hominum ex acie noſtra trucid
tis, aliquem ex Cannenſi pugna Romanum milit
reſtare; tum demum pacti ſumus precium quo

dem

...pti dimitteremur: arma, in quibus nihil jam ...ilii erat, hoſti tradidimus. Majores noſtros quo... acceperamus ſe à Gallis auro redemiſſe: & pa... noſtros, aſperrimos illos ad conditionem pacis, ...tos tamen captivorum redimendorum gratia ...entum miſiſſe. atque in Italia cum Gallis, & ...Heracleam cum Pyrrho, utraque non tam clade ...mis, quam pavore & fuga, pugna fuit. Cannen... ...ampos acervi Romanorum corporum tegunt: nec ...rſumus pugnæ; niſi in quibus trucidandis & fer... & vires hoſtem defecerunt. Sunt etiam de no... quidam, qui nec in acie quidem refugerunt: ſed ...ſidio caſtris relicti, quum caſtra traderentur, in ...ſtatem hoſtium venerunt. Haud equidem ullius ..., aut commilitonis fortunæ aut conditioni in...eo, nec premendo alium me extuliſſe velim: ne ...quidem (niſi pernicitatis pedum & curſus ali...d præmium eſt) qui plerique inermes ex acie fu...tes, non prius quam Venuſiæ aut Canuſii conſti...unt, ſe nobis merito prætulerint, gloriatique ſint, ...ſe plus quam in nobis præſidii Reipubl. eſſe. Sed ...ut bonis ac fortibus militibus utemini: & nobis ... promptioribus pro patria, quod beneficio veſtro ...mpti, atque in patriam reſtituti fuerimus. De...um ex omni ætate & fortuna habetis; octo mil... ſervorum audio armari. non minor numerus no... eſt, nec majori precio redimi poſſumus, quam hi ...untur. nam ſi conferam nos cum illis, injuriam ...ini Romano faciam. Illud etiam in tali conſilio ...nadvertendum vobis cenſeam, Patres Conſcripti, ...men duriores eſſe velitis, quod nullo noſtro me... faciatis, cui nos hoſti relicturi ſitis. Pyrrho vi...cet, qui nos hoſpitum numero habuit captivos, ...arbaro, ac Pœno; qui utrum avarior an crude...ſit, vix exiſtimari poteſt. Si videatis catenas, ...alorem deformitatemque civium veſtrorum, non

minus

minus profecto vos ea ſpecies moveat, quam ſi ex al-
tera parte cernatis ſtratas Cannenſibus campis legio-
nes veſtras. Intueri poteſtis ſolicitudinem & lacri-
mas in veſtibulo curiæ ſtantium cognatorum noſtro-
rum, exſpectantiumque reſponſum veſtrum. quum
ii pro nobis proque iis qui abſunt, ita ſuſpenſi ac ſoli-
citi ſint; quem cenſetis animum ipſorum eſſe, quo-
rum in diſcrimine vita libertaſque eſt? Si medius fi-
dius ipſe in nos mitis Annibal contra naturam ſuam
eſſe velit, nihil tamen nobis vita opus eſſe cenſeamus,
quum indigni ut à vobis redimeremur, viſi ſumus.
Rediere Romam quondam remiſſi à Pyrrho ſine pre-
cio capti: ſed rediere cum legatis, primoribus civi-
tatis ad redimendos ſeſe miſſis. Redeam ego in pa-
triam, trecentis nummis non æſtimatus civis? Suum
quiſque habet animum, Patres Conſcripti. Scio i
diſcrimine eſſe vitam corpuſque meum. Magis m
famæ periculum movet, ne à vobis damnati ac re
pulſi habeamur. neque enim vos precio peperciſſe ho
60 *mines credent.* Vbi is finem fecit, extemplo ab
turba, quæ in comitio erat, clamor flebilis eſt ſu
latus, manuſque ad curiam tendebant orantes,
ſibi liberos, fratres, cognatos, redderent. Fœmin
quoque metus ac neceſſitas turbæ huic virorum
foro immiſcuerat. Senatus, ſummotis arbitri
conſuli cœptus. Ibi quum ſententiis variaretur,
alii, redimendos de publico, alii, nullam pub
cam impenſam faciendam, nec prohibendos
privato redimi; ſi quibus argentum in præſen
deeſſet, dandam ex ærario pecuniam mutua
prædibuſque ac prædiis cavendum populo, cen
rent; tum T. Manlius Torquatus priſcæ ac ni
duræ, ut pleriſque videbatur, ſeveritatis, inter
gatus ſententiam, ita locutus fertur: *Si tantum m*
do poſtulaſſent legati pro iis qui in hoſtium poteſt
ſunt, ut redimerentur; ſine ullius eorum inſectatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

...vi ſententiam peregiſſem. Quid enim aliud quam ...monendi eſſetis, ut morem traditum à Patribus ...ſſario ad rem militarem exemplo ſervaretis? ...c autem cum prope gloriati ſint, quod ſe hoſtibus ...derint, præferrique non captis modo in acie ab ...ibus, ſed etiam iis qui Venuſiam Canuſiumque ...venerunt, atque ipſi C. Terentio, conſuli æquum ...uerint; nihil vos eorum, Patres Conſcripti, quæ ... acta ſunt, ignorare patiar. Atque utinam hæc, ... apud vos acturus ſum, Canuſii apud ipſum exer...m agerem; optimum teſtem ignaviæ cujuſque & ...utis: aut unus hic ſaltem adeſſet P. Sempronius, ...m ſi iſti ducem ſecuti eſſent milites, hodie in ca... Romanis, non captivi in hoſtium poteſtate eſſent, ...uum feſſis pugnando hoſtibus, tum victoria lætis, ...pſis pleriſque regreſſis in caſtra ſua, noctem ad ...mpendum liberam habuiſſent, & ſeptena arma...m hominum millia erumpere etiam inter con...os hoſtes potuiſſent: neque enim per ſe ipſi id face...natiſunt, neque alium ſequi voluerunt. Nocte ...e tota P. Sempronius Tuditanus non deſtitit mo... adhortarique eos, dum paucitas hoſtium circa ...ra, dum quies ac ſilentium eſſet, dum nox incœ...m tegeret, ſe ducem ſequerentur: ante lucem per...ire in tuta loca, in ſociorum urbes poſſe. Sicut ...rum memoria, P. Decius Tribunus militum, in ...nnio, ſicut, nobis adoleſcentibus, priori Punico bel... Culpurnius Flamma trecentis voluntariis, quum ...umulum eos capiendum, ſitum inter medios ho... duceret, dixit: Moriamur milites, & morte no... eripiamus ex obſidione circumventas legio.... Si hoc P. Sempronius diceret; nec viros quidem, ... Romanos vos duceret: ſi nemo tantæ virtutis ex...iſſet comes. Viam non ad gloriam magis quam ad ...tem ferentem demonſtrat; reduces in patriam, ad ...entes, ad conjuges ac liberos facit. Vt ſervemini,

deeſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

*deeſt vobis animus ? quid, ſi moriendum pro patria
eſſet, faceretis ? Quinquaginta millia civium ſocio-
rumque circa vos eo ipſo die cæſa jacent: ſi tot exem-
pla virtutis non movent, nihil umquam movebit. ſi
tanta clades vilem vitam non fecit, nulla faciet.
Liberi atque incolumes deſiderate patriam: imo deſi-
derate, dum patria eſt, dum cives ejus eſtis. ſero nunc
deſideratis, diminuti capite, abalienati jure civium,
ſervi Carthaginienſium facti. Precio redituri eſtis
eò, unde ignavia ac nequitia abiſtis? Publium Sem-
pronium, civem veſtrum, non audiſtis, arma capere
ac ſe jubentem ſequi: Annibalem poſt paullo audiſtis,
caſtra prodi, & arma tradi jubentem. Quam ego
ignaviam iſtorum accuſo, quum ſcelus poſſim accu-
ſare ? non enim modo ſequi recuſarunt bene monen-
tem, ſed obſiſtere ac retinere conati ſunt, ni ſtricti
gladiis viri fortiſſimi inertes ſummoviſſent. prius,
inquam, Publio Sempronio per civium agmen, quam
per hoſtium fuit erumpendum. Hos cives patria deſi
deret? quorum ſi ceteri ſimiles fuiſſent, neminem ho
die ex iis qui ad Cannas pugnaverunt, civem habe
ret. Ex millibus ſeptem armatorum, ſexcenti exti
terunt qui erumpere auderent, qui in patriam liber
atque armati redirent: neque iis quadraginta milli
hoſtium obſtitere. Quam tutum inter duarum prop
legionum agmini futurum cenſetis fuiſſe? Haberet
hodie viginti millia armatorum Canuſii, fortia, f
delia, P.C. nunc autem quemadmodum hi boni fid
leſque (nam fortes ne ipſi quidem dixerint) cives e
poſſunt? niſi quis credere poteſt fuiſſe, qui erumpent
bus quin erumperent, obſiſtere conati ſunt: aut n
invidere eos, quum incolumitati tum gloriæ illoru
per virtutem partæ, quum ſibi timorem ignavian
que ſervitutis ignominioſæ cauſſam eſſe ſciant. M
luerunt in tentoriis latentes ſimul lucem atque h
ſtem exſpectare, quum ſilentio noctis erumpendi o*

ca

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſio eſſet. At enim, ad erumpendum è caſtris defuit
imus : ad tutanda fortiter caſtra animum habue-
nt. Dies noctéſque aliquot obſeſſi, vallum armis, ſe
tutati vallo ſunt: tandem ultima auſi paſſique,
um omnia ſubſidia vitæ abeſſent, affectiſque fame
ibus, arma jam ſuſtinere nequirent, neceſſitati-
magis humanis quam armis victi ſunt. Orto ſole
s ad vallum acceſſit: ante ſecundam horam nul-
fortunam certaminis experti, tradiderunt ar-
ac ſeipſos. Hæc vobis ipſorum per biduum mili-
fuit. quum in acie ſtare ac pugnare decuerat, tum
caſtra refugerunt : quum pro vallo pugnandum
, caſtra tradiderunt ; neque in acie neque in ca-
utiles. Vos redimam? quum erumpere caſtris
tet, cunctamini, ac manetis : quum manere &
ra tutari armis neceſſe eſt ; & caſtra & arma &
ipſos traditis hoſti. Ego non magis iſtos redi-
dos P. C. cenſeo, quam illos dedendos Annibali,
per medios hoſtes è caſtris eruperunt, ac per ſum-
m virtutem ſe patriæ reſtituerunt. Poſteaquam 61
nlius dixit, quamquam Patrum quoque pleroſ-
captivi cognatione attingebant, præter exem-
n civitatis minimè in captivos jam inde anti-
us indulgentis, pecuniæ quoque ſumma ho-
es movit: quia nec ærarium exhaurire magna
ſumma erogata in ſervos ad militiam emen-
armandoſque, nec Annibalem maxime hujuſ-
i, ut fama erat, egentem locupletari volebant.
um triſte reſponſum, non redimi captivos, red-
m eſſet, novuſque ſuper veterem luctus tot ja-
a civium adjectus eſſet, cum magnis fletibus
ſtibuſque legatos ad portam proſecuti ſunt.
s ex iis domum abiit, quod fallaci reditu in
ra jurejurando ſe exſolviſſet. Quod ubi inno-
, relatum ad ſenatum eſt. omnes cenſuerunt,
prehendendum, & cuſtodibus publice datis

deducendum ad Annibalem eſſe. Eſt & alia de ca-
ptivis fama, decem primos veniſſe. de eis quum
dubitatum in ſenatu eſſet, admitterentur in ur-
bem, necne, ita admiſſos eſſe, ne tamen iis ſenatu
daretur. Morantibus deinde longius omnium ſpe
alios tres inſuper legatos veniſſe, L. Scribonium
& C. Calpurnium, & L. Manlium. tum demum a
cognato Scribonii Tribuno plebis de redimend
captivis relatum eſſe, nec cenſuiſſe redimendos ſe
natum: & novos legatos tres ad Annibalem reve
tiſſe, decem veteres remanſiſſe; quod per cauſſa
recognoſcendi nomina captivorum ad Annib
lem ex itinere regreſſi religione ſeſe exſolviſſent.
iis dedendis magna contentione actum in ſena
eſſe: victoſque paucis ſententiis, qui dedendos ce
ſuerint. ceterum proximis cenſoribus adeò om
bus notis ignominiiſque confectos eſſe, ut quida
eorum mortem ſibiipſi extemplo conſciverint:
teri non foro ſolum, omni deinde vita, ſed pro
luce ac publico caruerint. Mirari magis, adeò
crepare inter auctores, quam quid veri ſit, diſc
nere queas. Quanto autem major hæc clades
perioribus cladibus fuerit, vel ea res indicio
quod qui ſociorum ad eam diem firmi ſtetera
tum labare cœperunt: nulla profecto alia de
quam quod deſperare cœperant de imperio. D
cere autem ad Pœnos hi populi: Attelani, Cala
Hirpini, Appulorum pars, Samnites, præter I
tros; Bruttii omnes, Lucani. præter hos Sur
tini, & Græcorum omnis ferme ora; Taren
Metapontini, Crotonienſes, Locrique, & Ciſa
omnes Galli. Nec tamen hæ clades defectio
que ſociorum moverunt, ut pacis umquam
tio apud Romanos fieret; neque ante Con
Romani adventum, nec poſtquam is rediit r
vavitque memoriam acceptæ cladis. quo in

re ipſo, adeo magno animo civitas fuit, ut con-
i ex tanta clade, cujus ipſe maxima cauſſa fuiſ-
, redeunti, & obviam itum frequenter ab omni-
s ordinibus ſit, & gratiæ actæ, quod de Repu-
ca non deſperaſſet: cui, ſi Carthaginienſium
tor fuiſſet, nihil recuſandum ſupplicii foret.

EPITOME
LIBRI XXIII.

Ampani ad Annibalem defecere. Nuncius Cannenſis victoriæ Mago Carthaginem miſſus, anos aureos à digitis occiſorum Romanorum detra-, in veſtibulo curiæ effudit: quos exceſſiſſe modii nſuram traditur. Poſt quem nuncium Hanno, ex nis nobiliſſimus, ſuadebat ſenatui Carthaginienm, ut pacem à populo Romano peterent: nec tet, obſtrepente Barchina factione. Cl. Marcellus tor ad Nolam, eruptione adverſus Annibalem ex ido facta, proſpere pugnavit. Exercitus Anniba-er hiberna Capuæ ita luxuriatus eſt, ut corporum ibus atque animorum enervaretur. Caſilinum à nis obſeſſum, ita fame vexatum eſt, ut lora & es ſcutis detractas, item mures eſſent; & nucibus Vulturnum amnem à Romanis miſſis vixerint. atus ex equeſtri ordine hominibus centum nonata ſeptem ſuppletus eſt. L. Poſtumius prætor à llis cum exercitu cæſus eſt. Cn. & P. Scipiones in pania Aſdrubalem vicerunt, & Hiſpaniam ſuam runt. Reliquiæ Cannenſis exercitus in Siciliam gatæ ſunt: ne recederent inde, niſi finito bello. er Philippum Macedonum regem & Annibalem etas juncta eſt. Sempronius Gracchus conſul npanos cecîdit. Præterea in Sardinia feliciter à Manlio prætore adverſus Pœnos Sardoſque res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

geſtas continet : à quo Aſdrubal dux , & Mago & Hanno capti. Claudius Marcellus prætor , Annibalis exercitum ad Nolam prælio fudit, & vicit : primuſque tot cladibus feſſis Romanis meliorem ſpem belli dedit.

1 ANNIBAL poſt Cannenſem pugnam, captaque ac direpta caſtra , confeſtim ex Appulia in Samnium moverat: acitus in Hirpinos à Statio , pollicente ſe Compſam traditurum. Compſanus erat Trebius nobilis inter ſuos : ſed premebat eum Mopſiorum factio ; familiæ per gratiam Romanorum potentis. Poſt famam Cannenſis pugnæ, vulgatumque Trebii ſermonibus adventum Annibalis , quum Mopſiani urbe exceſſiſſent ; ſine certamine tradita urbs Pœno , præſidiumque accepium eſt. Ibi præda omni atque impedimentis re lictis , exercitu partito , Magonem , regionis eju urbes , aut deficientes ab Romanis , accipere , au detrectantes , cogere ad defectionem jubet. ipſ per agrum Campanum, mare inferum petit; oppu gnaturus Neapolim, ut urbem maritimam habere Vbi fines Neapolitanorum intravit, Numidas pa tim in inſidiis , (& pleræque cavæ ſunt viæ, ſinu que occulti) quacunque apte potuit, diſpoſuit: ali præ ſe actam prædam ex agris oſtentantes obequ tare portis juſſit. in quos, quia nec multi & incon poſiti videbantur, quum turma equitum erupiſſ ab cedentibus conſulto tracta in inſidias , circu venta eſt: nec evaſiſſet quiſquam, ni mare propi quum, & haud procul littore naves piſcatoriæ p ræque conſpectæ, peritis nandi dediſſent effugiu Aliquot tamen eo prœlio nobiles juvenes ca cæſique ſunt: inter quos & Hegeas præfectus eq tum, intemperantius cedentes ſecutus, cecidit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

be oppugnanda Pœnum abſterruere conſpecta
œnia; haudquaquam prompta oppugnanti. Inde
apuam flectit iter; luxuriantem longa felicitate
que indulgentia fortunæ. maxime tamen inter
rrupta omnia, licentia plebis ſine modo liberta-
m exercentis. Senatum & ſibi & plebi obnoxium
cuvius Calavius fecerat; nobilis idem ac popu-
ris homo, ceterum malis artibus nanctus opes. is
um eo fortè anno, quo res male geſta ad Thra-
menum eſt, in ſummo magiſtratu eſſet, jam diu
feſtam ſenatui plebem, ratus, per occaſionem
vandi res, magnum auſuram facinus, ut ſi in ea
ca Annibal cum victore exercitu veniſſet, truci-
to ſenatu traderet Capuam Pœnis; improbus
mo, ſed non ad extremum perditus, quum mal-
incolumi, quam everſa Republica dominari:
llam autem incolumem eſſe orbatam publico
nſilio crederet, rationem iniit, quæ & ſenatum
varet, & obnoxium ſibi ac plebi faceret. Vocato
atu, quum ſibi defectionis ab Romanis conſi-
m placiturum nullo modo, niſi neceſſarium
ſſet, præfatus eſſet; *Quippe qui liberos ex Appii
udii filia haberet, filiamque Romam nuptum
vio dediſſet; cæterum majorem multo rem ma-
que timendam inſtare. Non enim per defectionem
tollendum ex civitate ſenatum plebem ſpectare,
per cædem ſenatus vacuam Rempublicam tradere
nnibali ac Pœnis velle. Eo ſe periculo poſſe libe-
e eos, ſi ſe permittant ſibi, & certaminum in
publ. obliti, credant.* Quum omnes victi metu
mitterent; *Claudam in curia vos*, inquit, *&
quam & ipſe cogitati facinoris particeps, appro-
ndo conſilia, quibus nequicquam adverſarer, viam
uti veſtræ inveniam. In hoc fidem, quam vultis
, accipite.* Fide data egreſſus, claudi curiam
et; præſidiumque in veſtibulo reliquit, ne quis

 adire

adire curiam injuſſu ſuo, neve inde egredi poſſit.
3 Tunc vocato ad concionem populo, *Quod ſæpe,*
inquit, *optaſtis Campani: ut ſupplicii ſumendi vobis
ex improbo ac deteſtabili ſenatu poteſtas eſſet, eam
nunc, non per tumultum expugnantes domos ſingu-
lorum, quas præſidiis clientium ſervorumque tuen-
tur, cum ſummo veſtro periculo, ſed tutam habetis
ac liberam. Clauſos omnes in curiam accipite, ſolos,
inermes: nec quicquam raptim, aut fortè temere
egeritis. de ſingulorum capite vobis jus ſententiæ di-
cendæ faciam, ut quas quiſque meritus eſt, pœnas
pendat. Sed ante omnia ita vos iræ indulgere opor-
tet, ut potiorem ira ſalutem atque utilitatem ve-
ſtram habeatis. Etenim hos (ut opinor) odiſtis ſena-
tores non ſenatum omnino habere non vultis. quippe
aut rex (quod abominandum) aut quod unum li-
beræ civitatis conſilium eſt, ſenatus habendus eſt.
Itaque duæ res ſimul agendæ ſunt vobis, ut & vete-
rem ſenatum tollatis & novum cooptetis. Citari ſin-
gulos ſenatores jubebo, de quorum capite vos conſu-
lam. quod de quoque cenſueritis, fiet. Sed prius i
ejus locum virum fortem ac ſtrenuum novum ſena
torem cooptabitis, quam de noxio ſupplicium ſuma
tur.* Inde conſedit, & nominibus in urnam co
jectis citari, quod primum ſorte nomen excidi
ipſumque è curia produci, juſſit. Vbi auditum e
nomen; malum & improbum pro ſe quiſque cla
mare, & ſupplicio dignum. Tunc Pacuvius, *Vid
quæ ſententia de hoc ſit data. Ejicitur. Pro ma
atque improbo bonum ſenatorem & juſtum.* Prim
ſilentium erat, inopia potioris ſubjiciundi; dein
quum aliquis omiſſa verecundia quempiam n
minaſſet, multò major extemplo clamor orieb
tur, quum alii negarent noſſe; alii nunc prob
nunc humilitatem ſordidamque inopiam, & p
dendæ artis aut quæſtus genus, objicerent. H
mul

multò magis in ſecundo ac tertio citato ſenatore, factum eſt: ut ipſius pœnitere homines appareret; quem autem in ejus ſubſtituerent locum, deeſſe. quia nec eoſdem nominari attinebat, nihil aliud quam ad audienda probra nominatos, & multo humiliores obſcurioreſque ceteri erant eis, qui primi memoriæ occurrebant. Ita dilabi homines, notiſſimum quodque malum maxime tolerabile, dicentes eſſe, jubenteſque ſenatum ex cuſtodia dimitti. Hoc modo Pacuvius, quum obnoxium 4 vitæ beneficio ſenatum multo ſibi magis quam plebi feciſſet; ſine armis, jam omnibus concedentibus, dominabatur. Hinc ſenatores, omiſſà dignitatis libertatiſque memoria, plebem affari, ſalutare, benigne invitare: apparatis accipere epulis: ejus cauſſas ſuſcipere, ei ſemper parati adeſſe: ſecundum eum litem judices dare, qui magis popularis aptiorque in vulgus favori conciliando eſſet. Iam vero nihil in ſenatu actum aliter, quam ſi plebis ibi eſſet concilium. Prona ſemper civitas in luxuriam, non ingeniorum modo vitio, ſed affluenti copia voluptatum, & illecebris omnis amœnitatis maritimæ terreſtriſque; tum vero ita obſequio principum & licentia plebis laſcivire; ut nec libidini nec ſumptibus modus eſſet. ad contemptum legum, magiſtratuum, ſenatus, acceſſit tum, poſt Cannenſem cladem, ut cujus aliqua erat verecundia, Romanum quoque imperium ſpernerent. id modo erat in mora, ne extemplo deficerent, quod connubium vetuſtum multas familias claras ac potentes Romanis miſcuerat: & quod, quum militarent aliquot apud Romanos, maximum vinculum erant, trecenti equites, nobiliſſimus quiſque Campanorum, in præſidio Siculorum urbium delecti ab Romanis ac miſſi. Horum 5 parentes cognatique ægre pervicerunt, ut legati ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

conſulem Romanum mitterentur. Ii, nondum
Canuſium profectum, ſed Venuſiæ cum paucis a
ſemiermibus conſulem invenerunt, quam poter
maxime miſerabilem bonis ſociis; ſuperbis atqu
infidelibus, ut erant Campani, ſpernendum. &
auxit rerum ſuarum ſuique contemptum Conſ
nimis detegendo cladem nudandoque. Nam qu
legati, ægre ferre ſenatum populumque Camp
num, adverſi quicquam eveniſſe Romanis nu
ciaſſent, pollicerenturque omnia, quæ ad bellu
opus eſſent; *Morem*, inquit, *magis loquendi cu
ſociis ſervaſtis, Campani; jubentes quæ opus eſſen
ad bellum, imperare, quam convenienter ad præſe
tem fortunæ noſtræ ſtatum locuti eſtis. Quid eni
nobis ad Cannas relictum eſt, ut quaſi aliquid h
beamus, id quod deeſt, expleri ab ſociis velimu
Pedites vobis imperemus, tamquam equites habe
mus? pecuniam deeſſe dicamus, tamquam ea ta
tum deſit? Nihil, ne quod ſuppleremus quidem,
bis reliquit fortuna. legiones, equitatus, arma, ſign
equi virique, pecunia, commeatus, aut in acie, a
binis poſtero die amiſſis caſtris perierunt. Itaque n
juvetis nos in bello oportet, Campani, ſed pæne b
lum pro nobis ſuſcipiatis. Veniat in mentem, ut t
pidos quondam majores veſtros intra mœnia co
pulſos, nec Samnitem modo hoſtem, ſed etiam Si
cinum paventes, receptos in fidem apud Saticul
defenderimus, cœptumque propter vos cum Sam
tibus bellum per centum prope annos, variante f
tuna eventum, tulerimus. Adjicite ad hæc, qu
fœdus æquum deditis, quod leges veſtras, quod
extremum, (id quod ante Cannenſem certe clad
maximum fuit) civitatem noſtram magnæ pa
voſtrum dedimus, communicavimuſque vobiſcu
Itaque communem vos hanc cladem, quæ acce
eſt, credere, Campani, oportet, communem patri*

tu-

tuendam arbitrari eſſe Non cum Samnite aut Etruſco res eſt, ut quod à nobis ablatum ſit, in Italia tamen imperium maneat. Pœnus hoſtis, ne Africæ quidem indigenam, ab ultimis terrarum oris, freto Oceani Herculiſque columnis, expertem omnis juris & conditionis, & linguæ prope humanæ, militem trahit. Hunc natura & moribus immitem ferumque, inſuper dux ipſe efferavit; pontibus ac molibus ex humanorum corporum ſtrue faciendis, & (quod proloqui etiam piget) veſci humanis corporibus docendo. Hos infandis paſtos epulis, quos contingere etiam nefas ſit, videre atque habere dominos, & ex Africa & à Carthagine jura petere, & Italiam Numidarum ac Maurorum pati provinciam eſſe, cui non, genito modo in Italia, deteſtabile ſit? Pulchrum erit, Campani, prolapſum clade Romanum imperium veſtra fide, veſtris viribus retentum ac recuperatum eſſe. Triginta millia peditum, quatuor equitum arbitror ex Campania ſcribi poſſe. jam pecuniæ affatim eſt, frumentique: qui ſi parem fortunæ veſtræ fidem habetis, nec Annibal ſe viciſſe ſentiet, nec Romani ſe victos eſſe. Hac oratione conſulis dimiſſis redeuntibuſque 6 domum legatis, unus ex iis, Vibius Virius, *Tempus veniſſe,* ait, *quo Campani non agrum ſolum ab Romanis quondam per injuriam ademptum recuperare, ſed imperio etiam Italiæ potiri poſſint. Fœdus enim cum Annibale quibus velint legibus facturos. neque controverſiam fore, quin cum ipſe confecto bello Annibal victor in Africam hinc decedat, exercitumque deportet; Italiæ imperium Campanis relinquatur.* Hæc Virio loquenti aſſenſi omnes. ita renuntiant legationem, uti deletum omnibus videretur nomen Romanum. Extemplo plebes ad defectionem, ac pars major ſenatus, ſpectare. extracta tamen auctoritatibus ſeniorum per paucos

dies eſt res: poſtremo vicit ſententia plurium, ut
iidem legati, qui ad conſulem Romanum ierant,
ad Annibalem mitterentur. Quo prius quam ire-
tur, certumque defectionis conſilium eſſet, Ro-
mam legatos miſſos à Campanis, in quibuſdam
annalibus invenio; poſtulantes, ut alter Conſul
Campanus fieret, ſi rem Romanam adjuvari vel-
lent. indignatione orta, ſummoveri à curia juſ-
ſos eſſe: miſſumque lictorem, qui ex urbe edu-
ceret eos, atque eo die manere extra fines Ro-
manos juberet. Quia nimis compar Latinorum
quondam poſtulatio erat, Cœliuſque & alii id
haud ſine cauſſa prætermiſerant ſcriptores, ponere
7 pro certo ſum veritus. Legati ad Annibalem ve-
nerunt, pacemque cum eo his conditionibus fece-
runt: *Ne quis imperator magiſtratusve Pœnorum*
jus ullum in civem Campanum haberet, neve civi
Campanus invitus militaret, munusve faceret. u
ſuæ leges, ſui magiſtratus Capuæ eſſent. ut trecento
ex Romanis captivos Pœnus daret Campanis, quo
ipſi elegiſſent; cum quibus equitum Campanorum
qui in Sicilia ſtipendia facerent, permutatio fieret
Hæc pacta. Alia inſuper, quam quæ pacta erant
facinora Campani ediderunt. nam præfectos ſo
ciûm civeſque Romanos alios, partim aliquo m
litiæ munere occupatos, partim privatis negoci
implicitos, plebs repente omnes comprehenſo
velut cuſtodiæ cauſſa, balneis includi juſſit: u
fervore atque æſtu anima intercluſa, fœdum i
modum exſpirarent. Ea ne fierent, neu legat
mitteretur ad Pœnum, ſumma ope Decius M
gius, vir cui ad ſummam auctoritatem nihil præ
ter ſanam civium mentem defuit, reſtiterat.
vero præſidium mitti ab Annibale audivit, Pyr
ſuperbam dominationem, miſerabilemque T
rentinorum ſervitutem, exempla referens, prin

ne reciperetur præſidium, palam vociferatus eſt: deinde, ut receptum, aut ejiceretur, aut, ſi malum facinus, quod à vetuſtiſſimis ſociis conſanguineiſque defeciſſent, forti ac memorabili facinore purgare vellent, ut, interfecto Punico præſidio, reſtituerent ſe Romanis. Hæc (neque enim occulte agebantur) quum relata Annibali eſſent; primò miſit, qui vocarent Magium ad ſeſe in caſtra: deinde quum is ferociter negaſſet ſe iturum (nec enim Annibali jus eſſe in civem Campanum) concitatus ira Pœnus, comprehendi hominem, vinctumque attrahi ad ſe juſſit. veritus deinde, ne quid inter vim tumultus, atque ex concitatione animorum inconſulti certaminis oriretur, ipſe, præmiſſo nuncio ad Marium Bloſium Prætorem Campanum, poſtero die ſe Capuæ futurum, proficiſcitur è caſtris cum modico præſidio. Marius concione advocata edicit, ut frequentes cum conjugibus ac liberis obviam irent Annibali. Ab univerſis id, non obedienter modo, ſed enixe, favore etiam vulgi, & ſtudio viſendi tot jam victoriis clarum imperatorem factum eſt. Decius Magius nec obviam egreſſus eſt, nec, quo timorem aliquem ex conſcientia ſignificare poſſet, privatim ſe tenuit: in foro cum filio clientibuſque paucis ocioſe inambulavit, trepidante tota civitate ad excipiendum Pœnum, viſendumque. Annibal ingreſſus urbem, ſenatum extemplo poſtulat, precantibuſque inde primoribus Campanorum, ne quid eo die ſeriæ rei gereret; diemque ut ipſe adventu ſuo feſtum lætus ac libens celebraret; quamquam præceps ingenio in iram erat, tamen ne quid in principio negaret; viſenda urbe, magnam diei partem conſumpſit. Diverſatus eſt apud Minios Celeres, Stenium, Pacuviumque, inclitos nobilitate ac divitiis. Eò Pacuvius Calavius, de quo ante dictum

ctum eſt, princeps factionis ejus, quæ traxerat
rem ad Pœnos, filium juvenem adduxit; abſtra-
ctum abs Decii Magii latere, cum quo ferociſſime
pro Romana ſocietate adverſus Punicum fœdus
ſteterat, nec eum aut inclinata in partem alteram
civitas, aut patria majeſtas ſententia depulerat.
Huic tum pater juveni Annibalem deprecando
magis quam purgando placavit, victuſque patris
precibus lacrimiſque, etiam ad cœnam eum cum
patre vocari juſſit: cui convivio neminem Cam-
panum, præter quam hoſpites, Iubelliumque
Tauream inſignem bello virum, adhibiturus erat.
Cœperunt epulari de die, & convivium non ex
more Punico, aut militari diſciplina eſſe: ſed ut
in civitate, atque etiam domo luxurioſa omnibus
voluptatium inlecebris inſtructum. Vnus nec do-
minorum invitatione, nec ipſius interdum Anni-
balis, Calavii filius Perolla vinci potuit: ipſe vale-
tudinem excuſans, patre animi quoque ejus haud
mirabilem interturbationem cauſſante. Solis fer-
me occaſu patrem Calavium ex convivio egreſ-
ſum, ſecutus filius, ubi in ſecretum (hortus erat
poſticis ædium partibus) pervenerunt: *Conſilium*,
inquit, *affero pater; quo non veniam ſolum peccati,*
quo defecimus ad Annibalem, impetraturi ab Ro-
manis, ſed in multò majore dignitate & gratia ſi-
mus Campani, quàm unquam fuimus. Quum mira-
bundus pater, quidnam id eſſet conſilii, quæreret
toga rejecta ab humero, latus ſuccinctum gladi
nudat: *Iam ego*, inquit, *ſanguine Annibalis ſancian*
Romanum fœdus. te id prius ſcire volui, ſi forte ab
9 *eſſe, dum facinus patratur, malles.* Quæ ubi vidi
audivitque ſenex, velut ſi jam agendis, quæ audie
bat, intereſſet, amens metu: *Per ego te*, inquit, *fili*
quæcumque jura liberos jungunt parentibus, preco
quæſoque, ne ante oculos patris facere & pati omni
infand

fanda velis. Paucæ horæ ſunt, intra quas jurantes
r quicquid Deorum eſt, dextræ dextras jungentes,
ſdem) obſtrinximus ut ſacratas fide manus : di-
ſſi à colloquio extemplo in eum armaremur? Sur-
ab hoſpitali menſa, ad quam tertius Campano-
n adhibitus ab Annibale es, ut eam ipſam men-
n cruentares hoſpitis ſanguine? Annibalem pater
o meo potui placare, filium Annibali non poſſum?
d ſit nihil ſancti, non fides, non religio, non pie-
: audeantur infanda, ſi non perniciem nobis cum
lere afferunt. Vnus aggreſſurus es Annibalem?
id illa turba tot liberorum, ſervorumque? quid
unum intenti omnium oculi? quid tot dextræ?
rpeſcentne in amentia illa? Vultum ipſius Anni-
lis, quem armati exercitus ſuſtinere nequeunt,
em horret populus Romanus, tu ſuſtinebis? &
ia auxilia deſint, meipſum ferire, corpus meum
ponentem pro corpore Annibalis, ſuſtinebis? Atqui
r meum pectus petendus ille tibi, transfigenduſque
t. deterreri hic ſine te potius, quam illic vinci. Va-
ant preces apud te meæ, ſicut pro te hodie value-
nt. Lacrimantem inde juvenem cernens, me-
um complectitur, atque oſculo hærens, non antè
recibus abſtitit, quam pervicit, ut gladium pone-
t, fidemque daret, nihil facturum tale. Tum ju-
nis : *Ego quidem,* inquit, *quam patriæ debeo pie-*
tem, exſolvam patri. tuam doleo vicem, cui ter
oditæ patriæ ſuſtinendum eſt crimen: ſemel, quum
fectionis ab Romanis; iterum, quum pacis cum
Annibale fuiſti auctor; tertio hodie, quum reſti-
endæ Romanis Capuæ mora atque impedimentum
. Tu patria, ferrum, quo pro te armatus hanc ar-
m defendere volebam, hoſti minime parcens; quan-
parens extorquet, recipe. Hæc quum dixiſſet,
ladium in publicum trans maceriam horti abje-
t: & quo minus res ſuſpecta eſſet, ſe ipſe convi-
vio

10 vio reddidit. Poſtero die ſenatus frequens datus Annibali. ubi prima ejus oratio perblanda ac benigna fuit, qua gratias egit Campanis, quod amicitiam ſuam Romanæ ſocietati præpoſuiſſent: & inter cetera magnifica promiſſa pollicitus, brevi caput Italiæ omni Capuam fore: juraque inde cum ceteris populis Romanum etiam petiturum. Vnum eſſe exortem Punicæ amicitiæ fœderiſque ſecum facti, quem neque eſſe Campanum, neque dici debere; Magium Decium. eum poſtulare, ut ſibi dedatur, ac ſe præſente de eo referatur, ſenatuſq; conſultũ fiat. Omnes in eam ſententiam ierunt: quamquam magnæ parti, & vir indignus ea calamitate, & haud parvo initio minui videbatur jus libertatatis. Egreſſus curia, in templo magiſtratus conſedit: comprehendique Decium Magium, atq; ante pedes deſtitutum, cauſſam dicere juſſit. Qui quum, manente ferocia animi, negaret lege fœderis id cogi poſſe, tum injectæ catenæ, ducique ante lictorem in caſtra eſt juſſus. Quoad capite aperto eſt ductus, concionabundus inceſſit, ad circumfuſam undique multitudinem, vociferans, *Habetis libertatem, Campani, quam petiſtis: foro medio, luce clara, videntibus vobis, nulli Campanorum ſecundus, vinctus ad mortem rapior. Quid violentius Capua capta fieret? Ite obviam Annibali, exornate urbem, diemque adventus ejus conſecrate, ut hunc triumphum de cive veſtro ſpectetis.* Hæc vociferanti, quum moveri vulgus videretur, obvolutum caput eſt, ociuſque rapi extra portam juſſus. ita in caſtra perducitur: extemploque impoſitus in navim, & Carthaginem miſſus, ne motu aliquo Capuæ ex indignitate rei orto, ſenatum quoque pœniteret dediti principis: & legatione miſſa ad repetendum eum, ne aut negando rem, quam primum peterent, offendendi ſibi novi ſocii; aut tribuendo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ɫndo, habendus Capuæ eſſet ſeditionis ac turba-
n auctor. Navem Cyrenas detulit tempeſtas,
ꝛ tum in ditione regum erant. ibi quum Magius
ſtatuam Ptolemæi regis confugiſſet, deportatus
cuſtodibus Alexandriam ad Ptolemæum; cum
n docuiſſet, contra jus fœderis vinctum ſe ab
nibale eſſe, vinculis liberatur; permiſſumque ut
ꝛiret, ſeu Romam, ſeu Capuam mallet. *Nec
gius Capuam ſibi tutam dicere: & Romam eo
pore, quo inter Romanos Campanoſq; bellum ſit,
nsfugæ magis quam hoſpitis fore domicilium. nuſ-
m malle, quam in regno ejus vivere, quem vin-
m atque auctorem habeat libertatis.* Dum hæc 11
untur, Q. Fabius Pictor legatus à Delphis Ro-
m rediit, reſponſumque ex ſcripto recitavit:
vi quoque in eo erant, quibus quoque modo
plicaretur. *Tum ſi ita faxitis Romani, veſtræ
meliores facilioresque erunt: magiſque ex ſen-
tia Reſpubl. veſtra vobis procedet, victoriaque
lli populi Romani erit. Pythio Apollini, Re-
bl. veſtra bene geſta ſervataque, lucris meritis do-
m mittitote, deque præda, manubiis, ſpoliiſque,
norem habetote, laſciviam à vobis prohibetote.*
ec ubi ex Græco carmine interpretata recitavit,
n dixit, *ſe oraculo egreſſum extemplo his omnibus
vis rem divinam thure ac vino feciſſe: juſſumque
templi antiſtite, ſicut coronatus laurea corona &
culum adiſſet, & rem divinam feciſſet; ita coro-
tum navim aſcendere, nec ante deponere eam,
am Romam perveniſſet. Se quæcumque imperata
t, cum ſumma religione ac diligentia exſecutum;
onam Romæ in ara Apollinis depoſuiſſe.* Senatus
crevit, ut eæ res divinæ ſupplicationeſque primo
oque tempore cum cura fierent. Dum hæc Ro-
æ atque in Italia geruntur, nuncius victoriæ
l Cannas Carthaginem venerat Mago Amilcaris
filius:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

filius: non ex ipſa acie à fratre miſſus, ſed retentus
aliquot dies in recipiendis civitatibus Brutiorum,
quæque deficiebant. Is quum ei ſenatus datus eſſet,
res geſtas in Italia à fratre exponit. *Cum ſex impe-
ratoribus eum, quorum quatuor conſules, duo dicta-
tor ac magiſter equitum fuerint, cum ſex conſulari-
bus exercitibus acie conflixiſſe: occidiſſe ſupra du-
centa millia hoſtium: ſupra quinquaginta millia
cepiſſe. Ex quatuor conſulibus duos occidiſſe; ex
duobus ſaucium alterum, alterum toto exercitu
amiſſo vix cum quinquaginta hominibus effugiſſe.
Magiſtrum equitum, quæ conſularis poteſtas ſit, fu-
ſum fugatumque: dictatorem, quia ſe in aciem nun-
quam commiſerit, unicum haberi imperatorem.
Brutios Appuloſque, partim Samnitium ac Luca-
norum defeciſſe ad Pœnos. Capuam, quod caput, non
Campaniæ modo, ſed poſt afflictam rem Romanam
Cannenſi pugna, Italiæ ſit, Annibali ſe tradidiſſe.
Pro his tantis totque victoriis verum eſſe grates dei*
12 *immortalibus agi haberique.* Ad fidem deinde tan
lætarum rerum, effundi in veſtibulo curiæ juſſi
annulos aureos, qui tantus acervus fuit, ut me
tientibus, dimidium ſuper treis modios expleſſe
ſint quidam auctores. Fama tenuit, quæ propio
vero eſt, haud plus fuiſſe modio. Adjecit deind
verbis, quo majoris cladis indicium eſſet, nemi
nem, niſi equitem atque eorum ipſorum primo
res, id gerere inſigne. Summa fuit orationis, *Qu
propius ſpem belli perficiendi ſit, eo magis omni op
juvandum Annibalem eſſe. procul enim ab dom
militiam eſſe, in media hoſtium terra. magnam vin
frumenti pecuniæ abſumi: & tot acies, ut hoſtiun
exercitus deleſſe, ita victoris etiam copias parte ali
qua minuiſſe. Mittendum igitur ſupplementum eſſe
mittendam in ſtipendium pecuniam frumentumqu
tam benemeritis de nomine Punico militibus.* Se

cundu

dum hæc dicta Magonis lætis omnibus, Hi-
co vir factionis Barchinæ, locum Hannonis
repandi eſſe ratus: *Quid eſt Hanno?* inquit,
*m nunc pœnitet belli ſuſcepti adverſus Roma-
? Iube dedi Annibalem: veta in tam proſperis
us grates Diis immortalibus agi. audiamus Ro-
num ſenatorem in Carthaginienſium curia.* Tum
nno: *Tacuiſſem hodie, Patres Conſcripti, ne
d in communi omnium gaudio, minus lætum
d eſſet vobis, loquerer. nunc interrogante ſenato-
pœniteatne me adhuc ſuſcepti adverſus Romanos
i; ſi reticeam, aut ſuperbus aut obnoxius videar:
rum alterum eſt hominis alienæ libertatis obliti;
rum ſuæ. Reſpondeam igitur Himilconi, non
ſſe pœnitere me belli, neque deſiturum ante in-
tum noſtrum imperatorem incuſare, quam fini-
aliqua tolerabili conditione bellum videro: nec
bi pacis antiquæ deſiderium ulla alia res quam
nova finiet. Itaque iſta quæ modo Mago jacta-
, Himilconi ceteriſque Annibalis ſatellitibus tam
a ſunt; mihi poſſunt læta eſſe, quia res bello bene
æ, ſi volumus fortuna uti, pacem nobis æquiorem
unt. nam ſi prætermittimus hoc tempus, quo
gis dare quam accipere poſſumus videri pacem,
eor ne hæc quoque lætitia luxuriet nobis, ac vana
dat. Quæ tamen nunc quoque qualis eſt? Occidi
rcitus hoſtium: mittite milites mihi. quid aliud
ares, ſi eſſes victus? Hoſtium cepi bina caſtra,
dæ videlicet plena & commeatuum; frumen-
, & pecuniam date. quid aliud, ſi ſpoliatus, ſi
tus caſtris eſſes, peteres? Et ne omnia ipſe mi-
; (mihi quoque enim, quoniam reſpondi Himil-
i, interrogare jus faſque eſt) velim ſeu Himilco,
Mago reſpondeat: quum ad internecionem Ro-
ni imperii pugnatum ad Cannas ſit, conſtetque in
fectione totam Italiam eſſe; primum ecquis La-*

tini

tini nominis populus defecerit ad nos ? deinde ecqui
homo, ex quinque & triginta tribubus, ad Anniba
13 lem transfugerit ? Quum utrumque Mago nega
ſet: Hoſtium quidem ergo, inquit, adhuc nimis mul
tum ſupereſt. ſed multitudo ea quid animorum
quidve ſpei habeat, ſcire velim. Quum, id neſci
ſe, Mago diceret: Nihil facilius ſcitu eſt, inqui
Ecquos legatos ad Annibalem Romani miſerunt d
pace ? ecquam denique mentionem pacis Romæ fa
ctam eſſe, allatum ad vos eſt ? Quum id quoqu
negaſſet: Bellum igitur, inquit, tam integrum ha
bemus, quam habuimus, qua die Annibal in Ita
liam eſt tranſgreſſus. Quam varia victoria pri
Punico bello fuerit, plerique qui meminerimus, ſ
perſumus. numquam terra marique magis proſpe
res noſtræ viſæ ſunt, quam ante conſules C. Luct
tium & A. Poſtumium fuerunt. Luctatio & Poſt
mio Conſulibus, devicti ad Ægateis inſulas ſum
Quod ſi (id quod Dii omen avertant) nunc quoq
fortuna aliquid variaverit; tum pacem ſpera
quum vincemur, quam nunc, quum vincimus, d
nemo ? Ego, ſi quis de pace conſulet, ſeu deferen
hoſtibus ſeu accipienda; habeo quid ſententiæ
cam: ſi de iis quæ Mago poſtulat, refertis; nec vic
ribus mitti attinere puto; & fruſtrantibus nos fa
atque inani victoria, multo minus cenſeo mitten
eſſe. Haud multos movit Hannonis oratio. n
& ſimultas cum familia Barchina leviorem auc
rem faciebat. & occupati animi præſenti læti
nihil quo vanius fieret gaudium ſuum, auribus a
mittebant: debellatumque mox fore, ſi adniti p
lulum voluiſſent, rebantur. Itaque ingenti c
ſenſu fit S. C. Vt Annibali quadraginta Numi
rum millia in ſupplementum mitterentur: & q
draginta elephanti, & argenti multa talenta.
ctatorque cum Magone in Hiſpaniam præmi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ad conducenda viginti millia peditum, quatuor
itum, quibus exercitus, qui in Italia quique in
ſpania erant, ſupplerentur. Ceterum hæc, ut in 14
undis rebus, ſegniter ocioſeque geſta ſunt. Ro-
nos præter inſitam induſtriam animis, fortuna
m cunctari prohibebat. nam nec conſul ulli
, quæ per eum agenda eſſet, deerat: & dictator
Iunius, rebus divinis perfectis, latoque, ut ſo-
ad populum, ut equum eſcendere liceret, præter
s urbanas legiones, quæ principio anni à con-
bus conſcriptæ fuerant, & ſervorum dele-
m, cohorteſque ex agro Piceno & Gallico
lectas, ad ultimum prope deſperatæ Reipublicæ
ilium, quum honeſta utilibus cedunt, deſcen-
edixitque: *Qui capitalem fraudem frauſi, qui-
pecuniæ judicati in vinculis eſſent; qui eorum
d ſe milites fierent, eos noxa pecuniaque ſeſe ex-
i juſſurum*: ea ſex millia hominum Gallicis
liis, quæ triumpho C. Flaminii tranſlata erant,
navit. itaque cum viginti quinque millibus ar-
torum ab urbe proficiſcitur. Annibal, Capua
epta, quum iterum Neapolitanorum animos,
tim ſpe, partim metu nequicquam tentaſſet, in
um Nolanum exercitum traducit: & ut non
tiliter ſtatim, quia non deſperabat voluntariam
litionem; ita ſi morarentur ſpem, nihil eorum
e pati aut timere poſſent, prætermiſſurus. Sena-
, ac maxime primores ejus in ſocietate Romana
n fide perſtare; plebs novarum, ut ſolet rerum,
ue Annibalis tota eſſe: metumque agrorum
pulationis, & patienda in obſidione multa gra-
indignaque proponere animo. neque auctores
ectionis deerant. Itaque ubi ſenatum metus
it, ſi palam contra tenderent, reſiſti multitudini
ncitatæ non poſſe; ſecunda ſimulando dilatio-
m mali inveniunt. placere enim ſibi defectio-
nem

nem ad Annibalem ſimulant: quibus autem conditionibus in fœdus amicitiamque novam tranſeant, parum conſtare. Ita ſpatio ſumpto, legatos propere ad prætorem Romanum, Marcellum Claudium, qui Canuſii cum exercitu erat, mittunt: docentque quanto in diſcrimine ſit Nolana res. agrum Annibalis eſſe, & Pœnorum urbem extemplo futuram, ni ſubveniatur. concedendo plebei ſenatum, ubi velint defecturos ſe, ne deficere præfeſtinarent, effeciſſe. Marcellus collaudatis Nolanis, eadem ſimulatione extrahi rem in ſuum adventum juſſit: interim celari quæ ſecum acta eſſent, ſpemque omnem auxilii Romani. Ipſe à Caſilino Calatiam petit: atque inde Vulturno amne trajecto, perque agrum Saticulanum Trebulanumque ſuper Sueſſulam per montes Nolam pervenit.

15 Sub adventum prætoris Romani, Pœnus agro Nolano exceſſit: & ad mare proxime Neapolim deſcendit; cupidus maritimi oppidi potiundi, quo curſus navibus tutus ex Africa eſſet. Ceterum poſteaquam Neapolim à præfecto Romano teneri accepit (M. Iunius Syllanus erat, ab ipſis Neapolitanis accitus) Neapoli quoque ſicut Nola amiſſa, petit Nuceriam. eam quum aliquandiu circumſediſſet; ſæpe vi, ſæpe ſolicitandis nequicquam nun plebe, nunc principibus, fame demum in deditionem accepit: pactus ut inermes cum ſingulis abi rent veſtimentis: deinde, ut qui à principio miti omnibus Italicis, præter Romanos, videri velle præmia atque honores iis qui remanſerant, ac mi litare ſecum voluiſſent propoſuit. Nec ea ſpe quemquam tenuit. dilapſi omnes, quocumque ho ſpitia, aut fortuitus animi impetus tulit, per Cam paniæ urbes, maxime Nolam Neapolimq;. Quum ferme triginta ſenatores, ac forte primus quiſq Capuam petiſſent; excluſi inde, quod portas An niba

li clauſiſſent, Cumas ſe contulerunt. Nuceriæ
a militi data eſt, urbs direpta atque incenſa.
am Marcellus non ſui magis fiducia præſidii,
n voluntate principum habebat. plebs time-
r, & ante omnes L. Bantius, quem conſenſus
tatæ defectionis, ac metus à prætore Roma-
nunc ad proditionem patriæ, nunc ſi ea die
na defuiſſet, ad transfugiendum ſtimulabat.
juvenis acer, & ſociorum ea tempeſtate prope
liſſimus eques. ſeminecem eum ad Cannas in
o cæſorum corporum inventum, curatum-
benigne, etiam cum donis Annibal domum
ſerat. ob ejus gratiam meriti rem Nolanam in
itionemque dare voluerat Pœno: anxiumque
, & ſolicitum cura novandi res, prætor cer-
t. Ceterum, quum aut pœna cohibendus eſ-
aut beneficio conciliandus; ſibi aſſumpſiſſe,
n hoſti ademiſſe fortem ac ſtrenuum maluit
m, accitumque ad ſe benigne appellat: *Mul-*
um invidos inter populares habere. inde exiſti-
facile eſſe, quod nemo civis Nolanus ſibi indi-
rit, quam multa ejus egregia facinora militaria
t. Sed qui in Romanis militaverit caſtris, non
obſcuram ejus virtutem eſſe. multos ſibi qui
eo ſtipendia fecerint, referre, qui vir eſſet ille,
ue & quoties pericula pro ſalute ac Romani
i dignitate adiſſet: utique Cannenſi prælio non
pugna abſtiterit, quam prope exſanguis ruina
incidentium virorum, equorum, armorumque
preſſus. Itaque macte virtute eſto, inquit. *apud*
bi omnis honos atque omne præmium erit: &
frequentior mecum fueris, ſenties eam rem tibi
tati atque emolumento eſſe. lætoque juveni
niſſis, equum eximium dono dat, bigatoſque
gentos quæſtorem numerare jubet: lictoribus
rat, ut eum ſe adire, quoties velit, patiantur.

Hac

16 Hac comitate Marcelli ferocis juvenis animus adeo eſt mollitus, ut nemo inde ſociorum rem Romanam fortius ac fidelius juverit. Quum Annibal ad portas eſſet, (Nolam enim rurſus à Nu ceria moverat caſtra) plebeſque Nolana de inte gro ad defectionem ſpectaret, Marcellus, ſul adventum hoſtium, intra muros ſe recepit, no caſtris metuens, ſed ne prodendæ urbis occaſio nem nimis multis in eam imminentibus dare Inſtrui deinde utrimque acies cœptæ; Roma norum pro mœnibus Nolæ; Pœnorum ante caſt ſua. prœlia hinc parva inter urbem caſtraque, & vario eventu fiebant: quia duces nec prohibe paucos temere roganteis, nec dare ſignum unive ſæ pugnæ volebant. In hac continua jam duoru exercituum ſtatione, principes Nolanorum nu ciant Marcello, *Nocturna colloquia inter plebem Pœnos fieri: ſtatutumque eſſe, ut quum Roma acies egreſſa portis foret, impedimenta eorum ac ſ cinas diriperent, clauderent deinde portas, muroſq occuparent, ut potentes rerum ſuarum atque ur Pœnum inde pro Romano acciperent.* Hæc ubi nu ciata ſunt Marcello, collaudatis ſenatoribus N lanis, priuſquam aliquis motus intus oriretur, f tunam pugnæ experiri ſtatuit. Ad treis porta hoſtes verſas tripartito exercitum inſtruxit: im dimenta ſubſequi juſſit: calones lixaſque & in lidos milites, vallum ferre. media porta rob legionum & Romanos equites; duabus circa p tis novos milites, levemque armaturam ac ſo rum equites ſtatuit. Nolani muros portaſq; a veriti; ſubſidiaque deſtinata impedimentis dat occupatis prœlio legionibus in ea impetus fi ita inſtructi intra portas ſtabant. Annibali ſu gnis (id quod per aliquot dies fecerat) ad mul diei in acie ſtanti, primo miraculo eſſe, quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

citus Romanus porta egrederetur, nec arma-
quiſquam in muris eſſet. ratus deinde prodita
oquia eſſe, metuque reſides factos, partem mi-
m in caſtra remittit, juſſos propere apparatum
em oppugnandæ urbis in primam aciem af-
: ſatis fidens, ſi cunctantibus inſtaret, tumul-
aliquem in urbe plebem moturam. Dum in
quiſque miniſteria diſcurſu trepidat ad prima
, ſucceditque ad muros acies, patefacta re-
é porta, Marcellus, ſigna canere, clamoremque
, ac pedites primum, deinde equites, quanto
imo poſſent impetu, in hoſtem erumpere ju-
Satis terroris tumultuſque in aciem mediam
erant, quum duabus circa portis P. Valerius
cus & C. Aurelius legati in cornua hoſtium
ere. Addidere clamorem lixæ caloneſque, &
urba cuſtodiæ impedimentorum appoſita, ut
itatem maxime ſpernentibus Pœnis, ingentis
nte exercitus ſpeciem fecerint. Vix equidem
n affirmare, quod quidam auctores ſunt, duo
a & trecentos hoſtium cæſos: non plus uno
manos amiſiſſe. ſive tanta, ſive minor victoria
ingens eo die res, ac neſcio an maxima illo
, geſta eſt. non vinci enim ab Annibale vin- 17
bus difficilius fuit, quam poſtea vincere. An-
ſpe potiundæ Nolæ adempta, quum Acerras
iſſet: Marcellus extemplo clauſis portis, cu-
buſque diſpoſitis, ne quis egrederetur, quæ-
em in foro de iis qui clam in colloquiis ho-
n fuerant, habuit: ſupra ſeptuaginta damna-
roditionis ſecuri percuſſit, bonaque eorum
publica eſſe: & ſumma rerum ſenatui tradita,
exercitu omni profectus ſupra Sueſſulam,
is poſitis conſedit. Pœnus Acerras primum
voluntariam deditionem conatus perlicere,
aquam obſtinatos vidit, obſidere inde atque

oppu-

oppugnare parat. ceterum Acerranis plus anim
quam virium erat. itaque deſperata tutela urbis, u
circum vallari mœnia viderunt, priuſquam cont
nuarentur hoſtium opera, per intermiſſa mun
menta neglectaſq; cuſtodias, ſilentio noctis dilapſi
per vias inviaque, qua quemque aut conſilium, a
terror tulit; in urbes Campaniæ, quas ſatis certu
erat non mutaſſe fidem, perfugerunt. Annibal A
cerris direptis atq; incenſis, quum à Caſilino dict
torem Romanum legioneſque eminus aſpici nu
ciaſſent, ne quis tam propinquis hoſtium caſt
Capuæ quoq; oriretur motus, exercitum ad Caſi
num ducit. Caſilinum eo tempore quingenti Pr
neſtini habebant, cum paucis Romanis Latinic
nominis, quos eodem audita Cannenſis cla
contulerat. hi non confecto Præneſte ad diem
lectu, ſerius profecti domo, quum Caſilinum a
adverſæ pugnæ famam veniſſent, & aliis aggre
rent ſeſe Romanis ſociiſque, profecti à Caſili
quum ſatis magno agmine irent; avertit eos re
Caſilinum nuncius Cannēſis pugnæ. ibi quum
aliquot ſuſpecti Campanis, timenteſq; cavendi
ſtruendis invicem inſidiis traduxiſſent, jamqu
Capuæ defectione agi accipiq; Annibalem ſatis
certo habuere; interfectis nocte oppidanis, par
urbis quæ citra Vulturnum eſt, (eo enim divid
amni) occupavêre. idque præſidium Caſilini h
bant Romani. Additur & Peruſina cohors, ho
nes quadringenti & ſexaginta, eodem nuncio,
Præneſtini paucos ante dies Caſilinum comp
& ſatis ferme armatorum ad tam exigua mœ
& flumine altera parte cincta, tuenda, erat. pen
frumenti, nimium etiam ut videretur homin
18 efficiebat. Annibal quum jam inde haut pr
eſſet, Getulos cum præfecto, nomine Iſalca,
mittit: ac primo, ſi fiat colloquii copia, v

nignis ad portas aperiendas prædiumque acci-
endum perlicere jubet: ſin in pertinacia perſtent,
m gerere ac tentare, ſi qua parte invadere urbem
ſſit. Vbi ad mœnia acceſſere, quia ſilentium
at, ſolitudo viſa, metuque conceſſum barbarus
us, moliri portas & clauſtra refringere parat.
um patefactis repente portis cohortes duæ ad
ſum inſtructæ intus, ingenti cum tumultu erum-
nt, ſtragemque hoſtium faciunt. Ita primis
ulſis, Maharbal cum majore robore virorum
ſſus, nec ipſe eruptionem cohortium ſuſtinuit.
ſtremo Annibal, caſtris ante ipſa mœnia oppo-
is, parvam urbem parvumque præſidium ſumma
atque omnibus copiis oppugnare parat. ac dum
tat laceſſitque, corona undique circumdatis
enibus, aliquot milites & promptiſſimum
emque è muro turribuſque ictos amiſit. Semel
ro erumpentes agmine elephantorum oppoſito
pe interclusit, trepidoſque compulit in urbem:
s multis, ut ex tanta paucitate, interfectis. plu-
cecidiſſent, ni nox prœlio interveniſſet. Po-
o die omnium animi ad oppugnandum accen-
ntur; utique poſteaquam corona aurea muralis
poſita eſt, atque ipſe dux, caſtelli plano loco
iti ſegnem oppugnationem Sagunti expugna-
bus exprobrabat: Cannarum Thraſymenique
Trebiæ ſingulos admonens, univerſoſque. Inde
eæ quoque cœptæ agi, cuniculique: nec ad va-
conatus hoſtium aut vis ulla, aut ars deerat.
ii Romani propugnacula adverſus vineas ſta-
e, tranſverſis cuniculis hoſtium cuniculos ex-
re, & palam & clam cœptis obviam ire; donec
or etiam Annibalem ab incœpto avertit: ca-
q; communitis ac præſidio modico impoſito,
miſſa res videretur, in hiberna Capuam con-
t. Ibi partem majorem hiemis exercitum in

tectis habuit; adverſus omnia humana mala ſæpe ac diu durantem, bonis inexpertum atque inſuetum. itaque quos nulla mali vicerat vis, perdidere nimia bona ac voluptates immodicæ: & eo impenſius, quo avidius, ex inſolentia in eas ſe merſerant. Somnus enim, & vinum, & epulæ, & ſcorta, balneaque, & ocium, conſuetudine indies blandius, ita enervaverunt corpora animoſque, ut magis deinde præteritæ eos victoriæ quam præſentes tutarentur vires: majuſque id peccatum ducis apud peritos artium militarium haberetur, quam quod non ex Cannenſi acie protinus ad ur bem Romanam duxiſſet. illa enim cunctatio, diſ tuliſſe modo victoriam videri potuit; hic erro vires ademiſſe ad vincendum. Itaque, hercul velut ſi cum alio exercitu à Capua exiret, nihil u quam priſtinæ diſciplinæ tenuit. nam & redierun plerique ſcortis impliciti: & ubi primum ſub pe libus haberi cœpti ſunt, viaque & alius militar labor excepit, tyronum modo, corporibus anim que deficiebant: & deinde per omne æſtivoru tempus magna pars ſine commeatibus ab ſign dilabebantur: neque aliæ latebræ, quam Capu

19 deſertoribus erant. Ceterum, miteſcente jam h me, educto ex hibernis milite, Caſilinum red ubi quamquam ab oppugnatione ceſſatum er obſidio tamen continuata oppidanos præſidiu que ad ultimum inopiæ adduxerat. Caſtris Ro nis T. Sempronius præerat; dictatore auſpicior repetendorum cauſſa profecto Romam. Mar lum & ipſum cupientem ferre auxilium obſe Vulturnus amnis, inflatus aquis, & preces N norum atque Acerranorum, tenebant; Campa timentium, ſi præſidium Romanum abſceſſi Gracchus aſſidens tantum Caſilino, quia pr ctum erat dictatoris, ne quid abſente eo rei ger

I

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

hil movebat : quamquam quæ facile omnem
tientiam vincerent, nunciabantur à Caſilino.
m & præcipitaſſe ſe quoſdam non tolerantes
mem, conſtabat: & ſtare inermes in muris, nuda
rpora ad miſſilium telorum ictus præbentes. Ea
re patiens Gracchus; quum neque pugnam con-
ere dictatoris injuſſu auderet; pugnandum au-
n eſſe, ſi palam frumentum importaret, videbat;
que clam importandi ſpes eſſet; farre, ex agris
ca undique convecto, quum complura dolia
mpleſſet, nuncium ad magiſtratum Caſilinum
ſit, ut exciperent dolia, quæ amnis deferret. In-
uenti nocte intentis omnibus in flumen, ac
m ab nuncio Romano factam, dolia medio
ſſa amni defluxerunt: æqualiter inter omnes
mentum diviſum. Id poſtero quoque die ac
tio factum eſt. nocte & mittebantur & perve-
bant: eo cuſtodias hoſtium fallebant. Imbri-
deinde continuis citatior ſolito amnis, tranſ-
ſo vortice dolia impulit ad ripam quam hoſtes
rabant. ibi hærentia inter obnata ripis ſalicta
nſpiciuntur : nunciatumque Annibali eſt, &
nde intentiore cuſtodia cautum, ne quid falle-
Vulturno ad urbem miſſum. Nuces tamen fu-
ib Romanis caſtris, quum medio amni ad Ca-
ium defluerent, cratibus excipiebantur. Poſtre-
ad id ventum inopiæ eſt, ut lora detractaſque
is pelles, ubi fervida molliſſent aqua, mandere
arentur, nec muribus aliove animali abſtine-
, & omne herbarum radicumque genus agge-
is infimis muri eruerent; & quum hoſtes oba-
ent quicquid herbidi terreni extra murum erat,
orum ſemen injecerunt, ut Annibal, Eone uſ-
dum ea naſcantur, ad Caſilinum ſeſſurus ſum,
lamaret: & qui nullam antea pactionem auri-
admiſerat, tum demum agi ſecum eſt paſſus de.

 redemp-

redemptione liberorum capitum: Septunces auri in ſingulos precium convenit. Fide accepta, ſeſe tradiderunt: donec omne aurum perſolutum eſt in vinculis habiti: tum remiſſi Cumas cum fide. Id verius eſt, quam ab equite in abeuntes immiſſo interfectos. Præneſtini maxima pars fuêre. ex quingentis ſeptuaginta, qui in præſidio fuerunt, minus dimidium, ferrum fameſque abſumpſit: ceteri incolumes Præneſte cum prætore ſuo Manicio (ſcriba is antea fuerat) redierunt. Statua ejus indicio fuit, Præneſte in foro ſtatuta loricata, amicta toga, velato capite: & tri ſigna cum titulo laminæ æneæ inſcripto, *Ma nicium pro militibus qui Caſilini in præſidio fue rint, votum voviſſe.* Idem titulus tribus ſigni in æde Fortunæ poſitis fuit ſubjectus. Caſilinu oppidum redditum Campanis eſt; firmatum ſe

20 tingentorum militum de exercitu Annibalis pr ſidio: ne ubi Pœnus inde abſceſſiſſet, Roma oppugnarent. Præneſtinis militibus ſenatus R manus, duplex ſtipendium & quinquennii mil tiæ vacationem decrevit. civitate quum don rentur ob virtutem, non mutaverunt. Peru norum caſus obſcurior fama eſt: quia nec ip rum monumento ullo eſt illuſtratus, nec dec to Romanorum. Eodem tempore Petellin qui uni ex Brutiis manſerant in amicitia R mana, non Carthaginienſes modo, qui reg nem obtinebant, ſed Brutii quoque ceteri ſeparata ab ſe conſilia oppugnabant. Quum ſiſtere malis nequirent Petellini, legatos mam ad præſidium petendum miſerunt. q rum preces lacrimæque (in queſtus enim fl les, quum ſibimetipſi conſulere juſſi ſunt, in veſtibulo curiæ profuderunt) ingentem ſericordiam Patribus ac populo moverunt.

ſi

ultique iterum à Manio Pomponio Prætore attes, circumſpectis omnibus imperii viribus, ateri coacti, nihil jam longinquis ſociis in ſe ræſidii eſſe; redire domum, fideque ad ultimum expleta, conſulere ſibimetipſos in reliquum ræſenti fortuna juſſerunt. Hæc poſteaquam renunciata legatio Petellinis eſt, tantus repente mœror pavorque ſenatum eorum cepit, ut pars profugiendi qua quiſque poſſet, ac deſerendæ urbis auctores eſſent: pars quando deſerti à veteribus ociis eſſent, adjungendi ſe ceteris Brutiis, ac per os dedendi Annibali. Vicit tamen ea pars, quæ ihil raptim nec temere agendum conſulendumue de integro cenſuit. Re laxata poſtero die per inorem trepidationem retinuerunt optimates, ut onvectis omnibus ex agris, urbem ac muros firiarent. Per idem fere tempus literæ ex Sicilia 21 rdiniaque Romam allatæ. Priores ex Sicilia tacilii Proprætoris in ſenatu recitatæ ſunt: L. rium Prætorem cum claſſe ex Africa Lilybæum niſſe: ipſum graviter ſaucium in diſcrimine timo vitæ eſſe. militi & navalibus ſociis neque pendium neque frumentum ad diem dari; nee unde detur, eſſe. Magnopere ſuadere, ut quam mum ea mittantur: ſibique ſi ita videatur, ex vis prætoribus ſucceſſorem mittant. Eademque me de ſtipendio frumentoque ab A. Cornelio immula Proprætore ex Sardinia ſcripta. Renſum utriſque, non eſſe unde mitteretur. juſſi: ipſi, claſſibus atque exercitibus ſuis conſulet. Otacilius, ad unicum ſubſidium populi Roni Hieronem legatos quum miſiſſet, in ſtipenm, quanti argenti opus fuit, & ſex menſium mentum, accepit. Cornelio in Sardinia civita- ſociæ benigne contulerunt. Et Romæ quoque pter penuriam argenti, triumviri menſarii ro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

gatione Minucii trib. pleb. facti, L. Æmilius Papus qui conſul cenſorque fuerat: & M. Attilius Regulus, qui bis conſul fuerat: & L. Scribonius Libo, qui tum tribunus pleb. erat. Et duumviri creati, M. & C. Attilii, ædem Concordiæ, quam L. Manlius Prætor voverat, dedicaverunt. Et tres pontifices creati, Q. Cæcilius Metellus, Q. Fabius Maximus, & Q. Fulvius Flaccus; in locum P. Scantinii demortui, & L. Æmilii Paulli Conſulis, & Q. Ælii Pæti, qui ceciderant pugna Cannenſi.

22 Quum cetera quæ continuis cladibus fortuna minuerat, quantum conſiliis humanis aſſequi poterant, patres expleſſent; tandem ſe quoque & ſolitudinem curiæ, paucitatemque convenientium ad publicum concilium reſpexerunt. neque enim poſt L. Æmilium & C. Flaminium cenſores ſenatus lectus fuerat, quum tantum ſenatorum adverſæ pugnæ, ad hoc ſui quemq; caſus per quinquennium abſumpſiſſent. Quum de ea re Manius Pomponius Prætor, dictatore poſt Caſilinum amiſſum profecto jam ad exercitum, expoſcentibu cunctis retuliſſet; tum Sp. Carvilius, quum long oratione non ſolum inopiam, ſed paucitate etiam civium, ex quibus in Patres legerentur, con queſtus eſſet; explendi ſenatus cauſſa, & jungend arctius Latini nominis, pro magna re ſuadere dixit, ut ex ſingulis populis Latinorum, binis ſe natoribus, ſi Patres Romani cenſuiſſent, civita daretur: atq; in demortuorum locum in ſenatu legerentur. Eam ſententiam haud æquioribus an nis, quam ipſorum quondam poſtulatum Latino rum Patres audierunt: & quum fremitus indi nantium tota curia eſſet; & præcipue Manliu eſſe etiam nunc ſtirpis ejus virum, diceret, ex q quondam in Capitolio Conſul minatus eſſet, que Latinum in curia vidiſſet, eum ſua manu ſe inte

fect

ſecturum; Q. Fabius Maximus, *Numquam rei ullius alieniore tempore mentionem factam in ſenatu*, dixit, *quam inter tam ſuſpenſos ſociorum animos, incertamque fidem, id tactum, quod inſuper ſolicitaret eos. eam unius hominis temerariam vocem ſilentio omnium extinguendam eſſe: & ſi quid umquam arcani ſanctive ad ſilendum in curia fuerit, id omnium maxime tegendum, occulendum, oblivīſcendum, pro non dicto habendum eſſe.* ita ejus rei oppreſſa mentio eſt. Dictatorem, qui cenſor ante fuiſſet, vetuſtiſſimuſque ex eis qui viverent cenſoriis eſſet, creari placuit, qui ſenatum legeret: acciríque C. Terentium conſulem ad dictatorem dicendum juſſerunt. qui quum ex Appulia, relicto ibi præſidio, magnis itineribus Romam rediſſet; nocte proxima, ut mos erat, M. Fabium Buteonem ex S. C. ſine magiſtro equitum dictatorem in ſex menſes dixit. Is, ubi cum lictoribus in Roſtra 23 aſcendit, *neque duos dictatores tempore uno, quod numquam antea factum eſſet, probare ſe*, dixit: *neque dictatorem ſe ſine magiſtro equitum: nec cenſoriam vim permiſſam uni & eidem iterum: nec dictatori, niſi rei gerendæ cauſſa creato, in ſex menſes datum imperium. Quæ immoderata ſors, tempus ac neceſſitas fecerint, iis ſe modum impoſiturum. nam neque ſenatu quemquam moturum ex iis quos C. Flaminius, L. Æmilius cenſores in ſenatum legiſſent: tranſcribi tantum recitarique eos juſſurum; ne penes unum hominem judicium arbitriumque de fama ac moribus ſenatoris fuerit: & ita in demortuorum locum ſublecturum, ut ordo ordini, non homo homini prælatus videretur.* Recitato vetere ſenatu, inde primum in demortuorum locum legit, qui poſt L. Æmilium & C. Flaminium cenſores curulem magiſtratum cepiſſent, necdum in ſenatum lecti eſſent; ut quiſque eorum primus

creatus erat: tum legit, qui ædiles, tribuni plebeji,
quæſtoreſve fuerant: tum ex iis qui magiſtratus
non cepiſſent, qui ſpolia ex Romano hoſte fixa
domi haberent, aut civicam coronam accepiſſent.
Ita centum ſeptuaginta ſeptem cum ingenti appro-
batione hominum in ſenatum lectis, extemplo ſe
magiſtratu abdicavit, privatuſque de Roſtris de-
ſcendit; lictoribus abire juſſis. turbæque ſe immi-
ſcuit privatas agentium res, tempus hoc ſedulo te-
rens, ne deducendi ſui cauſſa populum de foro ab-
duceret: neque tamen elanguit cura hominum e
mora, frequenteſque eum domum deduxerunt.
Conſul nocte inſequenti ad exercitum rediit; non
facto certiore ſenatu, ne comitiorum cauſſa in ur-
24 be retineretur. Poſtero die conſultus à M. Pom-
ponio prætore ſenatus, decrevit dictatori ſcriben-
dum, uti, è ſi Republica cenſeret eſſe, ad conſules
ſubrogandos veniret cum magiſtro equitum, &
prætore M. Marcello, ut ex iis præſentibus no-
ſcere Patres poſſent, quo ſtatu Reſpublica eſſet,
conſiliaque ex rebus caperent. Qui acciti erant,
omnes venerunt, relictis legatis qui legionibus
præeſſent. Dictator, de ſe pauca ac modice locu-
tus, in magiſtrum equitum, T. Sempronium Grac-
chum, magnam partem gloriæ vertit; comitiaque
edixit, quibus L. Poſtumius tertium abſens, qui
tum Galliam provinciam obtinebat, & T. Sem-
pronius Gracchus, qui tum magiſter equitum
accurrerat, conſules crearentur. Prætores inde
creati, M. Valerius Lævinus, Ap. Claudius Pul-
cher, Q. Fulvius Flaccus, Q. Mucius Scævola.
Dictator, creatis magiſtratibus, Theanum in hi-
berna ad exercitum rediit; relicto magiſtro equi-
tum Romæ: qui quum poſt paucos dies magiſtra-
tum initurus eſſet, de exercitibus ſcribendis com-
parandiſque in annum, Patres conſuleret. Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

æ res maxime agerentur, nova clades nunciata; aliam ſuper aliam cumulante in eum annum fortu- a; L. Poſtumium conſulem deſignatum, in Gal- a ipſum atque exercitum deletos. Silva erat vaſta * Litanam Galli vocabant) qua exercitum tradu- urus erat. ejus ſilvæ dextra lævaque circa viam alli arbores ita inciderant, ut immotæ ſtarent, nomento levi impulſæ occiderent. Legiones uas Romanas habebat Poſtumius, ſociûmque ab pero mari tantum conſcripſerat, ut viginti quin- ue millia armatorum in agros hoſtium induxe- t. Galli oras extremæ ſilvæ quum circumſediſ- nt, ubi intravit agmen ſaltum, tum extremas ar- orum ſucciſarum impellunt. quæ alia in aliam, ſtabilem per ſe ac male hærentem, incidentes, ncipti ſtrage, arma, viros, equos obruerunt, ut x decem homines effugerent. Nam quum exa- mati pleriq; eſſent arborum truncis fragmentiſ- ue ramorum, ceteram quoque multitudinem opinato malo trepidam, Galli, ſaltum omnem mati circumſidentes, interfecerunt; paucis è tan- numero captis, qui pontem fluminis petentes, ſeſſo ante ab hoſtibus ponte intercluſi ſunt. Ibi ſtumius, omni vi, ne caperetur, dimicans oc- buit. ſpolia corporis caputque ducis præciſum ii ovantes, templo, quod ſanctiſſimum eſt apud s, intulere: purgato inde capite, ut mos iis eſt, lvam auro cælavere. idque ſacrum vas iis erat, o ſolennibus libarent: poculumque idem ſacer- ti eſſe, ac templi antiſtitibus. Præda quoque, ud minor Gallis quam victoria fuit. nam etſi gna pars animalium ſtrage ſilvæ oppreſſa erat, nen cæteræ res, quia nihil diſſipatum fuga eſt, atæ per omnem jacentis agminis ordinem in- ntæ ſunt. Hac nunciata clade, quum per dies 25
ltos in tanto pavore fuiſſet civitas, ut, tabernis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

clauſis, velut nocturna ſolitudine per urbem acta, ſenatus ædilibus negotium daret, ut urbem circumirent, apeririq; tabernas, & mœſtitiæ publica ſpeciem urbi demi juberent; tum T. Semproniu ſenatum habuit, conſolatuſque Patres eſt & adhortatus, *ne, qui Cannenſi ruina non ſuccubuiſſent ad minores calamitates animos ſummitterent. quod ad Carthaginienſes hoſtes Annibalemque attinet, proſpera modo eſſent, ſicut ſperaret, futura; Galli cum bellum & omitti tuto & differri poſſe: ultionemque eam fraudis in Deorum ac populi Roman poteſtate fore. De hoſte Pœno exercitibuſque, per quo id bellum gereretur, conſultandum atque agitandum.* Ipſe primum quid peditum equitumq;, qui civium, quid ſociorum in exercitu eſſet dictatoris diſſeruit. Tum Marcellus ſuarum copiarum ſummam expoſuit. Quid in Appulia cum C. Terenti conſule eſſet, à peritis quæſitum eſt: nec unde conſulares exercitus ſatis firmi ad tantum bellum eficerentur, inibatur ratio. itaque Galliam, quamquam ſtimulabat juſta ira, omitti eo anno placui. Exercitus dictatoris Conſuli decretus eſt. *De exercitu Marcelli, qui eorum ex fuga Cannenſi eſſen in Siciliam eos traduci, atque ibi militare, donec Italia bellum eſſet, placuit. eodem ex dictatoris l gionibus rejici militem minimi quemque robori nullo præſtituto militiæ tempore, niſi quis ſtipendi rum legitimorum eſſet. Duæ legiones urbanæ alt Conſuli, qui in locum L. Poſtumii ſuffectus eſſet, d cretæ ſunt: eumque, quum primum ſalvis auſp ciis poſſet, creari placuit. legiones præterea duas pr mo quoque tempore ex Sicilia acciri: atque in conſul, cui legiones urbanæ eveniſſent, militum ſ meret quantum opus eſſet. C. Terentio Conſuli p rogari in annum imperium: neque de eo exerc quem ad præſidium Appuliæ haberet, quicqu min*

minui. Dum hæc in Italia geruntur apparantur- 26
que, nihilo ſegnius in Hiſpania bellum erat: ſed
ad eam diem magis proſperum Romanis, P. &
Cn. Scipionibus inter ſe partitis copias, ut Cn. ter-
ra, P. navibus rem gereret. Aſdrubal Pœnorum
imperator, neutri parti virium ſatis fidens, procul
ab hoſte, intervallo ac locis tutis tenebat ſe: cui
multum ac diu obteſtanti, quatuor millia pedi-
tum, & quingenti equites in ſupplementum miſſi
ex Africa ſunt. Tum refecta tandem ſpe, caſtra
propius hoſtem movit: claſſemque & ipſe inſtrui
pararique jubet, ad inſulas maritimamque oram
tutandam. In ipſo impetu movendarum de integro
rerum, perculit eum præfectorum navium tranſi-
tio: qui poſt claſſem ad Iberum per pavorem de-
ſertam graviter increpiti, numquam deinde ſatis
fidi aut duci aut Carthaginienſium rebus fuerant.
Fecerant ii transfugæ motum in Carpeſiorum gen-
te, deſciverantque iis auctoribus urbes aliquot:
una etiam ab ipſis vi capta fuerat. In eam gentem
verſum ab Romanis bellum eſt: infeſtoq; exercitu
Aſdrubal ingreſſus agrum hoſtium, pro captæ ante
dies paucos urbis mœnibus, Galbum nobilem
Caperſiorum ducem, cum valido exercitu caſtris ſe
detinentem, aggredi ſtatuit. Præmiſſa igitur levi
armatura, quæ eliceret hoſtes ad certamen, pedi-
tum partem ad depopulandum per agros paſſim
dimiſit, ut palantes exciperent. Simul & ad caſtra
tumultus erat, & per agros fugaq; & cædes, deinde
undique diverſis itineribus quum in caſtra ſe rece-
piſſent, adeo repente deceſſit animis pavor, ut non
ad munimenta modo defendenda ſatis animorum
eſſet, ſed etiam ad laceſſendum hoſtem prœlio.
Erumpunt igitur agmine è caſtris, tripudiantes,
more ſuo: repentinaque eorum audacia terrorem
hoſti paulo ante ultro laceſſenti incuſſit. itaque &
ipſe

ipſe Aſdrubal, in collem ſatis arduum, tutumque
flumine etiam objecto, tum copias ſubducit, &
præmiſſam levem armaturam, equiteſque palatos
eodem recepit: nec aut colli aut flumini ſatis fi
dens, vallo caſtra permunit. In hoc alterno pa
vore, certamina aliquot ſunt contracta. nec Nu
mida Hiſpano eques par fuit: nec jaculator Mau
rus cetrato, velocitate pari, robore animi virium
27 que, aliquantum præſtanti. Poſteaquam neque eli
cere Pœnum ad certamen obverſati caſtris pote
rant, neque caſtrorum oppugnatio facilis erat; ur
bem Aſenam, quo fines hoſtium ingrediens Aſ
drubal frumentum commeatuſque alios convexe
rat, vi capiunt, omnique circa agro potiuntur. ne
jam aut in agmine aut in caſtris, ullo imperi
contineri. Quam ubi negligentiam ex re (ut fit
bene geſta oriri ſenſerat Aſdrubal, cohortatus mi
lites, ut palatos ſignis hoſtes aggrederentur; degre
ſus colle, pergit ire acie inſtructa ad caſtra. que
ut adeſſe tumultuoſi nuncii refugientes ex ſpecu
ſtationibuſque attulere, ad arma conclamatu
eſt. Vt quiſque arma ceperat, ſine imperio, ſi
ſigno, incompoſiti inordinati in prœlium ruu
Iam primi conſeruerant manus, quum alii cate
vatim currerent, alii nondum è caſtris exiſſent. t
men primo ipſa audacia terruere hoſtem. dein
rari in confertos illati: quum paucitas parum tu
eſſet, reſpicere alii alios, & undique pulſi coire
orbem; & dum corporibus applicantur, armaq
armis jungunt, in arctum compulſi, quum v
movendis armis ſatis ſpacii eſſet, corona hoſtiu
cincti, ad multum diei cæduntur. Exigua p
eruptione facta, ſilvas ac montes petit: pari
terrore & caſtra ſunt deſerta, & univerſa gens p
ſtero die in deditionem venit. Nec diu in paca
manſit. nam ſubinde ab Carthagine allatum eſt

Aſd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Aſdrubal primo quoque tempore in Italiam exercitum duceret. quæ vulgata res per Hiſpaniam, omnium ferme animos ad Romanos avertit. Itaque Aſdrubal extemplo literas Carthaginem mittit; indicans, *quanto fama profectionis ſuæ damno fuiſſet. Si vero inde pergeret, priuſquam Iberum tranſiret, Romanorum Hiſpaniam fore. Nam præterquam quod nec præſidium nec ducem haberet, quem relinqueret pro ſe; eos imperatores eſſe Romanos, quibus vix æquis viribus reſiſti poſſit. Itaque ſi ulla Hiſpaniæ cura eſſet, ſucceſſorem ſibi cum valido exercitu mitterent: cui ut omnia proſpere evenirent, non tamen ocioſam provinciam fore.* Hæ 28
literæ quamquam primo admodum moverunt ſenatum; tamen quia Italiæ cura prior potiorque erat, nihil de Aſdrubale, neque de copiis ejus mutatum. Himilco, cum exercitu juſto, & aucta claſſe, ad retinendam terra marique, ac tuendam Hiſpaniam eſt miſſus, qui ut pedeſtres navaleſque copias trajecit; caſtris communitis, navibuſque ſubductis, & vallo circumdatis, cum equitibus delectis ipſe, quantum maximè accelerare poterat, per dubios infeſtoſque populos juxta intentus ad Aſdrubalem pervenit. Quum decreta ſenatus mandataque expoſuiſſet, atque edidiciſſet ipſe invicem, quemadmodum tractandum bellum in Hiſpania foret, retro in ſua caſtra rediit; nulla re quam celeritate tutior, quod undique abierat, antequam populi conſentirent. Aſdrubal, priuſquam moveret caſtra, pecunias imperat populis omnibus ſuæ ditionis; ſatis gnarus, Annibalem tranſitus quoſdam precio mercatum: nec auxilia Gallica aliter quam conducta habuiſſe; inopem tantum iter ingreſſum, vix penetraturum ad Alpes fuiſſe. pecuniis igitur raptim exactis, ad Iberum deſcendit. Decreta Carthaginienſium & Aſdrubalis

iter

iter ubi ad Romanos ſunt perlata, omnibus omiſſis rebus, ambo duces, junctis copiis, ire obviam cœptis atque obſiſtere parant; rati ſi Annibali, vix per ſe ipſi tolerando Italiæ hoſti, Aſdrubal dux atque Hiſpanienſis exercitus eſſet junctus, illum Romani finem imperii fore. His anxii curis, ad Iberum contrahunt copias, & tranſito amne, quum diu conſultaſſent, utrum caſtra caſtris conferrent, an ſatis haberent, ſociis Carthaginienſium oppugnandis, morari ab itinere propoſito hoſtem; urbem à propinquo flumine Iberam appellatam, opulentiſſimam ea tempeſtate regionis ejus, oppugnare parant. quod ubi ſenſit Aſdrubal, pro ope ferenda ſociis, pergit ipſe ire ad urbem, deditam nuper in fidem Romanam, oppugnandam. ita jam cœpta obſidio omiſſa ab Romanis
29 eſt, & in ipſum Aſdrubalem verſum bellum. Quinque millium intervallo caſtra diſtantia habuere paucos dies: nec ſine levibus prœliis, nec ut in aciem exirent. tandem uno eodemque die velut ex compoſito utrinque ſignum pugnæ propoſitum eſt, atque omnibus copiis in campum deſcenſum eſt. Triplex ſtetit Romana acies. peditum pars inter anteſignanos locata, pars poſt ſigna accepta, equites cornua cinxere. Aſdrubal mediam aciem Hiſpanis firmat: in cornibus, dextro Pœnos locat, lævo Afros: mercenariorumque auxilia equitum, Numidas Pœnorum peditibus: ceteros Afros pro cornibus opponit. nec omnes Numidæ in dextro locati cornu, ſed quibus deſultorum in modum, binos trahentibus equos inter acerrimam ſæpe pugnam in recentem equum ex feſſo armatis tranſultare mos erat: tanta velocitas ipſis, tamque docile equorum genus eſt. Quum hoc modo inſtructi ſtarent, imperatorum utriuſque partis haud ferme diſpares ſpes erant. nam ne multum

qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

iidem, aut numero, aut genere militum, hi aut
i præſtabant: militibus longe diſpar animus erat.
omanis enim, quamquam procul à patria pugna-
nt, facile perſuaſerant duces, pro Italia atque urbe
omana eos pugnare. itaque, velut quibus reditus
patriam eo diſcrimine pugnæ verteretur, obſti-
iverant animis, vincere aut mori. Minus perti-
ices viros habebat altera acies. nam maxima pars
iſpani erant: qui vinci in Hiſpania, quam victo-
s in Italiam trahi, malebant. Primo igitur con-
urſu quum vix pila conjecta eſſent, retulit pedem
iedia acies, inferentibuſque ſeſe magno impetu
omanis terga vertit. Nihilo ſegnius in cornibus
œlium fuit. hinc Pœnus, hinc Afer urget: & ve-
t in circumventos prœlio ancipiti pugnant. Sed
ium in medium tota jam coiſſet Romana acies,
tis virium ad dimovenda hoſtiũ cornua habuit.
aque duo diverſa prœlia erant: utroque Romani,
: qui pulſis tandem mediis, & numero & robore
rorũ præſtarent, haud dubie ſuperarunt. Magna
s hominum ibi occiſa. & niſi Hiſpani vix dum
onſerto prœlio tam effuſe fugiſſent, perpauci ex
ta ſuperfuiſſent acie. Equeſtris pugna nulla ad-
odum fuit. quia ſimul inclinatam mediam a-
em Mauri Numidæque viderunt, extemplo fuga
fuſa nuda cornua, elephantis quoque præ ſe actis,
eſeruere. Et Aſdrubal uſque ad ultimum eventum
ignæ moratus, è media cæde cum paucis effugit.
aſtra Romani cepere, atque diripuere. Ea pugna,
qua dubia in Hiſpania erant, Romanis adjunxit:
ſdrubalique non modo in Italiam traducendi
ercitus, ſed ne manendi quidem ſatis tuto in
iſpania, ſpem reliquit. Quæ poſteaquam literis
cipionum Romæ vulgata ſunt; non tam victo-
a, quam prohibito Aſdrubalis in Italiam tran-
u lætabantur. Dum hæc in Hiſpania geruntur, 30

Petellia

Petellia in Brutiis aliquot poſt menſibus quam
cœpta oppugnari erat, ab Himilcone, præfect
Annibalis, expugnata eſt; multoque ſanguine a
vulneribus ea Pœnis victoria ſtetit: nec ulla ma
gis vis obſeſſos, quam fames expugnavit. abſum
ptis enim frugum alimentis, carniſque omnis g
neris quadrupedum; ſutrinæ poſtremo coriis, he
biſque & radicibus, & corticibus teneris, ſtr
ctiſque rubis vixere: nec, antequam vires ad ſta
dum in muris ferendaque arma deerant, exp
gnati ſunt. Recepta Petellia, Pœnus ad Conſe
tiam copias traducit: quam minus pertinacit
defenſam, intra paucos dies in deditionem a
cepit. Iiſdem ferme diebus, & Brutiorum exerc
tus, Crotonem, Græcam urbem, circumſedit; op
lentam quondam armis viriſque: tum jam ad
multis magniſq; cladibus afflictam, ut omnis æt
tis minus viginti millia civium ſupereſſent. itaq
urbe defenſoribus vaſta, facile potiti ſunt hoſte
arx tantum retenta, in quam inter tumultum cap
urbis è media cæde quidam effugere. Et Locren
deſcivere ad Brutios Pœnoſque; prodita multit
dine à principibus. Rhegini tantummodo regior
ejus, & in fide erga Romanos, & poteſtatis ſuæ
ultimum manſerunt. In Siciliam quoque eade
inclinatio animorum pervenit: & ne domus qu
dem Hieronis tota ab defectione abſtinuit. nam
Gelo maximus ſtirpis, contempta ſimul ſenectu
patris, ſimul poſt Cannenſem cladem, Roma
ſocietate, ad Pœnos defecit: moviſſetque in Sici
res, niſi mors adeo opportuna, ut patrem qu
que ſuſpicione adſpergeret, armantem eum m
titudinem, ſolicitantem ſocios abſumpſiſſet. H
eo anno in Italia, in Africa, in Sicilia, in Hiſp
nia vario eventu acta. Exitu anni Q. Fabius Ma
mus à ſenatu poſtulavit, ut ædem Veneris Erycin
qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ım dictator voviſſet, dedicare liceret, Senatus
crevit, ut T. Sempronius Conſul deſignatus,
um primum magiſtratum iniſſet, ad populum
tet, ut Q. Fabium duumvirum eſſe juberent
lis dedicandæ cauſſa. Et M. Æmilio Lepido,
i bis conſul augurque fuerat, filii tres, Lucius,
arcus, Quintus, ludos funebres per triduum,
gladiatorum paria duo & viginti per triduum
foro dederunt. Ædiles curules C. Lætorius, &
b. Sempronius Gracchus, Conſul deſignatus,
i in ædilitate magiſter equitum fuerat, ludos
omanos fecerunt, qui per triduum inſtaurati
ıt. Plebeii ludi ædilium M. Aurelii Cottæ, &
. Claudii Marcelli ter inſtaurati. Circumacto
tio anno Punici belli, Tib. Sempronius Conſul
ibus Martiis magiſtratum iniit. Prætores Q. Ful-
ıs Flaccus, qui antea conſul cenſorque fuerat,
banam; M. Valerius Lævinus peregrinam ſor-
n in juriſdictione habuit. Ap. Claudius Pulcher
iliam, Q. Mucius Scævola Sardiniam ſortiti
ıt. M. Marcello Proconſule imperium eſſe po-
lus juſſit, quod poſt Cannenſem cladem unus
omanorum imperatorum in Italia proſpere rem
ſſiſſet. Senatus quo die primum eſt in Capitolio 31
nſultus, decrevit, ut eo anno duplex tributum
perareturſimplex confeſtim exigeretur, ex quo
pendium præſens omnibus militibus daretur,
ıterquam qui milites ad Cannas fuiſſent. De
ercitibus ita decreverunt, ut duabus legionibus
banis Tib. Sempronius Conſul Cales ad conve-
endum diem ediceret. Inde ſex legiones in ca-
a Claudiana ſupra Sueſſulam deducerentur. quæ
i legiones eſſent, (erant autem Cannenſis maxi-
e exercitus) eas App. Claudius Pulcher Prætor
Siciliam trajiceret: quæque in Sicilia eſſent,
omam deportarentur. Ad exercitum, cui ad
conve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

conveniendum Cales edicta dies erat, M. Claudiu[s] Marcellus miſſus: iſque juſſus in caſtra Claudian[a] deducere urbanas legiones. Ad veterem exerci[tum] accipiendum, deducendumque inde in Sici[liam], T. Metilius Croto legatus ab Ap. Claudi[o] eſt miſſus. Taciti primo exſpectaverant homine[s] uti conſul comitia collegæ creando haberet. dein[de], ubi ablegatum, velut de induſtria, M. Marcel[lum] viderunt, quem maximè conſulem in eu[m] annum ob egregie in prætura res geſtas creari vo[lebant], fremitus in curia eſt ortus. Quod ubi ſen[ſit] conſul; *Vtrumque*, inquit, *è Republica fui[t], Patres Conſcripti, & M. Claudium ad permutan[dos] exercitus in Campaniam proficiſci, & comiti[a] non prius edici, quam is inde, confecto, quod manda[tum] eſt, negotio, revertiſſet. Vt vos conſulem, que[m] tempus Reipublicæ poſtularet, quemque maxim[è] vultis, haberetis.* Ita de comitiis, donec red[iit] Marcellus, ſilentium fuit. Interea duumviri crea[ti] ſunt Q. Fabius Maximus & T. Otacilius Craſſu[s] ædibus dedicandis: Menti Otacilius, Fabius V[e]neri Erycinæ. Vtraque in Capitolio eſt; can[ali] uno diſcretæ. Et de trecentis equitibus Camp[a]nis, qui in Sicilia cum fide ſtipendiis emeritis R[o]mam venerant, dein latum ad populum, ut civ[es] Romani eſſent: item, uti municipes Cumani e[ſ]ſent, pridie quam populus Campanus à pop[u]lo Romano defeciſſet. Maximè ut hoc ferret[ur] moverat, quod, quorum hominum eſſent, ſc[i]re ſe ipſi negabant; vetere patria relicta, in eam quam redierant, nondum adſciti. Poſteaqua[m] Marcellus ab exercitu rediit, comitia uni conſ[uli] rogando in locum L. Poſtumii edicuntur. Creat[ur] ingenti conſenſu Marcellus, qui extemplo ma[gi]ſtratum occiperet. cui ineunti conſulatum qu[um] tenuiſſet, vocati augures, vitio creatum vid[eri]

pr

nunciaverunt; vulgoque patres ita fama fere-
, quod tum primum duo plebeii conſules facti
nt, id Deis cordi non eſſe. In locum Marcelli,
is ſe magiſtratu abdicavit, ſuffectus Fabius
ximus tertium. Mare arſit eo anno: ad Si-
ſſam bos equuleum peperit: ſigna Lanuvii ad
onis Soſpitæ cruore manavere, lapidibuſque
a id templum pluit. ob quem imbrem novem-
e, ut aſſolet, ſacrum fuit: ceteraque prodigia
cura expiata. Conſules exercitus inter ſe di- 32
runt. Fabio exercitus, cui M. Iunius dictator
fuerat, evenit; Sempronio volonûm quod fue-
& ſociorum viginti quinque millia; M. Valerio
tori legiones quæ ex Sicilia rediſſent, decretæ:
Claudius proconſul, ad eum exercitum, qui
a Sueſſulam Nolæ præſideret, miſſus. Præto-
in Siciliam ac Sardiniam profecti. Conſules
erunt, quoties ſenatum vocaſſent, uti ſenato-
, quibuſque in ſenatu dicere ſententiam liceret,
ortam Capenam convenirent. Prætores quo-
juriſdictio erat, tribunalia ad Piſcinam pu-
am poſuerunt. eo vadimonia fieri juſſerunt:
ue eo anno jus dictum eſt. Interim Carthagi-
, unde Mago frater Annibalis duodecim mil-
peditum, & mille quingentos equites, viginti
hantos, mille argenti talenta in Italiam tranſ-
ſurus erat, cum præſidio ſexaginta navium
garum; nuncius affertur, in Hiſpania rem male
am, omneſque ferme ejus provinciæ populos
Romanos defeciſſe. Erant qui Magonem, cum
e ea, copiiſque, omiſſa Italia, in Hiſpaniam
rterent; quum Sardiniæ recipiendæ repentina
adfulſit. *Parvum ibi exercitum Romanum*
: veterem prætorem inde Cornelium provincia
itum decedere, novum exſpectari. Ad hoc, feſſos
animos Sardorum eſſe diuturnitate imperii: &
proximo

proximo iis anno acerbe atque avare imperatum
Gravi tributo & collatione iniqua frumenti preſſo
nihil deeſſe aliud quam auctorem, ad quem defice
rent. Hæc clandeſtina legatio per principes miſſ
erat: maximè eam rem moliente Hampſicora, qu
tum auctoritate atque opibus longe primus era
His nunciis prope uno tempore turbati erectique
Magonem cum claſſe ſua copiiſque in Hiſpaniar
mittunt. in Sardiniam Aſdrubalem, cognoment
Calvum, deligunt ducem: & tantum ferme co
piarum, quantum Magoni, decernunt. Et Rom
conſules, tranſactis rebus quæ in urbe agend
erant, movebant jam ſeſe ad bellum. T. Sempro
nius, militibus Sinueſſam diem ad conveniendu
edixit. & Q. Fabius, conſulto prius ſenatu, ut fru
menta omnes ex agris, ante Calendas Iunias pr
mas, in urbes munitas conveherent. *Qui non in*
vexiſſet, ejus ſe agrum populaturum: ſervos ſu
haſta venditurum, villas incenſurum. Ne prætor
bus quidem, qui ad jus dicendum creati erant, v
catio ab belli adminiſtratione data eſt. Valeriu
prætorem in Appuliam ire placuit, ad exercitu
à Terentio accipiendum. quum ex Sicilia legion
veniſſent; iis potiſſimum uti ad regionis ejus pr
ſidium: Terentianum mitti cum aliquo legat
rum. Et viginti quinque naves M. Valerio dat
ſunt, quibus oram maritimam inter Brunduſiu
ac Tarentum tutari poſſet. Par navium numer
Q. Fulvio prætori urbano decretus ad ſuburba
littora tutanda. C. Terentio proconſuli negotiu
datum, ut in Piceno agro conquiſitionem mil
tum haberet, locisque iis præſidio eſſet. Et T. Ot
cilius Craſſus poſteaquam ædem Mentis in Cap
tolio dedicavit, in Siciliam cum imperio, qui cla
33 præeſſet, miſſus. In hanc dimicationem duoru
opulentiſſimorum in terris populorum, omn
reg

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

eges genteſque animos intenderant. inter quos Philippus Macedonum rex, eo magis, quod pro-ior Italiæ ac mari tantum Ionio diſcretus erat. s ubi primum fama accepit, Annibalem Alpes ranſgreſſum; ut bello inter Romanum Pœnumque orto lætatus erat: ita utrius populi mallet vitoriam eſſe, incertus adhuc viribus fluctuatus nimo fuerat. Poſteaquam tertia jam pugna, teria victoria cum Annibale & Pœnis erat; ad forunam inclinavit, legatoſque ad Annibalem miſit: qui vitantes portus Brunduſinum Tarentinumque, uia cuſtodiis navium Romanorum tenebantur; d Laciniæ Iunonis in terram egreſſi ſunt. Inde per Appuliam petentes Capuam, media in præſidia Romana illati ſunt: deductique ad M. Valerium Lævinum prætorem, circa Nuceriam caſtra habentem. Ibi intrepidè Xenophanes legationis princeps à Philippo rege ſe miſſum, ait, ad amiciiam ſocietatemque jungendam cum populo Romano. mandata habere ad conſules, ac ſenatum populumque Romanum. Inter defectiones veteum ſociorum, Valerius nova ſocietate tam clari regis lætus admodum, hoſtem pro hoſpite comiter accepit. dat qui proſequantur, itinera cum cura demonſtrent, quæ loca, quoſque ſaltus, aut Romani, aut hoſtes teneant. Xenophanes per præſidia Romana in Campaniam, inde qua proximum uit, in caſtra Annibalis pervenit, fœduſque cum o atque amicitiam jungit legibus his: *ut Philippus rex quam maxima claſſe (ducentas autem naves videbatur effecturus) in Italiam trajiceret, & vaſtaret maritimam oram: bellum pro parte ſua terra marique gereret. ubi debellatum eſſet, Italia omnis cum ipſa urbe Roma Carthaginienſium atque Annibalis eſſet, prædaque omnis Annibali cederet. Perdomita Italia, navigarent in Græciam, bellumque*

cum

eum quibus regibus placeret, gererent. quæ civita
continentis, quæ inſulæ ad Macedoniam vergunt,
54 *Philippi regnique ejus eſſent.* In has ferme leges, i
ter Pœnum ducem legatoſque Macedonum ictu
fœdus, miſſique cum iis ad regis ipſius firmanda
fidem legati, Giſgo, & Boſtar, & Mago. eode
ad Iunonis Laciniæ, ubi navis occulta in ſtatio
erat, perveniunt: inde profecti, quum jam altu
tenerent, conſpecti à claſſe Romana ſunt, q
præſidio erat Calabriæ littoribus. Q. Valerius Fl
cus Corcyræos ad perſequendam retrahendamq
navem quum miſiſſet, primò fugere regii cona
deinde, ubi celeritate victi ceſſerunt, tradunt
Romanis: & ad præfectum claſſis adducti, quu
quæreret, qui, & unde, & quo tenderent curſu
Xenophanes primò, ſatis jam ſemel felix men
cium ſtruere, à Philippo ſe ad Romanos miſſu
ad M. Valerium, ad quem unum iter tutum fue
perveniſſe. Campaniam ſuperare nequiſſe, ſept
hoſtium præſidiis. deinde ut Punicus cultus,
bituſque ſuſpectos legatos fecit Annibalis, inter
gatoſque ſermo prodidit; tum, comitibus eor
ſeductis, ac metu territis, literæ quoque ab An
bale ad Philippum inventæ, & pacta inter reg
Macedonum Pœnumque ducem. Quibus ſa
cognitis, optimum viſum eſt, captivos comi
que eorum, Romam ad ſenatum, aut ad conſu
ubicumque eſſent, quam primum deportare. a
celerrimæ quinque naves delectæ: ac L. Vale
Antias, qui præeſſet, miſſus: eique mandatu
ut in omnes naves legatos ſeparatim cuſtodien
divideret: daretque operam, ne quod iis co
quium inter ſe, néve communicatio conſilii e
Per idem tempus Romæ quum A. Cornelius M
mula, ex Sardinia provincia decedens, retuli
qui ſtatus rerum in inſula eſſet, bellum ac defec
1

em omnes ſpectare; Q. Mucium, qui ſucceſſiſſet
oi, gravitate cœli aquarumque advenientem ex-
ptum, non tam in periculoſum, quam longum
orbum implicitum, diu ad belli vim ſuſtinen-
um inutilem fore, exercitumque ibi ut ſatis fir-
um pacatæ provinciæ præſidem eſſe, ita parum
llo, quod motum iri videretur: decreverunt Pa-
es, ut P. Valerius Flaccus quinque millia pedi-
um, quadringentos equites ſcriberet, eamque
gionem primo quoque tempore in Sardiniam
ajiciendam curaret, mitteretque cum imperio
em ipſi videretur, qui rem gereret, quoad Mu-
us convaluiſſet. Ad eam rem miſſus eſt T. Man-
us Torquatus, qui bis conſul cenſorque fuerat,
begeratque in conſulatu Sardos. Sub idem ferè
mpus, & à Carthagine in Sardiniam claſſis miſſa
ice Aſdrubale, cui Calvo cognomen erat, fœda
mpeſtate vexata, ad Baleares inſulas ejicitur. ibi-
ue (adeò non armamenta modo, ſed etiam alvei
avium quaſſati erant) ſubductæ naves dum refi-
untur, aliquantum temporis triverunt. In Italia 35
um poſt Cannenſem pugnam, fractis partis al-
rius viribus, alterius mollitis animis, ſegnius
llum eſſet: Campani per ſe adorti ſunt rem Cu-
anam ſuæ ditionis facere; primò ſolicitantes, ut
Romanis deficerent. ubi id parum proceſſit,
lum ad capiendos eos comparant. Campanis
mnibus ſtatum ſacrificium ad Hamas. eo ſena-
m Campanum venturum certiores Cumanos fe-
unt: petieruntque, ut & Cumanus eo ſenatus
niret ad conſultandum communiter, ut eoſdem
erque populus ſocios hoſteſque haberet: præſi-
um ibi armatum ſeſe habituros, ne quid ab Ro-
ano Pœnove periculi eſſet. Cumani (quamquam
ſpecta fraus erat) nihil abnuere; ita tegi fallax
nſilium poſſe rati. Interim T. Sempronius con-
ſul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſul Romanus Sinueſſæ, quo ad conveniendu
diem edixerat, exercitu luſtrato, tranſgreſſus V
turnum flumen, circa Linternum caſtra poſ
Ibi, quia ocioſa ſtativa erant, crebro decurr
milites cogebat, ut tyrones (ea maxima pars v
lonum erat) aſſueſcerent ſigna ſequi, & in a
agnoſcere ordines ſuos. inter quæ concordiæ m
xima erat cura duci. Itaque legatis tribuniſ
præceperat, *ne qua exprobratio cuiquam ve*
fortunæ diſcordiam inter ordines ſereret: vetus
les tyroni, liber voloni ſeſe exæquari ſineret. om
ſatis honeſtos, generoſoſque ducerent, quibus a
ſua ſignaque populus Romanus commiſiſſet. quæ
tuna coegiſſet ita fieri, eandem cogere tueri fact
Ea non majore cura præcepta ab ducibus
quam à militibus obſervata, brevique tanta c
cordia coaluerant omnium animi, ut prope
oblivionem venirent, qua ex conditione quiſq
eſſet miles factus. Hæc agenti Graccho, le
Cumani nunciarunt, quæ à Campanis legatio p
cos ante dies veniſſet, & quid iis ipſi reſpon
ſent. Triduum poſt eum diem feſtum eſſe:
ſenatum ſolum omnem ibi futurum, ſed ca
etiam & exercitum Campanum. Gracchus, j
Cumanis omnia ex agris in urbem convehere
manere intra muros; ipſe pridie quam ſtatum
ſacrificium Campanis eſſet; Cumas movet ca
Hamæ inde tria millia paſſuum abſunt. Iam C
pani eo frequentes ex compoſito convenerant
procul inde in occulto Marius Alfius Medix
cus qui ſummus magiſtratus erat Campanis,
quatuordecim millibus armatorum habeba
ſtra, in ſacrificio apparando, & inter id inſtrue
fraudi aliquanto intentior, quam muniendi
ſtris, aut ulli militari operi. Triduum ſacri
tum ad Hamas. Nocturnum erat ſacrum,

ate mediam noctem compleretur. Huic Grac-
hus inſidiandum tempori ratus, cuſtodibus ad
ortas poſitis; ne quis enunciare poſſet cœpta, &
l decimam diei horam coactis militibus, corpora
irare, ſomnoque operam dare, ut primis tenebris
onvenire ad ſignum poſſent, vigilia ferme prima
lli juſſit ſigna, ſilentique profectus agmine, quum
Hamas media nocte perveniſſet, caſtra Cam-
na, ut in pervigilio neglecta, ſimul omnibus por-
invadit: alios ſomno ſtratos, alios perpetrato
ro inermes redeuntes, obtruncat. hominum eo
multu nocturno cæſa plus duo millia, cum ipſo
ce Mario Alfio. capta ſunt ſigna militaria qua-
or & triginta. Gracchus minus centum militum 36
tura caſtris hoſtium potitus, Cumas ſe propere
epit; ab Annibale metuens, qui ſuper Capuam
Tifatis habebat caſtra. Nec eum provida futuri
ellit opinio. nam ſimul Capuam ea clades eſt
nciata, ratus Annibal, ab re bene geſta inſolen-
lætum exercitum tyronum magna ex parte ſer-
rumque, ſpoliantem victos, prædaſque agen-
n, ad Hamas ſe inventurum; citatum agmen
ter Capuam rapit: obvioſque ex fuga Campa-
rum dato præſidio Capuam duci, ſaucios vehi-
is portari jubet. ipſe ad Hamas vacua ab hoſti-
caſtra, nec quicquam præter recentis veſtigia
lis, ſtrataque paſſim corpora ſociorum invenit.
ctores erant quidam, ut protinus inde Cumas
eret, urbemque oppugnaret. Id quamquam
d modice Annibal cupiebat, ut quia Neapo-
non potuerat, Cumas ſaltem, maritimam ur-
n, haberet; tamen, quia præter arma nihil ſe-
n miles raptim acto agmine extulerat, retro in
ra ſuper Tifata ſe recepit. inde fatigatus Cam-
orum precibus, ſequenti die cum omni appa-
oppugnandæ urbis, Cumas redit: perpopula-

toque agro Cumano, mille paſſus ab urbe caſtra locat. Tum Gracchus, magis verecundia in tali neceſſitate deſerendi ſocios, implorantes fidem ſuam populique Romani ſubſtitit, quam ſatis fidens exercitui. Nec alter conſul Fabius, qui ad Cales caſtra habebat, Vulturnum flumen traducere audebat exercitum: occupatus primo auſpiciis repetendis Romæ; dein prodigiis, quæ alia ſuper alia nunciabantur, expiantique ea haud facil
57 litari aruſpices reſpondebant. Hæ cauſſæ quum Fabium tenerent, Sempronius in obſidione erat & jam operibus oppugnabatur. adverſus lignean ingentem admotam urbi, aliam turrem ex ipſ muro excitavit conſul Romanus, aliquanto altio rem: quia muro ſatis per ſe alto ſubjectis valid ſublicis pro ſolo uſus erat. inde primùm ſaxis, ſu dibuſque, & ceteris miſſilibus propugnatores mo nia atque urbem tuebantur: poſtremò, ubi pro movendo adjunctam muro viderunt turrem, fac bus ardentibus plurimum ſimul ignem conjec runt. quo incendio trepida armatorum multitu quum de turri ſeſe præcipitaret, eruptio ex oppi ſimul duabus portis facta, ſtationes hoſtium fud fugavitque in caſtra; ut eo die obſeſſo, quam ob denti ſimilior eſſet Pœnus. Ad mille quadringe tos Carthaginienſium cæſi: & undequadragin vivi capti, qui circa muros & in ſtationibus ſol ac negligenter agentes, quum nihil minus qu eruptionem timuiſſent, ex improviſo oppreſſi f runt. Gracchus, priuſquam ſe hoſtes ab repent pavore colligerent, receptui ſignum dedit, ac ſ intra muros recepit. Poſtero die Annibal elat ſecunda re conſulem juſto prœlio ratus certa rum, aciem inter caſtra atque urbem inſtruxit. terum poſteaquam neminem moveri ab ſc cuſtodia urbis vidit, nec committi quicquam

mer

nerariæ ſpei, ad Tifata redit infecta re. Quibus
iebus Cumæ liberatæ ſunt obſidione, iiſdem die-
us, & in Lucanis ad Grumentum T. Sempro-
ius, cui Longo cognomen erat, cum Hannone
œno proſpere pugnat. Supra duo millia homi-
um occidit, & ducentos octoginta milites ami-
t: ſigna militaria ad quadraginta unum cepit.
ulſus finibus Lucanis Hanno, retro in Brutios
ſe recepit. Et ex Hirpinis oppida tria, quæ à po-
ulo Romano defecerant, vi recepta per M. Vale-
um prætorem. Vercellius Siciliuſque, auctores
fectionis ſecuri percuſſi. ſupra mille captivorum
b haſta venierunt: præda alia militi conceſſa,
ercituſque Cumas reductus. Dum hæc in Lu- 38
nis atque in Hirpinis geruntur, quinque naves,
æ Macedonum atque Pœnorum captos legatos
omam portabant, à ſupero mari ad inferum cir-
mvectæ, prope omnem Italiæ oram quum præ-
r Cumas velis ferrentur, neque hoſtium an ſo-
orum eſſent, ſatis ſciretur, Gracchus obviam ex
aſſe ſua naves miſit. cum percunctando invicem
gnitum eſſet, conſulem Cumis eſſe; naves Cumas
pulſæ, captivique ad conſulem deducti, & lite-
datæ. Conſul literis Philippi atque Annibalis
rlectis, conſignata omnia ad ſenatum itinere
reſtri miſit: navibus devehi legatos juſſit. Quum
dem fere die literæ legatique Romam veniſſent,
percunctatione facta, dicta cum ſcriptis con-
nerent; primò gravis cura Patres inceſſit, cer-
ntes, quanta, vix tolerantibus Punicum bel-
n, Macedonici belli moles inſtaret. cui tamen
eo non ſuccubuerunt, ut extemplo agitaretur,
emadmodum ultro inferendo bello averterent
Italia hoſtem. Captivis in vincula conditis, co-
tibuſque eorum ſub haſta venditis, ad naves vi-
nti quinque, quibus P. Valerius Flaccus præfe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ctus præerat, viginti paratas alias decernunt. His comparatis deductiſque, & additis quinque navibus, quæ advexerant captivos legatos, quinquaginta naves ab Oſtia Tarentum profectæ: juſſuſque P. Valerius, militibus Varronianis, quibus L. Apuſtius legatus Tarenti præerat, in naves impoſitis, quinquaginta navium claſſe non tueri modo Italiæ oram, ſed explorare de Macedonico bello. ſi congruentia literis legatorumque indiciis Philippi conſilia eſſent, ut M. Valerium prætorem literis certiorem faceret: iſque L. Apuſtio legato exercitui præpoſito, Tarentum ad claſſem profectus primo quoq; tempore in Macedoniam tranſmitteret: daretque operam, ut Philippum in regno contineret. Pecunia ad claſſem tuendam bellumque Macedonicum ea decreta eſt, quæ Ap. Claudio in Siciliam miſſa erat, ut redderetur Hieroni regi: ea per L. Apuſtium legatum Tarentum eſt devecta. ſimul ab Hierone miſſa ducenta millia
39 modiûm tritici, & hordei centum. Dum hæc Romani parant, aguntque; ad Philippum captiva navis, una ex iis, quæ Romam miſſæ erant, ex curſu fugit: inde ſcitum, legatos cum literis captos. itaque ignarus de iis quæ cum Annibale legatis ſuis conveniſſent, quæque legati ejus ad ſe allaturi fuiſſent, legationem aliam cum eiſdem mandatis mittit. Legati ad Annibalem miſſi, Heraclitus, cui Scotino cognomen erat, & Crito Berræus, & Soſitheus Magnes. Hi proſpere tulerunt ac retulerunt mandata. ſed prius ſe æſtas circumegit, quam movere ac moliri quicquam rex poſſet: tantum navis una capta cum legatis momenti fecit, ad dilationem imminentis Romani belli. Et circa Capuam, tranſgreſſo Vulturnum Fabio, poſt expiata tandem prodigia, ambo conſules rem gerebant. Combulteriam, & Trebulam, & Saticulam,

am, urbes, quæ ad Pœnum defecerant, Fabius vi
epit; præſidiaque in iis Annibalis, Campanique
ermulti capti. & Nolæ, ſicut priore anno, ſenatus
omanorum, plebs Annibalis erat: conſiliaque
cculta de cæde principum & proditione urbis
nibantur. Quibus ne incepta procederent, inter
apuam caſtraque Annibalis, quæ in Tiſatis erant,
aducto exercitu, Fabius ſuper Veſuvium in ca-
ris Claudianis conſedit. inde M. Marcellum
roconſulem, cum iis copiis quas habebat, Nolam
n præſidium miſit. Et in Sardinia res per T. Man- 40
ium prætorem adminiſtrari cœptæ, quæ omiſſæ
rant poſteaquam Q. Mucius prætor gravi morbo
ſt implicitus. Manlius navibus longis ad Caraleis
ubductis, navalibuſque ſociis armatis, ut terra
m gereret, & à prætore exercitu accepto, duo &
iginti millia peditum, mille & ducentos equites
onfecit. Cum his equitum peditumque copiis
rofectus in agrum hoſtium, haud procul ab
ampſicoræ caſtris caſtra poſuit. Hampſicora
m forte profectus erat in Pellidos Sardos ad ju-
entutem armandam, qua copias augeret. Filius
us, nomine Hioſtus, caſtris præerat: is adole-
entia ferox, temere prœlio inito fuſus, fugatuſ-
ue. ad tria millia Sardorum eo prœlio cæſa, tre-
nti ferme vivi capti. Alius exercitus primò per
ros ſilvaſque fuga palatus; dein, quo ducem fu-
ſſe fama erat, ad urbem nomine Cornum, caput
us regionis, confugit. debellatumque eo prœlio
Sardinia eſſet, ni claſſis Punica cum duce Aſ-
ubale, quæ tempeſtate dejecta ad Baleares erat,
tempore ad ſpem rebellandi adveniſſet. Man-
is poſt famam appulſæ Punicæ claſſis, Caraleis
ecepit. ea occaſio Hampſicoræ data, Pœno ſe
ngendi. Aſdrubal copiis in terram expoſitis, &
ſſe remiſſa Carthaginem, duce Hampſicora ad

ſocio-

ſociorum populi Romani agrum populandum
profectus, Caraleis perventurus erat, ni Manlius
obvio exercitu ab effuſa eum populatione conti-
nuiſſet. Primò caſtra caſtris modico intervallo
ſunt objecta, deinceps procurſationes leviaque cer-
tamina vario eventu inita: poſtremo deſcenſum
in aciem, ſigniſque collatis juſto prœlio per qua-
tuor horas pugnatum. Diu pugnam ancipitem
Pœni, Sardis facile vinci aſſuetis, fecerunt: poſtre-
mò & ipſi, quum omnia circa ſtrage ac fuga Sar-
dorum repleta eſſent, fuſi. ceterum terga dantes,
circumducto cornu quo pepulerat Sardos, incluſit
Romanus. cædes inde magis, quam pugna fuit.
Duodecim millia hoſtium cæſa, Sardorum ſimul
Pœnorumque ferme tria millia & ſexcenti capti,
41 & ſigna militaria ſeptem & viginti. Ante omnia
claram & memorabilem pugnam fecit Aſdruba
imperator captus, & Hanno, & Mago, nobile
Carthaginienſes. Mago ex gente Barchina, pro
pinqua cognatione Annibali junctus: Hanno au
ctor rebellionis Sardis, bellique ejus haud dubi
concitor. Nec Sardorum duces minus nobilem
eam pugnam cladibus ſuis fecerunt. nam & filiu
Hampſicoræ Hioſtus in acie cecidit: & Hampſi
cora cum paucis equitibus fugiens, ut ſuper affl
ctas res necem quoque filii audivit; nocte, ne cuju
interventus cœptum impediret, mortem ſibi con
ſcivit. Ceteris urbs Cornus eadem, quæ ante, fug
receptaculum fuit. quam Manlius victore exerci
aggreſſus, intra paucos dies recepit. Deinde ali
quoque civitates, quæ ad Harſicoram Pœnoſq
defecerant, obſidibus datis, dediderunt ſeſe. quib
ſtipendio frumentoque imperato pro cujuſque a
viribus aut delicto, Caraleis exercitum redux
Ibi navibus longis deductis, impoſitoque que
ſecum advexerat milite, Romam navigat, Sard
niamqu

iamque perdomitam nunciat Patribus : & ſti-
endium quæſtoribus , frumentum ædilibus, cap-
ivoſque Fulvio prætori tradidit. Per idem tempus
T. Otacilius prætor quinquaginta navium ab Li-
ybæo claſſe in Africam tranſvectus, depopulatuſ-
ue agrum Carthaginienſem, quum Sardiniam in-
e peteret, quo fama erat Aſdrubalem à Baleari-
us nuper trajeciſſe, claſſi Africam repetenti oc-
urrit, levique certamine in alto commiſſo, ſep-
em inde naves cum ſociis navalibus cepit: ceteras
etus haud ſecus, quam tempeſtas paſſim disjecit.
er eoſdem forte dies & Bomilcar cum militibus
d ſupplementum Carthagine miſſis, quadragin-
aque elephantis, & commeatu, Locros acceſſit.
uem ut incautum opprimeret Ap. Claudius per
mulationem provinciæ circumeundæ Meſſanam
aptim exercitu ducto, æſtu ſecundo Locros tra-
ecit. Iam inde Bomilcar ad Hannonem in Bru-
ios profectus erat, & Locrenſes portas Romanis
lauſerunt. Appius magno conatu nulla re geſta,
Meſſanam repetit. Eadem æſtate Marcellus ab
Nola, quam præſidio obtinebat, crebras excurſio-
es in agrum Hirpinum, & Samnites Caudinos
ecit. adeoque omnia ferro atque igni vaſtavit, ut
ntiquarum cladium Samnio memoriam renova-
et. Itaque extemplo legati ad Annibalem miſſi 42
mul ex utraque gente, ita Pœnum allocuti ſunt:
*Hoſtes populi Romani, Annibal, fuimus primum
er nos ipſi, quoad noſtra arma, noſtræ vires nos tu-
ri poterant. poſteaquam iis parum fidebamus, Pyr-
ho regi nos adjunximus: à quo relicti, pacem ne-
eſſariam accepimus, fuimuſque in ea per annos pro-
e quinquaginta, ad id tempus quo in Italiam ve-
iſti. Tua nos non magis virtus fortunaque, quam
nica comitas ac benignitas erga cives noſtros, quos
aptos nobis remiſiſti, ita conciliavit tibi, ut te ſal-*

vo atque incolumi amico, non modo populum Romanum, ſed ne Deos quidem iratos (ſi dici fas eſt) timeremus. At, Hercule, non ſolum incolumi & victore, ſed præſente te, quum ploratum prope conjugum ac liberorum noſtrorum exaudire, & flagrantia tecta poſſes conſpicere; ita ſumus aliquoties hac æſtate devaſtati, ut M. Marcellus, non Annibal viciſſe ad Cannas videatur: glorienturque Romani, te ad unum modo ictum vigentem, velut jaculo emiſſo torpere. Per centum prope annos cum populo Romano bellum geſſimus: nullo externo adjuti nec duce, nec exercitu: niſi quod per biennium Pyrrhus noſtro magis milite ſuas auxit vires, quam ſuis viribus nos defendit. Non ergo ſecundis rebus noſtris gloriabimur: duos conſules, ac duos conſulares exercitus à nobis ſub jugum miſſos, & ſi qua alia aut læta aut glorioſa nobis evenerunt. quæ aſpera adverſaque tunc acciderunt, minore indignatione referre poſſumus, quam quæ hodie eveniunt. Magni dictatores cum magiſtris equitum, bini conſules cum binis conſularibus exercitibus ingrediebantur fines noſtros; ante explorato & ſubſidiis poſitis: & ſub ſignis ad populandum ducebant. nunc prope unius & parvi ad tuendam Nolam præſidii præda ſumus. Iam, ne manipulatim quidem, ſed latronum modo, percurſant totis finibus noſtris negligentius, quam ſi in Romano vagarentur agro. Cauſſa autem hæc eſt, quod neque tu defendis; & noſtra juventus, quæ ſi domi eſſet, tutaretur, omnis ſub ſignis militat tuis. Nec te, nec exercitum tuum norim: niſi à quo tot Romanas acies fuſas ſtrataſque eſſe ſciam, ei facile eſſe ducam opprimere populatores noſtros vagos, ſine ſignis, palatos, quo quemque trahit, quamvis vana, prædæ ſpes. Numidarum paucorum illi quidem præda erunt, præſidiumque miſſum nobis & Nolæ ademtum erit: ſi modo, quos

ſocios habere dignos duxiſti, haud indignos ju-
as, quos in fidem receptos tuearis. Ad ea Anni- 43
reſpondit: *Omnia ſimul facere Hirpinos Sam-*
eſque: & indicare clades ſuas, & petere præſi-
um, & queri indefenſos ſe, neglectoſque. Indi-
dum autem fuiſſe primum, deinde petendum
ſidium: poſtremò, ni impetraretur, tum deni-
querendum, fruſtra opem imploratam. Exer-
um ſe, non in agrum Hirpinum Samnitémve,
& ipſe oneri eſſet, ſed in proxima loca ſociorum
uli Romani adducturum. iis populandis & mi-
um ſuum repleturum ſe, & metu procul ab iis
moturum hoſteis. Quod ad bellum Romanum
ineret, ſi Thraſymeni quam Trebiæ, ſi Canna-
n quam Thraſymeni pugna nobilior eſſet; Can-
rum ſe quoque memoriam obſcuram majore &
riore victoria facturum. Cum hoc reſponſo,
uneribuſque amplis, legatos dimiſit. ipſe præſi-
o modico relicto in Tifatis, profectus cum ce-
o exercitu, ire Nolam pergit. Eodem Hanno
Brutiis, cum ſupplemento Carthagine advecto
que elephantis, venit. caſtris haud procul poſi-
i, longe alia omnia inquirenti comperta ſunt,
am quæ à legatis ſociorum audierat. nihil enim
arcellus ita gerebat, ut aut fortunæ, aut temere
ſti commiſſum dici poſſet. explorato, cum fir-
iſque præſidiis tuto receptu prædatum ierat:
mniaque velut adverſus præſentem Annibalem
ta proviſaque fuerunt. Tum ubi ſenſit hoſtem
entare, copias intra mœnia tenuit: per muros
mbulare ſenatores Nolanos juſſit, & omnia
ca explorare, quæ apud hoſtes fierent. Ex iis
nno, quum ad murum ſucceſſiſſet, Herennium
ilum, & Herium Petrium, ad colloquium
ocatos, permiſſuque Marcelli egreſſos, per in-
retem alloquitur. Annibalis virtutem, fortu-

namq; extollit: populi Romani obterit ſeneſcentem cum viribus majeſtatem, *quæ ſi paria eſſent, ut quondam fuiſſent, tamen expertis quam grave Romanum imperium ſociis, quanta indulgentia Annibalis etiam in captivos omnes Italici nominis fuiſſet; Punicam Romanæ ſocietatem atque amicitiam præoptandam eſſe. Si ambo conſules cum ſuis exercitibus ad Nolam eſſent, tamen non magis pares Annibali futuros, quam ad Cannas fuiſſent: nedum prætor unus cum paucis & novis militibus Nolam tutari poſſit. Ipſorum, magis quam Annibalis intereſſe, capta an tradita Nola potiretur. potiturum enim, ut Capua Nuceriaque potitus eſſet: ſed quid inter Capuæ Nuceriæque fortunam intereſſet, ipſos prope in medio ſitos Nolanos ſcire. Nolle ominari quæ captæ urbi ceſſura forent: ſed potius ſpondere, ſi Marcellum cum præſidio ac Nolam tradidiſſent, neminem alium quam ipſos legem, qua in ſocietatem amicitiamque Annibalis venirent,*

44 *dicturum.* Ad ea Herennius Baſſus reſpondit: *Multos annos jam inter Romanum Nolanumque populum amicitiam eſſe, cujus neutros ad eam diem pœniteret; & ſibi ſi cum fortuna mutanda fides fuerat: ſero jam eſſe mutare eam. dedituris ſe Annibali, non fuiſſe arceſſendum Romanum præſidium: cum iis qui ad ſe tuendos veniſſent, omnia ſibi & eſſe conſociata, & ad ultimum fore.* Hoc colloquium abſtulit ſpem Annibali per proditionem recipiendæ Nolæ. itaque oppidum corona circumdedit, ut ſimul ab omni parte mœnia aggrederetur. Quem ut ſucceſſiſſe muris Marcellus vidit, inſtructa intra portam acie, cum magno tumultu erupit. aliquot primo impetu perculſi, cæſique ſunt, dein concurſu ad pugnam facto, æquatiſque viribus, atrox cœpit eſſe pugna. memorabiliſque inter paucas fuiſſet, ni ingentibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ꝑcellis effuſus imber diremiſſet pugnantes. Eo
ꝛ commiſſo modico certamine, atque irritatis
imis, in urbem Romani, Pœni in caſtra ſeſe re-
erunt. tamen Pœnorum prima eruptione per-
ſi ceciderunt, haud plus quam triginta: Ro-
norum nullus. Imber continens per noctem
tam uſque ad horam tertiam diei inſequentis
uit: itaque quamquam utraque pars avidi cer-
ninis erant, eo die tenuerunt ſeſe tamen muni-
ntis. tertio die Annibal, partem copiarum præ-
tum in agrum Nolanum miſit. Quod ubi ani-
dvertit Marcellus; extemplo in aciem copias
uxit: neque Annibal detrectavit. Mille fere
ſſuum inter urbem erant, caſtraque. eo ſpacio
c ſunt omnia campi circa Nolam) concurre-
nt. Clamor ex parte utraque ſublatus, proxi-
os ex cohortibus iis, quæ in agros prædatum
erant, ad prœlium jam commiſſum revocavit.
Nolani aciem Romanam auxerunt: quos col-
datos Marcellus in ſubſidiis ſtare, & ſaucios
acie efferre juſſit. pugna abſtinere, ni ab ſe ſig-
m accepiſſent. Prœlium erat anceps: ſumma 45
& duces hortabantur, & milites pugnabant.
rcellus victis ante diem tertium, fugatis ante
cos dies à Cumis, pulſis priore anno ab Nola
eodem ſe duce, milite alio, inſtare jubet. *Non*
nes eſſe in acie: prædantes vagari in agro, ſed
pugnent, marcere Campana luxuria, vino &
tis, omnibuſque luſtris per totam hiemem con-
os. Abiſſe illam vim, vigoremque: dilapſa
robora corporum animorumque, quibus Pyre-
, Alpiumque ſuperata ſint juga. reliquias illo-
ı virorum, vix arma membraque ſuſtinentes
nare. Capuam Annibali Cannas fuiſſe. ibi vir-
m bellicam, ibi militarem diſciplinam, ibi
teriti temporis famam, ibi ſpem futuri extin-
ctam.

itam. Quum hæc exprobrando hoſti Marcel-lus, ſuorum militum animos erigeret, Annibal multo gravioribus probris increpabat: *Arma ſignaque eadem ſe noſcere, quæ ad Trebiam Thraſymenumque, poſtremò ad Cannas viderit, habueritque. militem alium profecto ſe in hiberna Capuam duxiſſe, alium inde eduxiſſe. Legatumne Romanum, & legionis unius atque alæ, magno certamine vix toleratis pugnam, quos binæ acies conſulares numquam ſuſtinuerunt? Marcellus, tyrone milite ac Nolanis ſubſidiis inultus, nos jam iterum laceſſit? Vbi ille meus miles eſt, qui erepto ex equo C. Flaminio conſuli caput abſtulit? ubi, qui L. Paullum ad Cannas occidit? Ferrumne hebet? an dextera torpent? an quid prodigii eſt aliud? Qui pauci plures vincere ſoliti eſtis, nunc paucis plures vix reſtatis. Ro-mam vos expugnaturos, ſi quis duceret, fortes lingua jactabatis. En nunc minor eſt res. hic experiri vim, virtutemque volo. Expugnate No-lam: campeſtrem urbem, non flumine, non ma-ſeptam. hinc vos ex tam opulenta urbe præda ſpo-liiſque onuſtos, vel ducam quo voletis, vel ſe-*

46 *quar.* Nec bene, nec male dicta profuerunt a confirmandos animos. Quum omni parte pe lerentur, Romaniſque creſcerent animi non du ce ſolum adhortante, ſed Nolanis etiam per cla morem favoris indicem accedentibus ad ardo rem pugnæ, terga Pœni dederunt, atque in ca ſtra compulſi ſunt. quæ oppugnare cupientes mi lites Romanos, Marcellus Nolam reducit cum magno gaudio, & gratulatione etiam plebis, qu ante inclinatior ad Pœnos fuerat. Hoſtium pl mille cæſi eo die, vivi capti mille ſexcenti, ſigna militaria undeviginti, & duo elephant quatuor in acie occiſi. Romanorum mini

mil

...e interfecti. poſterum diem, induciis tacitis, ...liendo utrimque cæſos in acie, conſumpſe... Spolia hoſtium Marcellus, Vulcano votum, ...navit. Tertio poſt die (ob iram credo ali...m, aut ſpem liberalioris militiæ) mille du...i ſeptuaginta duo equites, miſti Numidæ Hi...nique, ad Marcellum transfugerunt. eorum ...i fidelique opera in eo bello uſi ſunt ſæpe Ro...ni. Ager Hiſpanis in Hiſpania, Numidis in ...ca poſt bellum virtutis cauſſa latus, datus eſt. ...nibal ab Nola remiſſo in Brutios Hannone, ...n quibus venerat copiis, ipſe Appuliæ hiberna ...r, circaque Arpos conſedit. Q. Fabius ut pro...um in Appuliam Annibalem audivit, frumen... b Nola Neapolique in ea caſtra convecto, quæ ...r Sueſſulam erant, munimentiſque firmatis, ...ræſidio, quod per hiberna ad tutandum lo...n ſatis eſſet, relicto, ipſe Capuam propius mo... caſtra, agrumque Campanum ferro ignique eſt ...opulatus. donec coacti ſunt Campani, nihil ...nodum viribus ſuis fidentes, egredi portis, & ...ra ante urbem in aperto communire. Sex mil... armatorum habebant, peditem imbellem: ...itatu plus poterant. itaque equeſtribus prœliis ...ſſerant hoſtem. Inter multos nobiles equites ...npanos, Cerrinus Iubellius erat; cognomine ...urea. civis indidem erat, longe omnium Cam...orum fortiſſimus eques: adeo, ut quum apud ...manos militaret, unus eum Romanus, Clau...s Aſellus, gloria equeſtri æquaret. Hunc Tau... quum diu perluſtrans oculis obequitaſſet ho...m turmis; tandem facto ſilentio, ubi eſſet ...udius Aſellus? quæſivit. & *quoniam verbis ſe...a de virtute ambigere ſolitus eſſet, cur non ferro ...rneret; daretque opima ſpolia victus, aut victor ...eret?* Hæc ubi Aſello nunciata ſunt in caſtra; id 47

modo

modo moratus, ut conſulem percunctaretur, li-
ceretne extra ordinem in provocantem hoſtem
pugnare; permiſſu ejus arma extemplo cepit: pro-
vectuſque ante ſtationes equo, Tauream nomine
compellavit, congredique ubi vellet, juſſit. Iam
Romani ad ſpectaculum pugnæ ejus frequentes
exierant: & Campani, non vallum modo caſtro-
rum, ſed mœnia etiam urbis proſpectantes reple-
verant. Quum jam ante ferocibus dictis rem no-
bilitaſſent, infeſtis haſtis concitarunt equos. dein
libero ſpatio inter ſe ludificantes, ſine vulnere pu-
gnam extrahebant. Tum Campanus Romano,
Equorum, inquit, *hoc*, *non equitum erit certa-
men, niſi è campo in cavam hanc viam demittimus
equos. ibi nullo ad evagandum ſpatio cominus con-
ſerentur manus*. Dicto prope citius, equum in
viam Claudius dejecit. Taurea verbis ferocior
quam re, Minime ſis, inquit, cantherium in foſſa.
quæ vox in ruſticum inde proverbium prodita.
Claudius quum ex via longe perequitaſſet, nullo
obvio hoſte in campum rurſum evectus, incre-
pans ignaviam hoſtis, cum magno gaudio & gra-
tulatione, victor in caſtra redit. Huic pugnæ
equeſtri rem (quam ſatis certam, communis exi-
ſtimatio eſt) mirabilem certe, adjiciunt quidam
annales. quum refugientem ad urbem Tauream
Claudius ſequeretur, patenti hoſtium portæ in-
vectum, per alteram ſtupentibus miraculo hoſti-
48 bus intactum evaſiſſe. Quieta inde ſtativa fuere,
ac retró etiam conſul movit caſtra, ut ſementem
Campani facerent: nec ante violavit agrum Cam-
panum, quam jam altæ in ſegetibus herbæ pabu-
lum præbere poterant. id convexit in Claudiana
caſtra ſuper Sueſſulam; ibique hiberna ædificavit.
M. Claudio proconſuli imperavit, ut retento Nolæ
neceſſario ad tuendam urbem præſidio, ceteros
milites

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ites dimitteret Romam; ne oneri ſociis, & mptui Reipublicæ eſſent. Et T. Gracchus à Cu- a Luceriam in Appuliam legiones dum duxiſ- , M. Valerium inde prætorem Brunduſium, n eo, quem Luceriæ habuerat, exercitu miſit, tique oram agri Salentini, & providere quod Philippum bellumque Macedonicum attine- , juſſit. Exitu æſtatis ejus, qua hæc geſta per- pſimus, literæ à P. & Cn. Scipionibus vene- t, quantas, quamque proſperas in Hiſpania res ſſent. ſed pecuniam in ſtipendium, veſtimen- ue, & frumentum exercitui, & ſociis navali- , omnia deeſſe. Quod ad ſtipendium attineat, rarium inops eſſet, ſe aliquam rationem initu- , quo modo ab Hiſpanis ſumant. cetera utique Roma mittenda eſſe: nec aliter, aut exerci- , aut provinciam, retineri poſſe. Literis reci- s, nemo omnium erat, quin & vera ſcribi & tulari æqua fateretur: ſed occurrebat animis, ntos exercitus terreſtres navaleſque tuerentur, ntaque nova claſſis mox paranda eſſet; ſi bel- Macedonicum moveretur. *Siciliam & Sar- iam, quæ ante Bellum vectigales fuiſſent, vix ides provinciarum exercitus alere: tributo ſum- ſuppeditari. quum ipſum tributum conferen- n numerum tantis exercituum ſtragibus, & ad raſymenum lacum, & ad Cannas, imminutum; qui ſupereſſent pauci, ſi multiplici gravarentur ndio, alia perituros peſte. Itaque niſi fide ſtaret ublica, opibus non ſtaturam. Prodeundum in ionem Fulvio prætori eſſe, indicandas populo pu- s neceſſitates, cohortandoſque, qui redempturis iſſent patrimonia, ut Reipublicæ ex qua creviſ- , ad tempus commodarent: conducerentque ea præbenda, quæ ad exercitum Hiſpanienſem eſſent. ut quum pecunia in ærario eſſet, iis*

primis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

primis ſolveretur. Hæc prætor in concione edixit, qua die veſtimenta, frumentum, Hiſpanienſi exercitui præbenda, quæque alia opus eſſent navalibus
49 ſociis, eſſet locaturus. Vbi ea dies venit, ad conducendum tres ſocietates aderant hominum undeviginti, quorum duo poſtulata fuere: unum, ut militia vacarent, dum in eo publico eſſent: alterum, ut quæ in naves impoſuiſſent, ab hoſtium tempeſtatiſque vi, publico periculo eſſent. Vtroque impetrato, conduxerunt: privataque pecunia Reſpublica adminiſtrata eſt. Hi mores, eaque caritas patriæ per omnes ordines velut tenore uno pertinebat. Quemadmodum conducta omnia animo ſunt, ſic ſumma fide præbita: nec ſecus ac ſi ex opulento ærario, ut quondam, alerentur. Quum hi commeatus venerunt, Illiturgi oppidum ab Aſdrubale ac Magone, & Amilcare Bomilcaris filio, ob defectionem ad Romanos, oppugnabatur. Inter hæc trina caſtra hoſtium Scipiones, quum in urbem ſociorum, magno certamine ac ſtrage obſiſtentium, perveniſſent; frumentum, cujus inopia erat, advexerunt: cohortatique oppidanos, ut eodem animo mœnia tutarentur, quo pro ſe pugnantem Romanum exercitum vidiſſent; ad caſtra maxima oppugnanda, quibus Aſdrubal præerat, ducunt. Eodem & duo duces, & duo exercitus Carthaginienſium, ibi rem ſummam agi cernentes, convenerunt. Itaque eruptione è caſtris pugnatum eſt. ſexaginta hoſtium millia eo die in pugna fuerunt, ſexdecim circiter Romanis. tamen adeo haud dubia victoria fuit, ut plures numero, quam ipſi erant Romani, hoſtium occiderint: ceperint amplius tria millia hominum, paulominus mille equorum, undeſexaginta militaria ſigna; elephantis quinque in prœlio occiſis. triniſque caſtris eo die potiti ſunt. Illiturgi obſidione libe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

berata, ad Intibili oppugnandum Punici exerci-s traducti; ſuppletis copiis ex provincia, ut quæ axime omnium belli avida, modo præda aut erces eſſet; & tum juventute abundante. Iterum gnis collatis eadem fortuna utriuſque partis pu-atum. ſupra tredecim millia hoſtium cæſa, ſu-aque tria capta; cum ſignis duobus & quadra-nta, & novem elephantis. Tum verò omnes ope Hiſpaniæ populi ad Romanos defecerunt: ultoque majores ea æſtate in Hiſpania quam in alia res geſtæ.

EPITOME

LIBRI XXIV.

Hieronymus, Syracuſanorum rex, cujus avus Hiero amicus populo Romano fuerat, ad Car-aginienſes defecit: & propter crudelitatem ſu-rbiamque, à ſuis interfectus eſt. T. Sempronius racchus, proconſul, proſpere adverſus Pœnos & annonem ducem ad Beneventum pugnavit; ſer-rum maxime opera, quos liberos eſſe juſſit. Clau-us Marcellus, conſul, in Sicilia, quæ prope tota l Pœnos defecerat, Syracuſas obſedit. Philippo Macedonum regi bellum indictum eſt: qui ad pollonium nocturno prœlio oppreſſus, fugatuſque, Macedoniam cum prope inermi exercitu perfu-it. ad id bellum gerendum Valerius Prætor miſ-s. Res præterea in Hiſpania à P & Cn. Scipioni-s adverſus Carthaginienſes geſtas continet. Sy-bax rex Numidarum, in amicitiam aſcitus, & à Maſaniſſa, rege Maſſyliorum, pro Carthaginien-bus pugnante, victus, in Hiſpaniam ad Scipionem um maxima manu tranſit contra Gades. ubi an-uſto freto Africa & Hiſpania dirimuntur. Celti-berâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

beri quoque in amicitiam recepti. quorum auxilii aſcitu, tunc primum mercenarium militem Romana caſtra habuerunt.

1 VT ex Campania in Brutios reditum eſt, Hanno adjutoribus & ducibu Brutiis Græcas urbes tentavit: eo fa cilius in ſocietate manentes Roma na, quod Brutios, quos & oderant & metuebant, Carthaginienſium partis factos cer nebant. Rhegium primum tentatum eſt, dieſqu aliquot ibi nequicquam abſumpti. Interim Lo crenſes frumentum, lignaque, & cetera neceſſari uſibus ex agris in urbem rapere; etiam ne qui relictum prædæ hoſtibus eſſet: & in dies majo omnibus portis multitudo effundi. poſtremo modo relicti in urbe erant, qui reficere muros a portas, telaque in propugnacula congerere coge bantur. In permiſtam omnium ætatum ordinum que multitudinem, & vagantem in agris magn ex parte inermem, Amilcar Pœnus equites emiſi qui violare quemquam vetiti, tantum ut exclu derent ab urbe fuga diſſipatos, turmas objecer Dux ipſe loco ſuperiore caſtra ponit, unde agro urbemque poſſit conſpicere. Brutiorum coho tem adire muros, atque evocare principes Locren ſium ad colloquium juſſit, & pollicentes amic tiam Annibalis, adhortari ad urbem tradendan Brutiis in colloquio nullius rei primò fides: dei de ut Pœnus apparuit in collibus, & refugient pauci aliam omnem multitudinem in poteſta hoſtium eſſe afferebant; tum, metu victi, conſu turos ſe populum reſponderunt. advocataque e templo concione, quum & leviſſimus quiſqu novas res novamque ſocietatem mallet, & qu rum propinqui extra urbem interclusi ab hoſt

bu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

erant, velut obſidibus datis, pigneratos habe-
t animos; pauci magis taciti probarent con-
tem fidem, quam probatam tueri auderent;
d dubio in ſpeciem conſenſu fit ad Pœnos de-
o; L. Attilio profecto præſidii, quique cum eo
ites Romani erant, clam in portum deductis,
ue impoſitis in naves, ut Rhegium deveheren-
. Amilcarem Pœnoſque ea conditione, ut fœ-
extemplo æquis legibus fieret, in urbem acce-
unt. cujus rei prope non ſervata fides deditis
quum Pœnus, dolo dimiſſum Romanum in-
aret: Locrenſes, profugiſſe ipſum cauſſarentur.
ecuti etiam equites ſunt, ſi quo caſu in freto
us morari aut deferre naves in terram poſſet. &
quidem, quos ſequebantur, non ſunt adepti:
s-à Meſſana trajicientes freto Rhegium naves
ſpexerunt. Milites erant Romani à Claudio
tore miſſi ad obtinendam urbem præſidio. ita-
e Rhegio extemplo abſceſſum eſt. Locrenſibus
ſu Annibalis data pax, ut liberi ſuis legibus vi-
ent: urbs pateret Pœnis, portus in poteſtate
crenſium eſſet: ſocietas eo jure ſtaret, ut Pœnus
crenſem, Locrenſiſque Pœnum pace ac bello
aret. Sic à freto Pœni reducti, frementibus 2
tiis, quod Rhegium ac Locros, quas urbes
epturos ſe deſtinaverant, intactas reliquiſſent.
que per ſe ipſi conſcriptis armatiſque juventu-
ſuæ quindecim millibus, ad Crotonem oppu-
andum pergunt ire; Græcam & ipſam urbem,
maritimam: plurimum acceſſurum opibus, ſi
ora maris portum ac urbem mœnibus validam
uiſſent, credentes. Ea cura angebat, quod ne-
e non accerſere ad auxilium Pœnos ſatis aude-
nt, ne quid non pro ſociis egiſſe viderentur: &
Pœnus rurſus magis arbiter pacis quam adjutor
lli fuiſſet, ne in libertatem Crotonis, ſicut ante

Locro-

Locrorum, fruſtra pugnaretur. Itaque optimum
viſum eſt, ad Annibalem mitti legatos: caveriqu
ab eo, ut receptus Croto Brutiorum eſſet. Anni
bal quum, præſentium eam conſultationem eſſe,
reſpondiſſet, & ad Hannonem eos rejeciſſet; ab
Hannone nihil certi allatum. Nec enim dirip
volebant nobilem atque opulentam urbem: &
ſperabat, quum Brutius oppugnaret, Pœnos ne
probare, nec juvare eam oppugnationem appare
ret, eo maturius ad ſe defecturos. Crotone ne
conſilium unum inter populares nec volunta
erat. unus velut morbus invaſerat omnes Italia
civitates, ut plebes ab optimatibus diſſentiret: ſe
natus Romanis faveret, plebs ad Pœnos rem tra
heret. Eam diſſenſionem in urbe perfuga nuncia
Brutiis, Ariſtomachum eſſe principem plebis, tra
dendæque auctorem urbis: & in vaſta urbe late
que omnibus disjectis mœnibus partitas ſtatione
cuſtodiaſque ſenatorum ac plebis eſſe. quacum
que cuſtodiant plebis homines, eà patere aditum
Auctore ac duce perfuga, Brutii corona cinxerun
urbem: acceptique à plebe, primo impetu loca
omnes, præter arcem, cepere. Arcem optimate
tenebant; præparato jam ante ad talem caſum per
fugio. Eodem Ariſtomachus perfugit; tamquam
Pœnis non Brutiis auctor urbis tradendæ fuiſſe
3 Vrbs Croto murum in circuitu patentem duode
cim millia paſſuum habuit ante Pyrrhi in Italiam
adventum. poſt vaſtitatem eo bello factam, vi
pars dimidia habitabatur: flumen, quod medi
oppido fluxerat, extra frequentia tectis loca præ
terfluebat muros; procul iis quæ inhabitabantu
Sex millia aberat ab urbe nobile templum, ipſ
urbe nobilius, Laciniæ Iunonis; ſanctum omni
bus circa populis. Lucus ibi frequenti ſilva, &
proceris abietis arboribus ſeptus. læta in medi
paſcu

ua habuit, ubi omnis generis ſacrum Deæ pa-
atur pecus ſine ullo paſtore : ſeparatimque
ſi cujuſque generis greges, nocte remeabant
abula; numquam inſidiis ferarum, non frau-
olati hominum. Magni igitur fructus ex eo
re capti, columnaque inde aurea ſolida facta,
acrata eſt : inclitumque templum, divitiis
n, non tantum ſanctitate, fuit. Ac miracula
a affinguntur plerumque tam inſignibus lo-
Fama eſt, aram eſſe in veſtibulo templi, cujus
rem nullo unquam moveri vento. Et arx Cro-
s una parte imminet mari, altera vergente in
m: ſitu tantum naturali quondam munita,
a & muro cincta, qua per averſas rupes ab
nyſio Siciliæ tyranno per dolum fuerat capta.
tum arcem ſatis, ut videbatur, tutam, Cro-
atum optimates tenebant; circumſedente cum
iis eos etiam plebe ſua. Poſtremo Brutii,
n ſuis viribus inexpugnabilem viderent ar-
, coacti neceſſitate Hannonis, auxilium im-
ant. Is conditionibus ad deditionem compel-
Crotoniatas conatus, ut coloniam Brutiorum
educi, antiquamque frequentiam eorum reci-
vaſtam ac deſertam bellis urbem paterentur;
ium neminem præter Ariſtomachum movit.
ituros ſe affirmabant citius, quam, immiſti
iis, in alienos ritus, mores, legeſque, ac mox
uam etiam verterentur. Ariſtomachus unus,
ndo nec ſuadendo ad deditionem ſatis vale-
nec, ſicut urbem prodiderat, locum proden-
arcis inveniebat; transfugit ad Hannonem.
renſes brevi poſt legati quum permiſſu Han-
is arcem intraſſent, perſuadent, ut traduci ſe
ocros paterentur, nec ultima experiri vellent.
hoc ut ſibi liceret, impetraverant & ab Anni-
, miſſis ad idipſum tum legatis. ita Crotone
exceſſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

exceſſum eſt: deductique Crotoniatæ ad mar
naves conſcendunt. Locros omnis multitud
abeunt. In Appulia ne hiems quidem quieta int
Romanos atque Annibalem erat. Luceriæ Sem
pronius conſul, Annibal haud procul Arpis hibe
nabat. Inter eos levia prœlia ex occaſione, a
opportunitate hujus aut illius partis oriebantu
meliorque eis Romanus, & indies cautior tutio
4 que ab inſidiis fiebat. In Sicilia Romanis om
mutaverat mors Hieronis, regnumque ad Hier
nymum nepotem ejus tranſlatum: puerum, vi
dum libertatem, nedum dominationem, mod
laturum. Lætè id ingenium tutores atque am
ad præcipitandum in omnia vitia acceperunt: q
ita futura cernens Hiero, ultima ſenecta volu
dicitur, liberas Syracuſas relinquere, ne ſub do
natu puerili, per ludibrium bonis artibus part
firmatumque interiret regnum. Huic conſilio c
ſumma ope obſiſtere filiæ: nomen regium pe
puerum futurum ratæ, regimen rerum omni
penes ſe, viroſque ſuos, Andranodorum,
Zoilum: nam ii tutorum primi relinquebant.
Non facile erat nonageſimum jam agenti ann
circumſeſſo dies noctèſque muliebribus bla
tiis liberare animum, & convertere ad publi
privatamque curam. Itaque tutores numero q
decim puero reliquit. quos precatus eſt mori
ut fidem erga populum Romanum, quinquag
annos ab ſe cultam inviolatam ſervarent, j
nemque ſuis potiſſimum veſtigiis inſiſtere vel
diſciplinæque, in qua edoctus eſſet. Poſt hæc m
data quum exſpiraſſet, tutores prodeunt. t
mento prolato, pueroque in conditionem pr
cto, (erat autem quindecim tunc ferme annor
paucis, qui per concionem ad excitandos cl
res diſpoſiti erant, approbantibus teſtamen
c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

teris velut patre amiſſo in orba civitate omnia menribus; funus fit regium, magis amore civium caritate, quam cura ſuorum celebre. Deinde teros tutores ſummovet Andranodorus: juvem jam eſſe dictitans Hieronymum, ac regni tentem: deponendoque tutelam, quæ ipſi cum ribus communis erat, in ſe unum omnium vi- convertit. Vix quidem ulli bono, moderato- 5
e regi facilis erat favor apud Syracuſanos, ſuc- dendi tanta caritate Hieronis. verum enim vero eronymus, velut ſuis vitiis deſiderabilem effi- e vellet avum, primo ſtatim conſpectu omnia am diſparia eſſent, oſtendit. nam qui per tot ans Hieronem, filiumque ejus Gelonem, nec ves habitu, nec alio ullo inſigni differentes à cete- civibus vidiſſent, conſpexere purpuram, ac diama, ac ſatellites armatos: quadrigiſque etiam orum equorum interdum ex regia proceden- n, more Dionyſii tyranni. Hunc tam ſuperm apparatum habitumque, convenientes ſequeitur, contemptus omnium hominum, ſuperbæ es, contumelioſa dicta: rari aditus non alienis do, ſed tutoribus etiam: libidines novæ, inhuna crudelitas. Itaque tantus omnes terror inerat, ut quidam ex tutoribus, aut morte volunia aut fuga præverterent metum ſuppliciorum. es ex iis, quibus ſolis aditus in domum familiar erat, Andranodorus & Zoilus, generi Hienis, & Thraſo quidam; de aliis quidem rebus ud magnopere audiebantur: tendendo autem o ad Carthaginienſes, Thraſo ad ſocietatem manam, certamine ac ſtudiis interdum in ſe vertebant animum adoleſcentis. Conjuratio tyranni caput facta, indicatur per calonem endam æqualem Hieronymi, & jam inde à ero in omnia familiaria jura aſſuetum. Index,

unum

unum ex conjuratis Theodotum, à quo ipſe ap-
pellatus erat, nominare potuit. qui comprehenſu
extemplo, traditusque Andranodoro torquendus
de ſe ipſe haud cunctanter faſſus, conſcios celabat
poſtremo, quum omnibus intolerandis patientia
humanæ cruciatibus laceraretur, victum malis ſ
ſimulans, avertit ab conſciis in inſontes indicium
Thraſonem eſſe auctorem conſilii mentitus. ne
niſi tam potenti duce confiſos, rem tantam auſu
ros ab latere tyranni, quorum capita viliſſima fin
genti inter dolores gemituſque occurrere. Maxim
animo tyranni credibile indicium Thraſo nomi
natus fecit. Itaque extemplo traditur ad ſuppli
cium. adjectique pœnæ ceteri juxta inſontes. Con
ſciorum nemo, quum diu ſocius conſilii torque
retur, aut latuit, aut fugit. tantum illis in virtut
ac fide Theodoti fiduciæ fuit: tantumque ipſ
6 Theodoto virium ad arcana occultanda. Itaqu
quod unum vinculum cum Romanis ſocietati
erat, Thraſone ſublato è medio, extemplo hau
dubie ad defectionem res ſpectabat. legatique a
Annibalem miſſi ac remiſſi ab eodem, cum An
nibale nobili adoleſcente, Hippocrates & Epici
des nati Carthagine, ſed oriundi ab Syracuſis, ex
ſule avo, Pœni ipſi materno genere. Per hos jun
cta ſocietas Annibali ac Syracuſano tyranno: ne
invito Annibale apud tyrannum manſerunt. Ap
pius Claudius prætor, cujus Sicilia provincia era
ubi ea accepit, extemplo legatos ad Hieronymum
miſit: qui quum ſeſe ad renovandam ſocietatem
quæ cum avo fuiſſet, veniſſe dicerent, per lud
brium auditi dimiſſique ſunt, ab quærente per jo
cum Hieronymo, *quæ fortuna eis pugnæ ad Cann*
fuiſſet? vix credibilia enim legatos Annibalis nar
rare. Velle quid veri ſit ſcire, ut ex eo utram ſpe
ſequatur, conſilium capiat. Romani, quum ſeri

legati

gationes audire cœpiſſet, redituros ſe ad eum di-
ntes eſſe; monito magis eo, quam rogato, ne ſi-
m temere mutaret, proficiſcuntur. Hierony-
us legatos Carthaginem miſit; ad fœdus ex ſo-
tate cum Annibale faciendum. Pacto conve-
, ut quum Romanos Sicilia expuliſſent (id au-
n brevi fore, ſi naves atque exercitum miſiſſent)
mera amnis, qui ferme inſulam dividit, finis
ni Syracuſani ac Punici imperii eſſet. Aliam
nde inflatus aſſentationibus eorum, qui eum
n Hieronis tantum, ſed Pyrrhi etiam regis ma-
ni avi jubebant meminiſſe, legationem miſit:
a æquum cenſebat, Sicilia ſibi omni cedi: Ita-
imperium proprium quæri Carthaginienſi po-
o. Hanc levitatem ac jactationem animi ne-
mirabantur in juvene furioſo, neque argue-
nt; dummodo averterent eum ab Romanis. Sed 7
nia in eo præcipitia ad exitium fuerunt. nam
um præmiſſis Hippocrate atque Epicide cum
is millibus armatorum ad tentandas urbes,
e præſidiis tenebantur Romanis; & ipſe in
ontinos cum cetero omni exercitu (erant autem
quindecim millia peditum equitumque) pro-
us eſſet; liberas ædes conjurati (& omnes for-
ilitabant) imminentes viæ anguſtæ, qua de-
ndere ad forum rex ſolebat, ſumpſerunt. ibi,
m inſtructi armatique ceteri tranſitum exſpe-
ntes ſtarent, uni ex eis (Dinomeni fuit nomen)
a cuſtos corporis erat, partes datæ ſunt, ut
m appropinquaret januæ rex, per cauſſam ali-
m in anguſtiis ſuſtineret ab tergo agmen. Ita
onvenerat, factum eſt. tanquam laxaret elatum
em ab ſtricto nodo, moratus turbam Dino-
es, tantum intervalli fecit, ut quum in præ-
untem ſine armatis regem impetus fieret, con-
eretur aliquot prius vulneribus quam ſuccurri

 poſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

poſſet. Clamore & tumultu audito, in Dinome-
nem jam haud dubie obſtantem tela conjiciuntur:
per quæ tamen, duobus acceptis vulneribus, evaſit.
Fuga ſatellitum, ut jacentem videre regem, facta
eſt. interfectores pars in forum ad multitudinem
lætam libertate, pars Syracuſas pergunt, ad præoc
cupanda Andranodori, regiorumq; aliorum con
ſilia. Incerto rerum ſtatu, Ap. Claudius bellum
oriens ex propinquo quum cerneret, ſenatum lit
teris certiorem fecit; Siciliam Carthaginienſi po
pulo & Annibali conciliari: ipſe adverſus Syracu
ſana conſilia, provinciam, regnique fines omn
convertit præſidia. Exitu anni ejus Q. Fabius e
auctoritate ſenatus Puteolos, per bellum cœptu
frequentari emporium, communiit, præſidium
que impoſuit. inde Romam comitiorum cau
veniens, in eum quem primum diem comitiale
habuit, comitia edixit; atque ex itinere præter u
bem in campum deſcendit. Eo die quum ſors pr
rogativæ Anienſi juniorum exiſſet, eaque T. O
cilium, & M. Æmilium Regillum conſules dic
ret; tum Q. Fabius ſilentio facto, tali oratione
8 uſus: *Si aut pacem in Italia aut bellum cum
hoſte haberemus, in quo negligentiæ aut errori lo
eſſet, qui veſtris ſtudiis, qua in campum ad mand
dos, quibus velitis, honores affertis, moram ul
afferret, is mihi parum meminiſſe videretur ve
libertatis. ſed quum in hoc bello, in hoc hoſte, nu
quam ab ullo duce ſine ingenti noſtra clade erra
ſit, eadem vos cura, qua in aciem armati deſce
tis, inire ſuffragium ad creandos conſules decet,
ſibi ſic quemque dicere; Annibali imperatori pa
conſulem nomino. Hoc anno ad Capuam Iub
Tauree Campano ſummo equiti provocanti, ſum
Romanus eques Aſellus Claudius oppoſitus. Adv
Gallum quondam provocantem in ponte Ani*

M

Ianlium, fidentem & animo & viribus, miſere, ajores noſtri. Ob eandem cauſſam haud multis nnis poſt fuiſſe non negaverim, cur M. Valerio non iffideretur, adverſus ſimiliter provocantem arma pienti Gallum ad certamen. Quemadmodum peites equiteſque optamus, ut validiores, ſi minus, pares hoſti, habeamus; ita duci hoſtium parem perperatorem quæramus. Quum qui eſt ſummus in vitate dux, eum legerimus; tamen repente lectus, annum creatus, adverſus veterem ac perpetuum perperatorem comparabitur, nullis neque temporis, que juris incluſum anguſtiis, quo minus ita omnia rat adminiſtretque, ut tempora poſtulabunt belli. bis autem in apparatu ipſo, ac tantum inchoantis res, annus circumagitur. Quoniam quales viros eare vos conſules deceat, ſatis eſt dictum; reſtat pauca de eis, in quos prærogativæ favor inclinat, dicam. M. Æmilius Regillus flamen eſt Quinalis, quem neque mittere a ſacris, neque retinere ſſumus, ut non Deûm aut belli deſeramus curam. acilius, ſororis meæ filiam uxorem, atque ex ea eros, habet. ceterum non ea veſtra in me majoſque meos merita ſunt, ut non potiorem privatis ceſſitudinibus Rempublicam habeam. Quilibet utarum vectorumque tranquillo mari gubernare eſt: ubi ſæva orta tempeſtas eſt, ac turbato mari itur vento navis, tum viro & gubernatore opus . Non tranquillo navigamus, ſed jam aliquot cellis ſubmerſi penè ſumus. itaque quis ad gunacula ſedeat, ſumma cura providendum ac ecavendum vobis eſt. In minore re experti, T. acili, operam tuam ſumus. haud ſane, cur ad jora tibi fidamus, documenti quicquam dediſti. ſſem hoc anno, cui tu præfuiſti, trium rerum ſſa paravimus: ut Africæ oram popularetur, ut a nobis Italiæ littora eſſent, ante omnia, ne

ſupplementum cum ſtipendio commeatuque ab Carthagine Annibali tranſportaretur. Create conſulem T. Otacilium, non dico ſi omnia hæc, ſed ſi aliquid eorum Reipublicæ præſtitit. Sin autem, te claſſem obtinente, etiam velut pacato mari qualibet Annibali tuta atq; integra ab domo venerunt; ſi ora Italiæ infeſtior hoc anno, quam Africa fuit; quid dicere potes, cur te potiſſimum ducem Annibali hoſti opponant? Si conſul eſſes, dictatorem dicendum exempl majorum noſtrorum cenſeremus. nec tu id indignar poſſes, aliquem in civitate Romana meliorem bell haberi, quam te. Magis nullius intereſt, quam tua T. Otacili, non imponi cervicibus tuis onus, ſub qu concidas. Ego magnopere ſuadeo, eodem animo, quo ſi ſtantibus vobis in aciem armatis repente delegend duo imperatores eſſent, quorum ductu atque auſpici dimicaretis, hodie quoque conſules creetis: quibus ſacramento liberi veſtri dicant, ad quorum edictum conveniant, ſub quorum tutela atque cura militen Lacus Thraſymenus & Cannæ, triſtis ad recordationem exempli; ad præcavendum ſimile, utiles documento ſunt. Præco Anienſem juniorum in ſuffragi

9 *revoca.* Quum T. Otacilius ferociter, eum continuare conſulatum velle, vociferaretur atq; obſtr peret, lictores ad eum accedere conſul juſſit. quia in urbem non inierat, protinus in campu ex itinere profectus, admonuit, cum ſecuribus ſ faſces præferri. Iterum prærogativa ſuffragiu init; creatique in ea conſules Q. Fabius Maxim quartum, M. Marcellus tertium. Eoſdem con les ceteræ centuriæ ſine variatione ulla dixeru & prætor unus refectus, Q. Fulvius Flaccus. N alii creati, T. Otacilius Craſſus iterum, Q. Fab conſulis filius, qui tum ædilis curulis erat, P. C nelius Lentulus. Comitiis prætorum perfectis, natusconſultum factum eſt, *ut Q. Fulvio ex*

ordin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ordinem urbana provincia eſſet: iſque potiſsimum conſulibus ad bellum profectis, urbi praeeſſet. Aquæ magnæ, & bis eo anno fuerunt: Tiberiſque agros inundavit cum magna ſtrage tectorum, pecorumque & hominum pernicie. Quinto anno ſecundi Punici belli, Q. Fabius Maximus quartum, M. Claudius Marcellus tertium, conſulatum ineuntes, plus ſolito converterant in ſe civitatis animos. multis enim annis tale conſulum par non fuerat. Referebant ſenes, ſic Maximum Rullum cum P. Decio ad bellum Gallicum, ſic poſtea Papirium & Carvilium adverſus Samnites, Brutioſque, & Lucanum cum Tarentino populum, conſules declaratos. Abſens Marcellus conſul creatus, quum ad exercitum eſſet; præſenti Fabio, atque ipſo comitia habente, conſulatus continuatus. Tempus ac neceſſitas belli, ac diſcrimen ſummæ rerum faciebant, ne quis aut in exemplũ exquireret, aut ſuſpectum cupiditatis imperii conſulem haberet. quin laudabant potius magnitudinem animi, quod quum ſummo imperatore eſſe opus Reipublicæ ſciret, ſeque eum haud dubie eſſe; minoris invidiam ſuam, ſi qua ex re oriretur, quam utilitatem
Reipublicæ feciſſet. Quo die magiſtratum inierunt 10
conſules, ſenatus in Capitolio eſt habitus: decretumq; omnium primum, ut conſules ſortirentur, compararentve inter ſe, uter cenſoribus creandis comitia haberet, priuſquam ad exercitum proficiſceretur. Prorogatum deinde imperium omnibus, qui ad exercitus erant; juſſique in provinciis manere. Ti. Gracchus Luceriæ, ubi cum volonum exercitu erat, T. Terentius Varro in agro Piceno, Manius Pomponius in Gallico. ex prætoribus prioris anni proprætor Q. Mucius obtineret Sardiniam, M. Valerius ad Brunduſium oræ maritimæ, intentus adverſus omnes motus Philippi Mace-

donum regis præeſſet. P. Cornelio Lentulo prætori Sicilia decreta provincia. T. Otacilio claſſis eadem, quam adverſus Carthaginienſes priore anno habuiſſet. Prodigia eo anno multa nunciata ſunt. quæ quo magis credebant ſimplices ac religioſi homines, eo etiam plura nunciabantur: Lanuvii in æde intus Soſpitæ Iunonis corvos nidum feciſſe. In Appulia palmam viridem arſiſſe Mantuæ ſtagnum effuſum Mincio amni, cruentum viſum. Et Calibus creta, & Romæ in forc boario ſanguine pluiſſe. Et in vico Iſtrico fon tem ſub terra tanta vi aquarum fluxiſſe, ut ſeria doliaque quæ in eo loco erant, provoluta velu impetus torrentis tulerit. Tacta de cœlo, atriun publicum in Capitolio, ædem in campo Vulcani nucem in Sabinis, publicamque viam, murum a portam Gabiis. Iam alia vulgata miracula erant haſtam Martis Præneſte ſua ſponte promotam bovem in Sicilia locutum: infantem in utero ma tris in Marrucinis, Io triumphe! clamaſſe: e muliére Spoleti virum factum: Hadriæ aram i cœlo, ſpecieſque hominum circum eam, cur candida veſte, viſas eſſe. Quin Romæ quoque i ipſa urbe ſecundum apum examen in foro viſun Affirmantes quidam legiones ſe armatas in Ian culo videre, concitaverunt civitatem ad arma: q tum in Ianiculo eſſent, negarunt quemquam ib præter aſſuetos collis ejus cultores, apparuiſſe. Ha prodigia hoſtiis majoribus procurata ſunt, ex ar ſpicum reſponſo: & ſupplicatio omnibus Di
11 quorum pulvinaria Romæ eſſent, indicta eſt. Pe petratis, quæ ad pacem Deûm pertinebant, Republ: belloque gerendo, & quantum copiarur & ubi quæque eſſent, conſules ad ſenatum ret lerunt. Duodeviginti legionibus bellum geri pl uit: binas conſules ſibi ſumere. binis Gallia

Siciliar

Siciliamque ac Sardiniam obtineri: duabuſque Q. Fabium prætorem Appuliæ, duabus volonum T. Gracchum circa Luceriam præeſſe. ſingulas C. Terentio procoſ. ad Picenum, & M. Valerio ad claſſem circa Brunduſium relinqui, & duas urbi præſidio eſſe. Hic ut numerus legionum expleretur, ſex novæ legiones erant ſcribendæ. eas primo quoque tempore conſules ſcribere juſſi, & claſſem parare: ut cum eis navibus, quæ pro Calabriæ littoribus in ſtatione eſſent, centum quinquaginta longarum navium claſſis eo anno expleretur. Delectu habito, & navibus novis deductis, Q. Fabius comitia cenſoribus creandis habuit. creati M. Atilius Regulus, & P. Furius Philus. Quum increbeſceret rumor, bellum in Sicilia eſſe; T. Otacilius eo cum claſſe proficiſci juſſus eſt. Quum deeſſent nautæ, conſules ex ſenatus conſulto edixerunt, *ut qui L. Æmilio, C. Flaminio cenſoribus, millibus æris quinquaginta ipſe aut pater ejus cenſus fuiſſet uſque ad centum millia; aut cui poſtea res tanta eſſet facta, nautam unum cum ſex menſium ſtipendio daret. qui ſupra centum millia uſque ad trecenta millia, tres nautas cum ſtipendio annuo: qui ſupra trecenta millia uſque ad decies æris, quinque nautas: qui ſupra decies, ſeptem: ſenatores octo nautas cum annuo ſtipendio darent.* Ex hoc edicto dati nautæ armati inſtructique ab dominis, cum triginta dierum coctis cibariis naves conſcenderunt. Tum primum eſt factum, ut claſſis Romana ſociis navalibus privata impenſa paratis compleretur. Hic major ſolito apparatus præcipuè conterruit 12 Campanos, ne ab obſidione Capuæ bellum ejus anni Romani inciperent. itaque legatos ad Annibalem oratum miſerunt, ut Capuam exercitum admoveret. ad eam oppugnandam novos exercitus ſcribi Romæ; nec ullius urbis defectioni magis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

inſenſos eorum animos eſſe. Id quia tam trepi
nunciabant, maturandum Annibal ratus, ne pr
venirent Romani, profectus Arpis ad Tifata, i
veteribus caſtris ſuper Capuam conſedit. inde N
midis Hiſpaniſque, ad præſidium ſimul caſtroru
ſimul Capuæ relictis, cum cetero exercitu ad l
cum Averni, (per ſpeciem ſacrificandi; re ipſa,
tentaret Puteolos, quodque ibi præſidium era
deſcendit. Maximus, poſtquam Annibalem Ar
profectum, & regredi in Campaniam, allatum e
nec die nec nocte intermiſſo itinere, ad exercitu
redit: & Ti. Gracchum ab Luceria Beneventu
copias admovere, Q. Fabium Prætorem (is fili
conſulis erat) Luceriam Graccho ſuccedere jub
In Siciliam eodem tempore duo prætores profec
P. Cornelius ad exercitum; Otacilius, qui mari
mæ oræ reique navali præeſſet; & ceteri in ſu
quiſque provincias profecti. & quibus prorog
tum imperium erat, eaſdem quas priore anno r
15 giones obtinuerunt. Ad Annibalem, quum ad l
cum Averni eſſet, quinque nobiles juvenes ab T
rento venerunt; partim ad Thraſymenum lacu
partim ad Cannas capti: dimiſſique domos cu
eadem comitate, qua uſus adverſus omnes Rom
norum ſocios Pœnus fuerat. Ii memores bene
ciorum ejus, *Perpuliſſe magnam partem ſe juve*
tutis Tarentinæ, referunt, *ut Annibalis amicitia*
ac ſocietatem, quam populi Romani mallent. leg
toſque ab ſuis miſſos rogare Annibalem, ut exercitu
propius Tarentum admoveat. Si ſigna ejus, ſi caſ
conſpecta a Tarento ſint, haud ullam interceſſura
moram, quin urbs dedatur. In poteſtate juniori
plebem, in manu plebis rem Tarentinam eſſe. A
nibal collaudatos eos, oneratoſque ingenti
promiſſis, domum ad cœpta maturanda redire
bet: ſe in tempore affuturum eſſe. Hac cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

dimiſſi Tarentini. Ipſum ingens cupido inceſſerat Tarenti potiundi. Vrbem eſſe videbat, quum opulentam nobilemque, tum maritimam, & in Macedoniam opportunè verſam: regemque Philippum hunc portum, ſi tranſiret in Italiam, quum Brunduſium Romani haberent, petiturum. Sacro inde perpetrato, ad quod venerat, & dum ibi moratur, pervaſtato agro Cumano uſque ad Miſeni promontorium, Puteolos repente agmen convertit; ad opprimendum præſidium Romanum. Sex millia hominum erant; & locus munimento quoque, non natura modo tutus. Triduum ibi moratus Pœnus, ab omni parte tentato præſidio, deinde ut nihil procedebat, ad populandum agrum Neapolitanum, magis ira quam potiundæ urbis ſpe proceſſit. Adventu ejus in propinquum agrum Nolana mota eſt plebs, jamdiu averſa ab Romana, & infeſta ſenatui ſuo. itaque legati ad arceſſendum Annibalem cum haud dubio promiſſo tradendæ urbis venerunt. Prævenit incœptum eorum Marcellus conſul à primoribus accitus. Die uno Sueſſulam à Calibus, quum Vulturnus amnis trajicientem moratus eſſet, contenderat. inde proxima nocte ſex millia peditum, equiteſque trecentos, qui præſidio ſenatui eſſent, Nolam intromiſit: & uti à conſule omnia impigre facta ſunt ad præoccupandam Nolam; ita Annibal tempus terebat; bis jam ante nequicquam tentata re, ſegnior ad credendum Nolanis factus. Iiſdem diebus & Q. 14
Fabius conſul ad Caſilinum tentandum, quod præſidio Punico tenebatur, venit. Et ad Beneventum, velut ex compoſito, parte altera Hanno ex Brutiis cum magna peditum equitumque manu, altera Ti. Gracchus ab Luceria acceſſit. qui primo oppidum intravit. Deinde, ut Hannonem tria millia ferme ab urbe ad Calorem fluvium caſtra poſuiſſe, &

inde agrum populari audivit; & ipſe egreſſus mœ-nibus, mille ferme paſſus ab hoſte caſtra locat: ibi-que concionem militum habuit. Legiones magna ex parte volonum habebat: qui jam alterum an-num libertatem tacite mereri, quam poſtulare pa-lam maluerant. Senſerat tamen hibernis egredien murmur in agmine eſſe querentium, numquamn liberi militaturi eſſent? Scripſeratque ſenatui, non tam quid deſiderarent; quam quid meruiſſent, bo-na fortique opera eorum ſe ad eam diem uſum neque ad exemplum juſti militis quicquam eis, præter libertatem, deeſſe. De eo permiſſum ipſ erat, faceret quod è Republica duceret eſſe. Itaqu prius quam cum hoſte manum confereret, pro nunciat; *tempus veniſſe ejus libertatis, quam di ſperaſſent, potiundæ. poſtero die ſignis collatis dimi caturum puro ac patenti campo; ubi ſine ullo inſi diarum metu vera virtute geri res poſſet. Qui capu hoſtis retuliſſet, eum ſe extemplo liberum juſſurum eſſe: qui loco ceſſiſſet, in eum ſervili ſupplicio anim adverſurum. Suam cuique fortunam in manu eſſe libertatis auctorem eis non ſe fore ſolum, ſed conſu lem M. Marcellum, ſed univerſos Patres, quos con ſultos ab ſe de libertate eorum, ſibi permiſiſſe.* Lit ras inde conſulis ac ſenatus conſultum recitavi Ad quæ clamor cum ingenti aſſenſu eſt ſublatu pugnam poſcebant, ſignumque ut daret extempl ferociter inſtabant. Gracchus prœlio in poſterur diem pronunciato, concionem dimiſit. Milit læti, præcipue quibus merces navatæ in unu diem operæ libertas futura erat, armis expedie

15 dis, quod reliquum diei fuit, conſumſerunt. Po ſtero die ubi ſigna cœperunt canere, primi om nium parati inſtructiq; ad prætorium conveniur Sole orto, Gracchus in aciem copias educit. n hoſtes moram dimicandi fecerunt. Decem & ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

em millia peditum erant; maxima ex parte Brutii, c Lucani. equites mille ducenti: inter quos pauci dmodum Italici, ceteri Numidæ ferè omnes Mauriq;. Pugnatum eſt & acriter, & diu. quatuor oris neutro inclinata eſt pugna: nec alia magis omanum impediebat res, quam capita hoſtium recia libertati facta. Nam ut quiſque hoſtem im-igre occiderat, primum capite ægre inter turbam umultumque abſcindendo tempus terebat: dein-e, occupata dextra tenendo caput, fortiſſimus uiſque pugnator eſſe deſierat: ſegnibus ac timi-is tradita pugna erat. Quod ubi tribuni militum raccho nunciaverunt, neminem ſtantem jam ulnerari hoſtem: carniſicari jacentes, & in dex-is militum pro gladiis humana capita eſſe; ſi-num dare propere juſſit: projicerent capita, inva-erentque hoſtem. Claram ſatis & inſignem virtu-m eſſe: nec dubiam libertatem futuram ſtrenuis ris. Tum redintegrata pugna eſt, & eques etiam hoſtem emiſſus. Quibus quum impigre Nu-idæ concurriſſent, nec ſegnior equitum quam ditum pugna eſſet; iterum in dubium adducta s: quum utrimque duces Romanus Brutium icanumque, toties à majoribus ſuis victos ſuba-oſque; Pœnus mancipia Romana, & ex ergaſtu-militem, verbis obtereret. Poſtremo pronun-at Gracchus, eſſe nihil quod de libertate ſpera-nt, niſi eo die fuſi fugatique hoſtes eſſent. Ea de- 16
um vox ita animos accendit, atque, renovato amore, velut alii repentè facti, tanta vi ſe in ho-em intulerunt, ut ſuſtineri ultra non poſſent. Pri-o anteſignani Pœnorum, deinde ſigna perturba-, poſtremo tota impulſa acies: inde haud dubiè rga data, ruuntque fugientes in caſtra: adeo pa-di trepidique, ut ne in portis quidem aut vallo uiſquam reſtiterit, ac propè continenti agmine,

Romani

Romani inſecuti, novum de integro prœlium in-
cluſi hoſtium vallo ediderint. Ibi ſicut pugna im-
peditior in anguſtiis, ita cædes atrocior fuit: & ad-
juvere captivi, qui rapto inter tumultum ferro
conglobati, & ab tergo ceciderunt Pœnos, & fu-
gam impedierunt. Itaque minus duo millia homi-
num ex tanto exercitu, & ea major pars equitum,
cum ipſo duce effugerunt: alii omnes cæſi aut ca-
pti. capta & ſigna duodequadraginta. Ex victori-
bus duo millia ferme cecidere. præda omnis (præ
terquam hominum captorum) militi conceſſa eſt
& pecus exceptum eſt, quod intra dies triginta do
mini cognoviſſent. Quum præda onuſti in caſtr
rediſſent, quatuor millia ferme volonum militum
qui pugnaverant ſegnius, nec in caſtra irruperan
ſimul; metu pœnæ collem haud procul caſtris ce
perunt. poſtero die per Tribunum militum ind
deducti, concione militum advocata à Graccho
ſuperveniunt. Vbi quum proconſul veteres milit
primum, prout cujuſque virtus atque opera in e
pugna fuerat, militarib. donis donaſſet; tunc quo
ad volones attineret, *omnes*, ait, *malle laudatos à ſ*
dignos indignoſque, quam quemquam eo die caſtig
tum eſſe. Quod bonum, fauſtum, felixque Reipubli
ipſiſque eſſet, omnes eos liberos eſſe jubere. Ad qua
vocem quum clamor ingenti alacritate ſublatus e
ſet; ac nunc complexi inter ſe gratulanteſque, nu
manus ad cœlum tollentes, bona omnia popu
Romano Gracchoque ipſi precarentur; tum Gra
chus: *Prius quam omnes jure libertatis æquaſſem*, i
quit, *neminem nota ſtrenui aut ignavi militis nota*
ſe volui. Nunc exſoluta jam fide publica, ne diſcr
men omne virtutis ignaviæque pereat, nomina eoru
qui detractatæ pugnæ memores ſeceſſionem paulo a
te fecerunt, referri ad me jubebo: citatoſque ſingulos j
rejurando adigam, niſi queis morbus cauſſa erit, n

ter, quam ſtantes cibum potumque, quoad ſtu-
udia facient, capturos eſſe. Hanc mulctam ita
uo animo feretis, ſi reputabitis, nulla ignavia
ta leviore vos deſignari potuiſſe. Signum deinde
lligendi vaſa dedit: militeſque prædam portan-
agenteſque, per laſciviam ac jocum ita ludi-
ndi Beneventum rediere, ut ab epulis per cele-
em feſtumque diem actis, non ex acie reverti vi-
rentur. Beneventani omnes turba effuſa quum
viam ad portas exiſſent, complecti milites, gra-
lari, vocare in hoſpitium. Apparata convivia
nnibus in propatulo ædium fuerant: ad ea invi-
bant, Gracchumque orabant, ut epulari permit-
et militibus. Et Gracchus ita permiſit, in pu-
co epularentur omnes. Ante ſuas quibuſque fo-
prolata omnia. pileati, aut lana alba velatis ca-
ibus volones epulati ſunt; alii accubantes, alii
ntes: qui ſimul miniſtrabant, veſcebanturque.
igna res viſa, ut ſimulacrum celebrati ejus diei
acchus, poſtquam Romam rediit, pingi juberet
æde Libertatis, quam pater ejus in Aventino ex
ltaticia pecunia faciendam curavit dedicavit-
e. Dum hæc ad Beneventum geruntur, Anni- 17
l depopulatus agrum Neapolitanum, ad Nolam
ſtra movet. quem ubi adventare conſul ſenſit,
mponio proprætore cum eo exercitu, qui ſuper
eſſulam in caſtris erat, accito, ire obviam hoſti
tat, ne moram dimicandi faceret. Claudium
eronem cum robore equitum, ſilentio noctis
averſam maximè ab hoſte portam emittit:
cumvectumque occultè ſubſequi ſenſim agmen
ſtium jubet. & quum coortum prœlium vide-
, ab tergo ſe objicere. Id errore viarum, an
iguitate temporis, Nero exſequi non potuerit,
certum eſt. Abſente eo quum prœlium com-
iſſum eſſet, ſuperior quidem haud dubie Roma-

nus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nus erat: ſed quia equites non affuere in tempore,
ratio compoſitæ rei turbata eſt. non auſus inſequi
cedentes Marcellus, vincentibus ſuis ſignum re-
ceptui dedit. Plus tamen duo millia hoſtium eo
die cæſa traduntur: Romanorum minus quadrin-
gentis. Solis ferè occaſu Nero diem noctemque
nequicquam fatigatis equis hominibuſque, ne viſo
quidem hoſte rediens, adeo graviter eſt ab conſu-
le increpatus, ut per eum ſtetiſſe diceret, quo mi-
nus accepta ad Cannas redderetur hoſti clades.
Poſtero die Romanus in aciem deſcendit: Pœnus
tacita etiam confeſſione victus, caſtris ſe tenuit.
Tertio die ſilentio noctis, omiſſa ſpe Nolæ potiun-
dæ, rei numquam proſperè tentatæ, Tarentum
18 ad certiorem ſpem proditionis proficiſcitur. Ne
minore animo res Romanæ domi quam militiæ
gerebantur. Cenſores vacui ab operum locan-
dorum cura, propter inopiam ærarii, ad more
hominum regendos animum adverterunt, caſti-
gandaque vitia; quæ velut diutinis morbis ægr
corpora ex ſeſe gignunt, nata bello erant. Primum
eos citaverunt, qui poſt Cannenſem pugnam Rem
publicam deſeruiſſe Italiaque exceſſiſſe velle dice
bantur. princeps eorum L. Cæcilius Metellus, qu
quæſtor tum fortè erat. Iuſſo deinde eo, cæteri
que ejuſdem noxæ reis cauſſam dicere, quum pur
gari nequiſſent, pronuntiarunt, verba oratio
nemque eos adverſus Rempublicam habuiſſe, qu
conjuratio deſerendæ Italiæ cauſſa fieret. Secun
dum eos citati nimis callidi exſolvendi jurisju
randi interpretes: qui captivorum ex itinere re
greſſi clam in caſtra Annibalis, ſolutum quo
juraverant redituros, rebantur. His ſuperioribu
que illis equi adempti, qui publicum equum ha
bebant: tribuque moti, ærarii omnes facti. Ne
que ſenatu modo, aut equeſtri ordine regend
cu

ra ſe cenſorum tenuit. nomina omnium ex ju-
iorum tabulis excerpſerunt, qui quadriennio non
nilitaſſent; quibus neque vacatio juſta militiæ,
eque morbus cauſſa fuiſſet. Et ea ſupra duo mil-
a nominum in ærarios relata, tribuque omnes
noti. additumque inerti cenſoriæ notæ triſte ſe-
atusconſultum: ut ii omnes, quos cenſores no-
aſſent, pedibus mererent, mitterenturque in Si-
iliam ad Cannenſis exercitus reliquias, cui mili-
um generi non prius quam pulſus Italia hoſtis
ſſet, finitum ſtipendiorum tempus erat. Quum
enſores, ob inopiam ærarii ſe jam locationibus
bſtinerent ædium ſacrarum tuendarum, curu-
umque equorum præbendorum, ac ſimilium his
erum; convenere ad eos frequentes, qui haſtæ
ujus generis aſſueverant: hortatique cenſores,
t omnia perinde agerent locarentque, ac ſi pecu-
ia in ærario eſſet. Neminem niſi bello confecto,
ecuniam ab ærario petiturum eſſe. Convenere
leinde domini eorum, quos T. Sempronius ad
Beneventum manu emiſerat: arceſſitoſque ſe ab
riumviris menſariis eſſe dixerunt, ut precia ſer-
vorum acciperent. ceterum non ante quam bello
confecto accepturos eſſe. Quum hæc inclinatio
animorum plebis ad ſuſtinendam inopiam ærarii
fieret; pecuniæ quoque pupillares primo, deinde
viduarum cœptæ conferri: nuſquam eas tutius
ſanctiuſque deponere credentibus, qui deferebant,
quam in publica fide. inde ſi quid emptum para-
tumque pupillis ac viduis foret, à quæſtore per-
ſcribebatur. Manavit ea privatorum benignitas
ex urbe etiam in caſtra, ut non eques, non centu-
rio ſtipendium acciperent, mercenariumque incre-
pantes vocarent, qui accepiſſet. Q. Fabius Conſul 19
ad Caſilinum caſtra habebat, quod duûm mil-
lium Campanorum, & ſeptingentorum militum
Anni-

Annibalis tenebatur præſidio. Præerat Statius M
tius, miſſus ab Cn. Magio Attelano: qui eo ann
Medixtuticus erat, ſervitiaque & plebem prom
ſcue armabat, ut caſtra Romana invaderet; inte
to conſule ad Caſilinum oppugnandum. Nihil e
rum Fabium fefellit. Itaque Nolam ad collega
mittit, altero exercitu, dum Caſilinum oppugn
tur, opus eſſe, qui Campanis opponatur. Vel i
relicto Nolæ præſidio modico veniret: vel ſi eu
Nola teneret, & nec dum ſecuræ res ab Anniba
eſſent, T. Gracchum proconſulem à Beneven
acciturum. Hoc nuncio Marcellus duobus mil
tum millibus Nolæ in præſidio relictis, cum c
tero exercitu Caſilinum venit, adventuque ej
Campani jam moventes ſeſe quieverunt. Ita à du
bus conſulibus Caſilinum oppugnari cœptum. u
quum multa ſuccedentes temerè mœnibus Rom
ni milites acciperent vulnera, neque ſatis incœp
ſuccederet, Fabius, omittendam rem parvam
juxta magnis difficilem, abſcedendumque in
cenſebat, quum res majores inſtarent. Marcell
multa magnis ducibus ſicut non aggredienda,
ſemel aggreſſis non dimittenda eſſe, dicendo, q
magna famæ momenta in utramque partem f
rent, tenuit, ne incœpto abiretur. Vineæ in
omniaque alia operum machinationumque ge
ra quum admoverentur, Campanique Fabiu
orarent, ut abire Capuam tuto liceret; pau
egreſſis, Marcellus portam, qua egrediebant
occupavit, cædeſque promiſcue omnium ci
portam primò, deinde, irruptione facta, etia
in urbe fieri cœpta eſt. Quinquaginta ferè prin
egreſſi Campanorum, quum ad Fabium conf
giſſent, præſidio ejus Capuam pervenerunt. Ca
linum, inter colloquia cunctationemque pete
tium fidem, per occaſionem captum eſt. capti
quiq

que Campanorum, quique Annibalis militum
t, Romam miſſi, atque ibi in carcere incluſi
: oppidanorum turba per finitimos populos
uſtodiam diviſa. Quibus diebus à Caſilino re 20
geſta receſſum eſt, eis Gracchus in Lucanis
uot cohortes in ea regione conſcriptas cum
fecto ſociorum in agros hoſtium prædatum
t. eos effuſe palatos Hanno adortus, haud
to minorem quam ad Beneventum acceperat,
didit hoſti cladem, atque in Brutios raptim, ne
cchus aſſequeretur, conceſſit. Conſules Mar-
s retro, unde venerat, Nolam redit; Fabius in
nium ad populandos agros, recipiendaſque
is, quæ defecerant, urbes, proceſſit. Caudinus
nis gravius devaſtatus; peruſti latè agri, præ-
ecudum hominumque actæ. oppida vi capta,
pulteria, Theleſia, Compſa, Melæ, Fulfulæ &
itanium. ex Lucanis Blandæ. Appulorum
æ oppugnatæ. Millia hoſtium in his urbibus
iti quinque capta aut occiſa: & recepti perfu-
recenti ſeptuaginta; quos quum Romam mi-
conſul, virgis in comitio cæſi omnes, ac de
dejecti. Hæc à Q. Fabio intra paucos dies
. Marcellum ab gerundis rebus valetudo ad-
Nolæ tenuit. Et à prætore Q. Fabio, cui circa
riam provincia erat, Accua oppidum per eos
vi captum: ſtativaque ad Ardoneas commu-
Dum hæc aliis locis ab Romanis geruntur,
Tarentum pervenerat Annibal, cum maxima
ium, quacunque ierat, clade. In Tarentino
am agro pacatum incedere agmen cœpit. ni-
i violatum, neque uſquam via exceſſum eſt:
ebatque non id modeſtia militum aut ducis,
d conciliandos Tarentinorum animos, fieri.
tum quum prope jam mœnibus acceſſiſſet,
ad conſpectum primi agminis, ut rebatur,

motu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

motu facto, caſtra ab urbe ferme paſſius mille l
cat. Tarentum triduo antequam Annibal ad m
nia accederet, à M. Valerio proprætore, qui cl
ad Brunduſium præerat, T. Valerius legatus n
ſus. Is primore juventute conſcripta, diſpoſitiſ
ad omnes portas, circaque muros, qua res poſtu
bat, ſtationibus; die ac nocte plurimum intent
neque hoſtibus, neque dubiis ſociis loci quicqu
præbuit ad tentandum. Sicque diebus aliquot f
ſtra ibi abſumptis, Annibal, quum eorum ne
qui ad lacum Averni adiſſent, aut ipſi venirent
nuncium literaſve mitterent, vana promiſſa ſe
mere ſecutum cernens, caſtra inde movit. T
quoque, intacto agro Tarentino (quamquam
mulata lenitas nihildum profuerat, tamen ſpe
befactandæ fidei haud abſiſtens) Salapiam ut
nit, frumentum ex agris Metapontino atque
racleenſi (jam media æſtas exacta erat, & hibe
placebat locus) comportat. Prædatum inde
midæ Maurique per Salentinum agrum proxin
que Appuliæ ſaltus dimiſſi. unde ceteræ præ
haud multum, equorum greges maxime abact
quibus ad quatuor millia domanda equitibu

21 viſa. Romani, quum bellum nequaquam cont
nendum in Sicilia oreretur, morſque tyranni
ces magis impigros dediſſet Syracuſanis, qu
cauſſam aut animos mutaſſet; M. Marcello a
conſulum eam provinciam decernunt. Secun
Hieronymi cædem primo tumultuatum in Le
tinis apud milites fuerat, vociferatumque fer
ter, parentandum regi ſanguine conjuratorum
Deinde libertatis reſtitutæ dulce auditu no
crebro uſurpatum, ſpes facta ex pecunia regi
gitionis, militiæque fungendæ potioris ducibu
relata tyranni fœda ſcelera, fœdioreſque libid
adeò mutavere animos, ut inſepultum jacere

s paulo ante deſiderati regis paterentur. Quum
teri ex conjuratis ad exercitum obtinendum re-
anſiſſent, Theodotus & Soſis regiis equis quan-
maximo curſu poterant, ut ignaros omnium
;ios opprimerent, Syracuſas contendunt. cete-
n prævenerat, non fama ſolum, (qua nihil in
ibus rebus eſt celerius,) ſed nuncius etiam ex
;iis ſervis. Itaque Andranodorus, & inſulam &
cem, & alia quæ poterat, quæque opportuna
int, præſidiis firmarat. Hexapylo Theodotus
Soſis poſt ſolis occaſum jam obſcura luce in-
cti, quum cruentam regiam veſtem atq; inſigne
pitis oſtentarent, travecti per Tycham, ſimul ad
ertatem ſimul ad arma vocantes, in Acradinam
nvenire jubent. Multitudo pars procurrit in
is, pars in ædium veſtibulis ſtat: pars ex tectis
eſtriſque proſpectant, & quid rei ſit rogitant.
nnia luminibus collucent, ſtrepituque vario
mplentur. armati locis patentibus congregan-
. inermes ex Olympii Iovis templo ſpolia Gal-
rum Illyriorumque, dono data Hieroni à popu-
Romano fixaque ab eo, detrahunt; precantes
vem, ut volens propitius præbeat ſacra arma;
patria, pro Deûm delubris, pro libertate ſeſe
mantibus. Hæc quoque multitudo ſtationibus
principes regionum urbis diſpoſitis adjungi-
. In inſula inter cetera Andranodorus præſi-
s firmat horrea publica. Locus ſaxo quadrato
ptus, atque arcis in modum emunitus, capitur ab
ventute quæ præſidio ejus loci attributa erat:
ttuntque nuncios in Acradinam; horrea fru-
entumque in ſenatus poteſtate eſſe. Luce prima 22
pulus omnis armatus inermiſque in Acradinam
curiam convenit. ibi pro Concordiæ ara, quæ
eo ſita loco erat, ex principibus unus nomine
lyneus concionem & liberam & moderatam
habuit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

habuit: *Servitudinis indignitatiſque homines*
pertos, adverſus notum malum irritatos eſſe.
cordia civilis quas importet clades, audiſſe ma
patribus Syracuſanos, quam ipſos vidiſſe. A
quod impigre ceperint, laudare: magis laud
rum, ſi non utantur, niſi ultima neceſſitate co
In præſentia legatos ad Andranodorum mitti
cere, qui denuncient, ut in poteſtate ſenatus a
puli ſit: portæ Inſulæ pateant, recedat præſidi
Si tutelam alieni regni ſuum regnum velit fa
eundem ſe cenſere: multo acrius ab Andrano
quam ab Hieronymo repeti libertatem. Ab hac c
cione legati miſſi ſunt. Senatus inde haberi
ptus eſt. quod ſicut regnante Hierone man
publicum conſilium, ita poſt mortem ejus
eam diem nulla de re neque convocati neque
ſulti fuerant. Vt ventum ad Andranodorum
ipſum quidem movebat & civium conſenſ
quum aliæ occupatæ urbis partes, tum pars i
læ, velut munitiſſima prodita atque alienata
evocatum eum ab legatis Demarata uxor,
Hieronis, inflata adhuc regiis animis ac mul
ſpiritu, admonet ſæpe uſurpatæ Dionyſii tyr
vocis: *qua, pedibus tractum, non inſidentem*
relinquere tyrannidem dixerit debere. Facil
momento quo quis velit, cedere poſſeſſione m
fortunæ: facere & parare eam, difficile atq
duum eſſe. Paululum ſumeret ſpatii ad conſu
dum ab legatis. eo uteretur ad arceſſendos ex L
tinis milites: quibus ſi pecuniam regiam polli
eſſet, omnia in poteſtate ejus futura. Hæc m
bria conſilia Andranodorus neque tota aſper
eſt, neque extemplo accepit: tutiorem ad op
fectandas ratus eſſe viam, ſi in præſentia tem
ceſſiſſet. Itaque legatis renunciare juſſit, fut
ſe in ſenatus ac populi poteſtate. Poſtero die

p

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

na patefactis inſulæ portis, in forum Acradinæ
ſit. ibi in aram Concordiæ, ex qua pridie Po-
eus concionatus erat, eſcendit: orationemque
n orſus eſt, qua primum cunctationis ſuæ ve-
m petivit. *Se enim clauſas habuiſſe portas; non*
rantem ſuas res à publicis, ſed ſtrictis ſemel gla-
s timentem, qui finis cædibus eſſet futurus: u-
n, quod ſatis libertati foret, contenti nece tyranni
it, an quicumque aut propinquitate, aut affini-
, aut aliquibus miniſteriis regiam contigiſſent,
na culpa rei trucidarentur. Poſt quam animad-
it, eos qui liberaſſent patriam, ſervare etiam
ratam velle, atque undique conſuli in medium;
dubitaſſe, quin & corpus ſuum, & cetera om-
, quæ ſuæ fidei tutelæque eſſent, quoniam eum, qui
ndaſſet, ſuus furor abſumpſiſſet, patriæ reſtitue-
Converſus deinde ad interfectores tyranni,
nomine appellans Theodorum ac Soſim: *Fa-*
us, inquit, *memorabile feciſtis. Sed mihi credite,*
oata veſtra gloria, nondum perfecta eſt: peri-
umque ingens manet, niſi paci & concordiæ con-
tis, ne libera efferatur Reſpublica. Poſt hanc 23
tionem claves portarum pecuniæque regiæ an-
pedes eorum poſuit. atque illo quidem die di-
ſſi ex concione læti, circa omnia fana Deûm
plicaverunt cum conjugibus ac liberis: poſtero
comitia Prætoribus creandis habita. Creatus
primis Andranodorus, ceteri magna ex parte
erfectores tyranni. duos etiam abſentes, Sopa-
m ac Dinomenen fecerunt. Qui auditis iis quæ
acuſis acta erant, pecuniam regiam, quæ in
ontinis erat, Syracuſas devectam, quæſtoribus
idipſum creatis tradiderunt: & ea quæ in in-
a erat, & Acradina tradita eſt, murique ea pars,
æ ab cætera urbe nimis firmo munimento in-
ſepiebat inſulam, conſenſu omnium dejecta eſt.

ſecutæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſecutæ & ceteræ res hanc inclinationem ani-
rum ad libertatem. Hippocrates atque Epic
audita morte tyranni, quam Hippocrates e
nuncio interfecto celare voluerat; deſerti à mi
bus, quia id tutiſſimum ex præſentibus videb
Syracuſas rediere. ubi ne ſuſpecti obſervare
tamquam novandi res aliquam occaſionem
rentes, prætores primum, deinde per eos ſen
adeunt: Ab Annibale ſe miſſos prædicant ad
ronymum; tamquam amicum ac ſocium. pa
imperio ejus, cujus imperator ſuus voluerit.
ad Annibalem redire. ceterum quum iter t
non ſit, vagantibus paſſim per totam Sicilian
manis armis, petere ut præſidii dent aliquid
Locros in Italiam perducantur. gratiam ma
eos parva opera apud Annibalem inituros.
res impetrata: abire enim duces regios, quu
ritos militiæ, tum egentes eoſdem atque au
cupiebant: ſed quod volebant, non quam
rato opus erat, naviter expediebant. Interi
venes militares, & aſſueti militibus, nunc
eos ipſos, nunc apud transfugas, quorum ma
pars ex navalibus ſociis Romanorum erat,
etiam apud infimæ plebis homines crimin
bant in ſenatum optimateſque: id moliri cla
atque ſtruere, ut Syracuſæ per ſpeciem reco
tæ ſocietatis in ditione Romanorum ſint
factio, & pauci auctores fœderis renovati
24 nentur. His audiendis credendiſque opp
multitudo major indies Syracuſas conflueb
Hippocrati & Epicidi ſolum ſpem novan
rerum, ſed Andranodoro etiam præbeba
feſſus tandem uxoris vocibus monentis,
illud eſſe tempus occupandi res, dum turba
nia nova atque incondita libertate eſſent, d
giis ſtipendiis paſtus obverſaretur miles: d

nibale miſſi duces aſſueti militibus juvare poſ-
t incœpta; cum Themiſtio, cui Gelonis filia
pta erat, rem conſociatam paucos poſt dies A-
oni cuidam tragico actori, cui & alia arcana
mmittere aſſuerat, incaute aperit. Huic & ge-
s & fortuna honeſta erant, nec ars, quia nihil
e apud Græcos pudori eſt, ea deformabat. itaque
em potiorem ratus, quam patriæ debebat, indi-
m ad Prætores defert. Qui ubi rem haud va-
n eſſe certis indiciis compererunt, conſultis ſe-
oribus, & auctoritate eorum præſidio ad fores
ſito, ingreſſos curiam Themiſtium atque An-
nodorum interfecerunt: & quum tumultus ab
in ſpeciem atrociore, cauſſam aliis ignoranti-
s, ortus eſſet; ſilentio tandem facto, indicem in
iam introduxerunt. Qui quum ordine omnia
ocuiſſet, & principium conjurationis factum ab
rmoniæ Gelonis filiæ nuptiis, quibus Themi-
o juncta eſſet; Afrorum Hiſpanorumque auxi-
res inſtructos ad cædem, Prætorum principum-
e aliorum; bonaque eorum prædæ futura inter-
toribus pronunciatum; jam mercenariorum
anum aſſuetam imperiis Andranodori paratam
ſſe ad inſulam rurſus occupandam; ſingula
inde, quæ, per quoſque agerentur, totamque vi-
armiſque inſtructam conjurationem ante ocu-
s poſuiſſet; ſenatui quidem tam jure cæſi, quam
ieronymus, videbantur. Ante curiam variæ at-
e incertæ rerum multitudinis clamor erat. quam
ociter minitantem, in veſtibulo curiæ corpora
njuratorum eo metu compreſſerunt, ut ſilentes
egram plebem in concionem ſequerentur. So-
tro mandatum ab ſenatu & ab collegis, ut verba
ceret. Is tamquam reos agebat. ab anteacta vita 25
ſus, quæcumque poſt Hieronis mortem ſceleſte
que impie facta eſſent, Andranodorum ac The-

miſtium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

miſtium arguit feciſſe. *Quid enim ſua ſponte*
ciſſe Hieronymum puerum, ac vix dum pubeſce
tem facere potuiſſe? Tutores ac magiſtratus e
ſub aliena invidia regnaſſe. itaque aut ante Hie
nymum, aut certe cum Hieronymo perire eos
buiſſe. At illos debitos jam morti deſtinatoſq
alia nova ſcelera poſt mortem tyranni molitos:
lam primo, cum clauſis Andranodorus inſulæ p
tis hæreditatem regni creverit, quæque procura
tenuerat, pro domino poſſederit; proditus deinde
eis, qui in inſula erant, circumſeſſus ab unive
civitate, quæ Acradinam tenuerit, nequicquam
lam atque aperte petitum regnum, clam & d
affectare conatus ſit, & ne beneficio quidem atq
honore potuerit vinci, quam inter liberatores
triæ inſidiator ipſe libertatis creatus eſſet Præt
Sed animos eis regios regias conjuges feciſſe: alt
Hieronis, alteri Gelonis, filias nuptas. Sub hanc v
cem ex omnibus partibus concionis clamor o
tur, nullam earum vivere debere, nec quemqu
ſupereſſe tyrannorum ſtirpis. Hæc natura mul
tudinis eſt, aut ſervit humiliter aut ſuperbe dor
natur: libertatem, quæ media eſt, nec ſpern
modice, nec habere ſciunt: & non ferme deſ
irarum indulgentes miniſtri, qui avidos atque
temperantes plebeiorum animos, ad ſanguinem
cædes irritent. Sicut tum extemplo Prætores
gationem promulgarunt: acceptaque pene pr
quam promulgata eſt, ut omnes regiæ ſtirpis
terficerentur. miſſique à Prætoribus Demarat
Hieronis, & Harmoniam Gelonis filias, co
juges Andranodori & Themiſtii, interfeceru
26 Heraclea erat filia Hieronis, uxor Soſippi,
legatus ab Hieronymo ad regem Ptolemæu
miſſus, voluntarium conſciverat exilium.
quum ad ſe quoque venire præſciſſet, in ſac

rii

ium ad penates confugit cum duabus filiabus vir-
inibus, reſolutis crinibus, miſerabilique alio
abitu: & ad ea addidit preces, *nunc per memo-
iam Hieronis patris, Geloniſque fratris, ne ſe in-
oxiam invidia Hieronymi conflagrare ſinerent.
Nihil ſe ex regno illius, præter exilium viri, habe-
e: neque fortunam ſuam eandem vivo Hieronymo
uiſſe quam ſororis, neque interfecto eo cauſſam
andem eſſe. Quid? quod ſi Andranodoro conſilia
roceſſiſſent, illa cum viro fuerit regnatura: ſibi
um ceteris ſerviendum. Si quis Soſippo nunciet,
nterfectum Hieronymum, ac liberatas Syracuſas;
ui dubium eſſe, quin extemplo conſcenſurus ſit na-
im, atque in patriam rediturus? Quantum ſpes
ominum fallit! In liberata patria conjugem ejus,
c liberos de vita dimicare; quid obſtantes libertati,
ut legibus? Quod ab ſe cuiquam periculum, à
ola ac prope vidua, & puellis in orbitate degenti-
us eſſe? At enim periculi quidem nihil ab ſe time-
i: inviſam tantum regiam ſtirpem eſſe. Ablega-
ent ergo procul ab Syracuſis Siciliaque, & aſpor-
ari Alexandriam juberent, ad virum uxorem, ad
atrem filias.* Averſis auribus animiſque, caſſè ne
empus tereretur, (ferrum enim quoſdam expe-
lientes cernebat) tum omiſſis pro ſe precibus, puel-
is ut ſaltem parcerent, orare inſtitit: à qua ætate
tiam hoſtes iratos abſtinere, ne tyrannos ulci-
cendo, quæ odiſſent ſcelera, ipſi imitarentur. Inter
hæc abſtractam à penetralibus jugulant: in virgi-
nes deinde reſperſas matris cruore impetum fa-
iunt. quæ alienata mente ſimul luctu metuque,
velut captæ furore, eo curſu ſe ex ſacrario prori-
uerunt; ut ſi effugium patuiſſet in publicum, im-
leturæ urbem tumultu fuerint. Tum quoq; haud
magno ædium ſpatio inter medios tot armatos
aliquoties integro corpore evaſerunt: tenentibuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

que quum tot ac tam validæ eluctandæ manus
ſent, ſeſe eripuerunt: tandem vulneribus confect
quum omnia repleſſent ſanguine, exanimes c
ruerunt. Cædemque per ſe miſerabilem miſera
liorem caſus fecit: quod paulo poſt nuncius ven
mutatis repente ad miſericordiam animis, ne
terficerentur. Ira deinde ex miſericordia or
quod adeo feſtinatum ad ſupplicium, neque lo
pœnitendi, aut regreſſus ab ira relictus eſſet. ita
fremere multitudo, & in locum Andranodori
Themiſtii (nam ambo prætores fuerunt) com
poſcere: quæ nequaquam ex ſententia prætor
27 futura eſſent. Statutus eſt comitiis dies: quo
opinantibus omnibus unus ex ultima turba Ep
dem nominavit, tum inde alius Hippocratem.
briores deinde eæ voces, & cum haud dubio
ſenſu multitudinis eſſe. Et erat confuſa conc
non populari modo, ſed militari quoque tu
magna ex parte etiam perfugis, qui omnia nov
cupiebant, permiſtis. Prætores diſſimulare pri
& trahendam rem eſſe poſtremò victi conſenſu
ſeditionem metuentes, pronunciant eos præto
Nec illi primo ſtatim creati nudare quid velle
quamquam ægre ferebant, & de induciis die
decem legatos iſſe ad Appium Claudium, & in
tratis eis alios, qui de fœdere antiquo renova
agerent, miſſos. Ad Murgantiam tum claſſem
vium centum Romanus habebat, quo evade
motus ex cædibus tyrannorum orti Syrac
quove eos ageret nova atque inſolita libertas,
riens. Per eoſdem dies quum ad Marcellun
nientem in Siciliam, legati Syracuſani miſ
Appio eſſent, auditis conditionibus pacis; Ma
lus poſſe rem convenire ratus, & ipſe legatos
racuſas, qui coram cum prætoribus de renova
fœdere agerent, miſit. Et jam ibi nequaquan

dem quies & tranquillitas erat. poſtquam Puni-
cam claſſem acceſſiſſe Pachynum allatum eſt,
demto timore Hippocrates & Epicides, nunc apud
mercenarios milites, nunc apud transfugas, prodi
Romano Syracuſas, criminabantur. Vt vero Ap-
pius naves ad oſtium portus, quo aliæ partis ho-
minibus animus accederet, in ſtatione habere cœ-
pit, ingens in ſpeciem criminibus vanis acceſſerat
fides: ac primo etiam tumultuoſe decurrerat mul-
titudo ad prohibendos, ſi in terram egrederentur.
In hac turbatione rerum, in concionem vocari 28
placuit. ubi quum alii alio tenderent, nec procul
ſeditione res eſſet, Apollonides principum unus
orationem ſalutarem, ut in tali tempore habuit:
*Nec ſpem ſalutis, nec perniciem propiorem unquam
civitati ulli fuiſſe. Si enim uno animo omnes, vel
ad Romanos vel ad Carthaginienſes inclinent, nul-
lius civitatis ſtatum certiorem fore. ſi alius alio tra-
hat res, non inter Pœnos Romanoſque bellum atro-
cius fore, quam inter ipſos Syracuſanos; quum intra
eoſdem muros pars unaquæque ſuos exercitus, ſua
arma, ſuos habitura ſit duces. Itaque ut omnes idem
ſentiant, ſumma vi agendum eſſe: utra ſocietas ſit
utilior, eam longe minorem ac levioris momenti
conſultatione eſſe. tamen Hieronis potius quam Hie-
ronymi auctoritatem ſequendam in ſociis legendis,
vel quinquaginta annis feliciter expertam amici-
tiam nunc incognitæ, quondam infideli, præferen-
dam. Eſſe etiam momenti aliquid ad conſilium,
quod Carthaginienſibus ita pax negari poſſit, ut non
utique in præſentia bellum cum eis geratur: cum
Romanis extemplo aut pacem, aut bellum haben-
dum.* Quo minus cupiditatis ac ſtudii viſa eſt ora-
tio habere, eo plus auctoritatis habuit. Adjectum
eſt prætoribus ac delectis ſenatorum militare et-
iam conſilium. juſſi & duces ordinum præfectique

auxiliorum ſimul conſulere. Quum ſæpe acta res eſſet magnis certaminibus, poſtremò quia belli cum Romanis gerendi ratio nulla apparebat, pacem fieri placuit. mittique cum eis legatos ad rem
29 confirmandam. Dies haud ita multi interceſſerunt, quum ex Leontinis legati præſidium finibus ſuis orantes venerunt. Quæ legatio peropportuna viſa ad multitudinem inconditam ac tumultuoſam exonerandam, duceiſque ejus ablegandos. Hippocrates prætor ducere eo transfugas juſſus: ſecuti multi ex auxiliis mercenariis, quatuor millia armatorum effecerunt. Et mittentibus & miſſi ea læta expeditio fuit. nam & illis, quod jam di cupiebant, novandi res occaſio data eſt, & hi ſen tinam quandam urbis rati exhauſtam, lætabantu ceterum levaverunt modo in præſentia velut cor pus ægrum, quo mox in graviorem morbum reci deret. Hippocrates enim finitima provinciæ Romanæ primò furtivis excurſionibus vaſtare cœpi deinde, quum ad tuendos ſociorum agros miſſu ab Appio prædium eſſet, omnibus copiis impetu in oppoſitam ſtationem cum cæde multorum f cit. Quæ quum eſſent nunciata Marcello, legat extemplo Syracuſas miſit, qui pacis fidem rupta eſſe dicerent: nec belli defuturam unquam cau ſam, niſi Hippocrates atque Epicides, non ab S racuſis modo, ſed tota procul Sicilia ablegarentu Epicides ne aut reus criminis abſentis fratris pr ſens eſſet, aut deeſſet pro parte ſua concitando b lo; profectus & ipſe in Leontinos, quia ſatis e adverſus populum Romanum concitatos cern bat, avertere etiam ab Syracuſis cœpit. *Nam i eos pacem pepigiſſe cum Romanis, ut quicumque p puli ſub regibus fuiſſent, & ſuæ ditionis eſſent, n jam libertate contentos eſſe, niſi etiam regant ac d minentur. Renunciandum igitur eis eſſe. Leonti*

quoq

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

quoque æquum cenſere liberos eſſe: vel quod in ſolo urbis ſuæ tyrannus ceciderit, vel quod ibi primum conclamatum ad libertatem, relictiſque regiis ducibus Syracuſas ſit concurſum. Itaque aut eximendum id de fœdere eſſe, aut legem eam fœderis non accipiendam. Facile multitudini perſuaſum: legatiſque Syracuſanorum & de cæde ſtationis Romanæ querentibus, & Hippocratem atque Epicidem, ſeu abire, ſeu Locros, ſeu quo alio mallent, dummodo Sicilia cederent, jubentibus; ferociter reſponſum eſt, Neque mandaſſe ſeſe Syracuſanis, ut pacem pro ſe cum Romanis facerent: neque teneri alienis fœderibus. Hæc ad Romanos Syracuſani detulerunt: abnuentes Leontinos in ſua poteſtate eſſe. itaque integro ſecum fœdere bellum Romanos cum iis geſturos. neque ſeſe defuturos ei bello: ita, ut in poteſtatem redacti, ſuæ rurſus ditionis eſſent, ſicut pax conveniſſet. Marcellus 30 cum omni exercitu profectus in Leontinos, Appio quoque accito, ut altera parte aggrederetur, tanto ardore militum eſt uſus ab ira inter conditiones pacis interfectæ ſtationis, ut primo impetu urbem expugnarent. Hippocrates atque Epicides, poſteaquem capi muros refringique portas viderunt, in arcem ſeſe cum paucis recepere. inde clam nocte Herbeſum perfugiunt. Syracuſanis octo millium armatorum agmine profectis domo, ad Mylam flumen nuncius occurrit, captam urbem eſſe; cetera falſa miſta veris ferens: cædem promiſcuam militum atque oppidanorum factam, nec quemquam puberem arbitrari ſupereſſe. direptam urbem: bona locupletum donata. Ad nuncium tam atrocem conſtitit agmen: concitatiſque omnibus, duces (erant autem Soſis ac Dinomenes) quid agerent conſultabant. Erroris ſpeciem haud vanam mendacio præbuerant verberati ac ſecuri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

percuſſi transfugæ ad duo millia hominum. cete-
rum Leontinorum militumque aliorum nemo
poſt captam urbem violatus fuerat: ſuaque om-
nia eis, niſi quæ primus tumultus captæ urbis ab-
ſumpſerat, reſtituebantur. Nec ut in Leontinos
irent, proditos ad cædem commilitones queren-
tes, perpelli potuere, nec ut eodem loco certiorem
nuncium exſpectarent. Quum ad defectionem
inclinatos animos cernerent Prætores, ſed eum
motum haud diuturnum fore, ſi duces amentia
ſublati eſſent; exercitum ducunt Megaram. ipſi
cum paucis equitibus Herbeſum proficiſcuntur
ſpe territis omnibus per proditionem urbis po-
tiundæ. quod ubi fruſtra eis fuit inceptum, vi a-
gendum rati, poſtero die Megaris caſtra movent
ut Herbeſum omnibus copiis oppugnarent. Hip-
pocrates & Epicides, non tam tutum prima ſpecie
quam unum ſpe undique abſciſſa conſilium eſſe
rati, ut ſe militibus permitterent, & aſſuetis magn
ex parte ſibi, & tum fama cædis commilitonum
accenſis, obviam agmini procedunt. Prima fort
ſigna ſexcentorum Cretenſium erant, qui apu
Hieronymum meruerant ſub eis, & Annibali
beneficium habebant; capti ad Thraſymenum in-
ter Romana auxilia, dimiſſique. quos ubi ex ſigni
armorumque habitu cognovere Hippocrates atq
Epicides, ramos oleæ ac velamenta alia ſupplicum
porrigentes, orare, ut reciperent ſeſe, receptoſqu
tutarentur, neu proderent Syracuſanis: à quibu
mox ipſi trucidandi populo Romano dederentu
31 Enimvero conclamant, bonum ut animum habe
rent. omnem ſe cum illis fortunam ſubituros. In-
ter hoc colloquium ſigna conſtiterant, tenebatur
que agmen: nec dum quæ moræ cauſſa foret, per
venerat ad duces. Poſtquam Hippocraten atqu
Epiciden adeſſe pervaſit rumor, fremituſque tot

agmin

mine erat, haud dubie approbantium adventum
rum; extemplo Prætores citatis equis ad prima
gna perrexerunt, Qui mos ille, quæ licentia Cre-
nſium eſſet; rogitantes, colloquia ſerendi cum
oſte, injuſſuque prætorum miſcendi eos agmini
o. Comprendi iniicique catenas juſſerunt Hip-
ocrati. ad quam vocem tantus extemplo primum
Cretenſibus clamor eſt ortus, deinde exceptus ab
iis, ut facile, ſi ultra tenderent, appareret eis ti-
endum eſſe. Soliciti incertique rerum ſuarum,
egaram, unde profecti erant, referri ſigna ju-
nt, nuncioſque de ſtatu præſenti Syracuſas mit-
nt. Fraudem quoque Hippocrates addit, incli-
itis ad omnem ſuſpicionem animis: & Creten-
um quibuſdam ad itinera inſidenda miſſis, velut
terceptas literas, quas ipſe compoſuerat, recitat:
ætores Syracuſani Cos. Marcello. ſecundum ſa-
tem, ut aſſolet, ſcriptum erat: *Recte eum atque*
dine feciſſe, quod in Leontinis nulli pepercisſet.
ed omnium mercenariorum militum eandem eſſe
uſſam, nec umquam Syracuſas quieturas, donec
icquam externorum auxiliorum, aut in urbe aut
exercitu ſuo eſſet. itaque daret operam, ut eos qui
m ſuis prætoribus caſtra ad Megaram haberent,
ſuam poteſtatem redigeret, ac ſupplicio eorum li-
raret tandem Syracuſas. Hæc quum recitata eſ-
nt; cum tanto clamore ad arma diſcurſum eſt, ut
ætores inter tumultum pavidi adequitaverint
racuſas: & ne fuga quidem eorum ſeditio com-
eſſa eſt, impetuſque in Syracuſanos milites fie-
nt. nec ab ullo temperatum foret, ni Epicides at-
ue Hippocrates iræ multitudinis obviam iſſent:
on à miſericordia aut humano conſilio, ſed ne
em reditus præciderent ſibi, & quum ipſos ſimul
ilites fidos haberent, ſimul obſides; tum cogna-
os quoque eorum atque amicos tanto merito pri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

mum, dein pignore ſibi conciliarent: expertiqu
quam vana aut levi aura mobile vulgus eſſet, mil
tem nancti ex eo numero, qui in Leontinis ci
cumſeſſi erant, ſubornant; ut Syracuſas perferr
nuncium convenientem eis, quæ ad Mylam falſ
nunciata erant: auctoremque ſe exhibendo, a
velut viſa quæ dubia erant, narrando, concitar
32 iras hominum. Huic non apud vulgum modo f
des fuit, ſed ſenatum quoque in curiam introdu
ctus monuit, haud vane quoſdam homines palar
ferre, perbene detectam in Leontinis eſſe avar
tiam & crudelitatem Romanorum. eadem ſi ir
traſſent Syracuſas, aut fœdiora etiam, quo maju
ibi avaritiæ præmium eſſet, facturos fuiſſe. Itaqu
claudendas cuncti portas, & cuſtodiendam urber
cenſere. ſed non ab eiſdem omnes timere, nec eo
dem odiſſe. ad militares pene omnes, partemqu
magnam plebis inviſum eſſe nomen Romanun
Prætores optimatumque pauci quamquam infla
vano nuncio erant, tamen ad propius præſentiu
que malum cautiores eſſe. Et jam ad Hexapylur
erant Hippocrates atque Epicides: ferebanturqu
colloquia per propinquos popularium, qui in ex
ercitu erant, ut portas aperirent, ſinerentque com
munem patriam defendi ab impetu Romanorun
Iam, unis foribus Hexapyli apertis, cœpti erar
recipi, quum Prætores intervenerunt. & prim
imperio miniſque, deinde auctoritate, deterrend
poſtremo, ut omnia vana erant, obliti majeſtat
precibus agebant, ne proderent patriam, tyran
ante ſatellitibus, & tum corruptoribus exercitu
Sed ſurdæ ad hæc omnia aures concitatæ mult
tudinis erant, nec minore intus vi quam foris por
tæ effringebantur: effractiſque omnibus tuto i
Hexapylo agmen receptum eſt. Prætores in Acra
dinam cum juventute popularium confugiun

merce

mercenarii milites perfugæque, & quicquid regiorum militum Syracuſis erat, agmen hoſtium augent. Ita Acradina quoque primo impetu capitur, prætoreſque (niſi qui inter tumultum effugerunt) omnes interficiuntur. nox cædibus finem fecit. Poſtero die ſervi ad pileum vocati, & carcere vincti emiſſi: confuſaque omnis multitudo Hippocratem atque Epicidem creant prætores, Syracuſæque, quum breve tempus libertas affulſiſſet, in antiquam ſervitutem reciderunt. Hæc nunciata 33
quum eſſent Romanis, ex Leontinis mota ſunt extemplo caſtra ad Syracuſas. Et ab Appio legati per portum miſſi forte in quinqueremi erant. præmiſſa quadriremis, quum intraſſet fauces portus, capitur: legati ægre effugerunt. Et jam non modo pacis, ſed ne belli quidem jura relicta erant: quum Romanus exercitus ad Olympium (Iovis id templum eſt) mille & quingentis paſſibus ab urbe caſtra poſuit. Inde quoque legatos præmitti placuit: quibus ne intrarent urbem, extra portam Hippocrates atque Epicides obviam cum ſuis proceſſerunt. Romanus orator *non bellum ſe Syracuſanis, ſed opem auxiliumque afferre*, ait: *& iis qui ex media cæde elapſi perfugerint ad ſe, & eis, qui metu oppreſſi, fœdiorem, non exilio ſolum, ſed etiam morte, ſervitutem patiantur. Nec cædem nefandam ſociorum inultam Romanos paſſuros. Itaque ſi eis qui ad ſe perfugerunt, tutus in patriam reditus pateret, ac cædis auctores dedantur, & libertas legeſque Syracuſanis reſtituantur, nihil armis opus eſſe. Si ea non fiant, quicumque in mora ſit, bello perſecuturos.* Ad ea Epicides, *ſi quæ ad ſe mandata haberent, reſponſum eis*, ait, *ſe daturos fuiſſe: quum in eorum ad quos venerint manu, res Syracuſana eſſet, tum reverterentur. Si bello laceſſant, ipſa re intellecturos, nequaquam idem eſſe Syracuſas ac Leon-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tinos oppugnare. Ita legatis relictis portas clauſ
Inde terra marique ſimul cœptæ oppugnari Syr
cuſæ : terra ab Hexapylo, mari ab Acradina, cuj
murus fluctu alluitur. & quia ſicut Leontinos te
rore ac primo impetu cœperant, non diffideba
vaſtam disjectamque ſpatio urbem parte aliqua
invaſuros ; omnem apparatum oppugnandaru
34 urbium muris admoverunt. Et habuiſſet tam
impetu cœpta res fortunam, niſi unus homo S
racuſis ea tempeſtate fuiſſet. Archimedes is era
unicus ſpectator cœli ſiderumque : mirabilior t
men inventor ac machinator bellicorum tormen
torum, operumque, quibus ea quæ hoſtes inge
mole agerent, ipſe perlevi momento ludificaretu
Murum per inæquales ductum colles, pleraque al
& difficilia aditu, ſummiſſa quædam, & quæ pl
nis vallibus adire poſſent, ut cuique aptum viſu
eſt loco, ita omni genere tormentorum inſtrux
Acradinæ murum, qui ut ante dictum eſt, ma
alluitur, ex quinqueremibus Marcellus oppugn
bat, ex ceteris navibus ſagittarii funditoreſque,
velites etiam, quorum telum inhabile ad remi
tendum imperitis eſt, vix quemquam ſine vulne
conſiſtere in muro patiebantur. Hi, quia ſpac
miſſilibus opus eſt, procul muro tenebant nav
junctæ aliæ binæ ad quinqueremes, demptis in
rioribus remis, ut latus lateri applicaretur : qu
exteriore ordine remorum velut naves agerent
turres contabulatas, machinamentaque alia qu
tiendis muris portabant. Adverſus hunc navale
apparatum Archimedes variæ magnitudinis to
menta in muris diſpoſuit. in eas quæ procul era
naves ſaxa ingenti pondere emittebat : propio
levioribus, eoque magis crebris petebat telis : p
ſtremò ut ſui vulnere intacti tela in hoſtem inge
rent, murum ab imo ad ſummum crebris cubita

b

s 'fere cavis aperuit: per quæ cava pars ſagittis, ts ſcorpionibus modicis ex occulto petebant ſtem. Quæ propius quædam ſubibant naves, o interiores ictibus tormentorum eſſent; in eas lenone ſuper murum eminentem ferrea manus mæ catenæ illigata quum injecta proræ eſſet, avi libramento plumbi recellente ad ſolum; ſuſ- nſa prora, navim in puppim ſtatuebat: dein re- iſſa ſubito, velut ex muro cadentem navim cum gcnti trepidatione nautarum ita undæ affige- :, ut etiamſi recta reciderat, aliquantum aquæ ciperet. ita maritima oppugnatio eſt eluſa, om- ſque vis eſt averſa, ut totis viribus terra aggrede- ntur. Sed ea quoque pars eodem omni apparatu rmentorum inſtructa erat, Hieronis impenſis raque per multos annos, Archimedis unica arte. tura etiam adjuvabat loci: quod ſaxum, cui im- ſita muri fundamenta ſunt, magna ex parte ita oclive eſt, ut non ſolum miſſa tormento, ſed am quæ pondere ſuo provoluta eſſent, graviter hoſtem inciderent. eadem cauſſa ad ſubeundum luum aditum inſtabilemque ingreſſum præbe- :. Ita conſilio habito, quum omnis conatus librio eſſet, abſiſtere oppugnatione atque obſi- ndo, tantum arcere terra marique commeatibus. ſtem placuit. Interim Marcellus cum tertia fere 35
te exercitus ad recipiendas urbes profectus, quæ motu rerum ad Carthaginienſes defecerant, Pe- um atque Herbeſum dedentibus ipſis recipit. egaram vi captam diruit ac diripuit: ad reli- orum, ac maxime Syracuſanorum, terrorem. r idem fere tempus & Himilco, qui ad Pachyni omontorium claſſem diu tenuerat, ad Hera- am, quam vocant Minoam, quinque & viginti llia peditum, tria equitum, duodecim ele- antos expoſuit. Nequaquam cum quantis copiis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ante tenuerat ad Pachynum claſſem: ſed, poſtqua
ab Hippocrate occupatæ Syracuſæ erant, profect
Carthaginem, adjutuſque ibi & ab legatis Hipp
cratis, & literis Annibalis, qui veniſſe tempus aj
bat Siciliæ per ſummum decus repetendæ, & ij
haud vanus præſens monitor facile perpulerat,
quantæ maximæ poſſent, peditum equitumq
copiæ in Siciliam trajicerentur. Adveniens H
racleam, intra paucos dies inde Agrigentum rec
pit: aliarumque civitatum, quæ partis Carthag
nienſium erant, adeo accenſæ ſunt ſpes ad pelle
dos Sicilia Romanos, ut poſtremo etiam qui o
ſidebantur, Syracuſis animos ſuſtulerint: & par
copiarum ſatis defendi urbem poſſe rati, ita int
ſe munera belli partiti ſint, ut Epicides præeſſ
cuſtodiæ urbis, Hippocrates Himilconi conju
ctus, bellum adverſus Conſulem Romanum ge
ret. Cum decem millibus peditum, quingen
equitibus nocte per intermiſſa cuſtodiis loca pr
fectus, caſtra circa Acrillas urbem ponebat. M
nientibus ſupervenit Marcellus, ab Agrigento ja
occupato; quum fruſtra eo prævenire hoſtem f
ſtinans tetendiſſet. rediens, nihil minus ratu
quam illo tempore ac loco Syracuſanum ſibi e
ercitum obviam fore; ſed tamen metu Himilc
nis Pœnorumque (ut quibus nequaquam eis c
piis quas habebat, par eſſet) quam poterat maxir
intentus, atque agmine ad omnes compoſito ib
36 Forte ea cura, quæ erat adverſus Pœnos præp
rata, adverſus Siculos uſui fuit. Caſtris ponenc
incompoſitos ac diſperſos nanctus eos & plerc
que inermes, quod peditum fuit, circumveni
eques levi certamine inito, cum Hippocrate Ac
perfugit. Ea pugna deficientes ab Romanis quu
cohibuiſſet Siculos, Marcellus Syracuſas rediit:
poſt paucos dies Himilco adjuncto Hippocrate

flum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

umen Anatim , octo ferme inde millia caſtra po-
it. Sub idem fere tempus & naves longæ quin-
e & quinquaginta Carthaginienſium cum Bo-
ilcare claſſis præfecto in magnum portum Syra-
ſas ex alto decurrêre , & Romana item claſſis,
ginta quinqueremes , legionem primam Panor-
i expoſuere : verſumque ab Italia bellum , adeò
erque populus in Siciliam intentus fuiſſe videri
terat. Legionem Romanam , quæ expoſita Pa-
rmi erat, venientem Syracuſas prædæ haud du-
e ſibi futuram Himilco ratus, via decipitur. me-
terraneo namque Pœnus itinere duxit : legio,
aritimis locis claſſe proſequente , ad Appium
laudium Pachynum cum parte copiarum ob-
am progreſſum, pervenit. Nec diutius Pœni Syra-
ſis morati ſunt, & Bomilcar ſimul parum fidens
vibus ſuis, duplici facile numero claſſem haben-
us Romanis , ſimul inutili mora cernens , nihil
iud ab ſuis quam inopia aggravari ſocios , velis
altum datis in Africam tranſmiſit. Et Himilco
cutus nequicquam Marcellum Syracuſas , ſi qua
ius quam majoribus copiis jungeretur , occaſio
gnandi eſſet; poſtquam ea nulla contigerat , tu-
mque ad Syracuſas & munimento & viribus
ſtem cernebat; ne fruſtra aſſidendo ſpectandoq;
ſidionem ſociorum tempus tereret , caſtra inde
ovit: ut quocumque vocaſſet defectionis ab Ro-
anis ſpes , admoveret exercitum, ac præſens ſuas
s foventibus adderet animos. Murgantiam pri-
um, prodito ab ipſis præſidio Romano, recepit:
i frumenti magna vis commeatuſque omnis ge-
eris convecti erant à Romanis. Ad hanc defe- 37
ionem erecti ſunt & aliarum civitatum animi :
æſidiaque Romana aut pellebantur arcibus , aut
odita per fraudem opprimebantur. Enna in ex-
lſo loco ac prærupto undique ſita , quum loco

inex-

inexpugnabilis erat, tum præſidium in arce va
dum; præfectumque præſidii haud ſane oppor
num inſidiantibus habebat. L. Pinarius erat
acer, & qui plus in eo, ne poſſet decipi, quam
fide Siculorum reponeret. & tum intenderant e
ad cavendum omni cura tot auditæ proditio
defectioneſque urbium, & clades præſidioru
Itaque nocte dieque juxta parata inſtructaque o
nia cuſtodiis ac vigiliis erant: nec ab armis,
loco ſuo miles abſcedebat. Quod ubi Ennenſi
principes, jam pacti cum Himilcone de proditio
præſidii, animadverterunt, nulli occaſioni frau
Romanum patere; palam erat agendum. *Vrbem*
cemque ſuæ poteſtatis, ajunt, *debere eſſe, ſi liberi*
ſocietatem, non ſervi in cuſtodiam traditi eſſ
Romanis. itaque claves portarum reddi ſibi æqu
cenſent. Bonis ſociis fidem ſuam maximum vin
lum eſſe. & ita ſibi populum Romanum ſenatu
que gratias habiturum, ſi volentes, ac non co
manſiſſent in amicitia. Ad ea Romanus, *Se*
præſidio impoſitum eſſe, dicere, *ab imperatore ſu*
claveſque portarum & cuſtodiam arcis ab eo ac
piſſe, quæ nec ſuo nec Ennenſium arbitrio haber
ſed ejus qui commiſiſſet. Præſidio decedere apud R
manos capitale eſſe: & nece liberorum etiam ſuoru
eam legem parentes ſanxiſſe. Conſulem Marcell
haud procul eſſe: ad eum mitterent legatos, cu
juris atque arbitrii eſſet. Se verò negare illi miſ
ros: teſtarique, ſi verbis nihil agerent, vindicta
aliquam libertatis ſuæ quæſituros. Tum Pinari
at illi, ſi ad conſulem gravarentur mittere, ſibi ſ
tem darent populi concilium: ut ſciretur, utru
paucorum ea denunciata, an univerſæ civitatis
ſent. Conſenſu in poſterum diem concio edicit
38 Poſtquam ab eo colloquio in arcem ſeſe recep
convocatis militibus: *Credo ego vos audiſſe, mi*

te

es, inquit, *quemadmodum præſidia Romana ab iculis circumventa & oppreſſa ſint per hos dies. Eam vos fraudem, Deûm primo benignitate, dein eſtra ipſi virtute dies noctéſque perſtando ac pervi-ilando in armis, vitaſtis. utinam reliquum tempus ec patiendo infanda, nec faciendo, traduci poſſit. Hæc occulta fraude cautio eſt: quæ, quia adhuc mi-us cuiquam ſucceſſit, aperte ac propalam claves ortarum repoſcunt; quas ſimul tradiderimus, Car-haginienſium extemplo Enna erit, fœdiuſque hic rucidabimur, quam Murgantiæ præſidium inter-ectum eſt. Noctem unam ægre ad conſultandum umpſi, qua vos certiores periculi inſtantis facerem. Orta luce concionem habituri ſunt ad criminandum me concitandumque in vos populum. itaque craſtino ie, aut veſtro, aut Ennenſium ſanguine Enna nundabitur. nec præoccupati, peculii, nec occupan-es, periculi quicquam habebitis. qui prior ſtrinxe-it ferrum, ejus victoria erit. Intenti ergo omnes, rmatique ſignum exſpectabitis. ego in concione ero: & tempus quoad omnia inſtructa ſint, loquendo al-ercandoque traham. Quum toga ſignum dedero, um mihi undique clamore ſublato turbam inva-dite, ac ſternite omnia ferro: & cavete, quiſquam x iis ſuperſit, à quibus aut vis aut fraus timeri poſ-ſit. Vos, Ceres mater ac Proſerpina, precor, ceteri uperni infernique Dii, qui hanc urbem, hos ſacra-os lacus lucoſque colitis, ut ita nobis volentes propi-ii adſitis, ſi vitandæ non inferendæ fraudis cauſſa hoc conſilii capimus. Pluribus, vos, milites, horta-rer, ſi cum armatis dimicatio futura eſſet. inermes, ncautos ad ſatietatem trucidabitis. Et conſulis ca-ſtra in propinquo ſunt, ne quid ab Himilcone & Carthaginienſibus timeri poſſit.* Ab hac cohorta-tione dimiſſi, corpora curant. Poſtero die alii a- 39
liis locis ad obſidenda itinera claudendoſque oppi-danis

danis exitus, pars maxima ſuper theatrum ci
que, aſſueti & antè ſpectaculis concionum, co
ſtunt. Productus ad populum à magiſtratibus p
fectus Romanus, quum conſulis ea de re jus ac
teſtatem eſſe, non ſuam, & pleraque eadem,
pridie dixiſſet; primò ſenſim ac plures, red
claves, dein jam una voce id omnes juben
cunctantique ac differenti ferociter minitaren
nec viderentur ultra vim ultimam dilaturi;
præfectus toga ſignum, ut convenerat, dedit.
teſque intenti dudum ac parati, alii ſuperne i
verſam concionem clamore ſublato decurr
alii ad exitus theatri conferti obſiſtunt. Cæd
tur Ennenſes cavea incluſi: coacervanturque,
cæde ſolum, ſed etiam fuga; quum alii ſuper a
rum capita ruerent, atque integri ſauciis, vivi m
tuis incidentes, cumularentur. Inde paſſim
curritur, & urbis captæ modo fugaque & cæ
omnia tenet: nihilo remiſſiore militum ira, q
jure turbam inermem cædebant, quam ſi per
lum par & ardor certaminis eos irritaret. Ita En
aut malo, aut neceſſario facinore retenta. Mar
lus nec factum improbavit, & prædam Enn
ſium militibus conceſſit: ratus, timore deterri
temperaturos proditionibus præſidiorum Sicu
Atque ea clades, ut urbis in media Sicilia ſitæ,
ræque vel ob inſignem munimento naturali
cum, vel ob ſacrata omnia veſtigiis raptæ qu
dam Proſerpinæ, prope uno die omnem Sicili
pervaſit. Et quia cæde infanda rebantur, non h
minum tantum, ſed etiam Deorum ſedem vio
tam eſſe, tum vero qui etiam ante dubii fuera
defecere ad Pœnos. Hippocrates inde Murg
tiam, Himilco Agrigentum ſeſe recepit: quum
citi à proditoribus nequicquam ad Ennam ex
citum admoviſſent. Marcellus retro in Leonti

rec

lit: frumentoque & commeatibus aliis in caſtra
nvectis, præſidio modico ibi relicto, ad Sy-
ruſas obſidendas venit, inde App. Claudio
omam ad conſulatum petendum miſſo, T.
uintium Criſpinum in ejus locum claſſi caſtriſ-
e præfecit veteribus. ipſe hibernacula quinque
illia paſſuum ab Hexapylo (Leontiam vocant
cum) communiit, ædificavitque. Hæc in Sici-
uſque ad principium hiemis geſta. Eadem æſta- 40
& cum Philippo rege, quod jam ante ſuſpectum
erat, motum bellum eſt. Legati ab Orico ad
. Valerium Prætorem venerunt, præſidentem
aſſi Brunduſio Calabriæq; circa littoribus, nun-
antes, Philippum primum Apolloniam tentaſſe,
mbis biremibus centum viginti flumine adverſo
bvectum: deinde, ut ea res tardior ſpe fuerit, ad
ricum clam nocte exercitum admoviſſe: eamq;
bem ſitam in plano, neque mœnibus, neque
ris, atque armis validam, primo impetu oppreſ-
m eſſe. Hæc nunciantes orabant, ut opem fer-
t, hoſtemque haud dubium Romanis, terra aut
aritimis viribus arceret, qui ob nullam aliam
uſſam, niſi quod imminerent Italiæ, peterentur.
. Valerius præſidio loci ejus relicto T. Valerio
gato, cum claſſe inſtructa parataque, & quot
ngæ naves militum capere non poterant, in
nerarias impoſitis, altera die Oricum pervenit:
bemque eam levi tenente præſidio, quod rece-
ens inde reliquerat Philippus, haud magno cer-
mine recepit. Legati eo ab Apollonia venerunt,
unciantes, in obſidione ſeſe, quod deficere ab
omanis nollent, eſſe: neque ſuſtinere ultra vim
acedonum poſſe, niſi præſidium mittatur Ro-
anum. Facturum ſe, quæ vellent, pollicitus,
ille delectorum militum navibus longis mittit
d oſtium fluminis, cum præfecto ſociûm, Q.
Nævio

Nævio Criſta, viro impigro & perito militiæ
expoſitis in terram militibus, navibuſque Ori
retro unde venerat ad ceteram claſſem rem
milites procul à flumine per viam minime a
giis obſeſſam duxit: & nocte (ita ut nemo
ſtium ſentiret) urbem ingreſſus. Die inſequ
quiêvere, dum præfectus juventutem Apollo
tium, armaque & urbis vires inſpiceret. ubi ea
inſpectaque ſatis animorum fecere, ſimulqu
exploratoribus comperit, quanta ſocordia ac
gligentia apud hoſtes eſſet; ſilentio noctis ab
ſine ullo tumultu egreſſus, caſtra hoſtium a
neglecta atque aperta intravit, ut ſatis conſt
prius plus mille hominum vallum intraſſe, q
quiſquam ſentiret: ac ſi cæde abſtinuiſſent, pe
nire ad tabernaculum regium potuiſſe. C
proximorum portæ excitavit hoſtes. inde ta
terror pavorque omnes occupavit, ut non m
alius quiſquam arma caperet, aut caſtris pe
hoſtem conaretur: ſed etiam ipſe rex, ſicut ſo
excitus erat, propè ſeminudus fugiens, n
quoque, nedum regi vix decoro habitu, ad flu
naveſque perfugerit. eodem & alia turba effuſ
Paulò minus tria millia militum in caſtris
capta, aut occiſa. plus tamen hominum aliqua
captum, quam cæſum eſt. Caſtris direptis, A
loniatæ catapultas, baliſtas, tormentaque alia,
oppugnandæ urbi comparata erant, ad tu
mœnia, ſi quando ſimilis fortuna veniſſet, A
loniam devexere. cetera omnis præda caſtro
Romanis conceſſa eſt. Hæc quum Oricum e
nunciata, M. Valerius claſſem extemplo ad oſt
fluminis duxit, ne navibus capeſſere fugam
poſſet. Itaque Philippus, neque terreſtri neque
vali certamine ſatis fore parem ſe fidens, ſubd
aut incenſis navibus, terra Macedoniam pe

ma

na ex parte inermi exercitu, ſpoliatoque. Ro-
na claſſis cum M. Valerio Orici hibernavit.
em anno in Hiſpania variè res geſtæ. nam 41
quam Romani amnem Iberum tranſirent,
ntes copias Hiſpanorum Mago & Aſdrubal
runt. defeciſſetque ab Romanis ulterior Hi-
ia, ni P. Cornelius raptim traducto exercitu
um, dubiis ſociorum animis in tempore ad-
ſſet. Primo ad caſtrum Altum (locus eſt in-
s cæde magni Amilcaris) caſtra Romani ha-
e. Arx erat munita, & convexerant ante fru-
tum. tamen quia omnia circa hoſtium plena
t, agmenque Romanum impune incurſatum
quitibus hoſtium fuerat, & ad duo millia, aut
atorum aut palantium per agros, interfecta;
re inde Romani propius pacata loca, & ad
item Victoriæ caſtra communivere. Eò Cn.
io cum omnibus copiis, & Aſdrubal Giſgo-
ilius, tertius Carthaginienſium dux, cum ex-
u juſto advenit: contraque caſtra Romana
s fluvium omnes conſedere. P. Scipio cum ex-
tis clam profectus ad loca circa viſenda, haud
lit hoſtes: oppreſſiſſentque eum in patentibus
pis, ni tumulum in propinquo cepiſſet. ibi
que circumſeſſus adventu fratris, obſidione
itur. Caſtulo urbs Hiſpaniæ valida ac nobilis,
ideo conjuncta ſocietate Pœnis, ut uxor inde
ibali eſſet, ad Romanos defecit. Carthagi-
ſes Illiturgim oppugnare adorti, quia præſi-
n ibi Romanum erat: videbanturque inopia
locum maximè expugnaturi. Cn. Scipio, ut
is præſidioque ferret opem, cum legione ex-
ta profectus, intra bina caſtra cum magna cæ-
hoſtium urbem eſt ingreſſus; & poſtero die
tione æquè felici pugnavit. Supra duodecim
ia hominum cæſa duobus prœliis: plus decem

millibus

millibus captum, cum ſex & triginta mili
ſignis. ita ab Illiturgi receſſum eſt obſidior
gerra inde urbs (ſocia & hæc Romanorum
Carthaginienſibus oppugnari cœpta eſt. Ea
ſidionem ſine certamine adveniens Cn.
42 ſolvit. Ad Mundam exinde caſtra Punica
& Romani eo confeſtim ſecuti ſunt. Ibi
collatis pugnatum per quatuor ferme horas
gieque vincentibus Romanis ſignum rece
datum, quod Cn. Scipionis femur tragul
fixum erat: pavorque circa eum ceperat
ne mortiferum eſſet vulnus. Ceterum hau
bium fuit, quin, niſi ea mora intervéniſſet
eo die Punica capi potuerint. jam non mili
lum, ſed elephanti etiam uſque ad vallu
erant, ſuperque ipſo novem & triginta ele
pilis confixi. Hoc quoque prœlio ad duo
millia hominum dicuntur cæſa, prope tria
capta, cum ſignis militaribus ſeptem & qui
ginta. Ad Auringen inde urbem Pœni rec
& ut territis inſtaret, ſecutus Romanus.
rum Scipio lecticula in aciem illatus co
nec dubia victoria fuit: minus tamen dimid
ſtium, quam antea, quia pauciores ſuperf
qui pugnarent, occiſum. Sed gens nata inſt
dis reparandiſque bellis, Magone ad conqu
nem militum fratre miſſo, brevi replevit
tum, animoſque ad tentandum de integr
men fecit. Alii plerique milites, ſicut pro pa
ties intra paucos dies victa, eiſdem animis
prius, eodemque eventu pugnavere. plus oct
lia hominum cæſa: haud multo minus qua
le capta, & ſpolia plurima Gallica fuere:
aurei, torques armillæque magnus numeru
etiam inſignes reguli Gallorum (Mœnica
Civiſmaro nomina erant) eo prœlio ceci

elephanti capti, tres occiſi. Quum jam res
eræ in Hiſpania eſſent, verecundia Roma-
andem cepit, Saguntum oppidum, quod
belli eſſet, octavum jam annum ſub ho-
poteſtate eſſe. Itaque id oppidum vi pulſo
dio Punico receperunt: cultoribuſque anti-
quos vis reliquerat belli, reſtituerunt: &
etanos qui contraxerant eis cum Carthagi-
bus bellum, in poteſtatem redactos ſub co-
vendiderunt, urbemque eorum delevere. Hæc 43
ſpania, Q. Fabio, M. Claudio Conſulibus,
Romæ quum tribuni plebis novi magiſtra-
niſſent, extemplo cenſoribus P. Furio & M.
o, à L. Metello tribuno plebis dies dicta ad
lum eſt. quæſtorem eum proximo anno
pto equo tribu moverant, atque ærarium
ant, propter conjurationem deſerendæ Ita-
l Cannas factam. ſed novem tribunorum au-
vetiti cauſſàm in magiſtratu dicere, dimiſſi-
uerant. Ne luſtrum perficerent mors prohi-
P. Furii. M. Attilius magiſtratu ſe abdicavit.
ularia comitia habita à Q. Fabio Maximo
ule. creati conſules ambo abſentes, Q. Fabius
imus conſulis filius, & T. Sempronius Grac-
iterum. Prætores fiunt M. Attilius, & qui
ædiles curules erant, P. Sempronius Tudi-
, & Cn. Fulvius Centumalus, & M. Æmi-
Lepidus. Ludos ſcenicos per quatriduum eo
primum factos ab curulibus ædilibus, me-
æ proditur. Ædilis Tuditanus hic erat, qui
annas, pavore aliis in tanta clade torpentibus,
nedios hoſtes erupit. Comitiis perfectis au-
Q. Fabio conſule deſignati conſules Romam
ſiti magiſtratum inierunt: ſenatumque de
ac provinciis ſuis prætorumque, & de exer-
us quibus quique præeſſent, conſuluerunt.

Itaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

44 Itaque provinciæ atque exercitus diviſi. B
cum Annibale conſulibus mandatum, & e
tus unus, quem ipſe Sempronius habuerat,
quem Fabius Conſul. eæ binæ erant legion
Æmilius Prætor cujus peregrina ſors erat, ju
ctione M. Attilio collegæ prætori urbano
data, Luceriam provinciam haberet, legion
duas, quibus Q. Fabius, qui tum conſul erat,
tor præfuerat. Prætori Sempronio provinci
minum, Cn. Fulvio Sueſſula, cum binis it
gionibus evenerunt: ut Fulvius urbanas leg
duceret, Tuditanus à M. Pomponio acci
Prorogata imperia provinciæque, M. Cl
Sicilia, finibus eis quibus regnum Hieronis f
Lentulo Proprætori provincia vetus: T. Ot
claſſis; exercitus nulli additi novi: M. V
Græcia Macedoniaque, cum legione &
quam haberet: Q. Mucio cum vetere ex
(duæ autem legiones erant) Sardinia: C. Te
cum legione una cui jam diu præerat, Pic
Scribi præterea duæ legiones urbanæ juſſæ,
ginti millia ſociorum. His ducibus, his c
adverſus multa ſimul, aut mota aut ſuſpecta
munierunt Romanum imperium. Conſule
bus urbanis legionibus ſcriptis, ſupplemen
in alias lecto, priuſquam ab urbe moverent
digia procurarunt, quæ nunciata erant. Mu
portæ tactæ, & Ariciæ etiam Iovis ædes de
tacta fuerant. Et alia ludibria oculorum au
que credita pro veris. navium longarum ſpe
Iovis Vicilini templo, quod in Compſan
eſt, arma concrepuiſſe: & flumen Amiterni c
tnm fluxiſſe. His procuratis ex decreto p
cum, profecti conſules, Sempronius in Luc
in Appuliam Fabius. Pater filio legatus ad S
lam in caſtra venit. quum obviam filius prop

..., lictoreſque verecundia majeſtatis ejus taciti-
...rent; præter undecim faſces equo prævectus
..., ut conſul animadvertere proximum licto-
...juſſit, & is, ut deſcenderet ex equo, inclama-
...um demum deſiliens, *Experiri* (inquit) *volui*
...ſatin' ſcires conſulem te eſſe. In ea caſtra Caſ- 45
...Altinius Arpinas clam nocte cum tribus ſervis
..., promittens, ſi ſibi præmio foret, ſe Arpos
...iturum eſſe. Quum eam tunc rem ad conſi-
... retuliſſet Fabius, aliis *pro transfuga verbe-*
...us necanduſque videri; ancipitis animi com-
...is hoſtis. qui poſt Cannenſem cladem, tamquam
...fortuna fidem ſtare oporteret, ad Annibalem
...ſiſſet, traxiſſetque ad defectionem Arpos: tum
...a quam res Romana contra ſpem votaque ejus
...t reſurgeret, turpius videatur novam referre
...itionem proditis olim: qui aliunde ſtet ſemper,
...nde ſentiat, infidus ſocius, vanus hoſtis, ad Fa-
...rum, Pyrrhive proditorem tertium transfugis
...mentum eſſet. Contra ea conſulis pater Fabius,
...orum oblitos homines, in medio ardore belli
...quam in pace libera de quoque arbitria agere,
...at: *Quum illud potius agendum atque eis cogi-*
...um ſit, ſi quo modo fieri poſſit, ne qui ſocii à
...lo Romano deſciſcant, & Pœnum vocitent. do-
...entum autem ducant ſtatui oportere, ſiquis re-
...cat, & antiquam ſocietatem reſpiciat. Quod ſi
... ab Romanis liceat, redire ad eos non liceat; cui
...um eſſe, quin brevi deſerta ab ſociis Romana
...œderibus Punicis omnia in Italia juncta viſura.
... Se tamen non eum eſſe, qui Altinio fidei quic-
...n cenſeat habendum, ſed mediam conſecuturum
...ilii viam. neque eum pro hoſte, neque pro ſocio
...æſentia habitum, libera cuſtodia haud procul à
...is placere in aliqua fida civitate ſervari per belli
...pus: perpetrato bello, tum conſultandum, utrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

defectio prior plus merita ſit pœnæ, an hic re-
veniæ. Fabio aſſenſum eſt. cateniſque ligatus,
ditur & ipſe & comites: & auri ſatis mag
pondus, quod ſecum tum attulerat, ei ſervar
ſum. Calibus eum interdiu ſolutum cuſtod
quebantur: nocte clauſum aſſervabant. Arpi
mi primum deſiderari quærique eſt cœptus:
fama per totam urbem vulgata, tumultum ut
cipe amiſſo fecit: metuque rerum novarun
templo nuncii ad Annibalem miſſi. Quibu
quaquam offenſus Pœnus, quia & ipſum, u
biguæ fidei virum ſuſpectum jam pridem hab
& cauſſam nactus erat tam ditis hominis
poſſidendi vendendique; ceterum ut iræ
quam avaritiæ datum crederent homines, c
litati quoque gravitatem addidit: conjuge
ejus ac liberos in caſtra accitos, quæſtione
habita, primũ de fuga Daſii, inde in quantun
argentique domi relictum eſſet, ſatis cognitis
46 nibus, vivos combuſſit. Fabius ab Sueſſula
fectus, Arpos primum inſtitit oppugnare
quum à mille ferè paſſibus caſtra poſuiſſet,
templatus ex propinquo ſitum urbis mœni
quæ pars tutiſſima mœnibus erat, qua ma
neglectam cuſtodia vidit, ea potiſſimum ag
ſtatuit. Comparatis omnibus, quæ ad urbe
pugnandas uſui ſunt, centurionum robora ex
exercitu delegit, tribunoſque viros fortes eis
fecit: & milites ſexcentos, quantum ſatis v
eſt, attribuit. eoſque, ubi quartæ vigiliæ ſig
ceciniſſet, ad eum locum ſcalas juſſit ferre.
ibi humilis & anguſta erat; via infrequenti p
ſertam partem urbis: eam portam ſcalis
tranſgreſſos, ad murum pergere, & ex int
parte aut clauſtra refringere jubet: aut ter
partem urbis, cornu ſignum dare, ut ceteræ

a

rentur. parata omnia atque inſtructa ſeſe habi-
rum. Ea impigre facta: & quod impedimen-
m agentibus fore videbatur, id maximè ad fal-
dum adjuvit. imber ab nocte media coortus,
todes vigileſque, dilapſos è ſtationibus, ſuffu-
re in tecta coegit: ſonituque primo largioris
cellæ ſtrepitum molientium portam, exaudiri
hibuit: lentior deinde æqualiorque accidens
ibus, magnam partem hominum ſopivit. Po-
quam portam tenuerunt, cornicines in via pa-
us intervallis diſpoſitos canere jubent, ut con-
em excirent. Id ubi factum ex compoſito eſt;
na efferri conſul jubet, ac paulò ante lucem per
actam portam urbem ingreditur. Tum demum 47
ſtes excitati ſunt; jam & imbre conquieſcen-
& propinqua luce. Præſidium in urbe erat An-
alis, quinque millia ferme armatorum: & ipſi
pini tria millia hominum armabant. eos pri-
s Pœni, ne quid ab tergo fraudis eſſet, hoſti
poſuerunt. Pugnatum primò in tenebris an-
tiſque viis eſt: quum Romani non vias tan-
n, ſed tecta etiam proxima portæ occupaſſent,
peti ſuperne ac vulnerari poſſent. Cogniti inter
quidam Arpinique & Romani, atque inde col-
uia cœpta fieri. Percunctantibus Romanis
d ſibi vellent Arpini, quam ob noxam Roma-
rum, quod ob meritum Pœnorum, pro alieni-
is ac barbaris, Italici adverſus veteres ſocios
manos bellum gererent, & vectigalem ac ſti-
diariam Italiam Africæ facerent; Arpinis pur-
tibus, ignaros omnium ſe venum à principi-
datos Pœno, captos oppreſſoſque à paucis
; Initio orto, plures cum pluribus colloqui.
ſtremo prætor Arpinus ab ſuis ad conſulem de-
tus; fideque data inter ſigna acieſque Arpini
ente pro Romanis adverſus Carthaginienſes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

arma verterunt. Hiſpani quoque paulò mi
mille homines nihil præterea cum conſule pa
quam ut ſine fraude Punicum emitteretur pr
dium; ad conſulem tranſtulerunt ſigna. Car
ginienſibus portæ patefactæ, emiſſique cum
incolumes ad Annibalem, Salapiam venerunt.
pi ſine clade ullius, præterquam unius veteris p
ditoris, novi perfugæ, reſtituti Romanis. Hi
nis duplicia cibaria dari juſſa: operaque eo
forti ac fideli perſæpe Reſpublica uſa eſt. Qu
conſulum alter in Appulia, alter in Lucanis e
equites centum ac duodecim nobiles Campa
per ſpeciem prædandi ex hoſtium agro, perm
magiſtratuum ab Capua profecti, ad caſtra
mana, quæ ſuper Sueſſulam erant, venerunt.
tioni militum qui eſſent, dixerunt, colloqui ſe c
prætore velle. Cn. Fulvius caſtris præerat: cui
nunciatum eſt, decem ex eo numero juſſis iner
bus deduci ad ſe; ubi quæ poſtularent, aud
(nihil autem aliud petebant, quam ut Capu
cepta bona ſibi reſtituerentur) in fidem om
accepti. Et ab altero prætore Sempronio Tudi
oppidum Aternum expugnatum. amplius ſep
millia hominum capta, & æris argentique ſi
aliquantum. Romæ fœdum incendium per
noctes ac diem unum tenuit: ſolo æquata o
inter Salinas ac portam Carmentalem, cum A
melio Iugarioque vico. in templis Fortun
matris Matutæ & Spei extra portam, latè va
48 ignis ſacra profanaque multa abſumpſit. Eo
anno P. & Cn. Cornelii, quum in Hiſpani
proſperæ eſſent, multoſque & veteres recip
ſocios, & novos adjicerent, in Africam qu
ſpem extenderunt. Syphax erat rex Numida
ſubito Carthaginienſibus hoſtis factus: ad
centuriones tres legatos miſerunt, qui cu

ar

icitiam ſocietatemque facerent: & polliceren-
, ſi perſeveraret urgere bello Carthaginienſes;
tam eam rem fore ſenatui populoque Roma-
, & adnixuros, ut in tempore, & bene cumu-
am gratiam referant. Grata ea legatio barbaro
:: collocutuſque cum legatis de ratione belli
undi; ut veterum militum verba audivit, quam
ltarum rerum ipſe ignarus eſſet, ex comparatio-
tam ordinatæ diſciplinæ, animadvertit. Tum
mum, ut pro bonis ac fidelibus ſociis facerent,
vit, *ut duo legationem referrent ad imperatores*
: unus apud ſeſe magiſter rei militaris remane-
rudem ad pedeſtria bella Numidarum gentem
, equis tantum habilem. Ita jam inde à princi-
gentis majores ſuos bella geſſiſſe: ita ſe à pueris
etos: ſed habere hoſtem pedeſtri fidentem Marte.
ſi æquari robore virium velit, & ſibi pedites
parandos eſſe, & ad id multitudine hominum
um abundare: ſed armandi ornandique & in-
ndi eos, artem ignorare. omnia, velut forte
regata turba, veſca ac temeraria eſſe. Facturos
 præſentia quod vellet, legati reſponderunt:
accepta, ut remitteret extemplo eum, ſi impe-
res ſui non comprobaſſent factum. Q. Sta-
o nomen fuit, qui apud regem remanſit. Cum
bus Romanis relata; Numidaſque legatos in
aniam miſit ad accipiendam fidem ab impe-
ribus Romanis. iiſdem mandavit, ut protinus
nidas, qui intra portas, ſeu præſidia Carthagi-
ſium auxiliares eſſent, ad tranſitionem perli-
nt. Et Statorius ex multa juventute regi pedi-
conſcripſit: ordinatoſque proximè morem
nanum, inſtruendo & decurrendo ſigna ſequi,
rvare ordines docuit: & operi, aliiſque juſtis
taribus ita aſſuefecit; ut brevi rex non equiti
is fideret, quam pediti: collatiſque æquo cam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

po ſignis, juſto prœlio Carthaginienſem hoſte
ſuperaret. Romanis quoque in Hiſpania legato
rum regis adventus magno emolumento fui
namque ad famam eorum tranſitiones crebræ a
Numidis cœptæ fieri. Ita cum Syphace Roman
juncta amicitia eſt. Quod ubi Carthaginienſes a
ceperunt, extemplo ad Galam in parte altera N
midiæ (Maſſyla ea gens vocatur) regnantem, l
49 gatos mittunt. Filium Gala Maſaniſſam habeba
ſeptem & decem annos natum. ceterum juvene
ea indole, ut jam tum appareret, latius regnu
opulentiuſque quam accepiſſet, facturum. Lega
quoniam Syphax ſe Romanis junxiſſet, ut pote
tior ſocietate eorum adverſus reges populoſq
Africæ eſſet, docent: melius fore Galæ quoq
Carthaginienſibus jungi quamprimum, antequa
Syphax in Hiſpaniam, aut Romani in Africa
tranſeant; opprimi Syphacem, nihil dum præ
nomen ex fœdere Romano habentem, poſſe.
cile perſuaſum Galæ, filio depoſcente id bellu
ut exercitum mitteret: qui Carthaginienſium
gionibus conjunctis, magno prœlio Syphac
devicit. Triginta millia eo prœlio hominum c
dicuntur. Syphax cum paucis equitibus in M
ruſios ex acie Numidas (extremi prope Ocean
adverſus Gadeis colunt) refugit: affluentibu
ad famam ejus undique barbaris, ingentes b
copias armavit. cum quibus antequam in Hi
niam anguſto diremptam freto trajiceret; M
niſſa cum victore exercitu advenit. iſque ibi
Syphace ingenti gloria per ſe, ſine ullis Carth
nienſium opibus, geſſit bellum. In Hiſpania n
memorabile geſtum, præterquam quod Celt
rum juventutem eadem mercede, qua pacta
Carthaginienſibus erat, imperatores Romani a
perduxerunt: & nobiliſſimos Hiſpanos ſupra

ce

ecos in Italiam ad ſolicitandos populares, qui ir auxilia Annibalis erant, miſerunt. Id modo anni in Hiſpania ad memoriam inſigne eſt, od mercenarium militem in caſtris neminem e, quam tum Celtiberos, Romani habuerunt.

EPITOME

LIBRI XXV.

Cornelius Scipio, poſtea Africanus, ante annos ædilis factus eſt. Annibal urbem Tarentum, ter arcem, per Tarentinos juvenes, qui ſe noctu atum ire ſimulaverant, cepit. Ludi Apollina- ex Marcii carminibus, quibus Cannenſis clades dicta fuerat, inſtituti ſunt. A. Q. Fulvio & Claudio conſulibus, adverſus Hannonem Pœ- um ducem proſpere pugnatum eſt. T. Sempronius acchus proconſul ab hoſpite ſuo Lucano in inſi- deductus, à Magone interemptus eſt. Centenius ula, qui centurio militaverat, quum petiſſet à atu, ut ſibi exercitus daretur, pollicituſque eſſet, oc impetraſſet, de Annibale victoriam; octo mil- s acceptis, militum dux factus, conflixit acie Annibale. & cum exercitu cæſus eſt. Cn. Ful- s prætor male adverſus Annibalem pugnavit. uo prœlio hominum ſexdecim millia ciderunt: cum equitibus ducentis effugit. Capua obſeſſa à Q. Fulvio, & Ap. Claudio Conſulibus. Clau- s Marcellus Syracuſas expugnavit anno tertio, ingentem ſe virum geſſit. in eo tumultu urbis tæ, Archimedes intentus formis quas in pulvere ripſerat, interfectus eſt. P. & Cn. Scipiones in ſpania tot tantarumque rerum feliciter geſtarum tem exitum tulerunt: prope cum totis exerciti- cæſi, anno octavo, quam in Hiſpaniam iverant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

amiſſaque provinciæ poſſeſſio foret, niſi L. Martii equitis Romani virtute, & induſtria, contractis exercituum reliquiis, ejuſdem hortatu, bina caſtra hoſtium expugnata eſſent. Ad triginta ſeptem millia caſa: ex mille octingentis præda ingens capta. Dux Martius appellatus eſt.

1 DUM hæc in Africa atque in Hiſpania geruntur, Annibal in agro Tarentino æſtatem conſumpſit; ſpe per proditionem urbis Tarentinorum potiundæ. ipſorum interim Salentinorum ignobiles urbes ad eum defecerunt. Eodem tempore in Brutiis ex duodecim populis, qui anno priore ad Pœnos deſciverant, Conſentini & Thurini in fidem populi Romani redierunt. & plures rediiſſent, ni L. Pomponius Vejentanus præfectus ſociûm, proſperis aliquot populationibus in agro Brutio juſti ducis ſpeciem nactus, tumultuario exercitu coacto, cum Hannone conflixiſſet. Magna ibi vis hominum, ſed inconditæ turbæ agreſtium ſervorumque cæſa aut capta eſt: minimumque jacturæ fuit, quod præfectus inter ceteros eſt captus, & tum temerariæ pugnæ auctor, & ante publicanus, omnibus malis artibus & Reipubl. & ſocietatibus infidus, damnoſuſque. Sempronius Conſul in Lucanis multa prœlia parva, haud ullum dignum memoratu fecit: & ignobilia oppida Lucanorum aliquot expugnavit. Quo diutius trahebatur bellum, & variabant ſecundæ adverſæque res, non fortunam magis quam animos hominum; tanta religio, & ea magna ex parte externa, civitatem inceſſit, ut aut homines, aut Dii repente alii viderentur facti. nec jam in ſecreto modo atque intra parietes ac poſtes contemnebantur Romani ritus; ſed in publico etiam ac foro Capito-

lioqu

que mulierum turba erat, nec ſacrificantium,
nec precantium Deos patrio more. Sacrificuli ac
vates ceperant hominum mentes: quorum nume-
rum auxit ruſtica plebs, ex incultis diutino bello
infeſtiſque agris egeſtate & metu in urbem com-
pulſa: & quæſtus ex alieno errore facilis, quem
velut conceſſæ artis uſu exercebant. Primò
ſecretæ bonorum indignationes exaudiebantur,
deinde ad Patres etiam, & ad publicam querimo-
niam, exceſſit res. Incuſati graviter ab ſenatu ædi-
les triumvirique capitales, quod non prohiberent.
Cum emovere eam multitudinem è foro, ac diſ-
jicere apparatus ſacrorum conati eſſent, haud pro-
cul afuit quin violarentur. Vbi potentius jam eſſe
id malum apparuit, quam ut minores per magiſtra-
tus ſedaretur; M. Atilio Prætori urbis negotium
ab ſenatu datum eſt, ut his religionibus populum
liberaret. Is & in concione ſenatusconſultum re-
citavit, & edixit, *Vt quicumque libros vaticinos
precationeſve, aut artem ſacrificandi conſcriptam
haberet, eos libros omnes literaſque ad ſe ante Ca-
lendas Aprilis deferret: neu quis in publico ſacrove
loco, novo aut externo ritu ſacrificaret.* Et aliquot 2
publici ſacerdotes mortui eo anno ſunt: L. Cor-
nelius Lentulus pontifex maximus, & C. Papirius
C. F. Maſſo pontifex, & P. Furius Philus augur,
& C. Papirius, Lucii filius Maſſo decemvir ſacro-
rum. In Lentuli locum Marcus Cornelius Cethe-
gus, in Papirii Cn. Servilius Cæpio, pontifices ſuf-
fecti ſunt. augur creatus L. Quintius Flamininus.
decemvir ſacrorum L. Cornelius Lentulus. Comi-
tiorum conſularium jam appetebat tempus; ſed
quia conſules à bello intentos avocare non place-
bat, T. Sempronius conſul comitiorum cauſſa di-
ctatorem dixit C. Claudium Centonem. ab eo
magiſter equitum eſt dictus Q. Fulvius Flaccus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Dictator primo comitiali die creavit conſules, (
Fulvium Flaccum magiſtrum equitum, & A
Claudium Pulchrum, cui Sicilia provincia in pr
tura fuerat. Tum prætores creati Cn. Fulvius Fl
cus, C. Claudius Nero, M. Iunius Syllanus,
Cornelius Sulla. Comitiis perfectis, dictator n
giſtratu abiit. Ædilis curulis fuit eo anno cum
Cornelio Cethego, P. Cornelius Scipio, cui p
Africanus fuit cognomen. huic petenti ædilitat
quum obſiſterent tribuni plebis, negantes rat
nem ejus habendam eſſe, quod nondum ad pet
dum legitima ætas eſſet; Si me, inquit, omnes Q
rites ædilem facere volunt, ſatis annorum hab
Tanto inde favore ad ſuffragium ferendum in
bus diſcurſum eſt, ut tribuni repente incœpto
ſtiterint. Ædilitia largitio hæc fuit. Ludi Romi
pro temporis illius copiis magnifice facti, & di
unum inſtaurati, & congii olei in vicos ſingu
dati. L. Villius Tappulus & M. Fundanius F
dulus, ædiles plebeii, aliquot matronas apud p
pulum probri accuſarunt: quaſdam ex eis dam
tas in exilium egerunt. Ludi plebeii per bidu
inſtaurati, & Iovis epulum fuit ludorum cau
3 Q. Fulvius Flaccus tertium, A. Claudius conſ
tum ineunt. Et prætores provincias ſortiti ſu
P. Cornelius Sulla urbanam & peregrinam, q
duorum ante ſors fuerat: Cn. Fulvius Flaccus A
puliam, C. Claudius Nero Sueſſulam, M. Iun
Syllanus Tuſcos. Conſulibus bellum cum An
bale & binæ legiones decretæ: alter à Q. Fa
ſuperioris anni conſule, alter à Fulvio Centim
acciperet Prætorum, Fulvii Flacci, quæ Luce
ſub Æmilio prætore; Neronis Claudii, quæ
Piceno ſub C. Terentio fuiſſent, legiones eſſ
ſupplementum in eas quiſque ſcriberet ſibi.
Iunio in Tuſcos legiones urbanæ prioris a

atæ. T. Sempronio Graccho & P. Sempronio Tuditano imperium provinciæque Lucani & Galliæ cum ſuis exercitibus prorogatæ: item Pub-
o Lentulo, qua vetus provincia in Sicilia eſſet, M. Marcello Syracuſæ, & qua Hieronis regnum uiſſet: T. Otacilio claſſis: Græcia M. Valerio: ardinia Q. Mutio Scævolæ: Hiſpaniæ P. & Cn. Corneliis. Ad veteres exercitus duæ urbanæ legio-
es à conſulibus ſcriptæ, ſummaque trium & vi-
inti legionum, eo anno effecta eſt. Delectum con-
ulum M. Poſtumii Pyrgenſis cum magno prope notu rerum factum impediit. Publicanus erat Poſtumius, qui multis annis parem fraude avari-
iaque neminem in civitate habuerat, præter L. Pomponium Vejentanum, quem populantem te-
nere agros in Lucanis, ductu Hannonis priore anno ceperant Carthaginienſes. Hi, quia publi-
um periculum erat à vi tempeſtatis in iis quæ ortarentur ad exercitus, & ementiti erant facta aufragia, & ea ipſa quæ vera renunciaverant, aude ipſorum facta erant, non caſu; in veteres uaſſataſque naves paucis & parvi precii rebus im-
oſitis, quum merſiſſent eas in alto, exceptis in æparatas ſcaphas nautis, multiplices fuiſſe mer-
es, ementiebantur. Ea fraus indicata M. Atilio rætori priore anno fuerat, ac per eum ad ſenatum elata, nec tamen ullo ſenatusconſulto notata: uia Patres ordinem publicanorum in tali tem-
ore offenſum nolebant. Populus ſeverior vindex audis erat; excitatique tandem duo tribuni plebis p. & L. Carvilii, quum rem inviſam infamemque rnerent, ducentûm millium æris multam M. oſtumio dixerunt. cujus certandæ quum dies dveniſſet, conciliumque tam frequens plebis ad-
ſet, ut multitudinem area Capitolii vix caperet; erorata cauſſa, ſpes una videbatur eſſe, ſi C. Ser-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

vilius Caſca tribunus plebis, qui propinquus c
gnatuſque Poſtumio erat, prius quam ad ſuff
gium tribus vocarentur, interceſſiſſet. Teſtib
datis, tribuni populum ſummoverunt; ſitella
allata eſt, ut ſortirentur, ubi Latini ſuffragium f
rent. Interim publicani Caſcæ inſtare, ut conci
diem eximeret. populus reclamare: & forte
cornu primus ſedebat Caſca, cui ſimul metus
dorque animum verſabat. Quum in eo parum pr
ſidii eſſet, turbandæ rei cauſſa publicani per
cuum, vi ſummoto, cuneo irruperunt; jurgan
ſimul cum populo tribuniſque. Nec procul di
catione res erat, quum Fulvius conſul tribun
Nonne videtis, inquit, *vos in ordinem coactos e*
& rem ad ſeditionem ſpectare, ni propere dimitt
4 *plebis concilium?* Plebe dimiſſa, ſenatus vocat
& conſules referunt de concilio plebis turbato
atque audacia publicanorum. *M. Furium Cam*
lum, cujus exilium ruina urbis ſecuta fuerit, da
nari ſe ab iratis civibus paſſum eſſe. Decemv
ante eum, quorum legibus ad eam diem vivere
multos poſtea principes civitatis judicium d
populi paſſos. Poſtumium Pyrgenſem ſuffragi
populo per vim extorſiſſe, concilium plebis ſuſtu
ſe, tribunos in ordinem coegiſſe, contra popul
Romanum aciem induxiſſe, locum occupaſſe,
tribunos à plebe intercluderet, tribus in ſuf
gium vocari prohiberet. Nihil aliud à cæde
dimicatione continuiſſe homines, niſi patienti
magiſtratuum, quod ceſſerint in præſentia fu
atque audaciæ paucorum, vincique ſe ac po
lum Romanum paſſi ſint: & comitia, quæ
vi atque armis prohibiturus erat, ne cauſſa q
rentibus dimicationem daretur, voluntate ip
ſuſtulerint. Hæc quum ab optimo quoque
atrocitate rei jacta eſſent, vimque eam con
Re

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Rempublicam pernicioſo exemplo factam, ſenatus decerneret; confeſtim Carvilii tribuni plebis, omiſſa multæ certatione, rei capitalis diem Poſtumio dixerunt: ac, ni vades daret, prehendi à viatore, atque in carcerem duci juſſerunt. Poſtumius vadibus datis non affuit. Tribuni plebem rogaverunt, plebesque ita ſcivit, *Si M. Poſtumius ante Calendas Majas non prodiſſet, citatuſque eo die non reſpondiſſet, neque excuſatus eſſet; videri eum in exilio eſſe, bonaque ejus venire: ipſi aqua & igni placere interdici.* Singulis deinde eorum, qui turbæ ac tumultus concitatores fuerant, rei capitalis diem dicere ac vades poſcere cœperunt. Primò non dantes, deinde etiam eos qui dare poſſent, in carcerem conjiciebant: cujus rei periculum vitantes, plerique in exilium abierunt. Hunc fraus publicanorum, deinde fraudem audacia protegens, exitum habuit. Comitia inde pontifici maximo 5
creando ſunt habita. Ea comitia novus pontifex M. Cornelius Cethegus habuit. Tres ingenti certamine petierunt: Q. Fulvius Flaccus conſul, qui & ante bis conſul & cenſor fuerat: & T. Manlius Torquatus, & ipſe duobus conſulatibus & cenſura inſignis: & P. Licinius Craſſus, qui & ædilitatem curulem petiturus erat. hic ſenes honoratoſque juvenis in eo certamine devicit. Ante hunc, intra centum annos & viginti, nemo præter P. Cornelium Caluſſam pontifex maximus creatus fuerat, qui ſella curuli non ſediſſet. Conſules quum ægre delectum conficerent, quod inopia juniorum non facile in utrumque ut & novæ urbanæ legiones, & ſupplementum veteribus ſcriberetur, ſufficiebat; ſenatus abſiſtere eos incœpto vetuit, *& triumviros binos creari juſſit: alteros, qui citra, alteros qui ultra quinquageſimum lapidem in plateis foriſque, & in conciliabulis omnem copiam ingenuorum in-*

ſpicerent:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſpicerent: & ſi qui roboris ſatis ad ferenda arma h
bere viderentur, etiamſi nondum militari ætate (
ſent, milites facerent. Tribuni plebis, ſi iis vider
tur, ad populum ferrent: ut qui minores ſeptem
decem annis ſacramento dixiſſent, iis perinde ſtipe
dia procederent, ac ſi ſeptem & decem annorum, a
majores, milites facti eſſent. Ex hoc ſenatusco
ſulto creati triumviri bini, conquiſitionem ing
nuorum per agros habuerunt. Eodem tempore
Sicilia literæ M. Marcelli de poſtulatis militur
qui cum P. Lentulo militabant, in ſenatu recita
ſunt. Cannenſis reliquiæ cladis is exercitus er
relegatus in Siciliam, ſicut ante dictum eſt, ne a
6 te Punici belli finem in Italiam reportaretur.
permiſſu Lentuli primores equitum centurionu
que, & robora ex legionibus peditum legatos
hiberna ad M. Marcellum miſerunt, è quibus ur
poteſtate dicendi facta; *Conſulem,* inquit, *te,*
Marcelle, in Italiam adiſſemus, quum primum
nobis, etſi non iniquum, certe triſte ſenatusconſ
tum factum eſt: niſi hoc ſperaſſemus, in provincia
nos morte regum turbatam ad grave bellum adv
ſus Siculos ſimul Pœnoſque mitti: & ſanguine
ſtro vulneribuſque magiſtratibus ſatisfacturos eſ
ſicut patrum memoria qui capti à Pyrrho ad He
cleam erant, adverſus Pyrrhum ipſum pugnan
ſatisfecerunt. Quamquam quod ob meritum
ſtrum ſuccenſuiſtis, Patres Conſcripti, nobis, aut ſ
cenſetis? Ambo mihi conſules, & univerſum ſer
tum intueri videor, quum te, M. Marcelle, intue
quem ſi ad Cannas conſulem habuiſſemus; melior
Reipub. & noſtra fortuna eſſet. Sine, quæſo, pri
quam de conditione noſtra queror, noxam, cujus
guimur, nos purgare. Si non Deûm ira nec fa
cujus lege immobilis rerum humanarum ordo ſe
tur, ſed culpa periimus ad Cannas, cujus tandem

cu

lpa fuit? militum, an imperatorum? Equidem iles nihil unquam dicam de imperatore meo, cui æſertim gratias ſciam ab ſenatu actas, quod non ſperaverit de Republica; cui poſt fugam à Cannis r omnes annos prorogatum imperium. Ceteros item reliquiis cladis ejus, quos tribunos militum ha-imus, honores petere & gerere, provincias obtinere udivimus. An vobis veſtriſque liberis ignoſcitis fa-le, Patres Conſcripti, in hæc vilia capita ſævi? & nſuli primoribusque aliis civitatis fugere, quum es alia nulla eſſet, turpe non fuit; milites utique orituros in aciem miſiſtis? Ad Alliam prope omnis ercitus fugit: ad Furculas Caudinas, ne expertus idem certamen, arma tradidit hoſti, (ut alias pu-ndas clades exercituum taceam:) tamen tantum fuit ab eo, ut ulla ignominia iis exercitibus quære-tur, ut & urbs Roma per eum exercitum, qui ab llia Veios transfugerat, reciperaretur, & Caudinæ giones, quæ ſine armis redierant Romam, armatæ miſſæ in Samnium, eumdem illum hoſtem ſub ju-um miſerint, qui hac ſua ignominia lætatus fuerat. annenſem vero quiſquam exercitum fugæ aut pa-oris inſimulare poteſt, ubi plus quinquaginta millia ominum ceciderunt? unde conſul cum equitibus uinquaginta fugit? unde nemo ſupereſt, niſi quem oſtis cædendo feſſus reliquit? Quum captivis redem-o negabatur, nos vulgo homines laudabant, quod eipublicæ nos reſervaſſemus: quod ad Conſulem enuſiam rediſſemus, & ſpeciem juſti exercitus fe-iſſemus. Nunc deteriore conditione ſumus, quam a-ud patres noſtros fuerant captivi. quippe illis arma ntum atque ordo militandi, locuſque in quo ten-erent, in caſtris eſt mutatus: quæ tamen, ſemel na-ata Reipublicæ opera, & uno felici prælio, recupe-runt. Nemo eorum relegatus in exilium eſt: nemi-i ſpes emerendi ſtipendia adempta: hoſtis deniq; eſt datus

datus, cum quo dimicantes, aut vitam ſemel
ignominiam finirent. Nos, quibus (niſi quod co
miſimus, ut quiſquam ex Cannenſi acie miles
manus ſupereſſet) nihil objici poteſt; non ſolum à
tria procul Italiaque, ſed ab hoſte etiam relegati
mus. ubi ſeneſcamus in exilio, ne qua ſpes, ne qua
caſio abolendæ ignominiæ, ne qua placandæ civi
iræ, ne qua denique bene moriendi ſit. Neque ig
miniæ finem, nec virtutis præmium petimus; m
experiri animum, & virtutem exercere liceat. la
rem & periculum petimus, ut virorum, ut milit
officio fungamur. Bellum in Sicilia jam alterum
nium ingenti dimicatione geritur: urbes alias P
nus, alias Romanus expugnat: peditum & equit
acies concurrunt: ad Syracuſas terra marique
geritur: clamorem pugnantium crepitumque arm
rum exaudimus reſides ipſi ac ſegnes; tanquam
manus nec arma habeamus. Servorum legioni
T. Sempronius Conſul toties jam cum hoſte ſig
collatis pugnavit. Operæ precium habent, libertate
civitatemque pro ſervis ſaltem ad hoc bellum emp
nobis ſimul congredi cum hoſte liceat, & pugnan
quærere libertatem. Vis tu mari, vis terra, vis ac
vis urbibus oppugnandis experiri virtutē? Aſperri
quæq; ad laborem periculumque depoſcimus, ut qu
ad Cannas faciendum fuit, quam primum fiat. qu
niam quicquid poſtea viximus, id omnis deſtin
7 *tum ignominiæ eſt.* Sub hæc dicta ad genua M
celli procubuerunt. Marcellus, id nec juris, nec p
teſtatis ſuæ eſſe dixit. Senatui ſcripturum ſe, o
niaque de ſententia patrum facturum eſſe. Hæ
teræ ad novos conſules allatæ, ac per eos in ſena
recitatæ ſunt: conſultuſque de his literis ita decr
vit ſenatus: *Militibus, qui ad Cannas commilito*
ſuos pugnantes deſeruiſſent, ſenatum nihil vide
cur Reſpubl. committenda ſit. Si M. Claudio proco

ſi

i aliter videretur, faceret quod è Republica fide- ſua duceret: dum ne quis eorum munere vaca- , neu dono militari virtutis ergo donaretur, neu Italiam reportaretur, donec hoſtis in terra Italia t. Comitia deinde à prætore urbano de ſena- ſententia plebiſque ſcitu ſunt habita: quibus ati ſunt quinqueviri muris turribuſq; reficien- : & triumviri bini; uni ſacris conquirendis, niſque perſignandis; alteri reficiendis ædibus rtunæ & matris Matutæ intra portam Carmen- em. ſed & Spei extra portam, quæ priore anno cendio conſumptæ fuerant. Tempeſtates fœdæ ēre. In Albano monte biduum continenter lapi- bus pluit. tacta de cœlo multa: duæ in Capitolio les: vallum in caſtris: multis locis ſupra Sueſſu- m, & duo vigiles exanimati. murus turreſq; quæ- m Cumis non ictæ modo fulminibus, ſed etiam cuſſæ. Reate ſaxum ingens viſum volitare: ſol bere ſolito magis, ſanguineoque ſimilis. Horum odigiorum cauſa diem unum ſupplicatio fuit, & r aliquot dies conſules rebus divinis operam de- runt: & per eoſdem dies ſacrum novendiale it. Quum Tarentinorum defectio jam diu & in e Annibali & in ſuſpicione Romanis eſſet; cauſſa rte extrinſecus maturandæ ejus intervenit. Phi- as Tarentinus, diu jam per ſpeciem legationis omæ quum eſſet, vir inquieti animi & minime ium, quo tum diutino ſeneſcere videbatur, pa- ntis, aditum ſibi ad obſides Tarentinos invenit. uſtodiebantur in atrio Libertatis minore cura: ia nec ipſis, nec civitati eorum fallere Romanos pediebat. Hos crebris colloquiis ſolicitatos, rruptis æditius duobus, quum primis tenebris ſtodia eduxiſſet; ipſe comes occulti itineris fa- us profugit. Luce prima vulgata per urbem fuga t: miſſique qui ſequerentur. ab Tarracina com-

prehenſos

prehenſos omnes retraxerunt. deducti in comiti
virgiſque approbante populo cæſi, de ſaxo de
8 ciuntur. Hujus atrocitas pœnæ duarum nobili
marum in Italia Græcarum civitatum animos
ritavit: tum publice, tum etiam ſingulos privati
ut quiſque tam fœde interemptos aut propinqui
te aut amicitia contingebat. Ex iis tredecim fe
nobiles juvenes Tarentini conjuraverunt, quoru
principes Nico & Philomenus erant. Hi pri
quam aliquid moverent, colloquendum cum A
nibale rati, nocte per ſpeciem venandi urbe egr
ſi, ad eum proficiſcuntur. & quum haud procul
ſtris abeſſent; ceteri ſilva prope viam ſeſe occ
luerunt: Nico & Philomenus progreſſi ad ſtati
nes, comprehenſiq;, ultro id petentes, ad Annib
lem deducti ſunt. Qui quum & cauſſas conſilii ſ
& quid pararent, expoſuiſſent; collaudati, one
tique promiſſis, jubentur, ut fidem popularibus
cerent, prædandi cauſſa ſe urbe egreſſos: pec
Carthaginienſium, quæ paſtum propulſa eſſent,
urbem agere. tuto ac ſine certamine id facturo
promiſſum eſt. Conſpecta ea præda juvenum e
minuſque iterum ac ſæpius id eos audere, mirac
lo fuit. Congreſſi cum Annibale, rurſus fide ſan
runt, liberos Tarentinos leges ſuaque omnia h
bituros, neque ullum vectigal Pœno penſuro
præſidiumve invitos recepturos: prodita præſic
Carthaginienſium fore. Hæc ubi convenerun
tunc vero Philomenus conſuetudinem nocte
grediundi redeundique in urbem frequentiore
facere (& erat venandi ſtudio inſignis) caneſq
& alius apparatus ſequebatur; captumque ferr
aliquid, aut ab hoſte ex præparato ablatum repo
tando, donabat aut præfecto, aut cuſtodibus po
tarum. nocte maxime commeare, propter metu
hoſtium credebant. Vbi jam eo conſuetudinis a

duc

ƈa res eſt, ut quocumque noctis tempore ſibilo
liſſet ſignum, porta aperiretur; tempus agendæ
Annibali viſum eſt. Tridui viam aberat: ubi,
minus mirum eſſet uno eodemque loco ſta-
a eum tamdiu habere, ægrum ſimulabat. Roma-
quoque, qui in præſidio Tarenti erant, ſuſpe-
eſſe jam ſegnis mora ejus deſierat. Ceterum 9
teaquam Tarentum ire conſtituit, decem mil-
us peditum atque equitum, quos in expeditio-
velocitate corporum, ac levitate armorum ap-
imos eſſe ratus eſt, electis, quarta vigilia noctis
na movit. præmiſſiſque octoginta fere Numi-
equitibus præcepit, ut diſcurrerent circa vias,
luſtrarentque omnia oculis, ne quis agreſtium
ocul ſpectator agminis falleret; prægreſſos re-
herent, obvios occiderent, ut prædonum magis
am exercitus accolis ſpecies eſſet. ipſe raptim
mine acto quindecim ferme millium ſpacio ca-
a ab Tarento poſuit, & ne ibi quidem nunciato
o pergerent; tantum convocatos milites mo-
it, via omnes irent: ne diverti quemquam aut
cedere ordinem agminis paterentur, & in
mis intenti ad imperia accipienda eſſent: neu
id niſi ducum juſſu facerent. ſe in tempore edi-
um, quæ vellet agi. Eadem ferme hora Taren-
m fama pervenerat, Numidas equites paucos
pulari agros, terroremque late agreſtibus inje-
ſe. Ad quem nuncium nihil ultra motus, præ-
ctus Romanus, quam ut partem equitum poſte-
die luce prima juberet exire ad arcendum po-
lationibus hoſtem. in cetera adeo nihil ob id
tenta cura eſt, ut contra pro argumento fuerit
a procurſatio Numidarum, Annibalem exerci-
mq; caſtris non moviſſe. Annibal concubia no-
e movit. dux Philomenus erat cum ſolito captæ
nationis onere. ceteri proditores ea quæ compo-
ſita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſita erant, exſpectabant. Convenerat autem, ut Ph
lomenus portula aſſueta venationem inferens, a
matos induceret: parte alia portam Teminida a
iret Annibal. Ea mediterranea regione oriente
ſpectabat. aliquantum intra mœnia includitu
Quum portæ appropinquaret, editus ex compo
to ignis ab Annibale eſt, refulſitque. idem redditu
ab Nicone ſignum: extinctæ deinde utrimq
flammæ ſunt. Annibal ſilentio ducebat ad po
tam. Nico ex improviſo ad portas ſopitos vigil
in cubilibus ſuis obtruncat, portamque aperit. A
nibal cum peditum agmine ingreditur, equit
ſubſiſtere jubet: ut quo res poſtulet, occurrere
bero campo poſſent. Et Philomenus portulæ pa
te alia qua commeare aſſuerat, appropinquab
nota vox ejus, & familiare jam ſignum quum e
citaſſet vigilem, dicentis, vix ſuſtinere grandis b
ſtiæ onus, portula aperitur. inferentes apru
duos juvenes ſecutus ipſe cum expedito venator
vigilem incautius miraculo magnitudinis in e
qui ferebant verſum, venabulo trajicit. ingre
deinde triginta fere armati, ceteros vigiles obtru
cant, refringuntque portam proximam: & agm
ſub ſignis confeſtim irrupit. inde cum ſilentio
forum ducti, Annibali ſeſe conjunxerunt. Tu
duo millia Gallorum Pœnus in tres diviſa parte
per urbem dimittit. Tarentinos & Afros qua
maxime frequentia occupare jubet: tumultu ort
Romanos paſſim cædi, oppidanis parci. ſed ut fie
id poſſet, præcipit juvenibus Tarentinis, ut u
quem ſuorum procul vidiſſent, quieſcere & ſilen
10 ac bono animo eſſe juberent. Iam tumultus er
clamorque, qualis eſſe in capta urbe ſolet: ſed qu
rei eſſet, nemo ſatis pro certo ſcire. Tarentini R
manos ad diripiendam urbem credere coorto
Romanis ſeditio aliqua cum fraude videri ab o
pidan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nis mota. Præfectus primo excitatus tumul-
n portum effugit: inde acceptus ſcapha, in ar-
circumvehitur. Terrorem & tuba audita ex
tro faciebat. nam & Romana erat à prodito-
s ad hoc ipſum præparata: & inſcienter à Græ-
nflata, quis aut quibus ſignum daret, incertum
iebat. Vbi illuxit, & Romanis Punica & Gal-
arma cognita, tum dubitationem exemerunt;
Græci Romanos paſſim cæde ſtratos cernen-
ab Annibale captam urbem ſenſerunt. Poſtea-
m lux certior erat, & Romani qui cædibus ſu-
uerant, in arcem confugerant, conticeſcebatq;
latim tumultus; tum Annibal Tarentinos ſine
is convocare jubet. Convenêre omnes, præ-
uam qui cedentes in arcem Romanos ad o-
rm adeundam ſimul fortunam proſecuti fue-
. Ibi Annibal benigne allocutus Tarentinos,
tuſque, quæ præſtitiſſet civibus eorum, quos
Thraſymenum aut ad Cannas cepiſſet: ſimul
lominationem ſuperbam Romanorum inve-
, recipere ſe in domos ſuas quemque juſſit, &
bus nomen ſuum inſcribere: ſe domos eas quæ
riptæ non eſſent, ſigno extemplo dato, diripi
urum. Si quis in hoſpitio civis Romani (vacuas
m tenebat domos) nomen inſcripſiſſet, eum ſe
hoſte habiturum. Concione dimiſſâ, quum ti-
notatæ fores diſcrimen pacatæ ab hoſtili do-
fecisſent, ſigno dato, ad diripienda hoſpitia
nana paſſim diſcurſum eſt. & fuit prædæ ali-
tum. Poſtero die ad oppugnandam arcem du- 11
quam quum & mari, quo in peninſulæ mo-
pars major circumluitur, præaltis rupibus, &
ſa urbe muro & foſſa ingenti ſeptam videret;
e nec vi, nec operibus expugnabilem eſſe, ne
eipſum cura tuendi Tarentinos à majoribus
s moraretur; aut in relictos ſine valido præ-

ſidio

ſidio Tarentinos impetum ex arce quum vellen
Romani facerent; vallo urbem ab arce interſepi
ſtatuit. non ſine illa etiam ſpe, cum prohibentib
opus Romanis manum poſſe conſeri; & ſi fer
cius procurriſſent, magna cæde ita attenuari pr
ſidii vires, ut facile per ſe ipſi Tarentini urbem a
iis tueri poſſent. Vbi cœptum opus eſt, patefac
repente porta, in munientes impetum fecerun
Romani: pellique ſe ſtatio paſſa eſt quæ pro ope
erat; ut ſucceſſu creſceret audacia, pluresque
longius pulſos proſequerentur. Tum ſigno da
coorti undique Pœni ſunt, quos inſtructos ad h
Annibal tenuerat: nec ſuſtinuere impetum R
mani, ſed ab effuſa fuga loci anguſtiæ eos, impe
taque alia, opere jam cœpto, alia, apparatu oper
morabantur. plurimi in foſſam præcipitati occi
que ſunt, plures in fuga quam in pugna. Inde
opus nullo prohibente fieri cœptum. Foſſa inge
ducta, & vallum intra eam erigitur: modicoq
poſt intervallo murum etiam eadem regione a
dere parat: ut vel ſine præſidio tueri ſe adver
Romanos poſſent. Reliquit tamen modicum pr
ſidium, ut ſimul in faciendo muro adjuvaret. i
profectus cum ceteris copiis ad Galeſum flum
(quinque millia ab urbe abeſt) poſuit caſtra. Ex
ſtativis regreſſus ad inſpiciendum opus (quod a
quantum opinione ejus celerius creverat) ſp
cepit, etiam arcem expugnari poſſe. Et eſt non a
tudine, ut cetera tuta, ſed loco plano poſita, &
urbe muro tantum ac foſſa diviſa. Quum jam m
chinationum omni genere & operibus oppug
retur, miſſum à Metaponto præſidium Roma
fecit animum, ut nocte ex improviſo opera h
ſtium invaderent. Alia disjecerunt, alia igni cor
perunt. iſque finis Annibali fuit ea parte arc
oppugnandi. Reliqua erat in obſidione ſpes, ne

ſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

[...]is efficax; quia arcem tenentes, quæ in peninſu[...]
[...]oſita imminet faucibus portus, mare liberum
[...]ebant: urbs cõtra excluſa maritimis commea[...]
[...]us. propiuſq; inopiam erant obſidentes, quam
[...]eſſi. Annibal convocatis principibus Tarenti[...]
[...], omnes præſentes difficultates expoſuit: *neque*
[...]s tam munitæ expugnandæ viam cernere, neque
[...]bſidione quicquam habere ſpei, donec mari po[...]
[...]tur hoſtes. Quod ſi naves ſint quibus commea[...]
[...]invehi prohibeant, extemplo aut abſceſſuros, aut
[...]ituros ſe hoſtes. Aſſentiebantur Tarentini, cete[...]
[...]m ei, qui conſilium afferret, opem quoque in
[...]n rem afferendam eſſe, cenſebant. Punicas enim
[...]ves ex Sicilia accitas id poſſe facere: ſuas, quæ
[...]u exiguo intus incluſæ eſſent, quum clauſtra
[...]tus hoſtis haberet, quemadmodum inde in a[...]
[...]tum mare evaſuras? *Evadent*, inquit Annibal.
[...]lta quæ impedita natura ſunt, conſilio expe[...]
[...]ntur. Vrbem in campo ſitam habetis. planæ & ſa[...]
[...]latæ viæ patent in omnes partes. Via quæ in por[...]
[...]n per mediam urbem ad mare tranſmiſſa eſt,
[...]uſtris tranſveham naves haud magna mole. &
[...]re noſtrum erit, quo nunc hoſtes potiuntur: &
[...]nc mari, hinc terra circumſidebimus arcem. imo
[...]vi, aut relictam ab hoſtibus, aut cum hoſtibus ca[...]
[...]mus. Hæc oratio non ſpem modo effectus, ſed
[...]entem etiam ducis admirationem fecit. Con[...]
[...]cta extemplo undique plauſtra junctaque inter
[...] & machinæ, ad ſubducendas naves admotæ,
[...]nitumque iter, quo faciliora plauſtra minorq;
[...]les in tranſitu eſſet. Iumenta inde & homines
[...]ntracti, & opus impigre cœptum: paucoſque
[...]t dies claſſis inſtructa ac parata circumvehitur
[...]em, & ante ipſum portum anchoras jacit. Hunc
[...]tum rerum Annibal Tarenti reliquit; regreſſus
[...]e in hiberna. Ceterum defectio Tarentinorum,
utrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

utrum priore anno an hoc facta ſit, in diverſu
auctores trahunt. plures propioreſque ætate m
12 moriæ rerum, hoc anno tradunt factum. Rom
conſules prætoreſque uſque ante diem quintu
Calendas Majas Latinæ tenuerunt. eo die perp
trato ſacro in monte, in ſuas quiſque provinci
proficiſcuntur. Religio deinde nova objecta e
ex carminibus Marcianis. Vates hic Marcius i
luſtris fuerat, & quum conquiſitio priore anno e
ſenatusconſulto talium librorum fieret, in M. A
lii prætoris urbis, qui eam rem agebat, manus v
nerat. is protinus novo prætori Sullæ tradidera
Ex hujus Marcii duobus carminibus, alterius po
rem actam editi cum rato auctoritas eventu, alte
quoque cujus nondum tempus venerat, affereb
fidem. Priore carmine Cannenſis prædicta clad
in hæc ferme verba erat: *Amnem Trojugena Ca
nam Romane fuge: ne te alienigenæ cogant in can
po Diomedis conſerere manus. Sed neque credes
mihi; donec compleris ſanguine campum: multaq
millia occiſa tua deferet amnis in pontum magnu
ex terra frugifera. piſcibus atque avibus feriſqu
quæ incolunt terras, iis fiat eſca caro tua. nam mi
ita Iupiter fatus eſt.* Et Diomedis Argivi campo
& Cannam flumen, qui militaverant in iis loci
juxta atque ipſam cladem agnoſcebant. Tum a
terum carmen recitatum, non eo tantum obſc
rius, quia incertiora futura præteritis ſunt, ſ
perplexius etiam ſcripturæ genere. *Hoſtem R
mani ſi expellere vultis, vomicamque, quæ gentiu
venit longe, Apollini vovendos cenſeo ludos: q
quotannis comiter Apollini fiant, quum populus d
derit ex publico partem: privati uti conferant p
ſe, ſuiſque. Iis ludis faciendis praeerit prætor is, qui j
populo plebeiq; dabit ſummum. Decemviri Gra
ritu hoſtiis ſacra faciant. Hæc ſi recte faxitis, gaud
bi*

ſemper, fietque res veſtra melior. nam is Divus
guet perduelles veſtros, qui veſtros campos pa-
placide. Ad id carmen explanandum, diem
n ſumpſerunt. poſtero die S. C. factum eſt, ut
mviri libros, de ludis Apollini reque divina
nda, inſpicerent. Ea quum inſpecta relataque
natum eſſent, cenſuerunt Patres: *Apollini lu-*
vovendos faciendoſque: & quando ludi facti eſ-
duodecim millia æris prætori ad rem divinam
as hoſtias majores dandas. Alterum ſenatus-
ultum factum eſt, *Ut decemviri ſacra Græco*
acerent, iiſque hoſtiis. Apollini bove aurato &
s duabus albis auratis, Latonæ bove fœmina
a. Ludos prætor in circo maximo quum
tus eſſet, edixit, ut populus per eos ludos ſti-
Apollini, quantam commodum eſſet, con-
t. Hæc eſt origo ludorum Apollinarium:
riæ, non valetudinis ergo, ut plerique ren-
votorum. factoſque populus coronatus ſpe-
t: matronæ ſupplicavere: vulgo apertis ja-
in propatulo epulati ſunt: celeberque dies
i cæremoniarum genere fuit. Quum Anni- 13
circa Tarentum, conſules ambo in Samnio eſ-
ſed circumſeſſuri Capuam viderentur (quod
um diuturnæ obſidionis eſſe ſolet) jam famem
pani ſentiebant; quia ſementem facere pro-
erant eos Romani exercitus. Itaque legatos
nnibalem miſerunt, orantes, ut prius quam
ules in agros ſuos educerent legiones, viæ-
omnes hoſtium præſidiis inſiderentur, fru-
tum ex propinquis locis convehi juberet Ca-
n. Annibal, Hannonem ex Brutiis cum exer-
in Campaniam tranſire, & dare operam, ut
menti copia fieret Campanis, juſſit. Hanno
Brutiis profectus cum exercitu, vitabundus
a hoſtium, conſuleſque, qui in Samnio
erant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

erant, quum Benevento jam appropinquaret, a
paſſuum millia ab ipſa urbe loco edito caſtra
ſuit. inde ex ſociis circa populis, quo æſtate c
portatum erat, devehi frumentum in caſtra ju
præſidiis datis, quæ commeatus eos proſeque
tur. Capuam inde nuncium miſit, qua die ad
piendum frumentum præſto eſſent, omni un
genere vehiculorum jumentorumq; ex agris c
tracto. Id pro cetera ſocordia negligentiaq
Campanis actum. paulo plus quadringenta veh
la miſſa, & pauca præterea jumenta: ob id c
gatis ab Hannone, quod ne fames quidem,
mutas accenderet beſtias, curam eorum ſtimu
poſſet. alia prodita dies ad frumentum major
paratu petendum. Ea omnia, ſicut acta e
quum enunciata Beneventanis eſſent, legatos
cem extemplo ad conſules (circa Bovianum
ſtra Romanorum erant) miſerunt. Qui quun
ditis quæ ad Capuam agerentur, inter ſe co
raſſent, ut alter in Campaniam exercitum duc
Fulvius, cui ea provincia obvenerat, profectus
cte Beneventum, mœnia eſt ingreſſus. Ex pro
quo cognoſcit Hannonem cum exercitus
profectum frumentatum: per quæſtorem Ca
nis datum frumentum: duo millia plauſtro
inconditam inermemq; aliam turbam, adve
per tumultum ac trepidationem omnia agi
ſtrorumque formam, & militarem ordinem
miſtis agreſtibus iis ex terris, ſublatum. His
compertis, conſul militibus edicit, ſigna tan
armaque in proximam noctem expedirent: c
Punica oppugnanda eſſe. Quarta vigilia pro
ſarcinis omnibus impedimentiſque Beneven
lictis, paulo ante lucem quum ad caſtra perv
ſent, tantum pavoris injecerunt, ut ſi in plan
ſtra poſita eſſent, haud dubie primo impetu

po

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

otuerint.altitudo loci,& munimēta defenderunt: æ nulla ex parte adiri, niſi arduo ac difficili a-enſu poterant. Luce prima prœlium ingens ac-nſum eſt : nec vallum modo tutantur Pœni, ſed quibus locus æquior eſſet, deturbant nitentes r ardua hoſtes. Vicit tamen omnia pertinax vir- 14
s, & aliquot ſimul partibus ad vallum ac foſſas eventum eſt; ſed cum multis vulneribus, ac mi-um pernicie. Itaque convocatis tribunis mili-n, conſul abſiſtendum temerario incœpto, ait: *ius ſibi videri, reduci eo die exercitum Beneven-n: dein poſtero, caſtris ſe hoſtium jungi, ne exire le Campani, neve Hanno regredi poſſet. Id quo fa-ius obtineatur, collegam quoque, & exercitum t ſe acciturum, totumque eo verſuros bellum.* hæc nſilia ducis, quum jam receptui caneret, clamor litum aſpernantium tam ſegne imperium disje- Proxima portæ hoſtium erat cohors Peligna: us præfectus Vibius Accuæus arreptum vexil-n trans vallum hoſtium trajecit. Execratus e ſeque & cohortem, ſi ejus vexilli hoſtes po-eſſent, princeps ipſe per foſſam vallumque in ra irrumpit. Iamque intra vallum Peligni pu-bant, quum altera parte Valerio Flacco tribu-nilitum tertiæ legionis exprobrante Romanis viam, qui ſociis captorum caſtrorum conce-nt decus, T. Pedanius princeps, primus cen-o, quum ſignifero ſignum ademiſſet; *Iam hoc um, & hic centurio,* inquit, *intra vallum ho-n erit. Sequantur, qui capi ſignum ab hoſte pro-uri ſunt.* Manipulares ſui primum tranſcen-em foſſam, dein legio tota ſecuta eſt. Iam & ul ad conſpectum tranſgredientium vallum ato conſilio, ab revocandis ad incitandos andoſque verſus milites, oſtendere in quanto imine ac periculo fortiſſima cohors ſocio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

rum & civium legio eſſet. Itaque pro ſe quiſ omnes per æqua atque iniqua loca, quum und tela conjicerentur, armaque & corpora hoſtes c jicerent, pervadunt, irrumpuntque. multi vul rati, etiam quos vires ſanguiſque deſereret, ut in vallum hoſtium caderent, nitebantur. Capta it momento temporis, velut in plano ſita, nec p munita caſtra. Cædes inde, non jam pugna er omnibus intra vallum permiſtis. ſupra ſex mil hoſtium cæſa, ſupra ſeptem millia capitum, c frumentatoribus Campanis, omnique plauſtro & jumentorum apparatu capta. & alia ing præda fuit, quam Hanno populabundus pa quum iſſet, ex ſociorum populi Romani agris xerat. Inde dejectis hoſtium caſtris, Beneven reditum eſt, prædamque ibi ambo conſules (& Ap. Claudius eo poſt paucos dies venit) ve derunt, diviſeruntque. & donati, quorum o caſtra hoſtium capta erant: ante alios Accuæ lignus, & T. Pedanius princeps tertiæ legio Hanno ab Cominio Cerito, quo nunciata ca rum clades eſt, cum paucis frumentatoribus, forte ſecum habuerat, fugæ magis quam iti

15 modo in Brutios rediit. Et Campani audit pariter ſociorumque clade, legatos ad Annib miſerunt, qui nunciarent, duos conſules ad I ventum eſſe; diei iter à Capua: tantum n portas & muros bellum eſſe. ni propere ſubve celerius Capuam quam Arpos, in poteſtaten ſtium venturam. Ne Tarentum quidem, non do arcem, tanti debere eſſe, ut Capuam, Carthagini æquare ſit ſolitus, deſertam ind ſamque populo Romano tradat. Annibal, ſibi fore rem Campanam pollicitus, in præ duo millia equitum cum legatis mittit; quo ſidio agros populationibus poſſent prohibere

ianis interim, ſicut aliarum rerum, arcis Taren-
næ, præſidiique quod ibi obſideretur, cura eſſe.
. Servilius legatus ex auctoritate Patrum, à P.
ornelio prætore in Etruriam ad frumentum coe-
endum miſſus, cum aliquot navibus onuſtis in
ortum Tarentinum inter hoſtium cuſtodias per-
nit. Cujus adventu, qui ante in exigua ſpe, vo-
ti ſæpe ad tranſitionem ab hoſtibus per collo-
ia erant; ultro ad tranſeundum hoſtes voca-
nt, ſolicitabantque. & erat ſatis validum præſi-
um; traductis ad arcem Tarenti tuendam, qui
etaponti erant, militibus. Itaque Metapontini
templo metu quo tenebantur liberati, ad Anni-
lem defecere. Hoc idem eadem ora maris &
iurini fecerunt. movit eos non Tarentinorum
igis defectio, Metapontinorumque, quibus indi-
m ex Achaia oriundi etiam cognatione juncti
int, quam ira in Romanos propter obſides nu-
r interfectos. Eorum amici cognatique, literas
nuncios ad Hannonem Magonemque, qui in
opinquo in Brutiis erant, miſerunt, ſi exercitum
mœnia admoviſſent, ſe in poteſtatem eorũ ur-
n tradituros eſſe. M. Atinius Thuriis cum mo-
o præſidio præerat. quem facile elici ad certa-
n temere ineundum rebantur poſſe; non tam
itum, quos perpaucos habebat, fiducia, quam
ientutis Thurinæ. eam ex induſtria centuriave-
armaveratque ad tales caſus. Diviſis copiis in-
ſe, duces Pœni quum agrum Thurinum ingreſſi
nt, Hanno cum peditum agmine infeſtis ſignis
ad urbem pergit. Mago cum equitatu, tectus
ibus, ad tegendas inſidias oppoſitis, ſubſiſtit.
nius peditum tantum agmine per exploratores
perto, in aciem copias educit: & fraudis in-
næ, & hoſtium inſidiarum ignarus. Pedeſtre
lium fuit perſegne; paucis in prima acie pu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

gnantibus Romanis, Thurinis exſpectantibus n
gis quam adjuvantibus eventum : & Cartha
nienſium acies de induſtria pedem referebat, ut
terga collis ab equite ſuo inſeſſi hoſtem incautu
pertraheret. Quo ubi ventum eſt, coorti cum
more equites, propere inconditam Thurinor
turbam, nec ſatis fido animo unde pugnabat ſt
tem, extemplo in fugam averterunt. Roma
quanquam circumventos hinc pedes, hinc eqs
urgebat, tamen aliquamdiu pugnam traxere.
ſtremo & ipſi terga vertunt, atque ad urbem
giunt. Ibi proditores conglobati, quum pop
rium agmen patentibus portis accepiſſent: ubi
manos fuſos ad urbem ferri viderunt, conclama
inſtare Pœnum: permiſtoſque & hoſtes urb
invaſuros, ni propere portas claudant. ita exclu
Romanos præbuere hoſti ad cædem. Atinius
men cum paucis receptus. Seditio inde pauli
tenuit; quum alii urbem tuendam, inde alii
dendum fortunæ, & tradendam urbem victori
cenſerent. ceterum, ut plerumque, fortuna, & c
ſilia mala vicerunt: Atinio cum ſuis ad mar
naves deducto, magis quia ipſi ob imperium
mite ac juſtum conſultum volebant, quam re
ctu Romanorum, Carthaginienſes in urbem
piunt. Conſules à Benevento in Campanum ag
legiones ducunt, non ad frumenta modo, quæ
in hibernis erant, corrumpenda, ſed ad Capu
oppugnandam; nobilem ſe conſulatum tam
lentæ urbis excidio rati facturos: ſimul & in
flagitium imperio dempturos, quòd urbi tam
pinquæ tertium annum impunita defectio
Ceterum, ne Beneventum ſine præſidio eſſe
ut ad ſubita belli, ſi Annibal, (quod facturum
dubitabant) opem ferendam ſociis Capuan
niſſet, equites vim ſuſtinere poſſent, T. Gracc

x Lucanis cum equitatu ac levi armatura Bene-
rentum venire jubent: legionibus ſtativiſque ad
obtinendas res in Lucanis aliquem præficeret.
Graccho, priuſquam ex Lucanis moveret, ſacrifi- 16
anti, triſte prodigium factum eſt. ad exta, ſacrifi-
io perpetrato, angues duo ex occulto allapſi, e-
dêre jecur, conſpectique repente ex oculis abie-
unt: id quum aruſpicum monitu ſacrificium in-
ſtauraretur, atque intentius exta reſerata ſervaren-
ur; iterum ac tertium veniſſe tradunt, libatoque
ecinore intactos angues abiiſſe. Quum aruſpices,
d imperatorem id pertinere prodigium, præmo-
uiſſent, & ab occultis cavendum hominibus
onſultiſque; nulla tamen providentia fatum im-
ninens moveri potuit. Flavius Lucanus fuit, caput
artis ejus Lucanorum, quum pars ad Annibalem
efeciſſet, quæ cum Romanis ſtabat. & jam anno
n magiſtratu erat; ab eiſdem illis creatus prætor.
s mutata repente voluntate locum gratiæ apud
œnum quærens, neque tranſire ipſe, neque tra-
ere ad defectionem Lucanos ſatis habuit, niſi
nperatoris & ejuſdem hoſpitis proditi capite ac
nguine fœdus cum hoſtibus ſanxiſſet, ad Mago-
em, qui in Brutiis præerat, clam in colloquium
enit: fideque ab eo accepta, ſi Romanum impe-
torem ſibi tradidiſſet, liberos cum ſuis legibus
nturos in amicitiam Lucanos; deducit Pœnum,
locum pacis Gracchum adducturus. Magonem
i pedites equiteſque armare, & capere eas late-
as, ubi ingentem numerum occuleret, jubet. Lo-
ſatis inſpecto, atque undique explorato, dies
mpoſita gerendæ rei eſt. Flavius ad Romanum
peratorem venit: *Rem ſe*, ait, *magnam inchoaſ-*
ad quam perficiendam ipſius Gracchi opera opus
et. omnium populorum prætoribus, qui ad Pœnum
illo communi Italiæ motu deſciſſent, perſuaſiſſe,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ut redirent in amicitiam Romanorum. quando
quoque Romana, quæ prope exitium clade Canne
veniſſet, indies melior atque auctior fieret ; Ani
balis vis ſeneſceret , ac prope ad nihilum veniſ
Veteri delicto haud implacabiles fore Roman
nullam unquam gentem magis exorabilem pro
ptioremque veniæ dandæ fuiſſe. quoties rebelli
etiam majorum ſuorum ignotum ? Hæc ab ſe,
dicta : ceterum ab ipſo Graccho eadem hæc au
malle eos, præſentiſq; contingere dextram : id pig
fidei ſecum ferre. Locum ſe conſiliis edixiſſe à con
ctu amotum, haud procul à caſtris Romanis. Ibi p
cis verbis tranſigi rem poſſe, ut omne nomen Lu
num in fide ac ſocietate Romana ſit. Gracchus fr
dem & ſermoni & reì abeſſe ratus, ac ſimilitu
ne veri captus, cum lictoribus ac turma equit
è caſtris profectus, duce hoſpite in inſidias pra
pitatur. Hoſtes ſubito exorti: & ne dubia prod
eſſet, Flavius his ſe adjungit. tela undique in Gr
chum atque equites conjiciuntur. Gracchus
equo deſilit. idem ceteros facere jubet : horta
que, *Vt quod unum reliquum fortuna fecerit, id*
honeſtent virtute. Reliquum autem quid eſſet,
cis à multitudine in valle ſilva ac montibus ſ
circumventis , præter mortem ? id referre, utr
præbentes corpora pecorum modo inulti truciden
an toto animo à patiendo exſpectandoque eventu
impetum atque iram verſo, agentes audenteſq; ,
fuſi hoſtium cruore inter exſpirantium inimico
cumulata armaque & corpora cadant. Lucan
proditorem ac transfugam omnes peterent. qui
victimam præ ſe ad inferos miſiſſet ; eum decus
mium egregiumque ſolatium ſuæ morti inver
rum. inter hæc dicta paludamento circum læv
brachium intorto (nam ne ſcuta quidem ſec
extulerant) in hoſtes impetum fecit. Major qu

ro numero hominum editur pugna. jaculis ma-
ime aperta corpora Romanorum: & quum un-
ique ex altioribus locis in cavam vallem conje-
us eſſet, transfiguntur. Gracchum jam nudatum
æſidio vivum capere Pœni nituntur. ceterum il-
conſpicatus Lucanum hoſpitem inter hoſtes,
leò infeſtus confertos invaſit, ut parci ei ſine
ultorum pernicie non poſſet. Exanimem eum
Iago extemplo ad Annibalem miſit, ponique
ım captis ſimul faſcibus ante tribunal imperato-
s juſſit. Hæc vera fama eſt. Gracchus in Luca-
is ad campos, qui Veteres vocantur, periit. Sunt 17
ui in agro Beneventano, prope Calorem fluvium,
ſtendant à caſtris cum lictoribus ac tribus ſervis
vandi cauſſa progreſſum, quum forte inter ſalicta
nata ripis laterent hoſtes, nudum atque iner-
em, ſaxiſque, quæ volvit amnis, propugnantem,
terfectum. Sunt qui aruſpicum monitu quingen-
os paſſus à caſtris progreſſum, uti loco puro, ea
uæ ante dicta prodigia ſunt, procuraret, ab inſi-
entibus forte locum duabus turmis Numidarum
ircumventum ſcribant. adeò nec locus nec ratio
ortis in viro tam claro & inſigni conſtat. Fune-
s quoque Gracchi varia eſt fama. Alii in caſtris
omanis ſepultum ab ſuis, alii ab Annibale (& ea
ulgatior fama eſt) tradunt in veſtibulo Punico-
ım caſtrorum rogum extructum eſſe. armatum
xercitum decurriſſe cum tripudiis Hiſpanorum,
otibuſque armorum & corporum ſuæ cuique
enti aſſuetis: ipſo Annibale omni rerum verbo-
ımque honore exſequias celebrante. Hæc tra-
unt qui in Lucanis rei geſtæ auctores ſunt. Si il-
s, qui ad Calorem fluvium interfectum memo-
ant, credere velis, capitis tantum Gracchi hoſtes
otiti ſunt. eo delato ad Annibalem, miſſus ab eo
onfeſtim Carthalo, qui in caſtra Romana ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Cneum Cornelium quæſtorem deferret. is fun
imperatoris in caſtris, celebrantibus cum exerci
18 Beneventanis, fecit. Conſules agrum Campanu
ingreſſi, quum paſſim popularentur; eruptio
oppidanorum & Magonis cum equitatu territ
ac trepidi ad ſigna milites palatos paſſim revoc
runt: & vix dum inſtructa acie fuſi, ſupra mi
& quingentos milites amiſerunt. Inde ingens f
rocia ſuperbæ ſuopte ingenio genti crevit: mu
tiſque prœliis laceſſebant Romanos: ſed interi
res ad cavendum conſules una pugna fecerat; i
caute atque inconſulte inita. Reſtituit tamen h
animos, & illis minuit audaciam, parva una re
ſed in bello nihil tam leve eſt, quod non magn
interdum rei momentum faciat. T. Quintio Cr
ſpino Badius Campanus hoſpes erat, perfamilia
hoſpitio junctus. creverat conſuetudo, quod æg
Romæ apud Criſpinum Badius ante defectione
Campanam liberaliter comiterque curatus fuera
tum Badius progreſſus ante ſtationes, quæ pr
porta ſtabant, evocari Criſpinum juſſit. quod u
eſt Criſpino nunciatum; ratus colloquium am
cum ac familiare quæri, manente memoria etia
in diſcidio publicorum fœderum privati juri
paullum à cæteris proceſſit. Poſtquam in conſp
ctum venere, *Provoco te,* inquit, *ad pugnam, Cr
ſpine,* Badius: *conſcendamus equos, ſummotiſq
aliis, uter bello melior ſit, decernamus.* Ad ea Cr
ſpinus, *nec ſibi, nec illi,* ait, *hoſtes deeſſe, in quib
virtutem oſtendant: ſe ab eo, etiam ſi acie occurra
declinaturum, ne hoſpitali cæde dextram viole*
converſuſq; abibat. Enimvero ferocius tum Can
panus, increpare mollitiem, ignaviamque, &
digna probra in inſontem jacere, hoſpitalem h
ſtem appellans; *ſimulantemque parcere, cui ſci
parem ſe non eſſe. ſi parum publicis fœderibus rupt*

dirempt

irempta ſimul & privata jura eſſe putet, Badium ampanum, T. Quintio Criſpino Romano palam mnibus (duobus exercitibus audientibus) renunare hoſpitium. Nihil ſibi cum eo conſociatum, nihil ederatum hoſti cum hoſte, cujus patriam ac peates publicos privatoſque oppugnatum veniſſet. Si ir eſſet, congrederetur. Diu cunctantem Criſpium perpulere turmales, ne impune inſultare ampanum pateretur. itaque tantum moratus, um imperatores conſuleret, permitterentne ſibi xtra ordinem in provocantem hoſtem pugnare; ermiſſu eorum arma cepit, equumque conſcenit, & Badium nomine compellans, ad pugnam vocavit. Nulla mora à Campano facta eſt. infeis equis concurrere. Criſpinus ſupra ſcutum ſinirum humerum Badio haſta tranſfixit: ſuperque elapſum cum vulnere ex equo deſiluit, ut pedes icentem conficeret. Badius, priuſquam opprimetur, parma atque equo relicto, ad ſuos aufugit. riſpinus, equum, armaque capta, & cruentam uſpidem inſignis ſpoliis oſtentans; cum magna iude & gratulatione militum ad conſules eſt deuctus, laudatuſque ibi magnifice, & donis doatus. Annibal ex agro Beneventano caſtra ad Ca- 19
iam quum moviſſet; tertio poſt die quam veit, copias in aciem eduxit: haudquaquam duus, quod Campanis abſente ſe paucos ante dies cunda fuiſſet pugna; quin multo minus ſe ſuumue toties victorem exercitum ſuſtinere Romani oſſent. Cæterum, poſteaquam pugnari cœptum t, equitum maxime incurſu quum jaculis obruetur, laborabat Romana acies: donec ſignum eiitibus datum eſt, ut in hoſtem admitterent ſuos. itaque equeſtre prœlium erat, quum procul ſus Sempronianus exercitus, cui Cn. Cornelius uæſtor præerat, utrique parti parem metum præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

buit, ne hoſtes novi adventarent. Velut ex com
poſito utrimque ſignum receptui datum: reducti
que in caſtra prope æquo Marte diſceſſerunt. plu
res tamen ab Romanis primo incurſu equitum ce
ciderunt. Inde conſules, ut averterent Capua An
nibalem, nocte quæ ſecuta eſt, diverſi, Fulvius i
agrum Cumanum; Claudius in Lucanos, abierun
Poſtero die, quum vacua caſtra Romanorum eſ
nunciatum Annibali eſſet, & duobus agminibu
diverſos abiiſſe; incertus primò utrum ſequeretu
Appium inſtitit ſequi. Ille circumducto hoſte qu
voluit, alio itinere ad Capuam rediit. Annibali al
in iis locis bene gerendæ rei fortuna oblata eſt. M
Centenius fuit cognomine Penula; inſignis int
primipili centuriones, & magnitudine corporis &
animo. is perfunctus militia, per P. Corneliu
Sullam prætorem in ſenatum introductus, petit
patribus, uti ſibi quinque millia militum darentu
Se peritum & hoſtis & regionum, brevi oper
pretium facturum. & quibus artibus ad id loc
rum noſtri & duces, & exercitus capti forent, i
adverſus inventorem uſurum. Id non promiſſu
magis ſtolide quam ſtolide creditum: tanqua
eædem militares & imperatoriæ artes eſſent. da
pro quinque octo millia militum; pars dimidia c
ves, pars ſocii & ipſe aliquantum voluntarioru
itinere in agris concivit; ac prope duplicato e
ercitu in Lucanos pervenit; ubi Annibal, nequi
quam ſecutus Claudium, ſubſtiterat. Haud dub
res eſt: quippe inter Annibalem ducem & cent
rionem, exercituſque, alterum vincendo veter
num, alterum novum totum; & magna ex pa
etiam tumultuarium ac ſemiermem. Vt conſpec
inter ſe agmina ſunt, & neutra pars detrectavit p
gnam; extemplo inſtructæ acies. pugnatum t
men, ut in nulla pari re duas amplius horas; con
t

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ra etiam, donec dux ſtetiſſet, Romana acie. Poſtquam is non pro vetere fama ſolum, ſed etiam etu futuri dedecoris, ſi ſua temeritate contractæ idi ſupereſſet, objectans ſe hoſtium telis cecidit; ſa extemplo eſt Romana acies. ſed adeo ne fugæ idem iter patuit, omnibus viis ab equite infeſtis, ex tanta multitudine vix mille evaſerint. ceteri ſſim, alii alia peſte abſumpti ſunt. Capua à con- 20
libus iterum ſumma vi obſideri cœpta eſt: quæ e in eam rem opus erant, comportabantur paantur que. Caſilinum, frumentum convectum: Vulturni oſtium, ubi nunc urbs eſt, caſtellum mmunitum (ante Fabius Maximus munierat) æſidium impoſitum, ut & mare proximum, & imen in poteſtate eſſent. In ea duo maritima calla frumentum, quod ex Sardinia nuper miſſum at, quodque M. Iunius prætor ex Etruria coemet, ab Oſtia convectum eſt, ut exercitui per hiem copia eſſet. Ceterum ſuper eam cladem, quæ Lucanis accepta erat, volonum quoque exercis, qui vivo Graccho ſumma fide ſtipendia fecet (velut exauctoratus morte ducis) ab ſignis diſſit. Annibal non Capuam neglectam, neque in nto diſcrimine deſertos volebat ſocios: ſed proero ex temeritate unius Romani ducis ſucceſſu, alterius ducis exercituſque opprimendi occanem imminebat. Cn. Fulvium prætorem Apli legati nunciabant, primo dum urbes quaſdam pulorum quæ ad Annibalem deſciviſſent opgnaret, intentius rem egiſſe: poſtea nimio ſucſſu & ipſum & milites præda impletos in tanm licentiam ſocordiamq; effuſos, ut nulla diſciina militiæ eſſet. Annibal, quum ſæpe alias, tum 21
ucis diebus ante expertus, qualis ſub inſcio duce ercitus eſſet, in Appuliam caſtra movit. Circa erdoniam Romanæ legiones & prætor Ful-

vius

vius erant. quo ubi allatum eſt, hoſtes adventa
prope eſt factum, ut injuſſu prætoris ſignis co
vulſis in aciem exirent. nec res ulla magis tenu
quam ſpes haud dubia, ſuo arbitrio, ubi vellent,
cturos. Nocte inſequenti Annibal, quum tum
tuatum in caſtris, & pleroſque ferociter ſignum
daret inſtitiſſe duci ad arma vocantes ſciret; ha
dubius proſperæ pugnæ occaſionem dari; t
millia expeditorum militum in villis circa, vep
buſque & ſilvis, diſponit; qui ſigno dato ſimul
mnes è latebris exiſterent: & Magonem, ac d
ferme millia equitum, qua fugam inclinatur
credebat, omnia itinera inſidere jubet. his no
præparatis, prima luce in aciem copias educit. N
Fulvius eſt cunctatus; non tam ſua ulla ſpe, qu
militum impetu fortuito tractus. itaque eadem
meritate, qua proceſſum in aciem eſt, inſtrui
ipſa acies ad libidinem militum forte procurr
tium, conſiſtentiumque quo loco ipſorum tuli
animus: deinde per libidinem aut metum deſer
tium locum, prima legio, & ſiniſtra ala primò
ſtructæ, & in longitudinem porrectæ acies.
mantibus tribunis, nihil introrſus roboris ac
rium eſſe, & quacumque impetum feciſſent, ho
perrupturos; nil, quod ſalutare eſſet, non modo
animum, ſed ne ad aures quidem admittebant.
Annibal quidem haudquaquam ſimilis dux
ſimili exercitu, neque ita inſtructo aderat. ergo
clamorem quidem atq; impetum primum eor
Romani ſuſtinuere. Dux ſtultitia & temeri
Centenio par, animo nequaquam comparan
ubi rem inclinatam ac trepidantes ſuos vid
equo arrepto cum ducentis ferme equitibus e
git: cetera à fronte pulſa, à tergo atque alis
cumventa acies, eo uſque eſt cæſa, ut ex duo
viginti millibus hominum, duo millia haud
p

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

us evaſerint. caſtris hoſtes potiti ſunt. Hæ cla- 22
ſuper aliam alia Romam quum eſſent nuncia-
ingens quidem & luctus & pavor civitatem
it. ſed tamen quia conſules, ubi ſumma rerum
t, ad id locorum proſpere gererent, minus his
dibus commovebantur. Legatos ad conſules
ttunt C. Lætorium, M. Mitilium, qui nuncia-
t, ut reliquias duorum exercituum cum cura
ligerent: darentque operam, ne per metum ac
perationem hoſti ſe dederent, (id quod poſt
nnenſem accidiſſet cladem) & ut deſertores de
rcitu volonum conquirerent. Idem negotii P.
rnelio datum. cui & delectus mandatus erat.
ue per fora conciliabulaque edixit, ut conqui-
o volonum fieret, iique ad ſigna reducerentur.
ec omnia intentiſſima cura acta. Ap. Claudius
nſul, D. Iunio ad oſtium Vulturni, M. Aurelio
tta Puteolis præpoſito, qui ut quæque naves ex
uria ac Sardinia acceſſiſſent, extemplo in ca-
mitterent frumentum: ipſe ad Capuam re-
ſſus, Q. Fulvium collegam invenit, Caſilino
nia importantem, molientemque ad oppu-
ndam Capuam. Tum ambo conſules cir-
nſederunt urbem, & Claudium Neronem præ-
em, ab Sueſſula ex Claudianis caſtris excive-
t. Is quoque modico ibi præſidio ad tuendum
um relicto, ceteris omnibus copiis ad Capuam
cendit. ita tria prætoria circa Capuam erecta,
exercitus diverſis partibus opus aggreſſi, foſſa,
loque circumdare urbem parant: & caſtella
itant modicis intervallis. multiſque ſimul locis
n prohibentibus opera Campanis eo eventu pu-
nt, ut poſtremo portis muroque ſe contineret
npanus. Prius tamen quam hæc continuaren-
opera, legati ad Annibalem miſſi: qui quereren-
deſertam ab eo Capuam, ac prope redditam
Roma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Romanis: obteſtarenturque, ut tunc ſaltem opem non circumſeſſis modo, ſed etiam circumvallatis, ferret. Conſulibus literæ à Pub. Cornelio prætore miſſæ: *Vt, priuſquam clauderent Capuam operibus, poteſtatem Campanis faceret, ut qui eorum vellent, exirent ab Capua, ſuaſque res ſecum auferrent. Liberos fore ſuaque omnia habituros, qui ante Idus Martias exiſſent. poſt eam diem quique exiſſent, quique ibi manſiſſent, hoſtium futuros numero.* ea pronunciata Campanis, atque ita ſpreta, ut ultro dicerent contumelias, minarenturque. Annibal ab Herdonia Tarentum duxerat legiones, ſpe, aut vi, aut dolo, arcis Tarentinæ potiundæ. Quod ubi parum proceſſit, ad Brunduſium flectit iter: prodi id oppidum ratus. ibi quoque quum fruſtra tereret tempus, legati Campani ad eum venerunt; querentes ſimul, orantesque. quibus Annibal magnifice reſpondit, & antea ſolviſſe obſidionem, & nunc adventum ſuum conſules non laturos. Cum hac ſpe dimiſſi legati, vix regredi Capuam, jam duplici foſſa valloque cinctam potuerunt.

23 Quum maxime Capua circumvallaretur, Syracuſarum quoque oppugnatio ad finem venit: præterquam vi ac virtute ducis exercituſque inteſtina etiam proditione adjuta. Namque Marcellus initio veris incertus, utrum Agrigentum ad Himilconem & Hippocratem verteret bellum, an obſidione Syracuſas premeret; quamquam nec vi capi videbat poſſe inexpugnabilem terreſtri ac maritimo ſitu urbem, nec fame, quam prope liberi a Carthagine commeatus alerent; tamen ne quid inexpertum relinqueret, transfugas Syracuſanos (erant autem apud Romanos aliqui nobiliſſimi viri inter defectionem ab Romanis, quia ab novis conſiliis abhorrebant, pulſi) colloquiis ſuæ partis tentare hominum animos juſſit: & fidem dare,

tradit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

æ forent Syracuſæ, liberos eos ac ſuis legi-
icturos eſſe. Non erat colloquii copia: quia
orum animi ſuſpecti, omnium curam ocu-
e converterant, ne quid falleret tale admiſ-
Servus unus exulum pro transfuga intro-
is in urbem, conventis paucis, initium collo-
di de tali re fecit. deinde in piſcatoria quidam
retibus operti, circumvectique ita ad caſtra
ana, collocutique cum transfugis: & idem
s eodem modo alii atque alii. poſtremo ad
ginta facti: & quum jam compoſita omnia
oditionem eſſent, indicio delato ad Epici-
per Attalum quendam, indignantem ſibi rem
tam non eſſe, necati omnes cum cruciatu
Alia ſubinde ſpes, poſtquam hæc vana eva-
excepit. Damaſippus quidam Lacedæmonius
s ab Syracuſis ad Philippum regem, captus ab
anis navibus erat. hujus utique redimendi &
dæ cura erat ingens: nec abnuit Marcellus,
um Ætolorum, cujus gentis ſocii Lacedęmo-
ant, amicitiam affectantibus Romanis, ad
quium de redéptione ejus miſſis, medius ma-
atque utriſque opportunus locus, ad portam
ilorum, propter turrim, quam vocant Galea-
, eſt viſus. quo quum ſæpius commearent, u-
x Romanis ex propinquo murum contem-
s, numerando lapides, æſtimandoque ipſe ſe-
qui in fronte patêrent; ſimul altitudinem mu-
antum proxime conjectura poterat, permen-
umilioremque aliquanto priſtina opinione
ceterorum omnium ratus eſſe, & vel me-
ribus ſcalis ſuperabilem; ad Marcellum rem
t. Haud ſpernenda viſa. ſed, quum adiri locus,
ob idipſum intentius cuſtodiebatur, non poſ-
ccaſio quærebatur. quam obtulit transfuga,
ians, diem feſtum Dianæ per triduum agi, &

quia

quia alia in obſidione deſint, vino largius epul
celebrari;& ab Epicide præbito univerſæ plebei,
per tribus à principibus diviſo. Id ubi accep
Marcellus, cum paucis tribunorum militum co
locutus, electiſque per eos, ad rem tantam age
dam audendamque, idoneis centurionibus mili
buſque, & ſcalis in occulto comparatis, ceteris
gnum dari jubet, ut mature corpora curarét, qui
tique darent. nocte in expeditionem eundum eſ
Inde ubi id temporis viſum, quo de die epula
jam vini ſatias, principiumque ſomni eſſet; ſigni
nius milites ferre ſcalas juſſit: & ad mille fere a
mati tenui agmine per ſilentium eo deducti. V
ſine ſtrepitu ac tumultu primi evaſerunt in m
rum, ſecuti ordine alii; quum priorum audacia d
24 biis etiam animum faceret. Iam mille armatoru
ceperant partem, quum cæteræ admotæ, pluribu
que ſcalis in murum evadebant; ſigno ab Hexap
lo dato: quo per ingentem ſolitudinem erat pe
ventum, quia magna pars in turribus epulati, a
ſopiti vino erant, aut ſemigraves potabant. pauc
tamen eorum comprehenſos in cubilibus inter
cerunt. Prope Hexapylon eſt portula, ea magna
refringi cœpta: & è muro ex compoſito tuba da
ſignum erat; & jam undique, nec furtim, ſed vi
perta, gerebatur res; quippe ad Epipolas, freque
tem cuſtodiis locum, perventum erat: terrendiq
magis hoſtes erant, quam fallendi; ſicut territi fu
nam ſimul ac tubarum eſt auditus cantus, clam
que tenentium muros, partemque urbis; omnia
neri cuſtodes rati, alii per murum fugere, alii ſal
de muro, præcipitarique turba paventium. Mag
pars tamen ignara tanti mali erat; & gravatis
mnibus vino ſomnoque, & in vaſtæ magnitudi
urbe, partium ſenſu non ſatis pertinente in omn
Sub luce Hexapylo effracto, Marcellus omnil
co

urbem ingreſſus, excitavit convertitq; om-
arma capienda, opemque, ſi quam poſſent,
ptæ prope urbi ferendam. Epicides, ab Inſu-
m ipſi Naſon vocant, citato profectus agmi-
ud dubius quin paucos per negligentiam cu-
m tranſgreſſos murum expulſurus foret; oc-
ntibus pavidis, tumultum augere eos, dicti-
& majora ac terribiliora vero afferre; poſt-
conſpexit omnia circa Epipolas armis com-
aceſſito tantum hoſte paucis miſſilibus retro
adinam agmen convertit: non tam vim,
udinemque hoſtium metuens, quam ne qua
na fraus per occaſionem oriretur, clauſaſque
umultum Acradinæ atque Inſulæ inveniret
. Marcellus ut mœnia ingreſſus, ex ſuperiori-
cis urbem, omnium ferme illa tempeſtate
rrimam, ſubjectam oculis vidit, illacrimaſſe
:partim gaudio tantæ perpetratæ rei, partim
gloria urbis. Athenienſium claſſes demer-
duo ingentes exercitus cum duobus clariſſi-
cibus deleti, occurrebant: & tot bella cum
ginienſibus tanto cum diſcrimine geſta, tot
opulenti tyranni regeſque: præter ceteros
quum recentiſſimæ memoriç rex, tum ante
, quæ virtus ei fortunaq; ſua dederat, benefi-
populum Romanum inſignis. ea quum uni-
ccurrerent animo, ſubiretq; cogitatio, jam
mento horæ arſura omnia, & ad cineres re-
priuſquam ſigna Acradinæ admoveret,
tit Syracuſanos, qui intra prçſidia Romana,
dictum eſt, fuerant, ut alloquio leni perli-
hoſtes ad dedendum urbem. Tenebant A- 25
æ portas muroſq; maxime transfugæ, qui-
lla erat per conditiones veniæ ſpes: ii nec
uros, nec alloqui quemquam paſſi. itaque
lus poſtquam id inceptum irritum fuit, ad

Euryalum

Euryalum ſigna referri juſſit. tumulus eſt in e
ma parte urbis verſus à mari, viæque imm
ferenti in agros, mediterraneæque inſulæ per
mode ſitus ad commeatus excipiendos. Pr
huic arci Philodemus Argivus, ab Epicide i
ſitus, ad quem miſſus à Marcello Soſis, unus
terfectoribus tyranni, quum longo ſermone
to dilatus per fruſtrationem eſſet, retulit Mar
tempus eum ad deliberandum ſumpſiſſe. Qu
diem de die differret, dum Hippocrates atqu
milco admoverent caſtra legioneſque, hau
bius, ſi in arcem accepiſſet eos, deleri Rom
exercitum incluſum muris poſſe, Marcellus
ryalum neque tradi, neque capi vidit poſſe,
Neapolim & Ticam (nomina partium urbis,
ſtar urbium ſunt) poſuit caſtra: timens ne,
quentia intraſſet loca, contineri à diſcurſu
avidus prædæ non poſſet. Legati eo ab Tica &
poli, cum infulis & velamentis venerunt; pr
tes, ut à cædibus & ab incendiis parceretu
quorum precibus quam poſtulatis magis co
habito; Marcellus ex omnium ſententia edix
litibus, ne quis liberum corpus violaret. ceter
dæ futura. caſtraq; tectis parietum pro muro
portis regione platearum patentibus ſtation
ſidiaque diſpoſuit, ne quis in diſcurſu militu
petus in caſtra fieri poſſet. Inde ſigno dato
diſcurrerunt: refractiſque foribus quum
terrore ac tumultu ſtreperent, à cædibus
temperatum eſt. rapinis nullus ante modu
quam omnia diuturna felicitate cumulata
egeſſere. Inter hæc Philodemus, quum ſpes
nulla eſſet, fide accepta, ut inviolatus ad Epi
rediret, deducto præſidio tradidit tumulu
manis. Averſis omnibus ad tumultum e
te captæ urbis, Bomilcar noctem eam nactu

ropter vim tempeſtatis ſtare ad anchoram in ſalo
omana claſſis non poſſet, cum triginta quinque
avibus ex portu Syracuſano profectus, libero
nari vela in altum dedit; quinque & quinquaginta
avibus Epicidæ & Syracuſanis relictis. edoctiſq;
arthaginienſibus, in quanto res Syracuſana diſ-
rimine eſſet, cum centum navibus poſt paucos
ies redit, multis (ut fama eſt) donis ex Hieronis
aza ab Epicide donatus. Marcellus, Euryalo re- 26
epto, præſidioque addito, una cura erat liber, ne
ua ab tergo vis hoſtium in arcem accepta, in-
uſos impeditoſque mœnibus ſuos turbaret. A-
radinam inde, trinis caſtris per idonea diſpoſitis
ca, ſpe ad inopiam omnium rerum incluſos re-
acturum ſe, circumſedit. Quum per aliquot dies
uietæ ſtationes utrimque fuiſſent, repente adven-
us Hippocratis & Himilconis, ut ultro undique
ppugnarentur Romani, fecit. nam & Hippocrates
aſtris ad magnum portum communitis, ſignoque
s dato qui Acradinam tenebant, caſtra vetera
omanorum adortus eſt, quibus Criſpinus præ-
rat; & Epicides eruptionem in ſtationes Marcelli
cit. & claſſis Punica littori, quod inter urbem &
uſtra Romana erat, appulſa eſt; ne quid præſidii
riſpino ſubmitti à Marcello poſſet. Tumultum
men majorem hoſtes præbuerunt, quam certa-
ien. nam & Criſpinus Hippocratem non repulit
ntum à munimentis, ſed inſecutus etiam eſt tre-
de fugientem: & Epicidem Marcellus in urbem
mpulit. ſatiſque jam etiam in poſterum videba-
r proviſum, ne quid ab repentinis eorum excur-
onibus periculi foret. Acceſſit & peſtilentia,
mmune malum, quod facile utrorumque ani-
os averteret à belli conſiliis. nam tempore au-
mni, & locis natura gravibus, multo tamen ma-
s extra urbem, quam in urbe intoleranda vis

æſtus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

æſtus per utraque caſtra omnium ferme co
movit. & primo temporis ac loci vitio & æ
rant, & moriebantur: poſtea curatio ipſa, &
tactus ægrorum, vulgabat morbos: ut aut n
deſertique, qui incidiſſent, morerentur: au
dentes curanteiſque, eadem vi morbi replet
cum traherent: quotidianaque funera & m
oculos eſſet, & undique dies noctesque, pl
audirentur. poſtremo ita aſſuetudine mali
verant animos; ut non modo lacrimis ju
comploratu proſequerentur mortuos; ſed
ferrent quidem, aut ſepelirent, jacerentque
exanima corpora in conſpectu ſimilem q
mortem exſpectantium: mortuique ægros
validos, cum metu, tum tabe ac peſtifero
corporum conficerent. & ut ferro potius
rentur, ferro quidam invadebant ſoli hoſtiu
tiones. Multo tamen major vis peſtis Pœn
caſtra quam Romana, (diu circumſedendo
cuſas, cælo aquiſque adſuerant magis,) aff
Ex hoſtium exercitu Siculi ut primum vid
gravitate loci vulgari morbos; in ſuas q
propinquas urbes dilapſi ſunt. at Carthagin
quibus nuſquam receptus erat, cum ipſis d
Hippocrate atque Himilcone, ad internec
omnes perierunt. Marcellus, ut tanta vis ing
mali, traduxerat in urbem ſuos: infirmaqu
pora tecta & umbræ recreaverant. multi
ex Romano exercitu eadem peſte abſumt
27 Deleto terreſtri Punico exercitu, Siculi, qu
pocratis milites fuerant, haud in magna o
ceterum & ſitu & munimentis tuta, tria mi
terum ab Syracuſis, alterum quindecim ab
& commeatus è civitatibus ſuis comportab
auxilia arceſſebant. Interea Bomilcar iteru
claſſe profectus Carthaginem, ita expoſita f

ciorum, ut ſpem faceret, non ipſis modo ſaluta-
n opem ferri poſſe, ſed Romanos quoque in
pta quodammodo urbe capi; perpulit, ut onera-
s naves quam plurimas omni copia rerum onu-
s ſecum mitterent, claſſemque ſuam augerent.
tur centum triginta navibus longis & ſeptuagin-
onerariis profectus à Carthagine, proſperos ſatis
tos ad trajiciendum in Siciliam habuit. ſed ii-
n venti ſuperare eum Pachynum prohibebant.
milcaris adventus, fama primo, dein præter
m mora, quum gaudium & metum invicem
omanis Syracuſaniſque præbuiſſet; Epicides, me-
ens, ne, ſi pergerent iidem qui tum tenebant ab
u ſolis flare per dies plures venti, claſſis Punica
ricam repeteret; tradita Acradina mercenario-
n militum ducibus, ad Bomilcarem navigat;
aſſem in ſtatione verſa in Africam habentem,
que timentem navale prœlium; non tam quod
par viribus aut numero navium eſſet, (quippe
am plures habebat) quam quod venti aptiores
omanæ quam ſuæ claſſi flarent; perpulit tan-
m, ut fortunam navalis certaminis experiri vel-
. Et Marcellus, quum & Siculum exercitum ex
ta inſula conciri videret, & cum ingenti com-
atu claſſem Punicam adventare, ne ſimul terra
rique incluſus urbe hoſtium urgeretur, quan-
am impar numero navium erat, prohibere adi-
Syracuſarum Bomilcarem conſtituit. Duæ claſ-
infeſtæ circa promontorium Pachynum ſta-
nt; ubi primum tranquillitas maris in altum e-
xiſſet, concurſuræ. Itaque cadente jam Euro,
i per dies aliquot ſævierat, prior Bomilcar mo-
t: cujus prima claſſis petere altum viſa eſt, quo
cilius ſuperaret promontorium. ceterum, poſt-
am tendere ad ſe Romanas naves vidit; incer-
m qua ſubita territus re, Bomilcar vela in altum
dedit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

dedit, miſſiſque nunciis Heracleam, qui oner
naves retro in Africam repetere juberent, ipſe
ciliam prætervectus, Tarentum petit. Epicid
tanta repente deſtitutus ſpe, ne in obſidionem
gna ex parte captæ urbis rediret, Agrigentum
vigat: exſpectaturus magis eventum, quam
28 quicquam moturus. Quæ ubi in caſtra Siculo
ſunt nunciata, Epicidem Syracuſis exceſſiſ
Carthaginienſibus relictam inſulam, & prope
rum Romanis traditam, legatos de conditii
bus dedendæ urbis, explorata prius per collo
voluntate eorum, qui obſidebantur, ad Marce
mittunt. Quum haud ferme diſcreparet, quin
ubique regum fuiſſent, Romanorum eſſent; S
lis cetera cum libertate ac legibus ſuis ſervare
evocatis ad colloquium his, quibus ab Epi
credita res erat, miſſos ſe ſimul ad Marcellum
mul ab eo ad exercitum Siculorum, ajunt, ut
omnium qui obſiderentur, quique extra obſid
nem eſſent, fortuna eſſet: neve alteri proprie
29 paciſcerentur quicquam. Recepti deinde ab
ut neceſſarios hoſpiteſque alloquerentur, exp
quæ pacta jam cum Marcello haberent, o
ſpe ſalutis perpulêre eos, ut ſecum præfectos
cidis, Polycletum, & Philiſtionem & Epicid
cui Sydon cognomen erat, aggrederentur. int
ctis iis, & multitudine ad concionem convo
& inopiam, qua ipſi inter ſe fremere occult
liti erant conqueſti, & quamquam tot mala
rent, negarunt, *fortunam accuſandam eſſe, qu*
ipſorum eſſet poteſtate, quamdiu ea paterentur
manis cauſſam oppugnandi Syracuſas fuiſſe ca
tem Syracuſanorum, non odium: nam ut occup
res ab ſatellitibus Annibalis, deinde Hieron
Hippocrate, atque Epicide audierint, tum be
moviſſe, & obſidere urbem cœpiſſe: ut crudele

ra

ntos ejus, non ut ipſam urbem expugnarent.
ppocrate vero interempto, Epicide intercluſo ab
racuſis, & præfectis ejus occiſis, Carthaginienſi-
omni poſſeſſione Siciliæ terra marique pulſis,
m ſupereſſe cauſſam Romanis, cur non perinde ac
liero ipſe viveret, unicus Romanæ amicitiæ cul-
incolumes Syracuſas eſſe velint? Itaq; nec urbi
hominibus aliud periculi, quam ab ſemetipſis
ſi occaſionem reconciliandi ſe Romano præter-
iſſent. eam autem, qualis illo momento horæ ſit,
lam deinde fore, ſi ſimul libertas ab impotentibus
nnis apparuiſſet. Omnium ingenti aſſenſu ora-
audita eſt. Prætores tamen prius creari, quam
tos nominari, placuit. ex ipſorum deinde præ-
um numero miſſi oratores ad Marcellum. quo-
n Princeps, *Neque primo,* inquit, *Syracuſani à*
s defecimus, ſed Hieronymus; nequaquam tam
os impius, quam in nos: nec poſtea pacem tyran-
æde compoſitam Syracuſanus quiſquam, ſed ſa-
ites regii Hippocrates atque Epicides, oppreſſis
s hinc metu, hinc fraude, turbaverunt. nec quiſ-
m dicere poteſt, aliquando nobis libertatis tem-
fuiſſe, quod pacis vobiſcum non fuerit. Nunc cer-
cæde eorum qui oppreſſas tenebant Syracuſas,
m primum arbitrii noſtri eſſe cœpimus, extem-
venimus ad tradenda arma: dedendos nos, ur-
, mœnia: nullam recuſandam fortunam, quæ
oſita à vobis fuerit. Gloriam captæ nobiliſſimæ
cherrimæque urbis Græcarum Dii tibi dederunt,
rcelle. quicquid unquam terra marique memo-
dum geſſimus, id tui triumphi titulo accedit.
mæ ne credi malis, quanta urbs à te capta ſit,
m poſteris quoque eam ſpectaculo eſſe. quo quiſ-
terra, quiſquis mari venerit, nunc noſtra de A-
nienſibus Carthaginienſibuſque trophæa, nunc
de nobis oſtendat, incolumeſq; Syracuſas familiæ
veſtræ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

veſtræ ſub clientela nominis Marcellorum, tutelaq *habendas tradas. ne plus apud vos Hieronymi qua* *Hieronis memoria momenti faciat. Diutius i* *multo amicus fuit, quam hic hoſtis: & illius etia* *benefacta perſenſiſtis: hujus amentia ad pernicie* *tantum ipſius valuit.* Omnia & impetrabilia & t ta erant apud Romanos. inter ipſos plus belli periculi erat. Namque transfugæ tradi ſe Romar rati, mercenariorum quoque militum auxilia eundem compulere metum: arreptiſque arn prætores primum obtruncant, inde ad cædem S racuſanorum diſcurrunt: quoſque fors obtul irati interfecerunt, atque omnia quæ in promp erant, diripuere. tum ne ſine ducibus eſſent, prfectos creavere, ut terni Acradinæ ac Na præeſſent. Sedato tandem tumultu ex ſequentib ſciſcitando mercenariis, quæ acta cum Romar eſſent; dilucere id quod erat, cœpit; aliam ſua
30 ac perfugarum cauſſam eſſe. In tempore legati Marcello redierunt, falſa eos ſuſpicione incitat memorantes: nec cauſſam expetendæ pœnæ e rum ullam Romanis eſſe. Erat ex tribus Acradii præfectis Hiſpanus, Mericus nomine. ad eum i ter comites legatorum de induſtria unus ex H ſpanorum auxiliaribus eſt miſſus: qui ſine arl tris Mericum nanctus, primum quo in ſtatu re quiſſet Hiſpaniam, (& nuper inde venerat) exp nit. *Omnia Romanis ibi obtineri armis. poſſe e* *ſi operæ precium faciat, principem popularium eſ* *ſeu militare cum Romanis, ſeu in patriam reve* *libeat. Contra, ſi malle obſideri pergat, quam ſp* *eſſe terra marique clauſo?* Motus hic Meric quum legatos ad Marcellum mitti placuiſſet, f trem inter eos mittit: qui per eundem illum H ſpanum ſecretus ab aliis ad Marcellum deduct quum fidem accepiſſet, compoſuiſſetque agen

ordinem, Acradinam redit. Tum Mericus, ut ſuſpicione proditionis averteret omnium animos, negat, *ſibi placere legatos commeare ultro citroque, neque recipiendum quemquam, neque mittendum: & quo intentius cuſtodiæ ſerventur, opportuna loca dividenda præfectis eſſe, ut ſuæ quiſque partis tutandæ reus ſit.* Omnes aſſenſi ſunt partibus dividendis: ipſi regio evenit ab Arethuſa fonte uſque ad oſtium magni portus. id ut ſcirent Romani, fecit. Itaque Marcellus nocte navim oneraria cum armatis remulco quadriremis trahi ad Acradinam juſſit: exponitque milites regione portæ, quæ prope fontem Arethuſam eſt. Hoc quum quarta vigilia factum eſſet, expoſitoſque milites porta ut convenerat, recepiſſet Mericus; luce prima Marcellus omnibus copiis mœnia Acradinæ aggreditur: ita ut non eos ſolum, qui Acradinam ſervabant, in ſe converteret, ſed ab Naſo etiam agmina armatorum concurrerent, relictis ſtationibus ſuis, ad vim & impetum Romanorum arcendum. In hoc tumultu actuariæ naves, inſtructæ jam ante, circumvectæque, ad Naſum armatos exponunt, qui improviſo adorti ſemiplenas ſtationes & adapertas fores portæ, qua paulò ante excurrant armati, haud magno certamine Naſum cepere, deſertam trepidatione & fuga cuſtodum. Nec ullis minus præſidii aut pertinaciæ ad manendum quam transfugis fuit: quia ne ſuis quidem ſatis credentes ſe, medio certamine effugerunt. Marcellus ut captam eſſe Naſum didicit, & Acradinæ regionem unam teneri, Mericumq; cum præſidio ſuis adjunctum, receptui cecinit: ne regias opes, quarum fama major quam res erat, diriperentur. Suppreſſo impetu militum, & iis qui in 31
Acradina erant transfugis, ſpacium locuſque fugæ datum eſt: & Syracuſani tandem liberi metu, portis

Acradinæ apertis, oratores ad Marcellum mit-
tunt: nihil petentes aliud, quam incolumitatem,
ſibi, liberiſque ſuis. Marcellus concilio advocato,
& adhibitis etiam Syracuſanis, qui per ſeditiones
pulſi ab domo inter præſidia Romana fuerant, re-
ſpondit: *non plura per annos quinquaginta benefa-
cta Hieronis quam paucis his annis maleficia eorum
qui Syracuſas tenuerint, erga populum Romanum
eſſe; ſed pleraque eorum quo debuerint, recidiſſe
fœderumque ruptorum ipſos ab ſe graviores multo
quam populus Romanus voluerit, pœnas exegiſſe. S
quidem tertium annum circumſedere Syracuſas: no
ut populus Romanus ſervam civitatem haberet, ſe
ne transfugarum duces captam & oppreſſam tene
rent. Quid potuerint Syracuſani facere, exemplo v
eos Syracuſanorum eſſe qui intra præſidia Roman
fuerint: vel Hiſpanum ducem Mericum, qui præſi
dium tradiderit, vel ipſorum Syracuſanorum poſtr
mo, ſerum quidem, ſed forte conſilium. Omnium ſi
laborum periculorumque, circa mœnia Syracuſan
terra marique tam diu exhauſtorum, nequaqua
tantum fructum eſſe, quam capere Syracuſas potui
ſe.* Inde quæſtor cum præſidio ad Naſum, ad acc
piendam pecuniam regiam, cuſtodiendamq; mi
ſus: diripiendaque urbs militi data eſt; cuſtod
bus diviſis per domos eorum, qui intra præſid
Romana fuerunt. Quum multa iræ, multa ava
tiæ, fœda exempla ederentur; Archimedem, m
moriæ proditum eſt, in tanto tumultu, quantu
capta urbs in diſcurſu diripientium militum ci
poterat, intentum formis, quas in pulvere deſc
pſerat, ab ignaro milite quis eſſet, interfectum.
grè id Marcellum tuliſſe, ſepulturæque curam h
bitam. & propinquis etiam inquiſitis, honori pr
ſidioque nomen ac memoriam ejus fuiſſe. H
maxime modo Syracuſæ captæ, in quibus præ

ntum fuit, quantum vix capta Carthagine tum
iſſet, cum qua viribus æquis certabatur. Paucis
ıte diebus quam Syracuſæ caperentur, T. Otaci-
ıs cum quinqueremibus octoginta Vticam ab
lybæo tranſmiſit. & quum ante lucem portum
traſſet, onerarias frumento onuſtas cepit: egreſ-
ſque in terram, depopulatus eſt aliquantum agri
rca Vticam, prædamque omnis generis retro ad
ves egit. Lilybæum tertio die quam inde pro-
ctus erat, cum centum triginta onerariis navibus
ımento prædaque onuſtis rediit: idque frumen-
m extemplo Syracuſas miſit. quod ni tam in
mpore ſubveniſſet, victoribus victiſque pariter
rniciosa fames inſtabat. Eadem æſtate in Hiſpa- 32
a, cum biennio ferme nihil admodum memo-
bile factum eſſet, conſiliiſque magis quam armis
llum gereretur, Romani imperatores egreſſi hi-
rnis copias conjunxerunt. ibi concilium advo-
um, omniumque in unum congruerunt ſenten-
: quando ad id locorum id modo actum eſſet,
Aſdrubalem tendentem in Italiam retinerent;
npus eſſe id jam agi, ut bellum in Hiſpania fini-
ur; & ſatis ad id virium credebant acceſſiſſe,
ginta millia Celtiberorum ea hieme ad arma ex-
ta. Tres exercitus erant. Aſdrubal Giſgonis fi-
, & Mago conjunctis caſtris quinque ferme
rum iter ab Romanis aberat. Propior erat A-
lcaris filius Aſdrubal; vetus in Hiſpania impe-
or. ad urbem nomine Anitorgin exercitum ha-
bat. Eum volebant prius opprimi duces Roma-
& ſpes erat ſatis ſuperque ad id virium eſſe.
reſtabat cura, ne fuſo eo perculſi, alter Aſdru-
& Mago, in avios ſaltus monteſque recipien-
ſeſe, bellum extraherent. Optimum igitur rati,
iſis bifariam copiis totius ſimul Hiſpaniæ am-
cti bellum; ita inter ſe diviſerunt, ut P. Corne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

lius duas partes exercitus Romanorum ſociorum-
que adverſus Magonem duceret atque Aſdruba-
lem: Cn. Cornelius cum tertia parte veteris exer-
citus, Celtiberis adjunctis cum Aſdrubale Barchi-
no, bellum gereret. Vna profecti ambo duces exer-
citusque, Celtiberis prægredientibus, ad urbem A-
nitorgin in conſpectu hoſtium, dirimente amne,
ponunt caſtra. Ibi Cn. Scipio, cum quibus ante di-
ctum eſt, copiis ſubſtitit, & P. Scipio profectus ad
33 deſtinatam belli partem. Aſdrubal poſtquam a-
nimadvertit exiguum Romanum exercitum in
caſtris, & ſpem omnem in Celtiberorum auxilii
eſſe; peritus omnis barbaricæ, & præcipue om-
nium earum gentium, in quibus per tot annos mi-
litabat, perfidiæ, facili linguæ commercio; quum
utraque caſtra plena Hiſpanorum eſſent, per oc-
culta colloquia paciſcitur magna mercede cum
Celtiberorum principibus, ut copias inde abdu-
cant. Nec atrox viſum facinus. non enim ut in Ro-
manos verterent arma agebatur. & merces, quant
vel pro bello ſatis eſſet, dabatur, ne bellum gere-
rent: & quum quies ipſa, tum reditus domum
fructuſque videndi ſuos ſuaque, grata vulgo erant.
Itaq; non ducibus facilius quam multitudini per-
ſuaſum eſt: ſimul ne metus quidem ab Romanis
erat, quippe tam paucis, ſe ne retinerent. Id qui-
dem cavendum ſemper Romanis ducibus erit, e-
xemplaque hæc vere pro documentis habenda, n
ita externis credant auxiliis, ut non plus ſui robo-
ris, ſuarumque proprie virium in caſtris habean
Signis repente ſublatis Celtiberi abeunt, nihil a-
liud, quærentibus cauſſam obteſtantibuſque u
manerent, Romanis reſpondentes, quam dom-
ſtico ſe avocari bello. Scipio poſtquam ſoci
nec precibus nec vi retineri poterant, nec ſe a
parem ſine illis hoſti eſſe, aut fratri rurſus conju

gi vidit poſſe, nec ullum aliud ſalutare conſilium in promptu eſſe; retro quantum poſſet, cedere ſtatuit; in id omni cura intentus, necubi hoſti æquo ſe committeret loco: qui tranſgreſſus flumen prope veſtigiis abeuntium inſiſtebat. Per eoſdem 34
dies P. Scipionem par terror, periculum majus ab novo hoſte urgebat. Maſaniſſa erat juvenis, eo tempore ſocius Carthaginienſium, quem deinde clarum potentemq; Romana fecit amicitia. is tum cum equitatu Numidarum & advenienti P. Scipioni occurrit, & deinde aſſidue dies noctesq; infeſtus aderat. ut non vagos tantum, procul à caſtris lignatum pabulatumque progreſſos, exciperet, ſed ipſis obequitaret caſtris, invectuſque in medias ſæpe ſtationes, omnia ingenti tumultu turbaret. noctibus quoq; ſæpe incurſu repentino in portis valloq; trepidatum eſt: nec aut locus, aut tempus ullum vacuum à metu ac ſolicitudine erat Romanis: compulſiſq; intra vallum, ademto rerum omnium uſu, quum prope juſta obſidio eſſet, futuramq; arctiorem eam appareret, ſi ſe Indibilis, quem cum ſeptem millibus & quingentis Sueſſetanorum adventare fama erat, Pœnis conjunxiſſet. dux cautus & providens Scipio, victus neceſſitatibus temerarium capit conſiliũ, ut nocte Indibili obviam iret: & quocumq; occurriſſet loco, prœlium consereret. Relicto igitur modico præſidio in caſtris, præpoſitoque T. Fonteio legato, media nocte profectus, cum obviis hoſtibus manus conſeruit. Agmina magis, quam acies pugnabant: ſuperior tamen, ut in tumultuaria pugna, Romanus erat. ceterum & equites Numidæ repente, quos fefelliſſe ſe dux ratus erat, ab lateribus circumfuſi, magnum terrorem intulere. Contracto adverſus Numidas certamine novo, tertius inſuper advenit hoſtis. duces Pœni aſſecuti ab tergo jam pugnantes, ancepſque

prœlium Romanos circumſteterat ; incertos i
quem potiſſimum hoſtem, quamve in partem con
ferti eruptionem facerent. Pugnanti hortantiqu
imperatori & offerenti ſe ubi plurimus labor erat
latus dexterum lancea trajicitur: cuneuſque is ho-
ſtium, qui in confertos circa ducem impetum fe
cerat, ut exanimem labentemque ex equo Scipio
nem vidit, alacres gaudio cum clamore per totam
aciem nunciantes diſcurrunt, imperatorem Ro
manum cecidiſſe. Hæc pervagata paſſim vox, ut &
hoſtes haud dubie pro victoribus, & Romani pr
victis eſſent, fecit. Fuga confeſtim ex acie duce a
miſſo fieri cœpta eſt. ceterum ut ad erumpendu
inter Numidas, aliaque levium armatorum auxil
haud difficilis res erat: ita effugere tantum equ
tum, æquantiumque equos velocitate peditum
vix poterant: cæſiq; prope plures in fuga, quam i
pugna ſunt. nec ſuperfuiſſet quiſquam ni præcipi
jam ad veſperum die nox interveniſſet. Haud ſ

35 gniter inde duces Pœni fortuna uſi, confeſtim
prœlio, vix neceſſaria quiete data militibus, ad A
drubalem Amilcaris citatum agmen rapiunt: n
dubia ſpe quum copias conjunxiſſent, debella
poſſe. Quo ubi eſt ventum, inter exercitus duce
victoria recenti lætos gratulatio ingens facta, i
peratore tanto cum omni exercitu deleto, & al
ram pro haud dubio parem victoriam exſpecta
tes. Ad Romanos nondum quidem fama tan
cladis pervenerat, ſed tamen mœſtum quodda
ſilentium erat, & tacita divinatio: qualis jam pr
ſagientibus animis imminentis mali eſſe ſolet. I
perator ipſe, præterquam quod ab ſociis ſe deſ
tum, hoſtium tantum auctas copias ſentiebat, c
jectura etiam & ratione ad ſuſpicionem accep
cladis, quam ad ullam bonam ſpem pronior e
Quonam modo enim Aſdrubalem ac Magonem
defunct

defunctos ſuo bello, ſine certamine adducere exercitum potuiſſe? Quomodo autem non obſtitiſſe, aut ab tergo non ſecutum fratrem? ut ſi prohibere, quo minus in unum coirent & duces, & exercitus hoſtium; non poſſet, ipſe certe cum fratre conjungeret copias. His anxius curis, id modo eſſe ſalutare in præſens credebat, cedere inde quantum poſſet: & inde una nocte ignaris hoſtibus & ob id quietis, aliquantum emenſus eſt iter. Luce, ut ſenſerunt, profectos hoſtes, præmiſſis Numidis, quam poterant maxime citato agmine ſequi cœperunt: ante noctem aſſecuti Numidæ, nunc ab tergo, nunc in latera incurſantes. Conſiſtere cœperunt, ac tutari agmen quantum poſſent: tamen tuto ut ſimul pugnarent procederentque, Scipio hortabatur, priuſquam pedeſtres copiæ aſſequerentur. Ceterum 36
nunc agendo nunc ſuſtinendo agmen, quum aliquandiu haud multum procederetur, & nox jam inſtaret, revocat è prœlio ſuos Scipio: & collectos in tumulum quendam, non quidem ſatis tutum, (præſertim agmini perculſo) editiorem tamen, quam cetera circa erant, ſubducit. Ibi primo impedimentis, & equitatu in medium receptis, circumdati pedites haud difficulter impetus incurſantium Numidarum arcebant: dein poſtquam toto agmine tres imperatores cum tribus juſtis exercitibus aderant, apparebatq;, parum armis ad tuendum locum ſine munimẽto valituros eſſe; circumſpectare atq; agitare dux cœpit, ſi quo modo poſſet vallum circum injicere. ſed erat adeo nudus tumulus & aſperi ſoli, ut nec virgulta vallo cædendo, nec terra ceſpiti faciendo, aut ducẽdę foſſæ aliive ulli operi, apta inveniri poſſet: nec ferme quicquam ſatis arduum aut abſciſſum erat, quod hoſti aditum aſcẽſumve difficilem præberet; omnia faſtigio leni ſubvexa. Vt tamẽ aliquam imaginem valli objicerent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

clitellas illigatas oneribus, velut ſtruentes ad al
tudinẽ ſolitam, circumdabant; cumulo ſarcinaru
omnis generis objecto, ubi ad moliendum clit
læ defuerant. Punici exercitus poſtquam advener
in tumulum quidem perfacile agmen erexer
munitionis vero facies nova primo eos velut m
raculo quodam tenuit: quum duces undique v
ciferarentur, *Quid ſtarent? & non ludibrium ill*
vix fœminis pueriſve morandis ſatis validum diſt
herent, diriperentque? Captum hoſtem teneri, late
tem poſt ſarcinas. Hæc contemptim duces incr
pabant. ceterum, neque tranſilire, neque moliri
nera objecta, nec cædere ſtipatas clitellas, ipſiſq
obrutas ſarcinis, facile erat. Tardatis diu quum
molita objecta onera, armatis dediſſent viam, pl
ribuſque idem partibus fieret, capta jam undiq
caſtra erant: pauci ab multis, perculſique à vict
ribus paſſim cædebantur. Magna pars tamen mi
tum, quum in propinquas refugiſſet ſilvas, in caſ
P. Scipionis, quibus T. Fonteius legatus præer
perfugerunt. Cn. Scipionem alii in tumulo prir
impetu hoſtium cæſum tradunt: alii cum pau
in propinquam caſtris turrim perfugiſſe. hanc ig
circumdatam, atque ita exuſtis foribus, quas nu
moliri potuerunt vi, captam: omneſque intus cu
ipſo imperatore occiſos. Anno ſeptimo poſtqua
in Hiſpaniam venerat Cn. Scipio, undetrigeſin
die poſt fratris mortem eſt interfectus.' Luctus
morte eorum, non Romæ major quam per tota
Hiſpaniam fuit. Quin apud cives partẽ doloris
exercitus amiſſi, & alienata provincia, & publi
trahebat clades. Hiſpaniæ ipſos lugebant deſide
bantque duces: Cneum tamen magis, quo diut
præfuerat iis, priorque & favorem occupaverat,
ſpecimen juſtitiæ temperantiæque Romanæ p
37. mus dederat. Quum deletus exercitus, amiſſæq

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Hiſpaniæ viderentur, vir unus res perditas reſti-tuit. Erat in exercitu L. Martius Septimi filius, eques Romanus, impiger juvenis, animique & ingenii aliquanto quam pro fortuna, in qua erat natus, majoris. ad ſummam indolem acceſſerat Cn. Scipionis diſciplina: ſub qua per tot annos omneis militiæ arteis edoctus fuerat. Hic & ex fuga collectis militibus, & quibuſdam de præſidiis deductis, haud contemnendum exercitum fecerat, junxeratque cum T. Fonteio P. Scipionis legato. Sed tantum præſtitit eques Romanus auctoritate inter milites atque honore, ut caſtris citra Iberum communitis, quum ducem exercituum comitiis militaribus creari placuiſſet, ſubeuntes alii aliis in cuſtodiam valli ſtationeſque, donec per omnes ſuffragium iret, ad L. Martium cuncti ſummam imperii detulerint. Omne inde tempus (exiguum id uit) muniendis caſtris, convehendiſque commeaibus conſumptum: & omnia imperia milites, uum impigre, tum haudquaquam abjecto animo xſequebantur. Ceterum poſtquam Aſdrubalem Giſgonis venientem ad reliquias belli delendas tanſiſſe Iberum, & appropinquare allatum eſt, ſinumque pugnæ propoſitum ab novo duce milites iderunt; recordati quos paulo ante imperatores abuiſſent, quibuſq; & ducibus & copiis freti proite ad pugnam ſoliti eſſent; flere omnes repente, offenſare capita: & alii manus ad cœlum tenere, Deos incuſantes: alii ſtrati humi ſuum quiſue nominatim ducem implorare. neque ſedari lanentatio poterat; excitantibus centurionibus maipulares, & ipſo minitante & increpante Martio, uod in muliebres & inutiles ſe projeciſſent fleis, potius quam ad tutandos ſemetipſos & Rembl. ſecum acuerent animos, & ne inultos impetores ſuos jacere ſinerent. Quum ſubito clamor,

turbarumque ſonus (jam enim prope vallum ho-
ſtes erant) exauditur. inde verſo repente in iram
luctu, diſcurrere ad arma: ac velut accenſi rabi-
diſcurrunt ad portas, & in hoſtem negligenter at-
que incompoſite venientem incurrunt. Extempl-
improviſa res pavorem incutit Pœnis: mirabundi-
que unde tot hoſtes tam ſubito exorti prope delet-
exercitu forent: unde tanta audacia, tanta fiduc-
ſui victis ac fugatis: quis imperator duobus Sc-
pionibus cæſis extitiſſet: quis caſtris præeſſet; qu-
ſignum dediſſet pugnæ. Ad hæc tot jam nec opin-
ta, primo omnium incerti, ſtupenteſque referu-
pedem: dein valida impreſſione pulſi, terga ve-
tunt. Et aut fugientium cædes fœda fuiſſet, aut t-
merarius periculoſuſque ſequentium impetus,
Martius propere receptui dediſſet ſignum, ob-
ſtenſque ad prima ſigna, quoſdam & ipſe retiner-
concitatam repreſſiſſet aciem. inde in caſtra avid-
adhuc cædiſq; & ſanguinis reduxit. Carthaginie-
ſes trepide primo ab hoſtium vallo acti, poſtqua-
neminem inſequi viderunt, metu ſubſtitiſſe ra-
contemptim rurſus & ſedato gradu in caſtra
eunt. Par negligentia in caſtris cuſtodiendis fu-
nam etſi propinquus hoſtis erat, tamen reliqu-
eum eſſe duorum exercituum ante paucos dies
letorum, ſuccurrebat. Ob hoc quum omnia neg-
cta apud hoſtes eſſent, exploratis iis, Martius
conſilium, prima ſpecie temerarium magis qu-
audax, animum adjecit, ut ultro caſtra hoſti-
oppugnaret: ſimul facilius eſſe ratus, unius Aſ-
balis expugnari caſtra, quam ſi ſe rurſus tres e-
citus ac tres duces junxiſſent, ſua defendi: ſi-
aut ſi ſucceſſiſſet cœptis, recepturum ſe affli-
res: aut ſi pulſus eſſet, tamen ultro inferendo
38 ma, contemptum ſui dempturum. Ne tamen ſu-
res, & nocturnus terror, etiam non ſuæ fort-
co-

conſilium perturbaret, alloquendos adhortandoſ-
que ſibi milites ratus, concione advocata ita diſ-
eruit: Vel mea erga imperatores noſtros vivos mor-
uoſque pietas, vel præſens omnium noſtrum, mili-
es, fortuna fidem cuivis facere poteſt, mihi hoc im-
erium, ut amplum judicio veſtro, ita re ipſa grave
c ſolicitum eſſe. Quo enim tempore, niſi metus mœ-
orem obſtupefaceret, vix ita compos mei eſſem, ut
liqua ſolatia invenire ægro animo poſſem; cogor
eſtram omnium vicem (quod difficilimum in luctu
ſt) unus conſulere. & ne tum quidem, ubi quonam
nodo has reliquias duorum exercituum patriæ con-
ervare poſſim, cogitandum eſt; avertere animum
b aſſiduo mœrore libet. Præſto eſt enim acerba me-
noria, & Scipiones me ambo dies nocteſque curis
nſomniiſque agitant: & excitant ſæpe ſomno, neu
, neu invictos per octo annos in his terris milites
uos, commilitones veſtros, neu Rempublicam patiar
nultam, & ſuam diſciplinam ſuaque inſtituta ſequi
ubent. Et ut imperiis vivorum nemo obedientior me
no fuerit, ita poſt mortem ſuam, quod quaque in re
cturos illos fuiſſe maxime cenſeam; id optimum
ucere vos quoque velim, milites. non lamentis la-
rimiſque tanquam extinctos proſequi, (vivunt vi-
entque fama rerum geſtarum) ſed quotieſcunque
curret memoria illorum, velut ſi adhortantes ſi-
numque dantes videatis eos, ita prœlia inire. Nec
lia profecto ſpecies heſterno die oculis animiſq; ve-
ris oblata, memorabile illud edidit prœlium: quo
ocumentum dediſtis hoſtibus, non cum Scipionibus
tinctum eſſe nomen Romanum: & cujus populi
s atque virtus non obruta ſit Cannenſi clade, ex
nni profecto ſævitia fortunæ emerſuram eſſe. Nunc,
ui tantum auſi eſtis ſponte veſtra, experiri libet,
uantum audeatis duce veſtro auctore. non enim he-
erno die quum ſignum receptui dedi, ſequentibus

effuſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

effuſe vobis turbatum hoſtem, frangere audacia
veſtram, ſed differre in majorem gloriam atque o
portunitatem volui: ut poſtmodum præparati i
cautos, armati inermes, atque etiam ſopitos, per o
caſionem aggredi poſſetis. Nec hujus occaſionis ſpe
milites, forte temere, ſed ex re ipſa conceptam hab
A vobis quoque profecto ſi quis quærat, quonam m
do pauci à multis, victi à victoribus caſtra tut
ſitis; nihil aliud reſpondeatis, quam idipſum time
tes vos, omnia & operibus firmata habuiſſe, & ip
paratos inſtructoſque fuiſſe. Et ita ſe res habet. ad
quod, ne timeatur, fortuna facit, minime tuti ſ
homines: quia quod neglexeris, incautum atque
pertum habeas. Nihil omnium nunc minus metu
hoſtes, quam ne obſeſſi modo ipſi atque oppugna
caſtra ſua ultro oppugnemus. Audeamus, quod cr
non poteſt auſuros nos. eo ipſo, quod difficilimum
detur, facilimum erit. Tertia vigilia noctis ſile
agmine ducam vos. exploratum habeo, non vigil
rum ordinem, non ſtationes juſtas eſſe. Clamor
portis auditus, & primus impetus caſtra ceperit. t
inter torpidos ſomno, paventeiſque ad nec opinat
tumultum, & inermes in cubilibus ſuis oppreſſos,
cædes edatur, à qua vos heſterno die revocatos
ferebatis. Scio audax videri conſilium: ſed in r
aſperis & tenui ſpe, fortiſſima quæque conſilia tu
ſima ſunt. quia ſi in occaſionis momento, cujus p
tervolat opportunitas, cunctatus paulum fueris,
quicquam mox omiſſam quæras. Vnus exercitu
propinquo eſt: duo haud procul abſunt. nunc ag
dientibus aliqua ſpes eſt: & jam tentaſtis ve
atque illorum vires. Si diem proferimus, & heſt
eruptionis fama contemni deſierimus; pericu
eſt, ne omnes duces omneſque copiæ convenient.
deinde duces, tres exercitus ſuſtinebimus hoſti
quos Cn. Scipio incolumi exercitu non ſuſtinuit

d

videndo copias periere duces noſtri, ita ſeparati ac
viſi opprimi poſſunt hoſtes. alia belli gerendi via
lla eſt. proinde nihil præter noctis proximæ oppor-
itatem exſpectemus. Ite, Diis bene juvantibus:
pora curate, ut integri vigenteſque eodem animo
caſtra hoſtium irrumpatis, quo veſtra tutati eſtis.
eti & audiere ab novo duce novum conſilium, 39
quo audacius erat, magis placebat. reliquum
ei expediendis armis, & curatione corporum
nſumptum: & major pars noctis quieti data
t. quarta vigilia movere. Erant ultra proxima
ſtra ſex millium intervallo diſtantes aliæ copiæ
œnorum. Vallis cava intererat, condenſa arbori-
is. in hujus ſilvæ medio ferme ſtadio cohors
omana arte Punica abditur, & equites. Ita me-
o itinere intercepto, ceteræ copiæ ſilenti agmine
proximos hoſtes ductæ. & quum ſtatio nulla
o portis, neque in vallo cuſtodiæ eſſent; velut in
a caſtra, nullo uſquam obſiſtente, penetravere.
de ſigna canunt, & tollitur clamor. Pars ſemi-
mnos hoſtes cædunt: pars ignes caſis ſtramen-
arido tectis injiciunt: pars portas occupant, ut
gam intercludant. Hoſteis ſimul ignis, clamor,
edes, velut alienatos ſenſibus, nec audire, nec pro-
dere quicquam ſinunt. incidunt inermes inter
tervas armatorum; alii ruunt ad portas, alii ob-
ptis itineribus ſuper vallum ſaliunt: & ut quiſq;
aſerat, protinus ad caſtra altera fugiunt: ubi ab
ohorte & equitibus ex occulto procurrentibus
rcumventi, cæſique ad unum omnes ſunt. quam-
uam etiam, ſi quis ex ea cæde effugiſſet, adeo ra-
im captis propioribus caſtris in altera tranſcurſū
aſtra ab Romanis eſt, ut prævenire nuncius cla-
is non poſſet. Ibi verò quo longius ab hoſte ab-
ant, & quia ſub lucem pabulatum, lignatum &
rædatum quidam dilapſi fuerant, neglecta magis
omnia

omnia ac ſoluta invenere : arma tantum in ſtati
nibus poſita : milites inermes, aut humi ſedent
accubanteſque , aut obambulantes ante vallu
portaſque. Cum his tam ſecuris ſolutiſque Rom
ni, calentes adhuc ab recenti pugna, feroceſque v
ctoria, prœlium ineunt. Itaque nequaquam reſi
in portis potuit. intra portas concurſu ex totis c
ſtris ad primum clamorem & tumultum fact
atrox prœlium oritur : diuq; tenuiſſet, ni cruen
ſcuta Romanorum viſa, indicium alterius clad
Pœnis, atq; inde pavorem injeciſſent. Hic terror
fugam avertit omnes : effuſique, qua iter eſt, n
quos cædes oppreſſit, exuuntur caſtris. Ita noct
ac die bina caſtra hoſtium expugnata ductu
Martii. Ad triginta ſeptem millia hoſtium cæſ
auctor eſt Claudius , qui annales Acilianos
Græco in Latinum ſermonem vertit : captos
mille octingentos triginta: prædam ingentem pa
tam. in ea fuiſſe clypeum argenteum pondo ce
tum triginta octo, cum imagine Barchini Aſdr
balis. Valerius Antias una caſtra Magonis cap
tradit, ſeptem millia cæſa hoſtium : altero prœli
eruptione pugnatum cum Aſdrubale : decem mi
lia occiſa, quatuor millia trecentos triginta capto
Piſo quinque millia hominum , quum Mago c
dentes noſtros effuſe ſequeretur, cæſa ex inſidi
ſcribit. Apud omnes magnum nomen Martii duc
eſt. & veræ gloriæ ejus etiam miracula addunt
flammam ei concionanti fuſam è capite ſine ipſi
ſenſu, cum magno pavore circumſtantium mil
tum. monumentumque victoriæ ejus de Pœni
uſque ad incenſum Capitolium , fuiſſe in templ
clypeum, Martium appellatum ; cum imagine A
drubalis. Quietæ deinde aliquamdiu in Hiſpani
res fuere ; utriſque, poſt tantas acceptas invicem i
lataſque clades , cunctantibus periculum ſumm
rerum

n facere. Dum hæc in Hiſpania geruntur, 40
ellus, captis Syracuſis, quum cetera in Sicilia
fide atque integritate compoſuiſſet, ut non
o ſuam gloriam, ſed etiam majeſtatem populi
mani augeret; ornamenta urbis, ſigna tabu-
, quibus abundabant Syracuſæ, Romam deve-
Hoſtium quidem illa ſpolia, & parta belli jure:
eum inde primum initium mirandi Græca-
artium opera, licentiæque hinc ſacra profa-
e omnia vulgo ſpoliandi, factum eſt. quæ po-
no in Romanos Deos, templum idipſum pri-
, quod à Marcello eximie ornatum eſt, ver-
Viſebantur enim ab externis ad portam Ca-
m dedicata à Marcello templa: propter ex-
ntia ejus generis ornamenta, quorum perexi-
pars compareret. Legationes omnium ferme
tatum Siciliæ ad eum conveniebant. Diſpar
auſſa earum, ita conditio erat. qui ante captas
acuſas aut non deſciverant, aut redierant in a-
itiam, ut ſocii fideles accepti, cultique: quos
us poſt captas Syracuſas dediderat, ut victi à
ore leges acceperunt. Erant tamen haud par-
reliquiæ belli circa Agrigentum Romanis: E-
des & Hanno, duces reliqui prioris belli, &
ius novus ab Annibale in locum Hippocratis
ſus, Libyphœnicum generis Hipponiates,
utinem populares vocabant) vir impiger, &
Annibale magiſtro omneis belli artes edoctus.
ic ab Epicide & Hannone Numidæ dati auxi-
es: cum quibus ita pervagatus eſt hoſtium a-
s, ita ſocios ad retinendos in fide animos eo-
m, ferendumque in tempore cuique auxilium,
it; ut brevi tempore totam Siciliam impleret
minis ſui: nec ſpes alia major apud faventes
us Carthaginienſium eſſet. Itaque incluſi ad
npus mœnibus Agrigenti dux Pœnus Syracuſa-
nuſque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nuſque, non conſilio Mutinis, quam fiducia r
gis, auſi egredi extra muros, ad Himeram amn
poſuerunt caſtra. Quod ubi perlatum ad Marc
lum éſt, extemplo copias movit: & ab hoſte qu
tuor ferme millium intervallo conſedit; quid a
rent pararentve exſpectaturus. Sed nullum ne
locum neque tempus cunctationi conſiliove
dit Mutines, tranſgreſſus amné, ac ſtationibus h
ſtium cum ingenti terrore ac tumultu invect
Poſtero die prope juſto prœlio compulit hoſt
intra munimenta. inde revocatus, ſeditione N
midarum in caſtris facta, quum trecenti fer
eorum Heracleam Minoam conceſſiſſent, ad
tigandos revocandoſque eos profectus, magno
re monuiſſe duces dicitur, ne abſente ſe cum h
ſte manus confererent. Id ambo ægre paſſi duc
magis Hanno, jam ante anxius gloria ejus: M
tinem ſibi modum facere, degenerem Afrum i
peratori Carthaginienſi miſſo ab ſenatu popu
que. Is perpulit cunctantem Epicidem, ut tra
greſſi flumen in aciem exirent. nam ſi Mutin
opperirentur, & ſecunda pugnæ fortuna ever
41 ſet, haud dubie Mutinis gloriam fore. Enim
ro indignum ratus Marcellus ſe, qui Annibal
ſubnixum victoria Cannenſi ab Nola repuliſ
his terra marique victis ab ſe hoſtibus cedere;
ma propere capere milites, & efferri ſigna jub
Ad inſtruentem exercitum decem effuſis eq
advolant ex hoſtium acie Numidæ, nunciant
populares ſuos primum ea ſeditione motos: q
trecenti ex numero ſuo conceſſerint Heraclea
dein quod præfectum ſuum ab obtrectantibus d
cibus gloriæ ejus ſub ipſam certaminis diem ab
gatum videant, quieturos in pugna. Gens fall
promiſſi, fidem præſtitit. itaque & Romanis c
vit animus, nuncio celeri per ordinem miſſo,

ſtitutu

rum ab equite hoſtem eſſe, quem maxime ti-
mant: & territi hoſtes, prӕterquam quod ma-
parte virium ſuarum non juvabantur, timo-
em incuſſo, ne à ſuo & ipſi equite oppugna-
r. Itaque haud magna vis certaminis fuit.
us clamor atque impetus rem decrevit. Nu-
quum in concurſu quieti ſtetiſſent in cor-
, ut terga dantes ſuos viderunt, fugӕ tan-
parumper comites facti, poſtquam omnes
entum trepido agmine petentes viderunt,
metu obſidionis paſſim in civitates proximas
i. Multa millia hominum cӕſa captaque,
to elephanti. Hӕc ultima in Sicilia Mar-
pugna fuit. victor inde Syracuſas rediit. Iam
in exitu annus erat. itaque ſenatus Romӕ
vit, ut Publ. Cornel. Prӕtor literas Capuam
nſules mitteret; dum Annibal procul abeſ-
ec ulla magni diſcriminis res ad Capuam ge-
r: alter eorum, ſi ita videretur, ad magiſtra-
ubrogandos Romam veniret. Literis ac-
, inter ſe conſules compararunt, ut Clau-
omitia perficeret, Fulvius ad Capuam ma-
. Conſules Claudius creavit, Cn. Fulvium
malum, & P. Sulpicium Servii filium Gal-
, qui nullum antea curulem magiſtratum
et. Prӕtores deinde creati, L. Cornelius
lus, M. Cornelius Cethegus, C. Sulpicius,
lpurnius Piſo. Piſoni juriſdictio urbana,
io Sicilia, Cethego Appulia, Lentulo Sardi-
enit. Conſulibus prorogatum in annum im-
m eſt.

EPITO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

EPITOME

LIBRI XXVI.

ANnibal ad tertium ab urbe Roma lapidem ſu Anienem caſtra poſuit. ipſe vero cum duo millibus equitum uſque ad ipſam Capenam porta ut urbis ſitum exploraret, obequitavit. & quum triduum in aciem utrimq; exercitus omnis deſcen ſet, certamen tempeſtas diremit: nam quum in ſtra rediiſſent, ſtatim ſerenitas erat. Capua capta à Q. Fulvio, & Ap. Claudio Coſſ. Principes Cam norum, veneno ſibi conſciverunt mortem. Quum natus Campanorum deligatus eſſet ad palos, ut ſe feriretur; literas à ſenatu miſſas Q. Fulvius cu quibus jubebatur parcere, antequam legeret, in poſuit, & lege agi juſſit, & ſupplicium peregit. Q in comitiis apud populum quæreretur, cui mand tur Hiſpaniarum imperium; nullo id volente ſu pere, P. Scipio, P. filius, qui in Hiſpania cecide profeſſus eſt ſe iturum, & ſuffragio populi conſen omnium miſſus, Novam Carthaginem uno die pugnavit, quum ageret vigeſimum quartum num; videreturque divina ſtirpe creatus: quon & ipſe poſteaquam togam acceperat, quotidie in pitolio erat: & in cubiculo matris ejus anguis ſ numero videbatur. Res præterea in Sicilia g continet. & amicitiam cum Ætolis junctam, lumque geſtum adverſum Acarnanas, & Ph pum Macedoniæ regem.

1 CN. Fulvius Centumalus, P. Sulp Galba conſules, quum idibus Ma m agiſtratum iniſſent, ſenatu in pitolium vocato, de Republica adminiſtratione belli, de provinciis exercitib

Pa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

conſuluerunt. Q. Fulvio, & Appio Claudio anni conſulibus, prorogatum imperium que exercitus, quos habebant, decreti. adje- ue, ne à Capua, quam obſidebant, abſcede- iuſquam expugnaſſent. Ea tum cura maxi- entos habebat Romanos: non tam ab ira, nullam umquam civitatem juſtior fuit; quod urbs tam nobilis ac potens, ſicut defe- ſua traxerat aliquos populos, ita recepta in- ra rurſus animos videbatur ad veteris im- ſpectum. Et prætoribus prioris anni, M. Iu Etruria, P. Sempronio in Gallia, cum binis bus, quas habuerant, prorogatum eſt impe- rorogatum & M. Marcello, ut proconſul in reliquias belli perficeret eo exercitu, quem t. ſi ſupplemento opus eſſet, ſuppleret de le- us, quibus P. Cornelius proprætor in Sicilia t. dum ne quem militem legeret ex eo nu- quibus ſenatus miſſionem reditumq; in pa- negaſſet ante belli finem. C. Sulpicio, cui Si- enerat, duæ legiones, quas P. Cornelius ha- , decretæ: & ſupplementum de exercitu Cn. qui priore anno in Appulia fœde cæſus fu- ue erat. Huic generi militum ſenatus eun- uem Cannenſibus, finem ſtatuerat militiæ: m etiam utrorumque ignominiæ eſt, ne in s hibernarent, neve hiberna propius ullam decem millibus paſſium ædificarent. L. lio in Sardinia duæ legiones datæ, quibus cius præfuerat. ſupplementum, ſi opus eſſet, es ſcribere juſſi. T. Otacilio, & M. Valerio, : Græciæque ora, cum legionibus claſſibuſ- ibus præerant, decretæ. Quinquaginta Græ- legione una, centum Siculi cum duabus ibus habebant naves. Tribus & viginti le- us Romanis eo anno bellum terra marique

eſt

2 eſt geſtum. Principio ejus anni quum de li
Martii referretur, res geſtæ magnificæ ſen
ſæ: titulus honoris (quod imperio, non
juſſu, non ex auctoritate Patrum dato, Pro
ſenatui, ſcripſerat) magnam partem homin
fendebat. Rem mali exempli eſſe, imperato
ab exercitibus: & ſolenne auſpicatorum c
rum in caſtra & provincias, procul ab legib
giſtratibuſque ad militarem temeritatem t
ri. & quum quidam referendum ad ſenatu
ſerent; melius viſum differri eam conſultat
donec proficiſcerentur equites, qui ab Ma
teras attulerant. Reſcribi de frumento &
mentis exercitus placuit: eam utramque
ræ fore ſenatui. adſcribi autem, Propra
Martio, non placuit: ne idipſum, quod c
tioni reliquerant, pro præjudicato ferret. I
equitibus, de nulla re prius conſules ret
omniumque in unum ſententiæ congrueb
gendum cum tribunis plebis eſſe: primo
tempore ad plebem ferrent, quem cum
mitti placeret in Hiſpaniam ad eum exer
cui Cn. Scipio imperator præfuiſſet. Ea
tribunis acta, promulgataq; eſt. Sed aliud c
occupaverat animos. C. Sempronius Blæſu
cta Cn. Fulvium ob exercitum in Appulia a
in concionibus vexabat: multa imperat
meritate atque inſcitia exercitum in locu
pitem perduxiſſe dictitans. *Neminem, p*
Fulvium, ante corrupiſſe omnibus vitiis
ſuas, quam proderet. itaque vere dici poſſe;
periſſe, quam viderent hoſtem: nec ab Ann
ab imperatore ſuo victos eſſe. Neminem, q
fragium ineat, ſatis cernere, cui imperium,
citum permittat. Quid interfuiſſe inter Ti
nium? Quum ei ſervorum exercitus datus

ſe diſciplina atq; imperio, ut nemo eorum
c ſanguinis ſui memor in acie eſſet, præſidio
ſtibus terrori eſſent. Quum ad Beneventum
urbes eos velut è faucibus Annibalis ere-
lo Romano reſtituiſſet, Cn. Fulvium Qui-
Romanorum exercitum, honeſte genitos, li-
educatos, ſervilibus vitiis imbuiſſe. ergo ef-
t feroces & inquieti inter ſocios; ignavi, &
inter hoſtes eſſent, nec impetum modo Pœ-
ſed ne clamorem quidem ſuſtinere poſſent.
cule mirum eſſe, milites in acie non ſtetiſſe,
rimus omnium imperator fugeret. magis
e, aliquos ſtantes cecidiſſe, & non omnes co-
n. Fulvii fuiſſe pavoris ac fugæ. C. Flami-
. Paullum, L. Poſtumium, Cn. ac P. Scipio-
ere in acie maluiſſe, quam deſerere circum-
oſtibus ſuos exercitus. Cn. Fulvium prope
uncium deleti exercitus Romam rediſſe. Fa-
dignum eſſe, Cannenſem exercitum, quod
fugerit, in Siciliam deportatum, ne prius
ittatur, quam hoſtis ex Italia deceſſerit; &
in Cn. Fulvii legionibus nuper decretum:
io fugam ex prœlio, ipſius temeritate com-
npunitam eſſe: & eum in ganea luſtriſque
ntam egerit, ſenectutem acturum: milites,
l aliud peccaverint, quam quod imperato-
es fuerint, relegatos prope in exilium, igno-
m pati militiam. adeo imparem libertatem
iti ac pauperi, honorato atque inhonorato
us ab ſe culpam in milites transferebat: 3
citer pugnam poſcenteis productos in aciem:
uo voluerint, (quia ſerum diei fuerit) ſed
die & tempore & loco æquo inſtructos, ſeu
, ſeu vim hoſtium non ſuſtinuiſſe. Quum
nes fugerent, ſe quoque turba ablatum; ut
m Cannenſi pugna, ut multos alios impera-
tores.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tores. Quid autem ſolum ſe reſtantem prodeſſe
publicæ potuiſſe? niſi ſi mors ſua remedio pu
cladibus futura eſſe potuiſſet. Non ſe inopia com
tus, non in loca iniqua incaute deductum, non a
ne inexplorato euntem inſidiis circumventum.
perta, armis, acie victum: nec ſuorum animo
hoſtium, in poteſtate habuiſſe. ſuum cuiq; inge
audaciam aut pavorem facere. Bis eſt accu
pecuniaque anquiſitum. tertio, teſtibus datis,
præterquam quod omnibus probris oneratu
jurati permulti dicerent, fugæ pavoriſque in
à prætore ortum: ab eo deſertos milites.
haud vanum timorem ducis crederent, terg
diſſe; tanta ira accenſa eſt, ut capite anquire
concio ſucclamaret. De eo quoque novum
men ortum. nam quum tribunus bis pecuni
quiſiſſet, tertio capitis ſe anquirere diceret; t
plebis appellati. collegæ negarunt, ſe in mor
quo minus, quod ei more majorum permiſſu
ſet, ſeu legibus, ſeu moribus mallet, anqui
quoad vel capitis vel pecuniæ judicaſſet pr
tum Sempronius perduellionis ſe judicar
Fulvio dixit, diemque comitiis ab C. Calp
prætore urbis petit. Inde alia ſpes ab reo t
eſt: ſi adeſſe judicio Q. Fulvius frater poſſe
rens tum & fama rerum geſtarum, & prop
ſpe Capuæ potiundæ. Id quum per literas m
biliter pro fratris capite ſcriptas petiſſet Fu
negaſſentque Patres, è Republica eſſe, ab
Capua, priuſquam dies comitiorum aderat;
vius exulatum Tarquinios abiit. id ei juſtum
4 lium eſſe, ſcivit plebs. Inter hæc vis omni
verſa in Capuam erat. obſidebatur tamen
quam oppugnabatur: nec aut famem tolera
vitia ac plebs poterant, aut mittere nuncios a
nibalem per cuſtodias tam arctas. Inventus e

n quidam Numida, qui, acceptis literis evaſu-
n ſe profeſſus, ut promiſſum præſtaret, per me-
Romana caſtra nocte egreſſus, ſpem accendit
mpanis, dum aliquid virium ſupereſſet, ab om-
parte eruptionem tentandi. Ceterum in multis
taminibus equeſtria prœlia ferme proſpera fa-
bant: pedites ſuperabantur. ſed nequaquam tam
um vincere, quam triſte vinci ulla parte erat, ab
ſeſſo & prope expugnato hoſte. Inita tandem
io eſt, ut quod viribus deerat, arte æquaretur. ex
nibus legionibus electi ſunt juvenes maxime
ore ac levitate corporum veloces. eis parmæ
viores, quam equeſtres, & ſeptena jacula qua-
nos longa pedes data; præfixa ferro, quale ha-
s velitaribus ineſt. eos ſingulos in equos ſuos ac-
pientes equites aſſuefecerunt, & vehi poſt ſeſe,
deſilire perniciter, ubi ſignum datum eſſet. Poſt-
am aſſuetudine quotidiana ſatis intrepide viſum
fieri, in campum, qui medius inter caſtra mu-
mque erat, adverſus inſtructos Campanorum
uites proceſſerunt. ubi ad conjectum teli ventum
, ſigno dato velites deſiliunt. pedeſtris inde acies
equitatu repente in hoſtium equites incurrit:
ulaq; cum impetu alia ſuper alia emittunt. Qui-
s plurimis in equos viroſque paſſim conjectis
multos vulneraverunt. pavoris tamen plus ex
nova atque inopinata injectum eſt: & in per-
lſum hoſtem equites invecti, fugam ſtragemque
rum uſque ad portas fecerunt. Inde equitatu
oque ſuperior Romana acies fuit. Inſtitutum,
velites in legionibus eſſent. Auctorem peditum
uiti immiſcendorum, centurionem Q. Navium
unt: honorique id ei apud imperatorem fuiſſe.
um in hoc ſtatu ad Capuam res eſſent, Anni- 5
lem in diverſum, Tarentinæ arcis potiundæ Ca-
æque retinendæ trahebant curæ. vicit tamen re-
ſpectus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſpectus Capuæ, in quam omnium ſociorum
ſtiumque converſos videbat animos: docum
to futuræ, qualemcunq; eventum defectio ab
manis habuiſſet. Igitur magna parte impedim
torum relicta in Brutiis, & omni graviore ar
tura, cum delectis peditum equitumque quam
terat aptiſſimis, ad maturandum iter in Cam
niam contendit. ſecuti tamen tam raptim eum
tres & triginta elephanti. In valle occulta
Tifata montem imminentem Capuæ conſ
Adveniens quum caſtellum Galatiam, præſidi
de vi pulſo, cepiſſet; in circumſedentes Cap
ſe vertit: præmiſſis ante nunciis Capuam,
tempore caſtra Romana aggreſſurus eſſet, u
dem & illi ad eruptionem parati, portis omn
ſeſe effunderent. Res nec explorata Romani
gentem præbuit terrorem. nam alia parte ipſ
ortus eſt; alia Campani, omnes pedites equite
& cum iis Punicum præſidium, cui Boſtar & H
no præerant, erupit. Romani ut in re trepida,
unam concurrendo partem aliquid indefen
linquerent, ita inter ſe copias partiti ſunt. A
Claudius Campanis, Fulvius Annibali eſt op
tus. Claudius Nero proprætor cum equitibu
tæ legionis, via, quæ Sueſſulam fert; Cajus
vius Flaccus legatus cum ſociali equitatu con
è regione Vulturni amnis. Prœlium non
modo clamore ac tumultu eſt cœptum, ſed
lium virorum, equorum, armorumque ſonum
poſita in muris Campanorum imbellis mult
tantum cum æris crepitu, qualis in defectu
ſilenti nocte cieri ſolet, edidit clamorem, ut
teret etiam pugnantium animos. Campanos
à vallo Appius arcebat. Major vis ab altera
Fulvium, Annibal & Pœni urgebant. legio ib
ta loco ceſſit, qua pulſa, cohors Hiſpanorum

ꝑus elephantis uſque ad vallum pervaſit: rupe-
que mediam aciem Romanorum, & in ancipiti
& periculo erat, utrum in caſtra perrumperet,
intercluderetur à ſuis. Quem pavorem legio-
, periculumque caſtrorum Fulvius ubi vidit, Q.
vium primoreſq; alios centurionum hortatur,
cohortem hoſtium ſub vallo pugnantem invadant
trucident. in ſummo diſcrimine rem verti: aut
m dandam iis eſſe, & minore conatu, quam con-
ſam aciem irrupiſſent, in caſtra irrupturos: aut
ficiendos ſub vallo eſſe. Nec magni certaminis
fore: paucos eſſe, & ab ſuis interclusos; & quæ
pavent, Romanis interrupta acies videatur,
ſi ſe utrimque in hoſtem vertat, ancipiti pugna
lios circumventuram. Navius ubi hæc impera-
s dicta accepit, ſecundi haſtati ſignum adem-
m ſignifero in hoſtes infert: jacturum in me-
s eos minitans, ni ſe propere ſequantur milites
partem capeſſant pugnæ. Ingens corpus erat, &
a honeſtabant: & ſublatum alte ſignum con-
terat ad ſpectaculum cives hoſteſque. ceterum
tquam jam ad ſigna pervenerat Hiſpanorum,
undique in eum tragulæ conjectæ, & prope
in unum acies verſa: ſed neque hoſtium mul-
do, neque telorum vis arcere impetum ejus vi-
otuerunt. Et M. Attilius legatus primi princi- 6
ex eadem legione ſignum inferri in cohortem
panorum coegit. Et qui caſtris præerant, L.
cius Licinus, & T. Popilius legati, pro vallo
ter propugnant: elephantoſque tranſgredien-
n ipſo vallo conficiunt. quorum corporibus
m oppleta eſſet foſſa, velut aggere aut ponte in-
o, tranſitum hoſtibus dedit. Ibi per ſtragem ja-
tium elephantorum, atrox edita cædes. Altera
arte caſtrorum jam impulſi erant Campani,
icumq; præſidiū, & ſub ipſa porta Capuæ, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ad Vulturnum fert, pugnabatur : neque tam arma
ti irrumpentibus Romanis reſiſtebant, quam quo
porta baliſtis ſcorpionibuſque inſtructa, miſſilib
procul hoſtes arcebat. & ſuppreſſit impetum R
manorum vulnus imperatoris Appii Claudii : c
ſuos ante prima ſigna adhortanti, ſub lævo hum
ro ſummum pectus gæſo ictum eſt. Magna tam
vis hoſtium ante portam eſt cæſa : ceteri trepi
in urbem compulſi. Et Annibal poſteaquam c
hortis Hiſpanorum ſtragem vidit, ſummaque
caſtra hoſtium defendi, omiſſâ oppugnatione
cipere ſigna, & convertere agmen retro peditu
objecto à tergo equitatu, ne hoſtis inſtaret, cœp
Legionum ardor ingens ad hoſtem inſequendu
fuit: ſed Flaccus receptui cani juſſit; ſatis ad
trumque profectum ratus, ut & Campani, qu
haud multum in Annibale præſidii eſſet, & i
Annibal ſentiret. Cæſa eo die, qui hujus pugnæ
ctores ſunt, octo millia hominum de Annib
exercitu, tria ex Campanis tradunt : ſignaque C
thaginienſibus quindecim ademta, duodevig
Campanis. Apud alios nequaquam tantam mo
pugnæ invenio : pluſque pavoris quam certam
fuiſſe. quum inopinato in caſtra Romana Nu
dæ Hiſpanique cum elephantis irrupiſſent :
phanti per media caſtra vadentes, ſtragem ta
naculorum ingenti ſonitu ac fuga abrumpent
vincula jumentorum facerent. fraudem quo
ſuper tumultum adjectam, immiſſis ab Annil
qui (habuit aliquot) gnari Latinæ linguæ jube
conſulum verbis, quoniam amiſſa caſtra eſ
pro ſe quemque militum in proximos monte
gere. ſed eam celeriter cognitam fraudem, op
ſamque magna cæde hoſtium : elephantos i
caſtris exactos. Hoc ultimum (utcumque in
finitumque eſt) ante deditionem Capuæ prœ

. Medixtuticus, qui ſummus magiſtratus apud
mpanos eſt, eo anno Seppius Leſius erat; loco
ſcuro tenuiq; fortuna ortus. Matrem ejus quon-
n, pro pupillo eo procurantem familiare oſten-
n, quum reſpondiſſet aruſpex, ſummum quod
t imperium Capuæ, perventurum ad eum pue-
; nihil ad eam ſpem agnoſcentem, dixiſſe fe-
t, *Næ tu perditas res Campanorum narras, ubi
mus honos ad filium meum perveniet!* Ea ludi-
tio veri, & ipſa in verum vertit. nam quum fa-
ferroque urgerentur, nec ſpes ulla ſupereſſet, iis,
nati in ſpem honorum erant, honores detre-
ntibus; Leſius querendo, deſertam ac proditam
imoribus Capuam, ſummum magiſtratum ul-
us omnium Campanorum cepit. Ceterum 7
nibal, ut nec hoſtes elici amplius ad pugnam
t, nec per caſtra eorum perrumpi ad Capuam
ſe; ne ſuos quoque commeatus intercluderent
i conſules; abſcedere irrito incœpto, & mo-
à Capua ſtatuit caſtra. Multa ſecum quo jam
e ire pergeret volventi, ſubiit animum impe-
caput ipſum belli Romam petendi: cujus rei
per cupitæ prætermiſſam occaſionem poſt
nenſem pugnam, & alii vulgo fremebant, &
non diſſimulabat, *nec opinato pavore ac tumul-
non eſſe deſperandum aliquam partem urbis oc-
ri poſſe. Eo ſi Roma in diſcrimine eſſet, Capuam
mplo omiſſuros, aut ambo imperatores Roma-
aut alterum ex iis. & ſi diviſiſſent copias, u-
nque infirmiorem factum, aut ſibi, aut Campanis
gerendæ rei fortunam daturos eſſe.* Vna ea cura
ebat, ne ubi abſceſſiſſet, extemplo dederentur
npani. Numidam promptum ad omnia auden-
lonis perlicit, ut literis acceptis, ſpecie transfu-
caſtra Romana ingreſſus altera parte Capuam
n pervadat. Literæ autem erant adhortatione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

plenæ. *Profectionem ſuam, quæ ſalutaris illis foret, abſtracturam ad defendendam Romam ab oppugnanda Capua duces atque exercitus Romanos. N deſponderent animos: tolerando paucos dies, totam ſoluturos obſidionem.* Inde naves in flumine Vulturno comprehenſas ſubigi ad id, quod jam ant præſidii cauſſa fecerat, caſtellum, juſſit. Quatum ubi tantam copiam eſſe, ut una nocte trajici poſſe exercitus, allatum eſt, cibariis decem dierum præ paratis, deductas nocte ad fluvium legiones ant

8 lucem trajecit. Id priuſquam fieret, ita futurum compertum ex transfugis, Fulvius Flaccus ſenatu Romam quum ſcripſiſſet, varie hominum anim pro cujuſque ingenio affecti ſunt. Vt in re tam tre pida, ſenatu extemplo vocato, P. Cornelius, c Aſinæ cognomen erat, omnes duces exercituſqu ex tota Italia, neque Capuæ, neque ullius alteri rei memor, ad urbis præſidium revocabat. Fabi Maximus abſcedi à Capua, terrerique & circun agi ad nutus comminationeſque Annibalis, flag tioſum ducebat. *Qui ad Cannas victor, ire tam ad urbem auſus non eſſet, eum à Capua repulſu ſpem potiundæ urbis Romæ cepiſſe? Non ad Roma obſidendam, ſed ad Capuam liberandam obſidio ire Romam, cum eo exercitu, qui ad urbem eſſet. I vem fœderum ruptorum ab Annibale teſtem, De que alios, defenſuros eſſe.* Has diverſas ſentent media ſententia P. Valerii Flacci vicit, qui utriu rei memor, imperatoribus, qui ad Capuam eſſe ſcribendum cenſuit, *Quid ad urbem præſidii eſſ quantas autem Annibal copias duceret, aut qua exercitu ad Capuam obſidendam opus eſſet, ipſos re. Si & Romam è ducibus alter, & exercitus p mitti poſſet, ut ab reliquo & duce & exercitu Ca recte obſideretur; inter ſe compararent Claud Fulviuſq;, utri obſidenda Capua, utri ad prohib*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

m obſidione patriam, Romam veniundum eſſet.
oc ſenatuſconſulto Capuam perlato, Q. Fulvius
oconſul, cui, collega ex vulnere ægro, eundum
omam erat; è tribus exercitibus milite electo,
quindecim millia peditum, mille equites, Vul-
rnum traducit. inde quum Annibalem Latina
a iturum ſatis comperiſſet, ipſe per Appiæ mu-
cipia, quæque propter eam viam ſunt, Setiam,
oram, Lanuvium præmiſit, ut commeatus para-
s & in urbibus haberent, & ex agris deviis in
am proferrent: præſidiaque in urbes contrahe-
nt, ut ſua cuique Reſpublica in manu eſſet. An- 9
bal quo die Vulturnum eſt tranſgreſſus, haud
ocul à flumine caſtra poſuit. Poſtero die præter
ales in agrum Sidicinum pervenit. ibi diem u-
um populando moratus, per Sueſſulam Allifa-
umque & Caſinatem agrum via Latina ducit. ſub
aſinum biduo ſtativa habita, & paſſim popula-
ones factæ. Inde, præter Interamnam Aquinum-
ue, in Fregellanum agrum ad Lirim fluvium ven-
m. ubi interciſum pontem à Fregellanis mo-
ndi itineris cauſſa invenit. Et Fulvium Vultur-
us tenuerat amnis, navibus ab Annibale incenſis,
tes ad trajiciendum exercitum in magna inopia
ateriæ ægre comparantem. trajecto ratibus ex-
citu, reliquum Fulvio expeditum iter, non per
bes modo, ſed circa viam expoſitis benigne
mmeatibus, erat: alacreſque milites alius alium,
adderet gradum memor ad defendendam ire
triam, hortabantur. Romam Fregellanus nun-
us, diem noctemque itinere continuato, ingen-
m attulit terrorem, tumultuoſius, quam allatum
at, curſus hominum affingentium vana auditis,
tam urbem conciverat. ploratus mulierum non
privatis ſolum domibus exaudiebatur: ſed un-
que matronæ in publicum effuſæ circa Deûm

 delubra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

delubra diſcurrunt, crinibus paſſis aras verrentes, nixæ genibus, ſupinas manus ad cœlum ac Deos tendentes, oranteſque, ut urbem Romam e manibus hoſtium eriperent: matreſque Romanas & liberos parvos inviolatos ſervarent. Senatus magiſtratibus in foro præſto eſt, ſi quid conſulere velint. Alii accipiunt imperia, diſceduntque ad ſuas quiſque officiorum partes: alii offerunt ſe ſi quo uſus operæ ſit. præſidia in arce, in Capitolio, in muris, circa urbem, in monte etiam Albano atque arce Tuſculana ponuntur. Inter hunc Tumultum Q. Fulvium proconſulem profectum cum exercitu à Capua affertur, cui, ne minueretur imperium, ſi in urbem veniſſet, decrevit ſenatus, ut Q. Fulvio par cum conſulibus imperium eſſet. Annibal infeſtius perpopulato agro Fregellano propter interciſos pontes, per Fruſinatem Ferentinatemque & Anagninum agrum in Labicanum venit. inde Algido Tuſculum petiit: nec receptus mœnibus, infra Tuſculum dextrorſum Gabios deſcendit. inde in Pupiniam exercitu demiſſo, octo millia paſſuum à Roma poſuit caſtra. Quo propius hoſtis accedebat, eo major cædes fiebat fugientium; præcedentibus Numidis: pluresque omnium generum atque

10 ætatum capiebantur. In hoc tumultu Fulvius Flaccus porta Capena cum exercitu Romam ingreſſus, media urbe per Carinas Exquilias contendit. inde egreſſus, inter Exquilinam Collinamque portam poſuit caſtra. Ædiles plebis commeatum eo comportarunt. Conſules ſenatuſque in caſtra venerunt. ibi de ſumma Republica conſultatum. Placuit conſulibus circa portas Collinam Exquilinamque ponere caſtra. C. Calpurnium prætorem urbanum Capitolio atque arci præeſſe: & ſenatum frequentem in foro contineri, ſi quid in tam ſubitis rebus conſulto opus eſſet. Inter hæc Annibal

Anienem fluvium, tria millia paſſuum ab urbe
ra admovit. ibi, ſtativis poſitis, ipſe cum duo-
millibus equitum ad portam Collinam uſque
Herculis templum eſt progreſſus: atque unde
xime poterat, mœnia ſitumque urbis obequi-
s contemplabatur. Id eum tam licenter atque
oſe facere, Flacco indignum viſum eſt. itaque
miſit equites, ſubmoverique atque in caſtra re-
i hoſtium equitatum juſſit. Quum commiſſum
elium eſſet, conſules transfugas Numidarum,
tum in Aventino ad mille & ducentos erant,
dia urbe tranſire Exquilias juſſerunt: nullos
iores, inter convalles tectaque hortorum & ſe-
chra aut cavas undique vias, ad pugnandum
uros rati. quos quum ex arce Capitolioque cli-
publico in equis decurrentes quidam vidiſſent;
tum Aventinum conclamaverunt. Ea res tan-
n tumultum ac fugam præbuit, ut niſi caſtra
nica extra urbem fuiſſent, effuſura ſe omnis pa-
la multitudo fuerit. tunc in domos atque in te-
refugiebant: vagoſque in viis ſuos pro hoſti-
s lapidibus teliſque inceſſebant. Nec comprimi
nultus aperirique error poterat, refertis itineri-
s agreſtium turba pecorumque, quæ repentinus
vor in urbem compulerat. Equeſtre prœlium ſe-
ndum fuit, ſummotique hoſtes ſunt: & quia
ltis locis comprimendi tumultus erant, qui te-
re oriebantur; placuit, omnes qui dictatores,
nſules, cenſoreſve fuiſſent, cum imperio eſſe, do-
c receſſiſſet à muris hoſtis. Et diei quod reliquũ
it, & nocte inſequenti, multi temere excitati tu-
ultus ſunt, compreſſique. Poſtero die tranſgreſſus 11
nienem Annibal, in aciem omnes copias edu-
t: nec Flaccus conſuleſque certamen detrecta-
re. Inſtructis utrimque exercitibus in ejus pugnæ
ſum, in qua urbs Roma victori præmium eſſet;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

imber ingens grandine miſtus ita utramque aciei turbavit, ut vix armis retentis in caſtra ſeſe rec perint: nullius rei minore quam hoſtium metu Et poſtero die eodem loco acies inſtructas eade tempeſtas diremit. ubi recepiſſent ſe in caſtra, mi ſerenitas cum tranquillitate oriebatur. In religio nem ea res apud Pœnos verſa eſt: auditaque vo Annibalis fertur, Potiundæ ſibi urbis Romæ, mo do mentem non dari, modo fortunam. Minuê etiam ſpem ejus & aliæ parva magnaque res. m gna illa, quod quum ipſe ad mœnia urbis Rom armatus ſederet, milites ſub vexillis in ſupplemen tum Hiſpaniæ profectos audivit: parva autem quod per eos dies eum forte agrum, in quo ip caſtra haberet, veniſſe, nihil ob id deminuto pr cio, cognitum ex quodam captivo eſt. Id vero ad eo ſuperbum atque indignum viſum, ejus ſoli quod ipſe bello captum poſſideret haberetque, in ventum Romæ emptorem; ut extemplo voca præcone, tabernas argentarias, quæ circa forum Romanum tunc eſſent, juſſerit venire. His mot ad Tutiam fluvium caſtra retulit, ſex millia pa ſuum ab urbe. inde ad lucum Færoniæ pergit ire templum ea tempeſtate inclitum divitiis. Capen tes aliqui accolæ ejus erant; primitias frugum e donaque alia pro copia portantes: multo auro a gentoque id exornatum habebant. His omnibu donis tum ſpoliatum templum. æris acervi, quu rudera milites religione inducti jacerent, poſt pr fectionem Annibalis magni inventi. Hujus popu latio templi haud dubia inter ſcriptores eſt. Cœ lius, Romam euntem ab Ereto divertiſſe eo Ann balem tradit: iterque ejus ab Reate, Cutiliiſque, ab Amiterno orditur ex Campania in Samnium inde in Pelignos perveniſſe. præterque oppidu Sulmonem in Marrucinos tranſiſſe: inde Alben

agr

ro in Marſos, hinc Amiternum, Foruloſque vi-
m veniſſe. Neque ibi error eſt, quod tanti exer-
us veſtigia intra tam brevis ævi memoriam po-
rint confundi. iſſe enim ea conſtat. Tantum id
tereſt; veneritne eo itinere ad urbem, an ab urbe
Campaniam redierit. Ceterum non quantum 12.
tinaciæ ad premendam obſidione Capuam
manis fuit, tantum ad defendendam Anniba-
namque ex Lucanis in Brutium agrum; ad fre-
m vero ac Rhegium eo curſu contendit, ut pro-
repentino adventu incautos oppreſſerit. Capua
nihil ſegnius obſeſſa per eos dies fuerat, tamen
ventum Flacci ſenſit. & admiratio orta eſt, non
nul regreſſum Annibalem. Inde per colloquia
ellexerunt, relictos ſe deſertoſque, & ſpem Ca-
æ retinendæ deploratam apud Pœnos eſſe. Ac-
ſit edictum proconſulis ex ſenatuſconſulto
poſitum, vulgatumque apud hoſtes: ut qui ci-
Campanus ante certam diem tranſiſſet, ſine
ude eſſet. nec ulla facta eſt tranſitio; metu ma-
eos, quam fide continente: quia majora in de-
tione deliquerant, quam quibus ignoſci poſ-
Ceterum quemadmodum nemo privato con-
o ad hoſtem tranſibat, ita nihil ſalutare in me-
m conſulebatur. Nobilitas Rempublicam deſe-
rat, neque in ſenatum cogi poterat. in magiſtra-
autem erat, qui non ſibi honorem adjeciſſet,
indignitate ſua vim ac jus magiſtratui, quem
ebat, dempſiſſet. Iam ne in foro quidem, aut
blico loco, principum quiſquam apparebat: do-
bus incluſi patriæ occaſum cum ſuo exitio in-
s exſpectabant. ſumma curæ omnis in Boſta-
Hannonemq; præfectos præſidii Punici verſa
; ſuo, non ſociorum periculo ſolicitos. Hi con-
ptis ad Annibalem literis, non libere modo,
etiam aſpere, quibus, *non Capuam ſolum tradi-*

 tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tam in manum hoſtibus, ſed ſe quoque & præſidiun
in omnes cruciatus proditos, incuſabant : *abiiſ*
eum in Brutios, velut avertentem ſeſe, ne Capua i
oculis ejus caperetur. at hercule Romanos ne oppu
gnatione quidem urbis Romæ abſtrahi ab Capua ob
ſidenda potuiſſe. tanto conſtantiorem inimicum R
manum, quam amicum Pœnum eſſe. Si redeat Ca
puam, bellumq; omne eo vertat ; & ſe, & Campa
nos paratos eruptioni fore. Non cum Rheginis neq
Tarentinis bellum geſturos tranſiſſe Alpes. ubi R
manæ legiones ſint, ibi & Carthaginienſium exerc
tus debere eſſe. Sic ad Cannas, ſic ad Thraſymenu
rem bene geſtam ; coeundo, conferendo cum hoſ
caſtra, fortunam tentando. In hanc ſententiam li
ræ conſcriptæ Numidis propoſita mercede ja
profeſſis operam, dantur. Hi ſpecie transfugaru
quum ad Flaccum in caſtra veniſſent, ut inde te
pore captato abirent, fameſque, quæ tam diu C
puæ erat, nulli non probabilem cauſſam tranſitu
nis faceret, mulier repente Campana in caſtra v
nit, ſcortum transfugarum unius : indicatque i
peratori Romano , Numidas fraude compo
tranſiſſe, literaſque ad Annibalem ferre. id un
ex iis qui ſibi rem aperuiſſet, arguere ſeſe para
eſſe. Productus primo ſatis conſtanter ignorar
mulierem ſimulabat : paulatim deinde convic
veris, quum tormenta poſci & parari videret ;
ſus id ita eſſe. literæque prolatæ: & additum eti
indicio, quod celabatur ; & alios ſpecie transfu
rum Numidas vagari in caſtris Romanis. hi ſu
ſeptuaginta comprehenſi, & cum transfugis no
mulctati virgis, manibuſque præciſis, Capuam
13 diguntur. Conſpectum tam triſte ſupplicium fr
animos Campanorum. Concurſus ad curiam
puli factus, coegit Leſium ſenatum vocare : &
moribus, qui jam diu publicis conſiliis abera

palam minabantur, niſi venirent in ſenatum,
a domos eorum ituros ſe, & in publicum om-
vi extracturos eſſe. Is timor frequentem ſena-
magiſtratui præbuit. Ibi quum ceteri de lega-
mittendis ad imperatores Romanos agerent;
lus Virius, qui defectionis ab Romanis auctor
at, interrogatus ſententiam, negat, *eos qui de*
tis, & de pace ac deditione loquantur, meminiſ-
ec quid facturi fuerint, ſi Romanos in poteſtate
uiſſent: nec quid ipſis patiendum ſit. Quid vos,
it, eam deditionem fore cenſetis, qua quondam,
dverſus Samnites auxilium impetraremus, nos
raq; omnia Romanis dedidimus? Iam è memo-
xceſſit, quo tempore, & in qua fortuna à populo
ano defecerimus? jam quemadmodum in de-
ione præſidium, quod poterat emitti, per crucia-
& ad contumeliam, necaverimus? quoties in
lenteis, quam inimici eruperimus, caſtra oppu-
verimus? Annibalem vocaverimus ad opprimen-
os; hoc quod recentiſſimum eſt, ad oppugnan-
Romam hinc eum miſerimus? Age contra, quæ
nfeſte in nos fecerint repetite: ut ex eo quid
tis habeatis. Quum hoſtis alienigena in Italia
, & Annibal hoſtis, & cuncta bello arderent, o-
is omnibus, omiſſo ipſo Annibale, ambo conſules
uo conſulares exercitus ad Capuam oppugnan-
miſerunt. Alterum annum circumvallatos in-
ſq; nos fame macerant; & ipſi nobiſcum ulti-
pericula, graviſſimos labores perpeſſi: circa val-
ac foſſas ſæpe trucidati, & prope ad extremum
ris exuti. Sed omitto hæc. vetus atque uſitata res
in oppugnanda hoſtium urbe labores ac pericula
. illud iræ atque odii execrabilis indicium eſt.
ibal ingentibus copiis peditum equitumq;, caſtra
gnavit, & ex parte cepit: tanto periculo nihil
i ſunt ab obſidione. Profectus trans Vulturnum,

peruſſit

perußit Calenum agrum : nihil tanta ſociorum cl
de avocati ſunt. Ad ipſam urbem Romam infeſt
ſigna ferri jußit. eam quoque tempeſtatem imm
nentem ſpreverunt. Tranſgreſſus Anienem, tr
millia paſſuum ab urbe caſtra poſuit : poſtremo
mœnia ipſa & ad portas acceßit. Romam ſe ader
pturum eis, niſi omitterent Capuam, oſtendit. non
miſerunt. Feras beſtias cæco impetu ac rabie concit
tas, ſi ad cubilia & catulos earum ire pergas ; ad
pem ſuis ferendam avertas. Romanos Roma circu
ſeſſa, conjuges, liberi, quorum ploratus hic quoq; p
pe exaudiebantur, aræ, foci, Deûm delubra, ſep
chra majorum temerata ac violata, à Capua non
verterunt. tanta aviditas ſupplicii expetendi, tan
ſanguinis noſtri hauriendi eſt ſitis. Nec injuria fo
tan. nos quoque idem feciſſemus, ſi data fortuna eſ
Itaque quando aliter Diis immortalibus viſum e
quum mortem ne recuſare quidem debeam ; cruc
tus contumeliaſque quas ſperat hoſtis, dum lib
dum mei potens ſum, effugere morte præterqu
honeſta, etiam leni poſſum. Non videbo Ap. Cl
dium & Q. Fulvium, victoria inſolenti ſubnix
neque vinctus per urbem Romam triumphi ſpe
culum trahar, ut deinde in carcere, aut ad pal
deligatus, lacerato virgis tergo, cervicem ſecuri
manæ ſubjiciam : nec dirui incendique patriam
debo: nec rapi ad ſtuprum matres Campanas, vir
neſque, & ingenuos pueros. Albam, unde ipſi ori
di erant, à fundamentis proruerunt, ne ſtirpis,
memoria originum ſuarum extaret : nedum
Capuæ parſuros credam, cui infeſtiores quam C
thagini ſunt. Itaque quibus veſtrûm ante fato
dere, quam hæc tot & tam acerba videant, in a
mo eſt ; iis apud me hodie epulæ inſtructæ parat
ſunt. Satiatis vino ciboq; poculum idem, quod m
datum fuerit, circumferetur : ea potio corpus à c

cia

u, animum à contumeliis, oculos, aures, à viden-
audiendiſque omnibus acerbis indigniſque, quæ
nent victos, vindicabit. parati erunt, qui magno
in propatulo ædium accenſo corpora exanima
ciant. Hæc una via & honeſta & libera ad
tem. & ipſi virtutem mirabuntur hoſtes, &
ibal fortes ſocios ſciet ab ſe deſertos ac proditos
. Hanc orationem Virii plures audierunt cum 14
nſu, quam forti animo id quod probabant ex-
i potuerunt. Major pars ſenatus, multis ſæpe
is expertam populi Romani clementiam, haud
identes ſibi quoque placabilem fore, legatos ad
endam Romanis Capuam decreverunt, miſe-
tque. Vibium Virium ſeptem & viginti ferme
atores domum ſecuti ſunt, epulatique cum eo.
quantum facere potuerant, alienatis mentibus
o ab imminentis ſenſu mali, venenum omnes
pſerunt: inde miſſo convivio, dextris inter ſe
is, ultimoque complexu, collacrimantes ſuum
riæque caſum, alii ut eodem rogo cremarentur,
nſerunt: alii domos digreſſi ſunt. Impletæ ci-
vinoque venæ, minus efficacem in maturanda
rte vim veneni fecerunt. itaque noctem to-
n plerique eorum, & diei inſequentis partem
m animam egiſſent; omnes tamen, priuſquam
rirentur hoſtibus portæ, exſpirarunt. Poſtero
porta Iovis, quæ adverſus caſtra Romana erat,
u proconſulis aperta eſt. ea intromiſſa legio
& duæ alæ, cum C. Fulvio legato. Is quum o-
ium primum arma telaque quæ Capuæ erant,
ſe conferenda curaſſet; cuſtodiis ad omnes
tas diſpoſitis, ne quis exire aut emitti poſſet,
eſidium Punicum comprehendit, Senatum
mpanum ire in caſtra ad imperatores Roma-
s juſſit. quo quum veniſſent, extemplo his om-
ous catenæ injectæ, juſſique ad quæſtores deferre

quod

quod auri argentique haberent. auri pondo ſeptu
ginta fuit; argenti tria millia pondo, & ducent
ſenatores quinque & viginti Cales in cuſtodian
duodetriginta Theanum miſſi: quorum de ſe
tentia maxime deſcitum ab Romanis conſtaba
15 De ſupplicio Campani ſenatus haudquaquam i
ter Fulvium Claudiumque conveniebat. Facil
impetrandæ veniæ Claudius, Fulvii durior ſente
tia erat. Itaque Appius Romam ad ſenatum arb
trium ejus rei totum rejiciebat: percunctandi e
iam æquum eſſe poteſtatem fieri Patribus, nu
communicaſſent conſilia cum aliquibus ſocioru
Latini nominis municipiorum: & num ope e
rum in bello forent, & municipiorum adjuti.
vero minime committendum eſſe, Fulvius dicer
ut ſolicitarentur criminibus dubiis ſociorum fid
lium animi: & ſubjicerentur indicibus, queis ne
quid facerent, neque quid dicerent, quicquam u
quam penſi fuiſſet. itaque ſe eam quæſtionem o
preſſurum extincturumq́;. Ab hoc ſermone quu
digreſſi eſſent, & Appius quamvis ferociter l
quentem collegam, non dubitaret tamen liter
ſuper tanta re ab Roma exſpectaturum; Fulvi
ne id ipſum impedimentum incœpto foret, dimi
tens prætorium, tribunis militum ac præfect
ſociûm imperavit, uti duobus millibus equitu
delectis denunciarent, ut ad tertiam buccina
præſto eſſent. Cum hoc equitatu nocte Theanu
profectus, prima luce portam intravit, atque in fo
rum perrexit: concurſuque ad primum equitu
ingreſſum facto, magiſtratum Sidicinum citari ju
ſit: imperavitque, ut produceret Campanos, qu
in cuſtodia haberet. Producti omnes, virgiſqu
cæſi, ac ſecuri percuſſi. Inde citato equo Cales pe
currit: ubi quum in tribunali conſediſſet, produ
ctique Campani deligarentur ad palum, eques citu
al

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

oma venit, literaſque à C. Calpurnio Prætore,
o & ſenatusconſultum tradidit. murmur à
hali totam concionem pervaſit, deferri rem
am ad Patres de Campanis. & Fulvius id ita
tus, acceptas literas, neque reſolutas quum
mio repoſuiſſet, præconi imperavit, ut licto-
ege agere juberet. Ita de iis quoque qui Ca-
erant, ſumptum ſupplicium. Tum literæ le-
natuſque conſultum, ſerum ad impediendam
ctam: quæ ſumma ope approperata erat,
pediri poſſet. Conſurgentem jam Fulvium
a Iubellius Campanus per mediam vadens
n turbamque, nomine inclamavit: & quum
bundus, quidnam ſeſe vellet, reſediſſet Flac-
Me quoque, inquit, *jube occidi, ut gloriari poſ-
ulto fortiorem quam ipſe es virum abs te occi-
ſe.* Quum Flaccus negaret, *profecto ſatis com-
mentis eſſe: modo prohiberi etiam ſe ſi id vel-
enatusconſulto*, diceret; tum Iubellius, *Quan-
dem*, inquit, *capta patria, propinquis amiciſq;
is, quum ipſe manu mea conjugem liberoſque
fecerim, ne quid indigni paterentur; mihi ne
s quidem copia eadem eſt, quæ his civibus meis;
ur à virtute inviſæ hujus vitæ vindicta.* atque
adio, quem veſte texerat, per adverſum pe-
ranſfixus, ante pedes imperatoris moribun-
rocubuit. Quia & quod ad ſupplicium atti- 16
ampanorum, & pleraq; alia, de Flacci unius
ntia acta erant; mortuum Appium Claudium
leditionem Capuæ quidam tradunt. hunc
ue ipſum Tauream neque ſua ſponte veniſſe
, neque ſua manu interfectum: ſed dum inter
os ad palum deligatur, quia parum inter ſtre-
exaudiri poſſent quæ vociferabatur, ſilen-
ferri Flaccum juſſiſſe: tum Tauream illa quæ
memorata ſunt, dixiſſe, virum ſe fortiſſimum,
àne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

à nequaquam pari ad virtutem occidi. Sub
dicta, juſſu proconſulis præconem ita pronunc
ſe: *Lictor viro forti adde virgas, & in eum prim*
lege age. Lectum quoq; ſenatusconſultum, pr
quam ſecuri feriret, quidam auctores ſunt. ſed
adſcriptum in ſenatusconſulto fuerit, *ſi ei vid*
tur, integram rem ad ſenatum rejiceret, inter
tatum eſſe, quid magis è Republ. duceret, æſti
tionem ſibi permiſſam. Capuam à Calibus r
tum eſt. Atellaque & Calatia in deditionem a
ptæ. ibi quoque in eos qui capita rerum erant,
madverſum. Ita ad octoginta principes ſenatus
terfecti: trecenti ferme nobiles Campani in ca
rem conditi: alii per ſociorum Latini nom
urbes in cuſtodias dati, variis caſibus interiere
multitudo alia civium Campanorum venund
De urbe agroque reliqua conſultatio fuit; quib
dam delendam cenſentibus, prævalidam, prop
quam, inimicam. Ceterum præſens utilitas vi
nam propter agrum, quem omni fertilitate te
ſatis conſtabat primum in Italia eſſe, urbs ſerv
eſt, ut eſſet aliqua aratorum ſedes. urbi frequ
tandæ multitudo incolarum libertinorumque
inſtitorum opificumque retenta: ager omnis
tecta publica populi Romani facta. Ceterum ha
tari tantum, tanquam urbem, Capuam, frequen
rique placuit: corpus nullum civitatis, nec ſe
tus, nec plebis concilium, nec magiſtratus eſſe.
conſilio publico, ſine imperio multitudinem, n
lius rei inter ſe ſociam, ad conſenſum inhabil
fore. præfectum ad jura reddenda ab Roma q
tannis miſſuros. Ita ad Capuam res compoſ
conſilio ab omni parte laudabili. ſeverè & cel
ter in maxime noxios animadverſum: multitu
civium diſſipata in nullam ſpem reditus: non
vitum incendiis ruiniſque in tecta innoxia, n
roſq

…e : & cum emolumento quæſita etiam apud
…s lenitatis ſpecies, Incolumitate urbis nobi-
…ę opulentiſſimæq;, cujus ruinis omnis Cam-
… omneis qui Campaniam circa accolunt, po-
…ngemuiſſent, confeſſio expreſſa hoſti, quanta
… Romanis ad expetendas pœnas ab infide-
…ſociis, & quam nihil in Annibale auxilii ad
…os in fidem tuendos eſſet. Romani procon- 17
…perfuncti, quod ad Capuam attinebat, cu-
…udio Neroni ex iis duabus legionibus, quas
…puam habuerat, ſex millia peditum, & tre-
…s equites, quos ipſe legiſſet, & ſociûm Latini
…nis peditum numerum parem, & octingen-
…uites decernunt. eum exercitum Puteolis in
… impoſitum Nero in Hiſpaniam tranſporta-
…Quum Tarraconem navibus veniſſet, expoſi-
… ibi copiis, & navibus ſubductis, ſocios quo-
…avales multitudinis agendæ cauſſa armaſſet;
…us ad Iberum flumen, exercitum ab T. Fon-
… L. Martio accepit. inde pergit ad hoſtes ire.
…bal Amilcaris ad Lapides atros caſtra habe-
… Auſetanis. is locus eſt inter oppida Illitur-
…: Mentiſſam. Hujus ſaltus fauces Nero occu-
… Aſdrubal ne in arcto res eſſet, caduceatorem
… qui promitteret, ſi inde miſſus foret, ſe om-
…xercitum ex Hiſpania deportaturum. Quam
…um læto animo Romanus accepiſſet, diem
…um Aſdrubal colloquio petivit, ut Romani
…onſcriberent de tradendis arcibus urbium,
… ſtatuenda, ad quam præſidia deduceren-
…aque omnia ſine fraude Pœni deportarent.
… ubi impetravit, extemplo primis tenebris,
…inde tota nocte, quod graviſſimum exerci-
…t, Aſdrubal quacumque poſſet, evadere è
…aſſit. data ſedulo opera eſt, ne multi ea no-
…rent, ut ipſa paucitas, cum ad hoſtem ſilen-

tio fallendum aptior, tum ad evadendum per a
ctas ſemitas ac difficiles eſſet. Ventum inſequer
die ad colloquium eſt: ſed loquendo plura ſc
bendoque, dedita opera, quæ in rem non eſſer
die conſumpto, in poſterum dilatum eſt. Add
inſequens nox ſpacium dedit & alios emittend
nec poſtero die res finem invenit. ita aliquot d
diſceptando palam de legibus, nocteſque, emitte
dis clam è caſtris Carthaginienſibus, abſumpt
& poſteaquam major pars emiſſa exercitus era
jam ne iis quidem quæ ultro dicta erant ſtabatu
minuſque ac minus (cum timore ſimul fide c
creſcente) conveniebat. Iam ferme pedeſtres o
nes copiæ evaſerant è ſaltu: quum prima luce de
ſa nebula ſaltum omnem campoſque circa in
xit. quod ubi ſenſit Aſdrubal, mittit ad Nerone
qui in poſterum diem colloquium differret. ill
diem religioſum Carthaginienſibus ad agendu
quicquam rei ſeriæ eſſe. Ne tum quidem ſuſpe
fraus: quum data eſſet venia ejus diei, extem
Aſdrubal cum equitatu elephantiſq; caſtris egr
ſus, ſine ullo tumultu in tutum evaſit. Hora fer
quarta diſpulſa ſole nebula aperuit diem, vacua
hoſtium caſtra conſpexerunt Romani. Tum
mum Claudius Punicam fraudem agnoſcens,
ſe dolo captum ſenſit, proficiſcentem inſtitit
qui, paratus confligere acie: ſed hoſtis detrec
bat pugnam, levia tamen prœlia inter extrem
Punicum agmen præcurſoreſque Romanor
18 fiebant. Inter hæc Hiſpaniæ populi, nec qui p
cladem acceptam defecerant, redibant ad Ron
nos, nec ulli novi deficiebant. Et Romæ ſena
populoque, poſt receptam Capuam, non Ita
jam major quam Hiſpaniæ cura erat: & exer
tum augeri & imperatorem mitti placebat. nec
men quem mitterent, ſatis conſtabat: quoni
ill

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

bi duo ſummi imperatores intra dies trigin-
liſſent, qui in locum duorum ſuccederet,
dinaria cura deligendus eſſet. Quum alii a-
ominarent; poſtremum eo decurſum eſt, ut
s proconſuli creando in Hiſpaniam comi-
eret: diemque comitiis conſules edixerunt.
exſpectaverant, ut qui ſe tanto imperio di-
ederent nomina profiterentur. quæ ut de-
exſpectatio eſt; redintegratus luctus acce-
dis, deſideriumque imperatorum amiſſo-
Mœſta itaque civitas prope inops conſilii,
orum die tamen in campum deſcendit: at-
magiſtratus verſi circumſpectant ora prin-
aliorum alios intuentium, fremuntq;, adeò
s res, deſperatumque de Republica eſſe, ut
audeat in Hiſpaniam imperium accipere.
ſubito P. Cornelius, illius qui in Hiſpania
at filius, quatuor & viginti ferme annos
profeſſus ſe petere, in ſuperiore unde con-
ſſet loco conſtitit. In quem poſtquam om-
ora converſa ſunt, clamore ac favore omi-
templo ſunt felix fauſtumque imperium.
inde inire confuſum ſuffragium, ad unum
non centuriæ modo, ſed etiam homines,
i imperium eſſe in Hiſpaniam juſſerunt.
m poſt rem actam, ut jam reſederat impe-
morum ardorque, ſilentium ſubito ortum
a cogitatio, quidnam egiſſent novi, quod
lus valuiſſet, quam ratio, ætatis maxime
bat: quidam fortunam etiam domus hor-
nomenque, ex funeſtis duabus familiis in
vincias, ubi inter ſepulchra patris patruiq;
ndæ eſſent, proficiſcentis. Quam ubi ab 19
impetu acta ſolicitudinem curamque ho-
n animadvertit; advocata concione, ita de
a imperioque mandato & bello quod ge-

rendum

rendum eſſet, magno, elatoque animo diſſe
ut ardorem eum qui reſederat, excitaret rurſu
novaretque: & impleret homines certioris
quam quantam fides promiſſi humani, aut
ex fiducia rerum ſubjicere ſolet. Fuit enim Sc
non veris tantum virtutibus mirabilis, ſed
quoque quadam ab juventa in oſtentatione
rum compoſitus: pleraque apud multitudi
aut per nocturnas viſa ſpecies, aut velut divi
mente monita, agens: ſive & ipſe capti qua
ſuperſtitione animi, ſive ut imperia conſili
velut ſorte oraculi miſſa, ſine cunctatione aſſe-
retur. Ad hæc jam inde ab initio præparan
mos, ex quo togam virilem ſumpſit, null
prius ullam publicam privatamque rem egit,
in Capitolium iret, ingreſſuſque ædem co
ret: & plerumque tempus ſolus in ſecreto i
reret. Hic mos, qui per omnem vitam ſerva
ſeu conſulto, ſeu temere, vulgatæ opinioni
apud quoſdam fecit, ſtirpis eum divinæ viru
ſe, retulitque famam, in Alexandro Magno
vulgatam, & vanitate & fabula parem, a
immanis concubitu conceptum, & in cub
matris ejus perſæpe viſam prodigii ejus ſpe
interventuque hominum evolutam repente,
ex oculis elapſam. His miraculis numqua
ipſo eluſa fides eſt: quin potius aucta arte qua
nec abnuendi tale quicquam, nec palam affir
di. Multa alia ejuſdem generis, alia vera, ali
mulata, admirationis humanæ in eo juvene e
ſerant modum: quibus freta tunc civitas,
haudquaquam maturę tantam molem rerum
tumque imperium permiſit. Ad eas copias, qu
vetere exercitu Hiſpania habebat, quæque
teolis cum Claudio Nerone trajectæ erant, d
millia peditum, & mille equites adduntur.

I

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

..Syllanus proprætor adjutor ad res gerendas
..t. Ita cum triginta navium claſſe (omnes
..quinqueremes erant) oſtiis Tiberinis pro-
..præter oram Tuſci maris, Alpes atque Gal-
..ſinum, & deinde Pyrenes circumvectus
..atorium, Emporiis urbe Græca (oriundi &
..hocæa ſunt) copias expoſuit: inde ſequi
.. juſſis, Tarraconem pedibus profectus,
..tum omnium ſociorum (etenim legatio-
..amam adventus ejus ex omni ſe provincia
..nt) habuit. naves ibi ſubduci juſſit: remiſ-
..uor triremibus Maſſilienſium, quæ officii
..b domo proſecutæ fuerant. Reſponſa in-
..ionibus ſuſpenſis varietate tot caſuum dare
..ta elato ab ingenti virtutum ſuarum fidu-
..no, ut nullum ferox verbum excideret: in-
.. omnibus quæ diceret, quum majeſtas in-
..m fides. Profectus ab Tarracone, & civi- 20
..ociorum & hiberna exercitus adiit: collau-
.. milites, quod duabus tantis cladibus dein-
..i, provinciam obtinuiſſent: nec fructum ſe-
..um rerum ſentire hoſtes paſſi, omni cis I-
..agro eos arcuiſſent, ſociosque cum fide tu-
..nt. Martium ſecum habebat cum tanto
.., ut facile appareret, nihil minus eum vere-
.. ne quis obſtaret gloriæ ſuæ. Succeſſit inde
.. Syllanus, & in hiberna novi milites de-
.. Scipio omnibus quæ adeunda agendaque
..nature aditis peractiſque, Tarraconem con-
..ihilo minor fama apud hoſtes Scipionis e-
..m apud cives ſocioſque: & divinatio quæ-
..turi, quo minus ratio timoris reddi pote-
.. oborta temere majorem inferens metum.
..rna diverſi conceſſerant: Aſdrubal Giſgo-
..que ad Oceanum & Gades: Mago in medi-
..a maxime ſupra Caſtulonenſem ſaltum. Aſ-
drubal

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

drubal Amilcaris filius proximus Ibero, circ
guntum hibernavit. Æſtatis ejus extremo, qu
pta eſt Capua, & Scipio in Hiſpaniam venit,
nica claſſis ex Sicilia Tarentum accita, ad a
dos commeatus præſidii Romani, quod in
Tarentina erat; clauſerat quidem omnes ad a
à mari aditus; ſed aſſidendo diutius arctioren
nonam ſociis quam hoſti faciebat. non enim
tum ſubvehi oppidanis per pacata littora aper
portus prçſidio navium Punicarum poterat, q
tum frumenti claſſis ipſa turba navali miſta e
mni genere hominum abſumebat: ut arcis p
dium etiam ſine invecto (quia ibi pauci eran
ante præparato ſuſtentari poſſet: Tarentinis
ſique ne invectum quidem ſufficeret. Tandem
jore gratia quam venerat, claſſis dimiſſa eſt. a
na haud multum laxaverat: quia remoto m
21 mo præſidio, ſubvehi frumentum non potera
juſdem æſtatis exitu M. Marcellus ex Sicilia
vincia quum ad urbem veniſſet, à C. Calpu
Prætore ſenatus ei ad ædem Bellonæ datus e
quum de rebus à ſe geſtis diſſeruiſſet, queſtus
ter, non ſuam magis quam militum vicem,
provincia confecta exercitum deportare n
cuiſſet, poſtulavit, ut triumphanti urbem in
ceret. id non impetravit. Quum multis verb
ctum eſſet, *Vtrum minus conveniret, cujus no*
abſentis ob res proſpere ductu ejus geſtas ſuppl
decreta foret, & Diis immortalibus habitus h
ei præſenti negare triumphum: an quem trade
ercitum ſucceſſori juſſiſſent, (quod niſi manen
provincia bello non decerneretur) eum quaſi d
lato, triumphare: quum exercitus teſtis merit
immeriti triumphi abeſſet; medium viſum, u
vans urbem iniret. Tribuni plebis ex aucto
ſenatus ad populum tulerunt, ut M. Marcello

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

bem ovans iniret, imperium eſſet. Pridie,
urbem iniret in monte Albano triumpha-
de ovans multam præ ſe prædam in urbem
. Cum ſimulachro captarum Syracuſarum,
tæ baliſtæque, & alia omnia inſtrumenta
ita, & pacis diuturnæ regiæque opulentiæ
enta, argenti æriſque fabrefacta vaſa: &
pellex, pretioſaque veſtis, & multa nobilia
quibus inter primas Græciæ urbes Syracuſæ
: fuerant. Punicæ quoque victoriæ ſignum,
acti elephanti. Et non minimum fuere ſpe-
um cum coronis aureis præcedentes Soſis
ſanus, & Mericus Hiſpanus. quorum alte-
e nocturno Syracuſas introitum erat: al-
ſum, quodque ibi præſidii erat, prodiderat.
nbobus civitas data, & quingena jugera
oſidi in agro Syracuſano, qui aut regius, aut
m populi Romani fuiſſet, & ædes Syracuſis
ellet, eorum, in quos belli jure animad-
n eſſet: Merico, Hiſpaniſque, qui cum eo
rant, urbs agerque in Sicilia, ex iis, qui à
Romano defeciſſent, juſſa dari. Id M. Cor-
mandatum, ut ubi ei videretur, urbem a-
ue eis aſſignaret. In eodem agro Belligeni,
em illectus ad tranſitionem Mericus erat,
ngenta jugera agri decreta. Poſt profectio-
Sicilia Marcelli, Punica claſſis, octo mil-
itum, tria Numidarum equitum expoſuit.
s Murgantinæ deſciverunt terræ. ſecutæ
onem earum Hybla & Macella ſunt, &
liores quædam aliæ. Et Numidæ præfe-
atine, vagi per totam Siciliam, ſociorum po-
omani agros urebant. Super hæc exercitus
nus iratus, partim quod cum imperatore
vectus ex provincia eſſet, partim quod in
s hibernare vetiti erant, ſegni fungebantur
militia:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

militia: magiſque eis auctor ad ſeditionem, qua
animus deerat. Inter has difficultates M. Corn
lius prætor, & militum animos, nunc conſola
do, nunc caſtigando, ſedavit, & civitates omn
quæ defecerant, in deditionem redegit: atque
his Murgantiam Hiſpanis, quibus urbs agerq
22 debebatur, ex Senatusconſulto attribuit. Con
les quum ambo Appuliam provinciam haberet
minuſque jam terroris à Pœnis & Annibale eſſ
ſortiri juſſi Appuliam Macedoniamq; provinci
Sulpicio Macedonia evenit, iſque Lævino ſucceſſ
Fulvius Romam comitiorum cauſſa arceſſitu
quum comitia conſulibus rogandis haberet, pr
rogativa Veturia juniorum declaravit T. Ma
lium Torquatum, & T. Otacilium. Manlius q
præſens erat, gratulandi cauſſa quum turba coir
nec dubius eſſet conſenſus populi, magna circu
fuſus turba ab tribunal conſulis venit: petitque
pauca ſua verba audiret, centuriamque, quæ tul
ſet ſuffragium, revocari juberet. Erectis omnib
exſpectatione quidnam poſtulaturus eſſet, ocu
rum valetudinem excuſavit. *Impudentem & g*
bernatorem & imperatorem eſſe, qui, quum ali
oculis ei omnia agenda ſint, poſtulet ſibi alior
capita ac fortunas committi. proinde ſi videretur,
redire in ſuffragium Veturiam juniorum jube
& meminiſſet in conſulibus creandis belli, quod
Italia ſit, temporumq; Reipublicæ. Vix dum requ
ſcere aures à ſtrepitu & tumultu hoſtili, quo pau
ante menſes aſſederint prope mœnia Romana. P
hæc quum centuria frequens ſucclamaſſet, nihi
mutare ſententiæ; eoſdemque conſules dictu
eſſe; tum Torquatus, *Neque ego veſtros*, inqu
mores conſul ferre potero, neq; vos imperium meu
Redite in ſuffragium, & cogitate bellum Pu
cum in Italia, & hoſtium ducem Annibalem e

T

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

m centuria & auctoritate mota viri, & admi-
tium circa fremitu, petit à conſule, ut Vetu-
n ſeniorum citaret. Velle ſeſe cum majoribus
i colloqui, & ex auctoritate eorum conſules
re. Citatis Veturiæ ſenioribus, datum ſecreto
vili cum his colloquendi tempus. Seniores de
is conſulendum, dixerunt, eſſe, duobus jam
is honorum, Q. Fabio, & M. Marcello, & ſi
ue novum aliquem adverſus Pœnos conſulem
ri vellent, M. Valerium Lævinum egregie ad-
us Philippum regem terra mariq; res geſſiſſe.
e tribus conſultatione data, ſenioribus dimiſ-
uniores ſuffragium ineunt. M. Claudium Mar-
um Fulgentem tum Sicilia domita, & M. Va-
m abſenteis conſules dixerunt. auctoritatem
ogativæ omnes centuriæ ſecutæ ſunt. Elu-
nunc, antiqua admirantes. non equidem ſi
it ſapientium civitas; quam docti fingunt
is quam norunt, aut principes graviores tem-
ntioreſque à cupidine imperii, aut multitudi-
melius moratam cenſeam fieri poſſe. Centu-
vero juniorum ſeniores conſulere voluiſſe,
us imperium ſuffragio mandaret; vix ut veri-
e ſit, parentum quoque hoc ſeculo vilis leviſ-
pud liberos auctoritas fecit. Prætoria inde 23
tia habita. P. Manlius Volſo, & L. Manlius
inus, & C. Lætorius, & L. Cincius Alimentus
i ſunt. Forte ita incidit, ut comitiis perfectis
iaretur, T. Otacilium, quem T. Manlio, niſi
pellatus ordo comitiorum eſſet, collegam ab-
i daturus fuiſſe videbatur populus: mor-
in Sicilia eſſe. Ludi Apollinares & priore
fuerant, & eo anno ut fierent, referente Cal-
io Prætore, ſenatus decrevit, ut in perpetuum
rentur. Eodem anno prodigia aliquot viſa
ataque ſunt. In æde Concordiæ Victoria quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

in culmine erat, fulmine icta decuſſaque ad Victo
rias quæ in antefixis erant, hæſit: neque inde pro-
cidit. Et Anagniæ & Fregellis nunciatum eſt, mu-
rum portaſque de cœlo tactas. & in foro Suderta
no ſanguinis rivos per diem totum fluxiſſe, & E
reti lapidibus pluiſſe, & Reate mulam peperiſſe. E
prodigia hoſtiis majoribus ſunt procurata, & ob
ſecratio in unum diem populo indicta, & noven
diale ſacrum. Sacerdotes publici aliquot eo ann
mortui ſunt, novique ſuffecti: in locum M. Æmi
lii Numidæ decemviri ſacrorum, M. Æmilius Le
pidus: in locum M. Pomponii Mathonis pontifi
cis, C. Livius: in locum Sp. Carvilii maximi au
guris, M. Servilius. T. Otacilius Craſſus pontife
quia exacto anno mortuus erat, ideo nominatio i
locum ejus non eſt facta. C. Claudius flamen Dia
lis, quod exta perperam dederat, flaminio abii

24 Per idem tempus M. Valerius Lævinus, tentat
prius per ſecreta colloquia principum animis, a
indictum ante ad idipſum concilium Ætolorum
claſſe expedita venit. Vbi quum Syracuſas C
puamque captas in fidem, in Italiaque rerum ſ
cundarum ſucceſſum oſtentaſſet, adjeciſſetqu
*jam inde à majoribus traditum morem Roma
colendi ſocios, ex quibus alios in civitatem atque
quum ſecum jus accepiſſent, alios in ea fortuna hab
rent, ut ſocii eſſe quam cives mallent; Ætolos eo
majore futuros honore, quod gentium tranſmarin
rum in amicitiam primi veniſſent. Philippum eis
Macedonas graves accolas eſſe, quorum ſe vim ac ſp
ritus & jam fregiſſe, & eo redacturum eſſe, ut n
his modo urbibus quas per vim ademiſſent Ætol
excedant: ſed ipſam Macedoniam infeſtam h
beant. Et Acarnanas, quos ægre ferrent Ætoli
corpore ſuo diremptos, reſtituturum ſe in antiqu
formulam juriſq; ac ditionis eorum.* Hæc dicta pr
miſſaq

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

iſſaque ab Romano imperatore, Scopas, qui tum ætor gentis erat, & Dorimachus princeps Ætorum affirmaverunt auctoritate ſua; minore cum ecundia & majore cum fide vim majeſtatemque populi Romani extollentes. maxime tamen s potiundæ movebat Acarnaniæ. Igitur con- iptæ conditiones quibus in amicitiam ſocietanque populi Romani venirent: additumque, *ſi placeret, vellentque eodem jure amicitiæ Elei, cedæmoniiq́ʒ, & Attalus & Pleuratus & Scerdius eſſent.* (Aſiæ Attalus, hi Thracum & Illyriom reges.) *Bellum ut extemplo Ætoli cum Philo terra gererent. Navibus ne minus viginti nqueremibus adjuvaret Romanus. Vrbium Core tenus ab Ætolia incipienti ſolum tectaque, & ri cum agris, Ætolorum: alia omnis præda po- i Romani eſſet. Darentque operam Romani, ut arnaniam Ætoli haberent. Si Ætoli pacem Philippo facerent, fœderi adſcriberent. ita ra- eorum pacem, ſi Philippus arma ab Romanis iſque, quique eorum ditionis eſſent, abſtinuiſſet. n ſi populus Romanus fœdere jungeretur regi, averet, ne jus ei belli inferendi Ætolis ſociiſque m eſſet.* Hæc convenerunt, conſcriptaq; bienpoſt, Olympiæ ab Ætolis, in Capitolio ab Ronis, ut teſtata ſacratis monumentis eſſent, ſunt ta. Moræ cauſſa fuerant retenti Romæ diutius ti Ætolorum. Nec tamen impedimento id regerendis fuit. & Ætoli extemplo moverunt erſus Philippum bellum, & Lævinus Zacynn (parva inſula eſt propinqua Ætoliæ: urbem m eodem quo ipſa eſt nomine habet) eam prærcem vi cepit, & Oeniadas Naxumque Acarum, captas, Ætolis contribuit. Philippum quoſatis implicatum bello finitimo ratus, ne Ita- Pœnoſque & pacta cum Annibale poſſet re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

25 ſpicere; Corcyram ipſe ſe recepit. Philippo Æto-
lorum defectio Pellæ hibernanti allata eſt. itaque
quia primo vere moturus exercitum in Græciam
erat, Illyrios finitimaſque ei urbes alieno metu
quietas ut Macedonia haberet, expeditionem ſubi-
tam in Oricinorum atque Apolloniatium fines fe-
cit: egreſſoſque Apolloniatas cum magno terrore
atque pavore compulit intra muros. Vaſtatis pro-
ximis Illyriis, in Pelagoniam eadem celeritate
vertit iter: inde Dardanorum urbem ſitam in Ma-
cedonia, tranſitum Dardanis facturam, cepit. His
raptim actis, memor Ætolici junctiq; cum eo Ro-
mani belli, per Pelagoniam, & Nymphæum, &
Boleam, in Theſſaliam deſcendit. Ad bellum ſe-
cum adverſus Ætolos capeſſendum incitari poſſe
homines credebat: & relicto ad fauces Theſſalia
Perſeo cum quatuor millibus armatorum ad ar-
cendos aditu Ætolos, ipſe priuſquam majoribu
occuparetur rebus, in Macedoniam atque inde in
Traciam exercitum ad Mædos eduxit. Incurren
ea gens in Macedoniam ſolita erat; ubi regem oc
cupatum externo bello, ac ſine præſidio eſſe re
gnum ſenſiſſet. Ad Phragandas igitur vaſtare a
gros, & urbem Iamphorinam, caput arcemqu
Mædicæ, oppugnare cœpit. Scopas, ubi profectu
in Thraciam regem occupatumque ibi bello au
divit, armata omni juventute Ætolorum, bellu
inferre Acarnaniæ parat. Adverſus quos Acarn
num gens & viribus impar, & jam Oeniad
Naxumque amiſſa cernens, Romanaque inſup
arma ingruere, ira magis inſtruit quam conſil
bellum. Conjugibus liberiſque & ſenioribus ſup
ſexaginta annos in propinquam Epirum miſſis,
quindecim ad ſexaginta annos conjurant, niſi v
ctores, ſe non redituros. Qui victus acie exc
ſiſſet, eum ne quis urbe, tecto, menſa, lare recip
re

: diram execrationem in populares, obteſta-
nem quam ſanctiſſimam potuerunt, adverſus
pites compoſuerunt. precatique ſimul Epirotas
t, ut qui ſuorum in acie cecidiſſent, eos uno
ulo contegerent, adhiberentque humatis titu-
: HIC SITI SVNT ACARNANES, QVI AD-
RSVS VIM ATQVE INIVRIAM ÆTOLORVM
O PATRIA PVGNANTES, MORTEM OPPE-
RVNT. Per hæc incitatis animis, caſtra in ex-
nis finibus ſuis obviam hoſti poſuerunt. nun-
ad Philippum miſſis, quanto res in diſcrimine
et, omittere Philippum id, quod in manibus erat,
gerunt bellum; Iamphorina per deditionem
pta, & proſpero alio ſucceſſu rerum. Ætolo-
n impetum tardaverat primò conjurationis fa-
Acarnanicæ: deinde auditus Philippi adven-
regredi etiam in intimos coegit fines. Nec Phi-
us quamquam ne opprimerentur Acarnanes,
eribus magnis ierat; ultra Clinen eſt progreſſus.
e quum audiſſet reditum Ætolorum ex Acar-
ia, & ipſe Pellam rediit. Lævinus veris princi- 26
à Corcyra profectus navibus; ſuperato Leu-
promontorio, quum veniſſet Naupactum,
icyram inde ſe petiturum edixit, ut præſto ibi
pas Ætolique eſſent. Sita Anticyra eſt in Lo-
e læva parte ſinum Corinthiacum intranti-
breve terra iter eo, brevis navigatio ab Nau-
o eſt. Tertio ferme poſt die utrimque oppu-
ri cœpta eſt. Gravior à mari oppugnatio erat:
& tormenta machinæque omnis generis in
ibus erant, & Romani inde oppugnabant. Ita-
intra paucos dies recepta urbs per deditionem,
lis traditur. præda ex pacto Romanis ceſſit.
ræ Lævino redditæ, conſulem eum abſen-
declaratum, & ſucceſſorem venire P. Sulpi-
n. ceterum diuturno ibi morbo implicitus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſerius ſpe omnium Romam venit. M. Marcellus
quum Idibus Martiis conſulatum iniſſet, ſenatum
eo die, moris modo cauſſa, habuit: profeſſus,
*nihil ſe, abſente collega, neque de Republica neque
de provinciis acturum. Scire ſe, frequentes Siculos
prope urbem in villis obtrectatorum ſuorum eſſe. qui-
bus tantum abeſſe, ut per ſe non liceat palam Ro-
mæ crimina edita fictaque ab inimicis vulgare; ut
ni ſimularent aliquem ſibi timorem abſente collega
dicendi de conſule eſſe, ipſe eis extemplo daturus ſe-
natum fuerit. Vbi quidem collega veniſſet, non paſ-
ſurum quicquam prius agi, quam ut Siculi in ſe-
natum introducantur. Delectum prope à M. Corne-
lio per totam Siciliam habitum, ut quamplurimi
queſtum de ſe Romam venirent. eundem literi
falſis urbem impleſſe, bellum in Sicilia eſſe, ut
ſuam laudem minuat.* Moderati animi gloriam
eo die adeptus conſul, ſenatum dimiſit, ac prop
juſtitium omnium rerum futurum videbatur,
donec alter conſul ad urbem veniſſet. Ocium,
ut ſolet, excitavit plebis rumores: *belli diuturni
tate, & vaſtatos agros circa urbem, qua infeſto a
gmine iſſet Annibal, & exhauſtam delectibus Ita
liam, & pro republica quotannis exercitus cæſ
querebantur, & conſules bellicoſos ambo, viros acr
nimis & feroces creatos: qui vel in pace tranquill
bellum excitare poſſent, nedum in bello reſpira
27 civitatem forent paſſuri.* Interrupit hos ſermo
nes nocte, quæ pridie Quinquatrus fuit, plur
bus ſimul locis circa forum incendium ortum
eodem tempore ſeptem tabernæ, quæ poſt
quinque, & argentariæ, quæ nunc novæ appe
lantur, arſere. Comprehenſa poſtea privata æd
ficia: neque enim tum baſilicæ erant: compr
henſæ latumiæ, forumque piſcatorium, & atriu
regium. Ædes Veſtæ vix defenſa eſt tredeci
maxim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ime ſervorum opera, qui in publicum redem-
ac manumiſſi ſunt. nocte ac die continua-
incendium fuit. Nec ulli dubium erat, hu-
a id fraude factum eſſe, quod plurimis ſimul
, & iis diverſis, ignes coorti eſſent. Ita con-
x auctoritate ſenatus pro concione edixit,
, quorum opera id conflatum incendium,
teretur, præmium fore, libero pecuniam, ſer-
libertatem. Eo præmio inductus Campano-
Calaviorum ſervus (Mannus ei nomen erat)
cavit, *dominos, & quinque præterea juvenes*
es Campanos, quorum parentes à Q. Fulvio ſe-
percuſſi erant, id incendium feciſſe; vulgoque
ros alia, ni comprehendantur. Comprehenſi,
liæque eorum. & primo elevabatur index, in-
mque: pridie eum verberibus caſtigatum
ominis diſceſſiſſe, per iram ac levitatem ex
ortuita crimen commentum. ceterum ut co-
coarguebantur, & quæſtio ex miniſtris fa-
ris foro medio haberi cœpta eſt, faſſi omnes,
e in dominos ſervoſque conſcios animadver-
eſt. indici libertas data, & viginti millia æ-
Conſuli Lævino Capuam prætereunti circum-
multitudo Campanorum eſt, obſecrantium
lacrimis, ut ſibi Romam ad ſenatum ire li-
, oratum, ſi qua miſericordia tandem flecti
nt, ne ſe ad ultimum perditum irent, nomen-
Campanorum à Q. Flacco deleri ſinerent.
us, *ſibi privatam ſimultatem cum Campanis,*
re, ullam eſſe: publicas inimicitias & hoſtiles
& futuras, quoad eo animo erga populum Ro-
um eſſe ſciret. nullam enim in terris gentem eſſe,
m infeſtiorem populum nomini Romano. Id-
mœnibus incluſos tenere eos: quia ſi qui evaſiſ-
liqua, velut feras beſtias per agros vagari, &
re, & trucidare quodcumque obvium detur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Alios ad Annibalem transfugiſſe, alios ad Rom
incendendam profectos. inventurum in ſemiu
foro conſulem veſtigia ſceleris Campanorum. Ve
ædem petitam, & æternos ignes, & conditum
penetrali fatale pignus imperii Romani. Se mini
cenſere tutum eſſe, Campanis poteſtatem intra
Romana mœnia fieri. Lævinus, Campanos jure
rando à Flacco adactos, quinto die quam ab ſe
tu reſponſum accepiſſent, Capuam redituros, ſe
ſe Romam juſſit. Hac circumfuſus multitudi
ſimul Siculis obviam egreſſis Ætoliſque Rom
præivit: clariſſimarum urbium excidio celebe
mis viris victos bello accuſatores in urbem ad
cens. De Republica tamen primum ac de prov
28 ciis ambo conſules ad ſenatum retulere. Ibi L
vinus, quo in ſtatu Macedonia & Græcia, Æt
Acarnanes Locrique eſſent, quaſque ibi res ipſ
giſſet terra marique expoſuit. Philippum infer
tem bellum Ætolis in Macedoniam retro ab
compulſum, ad intima penitus regni abiiſſe, leg
nemque inde deduci poſſe. claſſem ſatis eſſe ad
cendum Italia regem. Hæc de ſe, deque provin
cui præfuerat. Conſulum de provinciis commu
relatio fuit. decrevere Patres, *Vt alteri conſulum*
taliæ bellumque cum Annibale, provincia eſſet:
ter claſſem, cui T. Otacilius præfuiſſet, Siciliam
provinciam cum L. Cincio prætore obtineret. Exe
tus eis duo decreti, quæ in Etruria Galliaque
ſent (eæ quatuor erant) legiones. urbanæ dua
perioris anni in Etruriam; duæ, quibus Sulpi
conſul præfuiſſet, in Galliam mitterentur. Ga
& legionibus præeſſet, quem conſul, cujus It
provincia eſſet, præfeciſſet. In Etruriam C. Cal
nius poſt præturam, prorogato in annum im
rio, miſſus; & Q. Fulvio Capua provincia de
ta, prorogatumque in annum imperium. E
c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ritus civium ſociorumque minui juſſus, ut ex duabus legionibus una legio, quinque millia peditum, & trecenti equites eſſent: dimiſſis qui plurima ſtipendia haberent: & ſociorum ſeptem millia peditum, & trecenti equites relinquerentur: eadem ratione ſtipendiorum habita in veteribus militibus dimittendis, Cn. Fulvio Conſuli ſuperioris anni, nec de provincia Appulia, nec de exercitu quem habuerat, quicquam mutatum. tantum in annum prorogatum imperium eſt. P. Sulpicius collega ejus omnem exercitum, præter ſocios navales, juſſus dimittere eſt. Item ex Sicilia exercitus, cui M. Cornelius præeſſet, ubi conſul in provinciam veniſſet, dimitti juſſus. L. Cincio Prætori ad obtinendam Siciliam, Cannenſes milites dati; duarum inſtar legionum. Totidem legiones in Sardiniam P. Manlio Volſoni Prætori decretæ: quibus L. Cornelius in eadem provincia priore anno præfuerat. Vrbanas legiones ita ſcribere conſules juſſi, ne quem militem facerent, qui in exercitu M. Claudii, M. Valerii, Fulviique fuiſſent: neve eo anno plures quam una & viginti Romanæ legiones eſſent. His ſenatusconſultis perfectis, ſortiti 29 provincias conſules. Sicilia & claſſis Marcello, Italia cum bello adverſus Annibalem Lævino evênit. Quæ ſors, velut iterum captis Syracuſis, ita exanimavit Siculos exſpectatione ſortis in conſulum conſpectu ſtantes, ut comploratio eorum flebileſque voces, & extemplo oculos hominum converterent, & poſtmodum ſermones præbuerint. Circumibant enim ſenatum cum veſte ſordida, affirmantes, *ſe non modo ſuam quiſque patriam, ſed totam Siciliam relicturos, ſi eo Marcellus iterum cum imperio rediſſet. Nullo ſuo merito eum ante implacabilem in ſe fuiſſe: quid iratum quod Romam de ſe queſtum veniſſe Siculos ſciat, facturum?*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

rum? Obrui Ætnæ ignibus, aut mergi freto, ſati
illi inſulæ eſſe, quam velut dedi noxæ inimico. H
Siculorum querelæ, per domos primum nobiliu
circumlatæ, celebratæque ſermonibus, quos pa
tim miſericordia Siculorum, partim invidia Ma
celli excitabat, in ſenatum etiam pervenerunt. P
ſtulatum à conſulibus eſt, ut de permutandis pr
vinciis ſenatum conſulerent. Marcellus, *ſi jam a*
diti ab ſenatu Siculi eſſent, aliam forſitan futura
fuiſſe ſententiam ſuam, dicere. *nunc ne quis tim*
frænari eos dicere poſſet, quo minus de eo libere q
rantur, in cujus poteſtate mox futuri ſint. Si co
gæ nihil interſit, mutare ſe provinciam parat
eſſe. Deprecari ſenatus præjudicium. *nam qu*
extra ſortem collegæ optionem dare provinciæ i
quum fuerit, quanto majorem injuriam, immo c
tumeliam eſſe, ſortem ſuam ad eum transferri?
ſenatus, quum quid placeret, magis oſtendiſſ
quam decreviſſet, dimittitur. inter ipſos conſu
permutatio provinciarum, rapiente fato Marc
lum ad Annibalem, facta eſt: ut ex quo prim
adverſæ pugnæ gloriam ceperat, in ejus laud
poſtremus Romanorum imperatorum, proſp
tum maxime bellicis rebus, caderet. Permut
provinciis, Siculi in ſenatum introducti, mu
de Hieronis regis fide perpetua erga popul
Romanum verba fecerunt, in gratiam public
avertentes, *Hieronymum ac poſtea Hippocratem*
Epicidem tyrannos, quum ob alia, tum propter
fectionem ab Romanis ad Annibalem, inviſos fu
ſibi. ob eam cauſſam & Hieronymum à principi
juventutis prope publico conſilio interfectum: &
Epicidis Hippocratiſque cædem ſeptuaginta nobi
ſimorum juvenum conjurationem factam: q
Marcelli mora deſtitutos, quia ad prædictum te
pus exercitum ad Syracuſas non admoviſſet, ind

fac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ičto, omnes ab tyrannis interſectos. Eam quoque, Hippocratis atque Epicidis tyrannidem, Marcellum ccitaſſe; Leontinis crudeliter direptis. Nunquam inde principes Syracuſanorum deſiſſe ad Marcelim tranſire: pollicerique, ſe urbem, quum vellet, ei adituros; ſed eum primo vi capere maluiſſe. dein uum id neque terra, neque mari, omnia expertus, tuiſſet, auctores traditarum Syracuſarum fabrum rarium Soſin, & Mericum Hiſpanum, quam incipes Syracuſanorum habere, toties id nequicuam ultro offerentes, præoptaſſe: quo ſcilicet juore de cauſſa vetuſtiſsimos ſocios populi Romani ucidaret, ac diriperet. Si non Hieronymus ad Anbalem defeciſſet, ſed populus Syracuſanus & ſetus, ſi portas Marcello Syracuſani publice, & non preſsis Syracuſanis, tyranni eorum Hippocrates & picides, clauſiſſent, ſi Carthaginienſium animis llum cum populo Romano geſsiſſent; quid ultra uam quod fecerit, niſi ut deleret Syracuſas, facere ſtiliter Marcellum potuiſſe? Certe præter mœnia tecta exhauſta urbis, & refracta ac ſpoliata eûm delubra, Diis ipſis ornamentiſque eorum abtis, nihil relictum Syracuſis eſſe. Bona quoq; mul adempta: ita ut ne nudo quidem ſolo, reliquiis reptæ fortunæ, alere ſeſe ac ſuos poſſent. Orare ſe tres Conſcriptos, ut ſi nequeant omnia, ſaltem æ compareant cognoſciq; poſsint, reſtitui dominis beant. Talia conqueſtos quum excedere templo, de poſtulatis eorum Patres conſuli poſſent, Læus juſſiſſet, *Maneant imo,* inquit Marcellus, *ut am his reſpondeam: quando ea conditione pro bis, Patres Conſcripti, bella gerimus, ut victos ars accuſatores habeamus. Duæ captæ hoc anno ur- Capua Fulvium reum, Marcellum Syracuſæ hant.* Reductis in curiam legatis, tum conſul, *Non* 31
o majeſtatis, inquit, *populi Romani imperiique,*

hujus

hujus oblitus ſum, Patres Conſcripti, ut ſi de m
crimine ambigeretur, conſul dicturus cauſſam, acc
ſantibus Græcis, fuerim. Sed non quid ego fecerim
in diſquiſitionem venit, (nam, quicquid in hoſtib
feci, jus belli defendit) ſed quid iſti pati debueri
qui ſi non fuerunt hoſtes, nihil intereſt, nunc, an v
vo Hierone Syracuſas violaverim. Sin autem deſ
verunt, legatos noſtros ferro atque armis petierun
urbem ac mœnia clauſerunt, exercituque Cartha
nienſium adverſus nos tutati ſunt; quis paſſos e
hoſtilia, quum fecerint, indignatur? Tradentes u
bem principes Syracuſanorum, averſatus ſum: d
ſin, & Mericum Hiſpanum, quibus tantam r
crederem, potiores habui. Non eſtis extremi Syra
ſanorum, quippe qui aliis humilitatem objicia
Quis eſt veſtrûm, qui ſe mihi portas aperturu
qui armatos milites meos in urbem accepturum p
miſerit? Odiſtis, & execramini eos qui fecerunt,
ne hic quidem contumeliis in eos dicendis parcit
tantum abeſt, ut & ipſi tale quicquam facturi f
ritis. Ipſa humilitas eorum, Patres Conſcripti, qu
iſti objiciunt, maximo argumento eſt, me nem
nem, qui navatam operam Reipublicæ noſtræ ve
averſatum eſſe. Et antequam obſiderem Syracu
nunc legatis mittendis, nunc ad colloquium eun
tentavi pacem: & poſteaquam neque legatos v
landi verecundia erat, nec mihi ipſi congreſſo
portas cum principibus reſponſum dabatur, mu
terra marique exhauſtis laboribus, tandem vi at
armis Syracuſas cepi. Quæ captis acciderint, a
Annibalem & Carthaginienſes, victoſque juſt
quam apud victoris populi Romani ſenatum, qu
rentur. Ego, Patres Conſcripti, Syracuſas ſpoliat
negaturus eſſem, numquam ſpoliis earum urb
Romam exornarem. quæ autem ſingulis victor
ademi aut dedi; quum belli jure, tum ex cujuſ

mer

*erito, ſatis ſcio me feciſſe. Ea vos rata habeatis, Pa-
es Conſcripti, necne, magis Reipublicæ intereſt,
uam mea. Mea quippe fides exſoluta eſt: ad Rem-
ublicam pertinet, ne acta mea reſcindendo, alios in
ſterum ſegniores duces faciatis. Et quoniam coram,
r Siculorum, & mea verba audiſtis, Patres Con-
ripti; ſimul templo excedemus, ut me abſente libe-
us conſuli ſenatus poſſit.* Ita dimiſſis Siculis, &
ſe in Capitolium ad delectum diſceſſit. Conſul 32
lter de poſtulatis Siculorum ad Patres retulit. Ibi
uum diu de ſententiis certatum eſſet, & magna
ars ſenatus, principe ejus ſententiæ T. Manlio
Torquato, *cum tyrannis bellum gerendum fuiſſe,*
enſerent, *hoſtibus & Syracuſanorum & populi
Romani: & urbem recipi, non capi: & receptam
gibus antiquis & libertate ſtabiliri, non feſſam
iſeranda ſervitute bello affligi. Inter tyrannorum
& ducis Romani certamina, præmium victoris in
edio poſitam urbem pulcherrimam ac nobiliſſi-
nam periiſſe, horreum atque ærarium quondam po-
uli Romani: cujus munificentia ac donis multis
empeſtatibus, hoc deniq; ipſo Punico bello adjuta
rnataque Reſpublica eſſet. Si ab inferis exiſtat rex
Hiero, fidiſſimus imperii Romani cultor, quo ore aut
Syracuſas, aut Romam ei oſtendi poſſe? quum, ubi
ſemirutam ac ſpoliatam patriam reſpexiſſet, ingre-
diens Romam in veſtibulo urbis, prope in porta, ſpo-
lia patriæ ſuæ viſurus ſit?* Hæc taliaque quum ad
invidiam conſulis miſerationemque Siculorum
dicerentur, mitius tamen decreverunt Patres cauſ-
ſa Marcelli. *Quæ is gerens bellum victorque egiſſet,
rata habenda eſſe. in reliquum curæ ſenatui fore rem
Syracuſanam, mandaturoſque conſuli Lævino, quod
ſine jactura Reipublicæ fieri poſſet, fortunis ejus ci-
vitatis conſuleret.* Miſſis duobus ſenatoribus in Ca-
pitolium ad conſulem, uti rediret in curiam, & in-

troductis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

troductis Siculis, ſenatusconſultum recitatum e
legatique benigne appellati ac dimiſſi, ad genua
Marcelli conſulis projecerunt, obſecrantes, *ut q*
deploranda ac levanda calamitatis cauſſa dixiſſe
veniam eis daret, & in fidem, & clientelam ſe
bemque Syracuſas acciperet. poſt hæc conſul c
33 menter appellatos eos dimiſit. Campanis dei
ſenatus datus eſt, quorum oratio miſerabili
cauſſa durior erat. neque enim meritas pœnas n
gare poterant, nec tyranni erant, in quos culpa
conferrent: ſed ſatis penſum pœnatum, tot vene
abſumptis, tot ſecuri percuſſis ſenatoribus, cred
bant. *Paucos nobilium ſuperſtites eſſe, quos nec ſ*
conſcientia, ut quicquam de ſe gravius conſuleren
impulerit, nec victoris ira capitis damnaverit.
libertatem ſibi ſuiſque, & bonorum aliquam part
orare cives Romanos; affinitatibus pleroſq; & p
pinquis jam cognationibus connubio vetuſto junct
Summotis deinde e templo, pauliſper dubitatu
an arceſſendus à Capua Q. Fulvius eſſet. (mortu
enim poſt captam Claudius conſul erat) ut cora
imperatore qui res geſſiſſet, ſicut inter Marcellu
Siculoſque diſceptatum fuerat, diſceptaretur: dei
quum M. Attilium, C. Fulvium fratrem Flacci, l
gatos ejus, ac Q. Minucium & L. Veturium Phil
nem, item Claudii legatos, qui omnibus gerend
rebus affuerant, in ſenatu viderent, nec Fulviu
avocari à Capua, nec differri Campanos vellen
interrogatus ſententiam M. Attilius Regulus, cuju
ex iis qui ad Capuam fuerant maxima auctorit
erat, *In conſilio,* inquit, *arbitror me fuiſſe conſul*
bus Capua capta. quum quæreretur, ecquis Campan
rum de Republica noſtra bene meritus eſſet; du
mulieres compertum eſt, Veſtiam Oppiam Attella
nam Capuæ habitantem, & Fauculam Cluviam
quæ quondam quæſtum corpore feciſſet; illam quo

tidi

ſe ſacrificaſſe pro ſalute & victoria populi Roma-
hanc captivis egentibus alimenta clam ſuppedi-
ſe. Ceterorum omnium Campanorum eundem erga
animum, quem Carthaginienſium, fuiſſe: ſecu-
ue percuſſos à Q. Fulvio fuiſſe magis, quorum di-
tas inter alios, quam quorum culpa eminebat. Per
atum agi de Campanis, qui cives Romani ſunt,
uſſu populi non video poſſe. idque & apud majo-
noſtros in Sutrianis factum eſt, quum defeciſſent:
M. Antiſtius tribunus plebis prius rogationem
ret, ſciretque plebs, uti ſenatui de Sutrianis ſenten-
dicendæ jus eſſet. Itaque cenſeo cum tribunis ple-
agendum eſſe, ut eorum unus pluresve rogationem
ant ad plebem, qua nobis ſtatuendi de Campanis
fiat. L. Attilius tribunus plebis, ex auctoritate
atus plebem in hæc verba rogavit: *Omnes Cam-*
ni, Attellani, Calatini, Sabatini, qui ſe dedide-
nt in arbitrium ditionemque populi Romani Fulvio
conſule, quæque una ſecum dediderunt, agrum ur-
nque, divina, humanaque, utenſiliaque, ſive quid
ud dediderunt; de iis rebus quid fieri velitis, vos
o, Quirites. Plebs ſic juſſit, *Quod ſenatus juratos*
xima pars cenſeat, qui aſſidetis id volumus jube-
ſque. Ex hoc plebeiſcito ſenatusconſultus, *Op-* 34
: Cluviæque primum bona ac libertatem reſtituit.
ua alia præmia petere à ſenatu vellent, venire eas
mam. Campanis in familias ſingulas decreta
ta, quæ non operæ precium eſt omnia enume-
e. *Aliorum bona publicanda: ipſos liberoſque eo-*
m & conjuges vendendas; extra filias quæ nup-
ent prius quam in populi Romani poteſtatem ve-
ent. Alios in vincula condendos, ac de his poſterius
ſulendum. Aliorum Campanorum ſummam et-
n cenſus diſtinxerunt, publicanda necne bona
ent; *pecua captiva, præter equos & mancipia,*
eter puberes virilis ſexus, & omnia quæ ſolo non
contine-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

continerentur, reſtituenda, cenſuerunt, *domi*
Campanos omnes, Attellanos, Calatinos, Sabatin
extra quam, qui eorum aut ipſi aut parentes eor
apud hoſtes eſſent, liberos eſſe, juſſerunt : *ita ut ne*
eorum civis Romanus, aut Latini nominis eſſet. n
quis eorum, qui Capuæ fuiſſent, dum portæ cla
eſſent, in urbe agrove Campano intra certam di
maneret. Locus, ubi habitarent, trans Tiberim,
non contingeret Tiberim, daretur. qui nec Cap
nec in urbe Campana, quæ à populo Romano defe
ſet, per bellum fuiſſent, eos cis Lirim amnem Rom
verſus ; qui ad Romanos tranſiſſent prius, qu
Annibal Capuam veniret, cis Vulturnum emov
dos, cenſuerunt. *ne quis eorum propius mare quin*
cim millibus paſſuum agrum ædificiumve habe
Qui eorum trans Tiberim moti eſſent, ne ipſi po
rive eorum uſpiam pararent, haberentve, niſi
Veiente, aut Sutrino Nepeſinove agro : dum ne
major, quam quinquaginta jugerum agri modus
ſet. Senatorum omnium, quinque magiſtratus
puæ, Attellæ, Calatiæ geſſiſſent, bona venire Cap.
juſſerunt. *libera corpora quæ venundari* placue
Romam mitti, ac Romæ venire. Signa, ſtatuas æn
quæ capta de hoſtibus dicerentur, quæ eorum ſ
ac profana eſſent, ad pontificum collegium reje
runt. Ob hæc decreta mœſtiores aliquanto qui
Romam venerant, Campanos dimiſerunt. nec j
Q. Fulvii ſævitiam in ſeſe, ſed iniquitatem Deú
35 atque execrabilem fortunam ſuam incuſabant.
miſſis Siculis Campaniſque, delectus habitus. ſ
pto deinde exercitu, de remigum ſupplemento
cœptum. in quam rem quum neque hominum
tis, nec, ex qua pararentur ſtipendiumque acci
rent, pecuniæ quicquam ea tempeſtate in publ
eſſet; dixerunt conſules, ut privati ex cenſu or
nibuſque, ſicut antea, remiges darent cum ſtip

cibariiſque dierum triginta. Ad id edictum
tus fremitus hominum tantaq; indignatio fuit,
magis dux, quam materia ſeditioni deeſſet. *Se-*
dum Siculos Campanoſque plebem Romanam
lendam, lacerandamque ſibi conſules ſumpſiſſe.
tot annos tributo exhauſtos, nil reliqui, præter
am nudam ac vaſtam, habere. Tecta hoſtes in-
diſſe, ſervos agricultores Rempublicam abduxiſ-
nunc ad militiam parvo ære emendo, nunc remi-
imperando. Si quid cui argenti æriſve fuerit, ſti-
dio remigum, & tributis annuis ablatum. ſe ut
t quod non habeant, nulla vi, nullo imperio cogi
e. Bona ſua venderent: in corpora quæ reliqua eſ-
t, ſævirent. Ne unde redimantur quidem, quic-
am ſupereſſe. Hæc non in occulto, ſed propalam
foro atque oculis ipſorum conſulum ingens
ba circumfuſi fremebant: nec eos ſedare con-
es, nunc caſtigando, nunc conſolando poterant.
acium deinde his tridui ſe dare ad cogitandum
erunt: quo ipſi ad rem inſpiciendam expedien-
mque uſi ſunt. Senatum poſtero die habuerunt
remigum ſupplemento: ubi quum multa diſſe-
iſſent, cur æqua plebis recuſatio eſſet, verterunt
ationem eo, ut dicerent, *Privatis id, ſeu æquum*
iniquum onus injungendum eſſe. Nam unde,
um pecunia in ærario non eſſet, paraturos nava-
ſocios? Quomodo autem ſine claſſibus, aut Sici-
m obtineri, aut Italia Philippum arceri poſſe,
t tuta Italiæ littora eſſe? Quum in hac difficul- 36
te rerum conſilium hæreret, ac prope torpor
idam occupaſſet hominum mentes, tum Lævi-
us conſul, *Magiſtratus ſenatui, & ſenatus populo,*
ut honore præſtent, ita ad omnia quæ dura atque
pera eſſent, ſubeunda ducem debere eſſe. Si quid in-
ngere inferiori velis, id prius in te ac tuos ſi ipſe
ris ſtatueris, facilius omnes obedientes habeas. nec

impenſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

impenſa gravis eſt, quum ex ea plus quam pro vi
parte ſibi quemque capere principum vident. I
ut claſſem habeat quam ornare volumus, popu
Romanus, privatos ſine recuſatione remiges dare
biſmet ipſis primum imperemus. Aurum, argentu
æs ſignatum omnes ſenatores craſtina die in pu
cum conferamus: ita ut annulos ſibi quiſque, & c
jugi, & liberis, & filio bullam, & quibus uxor
liæve ſunt, ſingulas uncias pondo auri relinqua
argenti, qui curuli ſella ſederunt, equi ornamenta
libras pondo, ut ſalinum patellamque Deorum ca
ſa habere poſſint. ceteri ſenatores libram argenti t
tum, æris ſignati quina in ſingulos patres fam
relinquamus. Ceterum omne aurum, argentum,
ſignatum, ad triumviros menſarios extemplo d
ramus; nullo ante ſenatusconſulto facto: ut vol
taria collatio, & certamen adjuvandæ Reipubl
excitet ad æmulandum animos primum eque
ordinis, dein reliquæ plebis. hanc unam viam, mu
inter nos collocuti, conſules invenimus. Ingredim
Diis bene juvantibus. Reſpublica incolumis & p
vatas res facile ſalvas præſtat. publica proden
tua nequicquam ſerves. In hæc tanto animo c
ſenſum eſt, ut gratiæ ultro conſulibus agerent
ſenatu inde miſſo, pro ſe quiſque aurum, argent
& æs in publicum conferunt: tanto certamine
jecto, ut prima inter primos nomina ſua vell
in publicis tabulis eſſe; ut nec triumviri accipi
do, nec ſcribæ referundo ſufficerent. Hunc c
ſenſum ſenatus equeſter ordo eſt ſecutus: eq
ſtris ordinis plebs. ita ſine edicto, ſine cohor
tione magiſtratus, nec remige in ſupplementu
nec ſtipendio Reſpublica eguit: paratiſq; omni
ad bellum, conſules in provincias profecti ſu
37 Neque aliud magis tempus belli fuit, quo Cart
ginienſes Romanique pariter variis caſibus imn
ſi

magis in ancipiti ſpe ac metu fuerint. Nam anis & in provinciis, hinc in Hiſpania ad- res, hinc proſperæ in Sicilia, luctum & læti- miſcuerant: & in Italia, quum Tarentum a- m damno & dolori, tum arx cum præſidio ta præter ſpem gaudio fuit: & terrorem ſubi- pavoremque urbis Romæ obſeſſæ & oppu- e, Capua poſt dies paucos capta in lætitiam . Tranſmarinæ quoque res quadam vice tæ. Philippus hoſtis tempore haud ſatis op- no factus: Ætoli novi adſciti ſocii, Attaluſ- Aſiæ rex, jam velut deſpondente fortuna Ro- s imperium orientis. Carthaginienſes quoq; am amiſſam, & Tarentum captum æqua- : & ut mœnia urbis Romæ nullo prohibente veniſſe in gloria ponebant, ita pigebat irriti pti: pudebatque adeo ſe ſpretos, ut ſedenti- pſis ad Romana mœnia, alia porta exercitus anus in Hiſpaniam duceretur. Ipſæ quoque aniæ quo propius ſpem venerant, tantis duo- ducibus exercitibuſque cæſis, debellatum ibi, lſos inde Romanos eſſe; eo plus, ab L. Mar- multuario duce ad vanum & irritum victo- redactam eſſe, indignationis præbebant. Ita nte fortuna, ſuſpenſa omnia utrimque erant: ra ſpe, integro metu, velut illo tempore pri- n bellum inciperent. Annibalem ante omnia 38
bat, quod Capua pertinacius oppugnata ab anis, quam defenſa ab ſe, multorum Italiæ lorum animos averterat: quos neque omnes e præſidiis, niſi vellet in multas parvaſque s carpere exercitum, quod minime tum ex- ebat, poterat: nec deductis præſidiis ſpei libe- vel obnoxiam timori ſociorum relinquere fi- . Præceps in avaritiam & crudelitatem ani- , ad ſpolianda, quæ tueri nequibat, ut vaſtata hoſti

hoſti relinquerentur, inclinavit. Id fœdum co
lium, quum incœpto, tum etiam exitu fuit. ne
enim indigna patientium modo abalienaba
animi, ſed ceterorum etiam. quippe ad plure
emplum, quam calamitas, pertinebat. Nec c
Romanus tentandis urbibus, ſicunde ſpes a
ſe oſtendiſſet, deerat. Salapiæ principes erant
ſius & Blaſius: Daſius Annibali amicus, B
quantum ex tuto poterat, rem Romanam
bat: & per occultos nuncios ſpem prodition
cerat Marcello, ſed ſine adjutore Daſio res t
gi non poterat. Multum ac diu cunctatus, &
quoque magis inopia conſilii potioris, quar
effectus, Daſium appellabat. at ille quum
averſus, tum æmulo potentatus inimicus, rem
nibali aperit. Arceſſito utroque, Annibal c
pro tribunali quædam ageret, mox de Blaſio
gniturus, ſtarentq; ſummoto populo accuſat
reus: Blaſius de proditione Daſium appell
Enimvero ille, velut in manifeſta re, exclama
oculis Annibalis ſecum de proditione agi. A
bali atque eis qui aderant, quo audacior res
minus ſimilis veri viſa eſt. æmulationem p
cto atque odium eſſe: & id crimen afferri,
quia teſtem habere non potuiſſet, liberius f
retur. Ita inde dimiſſi ſunt. nec Blaſius ant
ſtitit tamen tam audaci incœpto, quam idem
tundendo, docendoque quam ea res ipſis pat
ſalutaris eſſet, pervicit, ut præſidium Puni
(quingenti autem Numidæ erant) Salapiaqu
deretur Marcello. Nec ſine cæde multa trad
tuit. longe fortiſſimi equitum toto Punico
citu erant. Itaque quamquam improviſa res
nec uſus equorum in urbe erat; tamen armi
ter tumultum captis, & eruptionem tentave
& quum evadere nequirent, pugnantes ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

occubuerunt. nec plus quinquaginta ex his
ſtatem hoſtium vivi venerunt. pluſque ali-
o damni hæc ala equitum amiſſa Annibali,
Salapia fuit: nec deinde umquam Pœnus
longe plurimum valuerat) equitatu ſuperior
Per idem tempus quum in arce Tarentina 39
nopia tolerabilis eſſet, ſpem omnem præſi-
quod ibi erat Romanum, præfectuſque præ-
atque arcis M. Livius, in commeatibus ab Si-
miſſis habebant. qui ut tuto prætervehere ntur
Italiæ, claſſis viginti ferme navium Rhegii
. Præerat claſſi commeatibuſque D. Quin-
obſcuro genere ortus; ceterum multis forti-
ctis gloria militari illuſtris. Primo quinque
, quarum maximæ duæ triremes à Marcello
ditæ erant, habuit: poſtea rem impigre ſæpe
ti tres additæ quinqueremes: poſtremo ipſe
is, Rheginiſque, & à Velia & à Peſto, debitas
dere exigendo, claſſem viginti navium, ſicut
dictum eſt, effecit. Huic ab Rhegio profectæ
, Democrates cum pari claſſe navium Taren-
um numero, quindecim millia ferme ab urbe
criportum obvius fuit. Velis tum forte im-
dus futuri certaminis Romanus veniebat. ſed
Crotonem Sibarimque ſuppleverat remigio
s: inſtructamque & armatam egregie pro ma-
dine navium claſſem habebat. & tum forte
lem fere tempus & venti vis omnis cecidit,
oſtes in conſpectu fuere: ut ad componenda
menta, expediendumq; remigem ac militẽ ad
inens certamen ſatis temporis eſſet. Raro a-
antis animis juſtæ concurrerunt claſſes: quip-
ium in majoris diſcrimen rei, quam ipſæ e-
pugnarent. Tarentini, ut recuperata urbe ab
nanis poſt centeſimum prope annum, arcem
n liberarent; ſpem commeatus quoque hoſti-
bus,

bus, ſi navali prælio poſſeſſionem maris ade
ſent, intercluſuri: Romani, ut, retenta poſſeſſi
arcis, oſtenderent, non vi aut virtute, ſed prod
ne ac furto, Tarentum amiſſum. Itaque ex utr
parte ſigno dato quum roſtris concurriſſent,
retro navem inhiberent, nec dirimi ab ſe ho
paterentur, quam quis indeptus navem erat, fe
injecta manu; ita conſerebant ex propinquo
gnam, ut non miſſilibus tantum, ſed gladiis e
prope collato pede gereretur res. Proræ in
junctæ hærebant, puppes alieno remigio circu
gebantur. ita in arcto ſtipatæ erant naves, ut
ullum telum in mari vanum intercideret. fro
bus velut pedeſtris acies urgebant: perviæqu
ves pugnantibus erant. Inſignis tamen inter
tas pugna fuit duarum, quæ primæ agminis
currerant inter ſe. In Romana nave ipſe Qui
erat, in Tarentina Nico, cui Perconi fuit co
men, non publico modo, ſed privato etiam
inviſus atque infeſtus Romanis: quod ejus fa
nis erat, quæ Tarentum Annibali prodiderat.
Quintium ſimul pugnantem hortantemque
incautum haſta transfigit. ille atque præceps
armis procidit ante proram, victor Tarentin
turbatam duce amiſſo navem impigre transſ
ſus, quum ſummoviſſet hoſtes, & prora jam
rentinorum eſſet, puppim male conglobati tu
tur Romani; repente & alia à puppi triremis
ſtium apparuit. Ita in medio circumventa Ro
na navis capitur. hinc ceteris terror injectu
prætoriam navem captam videre: fugiente
paſſim, aliæ in alto merſæ, aliæ in terram r
abreptæ, mox prædæ fuere Thurinis Metap
niſque. ex onerariis, quæ cum commeatu ſe
bantur, perpaucæ in poteſtatem hoſtium ven
aliæ ad incertos ventos hinc atque illinc obl

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ferentes vela: in altum evectæ ſunt. Nequa-
pari fortuna per eos dies Tarenti res geſta.
ad quatuor millia hominum frumentatum e-
, quum in agris paſſim vagarentur; Livius,
rci præſidioque Romano præerat, intentus
nes occaſiones gerendæ rei, C. Perſium, im-
n virum, cum duobus millibus armatorum
ce emiſit. qui vage effuſos per agros palatoſq;
us, quum diu paſſim cecidiſſet, paucos ex
s trepida fuga incidentes ſemiapertis porta-
foribus, in urbem compulit: ne urbs eodem
u caperetur. Ita æquatæ res ad Tarentum;
anis victoribus terra, Tarentinis mari. fru-
i ſpes, quæ in oculis fuerat, utroſque fruſtrata
r. Per idem tempus Lævinus Conſul jam
a parte anni circumacta, in Sicilia veteribus
que ſociis exſpectatus, quum veniſſet, pri-
ac potiſſimum omnium ratus, Syracuſanis
pace inconditas componere res. Agrigentum
(quod belli reliquum erat, tenebaturq; à Car-
nienſium valido præſidio) duxit legiones.
uit fortuna incœpto. Hanno erat imperator
aginienſium, ſed omnem in Mutine Numi-
e ſpem repoſitam habebat. Per totam Sici-
vagus prædas agebat ex ſociis Romanorum:
e intercludi ab Agrigento vi aut arte ulla, nec
erumperet ubi vellet, prohiberi poterat. Hæc
loria quia jam imperatoris quoque famæ of-
at, poſtremo in invidiam vertit: ut ne bene
quidem res jam Hannoni propter auctorem
ætæ eſſent. propter quæ poſtremo præfectu-
jus filio ſuo dedit, ratus, cum imperio aucto-
m quoque ei inter Numidas erepturum. quod
aliter evenit. Nam veterem favorem ejus ſua
er invidia auxit. neque ille indignitatem in-
tulit: confeſtimque ad Lævinum occultos

nuncios

nuncios miſit de tradendo Agrigento. Per quo
eſt facta fides, compoſituſque rei gerendæ mo
portam ad mare ferentem Numidæ quum o
paſſent, pulſis inde cuſtodibus, aut cæſis, Ro
nos ad idipſum miſſos in urbem acceperunt.
quum agmine jam in media urbis ac forum
gno tumulto iretur, ratus Hanno non aliud qu
tumultum ac ſeceſſionem (id quod & ante acc
rat) Numidarum eſſe, ad comprimendam ſedi
nem proceſſit. atq; ille, quum ei multitudo ma
quam Numidarum procul viſa, & clamor Ro
nus haud quaquam ignotus ad aures accidi
prius quam ad ictum teli veniret, capeſſit fug
per adverſam portam emiſſus, aſſumpto co
Epicide, cum paucis ad mare pervenit: nactiq
portune parvum navigium, relicta hoſtibus Si
(de qua per tot annos certatum erat) in Afri
trajecerunt. alia multitudo Pœnorum, Siculo
que ne tentato quidem certamine, quum cæ
fugam ruerent, clauſique exitus eſſent, circa p
cæſa. Oppido recepto Lævinus, qui capita re
Agrigenti erant, virgis cæſos ſecuri percuſſit
teros prædamque vendidit. omnem pecuniam
mam miſit. Fama Agrigentinorum cladis, Sici
quum pervaſiſſet, omnia repente ad Romano
clinaverunt. Prodita brevi ſunt viginti oppida
vi capta: voluntaria deditione in fidem vene
ad quadraginta. quarum civitatium princip
quum pro cujuſque merito conſul pretia pœ
exſolviſſet, coegiſſetque Siculos poſitis tander
mis, ad agrum colendum animos converte
eſſet non incolarum modo alimentis frugifer
ſula, ſed urbis Romæ, atque Italiæ (id quod
tis ſæpe tempeſtatibus fecerat) annonam leva
ab Agatirna inconditam multitudinem ſecu
Italiam tranſvexit, quatuor millia hominum

xii ex omni colluvione exules, obærati, capitales pleriqne; & quum in civitatibus ſuis ac legibus vixerant, & poſtquam eos ex variis ſis fortuna ſimilis conglobaverat, Agatirnæ atrocinia ac rapinam tolerantes vitam. hos ne relinquere Lævinus in inſula, tum primum pace coaleſcente, velut materiam novandis s, ſatis tutum ratus eſt: & Rheginis uſui futuri t ad populandum Brutium agrum; aſſuetam ciniis quærentibus manum. Et quod ad Siciattinet, eo anno debellatum eſt. In Hiſpania 41
cipio veris P. Scipio navibus deductis, evocae edicto Tarraconem ſociorum auxiliis, claſoneratiaſque oſtium inde Iberi fluminis petebet. Eodem legiones ex hibernis convenire n juſſiſſet, ipſe cum quinque millibus ſocioab Tarracone profectus ad exercitum eſt. quo n veniſſet, alloquendos maxime veteres miliui tantis ſuperfuerant cladibus, ratus, concioadvocata ita diſſeruit: *Nemo ante me novus rator militibus ſuis, prius quam opera eorum ſſet, gratias agere jure ac merito potuit. Me , priuſquam provinciam aut castra viderem, avit fortuna: primum, quod ea pietate erga papatruumque meum vivos mortuoſque fuiſtis: e, quod amiſſam tanta clade provinciæ poſſeſn, integram, & populo Romano, & ſucceſſori virtute veſtra obtinuiſtis. Sed quum jam betate Deûm id paremus atque agamus, non ut aneamus in Hiſpania, ſed ne Pœni maneant, pro ripa Iberi ſtantes arceamus tranſitum hod ut ultro tranſeamus, transferamuſq; bellum; r ne cui veſtrum majus id, audaciuſque conſi, quam aut pro memoria cladium nuper accem aut pro ætate mea videatur. Adverſæ pugnæ ſpania, nullius in animo, quam meo, minus ob-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

literari poſſunt. quippe cui pater & patruus int
triginta dierum ſpacium, ut aliud ſuper aliud c
mularetur familiæ noſtræ funus, interfecti ſunt. S
ut familiaris pene orbitas ac ſolitudo frangit a
mum; ita publica quum fortuna tum virtus, deſ
rare de ſumma rerum prohibet; ea fato quodam a
ta nobis ſors eſt, ut magnis omnibus bellis victi
cerimus. Vetera omitto, Porſenam, Gallos, Sam
tes: à Punicis bellis incipiam. Quot claſſes, quot d
ces, quot exercitus priore bello amiſſi ſunt? Iam q
hoc de bello memorem? Omnibus aut ipſe affui c
dibus: aut quibus afui, maxime unus omnium
ſenſi. Trebia, Thraſymenus, Cannæ, quid aliud ſu
quam monumenta occiſorum exercituum, conſulu
que Romanorum? Adde defectionem Italiæ, Sici
majoris partis Sardiniæ. Adde ultimum terro
ac pavorem, caſtra Punica inter Anienem & m
nia Romana poſita: & viſum prope in portis vi
rem Annibalem. In hac ruina rerum ſtetit una
tegra atque immobilis virtus populi Romani. H
omnia ſtrata humi erexit ac ſuſtulit. Vos omn
primi, milites, poſt Cannenſem cladem vadenti
drubali ad Alpes Italiamque, qui ſi ſe cum fr
conjunxiſſet, nullum jam nomen eſſet populi Ro
ni, ductu auſpicioque patris mei obſtitiſtis. & h
cundæ res illas adverſas ſuſtinuerunt. Nunc, beni
tate Deûm, omnia ſecunda, proſpera, indies læt
ac meliora in Italia Siciliaque geruntur. In S
lia, Syracuſæ Agrigentumque captum. pulſi tota
ſula hoſtes, receptaque provincia in ditione p
Romani eſt. In Italia Arpi recepti, Capua ca
Iter omne ab urbe Roma trepida fuga emenſus
nibal, in extremum angulum agri Brutii com
ſus; nihil jam majus precatur Deos, quam ut i
humi cedere atq; abire ex hoſtium terra liceat. Q
igitur minus conveniat, milites, quam quum

r alias clades cumularentur, ac Dii prope ipſi
a Annibale ſtarent, vos hic cum parentibus meis
uentur enim etiam honore nominis) ſuſtinuiſſe
ntem fortunam populi Romani: nunc eoſdem,
a illic omnia ſecunda lætaque ſunt, animis defi-
? Nuper quoque quæ acciderunt, utinam tam
meo luctu, quam veſtro, tranſiſſent! Nunc Dii
mortales imperii Romani præſides, qui centuriis
ibus, ut mihi imperium juberent dari, fuere au-
es; iidem auguriis auſpiciiſque & per nocturnos
m viſus omnia læta ac proſpera portendunt. Ani-
quoq́; meus, maximus mihi ad hoc tempus va-
præſagit, noſtram Hiſpaniam eſſe: brevi extor-
inc omne Punicum nomen, maria terraſq; fœda
a impleturum. Quod mens ſua ſponte divinat,
n ſubjicit ratio haud fallax. Vexati ab iis ſocii,
ram fidem per legatos implorant. tres duces diſ-
antes, prope ut defecerint alii ab aliis, trifariam
citum in diverſiſſimas regiones diſtraxere. Ea-
in illos ingruit fortuna, quæ nuper nos afflixit.
& deſeruntur ab ſociis, ut prius ab Celtiberis
: & diduxere exercitus; quæ patri, patruoque
cauſſa exitii fuit. Nec diſcordia inteſtina coire
n unum ſinet, neque ſinguli nobis reſiſtere po-
nt. Vos modo, milites, favete nomini Scipionum,
li imperatorum veſtrorum, velut acciſis recre-
ti ſtirpibus. Agite milites veteres, novum exerci-
, novumque ducem traducite Iberum, traducite
rras cum multis fortibus factis ſæpe à vobis pera-
as. Brevi faciam, ut quemadmodum nunc noſci-
in me patris patruiq́; ſimilitudinem oris vul-
ue, & lineamenta corporis; ita ingenii, fidei,
utiſque exemplum, expreſſam ad effigiem vobis
lam. ut revixiſſe, aut renatum ſibi quiſque Sci-
em imperatorem dicat. Hac oratione accenſis 42
tum animis, relicto ad præſidium regionis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ejus M. Syllano cum tribus millibus peditum, & trecentis equitibus, ceteras omnes copias (erant autem viginti quinque millia peditum, duo millia & quingenti equites) Iberum trajecit. Ibi quibuſdam ſuadentibus, ut quoniam in tres tam diverſas regiones diſceſſiſſent Punici exercitus, proximum aggrederetur; periculum eſſe ratus, ne eo facto in unum omnes contraheret, nec par eſſet unus tot exercitibus, Carthaginem Novam interim oppugnare ſtatuit: urbem quum ipſam opulentam ſuis opibus, tum hoſtium omni bellico apparatu plenam. ibi arma, ibi pecunia, ibi totius Hiſpaniæ obſides erant. Sitam præterea quum opportune ad trajiciendum in Africam, tum ſuper portum ſatis amplum quantævis claſſi, & neſcio an unum in Hiſpaniæ ora, qua noſtro adjacet mari. Nemo omnium quo iretur ſciebat, præter C. Lælium. Is claſſe circummiſſus, ita moderari curſum navium juſſus erat, ut eodem tempore ab terra exercitus oſtenderetur, & claſſis portum intraret. Septimo die ab Ibero Carthaginem ventum eſt. ſimul terra mariq; caſtra ab regione urbis, qua in Septentrionem verſa eſt, poſita, ab his tergo (nam frons natura tuta erat) vallum objectum. Ceterum ſita Carthago ſic eſt: Sinus eſt maris media fere Hiſpaniæ ora, maxime Africo vento oppoſitus, & quingentos paſſus introrſus retractus, paululo plus paſſuum in latitudinem patens. hujus in oſtio ſinu parva inſula objecta ab alto, portum ab omnibus ventis præterquam Africo, tutum facit. ab intimo ſinu peninſula excurrit, tumulus is ipſe, in quo condita urbs eſt; ab ortu ſolis & à meridie cincta mari: ab occaſu ſtagnum claudit, paulum & ad ſeptentrionem fuſum; incertæ altitudinis utcumque exæſtuat aut deficit mare. Continenti urbem jugum ducentos fere & quinquaginta paſſus pa-

tens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

is conjungit. unde quum tam parvi operis mu-
io eſſet, non objecit vallum imperator Roma-
: ſeu fiduciam hoſti ſuperbe oſtentans, ſive ut
eunti ſæpe ad mœnia urbis recurſus pateret. Ce- 43
a, quæ munienda erant, quum perfeciſſet, naves
am in portu, velut maritimam quoque oſten-
s obſidionem, inſtruxit: circumvectuſq; claſ-
n, cum monuiſſet præfectos navium, ut vigilias
cturnas intenti ſervarent: omnia ubique primo
eſſum hoſtem conari; regreſſus in caſtra, ut
nſilii ſui rationem, quod ab urbe potiſſimum
pugnanda bellum orſus eſſet, militibus oſten-
eret, & ſpem potiundæ cohortando faceret; con-
ne advocata ita diſſeruit: *Ad urbem unam op-*
nandum, ſi quis vos adductos credit, is magis ope-
veſtri, quam emolumenti rationem exactam, mi-
s, habet. Oppugnabitis enim vere mœnia unius
is, ſed in una urbe univerſam ceperitis Hiſpa-
am. Hic ſunt obſides omnium nobilium regum po-
orumque: qui ſimul in poteſtate veſtra erunt,
emplo omnia quæ nunc ſub Carthaginienſibus
t, in ditionem tradent. Hic pecunia omnis ho-
m, ſine qua neq; illi gerere bellum poſſunt: quippe
mercenarios exercitus alunt: & quæ nobis ma-
o uſui ad conciliandos animos barbarorum erit.
tormenta, arma, armamenta, & omnis appara-
belli eſt; qui ſimul & vos inſtruet, & hoſtes nu-
it. Potiemur præterea quum pulcherrima opulen-
imaque urbe, tum opportuniſſima portu egregio:
le terra marique, quæ belli uſus poſcunt, ſuppedi-
tur. quæ quum magna ipſi habebimus, tum dem-
imus hoſtibus multo majora. Hæc illis arx, hoc
reum, ærarium, armamentarium, hoc omnium
um receptaculum eſt. Hinc rectus in Africam
ſus eſt: hæc una inter Pyrenæum & Gades ſta-
: hinc omni Hiſpaniæ imminet Africa. Sed quo-

niam vos inſtructos & ordinatos cognoſco ; ad Ca
thaginem novam oppugnandam totis viribus & b
no animo tranſeamus. Quumque omnes una voc
hoc faciendum, ſucclamarent, eos Carthagine
duxit. tum terra marique eam oppugnari jube
44 Contra Mago Pœnorum dux, quum terra mari
inſtrui oppugnationem videret, & ipſe copias i
diſponit: Oppidanorum duo millia ab ea part
qua caſtra Romana erant, opponit: quingentis m
litibus arcem inſedit: quingentos tumulo urb
in orientem verſo imponit: multitudinem alian
quo clamor quo ſubita vocaſſet res, intentam a
omnia occurrere jubet. Patefacta deinde porta, e
quos in via ferente ad caſtra hoſtium inſtruxera
mittit. Romani, duce ipſo præcipiente, parump
ceſſere, ut propiores ſubſidiis in certamine ip
ſubmittendis eſſent. Et primo haud impari ſtete
acie: ſubſidia deinde identidem ſummiſſa, è caſt
non averterunt ſolum in fugam hoſtes, ſed ad
effuſis inſtiterunt, ut niſi receptui ceciniſſet, pe
miſti fugientibus irrupturi fuiſſe in urbem vid
rentur. Trepidatio vero non prœlio major, qua
tota urbe fuit. multæ ſtationes pavore atque fu
deſertæ ſunt: relictique muri, quum, qua cuiq; e
proximum, deſiluiſſent. Quod ubi verſus Scipio
tumulum, quem Mercurium Teutatem appellan
advertit, multis partibus nudata defenſoribus m
nia eſſe; omnes è caſtris excitos ire ad oppugna
dum urbem, & ferre ſcalas, jubet. ipſe trium præ
juvenum validorum ſcutis oppoſitis (ingens en
jam vis omnis generis telorum è muris volaba
ad urbem ſuccedit, hortatur, imperat quæ in re
ſunt: quodque plurimum ad accendendos mi
tum animos intererat, teſtis ſpectatorque virtut
atq; ignaviæ cujuſque adeſt. Itaque in vulnera
tela ruunt, neque illos muri, neque ſuperſtantes a
ma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nati arcere queunt, quin certatim aſcendant. Et ab
navibus eodem tempore ea quæ mari alluitur, pars
urbis oppugnari cœpta eſt. Ceterum tumultus inde
major quam vis, adhiberi poterat. dum applicant,
dum partim exponunt ſcalas militeſque, dum qua
cuiq; proximum eſt, in terram evadere properant;
ipſa feſtinatione & certamine alii alios impediunt.
Inter hæc repleverat jam Pœnus armatis muros, 45
& vis magna & ingens copia congeſta telorum
ſuppeditabat. Sed neque viri, nec tela, nec quic-
quam aliud æque quam mœnia ipſa ſeſe defende-
bant. raræ enim ſcalæ altitudini æquari poterant:
& quo quæque altiores, eo infirmiores erant. Ita-
que quum ſummus quiſque evadere non poſſet,
ſubirent tamen alii, onere ipſo frangebantur. qui-
dam ſtantibus ſcalis, quum altitudo caliginem o-
culis offudiſſet, ad terram delati ſunt. Et quum paſ-
ſim homines, ſcalæque ruerent, & ipſo ſucceſſu au-
dacia atque alacritas hoſtium creſceret, ſignum
receptui datum eſt; quod ſpem non præſentis mo-
do ab tanto certamine ac labore quietis obſeſſis,
ſed etiam in poſterum dedit; ſcalis & corona capi
urbem non poſſe. opera & difficilia eſſe, & tempus
datura ad ferendam opem imperatoribus ſuis. Vix
prior tumultus conticuerat, quum Scipio ab defeſ-
ſis jam vulneratiſq; recentes integroſque alios ac-
cipere ſcalas jubet; & vi majore aggredi urbem.
Ipſe, ut ei nunciatum eſt, æſtum decedere; quod
per piſcatores Tarraconenſes, nunc levibus cym-
bis, nunc, ubi eæ ſederent, vadis pervagatos per ſta-
gnum, compertum habebat, facilem pedibus ad
murum tranſitum dari; eo armatos duxit. Medium
ferme diei erat: & ad id quod ſua ſponte cedente
in mare æſtu trahebatur aqua, acer etiam Septen-
trio ortus inclinatum ſtagnum eodem quo æſtus
ferebat: & adeò nudaverat vada, ut alibi umbili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

cotenus aqua eſſet, alibi genua vix ſuperaret. H
cura ac ratione compertum, in prodigium ac De
vertens Scipio, qui ad tranſitum Romanis ma
verterent, & ſtagno auferrent, viaſque ante nun
quam initas humano veſtigio aperirent; Nept
num jubebat ducem itineris ſequi, ac medio ſtag
46 evadere ad mœnia. Ab terra ingens labor ſuce
dentibus erat: nec altitudine tantum mœniu
impediebantur, ſed quod euntes ad ancipites
trimque ictus, ſubjectos habebant Romanos;
latera infeſtiora ſubeuntibus, quam adverſa corp
ra, eſſent. At parte in alia quingentis & per ſtagnu
facilis tranſitus, & in murum aſcenſus inde fu
nam neque opere munitus erat, ut ubi ipſius lo
ac ſtagni præſidio ſatis creditum foret: nec ul
armatorum ſtatio, aut cuſtodia oppoſita; inten
omnibus ad opem eo ferendam, unde periculu
oſtendebatur. Vbi urbem ſine certamine intrave
pergunt inde quanto maximo curſu poterant,
eam portam, circa quam omne contractum cer
men erat. in quod adeò intenti omnium non an
mi ſolum fuere, ſed etiam oculi aureſque pugna
tium ſpectantiumque, & adhortantium pugnant
ut nemo ante ab tergo ſenſerit captam urbẽ, qu
tela in averſos inciderunt, & utrimque ancipite
hoſtem habebant. tunc turbatis defenſoribus n
tu, & mœnia capta, & porta intus foriſque pari
refringi cœpta: & mox cædendo confractis,
iter impediretur foribus, armati impetum feceru
Magna multitudo & muros tranſcendebat, ſed
paſſim ad cædem oppidanorum verſi. illa, q
portam ingreſſa erat, juſta acies, cum ducibus, c
ordinibus media urbe in forum proceſſit. In
quum duobus itineribus fugientes videret hoſt
alios ad tumulum in orientem verſum, qui ter
batur quingentorum militum præſidio, alios in

cen

em,in quam & ipſe Mago cum omnibus fere ar-
natis, qui muris pulſi fuerant, refugerat; partim
opiarum ad tumulum expugnandum mittit: par-
m ipſe ad arcem ducit. & tumulus primo impetu
t captus, & Mago arcem conatus defendere,
num omnia hoſtium plena videret, neque ſpem
llam eſſe; ſe arcemque & præſidium dedidit.
uoad dedita arx eſt, & cædes tota urbe paſſim
ctæ: nec ulli puberum,qui obvius fuit,parceba-
ır. tum ſigno dato cædibus finis factus. ad præ-
am victores verſi, quæ ingens omnis generis fuit.
iberorum capitum virile ſecus ad decem millia 47
apta. inde qui cives Novæ Carthaginis erant,di-
niſit: urbemque, & ſua omnia, quæ reliqua eis
ellum fecerat,reſtituit. Opifices ad duo millia ho-
ninum erant,eos publicos fore populi Romani e-
ixit; cum ſpe propinqua libertatis, ſi ad miniſte-
a belli enixe operam navaſſent. Ceteram multitu-
inem incolarum juvenum, ac validorum ſervo-
um,in claſſem ad ſupplementum remigum dedit.
t auxerat navibus octo captivis claſſem. Extra
anc multitudinem Hiſpanorum obſides erant:
uorum perinde, ac ſi ſociorum liberi eſſent, cura
abita. Captus & apparatus ingens belli; catapultæ
naximæ formæ centum viginti, minores ducen-
æ,octoginta & una: baliſtæ majores viginti tres;
ninores quinquaginta duæ: ſcorpionum majo-
um minorumque, & armorum telorumque, in-
ens numerus: ſigna militaria ſeptuaginta quatuor.
auri argentique relata ad imperatorem magna
is: pateræ aureæ fuerunt CCLXXVI. libras ferme
mnes pondo: argenti facti, ſignatique decem &
cto millia & CCC pondo: vaſorum argenteorum
nagnus numerus. Hæc omnia C. Flaminio quæ-
ori appenſa adnumerataque ſunt. tritici quadra-
nta millia modium,hordei ducenta ſeptuaginta

Naves onerariæ cxiii. in portu expugnatæ, captæ
que: quædam cum ſuis oneribus, frumento, armis
ære præterea, ferroque, & linteis, & ſparto, & na
vali alia materia ad claſſem ædificandam: ut mi
nimum omnium, inter tantas opes belli captas
48 Carthago ipſa fuerit. Eo die Scipio C. Lælio cum
ſociis navalibus urbem cuſtodire juſſo, ipſe in ca
ſtra legiones reduxit: feſſoſque milites omnibu
uno die belli operibus (quippe qui & in acie dimi
caſſent, & in capienda urbe tantũ laboris periculi
que adiſſent, & capta, cum iis qui in arcem confu
gerant, iniquo etiam loco pugnaſſent) curare cor
pora juſſit. Poſtero die militibus navalibuſque ſo
ciis convocatis, primum Diis immortalibus lau
deſque & grates egit, qui ſe non urbis ſolum o
pulentiſſimæ omnium in Hiſpania uno die com
potem feciſſent, ſed ante eo congeſſiſſent omn
pene Africæ atque Hiſpaniæ opes: ut neque hoſt
bus quicquam relinqueretur, & ſibi ac ſuis omn
ſupereſſent. Militum deinde vitutem collaudavi
quod eos non eruptio hoſtium, non altitudo mo
nium, non inexplorata ſtagni vada, non caſtellu
in alto tumulo ſitum, non munitiſſima arx dete
ruiſſet, quo minus tranſcenderent omnia, perrum
perentque. Itaque quamquam omnibus omnia d
beret, præcipuum tamen muralis coronæ dec
ejus eſſe, qui primus murum aſcendiſſet. profiter
tur, qui ſe dignum eo duceret dono. Duo profe
ſunt. Q. Trebellius centurio legionis quartæ,
Sex. Digitius ſocius navalis. nec ipſi tam inter
acriter contendebant, quam ſtudia excitavera
uterque ſui corporis hominum. Sociis, C. Læli
præfectus claſſis; legionariis, M. Sempronius T
tidanus aderat. Ea contentio quum prope ad ſed
tionem veniret, Scipio tres recuperatores quum
daturum pronunciaſſet, qui cognita cauſſa teſt
buſqu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſque auditis judicarent, uter prior in oppidum
nſcendiſſet; C. Lælio, & M. Sempronio advo-
tis partis utriuſque, P. Cornelium Caudinum de
edio adjecit: eoſque tres recuperatores conſide-
& cauſſam cognoſcere juſſit. Quum res eo ma-
e ageretur certamine, quod admoti tantæ di-
itatis non tam advocati quam moderatores ſtu-
orum fuerant; C. Lælius, relicto concilio, ad
bunal ad Scipionem accedit, eumque docet,
n ſine modo ac modeſtia agi: ac prope eſſe, ut
nus inter ſe conſerant. Ceterum etiamſi vis ab-
, nihilominus deteſtabili exemplo rem agi: quip-
ubi fraude ac perjurio decus petatur virtutis. Sta-
hic legionarios milites, hinc claßicos, per omnes
eos paratos jurare magis quæ velint, quam quæ
ant vera eſſe: & obſtringere perjurio non ſe ſolum,
umq; caput, ſed ſigna militaria & aquilas, ſacra-
ntique religionem. Hæc ſe ad eum de ſententia
Cornelii, & M. Sempronii deſerre. Scipio col-
dato Lælio, ad concionem advocavit, pronun-
avitque, *Se ſatis compertum habere, Q. Trebel-*
m & Sex. Digitium pariter in murum eſcen-
ſe: ſeque eos ambos virtutis cauſſa coronis mura-
us donare. tum reliquos, prout cujuſque meri-
n virtuſque erat, donavit. ante omnes C. Læ-
m præfectum claſſis, & omni genere laudis ſibi-
tipſi æquavit, & corona aurea ac triginta bu-
s donavit. Tum obſides civitatum Hiſpaniæ 49
cari juſſit: quorum quantus numerus fuerit, pi-
ſcribere. quippe quum alibi trecentos ferme,
bi ſeptingentos viginti quinq; fuiſſe inveniam,
que & alia inter auctores diſcrepant. Præſi-
um Punicum, alius decem, alius ſeptem, alius
ud plus quam duûm millium fuiſſe ſcribit. Ca-
a alibi decem millia capitum, alibi ſupra quin-
e & viginti invenias. Scorpiones majores mi-

noreſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

noreſque ad ſexaginta captos ſcripſerim, ſi aucto-
rem Græcum ſequar Silenum: ſi Valerium Antia
tem, majorum ſcorpionum ſex millia, minorun
tredecim: adeo nullus mentiendi modus eſt. N
de ducibus quidem convenit. pleriq; Lælium præ
fuiſſe claſſi, ſunt qui M. Iunium Sullanum dicant
Armen præfuiſſe Punico præſidio, deditumq; Ro
manis, Antias Valerius; Magonem alii ſcriptore
tradunt. Non de numero navium captarum, no
de pondere auri atque argenti, & redactæ pecunia
convenit. Si aliquibus aſſentiri neceſſe eſt; medi
ſimillima veris ſunt. Ceterum Scipio, vocatis ob
ſidibus, primum univerſos bonum animum habe
re juſſit. *Veniſſe eos in populi Romani poteſtatem*
qui beneficio quam metu obligare homines malit
exteraſq; gentes fide ac ſocietate junctas habere, qu
triſti ſubjectas ſervitio. Deinde acceptis nominibu
civitatum, recenſuit captivos; quot cujuſque po
puli eſſent: & nuncios domum miſit, ut ad ſuo
quiſque recipiendos veniret. Si quarum forte civi
tatum legati aderant, eis præſentibus ſuos reſtitui
ceterorum curam benigne tuendorum C. Flamini
quæſtori attribuit. Inter hæc è media turba obſ
dum mulier magno natu, Mandonii uxor, qui fra
ter Indibilis Ilergetum reguli erat, flens ad ped
imperatoris procubuit, obteſtarique cœpit: ut cu
ram cultumque fœminarum impenſius cuſtodibu
commendaret. quum Scipio, nihil profecto def
turum iis, diceret; tum rurſus mulier, *Haud mag*
iſta facimus, inquit. *quid enim huic fortunæ non ſa*
tis eſt? Alia me cura, ætatem harum intuente
(nam ipſa jam extra periculum injuriæ muliebr
ſum) ſtimulat. Et ætate & forma florentes circ
eam Indibilis filiæ erant: aliæque nobilitate pa
quæ omnes eam pro parente colebant. Tum Sc
pio, *Meæ, populiq; Romani diſciplinæ cauſſa fac*

rem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

…, inquit, *ne quid, quod ſanctum uſquam eſſet,*
…ud nos violaretur. nunc ut id curem impenſius, ve…
…ſtr quoque virtus dignitaſque facit: quæ ne in malis
…dem oblitæ decoris matronalis eſtis. Spectatæ de-
…e integritatis viro tradidit eas, tuerique haud
…us verecunde ac modeſte, quam hoſpitum con-
…es ac matres juſſit. Captiva deinde à militibus 50
…ducitur ad eum adulta virgo; adeo eximia for-
…,ut quacunque incedebat, converteret omnium
…los. Scipio percunctatus patriam parenteſque;
…er cetera accepit, deſponſatam eam principi
…tiberorum adoleſcenti, cui Allucio nomen e-
…. Extemplo igitur parentibus ſponſoque ab do-
… accitis, quum interim audiret deperire eum
…nſæ amore; ubi primum venit, accuratiore
…n ſermone quam parentes alloquitur. *Iuvenis,*
…quit, *juvenem appello: quo minor ſit inter nos*
…ius ſermonis verecundia. Ego, quum ſponſa tua ca-
… à militibus noſtris ad me ducta eſſet, audirem-
… eam tibi cordi eſſe, & forma faceret fidem; quia
…, ſi frui liceret ludo ætatis, (præſertim recto &
…itimo amore) & non Reſpublica animum no-
…um occupaſſet, veniam mihi dari ſponſam impen-
… amanti vellem: tuo, cujus poſſum, amori faveo.
…it ſponſa tua apud me eâdem, qua apud ſoceros
…s parenteſque ſuos verecundia: ſervata tibi eſt,
…inviolatum & dignum me teque dari tibi donum
…ſet. Hanc mercedem unam pro eo munere paci-
…: amicus populo Romano ſis: & ſi me virum
…um credis eſſe, quales patrem patruumque meum
…n ante hæ gentes norant, ſcias multos noſtri ſimi-
… in civitate Romana eſſe: nec ullum in terris po-
…lum hodie dici poſſe, quem minus tibi hoſtem tuiſ-
…e eſſe velis, aut amicum malis. Adoleſcens, ſimul
…dore & gaudio perfuſus, dextram Scipionis te-
…ns, Deos omnes invocare ad gratiam illi pro ſe
refe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

referendam; quoniam ſibi nequaquam ſatis facu
tatis pro ſuo animo atque illius erga ſe merito, e
ſet; parentes inde cognatique virginis appella
qui quoniam gratis ſibi redderetur virgo; ad qua
redimendam ſatis magnum attuliſſent auri po
dus; orare Scipionem, ut id ab ſe donum accip
ret, cœperunt: haud minorem ejus rei apud ſe gr
tiam futuram eſſe, affirmantes, quam redditæ i
violatæ foret virginis. Scipio, quando tanto ope
peterent, accepturum ſe pollicitus, poni ante p
des juſſit: vocatoque ad ſe Allucio, *Super doten*
inquit, *quam accepturus à ſocero es, hæc tibi à n*
dotalia dona accedent, aurumq; tollere, ac ſibi h
bere juſſit. His lætus donis honoribuſque dimi
ſus domum, implevit populares laudibus meri
Scipionis: Veniſſe Diis ſimilimum juvenem; vi
centem omnia, quum armis, tum benignitate
beneficiis. Itaque delectu clientium habito, cu
delectis mille & quadringentis equitibus int
51 paucos dies ad Scipionem rediit. Scipio retentu
ſecum Lælium, dum captivos obſideſque & pra
dam ex conſilio ejus diſponeret; ſatis omnib
compoſitis, data quinquereme, captivis cum M
gone, & quindecim fere ſenatoribus, qui ſimu
cum eo capti erant, in nave impoſitis, nunciu
victoriæ Romam mittit. ipſe paucos dies, quibu
morari Carthagine ſtatuerat, exercendis navalibu
pedeſtribuſque copiis abſumpſit. Primo die legio
nes in armis quatuor millium ſpacio decurrerun
ſecundo die arma curare & tergere ante tentori
juſſit: tertio die ſudibus inter ſe in modum juſt
pugnæ concurrerunt: præpilatiſque miſſilibus ja
culati ſunt: quarto die quies data: quinto iterun
in armis decurſum eſt. Hunc ordinem laboris
quietiſque, quoad Carthagine morati ſunt, ſerva
verunt. Remigium claſſicique milites tranquill

i

…um evecti, agilitatem navium ſimulacris na-
…pugnæ experiebantur. Hæc extra urbem terra
…que, corpora ſimul, animoſque ad bellum a-
…ant. urbs ipſa ſtrepebat apparatu belli, fabris
…um generum in publica officina incluſis, dux
…a pari cura obibat. nunc in claſſe ac navali
… nunc cum legionibus decurrebat: nunc ope-
… aſpiciendis tempus dabat, quæque in offici-
… quæque in armamentario ac navalibus fabro-
… multitudo plurima in ſingulos dies certami-
…genti faciebat. His ita inchoatis, refectiſque
…quaſſaverat muris, diſpoſitiſque præſidiis ad
…diam urbis; Tarraconem eſt profectus, à
…is legationibus protinus in via aditus. quas
…m dato reſpõſo ex itinere dimiſit, partim diſ-
… Tarraconem, quo omnibus novis veteribuſ-
…ociis, edixerat conventum. Et cuncti fere, qui
…berum incolunt populi, multique etiam ulte-
…s Hiſpaniæ convenerunt. Carthaginienſium
…s, primo ex induſtria famam captæ Carthagi-
…ompreſſerant: deinde ut clarior res erat, quam
…gi ac diſſimulari poſſet, elevabant verbis. *Nec*
…to adventu ac prope furto unius diei urbem u-
… Hiſpaniæ interceptam. cujus rei tam parvæ
…io, elatum inſolentem juvenem, immodico
…io ſpeciem magnæ victoriæ impoſuiſſe. At ubi
…pinquare tres duces, tres victores hoſtium ex-
…us audiſſet, occurſuram ei extemplo domeſtico-
… funerum memoriam. Hæc in vulgus jacta-
…t; haudquaquam ipſi ignari, quantum ſibi ad
…nia virium Carthagine amiſſa deceſſiſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

EPITOME
LIBRI XXVII.

CN. Fulvius Proconſul cum exercitu ab Anni bale ad Herdoneam cæſus eſt. Meliore eventu Claudio Marcello conſule adverſus eundem ad Nu miſtronem pugnatum eſt. inde Annibal noctu re ceſſit. Marcellus inſecutus eſt, & ſubinde cedente preſſit, donec confligeret. priore pugna Annibal ſup rior fuit, Marcellus inſequenti. Fabius Maxim pater conſul Tarentinos per proditionem recepit. I Hiſpania ad Betulam Scipio cum Aſdrubale Ami caris conflixit & vicit. inter alia captum pueru regalem eximiæ formæ ad avunculum Maſaniſſa cum donis dimiſit. Claudius Marcellus, T. Quinti Criſpinus conſules ſpeculandi cauſſa egreſſi è caſtr inſidiis ab Annibale circumventi ſunt. Marcellus o ciſus fuit, Criſpinus fugit. Res præterea à P. Sulpic Prætore adverſus Philippum & Achæos geſtas co tinet. Luſtrum à conſoribus conditum eſt: cen ſunt civium capita centum triginta ſeptem mill centum & octo: ex quo numero apparuit quantu hominum tot præliorum adverſa fortuna populo R mano abſtuliſſet. Aſdrubal, qui cum exercitu no tranſcenderat Alpes, ut ſe Annibali conjungere cum millibus hominum quinquaginta ſex cæſus eſ M. Livii conſulis ductu; ſed non minore opera Cla dii Neronis conſulis. qui quum Annibali oppoſitus e ſet, relictis caſtris, ita ut hoſtem falleret, electa man profectus, Aſdrubalem circumvenit.

1 HIc ſtatus rerum Hiſpaniæ erat. In Ita lia conſul Marcellus, Salapia per pro ditionem recepta, Maroneam & Me les de Samnitibus vi cepit. Ad tri millia militum ibi Annibalis, qu præſ

lii cauſſa relicta erant, oppreſſa. Præda (& a-
tum ejus militi fuit) conceſſa. tritici quoque
ta quadraginta millia modium, & centum
millia hordei inventa. Ceterum nequa-
inde tantum gaudium fuit, quanta clades
paucos dies accepta eſt haud procul ab Her-
urbe. Caſtra ibi Cn. Fulvius proconſul ha-
, ſpe recipiundæ Herdoneæ: quæ poſt Can-
m cladem ab Romanis defecerat, nec loco
uto poſita, nec præſidiis firmata. Negligen-
nſitam ingenio ducis augebat ſpes ea, quod
iis adverſus Pœnum fidem ſenſerat, poſt-
Salapia amiſſa exceſſiſſe his locis Anniba-
n Brutios auditum eſt. Ab Herdonea ea om-
er occultos nuncios delata Annibali, ſimul
n ſociæ retinendæ urbis, & ſpem fecere in-
um hoſtem aggrediendi. exercitu expedito,
famam prope præveniret, magnis itineribus
erdoneam contendit, & quo plus terroris
objiceret, acie inſtructa acceſſit. Par audacia
anus, conſilio & viribus impar, copiis raptim
is conflixit. quinta legio & ſiniſtra ala acri-
gnam inierunt. Ceterum Annibal ſigno equi-
dato, ut, quum pedeſtres acies occupaſſent
enti certamine oculos animoſque, circumve-
ars caſtra hoſtium, pars terga pugnantium in-
rent; ipſe Cn. Fulvii ſimilitudinem nomi-
quod Cn. Fulvium prætorem biennio ante in
m deviceret locis, increpans, ſimilem even-
pugnæ fore, affirmabat. Neque ea ſpes vana
nam quum cominus acie & peditum certa-
multi cecidiſſent Romanorum, ſtarent ta-
ordines ſignaque; equeſtris à tergo tumultus,
d à caſtris clamor hoſtilis auditus, ſextam
legionem, quæ in ſecunda acie poſita, prior
Numidis turbata eſt; quintam deinde, atq; eos

qui

qui ad prima ſigna erant, avertit. Pars in fugan
effuſi, pars in medio cæſi: ubi & ipſe Cn. Fulviu
cum undecim tribunis militum cecidit. Romano
rum ſociorumque quot cæſa in eo prœlio milli
ſint, quis pro certo affirmet? quum tredecim mil
lia alibi, alibi haud plus quam ſeptem inveniam
Caſtris prædaque victor potitur. Herdoneam, qui
& defecturam fuiſſe ad Romanos comperit, ne
manſuram in fide, ſi inde abſceſſiſſet; multitudin
omni Metapontum ac Thurios traducta, incendi
occiditque principes, qui cum Fulvio colloqu
occulta habuiſſe comperti ſunt. Romani, qui e
tanta clade evaſerant, diverſis itineribus ſemerm
ad Marcellum conſulem in Samnium perfuge
2 runt. Marcellus nihil admodum tanta clade ter
ritus, literas Romam ad Senatum de duce & exe
citu ad Herdoneam amiſſo ſcribit. ceterum, *eun*
dem ſe qui poſt Cannenſem pugnam ferocem victori
Annibalem contudiſſet; ire adverſus eum, brevem
illi lætitiam qua exſultet facturum. Et Romæ qu
dem quum luctus ingens ex præterito, tum timo
in futurum erat. Conſul ex Samnio in Lucano
tranſgreſſus, ad Numiſtronem in conſpectu Ann
balis loco plano, quum Pœnus collem teneret, po
ſuit caſtra. Addidit & aliam fidentis ſpeciem, quo
prior in aciem eduxit. nec detrectavit Annibal, u
ſigna portis efferri vidit. Ita tamen aciem inſtru
xerunt, ut Pœnus dextrum cornu in collem erige
ret, Romani ſiniſtrum ad oppidum applicarent. A
hora tertia quum ad noctem pugnam extendiſ
ſent, feſſæq; pugnando primæ acies eſſent, ab Ro
manis prima legio & dextera ala, ab Annibale Hi
ſpani milites & funditores Baleares, elephan
quoque, commiſſo jam certamine, in prœlium
acti. Diu pugna neutro inclinata ſtetit. Primæ le
gioni tertia, dexteræ alæ ſiniſtra ſubiit, & apu
hoſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

integri à feſſis pugnam accepere. Novum atrox prœlium ex tam ſegni repente exarſit; bus animis corporibuſque: ſed nox incerria diremit pugnantes. Poſtero die Romaole orto, in multum diei ſtetere in acie: ubi hoſtium adverſus prodiit; ſpolia per ocium & congeſtos in unum locum cremavere Nocte inſequenti Annibal ſilentio movit & in Appuliam abiit: Marcellus ubi lux hoſtium aperuit, ſauciis cum præſidio mo-umiſtrone relictis, præpoſitoque his L. Fu-rpurione tribuno militum, veſtigiis inſtitit Ad Venuſiam adeptus eum eſt. Ibi per dies quum ab ſtationibus procurſaretur; miſta m peditumque tumultuoſa magis prœlia magna, & ferme omnia Romanis ſecunda t. Inde per Appuliam ducti exercitus, ſine memorando certamine; quum Annibal nona moveret, locum inſidiis quærens: Marnisi certa luce, & explorato ante, non ſeque-

Capuæ interim Flaccus dum bonis princi- 3
endendis, agro, qui publicatus fuerat, locan-cavit autem omnem frumento) tempus te-: deeſſet materia in Campanos ſæviendi, non occulto gliſcens per indicium protractum inus. milites ædificiis emotos, ſimul ut cum tecta urbis fruenda locarentur, ſimul mene ſuum quoque exercitum, ſicut Annibaimia urbis amœnitas emolliret; in portis que ſibimet ipſos tecta militariter coegerat are. erant autem pleraque ex cratibus aut taacta, alia arundine texta; ſtramento intennia, velut de induſtria, alimentis ignis. Hæc una hora ut omnia incenderent, centum ſeinta Campani, principibus fratribus Bloſiis, raverant. indicio ejus rei ex familia Bloſio-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

rum facto, portis repente juſſu proconſulis clauſi
quum ad arma ſigno dato milites concurriſſen
comprehenſi omnes qui in noxa erant, & qu
ſtione acriter habita, damnati necatique: indic
bus libertas, & æris dena millia data. Nucerino
& Acerranos querentes, ubi habitarent non eſ
Acerris ex parte incenſis, Nuceria deleta, Roma
Fulvius ad ſenatum miſit. Acerranis permiſſu
ut ædificarent quæ incenſa erant: Nucerini A
tellam, quia id maluerant (Attellanis Calatia
migrare juſſis) traducti. Inter multas magnaſq
res, quæ nunc ſecundæ, nunc adverſæ occupaba
cogitationes hominum, ne Tarentinæ quidem a
cis excidit memoria. M. Ogulnius, & P. Aquiliu
in Ætoliam legati ad frumentum coemendu
quod Tarentum portaretur, profecti: & mille m
lites de exercitu urbano, par numerus Roman
rum, ſociorumque eodem in præſidium cum fr
4 mento miſſi ſunt. Iam æſtas in exitu erat, con
tiorumque conſularium inſtabat tempus. ſed lit
ræ Marcelli negantis è Republica eſſe, veſtigiu
abſcedi ab Annibale, cui cedenti, certamenque a
nuenti gravius ipſe inſtaret; curam injecerant,
aut conſulem tum maxime res agentem à bello
vocarent, aut in annum conſules deeſſent. Op
mum viſum eſt, quamquam extra Italiam eſſe
Valerium potius conſulem ex Sicilia revocari.
eum literæ juſſu ſenatus ab L. Manlio prætore u
bis miſſæ, cum literis conſulis M. Marcelli: ut
iis noſceret, quæ cauſſa patribus eum potius qua
collegam revocandi ex provincia eſſet. Eo fe
tempore legati ab rege Syphace Romam venerui
quæ is proſpera prœlia rex cum Carthaginienſib
feciſſet, memorantes. *Regem nec inimiciorem u
populo quam Carthaginienſi, nec amiciorem qua
Romano, affirmabant eſſe. miſiſſe eum antea legat*

*niam ad Cn. & P. Cornelios, imperatores
s. nunc ab ipſo velut fonte petere Romano-
icitiam voluiſſe.* Senatus non legatis modo
reſpondit, ſed & ipſe legatos cum donis ad
miſit, L. Genutium, P. Petellium, P. Popi-
ona tulere, togam, & tunicam purpuream,
burneam, pateram ex quinque pondo auri
Protinus & alios Africæ regulos juſſit adi-
poq; quæ darentur, portata, togæ, prætextę,
m pondo pateræ aureæ. Et Alexandriam
mæum Cleopatramque reges M. Attilius
us Acilius legati, ad commemorandam
damque amicitiam miſſi, dona tulere: Re-
n, & tunicam purpuream cum ſella ebur-
ginæ, pallam pictam cum amiculo purpu-
lta æſtate, qua hæc facta ſunt, ex propin-
ibus agriſque nunciata ſunt prodigia; Tu-
num cum ubere lactanti natum; Iovis æ-
men fulmine ictum, ac prope omni tecto
m. Iiſdem ferme diebus, Anagniæ terram
tam ictam, diem ac noctem ſine ullo ignis
o arſiſſe. & aves, ad compitum Anagni-
luco Dianæ nidos in arboribus reliquiſſe.
æ in mari haud procul portu angues ma-
is miræ, laſcivientium piſcium modo ex-
Tarquiniis porcum cum ore humano ge-
Et in agro Capenate, ad lucum Feroniæ,
ſigna ſanguine multo diem ac noctem ſu-
Hæc prodigia hoſtiis majoribus procurata
pontificum: & ſupplicatio diem unum
ad omnia pulvinaria, alterum, in Capenate
Feroniæ lucum, indicta. M. Valerius con- 5
is excitus, provincia exercituque mandato
prætori, M. Valerio Meſſala præfecto claſ-
parte navium in Africam, prædatum ſi-
culatumque, quæ populus Carthaginienſis
ageret

ageret pararetque, miſſo; ipſe decem navibus
mam profectus quum proſpere perveniſſet,
tum extemplo habuit. ibi de ſuis rebus geſtis
memoravit. *Quum annos prope ſexaginta in Si*
terra marique ſæpe magnis cladibus bellatum
ſe eam provinciam confeciſſe. neminem Cart
nienſem in Sicilia eſſe: neminem Siculum, qui
tu inde fugati afuerint, non eſſe: omnes in urb
groſq; ſuos reductos, arare, ſerere: deſertam
tandem terram, frugiferam ipſis cultoribus, pop
Romano pace ac bello fidiſſimum annonæ ſubſid
Exin Mutine, & ſi quorum aliorum merita
populum Romanum erant, in ſenatum intr
ctis; honores omnibus, ad exſolvendam fi
conſulis habiti. Mutines etiam cives Rom
factus; rogatione ab tribuno plebis ex auctor
patrum ad plebem lata. Dum hæc Romæ ge
tur, M. Valerius Meſſala quinquaginta nav
quum ante lucem ad Africam acceſſiſſet, im
viſo in agrum Vticenſem excenſionem fecit: e
que late depopulatus, multis mortalibus cum
omnis generis præda captis, ad naves rediit, a
in Siciliam tranſmiſit: tertiodecimo die, q
profectus inde erat, Lilybæum revectus. Ex c
vis, quæſtione habita, hæc comperta: conſul
Lævino omnia ordine perſcripta, ut ſciret in
ſtatu res Africæ eſſent. *Quinque millia Num*
rum cum Maſaniſſa Galæ filio acerrimo ju
Carthagine eſſe: & alios per totam Africam mi
mercede conduci, qui in Hiſpaniam ad Aſdrub
trajicerentur: ut is quam maximo exercitu pr
quoque tempore in Italiam tranſgreſſus, jungere
Annibali. in eo poſitam victoriam credere Carth
nienſes. Claſſem præterea ingentem apparari ad
ciliam repetendam, eamq́; ſe credere brevi traje
ram. Hæc recitata à conſule, ita movere ſenat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

on exſpectanda comitia conſulis cenſerent, ſed
atorem comitiorum habendorum cauſſa dici,
templo in provinciam redeundum. Illa diſce-
o tenebat, quod conſul in Sicilia ſe M. Vale-
n Meſſalam, qui tum claſſi præeſſet, dictatorem
rum eſſe ajebat: Patres extra Romanum a-
n (eum autem in Italia terminari) negabant
atorem dici poſſe. M. Lucretius Tribunus ple-
quum de ea re conſuleret, ita decrevit ſenatus,
onſul prius quam ab urbe diſcederet, populum
ret, quem dictatorem dici placeret: eumq; quem
lus juſſiſſet, dictatorem diceret. Si conſul no-
et, prætor urbanus populum rogaret: ſi ne is qui-
vellet, tum tribuni ad plebem ferrent. Quum
ſul ſe populum rogaturum negaſſet, quod ſuæ
ſtatis eſſet, prætoremque vetuiſſet rogare; tri-
i plebis rogarunt, plebeſque ſcivit, ut Q. Ful-
, qui tum ad Capuam erat, dictator diceretur.
quo die id plebis concilium futurum erat, con-
lam nocte in Siciliam abiit. deſtitutique Pa-
literas ad M. Claudium mittendas cenſuerunt,
eſertæ à collega Reipublicæ ſubveniret, dice-
ue, quem populus juſſiſſet, dictatorem. Ita à
cello conſule Q. Fulvius dictator dictus, & ex
em plebiſcito & ab Q. Fulvio dictatore P. Li-
us Craſſus Pontifex maximus magiſter equi-
dictus. Dictator poſteaquam Romam venit, 6
Sempronium Blæſum legatum, quem ad Ca-
m habuerat, in Etruriam provinciam ad exer-
m miſit; in locum C. Calpurnii prætoris:
m, ut Capuæ exercituique ſuo præeſſet, literis
vit. Ipſe comitia in quem diem primum po-
, edixit: quæ certamine inter tribunos dicta-
mque injecto, perfici non potuerant. Galeria
orum, quæ ſorte prærogativa erat, Q. Fulvium
Q. Fabium conſules dixerat. eodemque jure vo-

catæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

catæ inclinaſſent, ni tribuni plebis C. & L. Are
ſe interpoſuiſſent: qui neque magiſtratum co
nuari ſatis civile eſſe ajebant: & multo fœd
exempli, eum ipſum creari qui comitia hab
Itaque ſi ſuum nomen dictator acciperet, ſe co
tiis interceſſuros: ſi aliorum, præterquam ip
ratio haberetur, comitiis ſe moram non fac
Dictator cauſſam comitiorum auctoritate ſ
tus, plebiſcito, exempliſq; tutabatur. nam, Cn.
vilio conſule, quum Flaminius alter conſul
Thraſymenum cecidiſſet; ex auctoritate Patr
ad plebem latum, plebemque ſciviſſe, ut quoad
lum in Italia eſſet, ex iis qui conſules fuiſſent,
& quoties vellet reficiendi conſules populo
eſſet. exemplumque eam in rem ſe habere: v
L. Poſtumii Megelli, qui interrex iis comitiis
ipſe habuiſſet, conſul cum C. Iunio Bubulco c
tus eſſet: recens Q. Fabii, qui ſibi continuari c
ſulatum, niſi id bono publico fieret, profe
numquam ſiſſet. His orationibus quum diu
tatum eſſet, poſtremo ita inter dictatorem ac
bunos convenit, ut eo quod cenſuiſſet ſenatus
retur. Patribus id tempus Reipublicæ viſum
ut per veteres, & expertos, bellique peritos im
ratores Reſpublica gereretur. itaque moram i
comitiis non placere. Concedentibus tribunis
mitia habita. Declarati conſules Q. Fabius M
mus quintum, Q. Fulvius Flaccus tertium. Pr
res inde creati, L. Veturius Philo, T. Quintius
ſpinus, C. Hoſtilius Tubulus, C. Aurunculeius.
giſtratibus in annum creatis, Q. Fulvius dictat
ſe abdicavit. Extremo æſtatis hujus, claſſis Pu
navium quadraginta cum præfecto Amilcar
Sardiniam trajecta; Olbienſem primo, deinp
quam ibi P. Manlius Vulſo prætor cum exer
apparuit, circumacta inde ad alterum Inſulæ la

Car

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ralitanum agrum vaſtavit: & cum præda om-
generis in Africam rediit. Sacerdotes Romani
anno mortui aliquot ſuffectique. C. Servilius
ntifex factus in locum T. Otacilii Craſſi. Tib.
npronius Tib. F. Longus augur factus in locum
Otacilii Craſſi. Decemvir item ſacris faciundis
locum Tib. Sempronii C. F. Longi, Tib. Sem-
nius Tib. F. Longus ſuffectus. M. Marcius rex
orum mortuus eſt: & M. Æmilius Papus ma-
nus curio. neque in eorum locum ſacerdotes
anno ſuffecti. Et cenſores hic annus habuit L.
urium Philonem, & P. Licinium Craſſum,
ntificem maximum. Craſſus Licinius nec con-
nec prætor ante fuerat, quam cenſor eſt factus.
edilitate gradum ad cenſuram fecit. Sed hi cen-
es neque ſenatum legerunt, nec quicquam pu-
æ rei egerunt: mors diremit L. Veturii. inde &
inius cenſura ſe abdicavit. Ædiles curules L.
urius, & P. Licinius Varus, ludos Romanos
m unum inſtaurarunt. Ædiles plebis Q. Catius,
L. Porcius Licinius ex multaticio argento ſigna
a ad Cereris dedere: & ludos pro temporis
copia magnifici apparatus fecerunt. Exitu an- 7
ujus, die quarta & trigeſima quam ab Tarra-
e profectus erat, C. Lælius legatus Scipionis
nam venit. iſque cum agmine captivorum in-
ſus urbem, magnum concurſum hominum
. Poſtero die in ſenatum introductus, captam
thaginem, caput Hiſpaniæ, uno die, receptaſq;
uot urbes, quæ defeciſſent, novaſque in ſocie-
m aſcitas, expoſuit. Ex captivis comperta his
congruentia, quæ in literis fuerant M. Valerii
lalæ. Maxime movit Patres Aſdrubalis tranſi-
n Italiam; vix Annibali atque ejus armis ob-
ntem. Productus in concionem Lælius eadem
eruit. Senatus ob res feliciter à P. Scipione ge-
Tom. II. S ſtas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſtat, ſupplicationem in unum diem decrevit. C. Lælium primo quoque tempore cum quibus ve-nerat navibus, redire in Hiſpaniam juſſit. Carthaginis expugnationem in hunc annum contuli, multis auctoribus: haud neſcius, quoſdam eſſe qui anno inſequenti captam tradiderint. Sed mih minus ſimile veri viſum eſt, annum integrum Sci-pionem nihil gerendo in Hiſpania conſumpſiſſe Q. Fabio Maximo quintum, Q. Fulvio Flacco ter tium conſulibus, Idibus Martiis, quo die mag ſtratum inierunt, Italia ambobus provincia decr ta; regionibus tamen partitum imperium: Fabi ad Tarentum, Fulvius in Lucanis ac Bruttiis re gereret. M. Claudio prorogatum in annum imp rium. Prætores ſortiti provincias: L. Veturius Ph lo urbanam: C. Hoſtilius Tubulus peregrinam cu Gallia: T. Quintius Criſpinus Capuam: C. Auru culeius Sardiniam. Exercitus ita per provincias d viſi. Fulvio duæ legiones, quas in Sicilia M. Va tius Lævinus haberet: Q. Fabio, quibus in Etru C. Calpurnius præfuiſſet. Exercitus urbanus ut Etruriam ſuccederet: C. Calpurnius eidem præ ſet provinciæ: Capuam, exercitumque, quem Fulvius habuiſſet, T. Quintius obtineret. C. Ho lius ab C. Lætorio proprætore provinciam exer tumque, qui tum jam Arimini erat, acciperet. Marcello, quibus conſul bene rem geſſerat, leg nes decretæ: M. Valerio cum L. Cincio (his qu eſt in annum prorogatum in Sicilia imperiu Cannenſis exercitus datus: eumque ſupplere militibus, qui ex legionibus Cn. Fulvii ſupereſſe juſſi. Conquiſitos eos, conſules in Siciliam m runt: additaq; eadem militiæ ignominia, ſub Cannenſes militabant: quique ex prætoris Cn. F vii exercitu ob ſimilis iram fugæ miſſi eò ab ſe tu fuerant. C. Aurunculeio eædem in Sardinia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nes, quibus P. Manlius Vulſo eam provinciam
tinuerat, decretæ. P. Sulpicio eadem legione, ea-
mque claſſe Macedoniam obtinere juſſo, proro-
um in annum imperium. triginta quinquere-
s ex Sicilia Tarentum ad Q. Fabium conſulem
tti juſſæ: cetera claſſe placere prædatum in A-
cam, aut ipſum M. Valerium Lævinum trajice-
aut mittere, ſeu L. Cincium, ſeu M. Valerium
ſſalam, vellet. Nec de Hiſpania quicquam mu-
um, niſi quod non in annum Scipioni Syllano-
e, ſed donec revocati ab ſenatu forent, prorogа-
n imperium eſt. Ita provinciæ exercituumque
eum locum partita imperia. Inter majorum re- 8
n curas comitia maximi curionis, quum in lo-
n M. Æmilii ſacerdos crearetur, vetus excita-
at certamen; patriciis negantibus C. Mamilii
uli, qui unus ex plebe petebat, habendam ra-
nem eſſe: quia nemo ante eum, niſi ex Patri-
s, id ſacerdotium habuiſſet. Tribuni appellati,
ſenatum rejecerunt. Senatus populo poteſta-
n fecit. Ita primus ex plebe creatus maximus
io C. Mamilius Vitulus. Et flaminem dialem
itum inaugurari coegit P. Licinius pontifex
ximus C. Valerium Flaccum. Decemvir ſacris
iundis creatus in locum Q. Mucii Scævolæ de-
rtui, C. Lætorius. Cauſſam inaugurari coacti
minis libens reticuiſſem, ni ex mala fama in
nam vertiſſet. Ob adoleſcentiam negligentem
uriosamque C. Flaccus flamen captus à P. Lici-
pontifice maximo erat; L. Flacco fratri germa-
, cognatiſque aliis ob eadem vitia inviſus. Is, ut
mum ejus cura ſacrorum & cæremoniarum
it, ita repente exuit antiquos mores, ut nemo
a juventute haberetur prior, nec probatior pri-
ribus Patrum, ſuis pariter alieniſque, eſſet. Hu-
famæ conſenſu elatus ad juſtam fiduciam ſui,

rem intermiſſam per multos annos ob indignitatem flaminum priorum repetivit, ut in ſenatum introiret. Ingreſſum eum curiam quum L. Licinius prætor inde eduxiſſet, tribunos plebis appellavit flamen. Vetuſtum jus ſacerdotii repetebat: datum id cum toga prætexta, & ſella curuli & flaminio. Prætor, non exoletis vetuſtate annalium exemplis ſtare jus, ſed recentiſſimæ cujuſque conſuetudinis uſu volebat: nec patrum, nec avorum memoria Dialem quemquam id jus uſurpaſſe. Tribuni, rem inertia flaminum obliteratam, ipſis, non ſacerdotio damno fuiſſe, quum æquum cenſuiſſent, ne ipſo quidem contra tendente prætore, magno aſſenſu Patrum plebiſque, flaminem in ſenatum introduxerunt: omnibus ita exiſtimantibus, magis ſanctitate vitæ, quam ſacerdotii jure, rem eam flaminem obtinuiſſe. Conſules prius quam in provincias irent, duas urbanas legiones in ſupplementum, quantum opus erat cæteris exercitibus, militum ſcripſerunt. Vrbanum veterem exercitum Fulvius conſul C. Fulvio Flacco legato (frater hic conſulis erat) in Etruriam dedit du cendum: & legiones, quæ in Etruria erant, Ro mam deducendas. Et Fabius conſul reliquias ex ercitus Fulviani conquiſitas (fuerunt autem a tria millia trecenti triginta ſex) Q. Maximum fi lium ducere in Siciliam ad M. Valerium procon ſulem juſſit: atque ab eo duas legiones, & trigint quinqueremes accipere. Nihil hæ eductæ ex inſul legiones minuerunt nec viribus nec ſpecie eju provinciæ præſidium. nam quum præter egregi ſuppletas duas veteres legiones, transfugarum e iam Numidarum equitum peditumque magna vim haberet, Siculos quoque qui in exercitu Epi cidis aut Pœnorum fuerant, belli peritos viro milites ſcripſit. Ea externa auxilia quum ſingul

Roma

omanis legionibus adjunxiſſet, duorum ſpeciem
ercituum ſervavit: altero L. Cincium partem
ſulæ, qua regnum Hieronis fuerat, tueri juſſit:
tero ipſe ceteram inſulam tuebatur; diviſam
iondam Romani Punicique imperii finibus.
laſſis quoque navium ſeptuaginta parata, ut om-
i ambitu littorum præſidio oræ maritimæ eſſent.
ſe cum Mutinis equitatu provinciam peragra-
it; ut viſeret agros, cultaque ab incultis notaret:
perinde dominos laudaret caſtigaretque. Ita
ntum ea cura frumenti provênit, ut & Romam
itteret, & Catanam conveheret. unde exercitui,
ii ad Tarentum æſtiva acturus eſſet, poſſet præ-
eri. Ceterum tranſportati milites in Siciliam (& 9
ant major pars Latini nominis, ſociorumque)
ope magni motus cauſſa fuêre: adeo ex parvis
epe magnarum momenta rerum pendent. Fre-
itus enim inter Latinos, ſocioſque in conciliis
rtus: *Decimum annum delectibus & ſtipendiis
rhauſtos eſſe. quotannis ferme clade magna pug-
are. Alios in acie occidi, alios morbo abſumi:
agis perire ſibi civem, qui ab Romano miles lectus
t, quam qui à Pœno captus. quippe ab hoſte gratis
mitti in patriam; ab Romanis extra Italiam in
ilium verius, quam in militiam ablegari. Octa-
um jam ibi annum ſeneſcere Cannenſem militem,
oriturum antequam Italia hoſtis (quippe nunc
um maxime florens viribus) excedat. Si veteres
ilites non redeant in patriam, novi legantur, brevi
eminem ſuperfuturum. Itaque quod propediem res
pſa negatura ſit, prius quam ad ultimam ſolitudi-
em atque egeſtatem perveniant, negandum populo
omano eſſe. Si conſentientes in hoc ſocios videant
omani, profecto de pace cum Carthaginienſibus
ungenda cogitaturos. aliter numquam, vivo An-
ibali, ſine bello Italiam fore.* Hæc acta in con-

ſ 3 ciliis.

ciliis. Triginta tum coloniæ populi Romani erant. ex iis duodecim quum omnium legationes Romæ eſſent, negaverunt conſulibus eſſe, unde milites pecuniamque darent. Eæ fuere Ardea, Nepet, Sutrium, Circeii, Alba, Carſeoli, Sueſſa, Sora, Setia, Cales, Narnia, Interamna. Nova re conſules icti, quum abſterrere eos à tam deteſtabili conſilio vellent, caſtigando increpandoque plus quam leniter agendo profecturos rati, *eos auſos eſſe conſulibus dicere*, ajebant, *quod conſules in ſenatu ut pronunciarent, in animum inducere non poſſent, non enim detrectationem eam munerum militiæ, ſed apertam defectionem à populo Romano eſſe. Redirent itaque propere in colonias, & tamquam integra re locuti magis quam auſi tantum nefas, cum ſuis conſulerent. admonerent, non Campanos, neque Tarentinos eos eſſe, ſed Romanos: inde oriundos, inde in colonias atque in agrum bello captum ſtirpis augendæ cauſſa miſſos: quæ liberi parentibus deberent, ea illos Romanis debere, ſi ulla pietas, ſi memoria antiquæ patriæ eſſet. Conſulerent igitur de integro. nam tum quidem quæ temere agitaſſent, ea prodendi imperii Romani, tradendæ Annibali victoriæ eſſe.* Quum alternis hæc conſules diu jactaſſent, nihil moti legati, neque ſe quod domum renunciarent, habere dixerunt, neque ſenatum ſuum quid novi conſuleret, ubi nec miles qui legeretur, nec pecunia, quæ daretur in ſtipendium, eſſet. Quum obſtinatos eos viderent conſules, rem ad ſenatum detulerunt. ubi tantus pavor animis omnium eſt injectus, ut magna pars, actum de imperio diceret. idem alias colonias facturas; idem ſocios conſenſiſſe omnes, ad prodendam

10 Annibali urbem Romam. Conſules hortari & conſolari ſenatum, & dicere, *Alias colonias in fide atque officio priſtino fore, eas quoque ipſas quæ ab*

officio deceſſerint, ſi legati circa eas colonias mit-tur, qui caſtigent, non qui precentur, verecun-m imperii habituras eſſe. Permiſſum ab ſenatu quum eſſet, agerent, facerentque, ut è Repu-ca ducerent; pertentatis prius aliarum colonia-n animis, citaverunt legatos: quæſiveruntque iis, ecquid milites ex formula paratos habe-t? Pro duodeviginti coloniis M. Sextilius gellanus reſpondit: *& milites ex formula pa-os eſſe: & ſi pluribus opus eſſet, plures daturos: quicquid aliud imperaret velletque populus Ro-nus, enixe facturos. ad id ſibi neque opes deeſſe, mum etiam ſupereſſe.* Conſules, ſibi parum vi-i, præfati, pro merito eorum, ſua voce collau-i eos, niſi univerſi Patres iis in curia gratias ſſent, ſequi in ſenatum juſſerunt. Senatus quam erat honoratiſſimo decreto allocutus eos, ndat conſulibus, ut ad populum quoque eos ducerent. & inter multa alia præclara, quæ s, majoribuſque ſuis præſtitiſſent, recens et-n meritum eorum in Rempublicam comme-rarent. Ne nunc quidem poſt tot ſecula ſilean-, fraudenturve laude ſua, Signini fuere, & No-i, & Norbani, Saticulanique, & Brunduſini, Fregellani, & Lucerini, & Venuſini, & Adria-, & Firmani, & Ariminenſes: & ab altero ri; Pontiani, & Pæſtani, & Coſſani: & medi-ranei; Beneventani, & Æſernini, & Spoletani, Placentini, & Cremonenſes. Harum colonia-n ſubſidio tum imperium populi Romani ſte-: iiſque gratiæ, & in ſenatu, & ad populum æ. Duodecim aliarum coloniarum quæ de-ctaverunt imperium, mentionem fieri Patres uerunt, neque illos dimitti, neque retineri, ne-e appellari à conſulibus. ea tacita caſtigatio ximè ex dignitate populi Romani viſa eſt. Ce-

tera expedientibus, quæ ad bellum opus eran
conſulibus;aurum viceſimarium,quod in ſanctio
re ærario ad ultimos caſus ſervabatur, promi pl
cuit. Prompta ad quatuor millia pondo auri.ind
quingena pondo data conſulibus, & M. Marce
lo, & P. Sulpicio proconſulibus, & T. Veturi
prætori, qui Galliam provinciam ſortitus erat;ad
ditumque Fabio Conſuli centum pondo auri præ
cipuum, quod in arcem Tarentinam portaretu
cetero auro uſi ſunt ad veſtimenta præſenti pecu
nia locanda exercitui, qui in Hiſpania bellum ſe
cunda ſua fama, duciſque gerebat. Prodigia quo
que, prius quam ab urbe Conſules proficiſceren
11 tur, procurari placuit. In Albano monte tacta d
cœlo erant, ſignum Iovis, arborque templo pro
pinqua,& Hoſtiæ lacus, & Capuæ murus, Fortu
næque ædes, & Sinueſſæ murus portaque. Ha
de cœlo tacta. Cruentam etiam fluxiſſe aquar
Albanam, quidam auctores erant: & Romæ intu
cellam ædis Fortis Fortunæ de capite ſignun
quod in corona erat, in manus ſponte ſua prola
ſum. Et Priverni ſatis conſtabat bovem locutun
volturiumque frequenti foro in tabernam dev
laſſe, & Sinueſſæ natum ambiguo inter marem
feminam ſexu infantem: quos androgynos vulg
(ut pleraque faciliore ad duplicanda verba Græc
ſermone) appellat. & lacte pluiſſe, & cum el
phanti capite puerum natum. Ea prodigia hoſti
majoribus procurata, & ſupplicatio circa omn
pulvinaria, & obſecratio in unum diem indicta
& decretum, ut C. Hoſtilius prætor ludos Apoll
nis, ſicut his annis voti factique erant, vovere
faceretque. Per eos dies & cenſoribus creandis Q
Fulvius conſul comitia habuit. Creati cenſore
ambo, qui nondum conſules fuerant, M. Corn
lius Cethegus, P. Sempronius Tuditanus. Hi cen
ſores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ores, ut agrum Campanum fruendum locarent, e auctoritate Patrum latum in plebem eſt, plebeſque ſcivit. Senatus lectionem contentio inter cenſores de principe legendo, tenuit. Sempronii lectio erat, ceterum Cornelius morem traditum à patribus ſequendum ajebat. ut qui primus cenſor ex iis qui viverent, fuiſſet, eum principem legerent: is T. Manlius Torquatus erat. Sempronius, ui Dii ſortem legendi dediſſent, ei jus liberum oſdem dediſſe Deos. Se id ſuo arbitrio facturum: cturumque Q. Fabium Maximum, quem tum incipem Romanæ civitatis eſſe vel Annibale dice dicturus eſſet. Quum diu certatum eſſet rbis, concedente collega, lectus à Sempronio inceps in ſenatu Q. Fabius Maximus Conſul: de alius lectus ſenatus, octo præteritis, inter ios L. Cæcilius Metellus erat; infamis auctor ſerendæ Italiæ poſt Cannenſem cladem. In ueſtribus quoque notis eadem ſervata cauſſa. d erant perpauci, quos ea infamia attingeret. Illis mnibus (& multi erant) adempti equi, qui Cannſium legionum equites in Sicilia erant. addirunt acerbitati etiam tempus, ne præterita ſtindia procederent iis, qui equo publico meruent, ſed dena ſtipendia equis privatis facerent. agnum præterea numerum eorum conquiſivent, qui equo merere deberent: atque ex iis, qui incipio ejus belli ſeptemdecim annos nati fuent, neque militaverant, omnes ærarios fecerunt. ocaverunt inde reficienda quæ circa forum inndio conſumpta erant, ſeptem tabernas, macelm, atrium regium. Tranſactis omnibus, quæ 12 omæ agenda erant, conſules ad bellum profecti: ior Fulvius prægreſſus Capuam. poſt paucos dies nſecutus Fabius, qui & collegam coram obteatus, & per literas Marcellum, ut quam acerri-

mo bello detineret Annibalem, dum ipſe Taren-
tum oppugnaret: ea urbe adempta hoſti jam un-
dique pulſo, nec ubi conſiſteret, nec quid fidum
reſpiceret habenti: ne remorandi quidem cauſſam
in Italia fore. Rhegium etiam nuncium mittit ad
præfectum præſidii, quod ab Lævino Conſule ad
verſus Bruttios ibi locatum erat, octo millia ho
minum: pars maxima ab Agatirna (ſicut ante
dictum eſt) ex Sicilia traducta, rapto vivere ho
minum aſſuetorum. additi erant Bruttiorum indi
dem perfugæ, & audacia & audendi omnia ne
ceſſitatibus pares. Hanc manum ad Bruttium pri
mum agrum depopulandum duci juſſit, inde a
Cauloniam urbem oppugnandam. Imperata no
impigre ſolum, ſed etiam avide exſecuti, direpti
fugatiſque cultoribus agri, ſumma vi urbem op
pugnabant. Marcellus conſulis literis excitus, &
quia ita in animum induxerat, neminem ducem
Romanum tam parem Annibali quam ſe eſſe; ul
primum in agris pabuli copia fuit, ex hibernis pro
fectus, ad Cannuſium Annibali occurrit. Solicita
bat ad defectionem Cannuſinos Pœnus. ceterum
ut appropinquare Marcellum audivit; caſtra inde
movit. Aperta erat regio ſine ullis ad inſidias lat
bris: itaque in loca ſaltuoſa cedere inde cœpi
Marcellus veſtigiis inſtabat, caſtraque caſtris con
ferebat: & opere perfecto, extemplo in aciem le
giones educebat. Annibal turmatim per equit
peditumque jaculatores levia certamina feren
caſum univerſæ pugnæ non neceſſarium duceba
tractus eſt tamen ad id quod vitabat certame
Nocte prægreſſum eum aſſequitur locis planis a
patentibus Marcellus. caſtra inde ponentem, pu
gnando undique in munitores, operibus proh
bet. Ita ſigna collata, pugnatumque totis copiis
& quum jam nox inſtaret, Marte æquo diſceſſum

es

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

. caſtra exiguo diſtantia ſpatio, raptim ante no-
em permunita. Poſtero die luce prima Marcel-
in aciem copias eduxit. nec Annibal detrecta-
certamen; multis verbis adhortatus milites,
memores Thraſymeni Cannarumque, contunde-
t ferociam hoſtis. urgere atque inſtare eum. non
r quietos facere, non caſtra ponere pati, non re-
rare aut circumſpicere. quotidie ſimul orientem
em, & Romanam aciem in campis videndam
. Si uno prœlio haud incruentus abeat, quietius
inde tranquilliuſque eum bellaturum. His irritati
hortationibus, ſimulque tædio ferociæ ho-
um quotidie inſtantium laceſſentiumque, acri-
prœlium ineunt. Pugnatum amplius duabus
ris eſt. cedere inde ab Romanis dextera ala, &
raordinarii cœpere. Quod ubi Marcellus vidit,
odeviceſimam legionem in primam aciem in-
icit. Dum alii trepide cedunt, alii ſegniter ſub-
nt, turbata tota acies eſt: dein prorſus fuſa; &
icente pudorem metu, terga dabant. Cecidere
e in pugna fugaque ad duo millia & ſeptingenti
ium, ſociorumque. in his quatuor Romani
nturiones fuere: duo tribuni militum, M. Lici-
s & M. Fulvius. Signa militaria quatuor de
prima, quæ fugit: duo de legione quæ ceden-
us ſociis ſucceſſerat, amiſſa. Marcellus, poſt- 37
um in caſtra reditum eſt, concionem adeo ſæ-
n atque acerbam apud milites habuit, ut prœ-
per diem totam infeliciter tolerato, triſtior iis
i ducis oratio eſſet. *Diis immortalibus ut in*
re laudes grateſque, inquit, *ago, quod victor*
is cum tanto pavore incidentibus vobis in val-
portaſque, non ipſa caſtra eſt aggreſſus. deſe-
ſſetis profecto eodem terrore caſtra, quo omiſiſtis
gnam. Qui pavor hic, qui terror, quæ repente,
, & cum quibus pugnaretis, oblivio animos ce-
pit?

*pit ? nempe iidem ſunt ii hoſtes, quos vincendo &
victos ſequendo priorem æſtatem abſumpſiſtis : qui-
bus dies noctéſque fugientibus per hos dies inſtiti-
ſtis : quos levibus prœliis fatigaſtis, quos heſterno die
nec iter facere, nec caſtra ponere paſſi eſtis. Omitto
ea quibus gloriari poteſtis : cujus & ipſius pudere ac
pœnitere vos oportet, referam. nempe æquis mani-
bus heſterna die diremiſtis pugnam. Quid hæc nox,
quid hæc dies attulit ? veſtræ his copiæ imminutæ
ſunt an illorum auctæ ? Non equidem mihi cum
exercitu meo loqui videor, nec cum Romanis militi-
bus. corpora tantum atque arma eadem ſunt. An ſi
eoſdem animos habuiſſetis, terga veſtra vidiſſet ho-
ſtis ? ſigna alicui manipulo, aut cohorti abſtuliſſet ?
Non adhuc cæſis Romanis legionibus gloriabatur
vos illi hodierno die primum fugati exercitus dedi-
ſtis decus.* Clamor inde ortus, ut veniam ejus diei
daret; ubi vellet deinde experiretur militum ſuo-
rum animos. *Ego vero experiar*, inquit, *milites*
& vos craſtina die in aciem educam, ut victores po-
tius quam victi veniam impetretis, quam petitis
Cohortibus, quæ ſigna amiſerant, hordeum dari
juſſit : centurioneſque manipulorum, quorum
ſigna amiſſa fuerant, diſtrictis gladiis diſcincto
deſtituit; & ut poſtero die omnes pedites equiteſ-
que armati adeſſent, edixit. Ita concio dimiſſa
fatentium, jure ac merito ſeſe increpitos. nequ[e]
illo die virum quemquam in acie Romana fuiſſe
præter unum ducem, cui aut morte ſatisfacien-
dum, aut egregia victoria eſſet. Poſtero die armat[i]
ornatique ad edictum aderant. Imperator eos col-
laudat : pronunciatque, *à quibus orta pridie fug[a]*
eſſet, cohorteſque, quæ ſigna amiſiſſent, ſe in pri-
mam aciem inducturum. edicere jam ſeſe, omnibu[s]
pugnandum ac vincendum eſſe : & adnitendum
ſingulis univerſiſque, ne prius heſternæ fugæ quam
hodie

ternæ victoriæ fama Romam perveniat. Inde
corpore firmare juſſi, ut ſi longior eſſet pu-
viribus ſufficerent. Vbi omnia dicta factaque
, quibus excitarentur animi militum, in aciem
edunt. Quod ubi Annibali nunciatum eſt: 14
eo nimirum, inquit, *hoſte res eſt, qui nec bo-
nec malam ferre fortunam poteſt. Seu vicit,
iter inſtat victis: ſeu victus eſt, inſtaurat cum
oribus certamen.* Signa inde canere juſſit, &
as educit. Pugnatum utrimque aliquanto
n pridie acrius eſt; Pœnis ad obtinendum
ernum decus adnitentibus: Romanis ad de-
dam ignominiam. Siniſtra ala ab Romanis,
cohortes, quæ amiſerant ſigna, in prima acie
nabant, & legio viceſima ab dextro cornu in-
cta. L. Cornelius Lentulus, & C. Claudius Ne-
egati, cornibus præerant: Marcellus mediam
m, hortator teſtiſque præſens, firmabat. Ab
nibale Hiſpani primam obtinebant frontem,
d roboris in omni exercitu erat. Quum an-
diu pugna eſſet; Annibal elephantos in pri-
n aciem induci juſſit: ſi quem injicere ea res
ultum ac pavorem poſſet. Et primo turbarunt
a, ordineſque, & partim occulcatis, partim
patis terrore qui circa erant, nudaverant una
e aciem. latiuſque fuga manaſſet, ni C. Deci-
s Flavus tribunus militum, ſigno arrepto pri-
haſtati manipulum ejus ſigni ſe ſequi juſſiſſet.
it ubi maxime tumultum conglobatæ belluæ
ebant: pilaque in eas conjici juſſit. Hæſere
nia tela haud difficili ex propinquo in tanta
pora ictu, & tam conferta turba. ſed ut non
nes vulnerati ſunt; ita in quorum tergis infixa
ere pila, (ut eſt genus anceps) in fugam verſi
m integros avertere. Tum jam non unus ma-
ulus, ſed pro ſe quiſque miles, qui modo aſſe-
qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

qui agmen fugientium elephantorum poterat, pil conjicere. eo magis ruere in ſuos belluæ: tanto que majorum ſtragem edere, quam inter hoſte ediderant, quanto acrius pavor conſternatas agit quam inſidentis magiſtri imperio reguntur. In perturbatam tranſcurſu belluarum aciem ſigna in ferunt Romani pedites: & haud magno certami ne diſſipatos, trepidanteſque avertunt. Tum i fugientes equitatum immittit Marcellus, nec ant finis ſequendi eſt factus, quam in caſtra pavente compulſi ſunt. Nam ſuper alia, quæ terrorem tre pidationemque facerent, elephanti forte duo i ipſa porta corruerant, coactique erant milites pe foſſam vallumque ruere in caſtra. ibi maxima ho ſtium cædes facta: cæſa ad octo millia hominum quinque elephanti. Nec Romanis incruenta vi ctoria fuit. mille ferme, & ſeptingenti de duabu legionibus, & ſociorum ſupra mille & trecento occiſi: vulnerati permulti civium, ſociorumque Annibal nocte proxima caſtra movit. Cupienten inſequi Marcellum prohibuit multitudo ſaucio rum. Speculatores, qui proſequerentur agme miſſi, poſtero die retulerunt, Bruttios Annibalen

15 petere. Iiſdem ferè diebus & ad Q. Fulvium con ſulem Hirpini & Lucani, & Volſcentes, tradit præſidiis Annibalis, quæ in urbibus habeban dediderunt ſeſe, clementerque à conſule cum ve borum tantum caſtigatione, ob errorem præter tum, accepti. Et Bruttiis ſimilis ſpes veniæ fact eſt: quum ab iis Vibius & Pactius fratres, long nobiliſſimi gentis ejus, eandem, quæ data Luca nis erat, conditionem deditionis petentes veni ſent. Q. Fabius conſul oppidum in Salentin Manduriam vi cepit. ibi ad quatuor millia homi num capta; & ceteræ prædæ aliquantum. Ind Tarentum profectus, in ipſis faucibus portus po

ſu

ſtra. naves, quas Livius tutandis commea-
habuerat, partim machinationibus onerat,
tuque mœnium oppugnandorum; partim
ntis & ſaxis, omnique miſſilium telorum
inſtruit: onerarias quoque, non eas ſolum,
emis agerentur; ut alii machinas ſcalaſque
ros ferrent, alii procul ex navibus vulnera-
œnium propugnatores. Eæ naves ab aperto
ut urbem aggrederentur, inſtructæ paratæ-
nt. Et erat liberum mare, claſſe Punica,
Philippus oppugnare Ætolos pararet, Cor-
tranſmiſſa. In Bruttiis interim Cauloniæ
natores, ſub adventum Annibalis, ne op-
rentur, in tumulum à præſenti impetu tu-
ad cætera inopem, ſe recepere. Fabium Ta-
n obſidentem leve dictu momentum ad
ngentem potiundam adjuvit. Præſidium
orum datum ab Annibale Tarentini habe-
ejus præſidii præfectus deperibat amore mu-
læ, cujus frater in exercitu Fabii conſulis
s certior literis ſororis factus de nova con-
ine advenæ locupletis, atque inter populares
onorati, ſpem nactus per ſororem quolibet
i amantem poſſe; quid ſperaret, ad con-
detulit. quæ quum haud vana cogitatio vi-
, pro perfuga juſſus Tarentum tranſire, ac
rorem præfecto conciliatus, primo occulte
m ejus tentando, dein ſatis explorata levi-
blandiciis muliebribus perpulit eum ad pro-
em cuſtodiæ loci, cui præpoſitus erat. Vbi
o agendæ rei, & tempus convênit, miles
per intervalla ſtationum clam ex urbe emiſ-
quæ acta erant, quæque, ut agerentur, con-
at, ad conſulem refert. Fabius vigilia prima,
igno iis qui in arce erant, quique cuſtodiam
habebant, ipſe circuito portu ab regione ur-

bis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

bis in orientem verſa occultus conſedit.
inde tubæ ſimul ab arce, ſimul à portu, & al
bus, quæ aperto mari appulſæ erant; clam
undique cum ingenti tumultu, unde min
periculi erat, de induſtria ortus. Conſul i
ſilentio continebat ſuos. Igitur Democrate
præfectus antea claſſis fuerat, forte illi loc
poſitus, poſtquam quieta omnia circa ſe
alias partes eo tumultu perſonare, ut captæ
interdum excitaretur clamor; veritus n
cunctationem ſuam conſul aliquam vim f
ac ſigna inferret; præſidium ad arcem, un
xime terribilis accidebat ſonus, traducit. F
quum ex temporis ſpacio & ex ſilentio ipſo
ubi paulo ante ſtreprebant excitantes vocan
ad arma, inde nulla accidebat vox) deduct
ſtodias ſenſiſſet; ferri ſcalas ad eam partem
qua Bruttiorum cohortem præſidium agita
ditionis conciliator nunciaverat, jubet. E
mum eſt captus murus; adjuvantibus recip
buſque Bruttiis: & tranſcenſum in urbem eſ
& proxima refracta porta, ut frequenti a
ſigna inferrentur. Tum clamore ſublato, ſ
tum ferme lucis, nullo obvio armato in f
perveniunt: omneſque undique, qui ad
16 portumque pugnabant, in ſe converterunt.
lium in aditu fori majore impetu, quam pe
rantia commiſſum eſt. non animo, non armi
arte belli, non vigore aut viribus corporis, pa
mano Tarentinus erat. Igitur pilis tantum e
ctis, prius pene quam conſererent manus, ter
derunt, dilapſique per nota urbis itinera i
amicorumque domos. Duo ex ducibus N
Democrates, fortiter pugnantes cecidere. I
menus qui proditionis ad Annibalem aucto
rat, quum citato equo ex prœlio evectus eſſe

us paulo poſt equus erranſque per urbem cogni-
s: corpus nuſquam inventum eſt. creditum
lgo eſt, in puteum apertum ex equo præcipitaſ-
Cartalonem autem præfectum Punici præſidii,
m commemoratione paterni hoſpitii poſitis
nis venientem ad conſulem, miles obvius ob-
uncat. Alii alios paſſim ſine diſcrimine armatos
ermeſque cædunt; Carthaginienſes Tarentinoſ-
ue pariter. Bruttii quoque multi paſſim interfe-
, ſeu per errorem, ſeu vetere in eos inſito odio:
ad proditionis famam (ut vi potius atque ar-
s captum Tarentum videretur) extinguendam.
um ab cæde ad diripiendam urbem diſcurſum.
iginta millia ſervilium capitum dicuntur capta:
gens argenti vis facti ſignatique: auri octoginta
tem millia pondo: ſigna tabulæque prope ut
racuſarum ornamenta æquarent. Sed majore
imo generis ejus præda abſtinuit Fabius quam
arcellus: qui interroganti ſcribæ, quid fieri de
nis vellet (ingentis magnitudinis Dii ſunt, ſuo
iſque habitu in modum pugnantium formati)
os iratos Tarentinis relinqui juſſit. Murus in-
, qui urbem ab arce dirimebat, dirutus eſt ac
jectus. Dum hæc Tarenti aguntur, Annibal iis,
Cauloniam obſidebant, in deditionem acce-
s; audita oppugnatione Tarenti, dies noctesque
ſim agmine acto quum feſtinans ad opem fe-
dam, captam urbem audiſſet; *Et Romani*, in-
t, *ſuum Annibalem habent. eadem, qua cepera-
s, arte, Tarentum amiſimus.* Ne tamen fugien-
modo convertiſſe agmen videretur; quo con-
erat loco, quinque millia ferme ab urbe poſuit
tra. ibi paucos moratus dies, Metapontum ſeſe
epit. inde duos Metapontinos cum literis prin-
um ejus civitatis ad Fabium Tarentum mittit;
em ab conſule accepturos, impunita iis priora

fore,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

fore, ſi Metapontum ei cum præſidio Punic
didiſſent. Fabius vera, quæ afferrent, eſſe
diem, qua acceſſurus eſſet Metapontum, c
tuit: literaſque ad principes dedit, quæ ad
balem delatæ ſunt. Enimvero lætus ſucceſſi
dis, ſi ne Fabius quidem dolo invictus eſſet
procul Metaponto inſidias ponit. Fabio
canti, prius quam egrederetur ab Tarento
ſemel atque iterum non addixerunt. hoſtia
que cæſa conſulenti deos, aruſpex, caven
fraude hoſtili, & ab inſidiis, prædixit. Me
tini, poſtquam ad conſtitutam non venerat
remiſſi ut cunctantem hortarentur, repente
prehenſi, metu gravioris quæſtionis detegu
17 dias. Æſtatis ejus principio, qua hæc ageb
P. Scipio in Hiſpania quum hiemem totam
ciliandis barbarorum animis, partim doni
tim emiſſione obſidum captivorumque a
pſiſſet; Edeſco ad eum, clarus inter duces
nos, venit. Erant conjux liberique ejus apu
manos. ſed præter eam cauſſam etiam, vel
tuita inclinatio animorum, quæ Hiſpaniar
nem averterat ad Romanum à Punico im
traxit eum. Eadem cauſſa Indibili Mando
fuit, haud dubie omnis Hiſpaniæ princi
cum omni popularium manu relicto Aſdr
ſecedendi in imminentes caſtris ejus tu
unde per continentia juga tutus receptus a
manos eſſet. Aſdrubal quum hoſtium res
augeſcere incrementis cerneret, ſuas immin
fore, ut, niſi audendo aliquid moveret, q
piſſent ruerent; dimicare quam primum
Scipio avidior etiam certaminis erat; cum
quam ſucceſſus rerum augebat; tum quod
quam jungerentur hoſtium exercitus, cum u
micare duce exercituque, quam ſimul cu

us, malebat. Ceterum, etiam ſi cum pluribus
er dimicandum foret, arte quadam copias
rat. nam quum videret nullum eſſe navium
, quia vacua omnis Hiſpaniæ ora claſſibus
cis erat, ſubductis navibus Tarraconem, na-
ſocios terreſtribus copiis addidit. & armo-
affatim erat captorum Carthagine: & quæ
captam eam fecerat, tanto opificum numero
ſo. Cum iis copiis Scipio veris principio ab
acone egreſſus (jam enim & Lælius redierat
oma, ſine quo nihil majoris rei motum vo-
) ducere ad hoſtem pergit. Per omnia pacata
, ut cujuſque populi fines tranſiret, proſe-
tibus excipientibuſque ſociis, Indibilis &
donius cum ſuis copiis occurrerunt. Indibi-
o utroque locutus, haudquaquam ut barba-
olide incauteque, ſed potius cum verecunda
tate: propiorque *excuſanti tranſitionem ut*
arium, quam glorianti ea velut ad primam
onem rapta. Scire enim ſe, transfugæ nomen
abile veteribus ſociis, novis ſuſpectum eſſe. ne-
m ſe reprehendere morem hominum, ſi tamen
odium cauſſa non nomen faciat. Merita inde
duces Carthaginienſes commemoravit, *ava-*
contra eorum, ſuperbiamque, & omnis ge-
injurias in ſe atque populares. Itaque corpus
xat ſuum ad id tempus apud eos fuiſſe: ani-
jam pridem ibi eſſe, ubi jus ac fas crederet coli.
os quoque confugere ſupplices, qui nequeant
um vim atque injurias pati. Se id Scipionem
, ut tranſitio ſibi nec fraudi apud eum, nec ho-
t. quales ex ea die experiundo cognoverit, pe-
pera eorum precium faciat. Ita prorſus re-
et facturum Romanus: nec pro transfugis
rum, qui non duxerint ſocietatem ratam,
c divini quicquam nec humani ſanctum
eſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

eſſet. Productæ deinde in conſpectum e
juges liberique, lacrimantibus gaudio rec
atque eo die in hoſpitium abducti. Poſ
fœdere accepta fides, dimiſſique ad copia
cendas. Iiſdem deinde in caſtris tendeban
18 ducibus iis ad hoſtem perventum eſt. P
Carthaginienſium exercitus Aſdrubalis p
bem Bætulam erat. pro caſtris equitum
habebat. In eas velites anteſignanique, &
mi agminis erant, advenientes ex itinere
quam caſtris locum caperent, adeo con
impetum fecerunt, ut facile appareret, q
que parti animorum eſſet. In caſtra trep
compulſi equites ſunt: ſignaque Roma
prope ipſis illata. Atque illo quidem die
tantum ad certamen animis, caſtra Ro
fuerunt. Nocte Aſdrubal in tumulum
cipit; plano campo in ſummo patentem
ab tergo, ante circaque velut ripa præc
ejus omnem cingebat. Suberat & altera
ſummiſſa faſtigio planities. eam quoq
crepido haud facilior in aſcenſum amb
hunc inferiorem campum poſtero die A
poſtquam ſtantem pro caſtris hoſtium a
dit; equites Numidas, leviumque armo
leares, & Afros dimiſit. Scipio circumv
dines ſignaque, oſtendebat hoſtem: *præ*
ſpe æquo dimicandi campo, captantem tum
fiducia, non virtutis armorumque ſtare in c
ſed altiora mœnia habuiſſe Carthaginem,
ſcendiſſet miles Romanus. Nec tumulos, n
nec mare quidem armis obſtitiſſe ſuis. ad id
tudines, quas cepiſſent hoſtes, ut per præc
prærupta ſalientes fugerent. eam quoque
gam clauſurum. Cohorteſque duas, alte
re fauces vallis, per quam deferretur amn

m viam inſidere, quæ ab urbe per tumuli ob-
n agros ferret. ipſe expeditos, qui pridie ſta-
hoſtium pepulerant , ad levem armaturam
o ſtantem ſupercilio ducit. Per aſpreta pri-
, nihil aliud quam via impediti iere. deinde
jactum venerunt telorum, primo omnis ge-
ris ingens effuſa eſt in eos : ipſi contra, ſaxa,
ocus ſtrata paſſim , omnia ferme miſſilia,
t, ingerere. non milites ſolum , ſed etiam
calonum immiſta armatis. Ceterum quam-
aſcenſus difficilis erat , & prope obrueban-
lis ſaxiſque, aſſuetudine tamen ſuccedendi
, & pertinacia animi , ſubierunt primi.
ſimul cepere aliquid æqui loci , ubi fir-
onſiſterent gradu , levem & concurſato-
hoſtem , atque intervallo tutum , quum
l miſſilibus pugna eluditur , inſtabilem
m ad cominus conſerendas manus , expu-
loco : & cum cæde magna in aciem al-
uperſtantem tumulo impegere. Inde Scipio
adverſus mediam evadere aciem victoribus,
s copias cum Lælio dividit; atque eum parte
t tumuli circumire , donec mollioris aſcen-
um inveniret , jubet. ipſe ab læva , circuitu
nagno , in tranſverſos hoſtes incurrit. Inde
turbata acies eſt , dum ad circumſonantem
ue clamorem flectere cornua & obvertere
s volunt. Hoc tumultu & Lælius ſubiit,
n pedem referunt , ne ab tergo vulneraren-
axata prima acies , locuſque ad evadendum
diis datus eſt : qui per tam iniquum locum,
us integris ordinibus , elephantiſque ante
ocatis, nunquam evaſiſſent. Quum ab om-
e cædes fierent, Scipio , qui lævo cornu in
um incurrerat , maxime in nuda hoſtium
pugnabat. Et jam ne fugæ quidem patebat
locus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

locus. nam & ſtationes utrimque Romanæ
lævaque inſederant vias : & portam caſtr
ducis principumque fuga clauſerat ; addita
datione elephantorum , quos territos æque
hoſtes timebant. Cæſa igitur ad octo millia h
19 num. Aſdrubal jam antequam dimicaret, pe
rapta , elephantiſque præmiſſis , quam plu
poterat de fuga excipiens ; præter Tagum flu
ad Pyrenæum tendit. Scipio caſtris hoſtium
tus , quum præter libera capita omnem pr
militibus conceſſiſſet ; in recenſendis capti
cem millia peditum , duo millia equitum in
ex iis Hiſpanos ſine precio omnes domum
ſit. Afros vendere quæſtorem juſſit. Circu
inde multitudo Hiſpanorum & ante dedit
& pridie captorum , regem eum ingenti co
appellavit. Tum Scipio , ſilentio per præc
facto , *ſibi maximum nomen imperatoris eſſe*
quo ſe milites ſui appellaſſent. regium nome
magnum , Romæ intolerabile eſſe. Regalem
mum in ſe eſſe. ſi id in hominis ingenio ampliſ
ducerent , tacitè judicarent ; vocis uſurpatio
ſtinerent. Senſere etiam barbari magnitu
animi ; cujus miraculo nominis alii mortal
perent , id ex tam alto faſtigio aſpernantis.
inde regulis principibuſque Hiſpanorum
& ex magna copia captorum equorum trec
quos vellet, eligere Indibilem juſſit. Quum
venderet juſſu imperatoris quæſtor , puerun
tum inter eos forma inſigni , quum audiſſe
generis eſſe, ad Scipionem miſit. quem quu
cunctaretur Scipio , *quis, & cuiâs, & cur id*
in caſtris fuiſſet ; Numidam ſe lacrymans eſ
Maſsivam populares vocare. orbum à patre f
apud maternum avum Galam regem Numi
educatum : cum avunculo Maſaniſſa , qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

equitatu ſubſidio Cathaginienſibus veniſſet, in niam trajeciſſe. Prohibitum propter ætatem aſaniſſa: numquam ante prœlium iniiſſe. Eo uo pugnatum cum Romanis eſſet, inſcio avun- ulam armis equoque ſumpto in aciem exiſſe: olapſo equo effuſum in præceps, captum ab Ro- s eſſe. Scipio quum aſſervari Numidam juſſiſ- quæ pro tribunali agenda erant, peragit. inde n ſe in prætorium recepiſſet, vocatum eum rogat, vellerne ad Maſaniſſam reverti? quum s gaudio lacrimis, cupere vero, diceret; tum o annulum aureum, tunicam lato clavo cum ano ſagulo, & aurea fibula equumque orna- donat, juſſiſque proſequi quoad vellet equiti- imiſit. De bello inde conſilium habitum. & 20
ribus quibuſdam, ut confeſtim Aſdrubalem queretur; anceps id ratus, ne Mago atque ubal cum eo jungerent copias, præſidio tan- ad inſidendum Pyrenæum miſſo, ipſe reli- n æſtatis recipiendis in fidem Hiſpaniæ po- abſumpſit. Paucis poſt prœlium factum ad lam diebus, quum Scipio rediens jam Tarra- m ſaltu Caſtulonenſi exceſſiſſet; Aſdrubal onis filius & Mago imperatores ex ulteriore nia ad Aſdrubalem venere; ſerum poſt male m rem auxilium; conſilio in cætera exſe- da belli haud parum opportuni. Ibi confe- ous, quid in cujuſque provinciæ regione ani- um Hiſpanis eſſet, unus Aſdrubal Giſgonis, am Hiſpaniæ oram, quæ ad Oceanum & s vergit, ignaram adhuc Romanorum eſſe, e Cathaginienſibus ſatis fidam cenſebat. In- ſdrubalem alterum & Magonem conſtabat, *ciis Scipionis occupatos omnium animos publi- vatimque eſſe: nec tranſitionibus finem ante quam omnes Hiſpani milites aut in ultima*

Hiſpa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Hiſpaniæ amoti, aut traducti in Galliam for
Itaque etiam ſi ſenatus Carthaginienſium non
ſuiſſet, eundum tamen Aſdrubali fuiſſe in Itali
ubi belli caput rerumquē ſumma eſſet: ſimul ut
ſpanos omnes procul ab nomine Scipionis ex Hi
nia abduceret. exercitum ejus cum tranſitioni
tum adverſo prœlio imminutum, Hiſpaniæ re
militibus. Et Magonem, Aſdrubali Giſgonis
tradito exercitu, ipſum cum grandi pecunia ad
ducenda mercede auxilia in Baleares trajicere.
drubalem Giſgonis cum exercitu penitus in Lu
niam abire: nec cum Romanis manus conſerere.
ſaniſſe ex omni equitatu quod roboris eſſet, tria
lia equitum expleri: eumque vagum per citerio
Hiſpaniam ſociis opem ferre, hoſtium oppida a
egros populari. his decretis, ad exſequenda
ſtatuerant, duces digreſſi. Hæc eo anno in Hi-
nia acta. Romæ fama Scipionis indies creſc
Fabio Tarentum captum aſtu magis quam vir
gloriæ tamen eſſe. Fulvii ſeneſcere fama. Ma
lus etiam adverſo rumore eſſe, ſuper quam q
primo male pugnaverat, quia vagante per Ita
Annibale, media æſtate Venuſiam in tecta r
tes abduxiſſet. Inimicus erat ei C. Publicius B
lus tribunus plebis. Is jam à prima pugna,
adverſa fuerat, aſſiduis concionibus infamen
viſumque plebei Claudium fecerat, & jam de
perio abrogando ejus agebat: quum tamen
ceſſarii Claudii obtinuerunt, ut relicto Ven
legato, Marcellus Romam veniret ad purg
ea, quæ inimici objicerent: nec de imperio
abrogando abſente ipſo ageretur. Forte ſub i
tempus & Marcellus ad deprecandam igno
niam, & Q. Fulvius conſul comitiorum c
21 Romam venit. Actum de imperio Marcel
circo Flaminio eſt, ingenti concurſu plebiſq

mnium ordinum. Accuſavitque tribunus plebis,
n Marcellum modo, ſed omnem nobilitatem.
*ude eorum & cunctatione fieri, ut Annibal de-
um jam annum Italiam provinciam habeat:
ius ibi quam Cathagine vixerit. Habere fru-
ctu imperii prorogati Marcello populum Roma-
n. bis caſum exercitum ejus, æſtiva Venuſiæ ſub
s agere.* Hanc tribuni orationem ita obruit
cellus commemoratione rerum ſuarum, ut
rogatio ſolum de imperio ejus abrogando
quaretur, ſed poſtero die conſulem eum ingen-
onſenſu centuriæ omnes crearent. Additur
ga T. Quintius Criſpinus, qui tum prætor
Poſtero die prætores creati P. Licinius Craſ-
Dives, pontifex maximus, P. Licinius Varus,
Iulius Cæſar, Q. Claudius Flamen. Comi-
rum ipſorum diebus ſolicita civitas de Etruriæ
ctione fuit. Principium ejus rei ab Arretinis
, C. Calpurnius ſcripſerat, qui eam provin-
proprætor obtinebat. Itaque confeſtim eo
us Marcellus conſul deſignatus, qui rem in-
ret; ac, ſi digna videretur, exercitu accito
m ex Appulia in Etruriam transferret. Eo
compreſſi Etruſci quieverunt. Tarentino-
legatis pacem petentibus cum libertate ac
us ſuis, reſponſum ab ſenatu eſt, ut redirent
n Fabius conſul Romam veniſſet. Ludi &
mani & plebeii eo anno in ſingulos dies in-
ati. Ædiles curules fuere L. Cornelius Cau-
s, & Servius Sulpicius Galba: plebeii, C. Ser-
s, & Q. Cæcilius Metellus. Servilium ne-
nt jure aut tribunum plebis fuiſſe, aut ædi-
eſſe; quod patrem ejus, quem triumvirum
ium occiſum à Boiis circa Mutinam eſſe,
io per decem annos fuerat, vivere, atque in
ium poteſtate eſſe ſatis conſtabat. Vndecimo 22

anno Punici belli conſulatum inierunt M. Mar-
cellus quintum (ut numeretur conſulatus, quem
vitio creatus non geſſit) & T. Quintius Criſpinus.
Vtrique conſulum Italia decreta provincia eſt, &
duo conſulum prioris anni exercitus: tertius tum
erat Venuſiæ, cui M. Marcellus præfuerat. it.
ut ex tribus eligerent duos quos vellent: tertiu
ei traderetur, cui Tarentum & Salentina provin-
cia eveniſſet. Cæteræ provinciæ ita diviſæ præto
ribus. P. Licinio Varo urbana, P. Licinio Craſſ
pontifici maximo peregrina, & quo ſenatus cen
ſuiſſet: Sex. Iulio Cæſari Sicilia, Q. Claudio Fla
mini Tarentum. Prorogatum imperium in an
num eſt Q. Fulvio Flacco, ut provinciam Ca
puam, quæ T. Quintii prætoris fuerat, cum un
legione obtineret. prorogatum & C. Hoſtilio Tu
bulo eſt, ut proprætor in Etruriam ad ſuas legio
nes ſuccederet C. Calpurnio. Prorogatum & l
Veturio Philoni eſt, ut proprætor Galliam ea
dem provinciam cum iiſdem duabus legionib
obtineret, quibus prætor obtinuiſſet. Quod in
Veturio, idem in C. Aurunculeio decretum ab
natu, latumque de prorogando imperio ad pop
lum eſt, qui prætor Sardiniam provinciam cu
duabus legionibus obtinuerat. additæ ei ad præ
dium provinciæ, quinquaginta longæ naves, qu
P. Scipio ex Hiſpania miſiſſet. Et P. Scipioni,
M. Syllano ſuæ Hiſpaniæ, ſuique exercitus in a
num decreti. Scipio, ex octuaginta navibus, qu
ſecum ex Italia adductas aut captas Carthagi
habebat, quinquaginta in Sardiniam tranſmitt
juſſus. quia fama erat, magnum navalem appa
tum eo anno Carthagine eſſe: ducentis navib
omnem oram Italiæ, Siciliæque ac Sardiniæ i
pleturos. Et in Sicilia ita diviſa res eſt. Sex. Cæſ
exercitus Cannenſis eſt datus. M. Valerius Læ

is (ei quoque enim in annum prorogatum im-
rum eſt) claſſem quæ ad Siciliam erat navium
quaginta obtineret. Adderet eo triginta naves,
æ ad Tarentum priore anno fuerant. cum ea
um navium claſſe, ſi videretur ei, prædatum
Africam trajiceret. Et P. Sulpicio, ut eadem
ſe Macedoniam Græciamque provinciam ha-
et, prorogatum in annum imperium eſt. De
bus, quæ ad urbem Romam fuerant, legioni-
, nihil mutatum. Supplementum, quo opus
, ſcriberent conſules, permiſſum. Vna & vi-
i legionibus eo anno defenſum imperium Ro-
num eſt. Et P. Licinio Varo prætori urbis ne-
um datum, *ut naves longas triginta veteres refi-*
, quæ Hoſtiæ erant, & viginti novas naves ſo-
navalibus impleret: ut quinquaginta navium
e oram maris vicinam urbi Romæ tueri poſſet.
alpurnius vetitus ab Arretio movere exerci-
nisi cum ſucceſſor veniſſet. Idem & Tubulo
eratum, ut inde præcipue caveret, ne qua no-
onſilia caperentur. Prætores in provincias 23
ecti. Conſules religio tenebat, quod prodigiis
ot nunciatis, non facile litabant. Et ex Cam-
a nunciata erant Capuæ duas ædes, Fortunæ,
Martis, & ſepulchra aliquot de cœlo tacta.
is (adeo minimis etiam rebus prava religio
it Deos) mures in æde Iovis aurum roſiſſe.
ni examen apum ingens in foro conſediſſe.
Oſtiæ murum portamque de cœlo tactam.
e vulturium volaſſe in ædem Iovis. Vulſiniis
ine lacum manaſſe. Horum prodigiorum
à diem unum ſupplicatio fuit. Per dies ali-
hoſtiæ majores ſine litatione cæſæ, diuque
impetrata pax Deûm, in capita conſulum,
blica incolumi, exitiabilis prodigiorum
tus vertit. Ludi Apollinares Q. Fulvio, Ap.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Claudio conſulibus à P. Cornelio Sulla prætore urbis primum facti erant. inde omnes deinceps prætores urbani fecerant: ſed in unum annum vovebant, dieque incerta faciebant. Eo anno peſtilentia gravis incidit in urbem agroſque: quæ tamen magis in longos morbos quam in perniciales evaſit. Ejus peſtilentiæ cauſſa, & ſupplicatum per compita tota urbe eſt, & P. Licinius Varus prætor urbis legem ferre ad populum juſſus, ut hi ludi in perpetuum in ſtatam diem voverentur. Itaque ipſe primus ita vovit, fecitque ante diem III Non. Quintil. is dies deinde ſolennis ſervatus.
24 De Arretinis, & fama indies gravior, & cura creſcere Patribus. Itaq; C. Hoſtilio ſcriptum eſt, ne differret obſides ab Arretinis accipere: & cui traderet Romam deducendos, C. Terentius Varro cum imperio miſſus. qui ut advenit, extemplo Hoſtilius legionẽ unam, quæ ante urbem caſtra habebat, ſigna in urbem ferre juſſit, prçſidiaq; locis idoneis diſpoſuit, tum in foro citatis ſenatoribus obſides imperavit. Quum ſenatus biduum ad conſiderandum peteret tempus, aut ipſos extemplo dare, aut poſtero die ſenatorum omnes liberos ſumpturum edixit. inde portas cuſtodire juſſit tribunis militum, præfectiſque ſociûm & centurionibus, ne quis nocte urbe exiret. Id ſegnius, negligentiuſque factum. ſeptem principes ſenatus, prius quam cuſtodiæ in portis locarentur, ante noctem cum liberis evaſerunt. Poſtero die luce prima quum ſenatus in forum citari cœptus eſſet, deſiderati bonaque eorum venierunt. à ceteris ſenatoribus centum viginti obſides, liberi ipſorum accepti traditique C. Terentio Romam deducendi. omnia ſuſpectiora, quam ante fuerat, in ſenatu fecit. Itaque tamquam imminente Etruſco tumultu, legionem alteram ex urbanis Arretium duce
juſſi

ius ipſe C. Terentius, eamque habere in præſi-
urbis. C. Hoſtilium cum cetero exercitu pla-
totam provinciam peragrare, & cavere, ne
occaſio novare cupientibus res daretur. C. Te-
tius ut Arretium cum legione venit, claves
tarum quum magiſtratus popoſciſſet, neganti-
iis comparere; fraude amotas magis ratus,
m negligentia intercidiſſe; ipſe alias claves
nibus portis impoſuit: cavitque cum cura, ut
nia in poteſtate ſua eſſent. Hoſtilium inten-
monuit, ut in eo ſpem non moturos quic-
m Etruſcos poneret, ſi, ne quid moveri poſſit,
iſſet. De Tarentinis inde magna contentione 25
ſenatu actum coram Fabio; defendente ipſo
s ceperat armis, aliis infenſis, & pleriſque
antibus eos Campanorum noxæ, pœnæque.
atuſconſultum in ſententiam M. Acilii factum
ut oppidum præſidio cuſtodiretur: Tarentini-
omnes intra mœnia continerentur. res inte-
poſtea referretur, quum tranquillior ſtatus
iæ eſſet. Et de M. Livio præfecto arcis Taren-
hæ haud minore certamine actum eſt; aliis ſe-
atuſconſulto notantibus præfectum, quod ejus
ordia Tarentum proditum hoſti eſſet: aliis
mia decernentibus, quod per quinquennium
em tutatus eſſet, maximeque unius ejus opera
ptum Tarentum foret: mediis ad cenſores,
n ad ſenatum notionem de eo pertinere dicen-
s. cujus ſententiæ & Fabius fuit. adjecit ta-
n, fateri ſe, opera Livii Tarentum receptum
od amici ejus vulgo in ſenatu jactaſſent) neque
n recipiundum fuiſſe, niſi amiſſum foret. Con-
um alter T. Quintius Criſpinus ad exercitum,
m Q. Fulvius Flaccus habuerat, cum ſupple-
nto in Lucanos eſt profectus. Marcellum aliæ
ue aliæ objectæ animo religiones tenebant. in

quibus quod quum bello Gallico ad Claſtidium
ædem Honori & Virtuti voviſſet, dedicatio eju
à pontificibus impediebatur: quod negaban
unam cellam amplius quam uni Deo rite dedica
ri. quia ſi de cœlo tacta, aut prodigii aliquid in e
factum eſſet, difficilis procuratio foret: quod utr
Deo divina res fieret, ſciri non poſſet. neque enin
duobus, niſi certis Deis, rite una hoſtia fieri. it
addita Virtutis ædes approperato opere: neque ta
men ab ipſo ædes eæ dedicatæ ſunt. Tum demun
ad exercitum, quem priore anno Venuſiæ reli
querat, cum ſupplemento proficiſcitur. Locros ii
Bruttiis Criſpinus oppugnare conatus, quia ma
gnam famam attuliſſe Fabio Tarentum rebatu
omne genus tormentorum, machinarumque e
Sicilia arceſſierat: & naves indidem accitæ erant
quæ vergentem ad mare partem urbis oppugna
rent. Ea omiſſa oppugnatio eſt, quia Laciniu
Annibal admoverat copias: & collegam eduxiſſ
jam à Venuſia exercitum fama erat, cui conjun
volebat. Itaque in Appuliam ex Bruttiis reditum
& inter Venuſiam Bantiamque, minus triu
millium paſſuum intervallo, conſules binis caſtr
conſederant. In eandem regionem & Annibal r
diit; averſo ab Locris bello. Ibi conſules amb
ingenio feroces prope quotidie milites in acie
excire; haud dubia ſpe, ſi duobus exercitibus co
ſularibus junctis commiſiſſet ſeſe hoſtis, debella
26 poſſe. Annibal quia cum Marcello bis priore an
congreſſus vicerat, victuſque erat, ut cum eodem
dimicandum foret, nec ſpem nec metum ex va
haberet; ita duobus conſulibus haudquaqua
ſeſe parem futurum credebat. itaque totus in ſu
artes verſus, inſidiis locum quærebat. Levia t
men prœlia inter bina caſtra vario eventu fieban
quibus quum extrahi æſtatem poſſe conſules c
derer

t, nihilominus oppugnari Locros poſſe rati,
ncio, ut ex Sicilia Locros cum claſſe trajice-
ribunt. Et ut ab terra quoque oppugnari mœ-
oſſent, ab Tarento partem exercitus, qui in
dio erat, duci eo juſſerunt. Ea ita futura per
dam Thurinos comperta Annibali quum ef-
mittit ad inſidendam ab Tarento viam. ibi
tumulo Petelliæ equitum duo, peditum tria
a in occulto locata: in quæ inexplorato
s Romani quum incidiſſent, ad duo millia
torum cæſa, & mille ducenti ferme vivi
alii diſſipati fuga per agros ſaltuſque Ta-
m rediêre. Tumulus erat ſilveſtris inter Pu-
& Romana caſtra, ab neutris primò occu-
: quia Romani qualis pars ejus, quæ vergeret
ſtium caſtra, eſſet, ignorabant. Annibal inſi-
quam caſtris aptiorem eum crediderat. ita-
octe ad id miſſas aliquot Numidarum tur-
medio in ſaltu condiderat, quorum interdiu
ab ſtatione movebatur ne aut arma, aut ipſi
l conſpicerentur. Fremebant vulgo in caſtris
anis, occupandum eum tumulum eſſe, &
lo firmandum: ne, ſi occupatus ab Anni-
oret, velut in cervicibus haberent hoſtem.
it ea res Marcellum, & collegæ, *Quin imus,*
t, *ipſi cum equitibus paucis exploratum? Sub-*
res oculis noſtris certius dabit conſilium. Ad-
ente Criſpino, cum equitibus ducentis &
ti, ex quibus quadraginta Fregellani, ceteri
ci erant, proficiſcuntur. Secuti M. Marcellus
lis filius, & A. Manlius, tribuni militum:
l & duo præfecti ſociûm, L. Arennius, &
ulius. Immolaſſe eo die quidam memoriæ
idere conſulem Marcellum, & prima hoſtia
jecur ſine capite inventum, in ſecunda om-
omparuiſſe, quæ aſſolent. Auctum etiam vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſum in capite: nec id ſane aruſpici placuiſſe; quod ſecundum trunca & turpia exta, nimis læta appa-
27 ruiſſent. Ceterum conſulem Marcellum tanta cupiditas tenebat dimicandi cum Annibale, ut numquam ſatis caſtra caſtris collata duceret. tum quoque vallo egrediens ſignum dedit, ut ad locum miles eſſet paratus: ſi collis, in quem ſpeculatum irent, placuiſſet, vaſa colligerent, ac ſequerentur. Exiguum campi ante caſtra erat: inde in collem aperta undique & conſpecta ferebat via. Numidis ſpeculator nequaquam in ſpem tantæ rei poſitus; ſed ſi quos vagos pabuli aut lignorum cauſſâ longius à caſtris progreſſos poſſent excipere, ſignum dat ut pariter ab ſuis quiſque latebris exorirentur. Non ante apparuere, quibus obviis ab jugo ipſo conſurgendum erat, quam circumiere qui à tergo includerent viam. Tum undique omnes exorti, & clamore ſublato impetum fecêre. Quum in ea valle conſules eſſent, ut neque evaderent in jugum occupatum ab hoſte, nec receptum ab tergo circumventi haberent; extrahi tamen diutius certamen potuiſſet, ni cœpta ab Etruſcis fuga pavorem ceteris injeciſſet. Non tamen omiſere pugnam deſerti ab Etruſcis Fregellani, donec integri conſules hortando, ipſique ex parte pugnando rem ſuſtinebant. Sed poſtquam vulneratos ambos conſules, Marcellum etiam transfixum lancea prolabentem ex equo moribundum vidêre, tum & ipſi (perpauci autem ſupererant) cum Criſpino conſule duobus jaculis icto, & Marcello adoleſcente, ſaucio & ipſo, effugerunt. Interfectus A. Manlius tribunus militum, & ex duobus præfectis ſociûm M. Aulius occiſus, L. Arennius captus. & lictores conſulum quinque vivi in hoſtium poteſtatem venerunt: ceteri aut interfecti, aut cum conſule effugerunt. equites tres & quadra-

nta, aut in prœlio aut in fugâ ceciderunt:
viginti vivi capti. Tumultuatum & in ca-
ierat, ut conſulibus irent ſubſidio: quum
lem, & filium alterius conſulis ſaucios, exi-
ue infelicis expeditionis reliquias, ad caſtra
ntes cernunt. Mors Marcelli quum alioqui
abilis fuit; tum quod nec pro ætate, (major
nim ſexaginta annis erat) neque pro veteris
ntia ducis, tam improvide ſe collegamque,
ppe totam Rempublicam in præceps dederat.
os circa unam rem ambitus fecerim, ſi quæ
arcelli morte variant auctores, omnia exſequi.
. Vt omittam alios, L. Cælius triplicem rei
ordinem edit: unam traditam fama: alte-
ſcriptam laudatione filii, qui rei geſtæ inter-
: tertiam, quam ipſe pro inquiſita ac ſibi
erta affert. Ceterum ita fama variat, ut ta-
plerique, loci ſpeculandi cauſſâ caſtris egreſ-
omnes, inſidiis circumventum, tradant.
ibal magnum terrorem hoſtibus morte con- 28
inius, vulnere alterius, injectum eſſe ratus,
i deeſſet occaſioni, caſtra in tumulum, in
ugnatum erat, extemplo transfert. ibi in-
m Marcelli corpus ſepelit. Criſpinus &
collegæ, & ſuo vulnere territus, ſilentio
entis noctis profectus, quosquos proximos
us eſt montes, in iis loco alto & tuto undi-
caſtra poſuit. Ibi duo duces ſagaciter moti
alter ad inferendam, alter ad cavendam frau-
Annulo Marcelli ſimul cum corpore Anni-
lotitus erat. ejus ſigni errore ne qui dolus ne-
ur à Pœno, metuens Criſpinus, circa civita-
oximas miſerat nuncios: occiſum collegam,
annuloque ejus hoſtem potitum. ne quibus
crederent nomine Marcelli compoſitis.
ò ante hic nuncius conſulis Salapiam vene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

rat, quum literæ ab Annibale allatæ ſunt; Marcelli nomine compoſitæ: ſe nocte, quæ diem illum ſecutura eſſet, Salapiam venturum. parati milites eſſent, qui in præſidio erant, ſi quo opera eorum opus eſſet. Senſere Salapiani fraudem: & ab ira, non defectionis modo, ſed etiam equitum interfectorum, rati occaſionem ſupplicii peti, remiſſo retro nuncio, (perfuga autem Romanus erat) ut ſine arbitro milites quæ vellent, agerent, oppidanos per muros urbiſque opportuna loca in ſtationibus diſponunt: cuſtodias, vigiliaſque in eam noctem intentius inſtruunt. circa portam, qua venturum hoſtem rebantur, quod roboris in præſidio erat, opponunt. Annibal quarta vigilia ferme ad urbem acceſſit. Primi agminis erant perfugæ Romanorum, & arma Romana habebant. ii, ubi ad portam eſt ventum, Latine omnes loquentes excitant vigiles: aperirique portam jubent. conſulem adeſſe. Vigiles velut ad vocem eorum excitati, tumultuari, trepidare, moliri. Porta cataracta dejecta clauſa erat. eam partim vectibus levant: partim funibus ſubducunt, in tantum altitudinis, ut ſubire recti poſſent. Vixdum ſatis patebat iter, quum perfugæ certatim ruunt per portam: & quum ſexcenti ferme intraſſent, remiſſo fune, quo ſuſpenſa erat, cataracta magno ſonitu cecidit. Salapiani, alii perfugas negligenter ex itinere ſuſpenſa humeris, ut inter pacatos, gerentes arma, invadunt: alii è turribus portæ muriſque ſaxis, ſudibus, pilis, abſterrent hoſtem. Ita inde Annibal ſuamet ipſe fraude captus abiit: profectuſque ad Locrorum ſolvendam obſidionem, quam Cincius ſumma vi, operibus tormentorumque omni genere ex Sicilia advecto, oppugnabat. Magoni jam haud ferme fidenti, retenturum defenſurumque ſe urbem, prima ſpes morte nunciata

Mar-

elli affulſit. Secutus inde nuncius, Anniba-
Numidarum equitatu præmiſſo, ipſum quan-
accelerare poſſet, cum peditum agmine ſe-
taque ubi primum Numidas edito è ſpeculis
adventare ſenſit, & ipſe patefacta repente
ferox in hoſtes erumpit. Et primò, magis
improviſo id fecerat, quam quod par viribus
anceps certamen erat. deinde ut ſupervenere
idæ, tantus pavor Romanis eſt injectus, ut
n ad mare ac naves fugerent; relictis operi-
machiniſque, quibus muros quatiebant. Ita
ntu Annibalis ſoluta Locrorum obſidio eſt.
inus poſtquam in Bruttios profectum Anni- 29
ſenſit, exercitum cui collega præfuerat, M.
ellum tribunum militum Venuſiam abduce-
ſit. ipſe cum legionibus ſuis Capuam profe-
vix lecticæ agitationem præ gravitate vulne-
patiens; Romam literas de morte collegæ
it, quantoque ipſe in diſcrimine eſſet. *Se-
iorum cauſſa non poſſe Romam venire: quia
æ laborem paſſurus videretur, & de Tarento
us eſſet, ne in Bruttiis Annibal eo converteret
n. Legatos opus eſſe ad ſe mitti, viros pruden-
um quibus, quæ vellet, de Republica loqueretur.*
iteræ recitatæ, magnum & luctum morte
us conſulis, & metum de altero fecerunt.
e & Q. Fabium filium ad exercitum Venu-
m miſerunt: & ad conſulem tres legati miſſi,
Iulius Cæſar, L. Licinius Pollio, L. Cincius
entus, quum paucis ante diebus ex Sicilia
et. Hi nunciare conſuli juſſi, ut ſi ad comitia
Romam venire non poſſet; dictatorem in
Romano diceret comitiorum cauſſa. Si con-
arentum profectus eſſet, Q. Claudium præ-
n placere in eam regionem inde abducere le-
s, in qua plurimas ſociorum urbes tueri
poſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

poſſet. Eadem æſtate M. Valerius cum claſſe cen-
tum navium ex Sicilia in Africam tranſmiſit: &
ad Clupeam urbem exſcenſione facta, agrum late
nullo ferme obvio armato vaſtabat. inde ad naves
raptim prædatores recepti, quia repente fama ac-
cidit, claſſem Punicam adventare. octoginta erant
& tres naves. Cum iis haud procul Clupea proſpe-
re pugnat Romanus. decem & octo navibus ca-
ptis, fugatis aliis, cum magna terreſtri navalique
præda, Lilybæum rediit. Eadem æſtate & Philip-
pus implorantibus Achæis auxilium tulit. quos &
Machanidas tyrannus Lacedæmoniorum finiti-
mo bello urebat: & Ætoli navibus per fretum,
quod Naupactum & Patras interfluit (Rhion in-
colæ vocant) exercitu trajecto, depopulati erant.
Attalum quoque regem Aſiæ, quia Ætoli ſum-
mum gentis ſuæ magiſtratum ad eum proximo
concilio detulerant, fama erat in Europam traje-
30 ctum. Ob hæc Philippo in Græciam deſcen-
denti ad Lamiam urbem, Ætoli duce Pyrrha, qui
prætor in eum annum cum abſente Attalo creatus
erat, occurrerunt. Habebant & ab Attalo auxilia
ſecum: & mille ferme ex Romana claſſe à P. Sul-
picio miſſos. Adverſus hunc ducem atque has co-
pias Philippus bis proſpero eventu pugnavit: mille
admodum hoſtium utraque pugna occidit. Inde
quum Ætoli metu compulſi Lamiæ urbis mœni-
bus tenerent ſeſe, Philippus ad Phaleram exer-
citum reduxit. in Maliaco ſinu is locus eſt; quon-
dam frequenter habitatus propter egregium por-
tum, tutaſque circa ſtationes, & aliam opportu-
nitatem maritimam, terreſtremque. Eo legati ab
rege Ægypti Ptolemæo, Rhodiiſque, & Athe-
nienſibus & Chiis venerunt, ad dirimendum in-
ter Philippum atque Ætolos bellum. Adhibitus
ab Ætolis ex finitimis pacificator Aminander rex
Atha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

manum. Omnium autem non tanta pro
is cura erat; ferocioris quam pro ingeniis
orum gentis: quam ne Philippus regnum-
jus, grave libertati futurum, rebus Græciæ
ſceretur. De pace dilata conſultatio eſt in
lium Achæorum; concilioque ei & locus,
s certa indicta. interim triginta dierum in-
e impetratæ. Profectus inde rex per Theſſa-
Bœotiamque, Chalcidem Eubœæ venit, ut
um, quem claſſe Eubœam petiturum audie-
portubus & littorum appulſu arceret. Inde
idio relicto adverſus Attalum, ſi forte interim
iſſet, profectus, ipſe cum paucis equitum,
ue armaturæ, Argos venit. Ibi curatione
orum Nemeorumque ſuffragiis populi ad
delata, quia ſe Macedonum reges ex ea ci-
e oriundos referunt: Hereis peractis, ab ipſo
ro extemplo Rhium profectus eſt, ad indi-
m multo ante ſociorum concilium. Ibi de
ico finiendo bello actum, ne cauſſa aut Ro-
s, aut Attalo intrandi Græciam eſſet. Sed ea
ia vixdum induciarum tempore circumacto,
i turbavere: poſtquam & Attalum Æginam
ſſe, & Romanam claſſem ſtare ad Naupactum
vere. Vocati enim in concilium Achæorum,
o eædem legationes erant, quæ ad Phaleram
nt de pace; primum queſti ſunt quædam
a fidem conventionis tempore induciarum
: poſtremò negarunt dirimi bellum poſſe,
Meſſeniis Achæi Pylum redderent, Roma-
eſtitueretur Atintania, Scerdileto & Pleu-
Ardyæi. Enimverò indignum ratus Philip-
victos victori ſibi ultro conditiones ferre:
tea quidem ſe aut de pace audiſſe, aut inducias
iſſe, dixit, *ſpem ullam habentem quieturos*
olos; ſed ut omnes ſocios teſtes haberet, ſe pacis,
illos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

illos belli cauſſam quæſiſſe. ita infecta pace conc lium dimiſit; quatuor millibus armatorum re ctis ad præſidium Achæorum, & quinque long navibus acceptis. quas ſi adjeciſſet miſſæ nup ad ſe claſſi Carthaginienſium, & ex Bithynia rege Pruſia venientibus navibus, ſtatuerat nav prœlio laceſſere Romanos; jam diu in ea regio potentes maris. ipſe ab eo concilio Argos regre ſus: jam enim Nemeorum appetebat tempu

31 quæ celebrari volebat præſentia ſua. Occupa rege apparatu ludorum, & per dies feſtos lice tius quam inter belli tempora remittente animum P. Sulpicius ab Naupacto profectus, claſſem a pulit inter Sicyonem & Corinthum, agrumq nobiliſſimæ fertilitatis effuſe vaſtavit. Fama ej rei Philippum ab ludis excivit: raptimque cu equitatu profectus, juſſis ſubſequi peditibus, pal tos paſſim per agros, graveſque præda (ut qui n hil tale metuerent) adortus Romanos, compul ad naves. Claſſis Romana haudquaquam læ præda Naupactum rediit. Philippo quoque lud rum, qui reliqui erant, celebritatem, quantæcun que de Romanis tamen victoriæ partæ fama a xerat: lætitiaque ingenti celebrati feſti dies. e magis etiam, quod populariter dempto capit inſigni, purpura atque alio regio habitu æquav rat ceteris ſe in ſpeciem: quo nihil gratius eſt c vitatibus liberis. Præbuiſſetque haud dubiam e facto ſpem libertatis, niſi omnia intoleranda l bidine fœda ac deformia effeciſſet. vagabatu enim cum uno aut altero comite per maritima domos dies noctеſque: & ſubmittendo ſe in pr vatum faſtigium, quo minus conſpectus, eo ſo lutior erat: & libertatem quum aliis vanam oſten diſſet, totam in ſuam licentiam verterat. Nequ enim omnia emebat aut eblandiebatur, ſed vir

etian

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tiam flagitiis adhibebat: periculoſumque & vi-
s & parentibus erat, moram incommoda ſeveri-
ate libidini regiæ feciſſe. uni etiam principi A-
hæorum Arato adempta uxor nomine Polycra-
a, ac ſpe regiarum nuptiarum in Macedoniam
ſportata fuerat. Per hæc flagitia ſolenni Nemeo-
um peracto, paucíſque additis diebus, Dymas eſt
rofectus ad præſidium Ætolorum, quod ab Eleis
ccitum acceptumque in urbem erat, ejiciendum.
ycliadas (penes eum ſumma imperii erat) A-
hæique ad Dymas regi occurrere: & Eleorum
ccenſi odio, quod à cæteris Achæis diſſentirent:
 infenſi Ætolis, quos Romanum quoque ad-
erſus ſe moviſſe bellum credebant. Profecti à
ymis conjuncto exercitu tranſeunt Lariſſum
mnem, qui Eleum agrum ab Dymeo dirimit.
rimum diem, quo fines hoſtium ingreſſi ſunt, 32
opulando abſumpſerunt. Poſtero die acie inſtru-
ta ad urbem acceſſerunt; præmiſſis equitibus,
ui obequitando portis promptum ad excurſiones
enus laceſſerent Ætolorum. Ignorabant Sulpi-
ium cum quindecim navibus ab Naupacto Cyl-
nen trajeciſſe: & expoſitis in terram quatuor
illibus armatorum ſilentio noctis, ne conſpici
gmen poſſet, intraſſe Elim. Itaque improviſa res
gentem injecit terrorem, poſtquam inter Æto-
s Eleoſque Romana ſigna atque arma cogno-
ere. Et primò recipere ſuos voluerat rex: dein,
ontracto jam inter Ætolos & Trallos (Illyrio-
um id eſt genus) certamine, quum urgeri videret
uos, & ipſe rex cum equitatu in cohortem Ro-
nanam incurrit. Ibi equus pilo trajectus, quum
rolapſum per caput regem effudiſſet, atrox pugna
trimque accenſa eſt: & ab Romanis impetu in
egem facto, & protegentibus regiis. inſignis &
pſius pugna fuit, quum pedes inter equites coa-
ctus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ctus eſſet prœlium inire. deinde quum jam im
certamen eſſet, caderentque circa eum multi
vulnerarentur, raptus ab ſuis atque alteri equo
jectus, fugit. Eo die caſtra quinque millia paſſu
ab urbe Eleorum poſuit. poſtero die omnes co
ad propinquum Eleorum caſtellum (Pyrgum
cant) duxit: quo agreſtium multitudinem c
pecoribus metu populationum compulſam
dierat. eam inconditam inermemque multi
dinem primo ſtatim terrore adveniens cepit: co
penſaveratque ea præda, quod ignominiæ ad El
acceptum fuerat. Dividenti prædam captivoſ
(fuerant autem quatuor millia hominum, pe
ris omnis generis ad viginti millia) nuncius
Macedonia venit: Eropum quendam, corru
arcis præſidiique præfecto, Lychnidum cep
tenere & Daſſaretiorum quoſdam vicos, & D
danos etiam concire. Omiſſo igitur Achaico
que Ætolico bello, relictis tamen duobus mi
bus & quingentis omnis generis armatorum, c
Menippo & Polyphante ducibus ad præſidi
ſociorum, profectus ab Dymis per Achaiam Bœ
tiamque & Bebœidem, decimis caſtris Den
33 triadem in Theſſaliam pervenit. Ibi alii major
afferentes tumultum nuncii occurrunt: Dar
nos in Macedoniam effuſos, Oreſtidem jam
nere, ac deſcendiſſe in Ægeſtæum campum:
mamque inter barbaros celebrem eſſe, Phil
pum occiſum. Expeditione ea, qua cum popu
toribus agri ad Sycionem pugnavit; in arbor
illatus impetu equi ad eminentem ramum, cor
alterum galeæ perfregit. id inventum ab Æt
quodam, perlatumque in Ætoliam ad Scerdi
tum, cui notum erat inſigne galeæ; famam int
fecti regis vulgavit. Poſt profectionem ex Ach
Philippi, Sulpicius Æginam claſſe profectus, cu

Atta

[A]ttalo ſeſe conjunxit. Achæi cum Ætolis Eleiſ[qu]e, haud procul Meſſene proſperam pugnam fe[ce]runt. Attalus rex, & P. Sulpicius Æginæ hiber[na]runt. Exitu hujus anni T. Quintius Criſpinus [co]nſul, dictatore comitiorum ludorumque fa[ci]endorum cauſſa dicto L. Manlio Torquato, ex [vu]lnere moritur. alii Tarenti, alii in Campania [m]ortuum tradunt. Id quod nullo ante bello acci[de]rat; duo conſules ſine memorando prœlio in[te]rfecti, velut orbam Rempl. reliquerant. Dicta[to]r Manlius magiſtrum equitum Cn. Servilium [(t]um ædilis curulis erat) dixit. Senatus, quo die [pr]imum eſt habitus, ludos magnos facere dicta[to]rem juſſit, quos M. Æmilius prætor urbis, C. [Fl]aminio, Cn. Servilio, conſulibus, fecerat: & [in] quinquennium voverat. Tum dictator & ludos [fe]cit, & in ſequens luſtrum vovit. Ceterum, quum [du]o conſulares exercitus tam prope hoſtem ſine [du]cibus eſſent, omnibus aliis omiſſis, una præci[pu]a cura Patres populumque inceſſit, conſules [pr]imo quoque tempore creandi: & ut eos potiſ[ſi]mum crearent, quorum virtus ſatis tuta à frau[d]e Punica eſſet; *cum toto eo bello damnoſa, præpro[pe]ra ac fervida ingenia imperatorum fuiſſe: tum eo [ip]ſo anno conſules nimia cupiditate conſerendi cum [ho]ſte manum, in nec opinatam fraudem lapſos eſſe. [Ce]terum Deos immortales miſertos nominis Roma[n]i, peperciſſe innoxiis exercitibus: temeritatem [co]nſulum ipſorum capitibus damnaſſe.* Quum cir- 34
[cu]mſpicerent Patres, quoſnam conſules facerent, [lo]nge ante alios eminebat C. Claudius Nero. Ei [c]ollega quærebatur. & virum quidem eum egre[gi]um ducebant: ſed promptiorem acrioremque, [q]uam tempora belli poſtularent, aut hoſtis Anni[b]al: temperandum acre ejus ingenium moderato [e]t prudenti viro adjuncto collega cenſebant. M

Livius.

Livius erat multis ante annis ex conſulatu popu
judicio damnatus. quam ignominiam adeò æg
tulerat, ut & rus migraret: & per multos ann
& urbe, & omni cœtu careret hominum. octa
ferme poſt damnationem anno M. Claudius M
cellus, & M. Valerius Lævinus conſules redu
rant eum in urbem: ſed erat veſte obſoleta, (
pilloque & barba promiſſa: præferens in vultu h
bituque inſignem memoriam ignominiæ accept
L. Veturius & P. Licinius cenſores, eum tonde
& ſqualorem deponere, & in ſenatum veni
fungique aliis publicis muneribus coegerunt.
tum quoque aut verbo aſſentiebatur, aut pedib
in ſententiam ibat, donec cognati hominis eu
cauſſa M. Livii Macati, quum de fama ejus age
tur, ſtantem coegit in ſenatu ſententiam dice
Tum ex tanto intervallo auditus convertit (
hominum in ſe, cauſſamque ſermonibus præbu
*indigno injuriam à populo factam, magnoque
damno fuiſſe, quod tam gravi bello nec opera,
conſilio talis viri uſa Reſpublica eſſet. C. Ner
neque Q. Fabium, neque M. Valerium Lævin
dari collegas poſſe, quia duos patricios creari non
ceret. eandem cauſſam in T. Manlio eſſe, præt
quam quod recuſaſſet delatum conſulatum, recu
turuſque eſſet. Egregium par conſulum fore, ſi
Livium C. Claudio collegam adjunxiſſent.* N
populus mentionem ejus rei ortam à Patribus
aſpernatus. Vnus eam rem in civitate, is cui de
rebatur honos, abnuebat: levitatem civitatis acc
ſans. *Sordidati rei non miſertos, candidam tog
invito offerre: eodem honores pœnaſque congeri.
bonum virum ducerent, quid ita pro malo ac nox
damnaſſent? ſi noxium comperiſſent, quid ita m
credito priore conſulatu, alterum crederent?* H
taliaque arguentem & querentem, caſtigab

I

es; & *M. Furium* memorantes *revocatum*
ilio, patriam pulſam ſede ſua reſtituiſſe. Vt
tum ſævitiam, ſic patriæ, patiendo ac ferendo
ndam eſſe. adnixi omnes, cum C. Claudio
Livium conſulem fecerunt. Poſt diem tertium 35
diei prætorum comitia habita. Prætores crea-
Porcius Licinius, C. Mamilius, A. & C. Ho-
Catones. Comitiis perfectis, ludiſque factis,
tor & magiſter equitum magiſtratu abierunt.
erentius Varro in Etruriam proprætor miſſus,
x ea provincia C. Hoſtilius Tarentum ad eum
citum iret, quem T. Quintius conſul habue-
& L. Manlius trans mare legatus iret, viſeret-
quæ res ibi gererentur: ſimul; quod Olympiæ
crum ea æſtate futurum erat, quod maximo
a Græciæ celebraretur: ut ſi tuto per hoſtem
et, adiret id concilium: ut qui Siculi bello ibi
ugi, aut Tarentini cives relegati ab Annibale
it, domos redirent: ſcirentque, ſua omnia,
ante bellum habuiſſent, reddere populum
nanum. Quia periculoſiſſimus annus immi-
videbatur, neq; conſules in Republica erant;
onſules deſignatos omnes verſi; quamprimum
ſortiri provincias, & præſciſcere quam quiſ-
eorum provinciam, quem hoſtem haberet,
bant. De reconciliatione etiam gratiæ eorum
natu actum eſt; principio facto à Q. Fabio
timo. Inimicitiæ autem nobiles inter eos
t, & acerbiores eas, indignioreſque Livio ſua
mitas fecerat, quod ſpretum ſe in ea fortuna
ebat. itaque is magis implacabilis erat: &,
l opus eſſe reconciliatione, ajebat. acrius &
ntius omnia geſturos; timentes ne creſcendi
e inimico collegæ poteſtas fieret. Vicit tamen
oritas ſenatus, ut poſitis ſimultatibus, com-
i animo conſilioque adminiſtrarent Rem-
publi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

publicam. Provinciæ iis non permiſtæ regio-bus, ſicut ſuperioribus annis, ſed diverſæ ex-mis Italiæ finibus: alteri adverſus Annibal- Bruttii, Lucani; alteri Gallia adverſus Aſdru-lem (quem jam Alpibus appropinquare fama e-decreta. Exercitum ex duobus, qui in Gallia, -que in Etruria eſſent, addito urbano, eligeret qu-mallet, qui Galliam eſſet ſortitus. Cui Bruttii p-vincia eveniſſet, novis legionibus urbanis ſcrip-utrius mallet conſulum prioris anni exerci-ſumeret. Relictum à conſule exercitum, Q. -vius proconſul acciperet: eique in annum im-rium eſſet. & C. Hoſtilio, cui pro Etruria Ta-tum mutaverant provinciam, pro Tarento -puam mutaverunt. legio una data, cui Ful-

36 proximo anno præfuerat. De Aſdrubalis adve-in Italiam cura indies creſcebat. Maſſilienſi-primum legati nunciaverant, eum in Galli-tranſgreſſum: erectoſque adventu ejus, quia m-num pondus auri attuliſſe diceretur, ad mer-auxilia conducenda, Gallorum animos. -deinde cum iis legati ab Roma Sex. Antiſti- M. Retius ad rem inſpiciendam, retulerant, -ſiſſe ſe cum Maſſilienſibus ducibus, qui per h-tes eorum principes Gallorum omnia explo-referrent. Pro comperto habere, Aſdrubalem -genti jam coacto exercitu proximo vere A-trajecturum: nec tum eum quicquam aliud -rari, niſi quod clauſæ hieme Alpes eſſent. I-cum M. Marcelli P. Ælius Pætus augur cre-inauguratuſque. & Cn. Cornelius Dolabell-ſacrorum inauguratus eſt in locum M. Marti-biennio ante mortuus erat. Hoc eodem ann-luſtrum conditum eſt à cenſoribus P. Sempr-Tuditano, & M. Cornelio Cethego. Cenſ-vium capita centum triginta ſeptem millia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

& octo. minor aliquanto numerus quam qui
bellum fuerat. Eo anno primum, ex quo An-
in Italiam veniſſet, comitium tectum eſſe,
oriæ proditum eſt, & ludos Romanos ſemel
uratos ab ædilibus curulibus Q. Metello, &
ervilio. & plebeiis ludis biduum inſtauratum
. Mamilio, & M. Cæcilio Metello ædilibus
s. & tria ſigna ad Cereris eidem dederunt: &
s epulum fuit ludorum cauſſa. Conſulatum
ineunt C. Claudius Nero, & M. Livius ite-
qui, quia jam deſignati provincias ſortiti
t, prætores ſortiri juſſerunt. C. Hoſtilio ur-
juriſdictio evenit: addita & peregrina, ut
in provincias exire poſſent. A. Hoſtilio Sar-
a, C. Mamilio Sicilia, L. Porcio Gallia eve-
Summa legionum trium & viginti; ita per
incias diviſa, ut binæ conſulum eſſent, qua-
Hiſpania haberet: tres prætores binas, in Si-
, in Sardinia & Gallia; duas C. Terentius in
ria, duas Q. Fulvius in Bruttiis; duas Q.
idius circa Tarentum & Salentinos; unam C.
tilius Tubulus Capuæ. Duæ urbanæ ut ſcribe-
ur. primis quatuor legionibus populus tribu-
creavit. in ceteras conſules miſerunt. Priuſ- 37
n conſules proficiſcerentur, novendiale ſa-
n fuit: quia Veiis de cœlo lapidaverat. Sub
is prodigii (ut fit) mentionem, alia quoque
ciata, Minturnis ædem Iovis, & lucum Ma-
; item Atellæ murum, & portam de cœlo
a. Minturnenſes, terribilius quod eſſet, adji-
ant, ſanguinis rivum in porta fluxiſſe. & Ca-
lupus nocte portam ingreſſus, vigilem lania-
it. Hæc procurata hoſtiis majoribus prodigia,
ſupplicatio diem unum fuit ex decreto pontifi-
n. inde iterum novendiale inſtauratum, quod
Armiluſtro lapidibus viſum pluere. Liberatas
reli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

religione mentes turbavit rurſus nunciatum ,
ſinone infantem natum eſſe quadrimo pa
nec magnitudine tam mirandum , quam qu
quoque , ut Sinueſſæ biennio ante , incertu
an fœmina eſſet , natus erat. Id vero aruſpic
Etruria acciti fœdum ac turpe prodigium d
extorrem agro Romano procul terræ con
alto mergendum. Vivum in arcam condi
provectumque in mare projecerunt. Decr
item pontifices , ut virgines ter novenæ p
bem euntes carmen canerent. Id quum in
Statoris æde diſcerent conditum ab Livio
carmen , tacta de cœlo ædes in Aventino In
Reginæ. prodigiumque id ad matronas pe
aruſpices quum reſpondiſſent , donoque D
placandam eſſe ; ædilium curulium edicto i
pitolium convocatæ , quibus in urbe Roma
traque decimum lapidem ab urbe , dom
eſſent. ipſæ inter ſe quinque & viginti delege
ad quas ex dotibus ſtipem conferrent. Inde
num pelvis aurea facta , lataque in Aventin
pureque & caſte à matronis ſacrificatum. C
ſtim ad aliud ſacrificium eidem Divæ ab de
viris edicta dies : cujus ordo talis fuit : ab
Apollinis boves fœminæ albæ duæ porta
mentali in urbem ductæ. poſt eas duo ſign
preſſea Iunonis reginæ portabantur : tum ſe
& viginti virgines longam indutæ veſtem
men in Iunonem reginam canentes ibant
tempeſtate forſitan laudabile rudibus inge
nunc abhorrens & inconditum , ſi referatur.
ginum ordinem ſequebantur decemviri cor
laurea , prætextatique. A porta Iugario vi
forum venere. in foro pompa conſtitit ; 8
manus reſte data , virgines ſonum vocis pul
dum modulantes inceſſerunt. inde vico T

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

broque, per Boarium forum, in clivum pu- m, atque ædem Iunonis reginæ perrectum. uæ hoſtiæ ab decemviris immolatæ, & ſimu- cupreſſea in ædem illata. Diis ritè placatis 38
tum conſules habebant acrius intentiuſque, n prioribus annis quiſquam meminerat habi- nam & belli terror duplicatus novi hoſtis aliam adventu: & minus juventutis erat, ſcriberent milites. Itaque colonos etiam ma- nos, qui ſacroſanctam vacationem diceban- habere, dare milites cogebant. quibus recu- bus, edixere in diem certam, ut quo quiſque vacationem haberet, ad ſenatum deferret. Ea hi hopuli ad ſenatum venerunt: Oſtienſis, enſis, Antias, Anxuras, Minturnenſis, Sinueſ- s, & ab ſupero mari Senenſis. Quum vaca- es ſuas quiſque populus recitaret; nullius, n in Italia hoſtis eſſet, præter Antiatem enſemque, vacatio obſervata eſt, & earum niarum juniores jurejurando adacti, ſupra triginta non pernoctaturos ſe eſſe extra mœ- coloniæ ſuæ, donec hoſtis in Italia eſſet. m omnes cenſerent, primo quoque tempore ſulibus eundum ad bellum (nam & Aſdrubali rrendum eſſe deſcendenti ab Alpibus, ne os Ciſalpinos, neve Etruriam erectam in ſpem m novarum ſolicitaret: & Annibalem ſuo rio occupandum bello, ne emergere ex Brut- tque obviam fratri ire poſſet) Livius cuncta- r, parum fidens ſuarum provinciarum exerci- s: collegam ex duobus conſularibus egregiis citibus, & tertio, cui Q. Claudius Tarenti eſſet, electionem habere. intuleratque men- em de Volonibus revocandis ad ſigna. Sena- liberam poteſtatem conſulibus fecit, & ſup- di unde vellent, & eligendi de omnibus exer- citibus

citibus quos vellent, permutandique: & ex pro-
vinciis, quos è Republica cenſerent eſſe, tra-
cendi. Ea omnia cum ſumma concordia co
lum acta. Volones in undeviceſimam & v
mam legiones ſcripti. Magni roboris auxi
Hiſpania quoque à P. Scipione M. Livio n
quidam ad id bellum auctores ſunt: octo m
Hiſpanorum Gallorumque, & duo millia
gionibus militum: equitum ad mille octinge
miſtos Numidas Hiſpanoſque. M. Lucretiu
copias navibus adduxiſſe: & ſagittariorum, f
ditorumque ad quatuor millia, ex Sicilia C.
39 milium miſiſſe. Auxerunt Romæ tumultum
ræ ex Gallia allatæ ab L. Porcio prætore: *An-
balem moviſſe ex hibernis, & jam Alpes tran
octo millia Ligurum conſcripta, armataque
junctura ſe transgreſſo in Italiam eſſe, niſi mi
tur in Ligures qui eos bello occuparet. ſe cum
lido exercitu, quoad tutum putaret, progreſſu*
Hæ literæ conſules, raptim confecto de
maturius quam conſtituerant, exire in pr
cias coegerunt: ea mente, ut uterque hoſt
ſua provincia contineret, neque conjungi
conferre in unum vires pateretur. Plurimu
eam rem adjuvit opinio Annibalis: quod
æſtate tranſiturum in Italiam fratrem credi
recordando quæ ipſe in tranſitu nunc Rh
nunc Alpium cum hominibus lociſque pu
do per quinque menſes exhauſiſſet, haudqua
tam facilem maturumque tranſitum exſpe
ea tardius movendi ex hibernis cauſſa fuit.
rum Aſdrubali, & ſua & aliorum ſpe omni
riora atque expeditiora fuere. non enim r
runt modo Arverni eum, deincepſque aliæ
cæ atque Alpinæ gentes; ſed etiam ſecutæ ſ
bellum. & quum per munita pleraque tranſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

, quæ antea invia fuerant, ducebat; tum etiam decim annorum aſſuetudine perviis Alpibus is, inter mitiora jam hominum tranſibat inge- Inviſitati namque antea alienigenis, nec vi- ipſi advenam in ſua terra aſſueti, omni generi nano inſociabiles erant. & primo ignari quo nus pergeret, ſuas rupes ſuaque caſtella, & pe- m hominumque prædam peti crediderant: a deinde Punici belli, quo duodecimum an- Italia urebatur, ſatis edocuerat, viam tantum es eſſe: duas prævalidas urbes, magno inter aris terrarumque ſpatio diſcretas, de imperio pibus, certare. hæ cauſſæ aperuerant Alpes rubali. Ceterum quod celeritate itineris profe- erat, id mora ad Placentiam, dum fruſtra det magis, quam oppugnat, corrupit. Credi- t campeſtris oppidi facilem expugnationem & nobilitas coloniæ induxerat eum, ma- n ſe excidio ejus urbis terrorem ceteris ra- injecturum. Non ipſum ſolum ea oppugna- mpediit: ſed Annibalem poſt famam tranſi- us tanto ſpe ſua celeriorem, jam moventem bernis, continuerat. quippe reputantem non n quam lenta urbium oppugnatio eſſet: ſed quam ipſe fruſtra eandem illam coloniam rebia victor regreſſus tentaſſet. Conſules di- 40
itineribus profecti ab urbe, velut in duo pa- bella, diſtenderant curas hominum: ſimul dantium, quas primus adventus Annibalis ſſet clades: ſimul quum illa angeret cura, *am propitios urbi atque imperio fore Deos, ut tempore utrobique Reſpublica proſpere gere- adverſa ſecundis penſando, rem ad id tempus ctam eſſe. quum in Italia ad Thraſymenum nnas præcipitaſſet Romana Reſpublica, pro- bella in Hiſpania prolapſam eam erexiſſe. po-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſtea quum in Hiſpania alia ſuper aliam clad
duobus egregiis ducibus amiſſis, duos exercitus
parte deleſſet, multa ſecunda in Italia Siciliac
geſta quaſſatam Rempublicam excepiſſe: & ipſ
intervallum loci, quod in ultimis terrarum oris
terum bellum gereretur, ſpatium dediſſe ad reſpira
dum. Nunc duo bella in Italiam accepta, duos
leberrimi nominis duces circumſtare urbem Roma
& unum in locum totam periculi molem, om
onus incubuiſſe. qui eorum prior viciſſet, intra p
cos dies caſtra cum altero juncturum. terrebat
proximus annus lugubris duorum conſulum fu
ribus. His anxii curis homines, digredientes
provincias conſules proſecuti ſunt. Memo
proditum eſt, plenum adhuc iræ in cives M.
vium ad bellum proficiſcentem, monenti Q.
bio, ne priuſquam genus hoſtium cognoſſet,
mere manum conſereret, reſpondiſſe, Vbi p
mum hoſtium agmen conſpexiſſet, pugnatur
Quum quæreretur, quæ cauſſa feſtinandi e
Aut ex hoſte egregiam gloriam, inquit, *aut ex c*
bus victis gaudium, meritum certè, etſi non h
ſtum capiam. Priuſquam Claudius conſul in
vinciam perveniret, per extremum finem agri l
natis ducentem in Salentinos exercitum Ann
lem cum expeditis cohortibus adortus C. H
lius Tubulus, incompoſito agmini terrib
tumultum intulit. ad quatuor millia homi
occidit, novem ſigna militaria cepit. Mo
ex hibernis ad famam hoſtis Q. Claudius, qu
urbes agri Salentini caſtra diſpoſita habebat.
que ne cum duobus exercitibus ſimul confli
Annibal, nocte caſtra ex agro Tarentino m
atque in Bruttios conceſſit. Claudius in Sal
nos agmen convertit. Hoſtilius Capuam pe
obvius ad Venuſiam fit conſuli Claudio. I

troque exercitu electa peditum quadraginta mil-
a, duo millia & quingenti equites, quibus con-
ul adverſus Annibalem res gereret: reliquas co-
ias Hoſtilius Capuam ducere juſſus, ut Q. Fulvio
roconſuli traderet. Annibal undique contracto 41
xercitu, quem in hibernis, aut in præſidiis agri
ruttii habuerat, in Lucanos ad Grumentum ve-
it; ſpe recipiendi oppida, quæ per metum ad
omanos defeciſſent. eodem à Venuſia conſul
omanus exploratis itineribus contendit, & mil-
fere & quingentos paſſus caſtra ab hoſte locat.
rumenti mœnibus prope injunctum videbatur
œnorum vallum. quingenti paſſus erant inter ca-
ra Punica ac Romana. Interjacebat campus,
olles imminebant nudi, ſiniſtro lateri Carthagi-
enſium, dextro Romanorum; neutris ſuſpecti:
uod nihil ſilvæ neque ad inſidias latebrarum
bebant. In medio campo ab ſtationibus pro-
rſantes, certamina, haud ſatis digna dictu, ſe-
bant. Id modo Romanum quærere apparebat,
abire hoſtem pateretur. Annibal inde evadere
piens, totis viribus in aciem deſcendebat. Tum
nſul ingenio hoſtis uſus, quo minus in tam
ertis collibus timeri inſidiæ poterant; quinque
hortes additis quinque manipulis, nocte jugum
erare, & in averſis vallibus conſidere jubet.
npus exſurgendi ex inſidiis, & aggrediendi ho-
m, T. Claudium Aſellum tribunum militum,
P. Claudium præfectum ſociûm edocet, quos
n iis mittebat. Ipſe luce prima copias omnes
litum equitumque in aciem eduxit. Paulo poſt
ab Annibale ſignum pugnæ propoſitum eſt:
morque in caſtris ad arma diſcurrentium eſt
latus. inde eques, pedeſque certatim portis
re, ac palati per campum properare ad hoſtes.
os ubi effuſos conſul videt, tribuno militum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tertiæ legionis C. Autunculeio imperat, ut equi-
tes legionis quanto maximo impetu poſſit, in
hoſtem emittat. ita pecorum modo, incompoſi-
tos toto paſſim campo ſe fudiſſe, ut ſterni obteri-
42 que, priuſquam inſtruantur, poſſint. Nondum An-
nibal è caſtris exierat, quum pugnantium clamo-
rem audivit. itaque excitus tumultu raptim ad
hoſtem copias agit. Iam primos occupaverat
equeſtris terror. peditum etiam prima legio; &
dextra ala prœlium inibant. incompoſiti hoſtes
ut quemque aut pediti, aut equiti caſus obtulit,
ita conſerunt manus. creſcit pugna ſubſidiis, &
procurrentium ad certamen numero augetur: pu-
gnanteſque (quod niſi in veteri exercitu, & duc
veteri haud facile eſt) inter tumultum ac terro
rem inſtruxiſſet Annibal; ni cohortium ac mani
pulorum decurrentium per colles clamor ab terg
auditus, metum, ne intercluderentur à caſtris, in
jeciſſet. Inde pavor incuſſus: & fuga paſſim fie
cœpta eſt. minorque cædes fuit, quia propinqu
tas caſtrorum breviorem fugam perculſis feci
Equites enim in tergo hærebant: in tranſverſa l
tera invaſerant cohortes, ſecundis collibus v
nuda ac facili decurrentes. tamen ſupra octo mill
hominum occiſa: ſupra ſeptingentos capti: ſig
militaria novem adempta: elephanti etiam, qu
tum nullus uſus in repentina ac tumultuaria p
gna fuerat, quatuor occiſi, duo capti. Roman
rum ſociorumque ducenti ceciderunt. poſtero
Pœnus quievit. Romanus in aciem copiis educt
poſteaquam neminem ſigna contra efferre vid
ſpolia legi cæſorum hoſtium, & ſuorum corp
collata in unum ſepeliri juſſit. inde inſequenti
continuis diebus aliquot ita inſtitit portis, ut p
pe inferre ſigna videretur: donec Annibal te
vigilia crebris ignibus tabernaculiſque, quæ p

caſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

aſtrorum ad hoſtes vergebat, & Numidis pau-
s, qui in vallo portiſque ſe oſtenderent, relictis,
rofectus Appuliam petere intendit. Vbi illuxit,
cceſſit vallo Romana acies. & Numidæ ex
ompoſito pauliſper in portis ſe valloque oſten-
vere : fruſtratique aliquandiu hoſtes, citatis
quis agmen ſuorum aſſequuntur. Conſul ubi ſi-
ntium in caſtris, & ne paucos quidem qui pri-
a luce obambulaverant, parte ulla cernebant;
uobus equitibus ſpeculatum in caſtra præmiſſis,
oſtquam ſatis tuta omnia eſſe exploratum eſt, in-
rri ſigna juſſit. tantumque ibi moratus, dum
ilites ad prædam diſcurrunt, receptui deinde
cinit, multoque ante noctem copias reduxit.
oſtero die prima luce profectus, magnis itineri-
us famam & veſtigia agminis ſequens, haud
rocul Venuſia hoſtem aſſequitur. Ibi quoque tu-
ultuaria pugna fuit. ſupra duo millia Pœnorum
æſa. Inde nocturnis, montaniſque itineribus
œnus, ne locum pugnandi daret, Metapontum
tiit. Hanno inde (is enim præſidio ejus loci
æfuerat) in Bruttios cum paucis ad exercitum
ovum comparandum miſſus. Annibal copiis
us ad ſuas additis, Venuſiam retro, quibus ve-
rat itineribus, repetit: atque inde Canuſium
ocedit. Nunquam Nero veſtigiis hoſtis abſtite-
t : & Q. Fulvium, quum Metapontum ipſe
oficiſceretur, in Lucanos, ne regio ea ſine præſi-
o eſſet, arceſſierat Inter hæc ab Aſdrubale, poſt- 43
am à Placentiæ obſidione abſceſſit, quatuor
alli equites, duo Numidæ cum literis ad Anni-
alem miſſi, quum per medios hoſtes totam fer-
e longitudinem Italiæ emenſi eſſent, dum Me-
pontum cedentem Annibalem ſequuntur, in-
rtis itineribus Tarentum delati, à vagis per agros
bulatoribus Romanis ad Q. Claudium propræ-

torem deducuntur. Eum primo incertis implicantes reſponſis, ut metus tormentorum admotus fateri vera coegit, edocuerunt; literas ſe ab Aſdrubale ad Annibalem ferre. Cum iis literis, ſicut erant, ſignatis, L. Virginio tribuno militum ducendi ad Claudium conſulem traduntur. duæ ſimul turmæ Samnitium præſidii cauſſa miſſæ. qui ubi ad conſulem pervenerunt, literæque lectæ per interpretem ſunt, & ex captivis percunctatio facta; tum Claudius non id tempus eſſe Reipublicæ ratus, quo conſiliis ordinariis provinciæ ſuæ quiſque finibus per exercitus ſuos cum hoſte deſtinato ab ſenatu, bellum gereret: Audendum ac novandum aliquid improviſum, inopinatum, quod cœptum non minorem apud cives, quam hoſteis, terrorem faceret; perpetratum in magnam lætitiam ex magno metu verteret; literis Aſdrubalis Romam ad ſenatum miſſis, ſimul & ipſe Patres conſcriptos quid paret, edocet, ut quum in Umbria ſe occurſurum Aſdrubal fratri ſcribat; legionem à Capua Romam accerſant: delectum Romæ habeant: exercitum urbanum ad Narniam hoſti opponant. Hæc ſenatui ſcripta. Præmiſſi item per agrum Larinatem, Marrucinum, Frentanum, Prætutianum, qua exercitum ducturus erat, ut omnes ex agris urbibuſque commeatus paratos militi ad veſcendum in viam deferrent, equos jumentaque alia producerent, ut vehiculorum feſſis copia eſſet. Ipſe de toto exercitu civium ſociorumque quod roboris erat, delegit, ſex millia peditum, mille equites: pronuntiat, occupare ſe in Lucanis proximam urbem, Punicumque in ea præſidium velle, ut ad iter parati omnes eſſent. Profectus nocte, flexit in Picenum. Et conſul quidem quantis maximis poterat itineribus, ad collegam ducebat; relicto Q. Catio legato, qui

caſtris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

qis præeſſet. Romæ haud minus terroris ac 44
ltus erat, quam fuerat biennio ante, quum
a Punica objecta Romanis mœnibus portiſ-
fuerant. neque ſatis conſtabat animis, tam
iter conſulis laudarent vituperarentne. Ap-
at (quo nihil iniquius eſt) ex eventu famam
urum. *Caſtra prope Annibalem hoſtem relicta
luce cum exercitu, cui detractum foret omne
roboris, quod floris fuerit: & conſulem in Lu-
oſtendiſſe iter, quum Picenum & Galliam pe-
: caſtra relinquentem nulla alia re tutiora,
errore hoſtis, qui ducem inde atque exercitus
m abiſſe ignoraret. Quid futurum, ſi id palam
& aut inſequi Neronem cum ſex millibus ar-
rum profectum, Annibal toto exercitu velit,
aſtra invadere, prædæ relicta, ſine viribus,
mperio, ſine auſpicio? Veteres ejus belli clades,
nſules proximo anno interfecti terrebant. &
nia accidiſſe, quum unus imperator, unus
tus hoſtium in Italia eſſet: nunc duo bella Pu-
acta, duos ingentes exercitus, duos prope An-
s in Italia eſſe. quippe & Aſdrubalem, pa-
lem Amilcare genitum, æque impigrum du-
per tot in Hiſpania annos Romano exercitum
gemina victoria inſignem, duobus exercitibus
lariſſimis ducibus deletis. nam itineris quidem
ate ex Hiſpania & concitatis ad arma Galli-
tibus, multo magis quam Annibalem ipſum
ri poſſe. quippe in iis locis hunc coegiſſe exerci-
quibus ille majorem partem militum fame, ac
, quæ miſerrima mortis genera ſunt, amiſiſſet.*
ebant etiam periti rerum Hiſpaniæ, *haud
gnoto duce C. Nerone congreſſurum: ſed quem
u impedito deprehenſus forte, haud ſecus quam
m, conſcribendis fallacibus conditionibus pacis
tus eluſiſſet.* Omnia majora etiam vero,

præſidia hoſtium, minora ſua, metu interpr
45 ſemper in deteriora inclinato, ducebant. N
poſtquam jam tantum intervalli ab hoſte fecer
ut detegi conſilium ſatis tutum eſſet, paucis m
tes alloquitur. *Negat ullius conſilium impera-
ris in ſpeciem audacius, reipſa tutius fuiſſe, qu
ſuum. Ad certam eos ſe victoriam ducere. quippe
quod bellum collega non ante, quam ad ſatietat
ipſius peditum atque equitum data ab ſenatu co
fuiſſent, majores, inſtructioreſque quam ſi adv
ſus ipſum Annibalem iret, profectus ſit; eo ip
quantumcunque virium momentum addider
rem omnem inclinaturos. Auditum modo in
(nam ne ante audiretur, daturum operam) alter
conſulem, & alterum exercitum adveniſſe, haud
bium victoriam facturum. Famam bellum confic
& parva momenta in ſpem metumque impel
animos. Gloriæ quidem ex re bene geſta parta
ctum prope omnem ipſos laturos. Semper quod
ſtremum adjectum ſit, id rem totam videri trax
Cernere ipſos, quo concurſu, qua admiratione,
favore hominum iter ſuum celebretur.* Et, hercu
per inſtructa omnia ordinibus virorum mu
rumque undique ex agris effuſorum, inter v
ac preces & laudes ibant, illos præſidia Reipu
cæ, vindices urbis Romæ imperiique appellab
in illorum armis dextriſque ſuam liberorum
ſuorum ſalutem ac libertatem repoſitam eſſe. D
omnes Deaſque precabantur, ut illis fauſtum
felixque pugna, matura ex hoſtibus victoria eſ
damnarenturque ipſi votorum, quæ pro iis ſu
piſſent. Vt quemadmodum nunc ſolliciti pr
querentur eos, ita paucos poſt dies læti ovanti
victoria obviam irent. Invitare inde pro ſe q
que, & offerre & fatigare precibus, ut quæ i
jumentiſque uſui eſſent, ab ſe potiſſimum ſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ent. benigne omnia cumulata dare. Modeſtia
ertare milites, ne quid ultra uſum neceſſarium
umerent: nihil morari, nec ab ſignis abſiſtere
ibum capientes: diem ac noctem ire: vix quod
itis ad naturale deſiderium corporum eſſet, quieti
are. Et ad collegam præmiſſi erant, qui nuntia-
ent adventum, percunctarenturque, clam an pa-
um, interdiu an noctu, venire ſeſe vellet, iiſdem
n aliis conſidere caſtris. Nocte clam ingredi me-
us viſum eſt. Teſſera per caſtra ab Livio conſule 46
ata erat, ut tribunum tribunus, centurio centu-
ionem; eques equitem, pedes peditem acciperet.
eque enim dilatari caſtra opus eſſe, ne hoſtis ad-
entum alterius conſulis ſentiret: & coartatio
urium in anguſto tendentium facilior futura
rat: quod Claudianus exercitus nihil ferme, præ-
r arma, ſecum in expeditionem tulerat. Cete-
um in ipſo itinere auctum voluntariis agmen
at; offerentibus ſeſe ultro; & veteribus militi-
us perfunctis jam militia; & juvenibus, quos
ertatim nomina dantes, ſi quorum corporis ſpe-
es, roburque virium aptum militiæ videbatur,
onſcripſerat. Ad Senam caſtra alterius conſulis
ant: & quingentos inde ferme paſſus Aſdrubal
erat. Itaque quum jam appropinquaret, tectus
ontibus ſubſtitit Nero: ne ante noctem, caſtra
grederetur. Silentio ingreſſi, ab ſui quiſque or-
nis hominibus in tentoria abducti, cum ſumma
nnium lætitia hoſpitaliter excipiuntur. Poſtero
e conſilium habitum, cui & L. Porcius Licinus
ætor affuit. Caſtra juncta conſulum caſtris ha-
bat: & ante adventum eorum, per loca alta du-
ndo exercitum, quum modo inſideret anguſtos
tus, ut tranſitum clauderet, modo ab latere aut
tergo carperet agmen, ludificatus hoſtem om-
bus artibus belli fuerat. is tum in conſilio aderat.

Multorum eo inclinant ſententiæ, ut, dum feſſu via ac vigiliis reficeret militem Nero; ſimul & a noſcendum hoſtem paucos ſibi ſumeret dies, tem pus pugnæ differretur. Nero non ſuadere mod ſed ſumma ope orare inſtitit, *ne conſilium ſuu quod tutum celeritas feciſſet, temerarium moran facerent. Errore (qui non diuturnus futurus eſſe velut torpentem Annibalem, nec caſtra ſua ſine du relicta aggredi, nec ad ſequendum ſe iter intendiſ antequam ſe moveat, deleri exercitum Aſdruba poſſe, redireque in Apuliam. Qui prolatando ſp cium hoſti det, eum & illa caſtra prodere Ann bali, & aperire in Galliam iter; ut per ocium u velit, Aſdrubali conjungatur. Extemplo ſignu dandum, & exeundum in aciem: abutendumq errore hoſtium abſentium, præſentiumque. dum n que illi ſciant cum paucioribus, nec hi cum plu bus & validioribus rem eſſe.* Conſilio dimiſſo, ſ gnum pugnæ proponitur, confeſtimque in acie

47 procedunt. Iam hoſtes ante caſtra inſtructi ſ bant. moram pugnæ attulit, quod Aſdrubal pr vectus ante ſigna cum paucis equitibus, ſcuta v tera hoſtium notavit, quæ ante non viderat, ſtrigoſiores equos. multitudo quoque major ſo ta viſa eſt. Suſpicatus, id quod erat, receptui pr pere cecinit, ac miſit ad flumen, unde aquaba tur: ubi & excipi aliqui poſſent, & notari ocu ſi qui forte aduſtioris coloris, ut ex recenti v eſſent. ſimul circumvehi procul caſtra jubet, ſ culatique, num auctum aliqua parte ſit vallu & ut attendant, ſemel biſne ſignum canat in ſtris. Et quum ordine omnia relata eſſent; caſ nihil aucta errorem faciebant. Bina erant, ſi ante adventum conſulis alterius fuerant: una Livii, altera L. Porcii: neutris quicquam quo tius tenderetur, ad munimenta adjectum. Ill

ve

eterem ducem aſſùetumque Romano hoſti mo-
it; quod ſemel in prætoriis caſtris ſignum, bis in
onſularibus referebant ceciniſſe. duos profecto
onſules eſſe, & quonam modo alter ab Anni-
ale abſceſſiſſet, cura angebat. Minime id quod
rat, ſuſpicari poterat, tantæ rei fruſtratione An-
ibalem eluſum: ut ubi dux, ubi exercitus eſſet,
am quo caſtra collata haberet, ignoraret. Pro-
cto haud mediocri clade abſterritum inſequi
on auſum. magnopere vereri, ne perditis rebus
rum ipſe auxilium veniſſet: Romaniſque ea-
em jam fortuna in Italia, quæ in Hiſpania eſſet.
nterdum, literas ſuas ad eum non perveniſſe, cre-
ere: interceptiſque iis, conſulem ad ſeſe oppri-
endum acceleraſſe. His anxius curis, extinctis
nibus, vigilia prima dato ſigno, ut taciti vaſa
olligerent, ſigna ferri juſſit. In trepidatione &
octurno tumultu duces, parum intente aſſervati,
ter in deſtinatis jam inde ante animo latebris
bſedit, alter per vada nota Metaurum flumen
anavit: ita deſertum à ducibus agmen, primo
r agros palatur; feſſique aliquot ſomno ac vigi-
s ſternunt corpora paſſim, atque infrequentia
linquunt ſigna. Aſdrubal, dum lux viam oſten-
eret, ripa fluminis ſigna ferri jubet. & per tor-
oſi amnis ſinus flexuſque errorem volvens haud
ultum proceſſit; ubi prima lux tranſitum op-
ortunum oſtendiſſet, tranſiturus. ſed quum,
uantum mare abſcedebat, tanto altioribus coer-
ntibus amnem ripis, non inveniret vada; diem
rendo, ſpatium dedit ad inſequendum ſeſe hoſti.
ero primum cum omni equitatu advenit. Por- 48
us deinde aſſecutus cum levi armatura. Qui
um feſſum agmen carperent ab omni parte in-
rſarentque, & jam omiſſo itinere, quod fugæ
mile erat, caſtrametari Pœnus in tumulo ſuper
flumi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

fluminis ripam vellet; advenit Livius peditu omnibus copiis, non itineris modo, ſed ad co ſerendum extemplo prœlium inſtructis, armati que. Sed ubi omnes copias conjunxerunt, directa que acies eſt; Claudius dextro in cornu, Livi ab ſiniſtro pugnam inſtruit: media acies præto tuenda datur. Aſdrubal omiſſa munitione caſtr rum, poſtquam pugnandum vidit, in prima ac ante ſigna elephantos conlocat. circa eos lævo cornu adverſus Claudium Gallos opponit; hau tantum eis fidens, quantum ab hoſte timeri e credebat. ipſe dextrum cornu adverſus M. Liviu ſibi, atque Hiſpanis (& ibi maxime in vetere m lite ſpem habebat) ſumpſit. Ligures in medio po elephantos poſiti; ſed longior quam latior aci erat. Gallos prominens collis tegebat. Ea fron quam Hiſpani tenebant, cum ſiniſtro Roman rum cornu concurrit. dextra omnis acies ext prœlium eminens ceſſabat. collis oppoſitus arc bat, ne aut à fronte, aut ab latere aggrederentu Inter Livium, Aſdrubalemque ingens contractu certamen erat, atroxque cædes utrimque edeb tur. ibi duces ambo, ibi pars major peditum equ tumque Romanorum: ibi Hiſpani, vetus mil perituſque Romanæ pugnæ, & Ligures; durum armis genus. eodem verſi elephanti, qui prim impetu turbaverant anteſignanos, & jam ſig moverant loco: deinde, creſcente certamine clamore, impotentius jam regi, & inter duas aci verſari, velut incerti quorum eſſent; haud diſ militer navibus ſine gubernaculo vagis. Claudiu *Quid ergo præcipiti curſu tam longum iter emen ſumus?* clamitans militibus, quum in adverſu collem fruſtra ſigna erigere conatus eſſet; po quam ea regione penetrari ad hoſtem non videb poſſe; cohortes aliquot ſubductas è dextro corn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ni ſtationem magis ſegnem quam pugnam futu-
m cernebat, poſt aciem circumducit. & non
oſtibus modo, ſed etiam ſuis inopinantibus in ſi-
ſtrum hoſtium latus incurrit: tantaque celeritas
it, ut quum oſtendiſſent ſe ab latere, mox in
rga jam pugnarent. Ita ut omnibus partibus ab
onte, ab latere, ab tergo, trucidarentur Hiſpani
gureſque: & ad Gallos jam cædes pervenerat.
i minimum certaminis fuit. nam & pars magna
ſignis aberant. nocte dilapſi, ſtratique ſomno
ſſim per agros: & qui aderant, itinere ac vigi-
s feſſi, intolerantiſſima laboris corpora, vix
ma humeris geſtabant. Et jam diei medium
it, ſitiſque & calor hianteis, cædendos capien-
ſque affatim præbebat. Elephanti plures ab ip- 49
rectoribus quam ab hoſte interfecti. fabrile
alprum cum malleo habebant, id, ubi ſævire bel-
æ ac ruere in ſuos cœperant, magiſter inter au-
positum, ipſo articulo in quo jungitur capiti
rvix, quanto maximo poterat, ictu adigebat. Ea
lerrima via mortis in tantæ molis bellua inven-
erat, ubi regendi ſpem viciſſet. primuſque id
ſdrubal inſtituerat, dux quum ſæpe alias memo-
bilis, tum illa præcipue pugna. Ille pugnantes
rtando, pariterque obeundo pericula, ſuſtinuit:
e feſſos, abnuenteiſque tædio & labore, nunc
ecando nunc caſtigando, accendit: ille fugien-
revocavit, omiſſamque pugnam aliquot locis
ſtituit. poſtremo, quum haud dubie fortuna
oſtium eſſet, ne ſupereſſet tanto exercitui ſuum
omen ſecuto, concitato equo ſe in cohortem
omanam immiſit. Ibi ut patre Amilcare & An-
bale fratre dignum erat, pugnans cecidit. Num-
am eo bello, una acie tantum hoſtium interfe-
um eſt, redditaque æqua Cannenſi clades, vel
cis vel exercitus interitu videbatur. Quinqua-
ginta

ginta ſex millia hoſtium occiſa: capta quinc
millia & quadringenti: præda alia magna tu
omnis generis, tum auri etiam argentique. (
vium etiam Romanorum, qui capti apud hoſ
erant, ſupra quatuor millia capitum recepta.
ſolatii fuit pro amiſſis eo prœlio militibus. Na
haudquaquam incruenta victoria fuit: octo fer
millia Romanorum, ſociorumque occiſa. Adc
que etiam victores ſanguinis cædiſque ceperat
tias, ut poſtero die, quum eſſet nunciatum Liv
conſuli, Gallos Ciſalpinos, Ligureſque, qui ai
prœlio non affuiſſent, aut inter cædem effugiſſe
uno agmine abire ſine certo duce, ſine ſignis, ſi
ordine ullo aut imperio: poſſe, ſi una equitum
mittatur, omnes deleri; *Superſint*, inquit, *alic*
50 *nuncii, & hoſtium cladis, & noſtræ virtutis.* Ne
ea nocte, quæ ſecuta eſt pugnam, citatiore qua
inde venerat agmine, die ſexto ad ſtativa ſua atc
ad hoſtem pervenit. Iter ejus frequentia mino
quia nemo præceſſerat nuncius, lætitia vero ta
ta, vix ut compotes mentium præ gaudio eſſe
celebratum eſt. Nam Romæ neuter animi habi
ſatis dici enarrarique poteſt: nec quo incerta e
ſpectatione eventus civitas fuerit, nec quo vict
riæ famam acceperit. Numquam per omnes di
ex quo Claudium conſulem profectum fama
tulit, ab orto ſole ad occidentem, aut ſenat
quiſquam à curia atque à magiſtratibus abſceſſ
aut populus è foro. Matronæ, quia nihil in ip
opis erat, in preces obteſtationeſque verſæ; p
omnia delubra vagæ ſuppliciis votiſque fatiga
Deos. Tam ſolicitæ ac ſuſpenſæ civitati, fa
incerta primo accidit: duos Narnienſes equites
caſtra, quæ in faucibus Vmbriæ oppoſita erai
veniſſe ex prœlio nunciantes, cæſos hoſtes.
primo magis auribus quam animis id acceptu

era

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ut majus lætiuſque , quam quod mente cape-
aut ſatis credere poſſent : & ipſa celeritas fidem
pediebat , quod biduo ante pugnatum diceba-
Literæ deinde ab L. Manlio Acidino miſſæ
caſtris afferuntur de Narnienſium equitum ad-
tu. Eæ literæ per forum ad tribunal Prætoris
e, ſenatum curia exciverunt : tantoque certa-
ne ac tumultu populi ad fores curiæ concurſum
ut adire nuncius non poſſet , traheretürque à
cunctantibus, vociferantibuſque , ut in roſtris,
ſquam in ſenatu , literæ recitarentur. tandem
moti , & coerciti à magiſtratibus : diſpenſa-
ne lætitia inter impotentes ejus animos potuit.
enatu primum , deinde in concione literæ re-
tæ ſunt : & pro cujuſque ingenio aliis jam cer-
gaudium , aliis nulla ante futura fides erat,
m legatos conſulum , vel literas audiſſent. Ip- 51
deinde appropinquare legatos allatum eſt. tum
nvero omnis ætas currere obviam ; primus
q; oculis auribuſque haurire tantum gaudium
entes. ad Milvium uſque pontem continens
en pervênit. Legati erant , L. Veturius Phi-
P. Licinius Varus , Q. Cæcilius Metellus. cir-
fuſi omnis generis hominum frequentia in
m pervenerunt ; quum alii ipſos , alii comites
m , quæ acta eſſent , percunctarentur, & ut
que audierat, exercitum hoſtium , imperato-
que occiſum , legiones Romanas incolumes,
os conſules eſſe ; extemplo aliis porro imper-
nt gaudium ſuum. Quum ægre in curiam
entum eſſet ; multo ægrius ſummota turba ne
ibus miſceretur,literæ in ſenatu recitatæ ſunt.
traducti in concionem legati. L. Veturius
s recitatis,ipſe planius omnia,quæ acta erant,
ſuit ; cum ingenti aſſenſu : poſtremo etiam
ore univerſæ concionis , quum vix gaudium

animis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

animis caperent. Diſcurſum inde, ab aliis ci- templa Deûm, ut grates agerent; ab aliis dom- ut conjugibus liberiſque tam lætum nuncium i- pertirent. Senatus, quod M. Livius, & C. Cl- dius conſules, incolumi exercitu, ducem hoſti- legioneſque occidiſſent, ſupplicationem in- duum decrevit. eam ſupplicationem C. Hoſti- prætor pro concione edixit; celebrataque à v- fœminiſque eſt. Omnia templa per totum- duum æqualem turbam habuere: quum matre- ampliſſima veſte cum liberis, perinde ac ſi de- latum foret, omni ſolutæ metu, Deis immor- bus grates agerent. Statum quoque civitatis e- ctoria movit: ut jam inde haud ſecus quam in- ce, res inter ſe contrahere, vendendo, emen- mutuum dando, argentum creditum ſolver- auderent. C. Claudius conſul quum in caſtr- diſſet, caput Aſdrubalis, quod ſervatum cum- attulerat; projici ante hoſtium ſtationes, capti- que Afros vinctos, ut erant, oſtendi, duos e- ex iis ſolutos ire ad Annibalem, & expromere- acta eſſent, juſſit. Annibal tanto ſimul pub- familiarique ictus luctu; agnoſcere ſe fortu- Carthaginis, fertur dixiſſe: caſtriſque inde m- ut omnia auxilia, quæ diffuſa latius tueri non- terat, in extremum Italiæ angulum Bruttios, c- traheret; & Metapontinos, civitatem univer- excitos ſedibus ſuis, & Lucanorum, qui ſu- tionis erant, in Bruttium agrum traduxit.

EPITOME

LIBRI XXVIII.

RES in Hiſpania proſpere geſtæ à Sullano Sc- nis legato, & ab L. Scipione fratre adv-

Pa-

nos, à Sulpitio Proconſule, & ab Attalo Rege
e adverſus Philippum regem Macedonum pro
tolis, referuntur. Quum M. Livio, & Claudio
roni conſulibus triumphus decretus eſſet; Livius,
in provincia ſua rem geſſerat, quadrigis inve-
eſt: Nero qui in collegæ provinciam, ut victo-
m ejus adjuvaret, venerat, equo eſt ſecutus. &
oc habitu plus gloriæ reverentiæque habuit. nam
lus in bello, quam collega, fecerat. Ignis in æde
æ negligentia virginis, quæ non cuſtodierat, ex-
tus eſt: virgo caſa eſt flagro. P. Scipio in Hi-
ia cum Pœnis debellavit, decimoquinto anno
belli, anno quinto poſtquam ierat: excluſiſque
tum poſſeſsione ejus hoſtibus, Hiſpaniam rece-
& à Tarracone in Africam ad Syphacem regem
midarum, duobus navigiis tranſvectus, fœdus
xit. Aſdrubal Giſgonis, ibi cum eo in eodem lecto
buit. Munus gladiatorium in honorem patris
uique Carthagini Novæ dedit: non ex gladia-
bus, ſed ex iis qui aut in honorem ducis, aut ex
ocatione in certamen deſcendebant: in quo Re-
fratres de regno ferro contenderunt. Quum
apa urbs ab Romanis oppugnaretur; oppidani
ros & conjuges rogo extructo occiderunt, & ſe
per præcipitaverunt. Ipſe Scipio dum gravi
bo implicitus eſſet, ſeditionem in parte exerci-
motam, confirmatus diſcuſsit: rebellanteſque
aniæ populos coegit in deditionem venire. Et
citia facta eſt cum Maſaniſſa rege Numidarum,
illi auxilium, ſi in Africam trajeciſſet, polli-
tur: cum Gaditanis quoque poſt diſceſſum inde
onis. cui ex Carthagine ſcriptum erat, ut in
iam trajiceret. Romam reverſus, conſulque
tus. Africam provinciam petenti, contradi-
Q. Fabio Maximo, Sicilia data eſt: permiſ-
que ut in Africam trajiceret, ſi ex republ.
eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

eſſe cenſeret. Mago Amilcaris filius à minore B[...] leari inſula, ubi hiemarat, in Italiam trajecit.

1 QVUM tranſitu Aſdrubalis, qua[...] tum in Italiam declinaverat bel[...] tantum levatæ Hiſpaniæ viderentu[...] renatum ibi ſubito par priori bell[...] eſt. Et Hiſpanias ea tempeſtate [...] habebant Romani, Pœnique. Aſdrubal Giſgo[...] filius ad Oceanum penitus, Gadeiſque conce[...] rat. Noſtri maris ora, omniſque ferme Hiſpan[...] qua in orientem vergit, Scipionis ac Romanæ [...] tionis erat. Novus imperator Hanno in loc[...] Barchini Aſdrubalis novo cum exercitu ex Afr[...] tranſgreſſus, Magonique junctus, quum in Ce[...] beria, quæ media inter duo maria eſt, brevi m[...] gnum hominum numerum armaſſet; Scipio [...] verſus eum M. Sullanum cum decem millibus [...] ditum, equitibus quingentis, miſit. Sulla[...] quantis maximis potuit itineribus, (impedieb[...] autem & aſperitates viarum, & anguſtiæ ſaltib[...] crebris, ut pleraque Hiſpaniæ ſunt, incluſæ) [...] men non ſolum nuncios, ſed etiam famam adv[...] tus ſui prægreſſus, ducibus indidem ex Celtibe[...] transfugis ad hoſtem pervênit. Eiſdem aucto[...] bus compertum eſt quum decem circiter millia [...] hoſte abeſſent, bina caſtra circa viam, qua ire[...] eſſe: læva Celtiberos, novum exercitum ſu[...] novem millia hominum, dextra Punica ten[...] caſtra. hæc ſtationibus, vigiliis, omni juſta m[...] tari cuſtodia tuta & firma eſſe: illa altera ſol[...] neglectaque, ut barbarorum & tyronum, & r[...] nus timentium, quod in ſua terra eſſent. Ea pr[...] aggredienda ratus Sullanus, ſigna quam maxi[...] ad lævam jubebat ferri, necunde ab ſtationi[...] Punicis conſpiceretur. ipſe præmiſſis ſpeculato[...]

b[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

…ato agmine ad hoſtem pergit. Tria millia 2
…berat, quum haud dum quiſquam hoſtium
…. confragoſa loca, & obſita virgultis tene-
…lles. Ibi in cava valle, atque ob id occul-
…ſidere militem, & cibum capere jubet. in-
…peculatores, transfugarum dicta affirman-
…erunt. Tum ſarcinis in medium conjectis,
…omani capiunt: acieque juſta in pugnam
…. Mille paſſuum aberant, quum ab hoſte
…ti ſunt, trepidarique repente cœptum. Ma-
…aſtris, citato equo ad primum clamorem
…ultum advehitur. Erant autem in Celtibe-
…exercitu quatuor millia ſcutatorum & du-
…quites, hanc juſtam legionem (& id ferme
…erat) in prima acie locat: ceteros, levem
…ram, in ſubſidiis poſuit. Quum ita inſtru-
…iceret caſtris, vixdum in egreſſos valle Ro-
…la conjecerunt. Subſidunt Hiſpani adver-
…ſa tela ab hoſte, inde ad mittenda ipſi con-
…: quæ quum Romani conferti, ut ſolent,
…excepiſſent ſcutis; tum pes cum pede col-
…: gladiis geri res cœpta eſt. Cæterum aſpe-
…corum, & Celtiberis, quibus in prœlio
…are mos eſt, velocitatem inutilem facie-
…haud iniqua eadem erat Romanis ſtabili
…aſſuetis; niſi quod anguſtiæ & internata
…ordines dirimebant: & ſinguli binique,
…m paribus, conſerere pugnam cogebantur.
…d fugam impedimento hoſtibus erat, id ad
…eos, velut vinctos, præbebat. Et jam fer-
…ibus ſcutariis Celtiberorum interfectis,
…atura, & Carthaginienſes, qui ex alteris
…ubſidio venerant, perculſi cædebantur.
…id amplius millia peditum, & equitatus
…vix inito prœlio, cum Magone effugerunt.
…alter imperator cum eis qui poſtremi jam
profli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

proſligato prœlio advenerant, vivus capitur.
gonem fugientem equitatus ferme omnis, & q
veterum peditum erat ſecuti, decimo die in G
tanam provinciam ad Aſdrubalem pervener
Celtiberi novus miles, in proximas dilapſi ſil
inde domos diffugerunt. Peropportuna victo
nequaquam tantum jam conflatum bellum, q
ta futuri materia belli (ſi licuiſſet eis, Celtib
rum gente excita, & alios ad arma ſolicitare
pulos) oppreſſa erat. Itaque collaudato ben
Sullano, Scipio ſpem debellandi, ſi nihil eam
cunctando moratus eſſet, nactus, ad id, quod
quum belli erat, in ultimam Hiſpaniam adv
Aſdrubalem pergit. Pœnus quum caſtra tum
ad ſociorum animos in Bætica continendos
de haberet, ſignis repente ſublatis, fugæ m
quam itineris modo, penitus ad Oceanum &
deis ducit. Ceterum quoad continuiſſet ex
tum, propoſitum bello ſe fore ratus, ante
freto Gades trajiceret, exercitum omnem p
in civitates dimiſit, ut & muris ſe ipſi & a
3 muros tutarentur. Scipio ubi animadvertit,
patum paſſim bellum, & circumferre ad ſin
urbes arma, diutini magis quam magni eſſe o
retro vertit iter. ne tamen hoſtibus eam reli
ret regionem, L. Scipionem fratrem cum d
millibus peditum, & mille equitum, ad o
gnandam opulentiſſimam in iis locis urbem
ringin barbari appellabant, mittit. Sita in M
ſum finibus eſt, Hiſpanæ gentis. ager frugife
gentum etiam incolæ fodiunt. ea arx fuit A
bali; ad excurſiones circa in mediterraneos
los faciendas. Scipio caſtris prope urbem p
prius quam circumvallaret urbem, miſit ad
tas qui ex propinquo alloquio animos tent
ſuaderentque, ut amicitiam potius quam vi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

...it Romanorum. Vbi nihil pacati reſpon... foſſà duplicique vallo circumdata urbe, ...parteis exercitum dividit: ut una ſemper ...etis interim duabus, oppugnaret. Prima ...a adorta oppugnare eſt, atrox ſane & an...lium fuit: non ſubire, non ſcalas ferre ad ...ræ incidentibus telis facile erat. & jam ...erant ad murum ſcalas, alii furcis ad id... ...ctis detrudebantur, in alios lupi ſuperne ...ecti, ut in periculo eſſent, ne ſuſpenſi in ... extraherentur. quod ubi animadvertit ...imia paucitate ſuorum exæquatum certa...., & jam eo ſuperare hoſtem, quod ex mu...ret; duabus ſimul partibus, prima recep...n eſt aggreſſus. Quæ res tantum pavoris ...ſſis jam cum primis pugnando, ut & op...œnia repentina fuga deſererent: & Puni...ſidium metu, ne prodita urbs eſſet, reli...onibus in unum locum ſe colligeret. Ti...e oppidanos inceſſit, ne, ſi hoſtis urbem ... ſine diſcrimine, Pœnus an Hiſpanus eſ...i paſſim cæderentur. itaque patefacta re...rta, frequentes ex oppido ſeſe ejecerunt; ...: ſe tenentes ne tela procul conjicerentur: ...udas oſtentantes, ut gladios abjeciſſe ap...d utrum parum ex intervallo ſit conſpe... dolus aliquis ſuſpectus fuerit, incomper... Impetus hoſtilis in transfugas factus: ..., quam adverſa acies, cæſi. Eademque ...na infeſta in urbem illata: & aliis ...ti...ibus dolabriſque cædebantur & refringe...ortæ, & ut quiſque intraverat eques, ad ...ccupandum (ita enim præceptum erat) ...uo pergebat. Additum erat & triariorum ...æſidium. legionarii ceteram partem urbis ...nt: direptione & cæde obviorum, niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

qui armis ſe tuebantur, abſtinuerunt. Car[illegible]
nienſes omnes in cuſtodiam dati ſunt: o[illegible]
norum quoque trecenti ferme, qui clauſeran[illegible]
tas. ceteris traditum oppidum, ſuæ reddit[illegible]
Cecidere in urbis ejus oppugnatione hoſtiu[illegible]
millia ferme, Romanorum haud plus nona[illegible]
4 Læta & ipſis qui rem geſſere, urbis ejus exp[illegible]
tio fuit: & imperatori ceteroque exercitui [illegible]
ſum adventum ſuum, ingentem turbam ca[illegible]
rum præ ſe agentes, fecerunt. Scipio colla[illegible]
fratre, quum quanto poterat verborum ho[illegible]
Carthagini ab ſe captæ, captam ab eo O[illegible]
æquaſſet, quia & hiems inſtabat, ut nec [illegible]
Gades, nec disjectum paſſim per provincia[illegible]
ercitum Aſdrubalis conſectari poſſet; in c[illegible]
rem Hiſpaniam omnes ſuas copias reduxi[illegible]
miſſiſque in hiberna legionibus, L. Scipion[illegible]
tre Romam miſſo, & Hannone hoſtium in[illegible]
tore, ceteriſque nobilibus captivis, ipſe Ta[illegible]
nem conceſſit. Eodem anno claſſis Roma[illegible]
M. Valerio Lævino proconſule ex Sicilia i[illegible]
cam tranſmiſſa in Vticenſi Carthaginie[illegible]
agro late populationes fecit. extremis [illegible]
Carthaginienſium circa ipſa mœnia Vticæ, [illegible]
actæ ſunt. Repetentibus Siciliam claſſis [illegible]
(ſeptuaginta erant longæ naves) occurrit. [illegible]
& ſeptem naves ex iis captæ ſunt, quatuor [illegible]
merſæ. cætera fuſa ac fugata claſſis. Terra[illegible]
que victor Romanus cum magna omnis [illegible]
præda Lilybæum repetit. Toto inde mari [illegible]
hoſtium navibus, magni commeatus fru[illegible]
5 Romam ſubvecti. Principio æſtatis ejus, q[illegible]
ſunt geſta, P. Sulpicius proconſul, & Attal[illegible]
quum Æginæ (ſicut ante dictum eſt) hibern[illegible]
Lemnum inde claſſe juncta Romanæ quin[illegible]
viginti quinqueremes, regiæ quinque & tr[illegible]

ſmiſerunt. Et Philippus, ut, ſeu terra ſeu mari
iam eundum hoſti foret, paratus ad omnes
atus eſſet, ipſe Demetriadem ad mare deſcen-
Lariſſam diem ad conveniendum exercitui
it. Vndique ab ſociis legationes Demetriadem
amam regis convenerunt. Suſtulerant enim
nos Ætoli, quum ab Romana ſocietate, tum
Attali adventum: finitimoſque depopulaban-
nec Acarnanes ſolum Bœotique, & qui Eu-
m incolunt, in magno metu erant: ſed Achæi
que; quod ſuper Ætolicum bellum Machani-
etiam Lacedæmonius tyrannus haud procul
vorum fine poſitis caſtris terrebat. hi omnes
quiſque urbibus, quæ pericula terra marique
enderentur, memorantes, auxilia regem ora-
. Nec ex regno quidem ipſius tranquillæ nun-
antur res. & Scerdiletum, Pleuratumque mo-
eſſe, & Thracum maxime Mædos, ſi quod
inquum bellum regem occupaſſet, proxima
edoniæ incurſuros. Bœoti quidem ipſi, &
iores Græciæ populi, Thermopylarum ſal-
ubi anguſtæ fauces coartant iter, foſſa vallo-
intercludi ab Ætolis nunciabant, ne tranſi-
ad ſociorum urbes tuendas Philippo darent.
egnem ducem tot excitare tumultus circum-
poterant. Legationes dimittit: pollicitus,
t tempus ac res ſe daret, omnibus laturum
ium. in præſentia, quæ maxime urgebat res,
rethum præſidium urbi mittit, unde allatum
Attalum ab Lemno claſſe tranſmiſſa omnem
urbem agrum depopulatum. Polyphantum
modica manu in Bœotiam, Menippum item
dam ex regiis ducibus cum mille peltatis
a cetræ haud diſſimilis eſt) Chalcidem mit-
dditi quingenti Agrianum; ut omnes Inſulæ
tueri poſſent. ipſe Scotuſam eſt profectus:
eodem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

eodemque ab Lariſſa Macedonum copias trad
juſſit. Eo nunciatum eſt, concilium Ætolis He
cleam indictum, regemque Attalum, ad con
tandum de ſumma belli, venturum. Hunc conv
tum ut turbaret ſubito adventu, magnis itineri
Heracleam duxit. & concilio quidem dimiſſo j
venit: ſegetibus tamen, quæ jam prope matur
tem erant, maxime in ſinu Æniano evaſtatis, S
tuſam copias reducit. Ibi exercitu omni relic
cum cohorte regia Demetriadem ſeſe recipit. I
ut ad omnes hoſtium motus poſſet occurre,
etiam in Phocidem, atque Eubœam, & Pep
thum mittit, qui loca alta eligerent, unde ei
ignes apparerent. ipſe in Tiſæo (mons eſt in-
titudinem ingentem cacuminis editi) ſpecu
poſuit: ut ignibus procul ſublatis ſignum, ubi
molirentur hoſtes, momento temporis accip
Romanus imperator, & Attalus rex à Pepar
Nicæam trajecerunt. inde claſſem in Eubœan
urbem Oreum tranſmittunt: quæ ab Demetr
ſinu Chalcidem & Euripum petenti ad læv
prima urbium Eubœæ poſita eſt. Ita inter A
lum ac Sulpicium convenit, ut Romani à n
6 regii à terra oppugnarent. Quatriduo poſtq
appulſa claſſis eſt, urbem aggreſſi ſunt. id ten
occultis cum Platore, qui à Philippo præpo
urbi erat, colloquiis abſumptum eſt. Duas a
urbs habet, unam imminentem mari: alter
urbis medio eſt. cuniculo inde via ad mare d
quam à mari turris quinque tabulatorum, e
gium propugnaculum claudebat. Ibi primo a
ciſſimum contractum eſt certamen, & turre
ſtructa omni genere telorum, & tormentis
chiniſque ad oppugnandam eam ex navibus
poſitis. Quum omnium animos oculoſqu
certamen avertiſſet, porta maritimæ arcis Pl

Ro

manos accepit, momentoque arx occupata eſt. ...pidani pulſi inde in mediam urbem ad alteram ...dere arcem. Et ibi poſiti erant, qui fores portæ ...cerent. ita excluſi in medio cæduntur capiun...que. Macedonum præſidium conglobatum ...arcis muro ſtetit; nec fuga effuſe petita, nec ...inaciter prœlio inito. Eos Plator venia à Sul...o impetrata in naves impoſitos ad Demetrium ...niotidis expoſuit: ipſe ad Attalum ſe recepit. ...picius tam facili ad Oreum ſucceſſu elatus, ...lcidem inde protinus victrici claſſe petit. ubi ...d quaquam ad ſpem eventus reſpondit. Ex pa... utrimque coactum in anguſtias mare, ſpe... intuenti primo gemini portus in ora duo ...præbuerit: ſed haud facile alia infeſtior claſſi ...o eſt. nam & venti ab utriuſque terræ præaltis ...tibus, ſubiti ac procelloſi ſe dejiciunt, & fre... ipſum Euripi non ſepties die, ſicut fama fert, ...oribus ſtatis reciprocat: ſed temere in mo... venti nunc huc nunc illuc verſo mari, velut ...te præcipiti devolutus torrens rapitur. ita ...nocte nec die quies navibus datur. Quum ...m tam infeſta ſtatio accepit, tum & oppidum ...arte clauſum mari, alia ab terra egregie mu...n, præſidioque valido firmatum, & præcipue ...ræfectorum principumque, quæ fluxa & va...ud Oreum fuerat, ſtabile atque inexpugna...uit. Id prudenter, ut in temere ſuſcepta re, ...anus fecit, quod circumſpectis difficultati...ne fruſtra tempus tereret, celeriter abſtitit in...o, claſſemque inde ad Cynum Locridis (em...m id eſt Opuntiorum) urbis mille paſſuum ...i ſitæ, trajecit. Philippum & ignes ab Oreo ...monuerant, ſed ſerius Platoris fraude è ſpe...lati: & impari maritimis viribus, haud fa...rat in Inſulam claſſi acceſſus. ita res per cun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ctationem omiſſa. Ad Chalcidis auxilium u
ſignum accepit, impigre eſt motus. nam & ip
Chalcis, quanquam ejuſdem Inſulæ urbs eſt, t
men adeo arcto interſcinditur freto, ut ponte co
tinenti jungatur, terraque aditum faciliorem qua
mari habeat. igitur Philippus dejecto præſidi
fuſisque Ætolis, qui ſaltum Thermopylarum i
ſidebant, quum ab Demetriade Scotuſam, in
de tertia vigilia profectus, trepidos hoſtes He
cleam compuliſſet, ipſe uno die Phocidis Elatia
millia amplius ſexaginta contendit. Eodem fer
die ab Attalo rege Opuntiorum urbs capta dirip
batur. conceſſerat eam prædam regi Sulpiciu
quia Oreum paucos ante dies ab Romano mili
ex partibus regiis, direptum fuerat. Romana cl
ſis Oreum ſeſe receperat, & Attalus ignarus
ventus Philippi, pecuniis à principibus exigen
terebat tempus. adeoque improviſa res fuit, ut
Cretenſium quidam forte pabulatum ab urbe l
gius progreſſi, agmen hoſtium procul con
xiſſent, opprimi potuerit. Attalus inermis at
incompoſitus, curſu effuſo mare ac naves petit.
molientibus ab terra naves Philippus ſuperve
tumultumque etiam ex terra nauticis præbuit.
de Opuntem rediit, Deos hominesque accuſa
quod tantæ rei fortunam ex oculis prope rap
amiſiſſet. Opuntii quoque ab eadem ira increp
quod quum trahere obſidionem in adven
ſuum potuiſſent, viſo ſtatim hoſte prope in
luntariam deditionem conceſſiſſent. Compo
circa Opuntem rebus, Toronem eſt profectus
Attalus primo Oreum ſe recepit. inde quum f
accidiſſet, Pruſiam Bithyniæ regem in fines r
ſui tranſgreſſum, omiſſis Romanis rebus, a
Ætolico bello, in Aſiam trajecit. Et Sulpi
Æginam claſſem recipit, unde initio veris pr

us erat. Haud majore certamine quam Opun-
m Attalus ceperat, Philippus Toronem cepit.
ıcolebant urbem eam profugi ab Thebis Phtio-
cis. urbe ſua capta à Philippo, quum in fidem
ἔtolorum perveniſſent, ſedem eis Ætoli eam de-
rant, urbis vaſtatæ ac deſertæ priore ejuſdem
nilippi bello. Tum ab Torone, ſicut paulo ante
ctum eſt, recepta profectus, Tritonon, & Dry-
as, Doridis parva atque ignobilia oppida cepit.
de Elatiam, juſſis ibi ſe opperiri Ptolemæi Rho-
orumque legatis, venit. quum de finiendo Æto-
o bello ageretur (affuerant enim legati nuper
eracleæ concilio Romanorum Ætolorumque)
ıncius affertur, Machanidam, Olympiorum
lenne ludicrum paranteis Eleos, aggredi ſta-
iſſe. Prævertendum id ratus, legatis cum beni-
o reſponſo dimiſſis; ſe neque cauſſam ejus belli
iſſe; nec moram (ſi modo æqua & honeſta con-
ione liceat) paci facturum; cum expedito ag-
ne profectus per Bœotiam, Megaram, atque
le Corinthum deſcendit. unde commeatibus
nptis, Phliunta Pheneumque petit. Et jam cum
ræam veniſſet, audito, Machanidam fama ad-
ıtus ſui territum refugiſſe Lacedæmonem,
ium ſe ad concilium Achæorum recepit: ſi-
l claſſem Punicam, ut mari quoque aliquid
ſſet, accitam, ibi ratus ſe inventurum. Paucis
e diebus in Phoceas trajecerant Pœni: inde
tus Acarnanum petierant, quum ab Oreo pro-
um Attalum Romanoſque audiſſent; veriti ne
e iretur, & intra Rhium (fauces eæ ſunt Co-
hii ſinus) opprimerentur. Philippus mœrebat 8
dem & angebatur, quum ad omnia ipſe raptim
, nulli tamen ſe rei in tempore occurriſſe, &
entem omnia ex oculis eluſiſſe celeritatem
n fortunam. In concilio tamen diſſimulans

ægritudinem, elato animo diſſeruit: *teſtatus Deos homineſque, ſe nulli loco, nec tempori defuiſſe, quin ubi hoſtium arma concrepuiſſent, eo quanta maxima poſſet celeritate contenderet: ſed vix rationem iniri poſſe, utrum ab ſe audacius, an fugacius ab hoſtibus geratur bellum. Sic ab Opunte Attalum, ſic Sulpicium à Chalcide, ſic eis ipſis diebus Machanidam è manibus ſuis elapſum. Sed non ſemper felicem eſſe fugam: nec pro difficili id bellum habendum, in quo, ſi modo congreſſus cum hoſtibus ſis, viceris. Quod primum eſſet, confeſſionem ſe hoſtium habere, nequaquam pares eſſe eos ſibi: brevi & victoriam haud dubiam habiturum, nec meliore eventu eos ſecum quam ſpe pugnaturos.* Læti regem ſocii audierunt. Reddidit inde Achæis Heræam & Triphyliam. Alipheram autem Megalopolitis, quod ſuorum fuiſſe finium ſatis probabant, reſtituit. inde navibus acceptis ab Achæis (erant auten tres quadriremes, & biremes totidem) Anticy ram trajecit. inde quinqueremibus ſeptem, & lem bis viginti amplius, quos ut adjungeret Carthagi nienſium claſſi, miſerat in Corinthium ſinum profectus ad Erythras Ætolorum, quæ prope Eu palium ſunt, exſcenſionem fecit. Haud fefellit Æ tolos: nam hominum quod aut in agris, aut i propinquis caſtellis Potidaniæ ac Apolloni fuit, in ſilvas monteſque refugit. Pecora, quæ ir ter feſtinationem abigi nequiverant, ſunt direp & in naves compulſa. Cum his ceteraque præd Nicia prætore Achæorum Ægium miſſo, qui Corinthum petiſſet, pedeſtres inde copias p Bœotiam terra duci juſſit. ipſe à Cenchreis pr ter Atticen ſuper Sunium navigans, inter medi prope hoſtium claſſes, Chalcidem pervenit. ind collaudata fide ac virtute, quod neque timor, n que ſpes flexiſſent eorum animos; hortatuſq

i

n poſterum, ut eadem conſtantia permanerent in ocietate, ſi ſuam quam Oritanorum atque Opon-orum fortunam mallent; ab Chalcide Oreum avigat, principumque iis, qui fugere capta urbe, uam ſe Romanis tradere, maluerant, ſumma re-um & cuſtodia urbis permiſſa: ipſe Demetria-em ab Eubœa, unde primò ad opem ferendam ociis profectus erat, trajecit. Caſſandreæ deinde entum navium longarum carinis poſitis, contra-taque ad effectum ejus operis & multitudine fa-rorum navalium, quia res in Græcia tranquillas e profectio Attali fecerat, & in tempore labo-antibus ſociis latum ab ſe auxilium, retro in re-num conceſſit, ut Dardanis bellum inferret. Ex- 9
remo æſtatis ejus, qua hæc in Græcia ſunt geſta, uum Q. Fabius Maximus pater legatus ab M. Li-io conſule Romam ad ſenatum miſſus nunciaſ-et, conſulem ſatis præſidii Galliæ provinciæ cre-ere L. Porcium cum ſuis legionibus eſſe: dece-ere ſe inde, ac deduci exercitum conſularem poſ-; Patres non M. Livium tantum redire ad ur-em, ſed collegam quoque ejus C. Claudium juſ-runt. Id modo in decreto interfuit, quod M. Li-ii exercitum reduci, Neronis legiones Annibali ppoſitas manere in provincia juſſerunt. Inter onſules ita per literas convenit, ut, quemadmo-um uno animo rem publicam geſſiſſent; ita uamquam ex diverſis regionibus convenirent, no tempore ad urbem accederent. Præneſte qui rior veniſſet, collegam ibi opperiri juſſus. Forte a evenit, ut eodem die ambo Præneſte venirent. nde præmiſſo edicto, ut triduo poſt frequens ſe-atus ad ædem Bellonæ adeſſet, omni multitudine bviam effuſa, ad urbem acceſſere. Non ſaluta-ant modo univerſi circumfuſi, ſed contingere o ſe quiſque victrices dextras conſulum cupien-

tes; alii gratulabantur, alii gratias agebant, quod eorum opera incolumis Reſpublica eſſet. In ſenatu quum more omnium imperatorum, expoſitis rebus ab ſe geſtis, poſtulaſſent, ut pro Republica fortiter feliciterque adminiſtrata, & Diis immortalibus haberetur honos, & ipſis triumphantibus urbem inire liceret; Se vero ea quæ poſtularent, decernere Patres, merito Deorum primum, dein ſecundum Deos, conſulum, reſponderunt; & ſupplicatione amborum nomine, & triumpho utrique decreto, inter ipſos, ne quum bellum communi animo geſſiſſent, triumphum ſepararent, ita convenit: *ut quoniam & in provincia M. Livii res geſta eſſet, & eo die, quo pugnatum foret, ejus forte auſpicium fuiſſet; & exercitus Livianus deductus Romam veniſſet, Neronis de provincia deduci non potuiſſet; ut M. Livium quadrigis urbem ineuntem milites ſequerentur: C. Claudius equo ſine militibus inveheretur.* Ita conſociatus triumphus, quum utrique, tum magis ei, qui quantum merito anteibat, tantum honore collegæ ceſſerat, gloriam auxit: *illum equitem* ajebant *ſex dierum ſpatio tranſcurriſſe longitudinem Italiæ: & eo die cum Aſdrubale in Gallia ſignis collatis pugnaſſe, quo eum caſtra adverſus ſeſe in Appulia poſita habere Annibal credidiſſet. Ita unum conſulem pro utraque parte Italiæ adverſus duos duces, duos imperatores, hinc conſilium ſuum, hinc corpus oppoſuiſſe. Nomen Neronis ſatis fuiſſe ad continendum caſtris Annibalem: Aſdrubalem vero, qua alia re, quam adventu ejus obrutum atque exſtinctum eſſe? Itaque iret alter conſul ſublimis curru multijugis, ſi vellet, equis. Uno equo per urbem verum triumphum vehi: Neronemque, etiam ſi pedes incedat; vel parta eo bello, vel ſpreta eo triumpho gloria, memorabilem fore.* Hi ſermones ſpe-

intium Neronem uſque in Capitolium proſe-
i ſunt. Pecuniæ in ærarium tulerunt ſeſtertium
nes octoginta millia æris. militibus M. Livius
nquagenos ſenos aſſes diviſit. tantundem C.
udius abſentibus militibus ſuis eſt pollicitus,
um ad exercitum rediſſet. Notatum ea die plu-
carmina militaribus jocis in C. Claudium, quam
conſulem ſuum jactata. Equites L. Veturium,
Q. Cæcilium legatos magnis tuliſſe laudibus:
tatoſque eſſe plebem, ut eos conſules in proxi-
m annum crearent. adjeciſſe equitum prærogа-
e auctoritatem conſules; poſtero die in con-
ne, quam forti fidelique duorum præcipuæ le-
orum opera uſi eſſent, commemorantes. Quum 10
nitiorum tempus appeteret, & per dictatorem
nitia haberi placuiſſet, C. Claudius conſul M.
ium collegam dictatorem dixit: Livius Quin-
n Cæcilium magiſtrum equitum. à M. Livio
tatore creati conſules L. Veturius, Quintus
cilius. is ipſe, qui tum erat magiſter equitum.
e prætorum comitia habita. creati C. Servi-
, M. Cæcilius Metellus, T. Claudius Aſellus,
intus Mamilius Turrinus, qui tum ædilis ple-
erat. Comitiis perfectis, dictator magiſtratu
icato, dimiſſoque exercitu, in Etruriam pro-
ciam ex ſenatus conſulto eſt profectus, ad quæ-
nes habendas, qui Etruſcorum Vmbrorumve
uli defectionis ab Romanis ad Aſdrubalem ſub
entum ejus conſilia agitaſſent, quique eum
ilis, aut commeatu, aut ope aliqua juviſſent.
c eo anno domi militiæque geſta. Ludi Ro-
i ter toti inſtaurati ab ædilibus curulibus, Cn.
ilio Cæpione, Ser. Cornelio Lentulo. Item
plebeii ſemel toti inſtaurati ab ædilibus ple-
Manio Pomponio Mathone, & Quinto Ma-
o Turrino. Tertiodecimo anno Punici belli,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

L. Veturio Philoni, & Quinto Cæcilio Metell
conſulibus, Bruttii ambobus, ut cum Annibale be
lum gererent, provincia decreta. Prætores exin
ſortiti ſunt: M. Cæcilius Metellus urbanam, Q
Mamilius peregrinam, C. Servilius Siciliam, T
Claudius Sardiniam. Exercitus ita diviſi: conſ
lum alteri, quem C. Claudius prioris anni conſu
alteri, quem Q. Claudius proprætor (eæ binæ le
giones erant) habuiſſet exercitum: in Etruria du
volonum legiones à C. Terentio proprætore M
Livius proconſul, cui prorogatum in annum im
perium erat, acciperet. & Q. Manlio, ut colleg
juriſdictione tradita, Galliam cum exercitu, c
L. Porcius proprætor præfuerat, obtineret, decr
tum eſt: juſſuſque populari agros Gallorum, q
ad Pœnos ſub adventum Aſdrubalis defeciſſen
C. Servilio cum Cannenſibus duabus legionibu
ſicut P. Manlius tenuerat, Sicilia tuenda dat
Ex Sardinia vetus exercitus, cui A. Hoſtilius pr
fuerat, deportatus. novam legionem, quam T
Claudius trajiceret ſecum, conſules conſcripſ
runt. Q. Claudio, ut Tarentum, C. Hoſtilio T
bulo, ut Capuam provinciam haberet, prorog
tum in annum imperium eſt. M. Valerius pr
conſul, qui tuendæ circa Siciliam maritimæ o
præfuerat, triginta navibus C. Servilio tradit
11 cum cetera omni claſſe redire ad urbem juſſus.
civitate tanto diſcrimine belli ſolicita, quum o
nium ſecundorum adverſorumque cauſſas in De
verterent, multa prodigia nunciabantur; Tarra
næ Iovis ædem, Satrici, matris Matutæ de cœ
tactam. Satricanos haud minus terrebant in æde
Iovis foribus ipſis duo prolapſi angues. Ab Ant
nunciatum eſt, cruentas ſpicas metentibus vi
eſſe. Cære porcus biceps, & agnus mas idemq
fœmina natus erat. Et Albæ duo ſoles viſos re
rebant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

iant: & nocte Fregellis lucem obortam. Et bos agro Romano locutus, & ara Neptuni multo dore manaſſe in circo Flaminio dicebatur: & es Cereris, Salutis, Quirini de cœlo tactæ. Pro- ia conſules hoſtiis majoribus procurare juſſi, ſupplicationem unum diem habere. Ea ex ſena- conſulto facta. Plus omnibus aut nuntiatis pe- re, aut viſis domi prodigiis, terruit animos ho- num, ignis in æde Veſtæ exſtinctus. cæſa fla- eſt Veſtalis, cujus cuſtodia noctis ejus fuerat, u P. Licinii pontificis. Id quamquam nihil tendentibus Deis, ceterum negligentia huma- acciderat, tamen & hoſtiis majoribus procu- , & ſupplicationem ad Veſtæ haberi placuit. uſquam proficiſcerentur conſules ad bellum oniti ab ſenatu ſunt, *ut in agros reducendæ ple- curam haberent. Deûm benignitate ſummotum um ab urbe Roma & Latio eſſe, & poſſe ſine me- in agris habitari. Minime convenire, Siciliæ am Italiæ colendæ majorem curam eſſe.* Sed res dquaquam erat populo facilis; & liberis cul- ibus bello abſumptis, & inopia ſervitiorum, & ore direpto, villiſque dirutis aut incenſis. ma- tamen pars auctoritate conſulum compulſa in os remigravit. Moverant autem hujuſce rei tionem Placentinorum & Cremonenſium ti, querentes, agrum ſuum ab accolis Gallis arſari, ac vaſtari: magnamque partem colono- ſuorum dilapſam eſſe: & infrequentes ſe ur- agrum vaſtum ac deſertum habere. Mamilio tori mandatum, ut colonias ab hoſte tueretur. ſules ex ſenatusconſulto edixerunt, ut qui s Cremonenſes atque Placentini eſſent, ante am diem in colonias reverterentur. principio de veris & ipſi ad bellum profecti ſunt. Q. ilius conſul exercitum ab C. Nerone, L. Ve-

turius ab Q. Claudio proprætore accepit, noviſque militibus, quos ipſe conſcripſerat, ſupplevit. In Conſentinum agrum conſules exercitum duxerunt, paſſimque depopulati, quum agmen jam grave præda eſſet, in ſaltu anguſto, à Bruttiis jaculatoribuſque Numidis turbati ſunt, ita ut non præda tantum, ſed armati quoque in periculo fuerint. major tamen tumultus, quam pugna fuit: & præmiſſa præda, incolumes & legiones in loca tuta evaſere. Inde in Lucanos profecti. ea ſine certamine tota gens in ditionem populi Romani rediit.
12 diit. Cum Annibale nihil eo anno rei geſtum eſt. nam neque ipſe ſe obtulit in tam recenti vulnere publico privatoque, neque laceſſierunt quietum Romani. tantam ineſſe vim, etſi omnia alia circa eum ruerent, in illo duce cenſebant. Ac neſcio an mirabilior fuerit adverſis quam ſecundis rebus quippe qui, quum & in hoſtium terra per annos tredecim, jam procul ab domo, varia fortuna bellum gereret exercitu non ſuo civili, ſed miſto ex colluvione omnium gentium, quibus non lex non mos, non lingua communis; alius habitus alia veſtis, alia arma, alii ritus, alia ſacra, alii prope dii eſſent; ita quodam uno vinculo copulaverit eos, ut nulla nec inter ipſos, nec adverſus ducem ſeditio extiterit; quum & pecunia ſæpe in ſtipendium, & commeatus in hoſtium agro deeſſent quorum inopia, priore Punico bello multa infanda inter duces militeſque commiſſa fuerant. Poſt Aſdrubalis verò exercitum cum duce, in quibus ſpes omnis repoſita victoriæ fuerat, deletum, cedendoque in angulum Bruttium cetera Italia conceſſum; cui non videatur mirabile, nullum motum in caſtris factum? nam ad cetera id quoque acceſſerat, ut ne alendi quidem exercitus, niſi ex Bruttio agro ſpes eſſet; qui ut omnis coleretur

exi

uus tamen tanto alendo exercitui erat: tum,
nam partem juventutis abſtractam à cultu
rum bellum occupaverat, & mos vitio etiam
us genti per latrocinia militiam exercendi. nec
lomo quicquam mittebatur, de Hiſpania reti-
da ſolicitis, tamquam omnia proſpera in Ita-
ſſent. In Hiſpania res quadam ex parte ean-
fortunam, quadam longe diſparem habe-
: eandem, quod prœlio victi Carthaginien-
luce amiſſo in ultimam Hiſpaniæ oram uſque
Oceanum compulſi erant: diſparem autem,
d Hiſpania, non quam Italia modo, ſed quam
pars terrarum, bello reparando aptior erat,
rum hominumque ingeniis. itaque ergo pri-
Romanis inita provinciarum, quæ quidem
inentis ſint, poſtrema omnium, noſtra de-
n ætate, ductu auſpicioque Auguſti Cæſaris,
omita eſt. Ibi tum Aſdrubal Giſgonis, maxi-
clariſſimuſque eo bello ſecundum Barchinos
regreſſus ab Gadibus, rebellandi ſpem adju-
e Magone Amilcaris filio, delectibus per ul-
rem Hiſpaniam habitis, ad quinquaginta
a peditum, & quatuor millia & quingentos
es armavit. De equeſtribus copiis ferme in-
ictores convenit: peditum ſeptuaginta millia
um adducta ad Silipiam urbem ſcribunt. Ibi
campos patentes duo duces Pœni ea mente,
etrectarent certamen, conſederunt. Scipio, 13
n ad eum fama tanti comparati exercitus per-
ſſet, neque Romanis legionibus tantæ ſe
n fore multitudini ratus, ut non in ſpeciem
n opponerentur barbarorum auxilia; neque
tamen tantum virium ponendum, ut mutan-
dem, quæ cladis cauſſa fuiſſet patri patruo-
magnum momentum facerent; præmiſſo
no ad Colcam duodetriginta oppidis regnan-
tem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tem, ut equites peditesſque ab eo, quos ſe per hie-
mem conſcripturum pollicitus erat, acciperet; ip-
ſe ab Tarracone profectus, protinus ab ſociis, qui
accolunt viam, modica contrahendo auxilia, Ca-
ſtulonem pervenit. Eo adducta ab Sullano auxi-
lia, tria millia peditum & quingenti equites. inde
ad Becylam urbem proceſſum cum omni exercitu
civium, ſociorum; peditum equitumque quinque
& quadraginta millibus. Caſtra ponenteis eos
Mago & Maſaniſſa cum omni equitatu aggreſſi
ſunt. turbaſſentque munientes, ni abditi poſt tu-
mulum, opportune ad id poſitum ab Scipione
equites, improviſo in effuſos incurriſſent. Hi
promptiſſimum quemque, & proxime vallum,
atque in ipſos munitores primum invectum, vix
dum prœlio inito fuderunt: cum ceteris, qui ſub
ſignis atque ordine agminis inceſſerant, longior
& diu ambigua pugna fuit. ſed quum ab ſtationi-
bus primum expeditæ cohortes, deinde ex oper
deducti milites, atque arma capere juſſi plures, &
uſque integri feſſis ſubirent, magnumque jam ag-
men armatorum à caſtris in prœlium rueret, ter
ga haud dubie vertunt Pœni Numidæque. E
primo turmatim abibant; nihil propter pavorem
feſtinationemve confuſis ordinibus: dein, po
quam acrius ultimis incidebat Romanus, nequ
ſuſtineri impetus poterat; nihil jam ordinum
memores, paſſim qua cuique proximum fuit, i
fugam effunduntur. Et quamquam eo prœlio
aliquantum & Romanis aucti & diminuti hoſti-
bus animi erant, tamen numquam per aliquot in
ſequentes dies ab excurſionibus equitum leviſque
14 armaturæ ceſſatum eſt. Vbi ſatis tentatæ per hæc
levia certamina vires ſunt; prior Aſdrubal in aciem
copias eduxit: deinde & Romani proceſſere. ſe
utraque acies pro vallo ſtetit inſtructa: & quum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

eutris pugna cœpta eſſet, jam die ad occaſum
nante, à Pœno prius, deinde ab Romano in
a copiæ reductæ. Hoc idem per dies aliquot
m. prior ſemper Pœnus copias caſtris educe-
prior feſſis ſtando ſignum receptui dabat, ab
a parte procurſum, telumve miſſum, aut vox
orta. mediam aciem hinc Romani, illinc Car-
nienſes miſti Afris: cornua ſocii tenebant:
autem utrimque Hiſpani pro cornibus. ante
cam aciem elephanti caſtellorum procul ſpe-
præbebant. Iam hoc in utriſque caſtris ſer-
is erat, ita, ut inſtructi ſtetiſſent, pugnaturos.
as acies Romanum Pœnumque, quos in-
elli cauſa eſſet, pari robore animorum armo-
que concurſuros. Scipio ubi hæc obſtinatè
ta animadvertit, omnia de induſtria in eum
, quo pugnaturus erat, mutavit, Teſſeram ve-
per caſtra dedit, ut ante lucem viri equique
i & pranſi eſſent: armatus eques frenatos,
atoſq; teneret equos. Vixdum ſatis certa luce,
atum omnem cum levi armatura in ſtationes
cas immiſit: inde confeſtim ipſe cum gravi
ne legionum procedit: præter opinionem de-
itam ſociorum hoſtiumque, Romano milite
ibus firmatis, ſociis in mediam aciem acce-
Aſdrubal clamore equitum excitatus, ut ex
naculo proſiluit, tumultumque ante vallum,
pidationem ſuorum, & procul ſigna legio-
fulgentia, plenoſque hoſtium campos vidit;
atum omnem extemplo in equites emittit.
um peditum agmine caſtris egreditur. nec ex
ne ſolito quicquam acie inſtruenda mutat.
tum jam diu anceps pugna erat: nec ipſa per
cerni poterat, quia pulſis (quod propè invi-
fiebat) in aciem peditum tutus receptus erat.
bi jam haud plus quingentos paſſus acies in-
ter

ter ſeſe aberant, ſigno receptui dato, Scipio, pate-factiſque ordinibus, equitatum omnem levemque armaturam in medium acceptam diviſamque in partes duas, in ſubſidiis poſt cornua locat. Inde ubi incipiendæ jam pugnæ tempus erat, Hiſpanos (ea media acies fuit) preſſo gradu incedere jubet. ipſe è dextro cornu (ibi namque præerat) nuncium ad Sullanum & Marcium mittit, ut cornu extenderent in ſiniſtra parte, quemadmodum ſe tendentem à dextra vidiſſent: & cum expeditis peditum equitumque prius pugnam conſererent cum hoſte, quam coire inter ſe mediæ acies poſſent. Ita diductis cornibus cum ternis peditum cohortibus, terniſque equitum turmis, ad hoc velitibus, citato gradu in hoſtem ducebant; ſequentibus in obliquum aliis. Sinus in medio erat, quia ſegnius Hiſpanorum ſigna incedebant, & jam conflixerant cornua: quum, quod roboris in acie hoſtium erat, Pœni veterani, Afrique nondum ad teli conjectum veniſſent, neque in cornua, ut adjuvarent pugnantes, diſcurrere auderent; ne aperirent mediam aciem venienti ex adverſo hoſti. Cornua ancipiti prœlio urgebantur: eques, leviſque armatura, & velites, circumductis alis in latera incurrebant; cohortes à fronte urgebant, ut abrumperent cor-
15 nua à cætera acie. Et tum ab omni parte haudquaquam par pugna erat, tum quod turba Balearium tyronumque Hiſpanorum, Romano Latinoque militi objecta erat, & procedente jam die vires etiam deficere Aſdrubalis exercitum cœperant, oppreſſos matutino tumultu, coactoſque priuſquam cibo corpora firmarent, raptim in aciem exire. Ad id ſedulò diem extraxerat Scipio, ut ſera pugna eſſet. nam ab ſeptima demum hora peditum ſigna cornibus concurrerunt. ad medias acies aliquantò ſerius pervenit pugna: ita ut prius æſtus à meridia-

,laborque ſtandi ſub armis, & ſimul fames
corpora afficeret, quam manus cum hoſte
erent. Itaque ſteterunt ſcutis innixi. nam
etera elephanti etiam, tumultuoſo genere
equitum velitumq; & levis armaturæ con-
i, è cornibus in mediam aciem ſeſe intule-
Feſſi igitur corporibus animiſque retulêre
: ordines tamen ſervantes, haud ſecus, quam
rio ducis cederet integra acies. Sed quum
acrius, ubi inclinatam ſenſere, victores ſe
e inveherent: nec facile impetus ſuſtineri
quamquam retinebat, obſiſtebatque ceden-
Aſdrubal, *ab tergo eſſe colleis tutumque rece-
ſi modicè ſe reciperent*, clamitans; tamen
te verecundiam metu (quum proximus
e hoſtem cæderet) terga extemplo data, at-
fugam ſeſe omnes effuderunt. Ac primo
ere ſigna in radicibus collium, ac revocare
nes militem cœperant; cunctantibus in ad-
collem erigere aciem Romanis. deinde ut
impigre ſigna viderunt, integrata fuga, in
avidi compelluntur. Nec procul vallo Ro-
aberat: cepiſſetque tanto impetu caſtra; ni
hementi ſole, qualis inter graves imbre nu-
lget, tanta vis aquæ dejeciſſet, ut vix in ca-
receperint ſe victores; quoſdam etiam re-
perit, ulterius quicquam eo die conandi.
ginienſes, quamquam feſſos labore ac vul-
, nox imberq; ad neceſſariam quietem vo-
tamen quia metus & periculum ceſſandi
bat tempus, prima luce oppugnaturis hoſti-
tra, ſaxis undique circa ex propinquis val-
ongeſtis augent vallum; munimento ſeſe,
in armis parum præſidii foret, defenſuri.
nſitio ſociorum, fuga ut tutior mora vide-
fecit. Principium defectionis ab Attane
regulo

regulo Turdetanorum factum eſt. is cum mag
popularium manu tranſfugit. inde duo mu
oppida cum præſidiis tradita à præfectis Roma
Et ne latius, inclinatis ſemel ad defectionem a
mis ſerperet res, ſilentio proximæ noctis Aſdru
16 caſtra movet. Scipio, ut prima luce qui in ſta
nibus erant, retulerunt, profectos hoſtes; præm
ſo equitatu ſigna ferri jubet. adeoque citato ag
ne ducti ſunt, ut ſi via recta veſtigia ſequentes
ſent, haud dubiè aſſecuturi fuerint. ducibus eſt c
ditum, brevius aliud eſſe iter ad Bætim fluvium,
tranſeuntes aggrederentur. Aſdrubal, clauſo tra
itu fluminis ad Oceanum flectit. & jam inde
gientium modo effuſi abibant; idque aliquantu
ab legionibus Romanis intervalli fecit. Eques,
viſque armatura, nunc ab tergo, nunc ab lateri
occurrendo, fatigabat morabaturque: ſed qu
ad crebros tumultus ſigna conſiſterent, & nu
equeſtria, nunc cum velitibus auxiliiſque pe
tum prælia conſererent, ſupervenerunt legio
Inde non jam pugna, ſed trucidatio velut pecor
fieri; donec ipſe dux fugę auctor, in proximos c
les cum ſex millibus ferme ſemiermium eva
cæteri cæſi captique: caſtra tumultuaria rap
Pœni tumulo editiſſimo communierunt: at
inde, cum hoſtis nequicquam ſubire iniquo aſc
ſu conatus eſſet, haud difficulter ſeſe tutati ſu
Sed obſidio in loco nudo atque inopi vix in p
cos dies tolerabilis erat. itaque tranſitiones ad h
ſtes fiebant. Poſtremo ipſe dux navibus accept
(nec procul inde aberat mare) nocte relicto ex
citu, Gadeis perfugit. Scipio fuga ducis hoſtiu
audita, decem millia peditum, mille equites rel
quit Syllano ad caſtrorum obſidionem. ipſe cu
ceteris copiis, ſeptuageſimis caſtris, protinus ca
ſis regulorum civitatumque cognoſcendis, ut pr

ia ad veram meritorum æſtimationem tribui
ſſent, Tarraconem rediit. Poſt profectionem
s, Maſaniſſa cum Syllano clam congreſſus, ut
nova conſilia gentem quoque ſuam obedien-
n haberet, cum paucis popularibus in Africam
jecit; non tam evidenti eo tempore ſubitæ mu-
ionis cauſſa, quam documento poſt id tempus
aſtantiſſimæ ad ultimam ſenectam fidei, ne tum
idem eum ſine probabili cauſſa feciſſe. Mago
le remiſſis ab Aſdrubale navibus Gades petit.
teri deſerti ab ducibus, pars tranſitione, pars
a diſſipati per proximas civitates ſunt. nulla
nus numero aut viribus inſignis. Hoc maxi-
modo ductu atque auſpicio P. Scipionis pulſi
ſpania Carthaginienſes ſunt; tertiodecimo an-
poſt bellum initum, quinto poſtquam P. Sci-
provinciam & exercitum accepit. Haud mul-
poſt Syllanus, debellatum referens, Tarraco-
n ad Scipionem rediit. L. Scipio cum multis 17
bilibus captivis nuncius receptæ Hiſpaniæ Ro-
m eſt miſſus. & quum ceteri lætitia gloriaque
enti eam rem vulgò ferrent, unus qui geſſerat,
xplebilis virtutis veræque laudis, parvum inſtar
um, quæ ſpe ac magnitudine animi concepiſſet,
eptas Hiſpanias ducebat. jam Africam, ma-
mque Carthaginem, & in ſuum decus nomen-
velut conſummatam ejus belli gloriam ſpe-
bat. Itaque præmoliendas ibi ratus jam res,
ciliandoſque regum gentiumque animos, Sy-
cem primum regem ſtatuit tentare. Maſæſy-
um is rex erat. Maſæſyli gens affinis Mauris,
egionem Hiſpaniæ, maxime qua ſita Nova
thago eſt, ſpectant. Fœdus ea tempeſtate regi
n Carthaginenſibus erat, quod haud gravius ei
tiuſque, quam vulgo barbaris, quibus ex for-
na pendet fides, ratus fore; oratorem ad eum

C. Læ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

C. Lælium cum donis mittit. Quibus barbar
lætus, & quia res tum proſperæ ubique Roman
Pœnis in Italia adverſæ, in Hiſpania nullæ ja
erant; amicitiam ſe Romanorum accipere annu
firmandæ ejus fidem nec dare, nec accipere, n
cum ipſo coram duce Romano. Ita Lælius, in
modo fide ab rege accepta; tutum adventum fo
ad Scipionem rediit. Magnum in omnia mome
tum Syphax affectanti res Africæ erat; opulent
ſimus ejus terræ rex, bello jam expertus ipſos C
thaginienſes; finibus etiam regni aptè ad Hiſ
niam, quod freto exiguo dirimuntur, poſitis. I
gnam itaque rem Scipio ratus, quæ, quoniam n
aliter poſſet, magno periculo peteretur; L. Marc
Tarracone, M. Sullano Carthagine Nova, quo p
dibus ab Tarracone itineribus magnis ierat, ad p
ſidium Hiſpaniæ relictis; ipſe cum C. Lælio du
bus quinqueremibus ab Carthagine profectus tra
quillo mari plurimum remis, interdum & leni a
juvante vento, in Africam trajecit. Forte ita
cidit, ut eo ipſo tempore Aſdrubal pulſus Hiſ
nia ſeptem triremibus portum invectus, ancho
poſitis terra applicaret naves; quum conſpectæ d
quinqueremes haud cuiquam dubio, quin h
ſtium eſſent, opprimiq; à pluribus priuſquam p
tum intrarent, poſſent, nihil aliud quam tum
tum ac trepidationem ſimul militum ac nautar
nequicquam armaque & naves expedientium,
cerunt. percuſſa enim ex alto vela paulo acri
vento, prius in portum intulerunt quinquerem
quam Pœni anchoras molirentur. nec ultra t
multum ciere quiſquam in regio portu audeb
Itaque prior in terram Aſdrubal, mox Scipio
18 Lælius egreſſi, ad regem pergunt. Magnificum
id Syphaci (nec erat aliter) viſum, duorum op
lentiſſimorum ea tempeſtate duces populorum

ur

e ſuam pacem amicitiamque petenteis ve- Vtrumque in hoſpitium invitat; & quoniam os ſub uno tecto eſſe, atque ad eosdem pena- luiſſet: contrahere in colloquium dirimen- ſimultatum cauſſà eſt conatus; Scipione nte, aut privatim ſibi ullum cum Pœno odiũ quod colloquendo finiret: aut de Republica quam cum hoſte agere injuſſu ſenatus poſſe. nagno opere tendente rege, ne alter hoſpi- clusus menſa videretur, ut in animum in- t ad eaſdem venire epulas; haud abnuit. Cœ- nque ſimul apud regem eſt: eodem etiam le- ipio atque Aſdrubal (quia ita cordi erat regi) ierunt. Tanta autem inerat comitas Scipio- que ad omnia naturalis ingenii dexteritas, ut yphacem modo, barbarum inſuetumque us Romanis, ſed hoſtem etiam infeſtiſſi- , facunde alloquendo ſibi conciliarit, *mira- mque ſibi eum congreſſo coram viſum præ ſe , quam bello rebus geſtis. Nec dubitare, quin x, regnumque ejus jam in Romanorum eſſet te. eam artem illi viro ad conciliandos animos que non quomodo Hiſpaniæ amiſſæ ſint, quæ- magis Carthaginienſibus eſſe, quam quo mo- cam retineant, cogitandum. Non peregri- um, neque circa amœnas oras vagantem tan- cem Romanum, relicta provincia novæ di- relictis exercitibus, duabus navibus in Afri- jeciſſe, & commiſiſſe ſeſe in hoſtilem terram, tatem regiam, in fidem inexpertam: ſed po- Africæ ſpem affectantem. Hoc eum jam pri- lutare in animo, hoc palam fremere, quod madmodum Annibal in Italia, ſic Scipio in bellum gereret.* Scipio fœdere icto cum Sy- profectus ex Africa, dubiiſque & plerum- is in alto jactatus ventis, die quarto Novæ

Car-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

19 Carthaginis portum tenuit. Hiſpaniæ ſicut ꝑl-
lo Punico quietæ erant, ita quaſdam civitates, p-
pter conſcientiam culpæ, metu magis quam
quietas eſſe apparebat: quarum maxime inſig-
& magnitudine & noxa, Illiturgi & Caſtulo er-
Caſtulonenſes cum proſperis rebus ſocii fuiſſ-
poſt cæſos cum exercitibus Scipiones, defecer
ad Pœnos. Illiturgitani prodendis, qui ex illa cæ
ad eos perfugerant, interficiendiſque, ſcelus et
defectioni addiderant. In eos populos primo
ventu, quum dubiæ Hiſpaniæ eſſent, merito
gis quam utiliter ſævitum foret: tunc jam t-
quillis rebus, quia tempus expetendæ pœnæ v-
batur veniſſe, accitum ab Tarracone L. Marci
cum tertia parte copiarum ad Caſtulonem o-
gnandum mittit: ipſe cum cetero exercitu qu
ferme ad Illiturgin caſtris pervenit. Clauſæ e
portæ, omniaque inſtructa & parata ad oppu-
tionem arcendam: adeo conſcientia, quid ſe
ritos ſcirent, pro indicto eis bello fuerat. F
exhortari milites Scipio orſus eſt. *Ipſos claud-*
portas indicaſſe Hiſpanos, quid ut timerent m-
eſſent. itaque multo infeſtioribus animus cum
quam cum Carthaginienſibus, bellum gerendu-
ſe. Quippe cum illis prope ſine ira de imperio &
ria certari; ab iis perfidiæ & crudelitatis & ſc-
pœnas expetendas eſſe. Veniſſe tempus, quo &
fandam commilitonum necem, & in ſemetipſo
eodem fuga delati forent, inſtructam fraudem
ſcerentur: & in omne tempus gravi documento
cirent, ne quis unquam Romanum civem, mili-
ve in ulla fortuna opportunum injuriæ duceret.
hac cohortatione ducis incitati, ſcalas electi
manipulos viris dividunt: partitoque exercit
ut parti alteri Lælius præeſſet Legatus, duobu
mul locis ancipiti terrore urbem aggrediu

ux unus, aut plures principes oppidanos,
is ipſorum ex conſcientia culpæ metus ad
endam impigre urbem hortatur. & memi-
, & admonebant alii alios *ſupplicium ex ſe,*
toriam peti. Vbi quisque mortem oppeteret,
re, utrum in pugna & in acie, ubi Mars
nis & victum ſæpe erigeret, & affligeret vi-
: an poſtmodum cremata & diruta urbe, an-
aptarum conjugum liberorumque, inter ver-
vincula, omnia fœda atque indigna paſsi
ſſent. Igitur non militaris modo ætas, aut
tum, ſed fœminæ quoque puerique ſupra
corporisque vires adſunt: propugnantibus
niſtrant, ſaxa in muros munientibus ge-
Non libertas ſolum agebatur, quæ virorum
n tantum pectora acuit; ſed ultima omnibus
ia, & fœda mors ob oculos erat. Accende-
animi & certamine laboris ac periculi, atq;
ter ſe conſpectu. Itaque tanto ardore certa-
itum eſt, ut domitor ille totius Hiſpaniæ
us ab unius oppidi juventute ſæpe repulſus
s, haud ſatis decoro prælio trepidarit. Id
it Scipio, veritus ne vanis tot conatibus
, hoſtibus creſceret animus, & ſegnior
eret; ſibimet conandum ad partem pericu-
lendam eſſe ratus; increpita ignavia mili-
rri ſcalas jubet: ſeipſum, ſi ceteri cuncten-
enſurum minatur. Iam ſubierat haud me-
periculo mœnia, quum clamor undique ab
is vicem imperatoris militibus ſublatus:
e multis ſimul partibus erigi cœptæ. Et ex
arte Lælius inſtat. Tum victa oppidano-
, dejectiſque propugnatoribus occupantur
ex etiam ab ea parte, qua inexpugnabilis vi-
, inter tumultum capta eſt. Transfugæ A- 20
um inter auxilia Romana erant; & oppi-
danis

danis in ea tuenda, unde periculum videbatur,
ſis, & Romanis ſubeuntibus qua adire potera
conſpexerunt editiſſimam urbis partem, quia
pe præalta tegebatur, neque opere ullo munita
& ab defenſoribus vacuam. levium corpor
homines, & multa exercitatione pernicium,
vos ſecum ferreos portantes, qua per inæqual
eminentia rupis poterant, ſcandunt. ſicubi ni
arduum & leve ſaxum occurrebat, clavos per
dica intervalla figentes, quum velut gradus fe
ſent; primi inſequentes extrahentes manu, poſ
mi ſublevantes eos, qui præirent; in ſumm
evadunt. inde decurrunt cùm clamore in urb
jam captam ab Romanis. Tum vero apparui
ira & ab odio urbem oppugnatam eſſe. nemo
piendi vivos, nemo patentibus ad direptior
omnibus, prædæ memor eſt. Trucidant iner
juxta atque armatos, fœminas pariter ac vir
uſque ad infantium cædem ira crudelis perve
Ignem deinde tectis injiciunt, ac diruunt
incendio abſumi nequeant: adeo veſtigia quo
urbis exſtinguere, ac delere memoriam hoſt
ſedis cordi eſt. Caſtulonem inde Scipio exerci
ducit. quam urbem non Hiſpani modo conve
ſed Punici etiam exercitus è diſſipata paſſim
reliquiæ tutabantur. ſed adventum Scipionis p
venerat fama cladis Illiturgitanorum, terro
inde ac deſperatio invaſerat; & in diverſis c
ſis, quum ſibi quiſque conſultum ſine alterius
ſpectu vellet, primo tacita ſuſpicio, deinde ap
diſcordia ſeceſſionem inter Carthaginienſes a
Hiſpanos fecit. His Cerdubellus propalam d
tionis auctor. Himilco Punicis auxiliaribus p
rat: quos urbemque clam fide accepta Cerdu
lus Romano prodit. Mitior ea victoria fuit.
tantundem noxæ admiſſum erat, & aliquant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nierat voluntaria deditio. Marcius inde in
tros, ſi qui nondum perdomiti erant, ſub jus,
nemque redigendos miſſus. Scipio Carthagi- 21
s, ad vota ſolvenda Diis, munuſque gladia-
m, quod mortis cauſa patris patruique para-
s, edendum rediit. Gladiatorium ſpectacu-
uit non ex eo genere hominum, ex quo lani-
omparare mos eſt, ſervorum delectu ac libe-
n, qui venalem ſanguinem habent. Volunta-
nnis & gratuita opera pugnantium fuit. nam
iſſi ab regulis ſunt ad ſpecimen inſitæ genti
is oſtendendum: alii ipſi profeſſi, ſe pugna-
t in gratiam ducis: alios æmulatio & certa-
t ut provocarent, provocatique haud abnue-
traxit. quidam quas diſceptando controver-
nire nequierant, aut noluerant, pacto inter
i victorem res ſequeretur, ferro decreverunt.
e obſcuri generis homines, ſed clari illuſtreſ-
o Corbis & Orſua patrueles fratres, de princi-
ivitatis, quam Ibem vocabant, ambigentes,
ſe certaturos profeſſi ſunt. Corbis major erat
Orſuæ pater princeps proxime fuerat; à
majore poſt mortem ejus principatu acce-
uum verbis diſceptare Scipio vellet, ac ſeda-
s; negatum id ambo dicere communibus
tis: nec alium deorum hominumve, quam
m ſe judicem habituros eſſe. Robore major,
flore ætatis ferox, mortem in certamine,
ut alter alterius imperio ſubjiceretur, præop-
, quod ab tanta rabie dirimi nequirent, in-
ſpectaculum exercitui præbuêre, documen-
ue, quantum cupiditas imperii malum inter
les eſſet. Major uſu armorum & aſtu facile
s vires minoris ſuperavit. Huic gladiato-
pectaculo ludi funebres additi pro copia, &
ciali & caſtrenſi apparatu. Res interim 22
nihilo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nihilominus ab legatis gerebantur. Marcius ſup
rato Bæte amni, quem incolæ Certim appellan
duas opulentas civitates ſine certamine in ded
tionem accipit. Aſtapa urbs erat, Carthaginie
ſium ſemper partis: neque id tam dignum i
erat, quam quod, extra neceſſitates belli, præc
puum in Romanos gerebant odium. nec urben
aut ſitu aut munimento tutam habebant, quæ f
rociores iis animos faceret: ſed ingenia incol
rum latrocinio læta, ut excurſiones in finitimu
agrum ſociorum populi Romani facerent, imp
lerant, & vagos milites Romanos, lixaſque a
mercatores exciperent. magnum etiam comit
tum, quia paucis parum tutum fuerat, tranſgr
dientem fines poſitis inſidiis circumventum in
quo loco interfecerant. Ad hanc urbem opp
gnandam quum admotus exercitus eſſet, oppida
conſcientia ſcelerum, quia nec deditio tuta ad ta
infeſtos videbatur, nec ſpes mœnibus aut arm
tuendæ ſalutis erat; facinus in ſe ac ſuos fœdu
ac ferum conſciſcunt. Locum in foro deſtinan
quo precioſiſſima rerum ſuarum congererent. f
per eum cumulum conjuges ac liberos conſide
quum juſſiſſent, ligna circa extruunt, faſceſque vi
gultorum conjiciunt. Quinquaginta deinde arm
tis juvenibus præcipiunt, *ut donec incertus event*
pugnæ eſſet, præſidium eo loco fortunarum ſuarum
corporumque, quæ cariora fortunis eſſent, ſerv
rent. Si rem inclinatam viderent, atque in eo ja
eſſe ut urbs caperetur; ſcirent, omnes, quos cum
in prœlium cernerent, mortem in ipſa pugna obit
ros. Illos ſe per Deos ſuperos inferoſque orare,
memores libertatis, quæ illo die aut morte honeſt
aut ſervitute infami finienda eſſet, nihil relinqu
rent, in quod ſævire iratus hoſtis poſſet. Ferru
ignemque in manibus eſſe. Amicæ ac fideles poti

e

uæ peritura eſſent, abſumerent manus, quam ltarent ſuperbo ludibrio hoſtes. His adhorta-ibus execratio dira adjecta, ſi quem à propo-ſpes mollitiave animi flexiſſet. inde concitato ine patentibus portis ingenti tumultu erum-. Neque erat ulla ſatis firma ſtatio oppoſita; nil minus quam ut egredi mœnibus aude-, timeri poterat. perpaucæ equitum turmæ, que armatura repente è caſtris ad idipſum la occurrit. Acrior impetu atque animis, compoſitior ordine ullo pugna fuit. Itaque s eques, qui primus hoſti ſe obtulerat, terro-ntulit levi armaturæ. pugnatumque ſub ipſo foret, ni robur legionum, perexiguo ad in-ndum dato tempore, aciem direxiſſet. Ibi trepidatum parumper circa ſigna eſt, quum urore in vulnera ac ferrum vecordi audacia nt. diu vetus miles adverſus temerarios im-pertinax, cæde primorum inſequentes ſup-. conatus paulo poſt ultro inferre pedem, ut nem cedere, atque obſtinatos mori in veſti-emque ſuo vidit; patefacta acie (quod ut poſſet, multitudo armatorum facile ſuppe-t) cornua hoſtium amplexus, in orbem pu-es ad unum omnes occidit. Atque hæc ta-oſtium iratorum, ac tum maxime dimican-re belli in armatos repugnanteſque edeban-dior alia in urbe trucidatio erat; quum tur-œminarum puerorumque imbellem iner-ue, cives ſui cæderent, & in ſuccenſum ro-mianima pleraque injicerent corpora, ri-ſanguinis flammam orientem reſtingue-oſtremo ipſi cæde miſeranda ſuorum fati-um armis medio ſe incendio injecerunt. di perpetratæ victores Romani ſupervene-primo conſpectu tam fœdæ rei mirabundi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

parumper obſtupuerunt. dein quum aurum a
gentumque cumulo rerum aliarum interfulgen
aviditate ingenii humani, rapere ex igne vellen
correpti alii flamma ſunt, alii ambuſti afflatu v
poris: quum receptus primis, urgente ab ter
ingenti turba, non eſſet. Ita Aſtapa, ſine præ
militum, ferro ignique abſumpta eſt. Marcius
teris ejus regionis metu in deditionem accept
victorem exercitum Carthaginem ad Scipion
reduxit. Per eos ipſos dies perfugæ à Gadibus
nerunt, pollicentes, urbem, Punicumque præ
dium, quod in ea urbe eſſet, & imperatorem p
ſidii cum claſſe prodituros eſſe. Mago ibi ex fu
ſubſtiterat, navibuſque in Oceano collectis,
quantum auxiliorum & trans fretum ex Afr
ora; & ex proximis Hiſpaniæ locis per Han
nem præfectum coegerat. Fide accepta data
perfugis, & Marcius eo cum expeditis coho
bus, & Lælius cum ſeptem triremibus, & qu
queremi una eſt miſſus, ut terra marique com
24 ni conſilio rem gererent. Scipio ipſe gravi mo
implicitus, graviore tamen fama, quum ad
quiſque quod audierat (inſita hominibus libi
alendi de induſtria rumores) adjiceret aliq
provinciam omnem ac maxime longinqua
turbavit: apparuitque, quantam excitatura
lem vera fuiſſet clades, quum vanus rumor ta
procellas exciviſſet. non ſocii in fide, non ex
tus in officio manſit. Mandonius & Indil
quibus (quia regnum ſibi Hiſpaniæ, pulſis
Carthaginienſibus, deſtinârant animis) nihil
ſpe contigerat, concitatis popularibus (Lac
autem erant) & juventute Celtiberorum ex
agrum Sueſſitanum Sedetanumque ſociorum
puli Romani hoſtiliter depopulati ſunt. C
alius furor in caſtris ad Sucronem ortus. Oct

n

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ia militum erant; præſidium gentibus, quæ
Iberum incolunt, impoſitum. Motæ autem
um mentes ſunt; non tum primum quum de
imperatoris dubii rumores allati ſunt; ſed jam
, licentia ex diuturno, ut fit, ocio collecta, &
nihil, quod in hoſtico laxius rapto ſuetis vi-
, arctiores in pace res erant. Ac primo ſermo-
antum occulti ſerebantur, ſi bellum in pro-
ia eſſet, quid ſeſe inter pacatos facere: ſi de-
tum jam & confecta provincia eſſet, cur in
am non revehi? Flagitatum quoque ſtipen-
n procacius, quam ex more & modeſtia mili-
erat: & ab cuſtodibus probra in circumeun-
igilias tribunos jacta: & noctu quidam præ-
m in agrum circa pacatum ierant: poſtremo,
diu, ac propalam ſine commeatu ab ſignis
ant. omnia libidine ac licentia militum, nihil
uto ac diſciplina militiæ, aut imperio eorum
ræerant, gerebatur. forma tamen Romano-
caſtrorum conſtabat una ea ſpecie, quod tri-
s contagione furoris haud expertes ſeditionis
ioniſque rati fore, & jura reddere in princi-
nebant, & ſignum ab eis petebant, & in ſta-
s ac vigilias ordine ibant: & ut vim imperii
erant, ita ſpeciem dicto parentium ultro ſibi
antes ſervabant. Erupit deinde ſeditio, poſt-
reprehendere atque improbare tribunos ea,
erent, & conari obviam ire, & propalam
re, furoris eorum ſe futuros ſocios, ſenſe-
Fugatis itaque ex principiis, ac paulo poſt è
tribunis, ad principes ſeditionis, gregarios
s, C. Albium Calenum, & Atrium Vm-
delatum omnium conſenſu imperium eſt.
quaquam tribuniciis contenti ornamentis,
a etiam ſummi imperii, faſces ſecureſque
are auſi: neque iis venit in mentem, ſuis

tergis, ſuiſque cervicibus virgas illas ſecureſque
imminere, quas ad metum aliorum præferrent.
Mors Scipionis falſo credita occæcabat animos:
ſub cujus vulgatam mox famam non dubitabant
totam Hiſpaniam arſuram bello. in eo tumultu &
ſociis pecunias imperari, & diripi propinquas ur-
bes poſſe. & turbatis rebus, quum omnia omnes
auderent, minus inſignia fore quæ ipſi feciſſent.
25 Quum alios ſubinde recentes nuncios, non mor-
tis modo, ſed etiam funeris expectarent, neque
ſupervenirет quiſquam, evaneſceretque temere or-
tus rumor; tum primi auctores requiri cœpti. &
ſubtrahente ſe quoque, ut crediniſſe potius temere
quam finxiſſe rem talem videri poſſent; deſtitut
duces jam ſua ipſi inſignia, & pro vana imagin
imperii quod gererent, veram juſtamque mox i
ſe verſuram poteſtatem horrebant. Stupenti it
ſeditioni, quum vivere primo, mox etiam valer
Scipionem, certi auctores afferrent, tribuni mili
tum ſeptem, ab ipſo Scipione miſſi ſupervenerun
Ad quorum primum adventum exaſperari anim
mox, ipſis placido ſermone permulcentibus no
tos, cum quibus congreſſi erant, leniti ſunt. ci
cumeuntes enim tentoria primo, deinde in princ
piis prætorioque, ubi ſermones inter ſe ſerentiu
circulos vidiſſent, alloquebantur: percunctant
magis, quæ cauſſa iræ conſternationiſque ſubi
foret, quam factum accuſantes. Vulgo ſtipendiu
non datum ad diem jactabatur: & quum eode
tempore, quo ſcelus Illiturgitanum extitiſſet, po
duorum imperatorum duorumque exercituu
ſtragem, ſua virtute defenſum nomen Rom
num, ac retenta provincia eſſet; Illiturgitan
pœnam noxæ meritam habere; ſuis factis gr
tiam qui exſolvat non eſſe. Talia querentes, æq
orare, ſeque ea relaturos ad imperatorem, reſpo
deba

ant. lætari, quod nihil triſtius, nec inſanabi-
eſſet: & P. Scipionem, Deûm benignitate, &
publicam, eſſe gratiæ referendæ. Scipionem
is aſſuetum, ad ſeditionum procellas rudem,
itum habebat res, ne aut exercitus peccan-
, aut ipſe puniendo, modum excederet. in
ſentia ut cœpiſſet, leniter agi placuit, & miſſis
a ſtipendiarias civitates exactoribus, ſtipendii
n propinquam facere. Edictum ſubinde propo-
m, ut ad ſtipendium petendum convenirent
thaginem; ſeu carptim partes, ſeu univerſi
lent. Tranquillam ſeditionem jam per ſe lan-
ſcentem, repentina quies rebellantium Hiſpa-
um fecit. redierant enim in fines omiſſo in-
to Mandonius & Indibilis; poſtquam vivere
ionem allatum eſt. nec jam erat aut civis, aut
rnus, cum quo furorem ſuum conſocia-
. Omnia circumſpectantes conſilia, nihil reli-
habebant, præter non tutiſſimum à malis con-
s receptum: ut imperatoris vel juſtæ iræ, vel
deſperandæ clementiæ ſeſe committerent.
m hoſtibus eum ignoviſſe, cum quibus ferro
icaſſet. Suam ſeditionem ſine vulnere, ſine
uine fuiſſe: nec ipſam atrocem, nec atroci pœ-
ignam: ut ingenia humana ſunt ad ſuam cui-
levandam culpam nimio plus facunda. Illa
itatio erat, ſingulæne cohortes, an univerſi ad
endium petendum irent. inclinavit eo ſenten-
quod tutius cenſebant, univerſos ire. Per eoſ- 26
dies, quibus hæc illi conſultabant, conſilium
is Carthagini erat: certabantque ſententiis,
m in auctores tantum ſeditionis (erant autem
umero haud pluſquam quinque & triginta)
nadverteretur, an plurium ſupplicio vindican-
am fœdi exempli defectio magis quam ſeditio
. Vicit ſententia lenior, ut unde orta culpa eſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſet, ibi pœna conſiſteret. ad multitudinem caſtigationem ſatis eſſe. Conſilio dimiſſo, ut id actum videretur, expeditio adverſus Mandonium Indibilemque edicitur exercitui, qui Carthagine erat, & cibaria dierum aliquot parare jubentur. tribuni ſeptem, qui & antea Sucronem ad leniendam ſeditionem ierant, obviam exercitui miſſis, quina nomina principum ſeditionis edita ſunt. ut eos per idoneos homines, benigno vultu ac ſermone in hoſpitium invitatos, ſopitoſque vino vincirent. Haud procul jam Carthagine aberant, quum ex obviis auditum, poſtero die omnem exercitum cum M. Syllano in Lacetanos proficiſci; non metu modo omni, qui tacitus inſidebat animis, liberavit eos, ſed lætitiam ingentem fecit: quod magis habituri ſolum imperatorem, quam ipſi futuri in poteſtate ejus eſſent. Sub occaſum ſolis urbem ingreſſi ſunt, exercitumque alterum parantem omnia ad iter viderunt, excepti ſermonibus de induſtria compoſitis: lætum opportunumque adventum eorum imperatori eſſe, quod ſub ipſam profectionem alterius exercitus veniſſent; corpora curant. A tribunis ſine ullo tumultu auctores ſeditionis per idoneos homines perducti in hoſpitia comprehenſi ac vincti ſunt. Vigilia quarta impedimenta exercitus, cujus ſimulabatur iter, proficiſci cœpere. ſub lucem ſigna mota, & ad portam retentum agmen: cuſtodeſque circa omnes portas miſſi, ne quis urbe egrederetur. Vocati deinde ad concionem qui pridie venerant, ferociter in forum ad tribunal imperatoris, ut ultro territuri ſucclamationibus, concurrunt. Simul & imperator in tribunal eſcendit: & reducti armati à portis inermi ſe concioni ab tergo circumfuderunt. tum omnis ferocia concidit, ut poſtea fatebantur. nihil æque eos terruit, quam præter ſpem robur & co-

lo

mperatoris; quem affectum viſuros credide-
: vultuſque, qualem ne in acie quidem ajebant
miniſſe. Sedit tacitus pauliſper, donec nuncia-
eſt, deductos in forum auctores ſeditionis,
rata jam omnia eſſe. Tum ſilentio per præ- 27
m facto, ita cœpit: *Nunquam mihi defutu-
orationem, qua exercitum meum alloquerer,
di. non quod verba unquam potius quam res
uerim; ſed quia prope à pueritia in caſtris ha-
, aſſueveram militaribus ingeniis. Ad vos
admodum loquar, nec conſilium, nec oratio ſup-
at: quos nec quo nomine quidem appellare de-
, ſcio. Cives? qui à patria veſtra deſciſtis: an
es? qui imperium auſpiciumque abnuiſtis,
menti religionem rupiſtis. Hoſtes? corpora,
veſtitum, habitum civium agnoſco: facta, di-
conſilia, animos hoſtium video. Quid enim vos,
uod Illergetes & Lacetani, aut optaſtis aliud
eraſtis? Et illi tamen Mandonium, atque
bilem, regiæ nobilitatis viros, duces furoris ſe-
unt: vos auſpicium & imperium ad Vmbrum
um, & Calenum Albium, detuliſtis. Negate
d omnes feciſſe, aut factum voluiſſe milites:
rum eum furorem atque amentiam eſſe. Li-
r credam negantibus. nec enim ea ſunt com-
, quæ vulgata in omnem exercitum ſine pia-
ingentibus expiari poſſunt. Invitus ea, tanquam
ra attingo. ſed niſi tacta tractataque ſanari
oſſunt. Equidem pulſis Hiſpania Carthaginien-
, nullum locum in tota provincia, nullos homi-
redebam eſſe, ubi vita inviſa eſſet mea. ſic me
lum adverſus ſocios geſſeram, ſed etiam ad-
s hoſtes. In caſtris en meis (quantum me opinio
it?) fama mortis meæ non accepta ſolum, ſed
exſpectata eſt. Non quod ego vulgari facinus
mnes velim (equidem ſi totum exercitum meũ*

mortem mihi optaſſe crederem; hic ſtatim ante oculos veſtros morerer: nec me vita juvaret, inviſa civibus & militibus meis) ſed multitudo omnis, ſicut natura maris, per ſe immobilis eſt, venti & auræ cient, ita aut tranquillum, aut procellæ in vobis & cauſſa atque origo omnis furoris penes auctores eſt: vos contagione inſaniſtis. Quin mihi ne hodie quidem ſcire videmini, quo amentiæ progreſſi ſitis: quid facinoris in me, quid in patriam, parentesque ac liberos veſtros, quid in Deos, ſacramenti teſtes, quid adverſus auſpicia, ſub quibus militaſtis, quid adverſus morem militiæ diſciplinamque majorum, quid adverſus ſummi imperii majeſtatem auſi ſitis. De me ipſo taceo. temere potius, quam avide crediderítis. Is denique ego ſim, cujus imperii tædere exercitum, minime mirandum ſit. patria quid de vobis meruerat, quam cum Mandonio & Indibili conſociando conſilia prodebatis? Quid populus Romanus, quum imperium ablatum ab tribunis ſuffragio populi creatis, ad homines privatos detuliſtis? quum, eo ipſo non contenti, ſi pro tribunis illos haberetis, faſces imperatoris veſtri ad eos, quibus ſervus, cui imperarent, nunquam fuerat, Romanus exercitus detuliſtis. In prætorio tetenderunt Albius & Atrius: claſsicum apud eos cecinit: ſignum ab iis petitum eſt: ſederunt in tribunali P. Scipionis: lictor apparuit: ſubmoto inceſſerunt: faſces cum ſecuribus prælati ſunt. Lapides pluere, & fulmina jaci de cœlo, & inſuetos fœtus animalia edere, vos portenta eſſe putatis: hoc eſt portentum, quod nullis hoſtiis, nullis ſupplicationibus ſine ſanguine eorum, qui
28 tantum facinus auſi ſunt, expiari poſſit. Atque ego (quanquam nullum ſcelus rationem habet) tamen ut in re nefaria, quæ mens, quod conſilium veſtrum fuerit, ſcire velim. Rhegium quondam in præſidium miſſa legio, interfectis per ſcelus principibus civitatis,

urbem opulentam per decem annos tenuit. pro-
quod facinus tota legio, millia hominum qua-
, in foro Romæ ſecuri percuſſa ſunt. Sed illi pri-
, non Atrium Vmbrum ſemilixam, nominis
abominandi ducem, ſed Decium Iubellium
num militum ſecuti ſunt: nec cum Pyrrho, nec
Samnitibus aut Lucanis, hoſtibus populi Roma-
è conjunxerant. vos cum Mandonio & Indibi-
ſilia communicaſtis, & arma conſociaturi fui-
Illi, ſicut Campani Capuam Tuſcis veteribus
ribus ademptam, Mamertini in Sicilia Meſſa-
ſic Rhegium habituri perpetuam ſedem erant:
opulum Romanum, nec ſocios populi Romani
laceſſituri bello. Sucronemne vos domicilium
turi eratis? ubi ſi vos decedens confecta provin-
mperator relinquerem, Deûm hominumque
implorare debebatis; quod non rediretis ad
ges liberoſque veſtros. Sed horum quoque me-
am, ſicut patriæ meique ejeceratis ex animis
is. Viam conſilii ſcelerati, ſed non ad ultimum
ntis, exequi volo. Mene vivo, & cetero inco-
exercitu, cum quo ego die uno Carthaginem
cum quo quatuor imperatores, quatuor exerci-
arthaginienſium fudi, fugavi, Hiſpania ex-
vos octo millia hominum, majoris certe omnes
, quam Albius & Atrius ſunt, quibus vos ſub-
is, Hiſpaniam provinciam populo Romano ere-
eratis? Amolior & amoveo nomen meum.
ultra facile creditam mortem meam à vobis
tus ſim. Quid? ſi ego morerer, mecum exſpi-
a Reſpublica, mecum caſurum imperium po-
Romani erat? ne iſtuc Iupiter Optimus Ma-
ſirit; urbem auſpicato Diis auctoribus in æter-
onditam, fragili huic & mortali corpori æqua-
ſſe. Flaminio, Paullo, Gracchi, Poſtumio
o, M. Marcello, T. Quintio Criſpino, C. Ful-

*vio, Scipionibus meis, tot tam claris imperatoribus
uno bello abſumptis, ſuperſtes eſt populus Romanus,
eritque mille aliis nunc ferro, nunc morbo morien-
tibus. meo unius funere elata populi Romani eſset
Reſpublica? Vos ipſi hic in Hiſpania, patre & pa-
truo meo, duobus imperatoribus interfectis, Septi-
mum Martium ducem vobis adverſus exultantes
recenti victoria Pœnos delegiſtis. & ſic loquor, tan-
quam ſine duce Hiſpaniæ futuræ fuerint. M. Sila-
nus, eodem jure, eodem imperio mecum in provin-
ciam miſſus, L. Scipio frater meus, C. Lælius, le-
gati, vindices majeſtatis imperii deeſſent? Vtrum
exercitus exercitui, an duces ducibus, an dignitas,
an cauſſa comparari poterat? quibus ſi omnibus ſu-
periores eſſetis, arma cum Pœnis contra patriam,
contra cives veſtros ferretis? Africam Italiæ, Car-
thaginem urbi Romæ imperare velletis? Quam ob
29 noxam patriæ? Coriolanum quondam damnatio in-
juſta, miſerum & indignum exilium, ut iret ad op-
pugnandam patriam, impulit: revocavit tamen a
publico parricidio privata pietas. Vos qui dolor, quæ
ira incitavit? Stipendiumne diebus paucis impera-
tore ægro ſerius numeratum, ſatis digna cauſſa fuit,
cur patriæ indiceretis bellum? cur ad Illergetes de-
ſciſceretis à populo Romano? cur nihil divinarum
humanarumve rerum inviolatum vobis eſset? In-
ſaniſtis profecto milites: nec major in corpus meum
vis morbi, quam in veſtras mentes invaſit. Horret
animus referre, quid crediderint homines, quid ſpe-
raverint, quid optaverint. Auferat omnia irrita
oblivio, ſi poteſt: ſi non, utcumque ſilentium tegat.
Non negaverim, triſtem atrocemque vobis viſam
orationem; quanto creditis facta veſtra atrociora eſ-
ſe, quam dicta mea? & me ea quæ feciſtis, pati
æquum cenſetis: vos ne dici quidem omnia æquo ani-
mo ferretis? Sed ne ea quidem ipſa ultra exprobra-*

bun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

itur. utinam tam facile vos obliviſcamini eo-rum, quam ego obliviſcar. Itaque quod ad vos univerſos attinet, ſi erroris pœnitet, ſatis ſuperque pœnarum habeo. Albius Calenus, & Atrius Vmber, & ceteri nefariæ ſeditionis auctores, ſanguine luent quod admiſerunt. Vobis ſupplicii eorum ſpectaculum non modo non acerbum, ſed lætum etiam, ſi ſana mens rediit, debet eſſe. de nullis enim quam de vobis infeſtius, aut iniquius conſuluerunt. Vix finem dicendi fecerat, quum ex præparato ſimul omnium rerum terror oculis auribuſque eſt offuſus. Exercitus, qui corona concionem circumdederat, gladiis ad ſcuta concrepuit. præconis audita vox citantis nomina damnatorum in conſilio. nudi in medium protrahebantur. & ſimul omnis apparatus ſupplicii expromebatur. deligati ad palum, virgiſque cæſi, & ſecuri percuſſi, adeo torpentibus metu, qui aderant, ut non modo ferocior vox adverſus atrocitatem pœnæ, ſed ne gemitus quidem exaudiretur. Tracti inde de medio omnes, purgatoque loco, citati milites nominatim apud tribunos militum, in verba P. Scipionis jurarunt, ſtipendiumque ad nomen ſingulis perſolutum.
Hunc finem exitumque ſeditio militum cœpta 30
apud Sucronem habuit. Per idem tempus ad Bætim fluvium Hanno præfectus à Magone, miſſus à Gadibus, cum parva manu Afrorum, mercede Hiſpanos ſolicitando, ad quatuor millia juvenum armavit. caſtris deinde exutus ab L. Marcio, maxima parte militum inter tumultum captorum caſtrorum, quibuſdam etiam in fuga amiſſis, palatos perſequente equite, cum paucis ipſe effugit. Dum hæc ad Bætim fluvium geruntur, Lælius interim freto in Oceanum evectus, ad Carteiam claſſe acceſſit. Vrbs ea in ora Oceani ſita eſt, ubi primum è faucibus anguſtis panditur mare. Gadeis

ſine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſine certamine proditione recipiédi, ultro qui eam rem pollicerentur, in caſtra Romana venientibus, ſpes, ſicut ante dictum eſt, fuerat. ſed patefacta immatura proditio eſt, comprehenſoſq; omnes, Mago Adherbali prætori Carthaginem devehendos tradit. Adherbal conjuratis in quinqueremem impoſitis, præmiſſaque ea, quia tardior quam triremis erat, ipſe cum octo triremibus modico intervallo ſequitur. Iam fretum intrabat quinqueremis, quum Lælius & ipſe in quinqueremi è portu Carteiæ ſequentibus ſeptem triremibus evectus, in Adherbalem ac triremes invehitur, quinqueremem ſatis credens deprehenſam rapido in freto in adverſum æſtum reciprocari non poſſe. Pœnus in re ſubita parumper incertus trepidavit, utrum quinqueremem ſequeretur, an in hoſtes roſtra converteret. Ipſa cunctatio facultatem detrectandæ pugnæ ademit. jam enim ſub ictu teli erant, & undique inſtabant hoſtes. æſtus quoque arbitrium moderandi naves ademerat. neque erat navali pugna ſimilis: quippe ubi nihil voluntarium, nihil artis aut conſilii eſſet. Vna natura freti, æſtuſque totius certaminis potẽs, ſuis alienis navibus nequicquam remigio in contrarium tendentes invehebat, ut fugientem videres retro vertice intortam victricibus illatam: & ſequentem, ſi in contrarium tractum incidiſſet maris, fugientis modo ſeſe avertentem. Iam in ipſa pugna hæc quum infeſto roſtro peteret hoſtium navem, obliqua ipſa ictum alterius roſtri accipiebat: illa quum tranſverſa objiceretur hoſti, repente intorta in proram circumagebatur. Quum inter triremes fortuna regente anceps prœlium miſceretur, quinqueremis Romana, ſeu pondere tenacior, ſeu pluribus remorum ordinibus ſcindentibus vortices, quum facilius regeretur, duas triremes ſuppreſſit, unius prælata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ictu lateris alterius remos deterſit. ceteraſque, in indepta eſſet, mulcaſſet, ni cum reliquis quinnavibus Adherbal velis in Africam tranſmi-
t. Lælius victor Carteiam revectus, auditis 31
acta Gadibus erant; patefactam proditionem, uratoſque miſſos Carthaginem; ſpe ad irritum cta, qua veniſſent, nunciis ad L. Marcium s; niſi terere fruſtra tempus ſedendo ad Gades nt, redeundum ad imperatorem eſſe; aſſen-te Marcio, paucos poſt dies ambo Carthagi-rediere. Ad quorum diſceſſum non reſpira-modo Mago, quum terra marique ancipiti me-geretur; ſed etiam audita rebellione Illerge-ſpem recuperandæ Hiſpaniæ nanctus, nun-Carthaginem mittit ad ſenatum: qui ſimul onem civilem in caſtris Romanis, ſimul de-onem ſociorum in majus verbis extollentes, rentur, ut auxilia mitterent, quibus traditum ribus imperium Hiſpaniæ repeti poſſet. Man-us & Indibilis in fines regreſſi, pauliſper, quidnam de ſeditione ſtatueretur, ſcirent, ſi quieverunt; ſi civium errori ignoſceretur, diffidentes ſibi quoque ignoſci poſſe; poſt-vulgata eſt atrocitas ſupplicii, ſuam quo-noxam pari pœna æſtimatam rati, vocatis rur-arma popularibus, contractiſque, quæ ante erant, auxiliis, in Sedetanum agrum, ubi tipio defectionis ſtativa habuerant, cum vi-millibus peditum, duobus millibus equitum gentis, tranſcenderunt. Scipio cum fide ſol- 32
pariter omnibus noxiis innoxiiſque ſtipen-um vultu ac ſermone in omnes placato, fa-reconciliatis militum animis, priuſquam ca-b Carthagine moveret, concione advocata, s verbis in perfidiam rebellantium regulo-invectus, *nequaquam eodem animo ſe ire*

profeſ-

profeſſus eſt ad vindicandum id ſcelus, quo civilem errorem nuper ſanaverit. Tum ſe haud ſecus quam viſcera ſecantem ſua, cum gemitu & lacrimis triginta hominum capitibus expiaſſe octo millium ſeu imprudentiam, ſeu noxam: nunc læto & erecto animo ad cædem Illergetum ire. Non enim eos, neque natos in eadem terra, nec ulla ſecum ſocietate junctos eſſe. eam, quæ ſola fuerit, fidei, atque amicitiæ ipſos per ſcelus rupiſſe. In exercitu ſuo ſe, præterquam quod omnes cives, aut ſocios, Latinique nominis videat, etiam eo moveri; quod nemo fere ſit miles, qui non aut à patruo ſuo Cn. Scipione, qui primus Romani nominis in eam provinciam venerit, aut à patre conſule, aut à ſe ſit ex Italia advectus. Scipionum nomini auſpiciisq; omnes aſſuetos, quos ſecum in patriam ad meritum triumphum deducere velit: quos conſulatum petenti, velut ſi omnium communis agatur honos, affuturos ſperet. Quod ad expeditionem attineat, quæ inſtet, immemorem eſſe rerum ſuarum geſtarum, qui id bellum ducat. Magonis hercule ſibi, qui extra orbem terrarum in circumfuſam Oceano inſulam cum paucis perfugerit navibus, majorem curam eſſe, quam Illergetum. quippe illic & ducem Carthaginienſem, & quantumcunque Punicum præſidium eſſe: hic latrones, latronumque duces. quibus ut ad populandos finitimorum agros, tectaque urenda, & rapienda pecora aliqua vis ſit; ita in acie ac ſignis collatis nullam eſſe. magis velocitate ad fugam, quam armis fretos, pugnaturos eſſe. Itaque non quod ullum inde periculum, aut ſemen majoris belli videat, ideo ſe priuſquam provincia decedat, opprimendos Illergetes duxiſſe: ſed primum, ne impunita tam ſcelerata defectio eſſet: deinde, ne quis in provincia ſimul virtute tanta & felicitate perdomita relictus hoſtis dici poſſet. Proinde Deis bene juvantibus ſequeren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ntur, non tam ad bellum gerendum (neque
cum pari hoſte certamen eſſe) quam ad expe-
s ab hominibus ſceleſtis pœnas. Ab hac oratio- 33
miſſos, ad iter ſe comparare in diem poſte-
ijubet, profectuſque decimis caſtris pervenit
erum flumen. Inde ſuperato amni, die quar-
conſpectu hoſtium poſuit caſtra. Campus au-
montibus circumſeptus erat. in eam vallem
o quum pecora rapta pleraque ex ipſorum
um agris, propelli ad irritandam feritatem
rorum juſſiſſet, velites ſubſidio miſit. à qui-
bi per procurſationem commiſſa pugna eſſet,
um cum equitatu impetum ex occulto facere
. Mons opportune prominens equitum inſi-
exit: nec ulla mora pugnæ facta eſt. Hiſpani
nſpecta procul pecora, velites in Hiſpanos
a occupatos incurrere. Primo miſſilibus ter-
re: deinde emiſſis levibus telis, quæ irritare
quam decernere pugnam poterant, gladios
nt, & collato pede res cœpta geri eſt: anceps-
edeſtre certamen erat, niſi equites ſuperve-
t. neque ex adverſo tantum illati obvios ob-
e, ſed circumvecti etiam quidam per infima
ab tergo ſe, ut pleroſque intercluderent, ob-
: majorque cædes fuit, quam quantam edere
er excurſiones prœlia ſolent. Ira magis ac-
adverſo prælio barbaris eſt, quam imminuti
. itaque ne perculſi viderentur, prima luce
o die in aciem proceſſere. Non capiebat
s copias anguſta, ſicut ante dictum eſt, val-
uæ ferme peditum partes, omnis equitatus
em deſcendit. quod reliquum peditum erat,
o conſtiterunt colle. Scipio pro ſe eſſe loci
ias ratus; & quod in arcto pugna Romano
quam Hiſpano militi futura videbatur; &
n eum locum detracta hoſtium acies eſſet,
qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

qui non omnem multitudinem eorum caperet; novo etiam conſilio adjecit animum: equitem nec ſe poſſe circumdare cornibus in tam anguſto ſpatio: & hoſti, quem cum pedite eduxiſſet, inutilem fore. Itaque imperat Lælio, ut per colles quam ocultiſſimo itinere circumducat equites, ſegregetque, quantum poſſit, equeſtrem à pedeſtri pugna. Ipſe omnia ſigna peditum in hoſtes vertit: quatuor cohortes in fronte ſtatuit, quia latius pandere aciem non poterat. Moram pugnandi nullam fecit, ut ipſo certamine averteret à conſpectu tranſeuntium per colles equitum, nec ante circumductos ſenſere, quam tumultum equeſtris pugnæ ab tergo accepere. Ita duo diverſa prœlia erant: duæ peditum acies, duo equitatus per longitudinem campi (quia miſceri ex genere utroque prœlium anguſtiæ non patiebantur) pugnabant. Hiſpanorum, quum neque pedes equiti, nec eques pediti auxilio eſſet; pedes fiducia equitis temere commiſſus campo cæderetur, eques circumventus nec peditem à fronte (jam enim ſtratæ pedeſtres copiæ erant) nec ab tergo equitem ſuſtineret; & ipſi quum diu in orbem ſeſe ſtantibus equis defendiſſent, ad unum omnes cæſi ſunt: nec quiſquam peditum equitumve ſuperfuit, qui in valle pugnaverunt. Tertia pars, quæ in colle ad ſpectaculum magis tutum quam ad partem pugnæ capeſſendam ſteterat, & locum & tempus ad fugiendum habuit, inter eos & reguli ipſi fugerunt, priuſquam tota circumveniretur acies, inter tumultum elapſi. Ca-
34 ſtra eadem die Hiſpanorum præter cæteram prædam cum tribus ferme millibus hominum capiuntur. Romani ſociique ad mille ducentos eo prœlio ceciderunt: vulnerata amplius tria millia hominum. minus cruenta victoria fuiſſet, ſi patentiore campo, & ad fugam capeſſendam facili foret

pugna

atum. Indibilis abjectis belli conſiliis, nihil
is afflictis rebus experta fide & clementia Sci-
s ratus, Mandonium fratrem ad eum mittit:
advolutus genibus *fatalem rabiem temporis*
accuſat, *quum velut contagione quadam pe-*
, non Illergetes modo & Lacetani, ſed caſtra
e Romana inſanierint. Suam quidem & fra-
& reliquorum popularium eam conditionem
ut aut, ſi ita videatur, reddant ſpiritum P.
oni, ab eodem illo acceptum: aut ſervati bis
bitam vitam pro eo in perpetuum devoveant.
a in cauſſa ſua fiduciam ſibi fuiſſe, nondum
ta clementia ejus: nunc contra, nullam in
, omnem in miſericordia victoris ſpem repoſi-
habere. Mos vetuſtus erat Romanis, cum
nec fœdere nec æquis legibus jungeretur
tia, non prius imperio in eum tanquam pa-
m uti, quam omnia divina humanaque de-
: obſides accepti, arma adempta, præſidia
is impoſita forent. Scipio multis invectus in
ntem Mandonium, abſentemque Indibilem
, *illos quidem merito periiſſe ipſorum malefi-*
t: *victuros ſuo atque populi Romani benefi-*
eterum, ſe neque arma iis adempturum (quip-
ignora timentium rebellionem eſſe) ſed libera
relinquere, ſolutoſque metu animos. Neque
ſides innoxios, ſed in ipſos, ſi defecerint, ſæ-
um: nec ab inermi, ſed ab armato hoſte pœnas
turum. Vtramque fortunam expertis permit-
ſe, utrum propitios, an iratos habere Roma-
allent. Ita dimiſſus Mandonius; pecunia
nmodo imperata, ex qua ſtipendium militi
ri poſſet. ipſe Marcio in ulteriorem Hiſpa-
præmiſſo, Silano Tarraconem remiſſo, pau-
ratus dies, dum imperatam pecuniam Il-
s pernumerarent, cum expeditis Marcium

jam

35 jam appropinquantem Oceano aſſequitur. Inchoata res jam ante de Maſaniſſa aliis atque aliis de cauſſis dilata erat, quod Numida cum ipſo utique congredi Scipione volebat, atque ejus dextra fidem ſancire. ea tum itineris tam longi ac tam devii cauſſa Scipioni fuit. Maſaniſſa quum Gadibus eſſet certior adventare eum à Marcio factus, cauſſando corrumpi equos incluſos in inſula, penuriamque omnium rerum & facere ceteris, & ipſos ſentire, ad hoc equitem marceſcere deſidia; Magonem perpulit, ut ſe trajicere in continentem ad depopulandos proximos Hiſpanos agros pateretur. Tranſgreſſus, tres principes Numidarum præmittit, ad tempus locumque colloquio ſtatuendum: duos pro obſidibus retineri à Scipione jubet. remiſſo tertio, qui, quo juſſus erat, adduceret Maſaniſſam; cum paucis in colloquium venerunt. Ceperat jam ante Numidam ex fama rerum geſtarum admiratio viri: ſubſtitueratque animo ſpeciem quoque corporis amplam ac magnificam. ceterum major præſentis veneratio cepit; & præterquam quod ſuapte natura multa majeſtas inerat, adornabat promiſſa cæſaries habituſque corporis, non cultus munditiis, ſed virilis ac vere militaris: & ætas erat in medio virium robore, quod plenius nitidiuſque ex morbo velut renovatus flos juventæ faciebat. Prope attonitus ipſo congreſſu Numida, *gratias de fratris filio remiſſo agit. Ex eo tempore affirmat, eam ſe quæſiſſe occaſionem, quam tandem oblatam Deûm immortalium beneficio non omiſerit. Cupere ſe illi populoque Romano operam navare. ita, ut nemo unus externus magis enixe adjuverit rem Romanam. Id ſe, etiamſi jampridem vellet, minus præſtare in Hiſpania, terra aliena atque ignota potuiſſe: in qua autem genitus educatuſque in ſpem paterni regni*

eſſet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

acile præſtaturum. Siquidem eundem Sci-
ducem in Africam mittant Romani, ſatis
perbrevis ævi Carthaginem eſſe. Lætus eum
vidit audivitque; quum caput rerum in
hoſtium equitatu Maſaniſſam fuiſſe ſciret,
juvenis ſpecimen animi præ ſe ferret. Fide
ceptaque, profectus retro Tarraconem eſt.
iſſa permiſſu Romanorum ne ſine cauſſa
ſſe in continentem videretur; populatus
mos agros, Gades rediit. Magoni deſperatis 36
pania rebus, in quarum ſpem ſeditio primum
ris, deinde defectio Indibilis animos ejus
rant, paranti trajicere in Africam, nuncia-
Carthagine eſt, jubere ſenatum, ut claſſem
Gadibus haberet, in Italiam trajiceret: con-
ue ibi Gallorum ac Ligurum quanta maxi-
ſſet juventute, conjungeret ſe Annibali: neu
re bellum maximo impetu, majore fortuna
n ſineret. Ad eam rem & à Carthagine pe-
Magoni advecta eſt: & ipſe quantam po-
Gaditanis exegit: non ærario modo eo-
d etiam templis ſpoliatis, & privatim om-
coactis aurum argentumque in publicum
e. Quum prætervəheretur Hiſpaniæ oram,
ocul Carthagine Nova expoſitis in terram
us, proximos depopulatus agros, inde
m claſſem appulit. ibi quum interdiu mi-
navibus tenuiſſet, nocte in littus expo-
l partem eam muri, qua capta Carthago
nanis fuerat, ducit: nec præſidio ſatis va-
bem teneri ratus, & aliquos oppidano-
ſpem novandi res aliquid moturos. Cæ-
uncii ex agris trepidi, ſimul populationem
mque fugam & hoſtium adventum attu-
& viſa interdiu claſſis erat, nec ſine cauſſa
ante urbem ſtationem apparebat. itaque
inſtu-

inſtructi armatique, intra portam, ad ſtagnum ac
mare verſam, continebantur. Vbi effuſi hoſtes,
miſta inter milites navali turba, ad muros tu-
multu majore quam vi ſubierunt. patefacta re-
pente porta, Romani cum clamore erumpunt:
turbatoſque hoſtes, & ad primum incurſum con-
jectumq; telorum averſos, uſque ad littus cum mul-
ta cæde perſequuntur. nec niſi naves littori appul-
ſæ trepidos accepiſſent, ſuperfuiſſet fugæ aut pugnę
quiſquam. In ipſis quoque trepidatum navibus
eſt, dum ne hoſtes cum ſuis ſimul irrumperent,
trahunt ſcalas oraſque, & anchoras, ne in molien-
do mora eſſet, præcidunt. multiq; adnantes navi-
bus, incerto præ tenebris quid aut peterent aut vi-
tarent, fœde interierunt. Poſtero die quum claſſis
inde retro ad Oceanum, unde venerat, fugiſſet, ad
octingentos homines cæſi inter murum littuſque,
37 & ad duo millia armorum inventa. Mago quum
Gadeis repetiſſet, excluſus inde ad Cimbiis
(haud procul à Gadibus is locus abeſt) claſſe ap-
pulſa, mittendis legatis, querendoque quod portæ
ſibi ſocio atque amico clauſæ forent, purgantibus
iis, multitudinis concurſu factum, infeſtæ ob di-
repta quædam abs conſcendentibus naves militi-
bus, ad colloquium Suffetes eorum, qui ſummus
Pœnis eſt magiſtratus, cum quæſtore elicuit, la-
ceratoſque verberibus cruci affigi juſſit: inde navi-
bus ad Pityuſam inſulam, centum millia ferme à
continenti (Pœni tum eam incolebant) trajecit:
itaque claſſis bona cum pace accepta eſt, nec com-
meatus modo benigne præbiti, ſed in ſupplemen-
tum claſſis juventus armaque data. quorum fidu-
cia Pœnus in Baleares inſulas (quinquaginta inde
millia abſunt) tranſmiſit. Duæ ſunt Baleares, ma-
jor altera atque opulentior armis viriſque: & por-
tum habet, ubi commode hibernaturum ſe (& jam
extre

mum autumni erat) credebat. ceterum haud
quam ſi Romani eam inſulam incolerent,
iter claſſi occurſum eſt. Fundis ut nunc plu-
m, ita tunc ſolo eo telo utebantur. nec quiſ-
alterius gentis unus tantum ea arte, quan-
nter alios omnes Baleares excellunt. itaque
vis lapidum creberrimæ grandinis modo in
quantem jam terræ claſſem effuſa eſt, ut in-
portum non auſi, averterent in altum naves.
norem inde Balearium inſulam trajecerunt.
m agro; viris, armiſque haud æque validam,
egreſſi navibus, ſupra portum loco munito
locant: ac ſine certamine urbe agroque po-
obus millibus auxiliarium inde conſcriptis,
que Carthaginem ad hibernandum, naves
xerunt. Poſt Magonis ab Oceani ora diſceſ-
Gaditani Romanis deduntur. Hæc in Hi- 38
P. Scipionis ductu auſpicioque geſta. Ipſe
ntulo & L. Manlio Acidino provincia tra-
decem navibus Romam rediit. & ſenatu ex-
bem dato in æde Bellonæ, quas res in Hi-
geſſiſſet, diſſeruit: quoties ſignis collatis di-
et, quot oppida ex hoſtibus vi cepiſſet, quas
in ditionem populi Romani redegiſſet. ad-
quatuor ſe imperatores, quatuor victores
tus in Hiſpaniam iſſe: neminem Carthagi-
m in iis terris reliquiſſe. Ob has res geſtas
tentata eſt triumphi ſpes, quam petita perti-
t: quia neminem ad eam diem triumphaſſe,
e magiſtratu res geſſiſſet, conſtabat. Senatu
, urbem eſt ingreſſus, argentique præ ſe in
m tulit decẽ quatuor millia pondo CCCXLII.
ati argenti magnum numerum. Comitia
reandis conſulibus habuit L. Veturius Phi-
nturiæque omnes ingenti favore P. Scipio-
onſulem dixerunt. collega additur ei P. Li-
cinius

cinius Craſſus pontifex maximus. Ceterum comitia majore, quam ulla per id bellum celebrata frequentia, proditum memoriæ eſt. Convenerant undique non ſuffragandi modo, ſed etiam ſpectandi cauſſa P. Scipionis. concurrebantq; & domum frequentes, & in Capitolium ad immolantem eum, quum centum bobus votis in Hiſpania Iovi ſacrificaret: ſpondebantque animis, ſicut C. Lutatius ſuperius bellum Punicum finiſſet, ita id quod inſtaret P. Cornelium finiturum. atque ut Hiſpania omni Pœnos expuliſſet, ſic Italia pulſurum eſſe: Africamque ei, perinde ac debellatum in Italia foret, provinciam deſtinabant. Prætoria inde comitia habita. creati duo, qui tum ædiles plebis erant, Sp. Lucretius & Cn. Octavius, & ex privatis, Cn. Servilius Cæpio, & L. Æmilius Papus. Quartodecimo anno Punici belli P. Cornelius Scipio & P. Licinius Craſſus ut conſulatum inierunt, nominatæ conſulibus provinciæ ſunt, Sicilia Scipioni extra ſortem, concedente collega, quia cura ſacrorum pontificem maximum in Italia retinebat; Bruttii Craſſo. Tum prætoriæ provinciæ in ſortem conjectæ. urbana Cn. Servilio obtigit: Ariminum (ita Galliam appellabant) Sp. Lucretio: Sicilia L. Æmilio: Cn. Octavio Sardinia. Senatus in Capitolio habitus. ita referente P. Scipione, ſenatusconſultum factum eſt, ut quos ludos inter ſeditionem militarem in Hiſpania voviſſet, ex ea pecunia, quam ipſe in ærarium detuliſſet, faceret.

39 Tum Saguntinorum legatos in ſenatum introduxit. Ex eis maximus natu: *Etſi nihil ultra malorum eſt, Patres conſcripti, quam quod paſſi ſumus, ut ad ultimum fidem vobis præſtaremus; tamen ea veſtra merita, imperatorumque veſtrorum erga nos fuerunt, ut nos cladium noſtrarum non pœniteat. Bellum propter nos ſuſcepiſtis: ſuſceptum quartum deci-*

…um annum tam pertinaciter geritis, ut ſæpe ad …um diſcrimen & ipſi veneritis, & populum …aginienſem adduxeritis. Quum in Italia tam …bellum & Annibalem hoſtem haberetis, con…um exercitu in Hiſpaniam, velut ad colligen…iquias naufragii noſtri miſiſtis. P. & Cn. Cor…ex quo in provinciam venerunt, nullo tempo…iterunt, quæ nobis ſecunda, quæque adverſa …s noſtris eſſent, facere. Iam omnium primum …um nobis reſtituerunt: per omnem Hiſpaniam …oſtros venundatos, dimiſſis qui conquirerent, …vitute in libertatem reſtituerunt. Quum jam …eſſet, ut optabilem ex miſerrima fortunam …mus; P. & Cn. Cornelii imperatores veſtri …ſius nobis prope quam vobis perierunt. Tum …d hoc retracti ex diſtantibus locis in ſedem an…m videbamur, ut iterum periremus, & alte…xcidium patriæ videremus. nec ad perniciem …m Carthaginienſi utique aut duce aut exercitu …ſe: ab Turdulis veterrimis hoſtibus, qui prioris …e excidii cauſſa nobis fuerant, exſtingui poſſe. … ex inſperato repente miſiſtis nobis P. hunc …nem: quem, fortunatiſſimi omnium Sagun…m videmur, quia conſulem declaratum vidi…c vidiſſe nos civibus noſtris renunciaturi ſu…bem, opem, ſalutem noſtram. qui quum plu…hoſtium veſtrorum cepiſſet in Hiſpania urbes, …e ex captivorum numero excretos Saguntinos …riam remiſit. poſtremo Turdetaniam, adeo …um nobis, ut illa gente incolumi ſtare Sagun…on poſſet, ita bello afflixit, ut non modo nobis, … verbo invidia) ne poſteris quidem timenda … eſſet. Deletam urbem cernimus eorum, quo… gratiam Saguntum deleverat Annibal. ve… ex agro eorum capimus, quod nobis non fru…undius eſt, quam ultione. Ob hæc, quibus

majora

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

majora neque ſperare neque optare ab Diis immortalibus poteramus, gratias actum nos decem legatos Saguntinus ſenatus populuſque ad vos miſit: ſimul gratulatum, quod ita res hos annos in Hiſpania atque Italia geſsiſtis, ut Hiſpaniam non Ibero amne tenus, ſed qua terrarum ultimas finit Oceanus, domitam armis habeatis: Italiæ, niſi quatenus vallum caſtrorum cingit, nihil reliqueritis Pœno. Iovi Optimo Maximo, præſidi Capitolinæ arcis, non grates tantum ob hæc agere juſsi ſumus, ſed donum hoc etiam, ſi vos permitteretis, coronam auream in Capitolium victoriæ ergo ferre. Id uti permittatis, quæſumus. utique ſi vobis ita videretur, quæ nobis imperatores veſtri commoda tribuerunt, ea rata atque perpetua auctoritate veſtra faciatis. Senatus legatis Saguntinis reſpondit, *Et dirutum & reſtitutum Saguntum fidei ſocialis utrimque ſervatæ documentum omnibus gentibus fore. Suos imperatores, recte & ordine, & ex voluntate ſenatus feciſſe, quod Saguntum reſtituerint, civeſque Saguntinos ſervitio exemerint: quæque alia eis benigne fecerint, ea ſenatum ita voluiſſe fieri. donum permittere ut in Capitolio ponerent.* Locus inde lautiaque legatis præberi juſſa, & muneris ergo in ſingulos dari ne minus dena millia æris. Legationes deinde ceteræ in ſenatum introductæ, auditæque. Et petentibus Saguntinis, ut quatenus tuto poſſent, Italiam ſpectatum irent: duces dati, literæque per oppida miſſæ, ut Hiſpanos comiter acciperent. Tum de Republica, de exercitibus ſcribendis, de provinciis, relatum.

40 Quum Africam novam provinciam extra ſortem P. Scipioni deſtinari, homines fama ferrent, & ipſe nulla jam modica gloria contentus; non ad gerendum modo bellum, ſed ad finiendum diceret ſe conſulem declaratum eſſe, *neque aliter id fieri poſſe, quam ſi ipſe in Africam exercitum transportaſ-*

ſet, & acturum ſe id per populum apertè ferret,
us adverſaretur, id conſilium haudquaquam
ribus Patrum cum placeret, ceterique per
n aut ambitionem muſſarent; Q. Fabius Ma-
rogatus ſententiam; *Scio*, inquit, *multis*
m videri, Patres conſcripti, rem actam ho-
die agi, & fruſtra habiturum orationem, qui
am de integra re, de Africa provincia, ſen-
n dixerit. Ego autem primum illud ignoro,
dmodum jam certa provincia Africa conſulis
tis ac ſtrenui ſit, quam nec ſenatus cenſuit in
nnum provinciam eſſe, nec populus juſſit. de-
i eſt, conſulem peccare arbitror, qui de re
ta ſimulando ſe referre, ſenatum ludibrio
non ſenatorem modo, qui de quo conſulitur,
dicit ſententiam. Atque ego certum habeo,
enti mihi ab iſta feſtinatione in Africam tra-
, duarum rerum ſubeundam opinionem eſſe;
ſita ingenio meo cunctationis; quam metum
mque homines adoleſcentes ſane appellent:
pœniteat, adhuc aliorum ſpecioſiora primo
conſilia ſemper viſa, mea uſu meliora. alte-
rectationis atque invidiæ adverſus creſcen-
ies gloriam fortiſſimi conſulis. A qua ſu-
ſi me neque vita acta & mores mei, neque
a cum quinque conſulatibus, tantumque
lli domique partæ vindicat, ut propius faſti-
s ſim, quam deſiderium; ætas ſaltem libe-
enim mihi æmulatio cum eo eſſe poteſt, qui
quidem meo æqualis ſit? Me dictatorem,
gerem adhuc viribus & in curſu maxima-
m eſſem, recuſantem nemo aut in ſenatu,
pulum audivit, quo minus inſectanti me
equitum, quod fando numquam ante au-
rat, imperium mecum æquaretur. Rebus
rbis aſſequi malui, ut qui aliorum judicio

mihi comparatus erat, ſua mox confeſſione me ſibi
præferret: nedum ego perfunctus honoribus certami-
na mihi atque æmulationes, cum adoleſcente floren-
tiſſimo proponam. videlicet ut mihi jam vivendo,
non ſolùm rebus gerendis feſſo, ſi huic negata fuerit,
Africa provincia decernatur. cum ea gloria, quæ par-
ta eſt, vivendum atque moriendum eſt. Vincere ego
prohibui Annibalem, ut à vobis, quorum vigent
41 nunc vires, etiam vinci poſſet. Illud te mihi igno-
ſcere, P. Corneli, æquum erit, ſi quum in me ipſo
nunquam pluris famam hominum, quam Rempu-
blicam fecerim; ne tuam quidem gloriam bono pu-
blico præponam. quamquam ſi aut bellum nullum
in Italia, aut is hoſtis eſſet, ex quo victo nihil gloriæ
quæreretur; qui te in Italia retineret, etſi id bono
publico faceret, ſimul cum bello materiam gloriæ tuæ
iſſe ereptum videri poſſet. Quum verò Annibal ho-
ſtis incolumi exercitu quartumdecimum annum Ita-
liam obſideat, pœnitebit te, P. Corneli, gloriæ tuæ,
ſi hoſtem eum, qui tot funerum, tot cladium nobis
cauſſa fuit, tu conſul Italia expuleris, & ſicut penes
C. Luctatium prioris Punici perpetrati belli titulus
fuit, ita penes te hujus fuerit? Niſi aut Amilcar
Annibali dux eſt præferendus, aut illud bellum
huic, aut victoria illa major clariorque, quam hæc
(modo contingat ut te conſule vincamus) futura eſt.
Ab Drepano atque Eryce detraxiſſe Amilcarem,
quam Italia expuliſſe Pœnos atque Annibalem, ma-
lis? Ne tu quidem, etſi magis partam, quam ſpe-
ratam gloriam amplecteris, Hiſpania potius quam
Italia bello liberata gloriatus fueris. Nondum is eſt
Annibal, quem non magis timuiſſe videatur, quam
contempſiſſe, qui aliud bellum maluerit. Quin igi-
tur ad hoc accingeris, nec per iſtos circuitus, ut quum
in Africam trajeceris; ſecuturum te illuc Annibalem
ſperes, potius quam recto hinc itinere, ubi Anniba.

..o bellum intendis? Egregiam iſtam palmam
.. Punici patrati petis? Hoc & natura prius eſt,
..uum defenderis, aliena ire oppugnatum. Pax
..in Italia quam bellum in Africa ſit: & nobis
.. decedat timor, quam ultro aliis inferatur. Si
..nque tuo ductu auſpicioque fieri poteſt; Anni-
..hic victo, illic Carthaginem expugna. ſi alter-
..victoria novis conſulibus reliquenda eſt; prior
.. major clariorque, tum cauſſa etiam inſequen-
..erit. Nam nunc quidem, præterquam quod
.. Italia & in Africa duos diverſos exercitus
.. ærarium non poteſt; præterquam quod unde
..s tueamur, unde commeatibus præbendis ſuf-
..us, nihil reliqui eſt; periculi tandem, quan-
..deatur, quem fallit? P. Licinius in Italia,
..ipio bellum in Africa geret. Quid, ſi (quod
.. Dii omen avertant, & dicere etiam refor-
.. animus, ſed quæ acciderunt, accidere poſſunt)
..tor Annibal ire ad urbem pergat; tum demum
..ſulem ex Africa, ſicut Q. Fulvium à Capua,
..mus? Quid? quod in Africa quoque Mars
..unis, belli erit. Domus tibi tua, pater pa-
..ue, intra triginta dies cum exercitibus cæſi,
..ento ſint; ubi per aliquot annos maximis re-
..rra marique gerendis ampliſſimum nomen
..xteras gentes populi Romani veſtræque fami-
..erant. Dies me deficiat, ſi reges, imperatoreſ-
..mere in hoſtium terras transgreſſos cum ma-
..ladibus ſuis exercituumque ſuorum, numera-
..m. Athenienſes, prudentiſſima civitas, bello
..elicto, auctore æque impigro ac nobili juvene,
.. claſſe in Siciliam tranſmiſſa, una pugna na-
..rentem Rempublicam ſuam in perpetuum af-
..nt. Externa & nimis antiqua repeto. Africa 42
.. iſta, & M. Atilius inſigne utriusque for-
..emplum, nobis documento ſint. Næ tibi,

P. Corneli, quum ex alto Africam conſpexeris, ludus & jocus fuiſſe Hiſpaniæ tuæ videbuntur. Quid enim ſimile? Pacato mari præter oram Italiæ Galliæque vectus, Emporias in urbem ſociorum claſſem appuliſti: expoſitos milites, per tutiſſima omnia, ad ſocios & amicos populi Romani, Tarraconem duxiſti: ab Tarracone deinde iter per præſidia Romana: circa Iberum exercitus patris patruique tui, poſt amiſſos imperatores ferociores calamitate ipſa: dux tumultuarius quidem ille L. Marcius, & militari ſuffragio ad tempus lectus, ceterum ſi nobilitas ac juſti honores adornarent, claris imperatoribus qualibet arte belli par: oppugnata per ſummum ocium Carthago, nullo trium Punicorum exercituum ſocios defendente. Cetera, neque ea elevo, nullo tamen modo Africo bello comparanda; ubi non portus ullus claſſi noſtræ apertus, non ager pacatus, non civitas ſocia, non rex amicus, non conſiſtendi uſquam locus, non procedendi. Quacum que circumſpexeris, hoſtilia omnia atque infeſta An Syphaci Numidiſque credis? ſatis ſit ſemel cre ditum. Non ſemper temeritas eſt felix: & frau fidem in parvis ſibi præſtruit, ut quum operæ pre cium ſit, cum mercede magna fallat. Non hoſt patrem patruumque tuum armis prius, quam Ce tiberi ſocii fraude circumvenerunt: nec tibi ipſi Magone & Aſdrubale hoſtium ducibus, quantu ab Indibili & Mandonio in fidem acceptis, pericu fuit. Numidis tu credere potes, defectionem mil tum tuorum expertus? Et Syphax & Maſaniſ ſe, quam Carthaginienſes, malunt potentiſſimos i Africa eſſe: Carthaginienſes, quam quemqua alium. Nunc illos æmulatio inter ſeſe, & omn cauſſæ certaminum acuunt, quia procul extern metus eſt. Oſtende illis Romana arma, & exerc tum alienigenam; jam veluti ad commune reſti

guen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

guendum incendium concurrent. Aliter iidem illi Carthaginienſes Hiſpaniam defenderunt: aliter mœnia patriæ, templa Deûm, aras, focos, defendent; quum euntes in prælium pavida proſequetur conjunx, & parvi liberi occurſabunt. Quid porro? Si ſatis confiſi Carthaginienſes conſenſu Africæ, fide ſociorum regum, mœnibus ſuis, quum tuo exercituſque tui præſidio nudatam Italiam viderint, ipſi ultro novum exercitum in Italiam aut ex Africa miſerint, aut Magonem, quem à Balearibus claſſe tranſmiſſa jam præter oram Ligurum Alpinorum vectari conſtat, Annibali ſe conjungere juſſerint? Nempe in eodem terrore erimus, in quo nuper fuimus, quum Aſdrubal in Italiam tranſcendit: quem tu, qui non ſolum Carthaginem, ſed omnem Africam exercitu tuo es clauſurus, è manibus tuis in Italiam emiſiſti. Victum à te dices: eo quidem minus vellem & id tua, non Reipublicæ ſolum cauſa, iter datum victo in Italiam eſſe. Patere nos omnia quæ proſpera tibi ac Reipublicæ in imperio evenere, tuo conſilio aſsignare: adverſa caſibus incertis belli & fortunæ delegare. Quo melior fortiorque es, eo magis talem præſidem ſibi patria atque univerſa Italia retinet. Non potes ne ipſe quidem diſsimulare, ubi Annibal ſit, ibi caput atq; arcem hujus belli eſſe. quippe qui præ te feras, eam tibi cauſſam trajiciendi in Africam eſse, ut Annibalem eo trahas. Sive igitur hic, ſive illic, cum Annibale eſt tibi futura res. Vtrum ergo tandem firmior eris in Africa ſolus, an hic tuo collegæque exercitu conjuncto? ne Claudius quidem & Livius conſules tam recenti exemplo, quantum id interſit documento ſunt? Quid? Annibalem, utrum tandem extremus angulus agri Bruttii fruſtra jam diu poſcentem ab domo auxilia, an propinqua Carthago, & tota ſocia Africa potentiorem armis viriſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

que faciet? Quod iſtud conſilium eſt, ibi malle decernere, ubi tuæ dimidio minores copiæ ſint, hoſtium multo majores, quam ubi duobus exercitibus adverſus unum tot prœliis & tam diuturna & gravi militia feſſum, pugnandum ſit? Quam compar conſilium tuum parentis tui conſilio ſit, reputa. Ille conſul profectus in Hiſpaniam, ut Annibali ab Alpibus deſcendenti occurreret, in Italiam ex provincia rediit: tu, quum Annibal in Italia ſit, relinquere Italiam paras; non quia Reipublicæ id utile, ſed quia tibi amplum & glorioſum cenſes eſſe: ſicut quum provincia & exercitu relicto ſine lege, ſine ſenatuſconſulto, duabus navibus populi Romani imperator fortunam publicam & majeſtatem imperii, quæ tum in tuo capite periclitabantur, commiſiſti. Ego, P. Cornelium, Patres conſcripti, Reipublicæ nobiſque, non ſibi ipſi privatim creatum conſulem exiſtimo: exercituſque ad cuſtodiam urbis atque Italiæ ſcriptos eſſe, non quos regio more per ſuperbiam conſules, quo terrarum velint, trajiciant. 43 Cum oratione ad tempus parata Fabius, tum auctoritate & inveterata prudentiæ fama magnam partem ſenatus, & ſeniores maxime moviſſet, pluresque conſilium ſenis quam animum adoleſcentis ferocem laudarent; Scipio ita locutus fertur: *Et ipſe Q. Fabius principio orationis P. C. commemoravit, in ſententia ſua poſſe obtrectationem ſuſpectam eſſe. Cujus ego rei non tam ipſe auſim tantum virum inſimulare, quam ea ſuſpicio, vitio orationis an rei, haud ſane purgata eſt. Sic enim honores ſuos & famam rerum geſtarum extulit verbis, ad extinguendum invidiæ crimen, tamquam mihi ab infimo quoque periculum ſit, ne mecum æmuletur: & non ab eo, qui, quia ſuper ceteros excellat, quo me quoque niti non diſſimulo, me ſibi æquari nolit. ſic ſenem ſe perfunctum honoribus, & me*

ne infra ætatem filii etiam ſui poſuit; tanquam non longius quam quantum vitæ humanæ ſpacium it, cupiditas gloriæ extendatur, maximaque pars us in memoriam ac poſteritatem promineat. Maximo cuiq; id accidere animo certum habeo, ut ſe non um præſentibus modo, ſed cum omnis ævi claris vi- s compararet. Equidem haud diſsimulo, me tuas Q. abi laudes non aſſequi ſolum velle, ſed (bona enia tua dixerim!) ſi poſsim, etiam exſuperare. llud nec tibi in me, neu mihi in minores natis animi ſit, ut nolimus quemquam noſtri ſimilem evare civem. id enim non eorum modo, quibus invirimus, ſed Reipublicæ, & pene omnis generis humani detrimentum ſit. Commemoravit, quantum ſem periculi aditurus, ſi in Africam trajicerem: t meam quoque non ſolum Reipublicæ & exercius vicem videretur ſolicitus. Vnde hæc repente de e cura exorta? quum pater patruuſque meus inrfecti, quum duo exercitus eorum prope occidione ciſi eſſent, quum amiſſæ Hiſpaniæ, quum quatuor ercitus Pœnorum, quatuor duces omnia metu arſque tenerent, quum quæſitus ad id bellum imrator nemo ſe oſtenderet, præter me, nemo profiteri men auſus eſſet, quum mihi quatuor & viginti nos nato detuliſſet imperium populus Romanus; id ita tum nemo ætatem meam, vim hoſtium, fficultatem belli, patris patruiq; recentem cladem mmemorabat? Vtrum major aliqua nunc in Aica calamitas accepta eſt, quam tunc in Hiſpania at? An majores nunc ſunt exercitus in Africa, ces plures melioreſque, quam tunc in Hiſpania erunt? An ætas mea tunc maturior bello gerendo it, quam nunc eſt? An cum Carthaginienſi hoſte Hiſpania, quam in Africa bellum geri aptius eſt? acile eſt poſt fuſos fugatoſque quatuor exercitus nicos, poſt tot urbes vi captas, aut metu ſubactas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

in ditionem, poſt perdomita omnia uſque ad Oceanum, tot regulos, tot ſævas gentes, poſt receptam totam Hiſpaniam, ita ut veſtigium nullum belli reliquum ſit, elevare meas res geſtas: tam, Hercule, quam ſi victor ex Africa redierim, ea ipſa elevare, quæ nunc retinendi mei cauſſa, ut terribilia eadem videantur, verbis extolluntur. Negat aditum eſſe in Africam, negat ullos patere portus. M. Attilium captum in Africa commemorat; tamquam M. Attilius primo acceſſu ad Africam offenderit. neque recordatur, illi ipſi tam infelici imperatori patuiſſe tamen portus Africæ, & res egregias primo anno geſsiſſe: & quantum ad Carthaginienſes duces attinet, invictum ad ultimum permanſiſſe. Nihil igitur me iſto exemplo terrueris: ſi hoc bello, non priore, ſi nuper, non annis ante quadraginta, iſta clades accepta foret; qui ego minus in Africam Regulo capto, quam Scipionibus occiſis in Hiſpaniam, trajicerem? Nec felicius Xantippum Lacedæmonium Carthagini, quam me patriæ meæ ſinerem natum eſſe. creſceretque mihi ex eo ipſo fiducia, quod poſsit in hominis unius virtute, tantum momenti eſſe. At etiam Athenienſes audiendi ſunt, temere in Siciliam, omiſſo domi bello, tranſgreſſi. Cur ergo, quoniam Græcas fabulas narrare vacat, non Agathoclem potius Syracuſanum regem, quum diu Sicilia Punico bello ureretur, tranſgreſſum in hanc eandem Africam, avertiſſe eo bellum unde venerat,
44 *refers ? Sed quid ultro metum inferre hoſti, & ab ſe remoto periculo alium in diſcrimen adducere, quale ſit, veteribus externiſque exemplis admonere opus eſt? Majus præſentiuſve ullum exemplum eſſe quam Annibal poteſt? multum intereſt, alienos populere fines, an tuos uri exſcindique videas. plus animi eſt inferenti periculum, quam propulſanti. Ad hoc major ignotarum rerum eſt terror: bona*

mala-

*ıalaque hoſtium ex propinquo ingreſſus fines aſpi-
as. Non ſperaverat Annibal fore, ut tot in Italia
puli ad ſe deficerent, quot defecerunt poſt Can-
ınſem cladem; quanto minus quicquam in Afri-
: Carthaginenſibus firmum ac ſtabile eſt, infidis
ciis, gravibus ac ſuperbis dominis? Ad hoc nos
iam deſerti ab ſociis, viribus noſtris, milite Ro-
ano, ſtetimus. Carthagini nihil civilis roboris
t. mercede paratos milites habent, Afros, Nu-
idaſque; leviſſima fidei mutandæ ingenia. Hic
odo nihil moræ ſit. una & trajeciſſe me audietis,
ardere bello Africam, & molientem hinc An-
ibalem, & obſideri Carthaginem. lætiores, & fre-
ıentiores ex Africa exſpectate nuncios, quam ex
iſpania accipiebatis. Has mihi ſpes ſubiicit for-
na populi Romani, Dii fœderis ab hoſte violati
ſtes, Syphax & Maſaniſſa reges: quorum ego
lei ita innitar, ut bene tutus à perfidia ſim. Multa
uæ nunc ex intervallo non apparent, bellum ape-
et. &, id eſt viri & ducis, non deeſſe fortunæ præ-
nti ſe, & oblata caſu flectere ad conſilium. Ha-
bo, Q. Fabi, parem, quem das Annibalem; ſed il-
m potius ego traham, quam ille me retineat. In
a terra cogam pugnare eum, & Carthago potius
æmium victoriæ erit, quam ſemiruta Bruttiorum
ſtella. Ne quid interim, dum traiicio, dum ex-
no exercitum in Africa, dum caſtra ad Cartha-
ıem promoveo, Reſpublica hic detrimenti capiat;
od tu Q. Fabi, quum victor tota Italia volita-
Annibal, potuiſti præſtare; hoc vide ne con-
meliosum ſit, concuſſo jam & pene fracto Anni-
le, negare, poſſe P. Licinium conſulem virum
tiſſimum præſtare. qui ne à ſacris abſit pontifex
aximus, ideo in ſortem tam longinquæ provinciæ
n venit. Si, Hercule, nihilo maturius hoc, quo
censeo, modo perficeretur bellum; tamen ad di-*

gnitatem populi Romani, famamque apud reges genteſque externas pertinebat; non ad defendendam modo Italiam ſed ad inferenda etiam Africæ arma, videri nobis animum eſſe: nec hoc credi vulgarique, quod Annibal auſus ſit, neminem ducem Romanorum audere: & priore Punico bello, tum quum de Sicilia certaretur, toties Africam noſtris exercitibus & claſſibus oppugnatam, nunc quum de Italia certatur, Africam pacatam eſſe. Requieſcat aliquando vexata tam diu Italia: uratur, evaſteturq́ invicem Africa. Caſtra Romana potius Carthaginis portis immineant, quam nos iterum vallum hoſtium ex mœnibus noſtris videamus. Africa ſit reliqui belli ſedes: illuc terror fugaque, populatio agrorum, defectio ſociorum, ceteræ belli clades, quæ in nos per quatuordecim annos ingruerunt, verſentur. Quæ ad Rempublicam pertinent, & bellum quod inſtat, & provincias de quibus agitur, dixiſſe ſatis eſt. Illa longa oratio, nec ad vos pertinens ſit, ſi quemadmodum Q. Fabius meas res geſtas in Hiſpania elevavit, ſic & ego contra gloriam ejus eludere, & meam verbis extollere velim. Neutrum faciam, Patres conſcripti. &, ſi ulla alia re, modeſtia certe & temperando linguæ adoleſcens ſenem vicero. Ita & vixi & res geſſi, ut tacitus ea opinione, quam veſtra ſponte conceptam animis haberetis, facile contentus

45 *eſſem.* Minus æquis animis auditus eſt Scipio, quia vulgatum erat, ſi apud Senatum non obtinuiſſet, ut provincia Africa ſibi decerneretur, ad populum extemplo laturum. itaque Q. Fulvius, qui conſul quater & cenſor fuerat, poſtulavit à conſule, ut palam in ſenatu diceret, *permitteretne Patribus, ut de provinciis decernerent. ſtaturuſque eo eſſet quod cenſuiſſent, an ad populum laturus?* Quum Scipio reſpondiſſet, ſe quod è Republica eſſet facturum; tum Fulvius, *Non ego ignarus*

quid

id reſponſurus facturuſve eſſes, quæſivi, quippe
um præ te feras tentare magis, quam conſulere
atum, & ni provinciam tibi quam volueris, ex-
nplo decernamus, paratam rogationem habeas.
aque à vobis, Tribuni plebis, poſtulo, inquit, *ut*
tentiam mihi ideo non dicenti, quod etſi in meam
tentiam diſcedatur, non ſit ratum habiturus con-
, auxilio ſitis. Inde altercatio orta, quum con-
negaret, æquum eſſe tribunos intercedere, quo
nus ſuo quiſque loco ſenator rogatus ſenten-
m diceret; Tribuni ita decreverunt, *Si conſul*
atui de provinciis permittit, ſtari eo quod ſenatus
ſuerit, placet; nec de ea re ferri ad populum pa-
mur: ſi non permittit, qui de ea re ſententiam
uſabit dicere, auxilio erimus. Conſul diem ad
loquendum cum collega petiit. Poſtero die
miſſum ſenatui eſt. Provinciæ ita decretæ: al-
i conſuli Sicilia, & triginta roſtratæ naves, quas
Servilius ſuperiore anno habuiſſet: permiſſum-
: ut in Africam, ſi id è Republica eſſe cenſeret,
iceret. alteri Bruttii, & bellum cum Annibale,
n eo exercitu, quem L. Veturius, aut Q. Cæci-
habuit: & ut L. Veturius & Q. Cæcilius ſor-
ntur inter ſe, compararentve, uter in Bruttiis
bus legionibus, quas conſul reliquiſſet, rem
eret: imperiumque in annum prorogaretur,
ea provincia eveniſſet. & ceteris præter con-
s prætoreſque, qui exercitibus provinciiſque
futuri erant, prorogata imperia. Q. Cæcilio
e evênit, ut cum conſule in Bruttiis adverſus
nibalem bellum gereret. Ludi deinde Scipionis,
gna frequentia & favore ſpectantium, cele-
i. Legati Delphos ad donum ex præda Aſdru-
s portandum miſſi, M. Pomponius Matho,
Q. Catius; tulerunt coronam auream cc pon-
& ſimulacra ſpoliorum, ex mille pondo ar-
genti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

genti facta. Scipio, quum ut delectum haberet, neque impetraſſet, neque magnopere tetendiſſet; ut voluntarios ducere ſibi milites liceret, tenuit: & quia impenſæ negaverat Reipublicæ futuram claſſem, ut quæ ab ſociis darētur ad novas fabricanda naves, acciperet. Etruriæ primum populi pro ſui quiſque facultatibus conſulem adjuturos polliciti. Cærites frumentum ſociis navalibus commeatumque omnis generis, Populonienſes ferrum, Tarquinienſes lintea in vela, Volaterrani interamenta navium & frumentum, Aretini triginta millia ſcutorum, galeas totidem, pila, gæſa, haſtas longas, millium quinquaginta ſummam par cujuſque generis numero expleturos, ſecures, rutra, falces, alveolos, molas quantum in quadraginta longas naves opus eſſet, tritici centum & viginti millia modiûm, & in viaticum decurionibus remigibuſque collaturos. Peruſini, Cluſini Ruſellani, abietem in fabricandas naves, & frumentũ magnum numerum. abiete ex publicis ſi vis eſt uſus. Vmbriæ populi & præter hos Nurſini, & Reatini, & Amiternini, Sabinuſque omn ager, milites polliciti. Marſi, Peligni, Marrucinique, multi voluntarii, nomina in claſſem dede runt. Camertes quum æquo fœdere cum Romanis eſſent, cohortem armatam ſexcentorum hominum miſerunt. Triginta navium carinæ, vigin quinqueremes, decem quadriremes quum eſſen poſitæ; ipſe ita inſtitit operi, ut die quadrageſim quinto, quam ex ſilvis detracta materia erat, naves inſtructæ armatæque in aquam deductæ ſin

46 Profectus in Siciliam eſt triginta navibus longis voluntariorum ſeptem ferme millibus in nave impoſitis. Et P. Licinius in Bruttios ad duos exercitus conſulares venit. ex eis eum ſibi ſumpſi quem L. Veturius conſul habuerat. Metello, u

qui

ibus præfuiſſet, legionibus iis præeſſet (facilius n aſſuetis imperio rem geſturum ratus) permi- Et prætores diverſi in provincias profecti. Et a pecunia ad bellum deerat, agri Campani re- nem, à foſſà Græca ad mare verſam, vendere eſtores juſſi; indicio quoque permiſſo, qui r civis Campani fuiſſet, ut is publicus populi mani eſſet. indici præmium conſtitutum, antæ pecuniæ ager indicatus eſſet, pars decima. C. Servilio Prætori urbis negotium datum, ut mpani cives, ubi cuique ex ſenatusconſulto li- et habitare, ibi habitarent: animadverteretque eos, qui alibi habitarent. Eadem æſtate Mago milcaris filius, ex minore Balearium inſula, hibernarat, juventute lecta in claſſem impo- , in Italiam triginta ferme roſtratis navibus & ltis onerariis, duodecim millia peditum, duo ne equitum trajecit: Genuamque, nullis præ- iis maritimam oram tutantibus, repentino ad- ntu cepit. inde ad oram Ligurum Alpinorum, uos ibi motus facere poſſet, claſſem appulit. gauni (Ligurum ea gens eſt) bellum ea tempe- e gerebant cum Epanteriis montanis. Igitur nus, Savone oppido Alpino præda depoſita, & em longis navibus in ſtatione ad præſidium ctis, ceteris Carthaginem miſſis ad tuendam ritimam oram; quia fama erat, Scipionem jecturum eſſe; ipſe ſocietate cum Ingaunis, orum gratiam malebat, compoſita, montanos ituit oppugnare. Et creſcebat exercitus indies; famam nominis ejus Gallis undique confluen- us. Ea literis cognita Sp. Lucretii, ne fruſtra drubale cum exercitu deleto biennio ante fo- t lætati, ſi par aliud inde bellum, duce tantum tato, oriretur, curam ingentem accenderunt ribus. Itaque & M. Livium Proconſulem ex

Etru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Etruria volonum exercitum admovere Ariminum juſſerunt, & Cn. Servilio prætori negotium datum, ut ſi è Republica cenſeret eſſe, duas urbanas legiones, cui imperio videretur dato, ex urbe duci juberet. M. Valerius Lævinus Aretium eas legiones duxit. Eiſdem diebus naves onerarias Pœnorum ad octoginta, circa Sardiniam, ab Cn. Octavio, qui provinciæ præerat, captas, Cælius, frumento miſſo ad Annibalem commeatuque onuſtas, Valerius, prædam Etruſcam Ligurumque montanorum captivos, Carthaginem portantes, tradit. In Bruttiis nihil ferme anno eo memorabile geſtum eſt. Peſtilentia inceſſerat; pari clade in Romanos Pœnoſque: niſi quod Punicum exercitum ſuper morbum etiam fames affecit. Propter Iunonis Laciniæ templum æſtatem Annibal egit. ibique aram condidit, dedicavitque, cum ingenti rerum ab ſe geſtarum titulo; Punicis Græciſque literis inſculpto.

EPITOME

Libri XXIX.

Ex Sicilia C. Lælius in Africam à Scipione miſſus, ingentem prædam reportavit: & mandata Maſaniſſæ Scipioni exponit, conquerentis quod nondum exercitum in Africam trajeciſſet. Bellum in Hiſpania finitum, victore Romano, quod Indibilis excitaverat, ipſe in acie occiſus. Mandonius expoſcentibus Romanis à ſuis deditus eſt. Magoni, qui in Gallia & in Liguribus erat, ex Africa & militum ampla manus miſſa, & pecuniæ, quibus auxilia conduceret: præceptumque, ut ſe Annibali jungeret. Scipio à Syracuſis in Bruttios trajecit, & Locros, pulſo Punico præſidio, fugatoque Annibale, recepit.

t. Pax cum Philippo facta eſt. Idæa mater de-
ata eſt Romam à Peſsinunte oppido Phrygiæ;
nine in libris Sibyllinis invento, pelli Italia alie-
nam hoſtem poſſe, ſi mater Idæa deportata
nam eſſet. *tradita autem eſt Romanis per At-*
m regem Aſiæ. Lapis erat, quem Matrem Deûm
læ dicebant. Excepit P. Scipio Naſica Cn. filius,
qui in Hiſpania perierat, vir optimus à ſenatu
icatus, adoleſcens nondum quæſtorius: quoniam
eſponſum habebat: ut numen id ab optimo vi-
eciperetur, conſecraretur que. *Locrenſes lega-*
Romam miſerunt, qui de impotentia Q. Plemi-
egati quererentur, quod pecuniam Proſerpinæ
lerat, & liberos eorum ac conjuges ſtupraverat.
ninius in catenis Romam perductus, in carcere
uus eſt. Quum falſus rumor de P. Scipione
nſule, qui in Sicilia erat, in urbem perlatus eſ-
amquam is luxuriaretur; miſsis ob hoc legatis
atu, qui explorarent an ea vera eſſent; purgatus
nia Scipio in Africam trajecit, ſenatus permiſſu.
ax accepta in matrimonium filia Aſdrubalis
onis, amicitiæ, quam cum Scipione ipſe junxe-
renunciavit. Maſaniſſa, rex Maſæſylorum,
pro Carthaginienſibus in Hiſpania militat,
o patre Gala, de regno exciderat. quo per bel-
ſæpe repetito, aliquot præliis à Syphace rege
idarum victus, in totum privatus eſt: & cum
tis equitibus exul Scipioni ſe junxit: & cum
imo ſtatim bello Hannonem Amilcaris filium
ampla manu interemit. Scipio, adventu Aſ-
alis & Syphacis, qui prope cum centum milli-
rmatorum venerant, ab obſidione Vticæ depul-
hiberna communivit. Sempronius conſul in
Crotonienſi proſpere adverſus Annibalem pu-
it. Luſtrum à cenſoribus conditum eſt. cenſa
ivium capita ducenta quindecim millia. In-

ter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ter cenſores, Marcum Livium, & Claudium N
ronem, notabilis diſcordia fuit. nam & Claudi
Livio collegæ equum ademit, quod à populo damn
tus actuſque in exilium fuerat, & Livius Claud
quod falſum in ſe teſtimonium dixiſſet, & quod n
bona fide ſecum in gratiam rediſſet. Idem omi
tribus, extra unam, ærarias reliquit, quod & inn
centem ſe damnaſſent, & poſtea conſulem cenſorem
que feciſſent.

SCIPIO poſteaquam in Siciliam v
nit, voluntarios milites ordinav
centuriavitque: ex iis trecentos juv
nes, florentes ætate & virium rob
re, inermes circa ſe habebat; ignorantes quem
uſum neque centuriati, neque armati ſervarent
Tum ex totius Siciliæ juniorum numero, prin
pes genere & fortuna trecentos equites, qui ſecu
in Africam trajicerent, legit: diemque iis, qua eq
armiſque inſtructi atque ornati adeſſent, edi
Gravis ea militia, procul domo, terra mariq
multos labores, magna pericula allatura videl
tur: neque ipſos modo, ſed parentes cognatoſq
eorum ea cura angebat. Vbi dies quæ dicta era
advenit, arma equoſque oſtenderunt. tum Sc
pio, renunciari ſibi dixit, quoſdam equites Sic
lorum tamquam gravem & duram horrere ea
militiam. Si qui ita animati eſſent, malle eos ſ
jam tum fateri, quam poſtmodo querentes, ſegn
atque inutiles milites Reipublicæ eſſe. Exprom
rent quid ſentirent, cum bona venia ſe auditurum
Vbi ex his unus auſus eſt dicere, ſe prorſus, ſi ſ
utrum velit, liberum eſſet, nolle militare; tum S
pio ei, *Quoniam igitur adoleſcens quid ſentires n*
diſſimulaſti, vicarium tibi expediam, cui tu arm
equumque & cetera inſtrumenta militiæ tradas,

teci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

m hinc extemplo domum ducas, exerceas: docen-
cures equo armiſque. Læto conditionem ac-
enti, unum ex trecentis, quos inermes habe-
tradit. ubi hoc modo exauctoratum equitem
gratia imperatoris ceteri viderunt; ſe quiſque
ſare, & vicarium accipere. Ita trecentis Sicu-
omani equites ſubſtituti, ſine publica impen-
Docendorum atque exercendorum curam Si-
habuerunt: quia edictum imperatoris erat,
m militaturum, qui ita non feciſſet. Egregiam
alam equitum evaſiſſe ferunt, multiſque prœ-
Rempublicam adjuviſſe. Legiones inde quum
ceret, plurimorum ſtipendiorum ex iis mili-
elegit; maxime qui ſub duce Marcello milita-
nt: quos quum optima diſciplina inſtitutos
ebat, tum etiam ab longa Syracuſarum obſi-
e peritiſſimos eſſe urbium oppugnandarum.
enim parvum, ſed Carthaginis jam excidia
bat animo. Inde exercitum per oppida diſ-
t: frumentum Siculorum civitatibus impe-
x Italia advecto parcit: veteres naves refi-
& cum iis C. Lælium in Africam præ-
n mittit. novas Panormi ſubducit, quia ex
i materia raptim factæ erant, ut in ſicco hi-
irent. Præparatis omnibus ad bellum, Syra-
n, nondum ex magnis belli motibus ſatis tran-
as, venit. Græci res, à quibuſdam Italici ge-
is, eadem vi, qua per bellum ceperant, retinen-
, conceſſas ſibi ab ſenatu repetebant. Omnium
um ratus, tueri publicam fidem, partim edi-
partim judiciis etiam in pertinaces ad obti-
am injuriam redditis, ſuas res Syracuſanis re-
t. Non ipſis tantum ea res ſed omnibus Sici-
opulis grata fuit: eoque enixius bellum adju-
nt. Eadem æſtate in Hiſpania coortum ingens
m conciente Illergete Indibili; nulla alia de

cauſſa,

cauſſa , quam per admirationem Scipionis co temptu imperatorum aliorum orto. *Eum ſup eſſe unum ducem Romanis , ceteris ab Annib interfectis , rebantur. eo nec in Hiſpania c Scipionibus alium, quem mitterent, habuiſſe : poſteaquam in Italia gravius bellum urgeret, verſus Annibalem eum arceſſitum. præterqu quod nomina tantum ducum in Hiſpania Rom haberent , exercitum quoque inde veterem de ctum. Trepida omnia ut inconditam turbam ty num eſſe. numquam talem occaſionem liberar Hiſpaniæ fore. Servitum ad eam diem aut Cart ginienſibus aut Romanis: nec invicem his aut il ſed interdum utriſque ſimul. Pulſos ab Rom Carthaginienſes; ab Hiſpanis , ſi conſentirent , p Romanos poſſe. ut ab omni externo imperio ſol in perpetuum Hiſpania in patrios rediret mores tuſque.* Hæc aliaque dicendo , non popul modo , ſed Auſetanos quoque vicinam gen concitat, & alios finitimos ſibi atque illis po los. itaque intra paucos dies triginta millia pe tum, quatuor fermè equitum in Sedetanum agru

2 quo edictum erat, convenerunt. Romani quo imperatores, L. Lentulus & L. Manlius Acidin ne gliſceret, prima negligendo, bellum, junctis ipſi exercitibus per agrum Auſetanum , hoſti tamquam pacato clementer ductis militibus, ad dem hoſtium pervenere. trium millium ſpatio p cul à caſtris eorum poſuerunt caſtra. Primo legatos nequicquam tentatum, ut diſcederetur armis, dein quum in pabulatores Romanos im tus repente ab equitibus Hiſpanis factus eſſet, ſi miſſo ab ſtatione Romana equitatu, prœlium eq ſtre fuit; haud ſane memorando in partem ul eventu. Sole oriente poſtero die armati inſtru que omnes mille ferme paſſus procul à caſtris I

m

aciem oſtendêre. Medii Auſetani erant: dextrum Illergetes, lævum ignobiles tene- Hiſpani populi. Inter cornua & mediam intervalla patentia ſatis latè fecerunt; qua tum, ubi tempus eſſet, emitterent. Et Ro- more ſuo exercitum quum inſtruxiſſent, id hoſtium imitati ſunt, ut inter legiones & atentes equiti relinquerent vias. Cæte- Lentulus ei parti uſum equitis fore ratus, prior in dehiſcentem intervallis hoſtium equites emiſiſſet; Ser. Cornelio tribuno mi- imperat, equites per patentes in hoſtium acie ermittere equos jubeat: ipſe cœpta parum re pedeſtri pugna, tantum moratus, dum i duodecimæ legioni, quæ in lævo cornu us Illergetes locata erat, tertiam decimam em ex ſubſidiis in primam aciem firmamen- cit. Poſteaquam æquata ibi pugna eſt, ad nlium inter prima ſigna hortantem, ac ſub- uibus res poſtulabat locis inducentem, ve- dicat tuta ab lævo cornu eſſe: jam miſſum er. Cornelium, procella equeſtri hoſtes cir- ſurum. Vix hæc dicta dederat, quum Ro- quites in medios invecti hoſtes, ſimul pede- ies turbavit, ſimul equitibus Hiſpanorum mmittendi equos clauſerunt. Itaque omiſſa equeſtri, ad pedeſtrem Hiſpani deſcende- Romani imperatores, ut turbatos hoſtium s & trepidationem pavoremque, & flu- a viderunt ſigna, hortantur, orant milites, *ulſos invadant, non reſtitui aciem patian-* on ſuſtinuiſſent tam infeſtum impetum bar- ni regulus ipſe Indibilis, cum equitibus ad egreſſis, ante prima ſigna peditum ſe obje- Ibi aliquandiu atrox pugna ſtetit. tandem am ii, qui circa regem, ſeminecem reſtan-

tem,

tem, deinde pilo terræ affixum, pugnabant, ol
telis occubuerunt, tum, fuga paſſim cœpta, pl
cæſi, quia equos conſcendendi equitibus ſpa
non fuerat, & quia perculſis acriter inſtiterunt
mani. nec ante abſceſſum eſt, quam caſtris
que exuerunt hoſtem. Tredecim millia Hiſp
rum cæſa eo die, octingenti ferme capti. R
norum ſociorumque paulo amplius ducenti,
xime in lævo cornu ceciderunt. Pulſi caſtris
ſpani aut qui ex prœlio effugerant, ſparſi prim
agros, deinde in ſuas quiſque civitates redie
3 Tum à Mandonio evocati in concilium, con
ſtique ibi clades ſuas, increpitis auctoribus b
legatos mittendos ad arma tradenda, deditio
que faciendam cenſuerunt. Quibus, culpa
auctorem belli, Indibilem ceteroſque princi
quorum plerique in acie cecidiſſent, confer
bus, tradentibuſque arma & dedentibus ſeſe
ſponſum eſt: *In deditionem ita accipi eos, ſi M
donium ceteroſque belli concitores tradidiſſent v
ſin minus; exercitus ſe in agrum Illergetum Au
norumque & deinceps aliorum populorum duct*
Hæc dicta legatis, renunciataque in concil
Ibi Mandonius, ceterique principes compre
& traditi ad ſupplicium. Hiſpaniæ populis re
pax: ſtipendium ejus anni duplex, & frume
ſex menſium imperatum, ſagaque & togæ ex
tui: & obſides ab triginta ferme populis acc
Ita Hiſpaniæ rebellantis tumultu haud magno
tu intra paucos dies concito & compreſſo, in
cam omnis terror verſus. C. Lælius nocte ad
ponem Rhegium cum acceſſiſſet, luce prima a
pulandum agrum, ſub ſignis milites ſocioſq; n
les duxit. Omnibus, pacis modo incurioſe ag
bus, magna clades illata: nunciiq; trepidi Car
né terrore ingenti complevere, claſſem Roma

Sci-

nemq; imperatorē (& fama fuerat jam in Si-
tranſgreſſum) adveniſſe. Nec quot naves vi-
t, nec quanta manus agros popularetur, ſatis
omnia in majus metu augente, accipie-
raque primo terror pavorque, deinde mœ-
nimos inceſſit: *tantum fortunam mutaſſe,*
modo ipſi exercitum ante mœnia Romana
ſent victores, ſtratiſque tot hoſtium exerciti-
nnes Italiæ populos aut vi aut voluntate in
nem accepiſſent; ii, verſo Marte, Africæ
tiones & obſidionem Carthaginis viſuri fo-
nequaquam pari ad patienda ea robore, ac
ni fuiſſent. Illis Romanam plebem, illis La-
uventutem præbuiſſe; majorem ſemper, fre-
oremq; pro tot cæſis exercitibus ſuboleſcentem.
m ſuam plebem, imbellem in urbe, imbellem
s eſſe. mercede parari auxilia ex Afris, gente
nem auram ſpei mobili atque infida. Iam re-
yphacem poſt colloquium cum Scipione alie-
: Maſaniſſam aperta defectione, infeſtiſſi-
oſtem. nihil uſquam ſpei, nihil auxilii eſſe.
Magonem ex Gallia movere tumultus quic-
, nec conjungere ſe Annibali: & Annibalem
jam & fama ſeneſcere, & viribus. In hæc 4
da prolapſos ab recenti nuncio animos, tur-
ror inſtans revocavit ad conſultandum, quo-
nodo obviam præſentibus periculis iretur.
us raptim in urbe agriſque haberi placet,
e ad conducenda Afrorum auxilia, munire
, frumentum convehere, tela, arma parare,
ere naves, ac mittere ad Hipponem adver-
manam claſſem. Iam hæc agentibus nun-
ndem venit, Lælium non Scipionem, co-
e, quantæ ad incurſiones agrorum ſatis ſint,
ectas. ſummam belli molem adhuc in Sici-
. Ita reſpiratum, mittique ad Syphacem le-
gatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

gationes, alioſque regulos, firmandæ ſocieta
cauſſa, cœpta. Ad Philippum quoque miſſi, (
ducenta argenti talenta pollicerentur, in Sicilia
aut Italiam trajiceret. Miſſi ad ſuos imperato
in Italiam, ut omni terrore Scipionem retinere
ad Magonem non legati modo, ſed vigintiquinq
naves longæ, ſex millia peditum, octingenti eq
tes, ſeptem elephanti, ad hæc magna pecunia
conducenda auxilia, quibus fretus propius urb
Romam exercitum admoveret, conjungeretq
ſe Annibali. Hæc Carthagine parabant agitaba
que; ad Lælium prædas ingentes ex agro inermi
nudo præſidiis agentem, Maſaniſſa fama Rom
næ claſſis excitus, cum equitibus paucis ver
Is ſegniter rem agi ab Scipione queſtus, quod t
non jam exercitum in Africam trajeciſſet, percul
Carthaginienſibus. Syphace impedito finitimis b
lis, quem incertum hærere, ſi ſpatium ad ſua ut
lit componenda detur, nihil ſincera fide cum Rom
nis acturum. Hortaretur, ac ſtimulare Scipion
ne ceſſaret, ſe, quamquam regno pulſus eſſet, c
haud contemnendis copiis affuturum peditum equ
tumque. nec ipſi Lælio morandum in Africa e
claſſem credere profectam à Carthagine, cum qua
ſente Scipione non ſatis tutum eſſet contrahi cer
5 *men.* Ab hoc ſermone dimiſſo Maſaniſſa, Læl
poſtero die naves præda onuſtas ab Hippone
vit, revectuſque in Siciliam, mandata Maſani
Scipioni expoſuit. Eiſdem ferme diebus nave
quæ ab Carthagine ad Magonem miſſæ erant;
ter Albingaunos, Ligures, Genuamque acceſſeru
In iis locis tum forte Mago tenebat claſſem:
legatorum auditis verbis, jubentium exerci
quam maximos comparare; extemplo Gallor
& Ligurum (namque utriuſque gentis ingens
multitudo erat) concilium habuit. *& miſſum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

vindicandos in libertatem ait: *&, ut ipſi cer-*
mitti ſibi ab domo præſidia : ſed quantis viri-
bellum geratur, in eorum poteſtate eſſe. Duos
itus Romanos , unum in Gallia , alterum in
ria eſſe, ſatis ſcire. Sp. Lucretium ſe cum M.Li-
nctturum. multa millia ipſis etiam armanda
t duobus ducibus, duobus exercitibus Romanis
tur. Galli, *ſummam ad id ſuam voluntatem*
icere: ſed quum una caſtra Romana intra fines,
in finitima terra Etruria prope in conſpectu
nt, ſi palam fiat auxiliis adiutum ab ſeſe Pœ-
extemplo infeſtos utrimque exercitus in agrum
incurſuros. ea ab Gallis deſideraret, quibus oc-
adjuvari poſſet. Liguribus , quod procul agro
uſque eorum caſtra Romana ſint , libera conſi-
e. illos armare juventutem , & capeſſere pro
bellum , æquum eſſe. Ligures haud abnuere :
us modo duorum menſium petere ad delectus
ndos. Interim Mago milites, Gallis dimiſ-
clam per agros eorum mercede conducere.
neatus quoque omnis generis occulte ad eum
licis populis mittebantur. M. Livius exerci-
volonum ex Etruria in Galliam traducit: jun-
ue Lucretio, ſi ſe Mago ex Liguribus propius
n moveat, obviam ire parat; ſi Pœnus ſub an-
Alpium quietus ſe contineat, & ipſe in eadem
ne circa Ariminum Italiæ præſidio futurus.
reditũ ex Africa C.Lælii, & Scipione ſtimula- 6
ſaniſſæ adhortationibus, & militibus prędam
ſtium terra cernentibus tota claſſe efferri, ac-
s ad trajiciendum quam primum, intervenit
ri minor cogitatio, Locros urbem recipiendi,
ſub defectionem Italiæ deſciverat & ipſa ad
os. Spes autem affectandæ ejus rei ex mini-
affulſit: quod latrociniis magis quam juſto
in Bruttiis gerebantur res; principio ab Nu-
midis

midis facto, & Bruttiis, non ſocietate magis Pu
nica, quam ſuopte ingenio congruentibus in eun
morem. Poſtremo Romani quoque milites jan
contagione quadam rapto gaudentes, quantum pe
duces licebat, excurſiones in hoſtium agros facere
Ab iis egreſſi quidam urbem Locrenſes circum
venti, Rhegiumque abſtracti fuerant. in eo capti
vorum numero fabri quidam fuere, aſſueti fort
apud Pœnos mercede opus in arce Locrorum fa
cere. Ii cogniti ab Locrenſium principibus, qu
pulſi ab adverſa factione, quæ Annibali Locro
tradiderat, Rhegium ſe contulerant: quum ceter
percunctantibus (ut mos eſt qui diu abſunt) qua
domi agerentur, expoſuiſſent; ſpem fecerunt, ſi re
dempti ac remiſſi forent, arcem ſe iis tradituros
ibi ſe habitare, fidemque ſibi rerum omnium in
ter Carthaginienſes eſſe. Itaque ut qui ſimul deſi
derio patriæ angerentur, ſimul cupiditate inimico
ulciſcendi arderent, redemtis extemplo iis remi
ſiſque, quum ordinem agendæ rei compoſuiſſent
ſignaque quæ procul edita obſervarent; ipſi ad Sc
pionem Syracuſas profecti, apud quem pars exu
lum erat, referentes ibi promiſſa captivorum, quu
ſpem ab effectu haud abhorrentem conſuli feci
ſent; tribuni militum cum iis M. Sergius & P. Ma
tienus miſſi, juſſique ab Rhegio tria millia militu
Locros ducere. & Q. Pleminio proprætori ſcri
ptum, ut rei agendæ adeſſet. Profecti ab Rhegio
ſcalas ad editam altitudinem arcis fabricatas por
tantes, media ferme nocte ex eo loco, unde con
venerat, ſignum dedere proditoribus arcis. qui pa
rati intentique, & ipſi ſcalas ad idipſum factas cu
demiſiſſent, pluribuſque ſimul locis ſcandentes ac
cepiſſent, priuſquam clamor oriretur, in vigil
Pœnorum, ut in nullo tali metu ſopitos, impet
eſt factus. quorum gemitus primo morientiu
exa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

auditus; deinde ſubita conſternatio ex ſomno, tumultus, quum cauſſa ignoraretur, poſtremo major res, aliis excitantibus alios. jamque ad arma pro ſe quiſque vocabat: hoſtes in arce eſſe, & cæſi vigiles. oppreſſique forent Romani, nequaquam numero pares, ni clamor ab iis, qui extra arcem erant, ſublatus, incertum unde accidiſſet (omnia vana augente nocturno tumultu) feciſſet. Itaque velut plena jam hoſtium arce territi Pœni, omiſſo certamine, in alteram arcem (duæ ſunt, haud multum inter ſe diſtantes) confugiunt. Oppidani urbem habebant; victoribus præmium in medio poſitam. Ex arcibus duabus prœliis quotidie levibus certabatur. Q. Pleminius Romano, Hamilcar Punico præſidio præerat: & arceſſentes ex propinquis locis ſubſidia, copias augebant. Ipſe poſtremo veniebat Annibal. nec ſuſtinuiſſent Romani, niſi Locrenſium multitudo exacerbata ſuperbia atque avaritia Pœnorum, ad Romanos inclinaſſet. Scipioni ut nunciatum eſt, in majore diſcrimine Locris rem verti, ipſumque Annibalem appropinquare; ne præſidium etiam periclitaretur haud facile inde receptu; & ipſe à Meſſana, L. Scipione fratre in præſidio ibi relicto, quum primum æſtu fretum inclinatum eſt, naves mari ſecundo miſit; Annibal à Butroto amni (haud procul is ab urbe Locris abeſt) nuncio præmiſſo, ut ſui luce prima ſumma vi prœlium cum Romanis ac Locrenſibus conſererent, dum ipſe, averſis omnibus in eum tumultum ab tergo urbé incautam aggrederetur. Ubi luce cœptam invenit pugnam, ipſe nec in arcem ſe includere, turba locum arctum impeditutum, voluit: neque ſcalas, quibus ſcanderent muros, attulerant. ſarcinis in acervum conjectis, quum haud procul muris ad terrorem hoſtium aciem oſtendiſſet, cum equitibus Numidis cir-

cumequitabat urbem, dum ſcalæ, quæque alia ad oppugnandum opus erant, parantur; ad viſendum qua maxime parte aggrederetur, progreſſus ad murum, ſcorpione icto, qui proximus eum forte ſteterat, territus inde tam periculoſo caſu, receptui canere quum juſſiſſet, caſtra procul ab ictu teli communiit. Claſſis Romana à Meſſana Locros aliquot horis die ſuperante acceſſit: expoſiti omnes e navibus, & ante occaſum ſolis, urbem ingreſſi ſunt. Poſtero die cœpta ex arce à Pœnis pugna: & Annibal jam ſcalis, aliiſque omnibus ad oppugnationem paratis, ſubibat muros. quum repente in eum nihil minus quam tale quicquam timentem, patefacta porta erumpunt Romani. ad ducentos improvidos quum invaſiſſent, occidunt. ceteros Annibal, ut conſulem adeſſe ſenſit, in caſtra recipit: nuncioque miſſo ad eos, qui in arce erant, ut ſibimetipſis conſulerent, nocte motis caſtris abiit. Et qui in arce erant igni injecto tectis, quæ tenebant, ut vis tumultus hoſtem moraretur, agmen ſuorum, fugæ ſimili curſu, ante noctem aſ-
8 ſecuti ſunt. Scipio ut & arcem relictam ab hoſtibus & vacua vidit caſtra, vocatos ad concionem Locrenſes, graviter ob defectionem incuſavit: de auctoribus ſupplicium ſumſit, bonaque eorum alterius factionis principibus, ob egregiam fidem adverſus Romanos, conceſſit. publice nec dare, nec eripere ſe quicquam Locrenſibus, dixit, *Romam mitterent legatos: quam ſenatus æquum cenſuiſſet, eam fortunam habituros. Illud ſatis ſcire, etſi male de populo Romano meriti eſſent, in meliori ſtatu ſub iratis Romanis futuros, quam ſub amicis Carthaginienſibus fuerint.* Ipſe Q. Pleminio legato, præſidioque quod arcem ceperat, ad tuendam urbem relicto, cum quibus venerat copiis, Meſſanam trajecit. Ita ſuperbe crudeliterque habiti Locren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nſes à Carthaginienſibus poſt defectionem ab
omanis fuerant, ut modicas injurias non æquo
odo animo pati, ſed prope lubenti poſſent. ve-
n enimvero tantum Pleminius Amilcarem præ-
ii præfectum, tantum præſidiarii milites Ro-
ani Pœnos ſcelere atque avaritia ſuperaverunt,
non armis, ſed vitiis videretur certari. nihil om-
m, quæ inopi inviſas opes potentioris faciunt,
termiſſum in oppidanos eſt ab duce aut à mili-
is: in corpora ipſorum, in liberos, in conjuges
andæ contumeliæ editæ. Nam avaritia ne ſa-
rum quidem ſpoliatione abſtinuit: nec alia mo-
templa violata, ſed Proſerpinæ etiam, intacti
ni ætate, theſauri; præterquam quod à Pyrrho,
cum magno piaculo ſacrilegii ſui manubias re-
, ſpoliati dicebantur. Ergo ſicut ante regiæ na-
laceratæ, naufragiis nihil in terram integri,
ter ſacram pecuniam Deæ, quam aſportave-
, extulerunt; tum quoque alio genere cladis
m illa pecunia omnibus contactis ea viola-
e templi furorem objecit, atque inter ſe du-
in ducem, militem in militem rabie hoſtili
t. Summæ rei Pleminius præerat: militum 9
ſub eo, quam ipſe ab Rhegio abduxerat, pars
ribunis erat. Rapto poculo argenteo ex oppi-
domo Pleminii miles fugiens, ſequentibus
um erat, obvius forte Sergio & Matieno tri-
s militum fuit. cui quum juſſu tribunorum
ptum poculum eſſet; jurgium inde & cla-
pugna poſtremo orta inter Pleminii milites,
norumque; ut ſuis quisque opportunus adve-
, multitudine ſimul ac tumultu creſcente.
Pleminii milites, quum ad Pleminium cruo-
c vulnera oſtentantes non ſine vociferatione
indignatione concurriſſent, probra in eum
jactata in jurgiis referentes; accenſus ira, do-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

mo ſeſe proripuit, vocatoſque Tribunos nudari, ac virgas expediri jubet. Dum ſpoliandis iis (repugnabant enim, militumque fidem implorabant) tempus teritur, repente milites feroces recenti victoria, ex omnibus locis, velut adverſus hoſtes ad arma conclamatum eſſet, concurrerunt. & quum violata jam virgis corpora Tribunorum vidiſſent, tum verò in multo impotentiorem ſubito rabiem accenſi, ſine reſpectu, non majeſtatis modo, ſed etiam humanitatis, in legatum, impetum, lictoribus prius indignum in modum mulcatis, faciunt. tum ipſum, ab ſuis interceptum & ſecluſum, hoſtiliter lacerant, & prope exſanguem, naſo auribuſque mutilatis, relinquunt. His Meſſanam nunciatis, Scipio poſt paucos dies Locros hexeri advectus, quum cauſſam Pleminii & tribunorum audiſſet, Pleminio noxa liberato, relictoque in ejuſdem loci præſidio, tribunis ſontibus judicatis, & in vincula conjectis, ut Romam ad ſenatum mitterentur, Meſſanam atque inde Syracuſas redit. Pleminius impotens iræ, neglectam ab Scipione & nimis leviter latam ſuam injuriam, ratus; nec quemquam æſtimare alium eam litem poſſe, niſi qui atrocitatē ejus patiendo ſenſiſſet; tribunos attrahi ad ſe juſſit; laceratoſque omnibus, quæ pati corpus ullum poteſt, ſuppliciis interfecit: nec ſatiatus vivorum pœna, inſepultos projecit. Simili crudelitate & in Locrenſium principes eſt uſus, quos ad conquerendas injurias ad P. Scipionem profectos audivit. & quæ antea per libidinem atque avaritiam fœda exempla in ſocios ediderat; tunc ab ira multiplicia edere: infamiæ atque invidiæ non ſibi modo, ſed etiam imperatori eſſe.

10 Iam comitiorum appetebat tempus, quum à P. Licinio conſule literæ Romam allatæ ſunt, *ſe, exercitumque ſuum gravi morbo afflictari: nec ſiſti potuiſſe, niſi*

ſi eadem vis mali, aut gravior etiam, in hoſtes in-
uiſſet. Itaque quoniam ipſe venire ad comitia non
ſſet, ſi ita Patribus videretur, ſe Q. Cæcilium
Metellum dictatorem comitiorum cauſſa dicturum:
ercitum Q. Cæcilii dimitti, è Republica eſſe.
am neque uſum ejus ullum in præſentia eſſe, quum
nnibal jam in hiberna ſuos receperit: & tanta in-
ſerit in ea caſtra vis morbi, ut niſi mature dimit-
ntur, nemo omnium ſuperfuturus videatur. ea
nſuli à Patribus facienda, ut è Republica fide-
e ſua duceret, permiſſa. Civitatem eo tempore
ens religio invaſerat, invento carmine in libris
billinis, propter crebrius eo anno de cœlo lapi-
tum, inſpectis. *Quandoque hoſtis alienigena ter-*
Italiæ bellum intuliſſet, eum pelli Italia vinci-
e poſſe, ſi mater Idæa à Peſſinunte Romam adve-
foret. Id carmen ab decemviris inventum eo
gis patres movit, quod & legati, qui donum
lphos portaverant, referebant: & ſacrificantes
os Pythio Apollini litaviſſe, & reſponſum ora-
o editum, majorem multo victoriam, quam cu-
ex ſpoliis dona portarent, adeſſe populo Roma-
. In ejuſdem ſpei ſummam conferebant P. Sci-
nis velut præſagientem animum de fine belli,
od depopoſciſſet provinciam Africam. Itaque
maturius fatis, ominibus oraculiſque porten-
tis ſeſe victoriæ compotes fierent, id cogitare,
e ratio tranſportandæ Romam Deæ eſſet. Nul- 11
lum in Aſia civitates ſocias habebat populus
manus: tamen memores, Æſculapium quoque
Græcia quondam, haud dum ullo fœdere ſo-
a, valetudinis populi cauſſa arceſſitum, & jam
Attalo rege propter commune adverſus Phi-
um bellum cœptam amicitiam eſſe; facturum
quæ poſſit, populi Romani cauſſa; legatos ad
decernunt, M. Valerium Lævinum, qui bis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

conſul fuerat, ac res in Græcia geſſerat, M. Cæcilium Metellum prætorium, Ser. Sulpicium Galbam ædilitium, duos quæſtorios, C. Tremellium Flaccum, & M. Valerium Falconem. His quinque naves quinqueremes, ut ex dignitate populi Romani adirent eas terras, ad quas concilianda majeſtas nomini Romano eſſet, decernunt. Legati Aſiam petentes protinus Delphos quum exſcendiſſent, oraculum adierunt, conſulentes, ad quod negotium domo miſſi eſſent, perficiendi ejus, quam ſibi ſpem populoque Romano portenderet. Reſponſum eſſe ferunt, *Per Attalum regem compotes ejus fore quod peterent. quum Romam Deam devexiſſent, tum curarent, ut eam qui vir optimus Romæ eſſet, hoſpitio exciperet.* Pergamum ad regem venerunt. Is legatos comiter acceptos Peſſinuntem in Phrygiam deduxit: ſacrumque iis lapidem, quem matrem Deûm incolæ eſſe dicebant, tradidit, ac deportare Romam juſſit. Præmiſſus ab legatis M. Valerius Falco, nunciavit, Deam apportari. quærendum virum optimum in civitate eſſe, qui eam rite hoſpitio acciperet. Q. Cæcilius Metellus dictator ab conſule in Bruttiis comitiorum cauſſa dictus, exercitusque ejus dimiſſus: magiſter equitum L. Veturius Philo. Comitia per dictatorem habita. Conſules facti M. Cornelius Cethegus, P. Sempronius Tuditanus abſens; quum provinciam Græciam haberet, Prætores inde creati, T. Claudius Nero, M. Martius Ralla, L. Scribonius Libo, M. Pomponius Matho. Comitiis peractis, dictator ſeſe magiſtratu abdicavit. Ludi Romani ter, plebeii ſepties inſtaurati. Curules erant ædiles Cn. & L. Cornelii Lentuli. Lucius Hiſpaniam provinciam habebat: abſens creatus, abſens eum honorem geſſit. T. Claudius Aſellus, & M. Iunius Pennus plebeii ædiles fuerunt. Ædem Virtutis eo anno ad portam

rtam Capenam M. Marcellus dedicavit, ſepti-
decimo anno poſtquam à patre ejus primo
nſulatu vota in Gallia ad Claſtidium fuerat. Et
men Martialis eo anno eſt mortuus M. Æmi-
s Regillus. Neglectæ eo biennio res in Græcia 12
ant. itaque Philippus Ætolos, deſertos ab Ro-
ano, cui uni fidebant, auxilio, quibus voluit
nditionibus ad petendam & paciſcendam ſub-
t pacem. quod niſi omni vi perficere maturaſ-
d bellantem eum cum Ætolis P. Sempronius
conſul, ſucceſſor imperii miſſus Sulpicio, cum
em millibus peditum, & mille equitibus, &
inta quinque roſtratis navibus (haud parvum
mentum ad opem ferendam ſociis) oppreſſiſſet.
dum pace facta nuncius regi venit, Romanos
rrhachium veniſſe: Parthinoſque & propinquas
s gentes motas eſſe ad ſpem novandi res: Di-
lumque oppugnari. Eo ſe verterant Romani ab
olorum, quo miſſi erant, auxilio: irati, quod ſi-
uctoritate ſua adverſus fœdus cum rege pacem
ſent. Ea quum audiſſet Philippus, ne qui mo-
major in finitimis gentibus populiſque orire-
magnis itineribus Apolloniam contendit:
Sempronius ſe receperat, miſſo Lætorio lega-
um parte copiarum, & quindecim navibus
Ætoliam, ad viſendas res, pacemque ſi poſ-
turbandam. Philippus agros Apolloniatium
avit, & ad urbem admotis copiis, poteſtatem
næ Romano fecit. quem poſteaquam quietum
os tantummodo tueri vidit, nec ſatis fidens
bus ut urbem oppugnaret, & cum Romanis
que, ſicut cum Ætolis, cupiens pacem, ſi poſ-
in minus, inducias facere; nihil ultra irritatis
o certamine odiis, in regnũ ſe recepit. Per idem
us tædio diutini belli Epirotæ, tentata prius
manorum voluntate, legatos de pace communi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ad Philippum miſere; ſatis confidere conventuram eam affirmantes, ſi ad colloquium cum P. Sempronio imperatore Romano veniſſet. Facile impetratum (neque enim nec ipſius quidem regis abhorrebat animus) ut in Epirum tranſiret. Phœnice urbs eſt Epiri: ibi prius collocutus rex cum Eropo, & Darda, & Philippo Epirotarum prætoribus, poſtea cum P. Sempronio congreditur. Affuit colloquio & Aminander Athamanum rex, & magiſtratus alii Epirotarum, & Acarnanum. Primus Philippus prætor verba fecit, & petiit ſimul ab rege, & ab imperatore Romano, ut finem belli facerent, darentque eam Epirotis veniam. P. Sempronius conditiones pacis dixit, ut Parthini, & Dimallum, & Bargulum, & Eugenium, Romanorum eſſent. Atintania, ſi miſſis Romam legatis ab ſenatu impetraſſet, Macedoni accederet. In eas conditiones quum pax conveniret, ab rege fœderi adſcripti, Pruſia Bithyniæ rex, Achæi, Bœoti, Theſſali, Acarnanes, Epirotæ: ab Romanis, Ilienſes, Attalus rex, Pleuratus, Nabis Lacedæmoniorum tyrannus, Elei, Meſſenii, Athenienſes. Hæc conſcripta conſignataque ſunt, & in duos menſes induciæ factæ, donec Romam mitterentur legati, ut populus in has conditiones pacem juberet. juſſeruntque omnes tribus: quia verſo in Africam bello, omnibus aliis in præſentia levari bellis volebant. P. Sempronius pace facta, ad conſulatum Romam deceſſit. M. Cornelio, P. Sempronio conſu-
13 libus (quintuſdecimus is annus Punici belli erat) provinciæ, Cornelio Etruria cum vetere exercitu, Sempronio Bruttii, ut novas ſcriberet legiones, decretæ. Prætoribus, M. Marcio urbana, L. Scribonio Liboni peregrina, & eidem Gallia, M. Pomponio Mathoni Sicilia, T. Claudio Neroni Sardinia evenit. P. Scipioni cum eo exercitu, cum ea claſſe,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

aſſe, quam habebat, prorogatum in annum im-
rium eſt. item P. Licinio, ut Bruttios cum dua-
s legionibus obtineret; quoad eum in provincia
m imperio morari conſuli è Republica viſum eſ-
. Et M. Livio, & Sp. Lucretio, cum binis le-
onibus, quibus adverſus Magonem Galliæ præ-
dio fuiſſent, prorogatum imperium eſt. Et Cn.
tavio, ut cum Sardiniam, legionemque T. Clau-
o tradidiſſet, ipſe navibus longis quadraginta
ritimam oram, quibus finibus ſenatus cenſuiſ-
, tutaretur. M. Pomponio prætori in Sicilia
nnenſis exercitus duæ legiones decretæ. T.
uintius Tarentum, C. Hoſtilius Tubulus Ca-
uam, proprætores, ſicut priore anno, cum vetere
rque præſidio obtinerent. De Hiſpaniæ impe-
, quos in eam provinciam duos proconſules
ari placeret, latum ad populum eſt. Omnes tribus
dem L. Cornelium Lentulum, & L. Manlium
idinum proconſules, ſicut priore anno tenuiſ-
t, obtinere eas provincias juſſerunt. Conſules
ectum habere inſtituerunt, & ad novas ſcriben-
n in Bruttios legiones, & ceterorum (ita enim
i ab ſenatu erant) exercituum ſupplementum.
amquam nondum aperte Africa provincia de- 14
ta erat (occultantibus id credo, Patribus, ne
iſcerent Carthaginienſes) tamen in eam ſpem
ta civitas erat, in Africa eo anno debellatum
i finemque bello Punico adeſſe. Impleverat ea
ſuperſtitionum animos: pronique & ad nun-
nda, & ad credenda prodigia erant, eo plura
abantur. *Duos ſoles viſos: & nocte interluxiſſe:*
cem Setiæ ab ortu Solis ad occidentem porrigi
m. Tarracinæ portam, Anagninæ & portam &
tis locis murum, de cœlo tactum. In æde Iunonis
ita Lanuvii cum horrendo fragore ſtrepitum
m. Eorum procurandorum cauſſa diem unum

ſupplicatio fuit: & novendiale ſacrum, quod de cœlo lapidatum eſſet, factum. Eo acceſſit conſultatio de matre Idæa accipienda. quam præterquam quod M. Valerius, unus ex legatis, prægreſſus, actutum in Italia fore nunciaverat; recens nuncius aderat, Tarracinæ jam eſſe. Haud parvæ rei judicium ſenatum tenebat, qui vir optimus in civitate eſſet. Veram certè victoriam ejus rei ſibi quiſque mallet, quam ulla imperia, honoresve ſuffragio ſeu Patrum, ſeu plebis delatos. P. Scipionem, Cn. filium, ejus qui in Hiſpania ceciderat, adoleſcentem nondum quæſtorium, judicaverunt in tota civitate virum bonorum optimum eſſe. id quibus virtutibus inducti ita judicaverint, ſicut proditum à proximis memoriæ temporum illorum ſcriptoribus, libens poſteris traderem; ita meas opiniones, conjectando rem vetuſtate obrutam, non interponam. P. Cornelius cum omnibus matronis Oſtiam ire juſſus obviam Deæ. iſque eam de nave accipere, & in terram elatam tradere ferendam matronis. Poſtquam navis ad oſtium amnis Tiberini acceſſiſſet, ſicut erat juſſus, in ſalum nave evectus, ab ſacerdotibus Deam accepit, extulitque in terram, Matronæ primores civitatis, inter quas unius Claudiæ Quintæ inſigne eſt nomen, accepere: cui dubia (ut traditur) antea fama, clariorem ad poſteros tam religioſo miniſterio pudicitiam fecit. Eæ per manus ſuccedentes deinceps aliæ aliis, omni effuſa civitate obviam, thuribulis ante januas poſitis, qua præferebatur, atque incenſo thure, precantibus, ut volens propitiaque urbem Romam iniret, in ædem Victoriæ, quæ eſt in palatio, pertulere Deam pridie idus Aprilis. iſque dies feſtus fuit. populus frequens dona Deæ in Palatium tulit, lectiſterniumque & ludi fuere, Megaleſia appellata.

15 Quum de ſupplemento legionum, quæ in provinciis

nciis erant, ageretur; tempus eſſe, à quibuſdam
atoribus ſubjectum eſt, quæ dubiis in rebus ut-
nque tolerata eſſent, ea dempto jam tandem
ûm benignitate metu, non ultra pati. Erectis
ectatione Patribus, ſubjecerunt: colonias La-
s duodecim, quæ Q. Fabio & Q. Fulvio con-
bus abnuiſſent milites dare, eas annum jam
ne ſextum vacationem militiæ, quaſi honoris
beneficii cauſſa habere: quum interim boni,
dienteſque ſocii pro fide atque obſequio im-
i Romani continuis omnium annorum dele-
us exhauſti eſſent. Sub hanc vocem non me-
ia magis Patribus renovata rei prope jam ob-
atæ, quam ira irritata eſt. itaque nihil prius re-
c: conſules paſſi, decreverunt, *ut conſules magi-*
us, denoſque principes, Nepete, Sutrio, Ar-
Calibus, Alba, Carſeolis, Sora, Sueſſa, Setia:
eis, Narnia, Interamna, (eæ namque coloniæ
n cauſſa erant) *Romam excirent: iis imperarent,*
tum quæque earum coloniarum militum pluri-
dediſſet populo Romano ex quo hoſtes in Italia
t, duplicatum ejus ſummæ numerum peditum
r, & equites centenos vicenos. ſi qua eum nume-
equitum explere non poſſet, pro equite uno tres
es liceret dare: pedites, equiteſque quam locu-
ſimi legerentur, mitterenturque, ubicunque ex-
taliam ſupplemento opus eſſet. Si qui ex iis re-
ent, retineri ejus coloniæ magiſtratus, legatoſ-
lacere: neque, ſi poſtularent, ſenatum dari,
quam imperata fuiſſent. ſtipendium præterea
oniis millia æris, aſſes ſingulos, imperari, exi-
quotannis: cenſumque in iis coloniis agi ex for-
ab Romanis cenſoribus data. dari autem pla-
andem, quam populo Romano: deferrique Ro-
ab juratis cenſoribus coloniarum, priuſquam
ratu abirent. Ex hoc ſenatusconſulto acci-

tis

tis Romam magiſtratibus, primoribuſque earum coloniarum, conſules quum militem ſtipendiumque imperaſſent, alii aliis magis recuſare ac reclamare. *negare tantum militum effici poſſe: vix, ſi ſimplum ex formula imperetur, enixuros. Orare, atque obſecrare, ut ſibi ſenatum adire ac deprecari liceret. nihil ſe, quare perire merito deberent, admiſiſſe: ſed ſi pereundum etiam foret, neque ſuum delictum, neque iram populi Romani, ut plus militum darent, quam haberent, poſſe efficere.* Conſules obſtinati manere legatos Romæ jubent; magiſtratus ire domos ad delectus habendos. niſi ſumma militum, quæ imperata eſſet, Romam adducta, neminem iis ſenatum daturum. Ita præciſa ſpe ſenatum adeundi deprecandique, delectus in iis duodecim coloniis, per longam vacationem numero
16 juniorum aucto, haud difficulter eſt perfectus. Altera itidem res, prope æque longo neglecta ſilentio, relata à M. Valerio Lævino eſt. qui privatis collatas pecunias, ſe ac M. Claudio conſulibus, reddi tandem æquum eſſe dixit, *nec mirari quemquam debere, in publica obligata fide ſuam præcipuam curam eſſe. Nam præterquam quod aliquid propriè ad conſulem ejus anni, quo collatæ pecuniæ eſſent, pertineret: etiam ſe auctorem ita conferendi fuiſſe; inopi ærario, nec plebe ad tributum ſufficiente.* Grata ea Patribus admonitio fuit: juſſiſque referre conſulibus, decreverunt, *ut tribus penſionibus ea pecunia ſolveretur: primam præſentem ii qui tum eſſent, duas tertii & quinti conſules numerarent.* Omnes deinde alias curas una occupavit, poſtquam Locrenſium clades, quæ ignotæ ad eam diem fuerant, legatorum adventu vulgatæ ſunt. nec tam Q. Pleminii ſcelus, quam Scipionis in eo aut ambitio aut negligentia iras hominum irritavit. Decem legati Locrenſium, obſiti ſqualore & ſordibus, in comi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſedentibus conſulibus, velamenta ſupplicum, mos oleæ (ut Græcis mos eſt) porrigentes, ante unal cum flebili vociferatione humi procu-unt. Quærentibus conſulibus Locrenſes ſe di-ant eſſe, *ea paſſos à Q. Pleminio legato, Romaniſ- militibus, quæ pati ne Carthaginienſes quidem populus Romanus. Rogare, ut ſibi Patres ad-i, deplorandique ærumnas ſuas poteſtatem face-* Senatu dato, maximus natu ex iis: *Scio,* in-*quanti æſtimentur noſtræ apud vos querelæ, es Conſcripti, plurimum in eo momenti eſſe, ſi ſciatis, & quomodo proditi Locri Annibali & quomodo pulſo Annibalis præſidio, reſtituti tionem veſtram. quippe ſi & culpa defectionis l à publico conſilio abſit, & reditum in veſtram nem appareat, non voluntate ſolum, ſed ope et-ac virtute noſtra; magis indignemini, bonis ac ibus ſociis tam atroces atque indignas injurias gato veſtro militibusque fieri. Sed ego cauſſam ſque defectionis noſtræ in aliud tempus differen-arbitror eſſe, duarum rerum gratia: unius, ut n P. Scipione, qui Locros recepit, omnium no-ctè perperamque factorum teſtis, agatur: alte-quod qualeſcumque ſumus, tamen hæc quæ paſ-mus, pati non debuimus. Non poſſumus diſſi-are, Patres conſcripti, nos, quum præſidium Pu-m in arce noſtra haberemus, multa fœda, indi-& à præfecto præſidii Amilcare, & ab Numi-friſque paſſos eſſe. Sed quid illa ſunt, collata iis, quæ hodie patimur? Cum bona venia quæſo atis, Patres conſcripti, id quod invitus dicam. iſcrimine eſt nunc humanum omne genus, m vos, an Carthaginienſes principes orbis ter-m videat. ſi ex iis, quæ Locrenſes aut ab illis ſumus, aut à veſtro præſidio nunc quum maxi-atimur, æſtimandum Romanum ac Punicum impe-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

imperium ſit; nemo non illos ſibi quam vos dominos præoptet. Et tamen videte, qnemadmodum Locrenſes in vos animati ſint. Quum à Carthaginienſibus injurias multo minores acciperemus, ad veſtrum imperatorem confugimus: quum à veſtro præſidio pluſquam hoſtilia patiamur, nuſquam alio quam ad vos querelas detulimus. Aut vos reſpicietis perditas res noſtras, Patres conſcripti, aut ne ab Diis quidem immortalibus quod precemur, quicquam ſupereſt. Q. Pleminius legatus miſſus eſt cum præſidio ad recipiendos à Carthaginienſibus Locros, & cum eodem ibi relictus eſt præſidio. In hoc legato veſtro (dant enim animum ad loquendum libere ultimæ miſeriæ) nec hominis quicquam eſt, Patres conſcripti, præter figuram & ſpeciem, neque Romani civis, præter habitum veſtitumque & ſonum Latinæ linguæ. Peſtis, ac bellua immanis, quales fretum quondam, quo ab Sicilia dividimur, ad perniciem navigantium circumſediſſe fabulæ ferunt. At ſi ſcelus, libidinemque, & avaritiam ſolus ipſe exercere in ſocios veſtros ſatis haberet, unam profundam quidem voraginem tamen patientia noſtra expleremus. nunc omnes centuriones militeſque veſtros (adeo in promiſcuo licentiam atque improbitatem eſſe voluit) Pleminios fecit: omnes rapiunt, ſpoliant, verberant, vulnerant, occidunt: conſtuprant matronas, virgines, ingenuos, raptos ex complexu parentum. Quotidie capitur urbs noſtra, quotidie diripitur: dies noctesque omnia paſſim mulierum puerorumque, qui rapiuntur atque aſportantur, ploratibus ſonant. Miretur qui ſciat, quomodo aut nos ad patiendum ſufficiamus, aut illos qui faciunt, nondum tantarum injuriarum ſatietas ceperit. Neque ego exſequi poſſum, nec vobis opera eſt audire ſingula, quæ paſſi ſumus. communiter omnia complectar. Nego domum ullam Locris, nego quemquam

hominem expertem injuriæ eſſe : nego ullum
ſceleris, libidinis, avaritiæ ſupereſſe, quod in
ui pati potuerit, prætermiſſum ſit. Vix ratio
oteſt ; uter caſus civitatis ſit deteſtabilior,
hoſtes bello urbem cepere, an quum exitiabilis
nus vi atque armis oppreſſit. Omnia, quæ ca-
bes patiuntur, paſſi ſumus, & cum maxime pa-
, Patres conſcripti : omnia quæ crudeliſſimi
importuniſſimi tyranni ſcelera in oppreſſos ci-
unt, Pleminius in nos, liberoſque noſtros, & 18
es, edidit. Vnum eſt, de quo nominatim &
eri religio infixa animis cogat, & vos audire
olvere Rempulicam veſtram religione, ſi ita
idebitur, velimus, Patres conſcripti. Vidi-
im cum quanta cæremonia non veſtros ſolum
Deos, ſed etiam externos accipiatis. Fanum
ud nos Proſerpinæ, de cujus ſanctitate templi
liquam famam ad vos perveniſſe Pyrrhi bello:
m ex Sicilia rediens Locros claſſe prætervehe-
inter alia fœda, quæ propter fidem erga vos in
tem noſtram facinora edidit, theſauros quoque
pinæ, intactos ad eam diem, ſpoliavit : atque
unia in naves impoſita, ipſe terra eſt profe-
Quid ergo evênit, Patres conſcripti ? Claſſis
die fœdiſſima tempeſtate lacerata, omneſque
quæ ſacram pecuniam habuerunt, in littora
ejectæ ſunt. Qua tanta clade edoctus tandem
ſſe ſuperbiſſimus rex, pecuniã omnem conqui-
in theſauros Proſerpinæ referri juſſit. nec ta-
li unquam poſtea proſperi quicquam evenit :
que Italia, ignobili atque inhoneſta morte, te-
nocte ingreſſus Argos, occubuit. Hæc quum
it legatus veſter, tribunique militum, & mil-
, quæ non augendæ religionis cauſſa, ſed præ-
Deæ numine ſæpe comperta nobis majoribuſ-
ſtris, referebantur ; auſi ſunt nihilominus ſa-
crile-

crilegas admovere manus intactis illis theſauris: & nefanda præda ſeipſos, ac domos contaminare ſuas, & milites veſtros. quibus per vos fidem veſtram P.C. priuſquam eorum ſcelus expietis, neque in Italia, neque in Africa quicquam rei geſſeritis; ne quod piaculi commiſerunt, non ſuo ſolum ſanguine, ſed etiam publica clade luant. Quamquam ne nunc quidem P. C. aut in ducibus aut in militibus veſtris ceſſat ira Deæ. Aliquoties jam inter ſe ſignis collatis concurrunt. dux alterius partis Pleminius, alterius duo tribuni militum erant: non acrius cum Carthaginienſibus, quam ipſi inter ſe ferro dimicaverunt. præbuiſſentque occaſionem furore ſuo Locros recipiendi Annibali, ni accitus à nobis Scipio interveniſſet. At, Hercule, milites contactos ſacrilegio furor agitat: in ducibus ipſis puniendis nullum Deæ numen apparuit. Imo ibi præſens maxime fuit. Virgis cæſi tribuni ab legato ſunt. Legatus deinde inſidiis tribunorum interceptus, præterquam quod toto corpore laceratus, naſo quoque auribuſque deciſis exſanguis eſt relictus: recreatus deinde legatus ex vulneribus, tribunos militum in vincula conjectos, dein verberatos, ſervilibuſque omnibus ſuppliciis cruciatos trucidando occidit: mortuos deinde prohibuit ſepeliri. Has Dea pœnas à templi ſui ſpoliatoribus habet: nec ante deſinet omnibus eos agitare furiis, quam repoſita ſacra pecunia in theſauris fuerit. Majores quondam noſtri, gravi Crotonienſium bello, quia extra urbem templum eſt, transferre in urbem eam pecuniam voluerunt. noctu audita ex delubro vox eſt, abſtinerent manus: Deam ſua templa defenſuram. *Quia movendi inde theſauros incuſſa erat religio, muro circumdare templum voluerunt. ad aliquantum jam altitudinis excitata erant mœnia, quum ſubito collapſa ruina ſunt. Sed & nunc, & ſæpe alias Dea ſuam ſedem, ſuumque templum aut tuta-*

ta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

, aut à violatoribus gravia piacula exegit. no-
njurias, nec poteſt, nec poſſit alius ulciſci,
vos, Patres conſcripti. Ad vos, veſtramque
ſupplices confugimus. nihil noſtra intereſt,
ſub illo præſidio Locros eſſe ſinatis, an irato
bali & Pœnis ad ſupplicium dedatis. Non po-
mus, ut extemplo nobis, ut de abſente, ut indi-
uſſa credatis. Veniat coram, ipſe audiat, ipſe
. Si quicquam ſceleris, quod homo in homi-
dere poteſt, in nos prætermiſit; non recuſamus,
& nos, omnia eadem iterum, ſi pati poſſumus,
mur, & ille omni divino humanoque liberetur
. Hæc quum ab legatis dicta eſſent, quæſiſ- 19
: ab iis Q. Fabius, detuliſſentne eas querelas
Scipionem; reſponderunt: *miſſos legatos eſſe,*
n belli apparatu occupatum eſſe: & in Africam
m trajeciſſe, aut intra paucos dies trajectu-
Et legati gratia quanta eſſet apud imperato-
expertos eſſe: quum inter eum & tribunos co-
cauſſa, tribunos in vincula conjecerit: legatum
ontem, aut magis etiam, in ea poteſtate reli-
. Iuſſis excedere è templo legatis, non Ple-
s modo, ſed etiam Scipio principum ora-
bus lacerari. ante omnes Q. Fabius, natum
d corrumpendam diſciplinam militarem, ar-
. *Sic & in Hiſpania plus prope per ſeditionem*
m, quam bello amiſſum. externo & regio mo-
indulgere licentiæ militum, & ſævire in eos.
ntiam deinde æque trucem orationi adjecit.
nium legatum vinctum Romam deportari
, & ex vinculis cauſſam dicere: ac ſi vera fo-
quæ Locrenſes quererentur, in carcere necari,
ue ejus publicari. P. Scipionem, quod de pro-
deceſſiſſet injuſſu ſenatus revocari: agique
ibunis plebis, ut de imperio ejus abrogando
t ad populum. Locrenſibus coram ſenatum
reſpon-

reſpondere, Quas injurias ſibi factas quererentur, eas
neque ſenatum neque populum Romanum factas vel-
le. Viros bonos, ſocioſque & amicos eos appellari:
liberos, conjuges, quæque alia erepta eſſent, reſtitui:
pecuniam, quanta ex theſauris Proſerpinæ ſublata
eſſet, conquiri, duplamque pecuniam in theſauris
reponi: & ſacrum piaculare fieri, ita ut prius ad col-
legium pontificum referretur, quod ſacri theſauri
moti, aperti, violati eſſent; quæ piacula quibus
Diis, quibus hoſtiis, fieri placeret. Milites qui Lo-
cris eſſent omnes in Siciliam transportari: quatuor
cohortes ſociorum Latini nominis in præſidium Lo-
cros adduci. Perrogari eo die ſententiæ accenſis
ſtudiis pro Scipione & adverſus Scipionem non
potuere. Præter Pleminii facinus, Locrenſium-
que cladem, ipſius etiam imperatoris non Roma-
nus modo, ſed ne militaris quidem cultus jactaba-
tur, *cum pallio crepidiſque inambulare in gymnaſio:*
libellis etiam palæſtræque operam dare: æque ſegni-
ter molliterque cohortem totam Syracuſarum amœ-
nitate frui: Carthaginem atque Annibalem excidiſ-
ſe de memoria: exercitum omnem licentia corru-
ptum. qualis Sucrone in Hiſpania fuerit, qualis nunc
20 *Locris; ſociis magis quam hoſti metuendus.* Hæc
quanquam partim vera, partim miſta, eoque ſi-
milia veris jactabantur, vicit tamen Q. Metelli
ſententia: qui de ceteris Maximo aſſenſus, de Sci-
pionis cauſſa diſſenſit. *Qui enim convenire, quem*
modo civitas juvenem admodum, unum recuperan-
dæ Hiſpaniæ delegerit ducem, quem recepta ab ho-
ſtibus Hiſpania ad imponendum Punico bello finem
creaverit conſulem, ſpe deſtinaverit Annibalem ex
Italia detracturum, Africam ſubacturum; cum re-
pente, tanquam Q. Pleminium, indicta cauſſa pro-
pe damnatum ex provincia revocari? quum ea, quæ
in ſe nefarie facta Locrenſes quererentur, ne præſente
quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

a Scipione facta dicerent, neque aliud quam ria, aut pudor, quod legato pepercisset, inſimu- ſit? Sibi placere, M. Pomponium prætorem, ilia provincia ſorte eveniſſet, triduo proximo vinciam proficiſci: conſules, decem legatos, s videretur, ex ſenatu legere, quos cum præto- terent, & duos tribunos plebei, atque ædilem. consilio prætorem cognoſcere, ſi ea quæ Lo- facta quererentur, juſſu aut voluntate P. Sci- facta eſſent, ut eum de provincia decedere ju-. Si P. Scipio jam in Africam trajeciſſet, tri- lebis, atque ædilis, cum duobus legatis, quos e prætor idoneos cenſuiſſet, in Africam profi- ntur: tribuni atque ædilis, qui reducerent in- pionem: legati, qui exercitui præeſſent, donec imperator ad eum exercitum veniſſet. Sin mponius & decem legati comperiſſent, neque neque voluntate P. Scipionis ea facta eſſe; ut rcitum Scipio maneret, bellumque ut propo- gereret. Hoc facto ſenatusconſulto cum is plebis actum eſt, aut compararent inter ſorte legerent, qui duo cum prætore ac le- rent. Ad collegium pontificum relatum de ndis, quæ Locris in templo Proſerpinæ tacta, a, elataque inde eſſent. Tribuni plebis cum re & decem legatis profecti, M. Claudius llus, & M. Cincius Alimentus: iiſque ædi- bis datus eſt. quem ſi aut in Sicilia prætori udiens non eſſet Scipio, aut jam in Africam iſſet, comprehendere tribuni juberent, ac ju- oſanctæ poteſtatis reducerent. Prius Locros am Meſſanam conſilium erat. Ceterum du- ma eſt, quod ad Pleminium attinet. alii, quæ Romæ acta eſſent, in exilium Neapo- ntem, forte in Q. Metellum unum ex lega- diſſe, & ab eo Rhegium vi retractum tra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

dunt: alii, ab ipſo Scipione legatum cum triginta nobiliſſimis equitum miſſum, qui Q. Pleminium in catenas, & cum eo ſeditionis principes, conjicerent. Ii omnes, ſeu ante Scipionis, ſeu cum prætoris juſſu traditi in cuſtodiam Rheginis. Prætor legatique Locros profecti, primam, ſicuti mandatum erat, religionis curam habuere. omnem enim ſacram pecuniam, quæque apud Pleminium, quæque apud milites erat, conquiſitam, cum ea, quam ipſi ſecum attulerant, in theſauris repoſuerunt, ac piaculare ſacrum fecerunt. tum vocatos ad concionem milites, prætor ſigna extra urbem efferre jubet, caſtraque in campo locat, cum gravi edicto *Si quis miles aut in urbe reſtitiſſet, aut ſecum extuliſſet quod ſuum non eſſet; Locrenſibus ſe permittere ut quod ſui quiſque cognoſceret, prehenderet. ſi quid non compareret, repeteret. Ante omnia, libera corpora placere ſine mora Locrenſibus reſtitui. non levi defuncturum pœna, qui non reſtituiſſet.* Locrenſium deinde concionem habuit, atque *iis libertatem legeſque ſuas populum Romanum ſenatumque reſtituere* dixit. *Si qui Pleminium, aliumve quem accuſare vellet, Rhegium ſe ſequeretur. Si de Scipione publice queri vellent, ea quæ Locris nefarie in Deos hominesque facta eſſent, juſſu aut voluntate P. Scipionis facta eſſe, legatos mitterent Meſſanam; ibi ſe cum conſilio cogniturum.* Locrenſes prætori legatiſque, & ſenatui ac populo Romano, gratias egere: *ſe ad Pleminium accuſandum ituros. Scipionem, quamquam parum injuriis civitatis ſuæ doluerit, eum eſſe virum, quem amicum ſibi quam inimicum malint eſſe. pro certo ſe habere, neque juſſu neq; voluntate P. Scipionis tot tam nefanda commiſſa: aut Pleminio nimium, aut ſibi parum creditum. Natura inſitum quibuſdam eſſe, ut magis peccare nolint, quam ſatis animi ad vindicanda peccata habeant.*

Et prætori & conſilio haud mediocre onus
m erat de Scipione cognoſcendi. Plemi-
& ad duo & triginta homines cum eo da-
runt, atque in catenis Romam miſerunt:
cipionem profecti ſunt, ut ea quoque, quæ
ſermonibus erant, de cultu ac deſidia im-
is, ſolutaque militiæ diſciplina, comperta
perferrent Romam. Venientibus eis Syra-
cipio res, non verba ad purgandum ſeſe
exercitum omnem eo convenire, claſſem
i juſſit, tanquam dimicandum eo die terra
e cum Carthaginienſibus eſſet. Quo die
nt, hoſpitio comiter accepti, poſtero die
em navalemque exercitus non inſtructos
ſed hos decurrentes, claſſem in portu, ſi-
um & ipſam edentem navalis pugnę, oſten-
n circa armamentaria & horrea aliumque
paratum viſendum prætor legatique ducti.
ue admiratio ſingularum univerſarumque
ncuſſa, ut ſatis crederent, aut illo duce at-
citu vinci Carthaginienſem populum, aut
io poſſe: juberentque, quod Dii bene ver-
rajicere, & ſpei conceptæ, quo die illum
centuriæ priorem conſulem dixiſſent, pri-
que tempore compotem populum Roma-
ere: adeoque lætis inde animis profecti
nquam victoriam, non belli magnificum
m nunciaturi Romam eſſent. Pleminius,
n eadem cauſſa erant, poſtquam Romam
m, extemplo in carcerem conditi, ac pri-
ducti ad populum ab tribunis, apud præ-
os Locrenſium clade animos, nullum mi-
iæ locum habuerunt. poſtea, quum ſæpius
rentur, jam ſeneſcente invidia, mollieban-
& ipſa deformitas Pleminii, memoriaque
Scipionis, favorem ad vulgum concilia-
bat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

bat. Mortuus tamen prius in vinculis eſt, quam judicium de eo populi perficeretur. Hunc Pleminium Clodius Licinius in libro tertio rerum Romanarum refert, ludis votivis, quos Romæ Africanus iterum conſul faciebat, conatum per quoſdam quos precio corruperat, aliquot locis urbem incendere, ut frangendi carceris fugiendique haberet occaſionem. patefacto dein ſcelere, delegatum in Tullianum ex S. C. De Scipione nuſquam, niſi in ſenatu actum. ubi omnes legatique & tribuni claſſem eam, exercitum, ducemque verbis extollentes effecerunt, ut ſenatus cenſeret, primo quoque tempore in Africam trajiciendum. Scipionique permitteretur, ut ex iis exercitibus, qui in Sicilia eſſent, ipſe legeret, quos in Africam ſecum trajiceret, quos provinciæ relinqueret præſidio.
23 Dum hæc apud Romanos geruntur, Carthaginienſes quoque quum ſpeculis per promontoria omnia poſitis, percunctantes paventeſque ad ſingulos nuncios ſolicitam hiemem egiſſent, haud parvum & ipſi tuendæ Africæ momentum adjecerunt ſocietate Syphacis regis, cujus maxime fiducia trajecturum in Africam Romanum crediderunt. Erat Aſdrubali Giſgonis filio, non hoſpitium modo cum rege, de quo ante dictum eſt, quum ex Hiſpania forte in idem tempus Scipio atque Aſdrubal convenerunt: ſed mentio quoque inchoata affinitatis, ut rex duceret filiam Aſdrubalis. Ad eam rem conſummandam, tempuſque nuptiis ſtatuendum (jam enim & nubilis erat virgo) profectus Aſdrubal, ut accenſum cupiditate (& ſunt ante omnes barbaros Numidæ effuſi in Venerem) ſenſit, virginem ab Carthagine accerſit, maturatque nuptias: & inter aliam gratulationem, ut publicum quoque fœdus privato adjiceretur, ſocietas inter populum Carthaginienſem regemque, data ultro

troque fide, eoſdem amicos inimicoſque
tos, jurejurando affirmatur. Ceterum Aſ-
, memor & cum Scipione initæ regi ſocie-
& quam vana & mutabilia barbarorum in-
ſſent; veritus, ne, ſi trajiceret in Africam
parvum vinculum eæ nuptiæ eſſent; dum
um recenti amore Numidam habet, perpel-
ndiciis quoque puellæ adhibitis, ut legatos
iam ad Scipionem mittat, per quos mo-
m, *Ne prioribus ſuis promiſſis fretus in Afri-
jiciat. Se & nuptiis, civis Carthaginienſis
drubalis, quem viderit apud ſe in hoſpitio, &
etiam fœdere cum populo Carthaginienſi jun-
Hortari primum, ut procul ab Africa, ſicut
fecerint, bellum Romani cum Carthaginien-
rant, ne ſibi intereſſe certaminibus eorum,
e aut hæc, aut illa, abnuentem alteram ſo-
n, ſequi neceſſe ſit. Si non abſtineat Africa
& Carthagini exercitum admoveat, ſibi ne-
m fore, & pro terra Africa, in qua & ipſe
us, & pro patria conjugis ſuæ, proque paren-
enatibus, dimicare.* Cum his mandatis ab 24
iati ad Scipionem miſſi, Syracuſis eum con-
nt. Scipio quanquam magno momento re-
Africa gerendarum, magnaque ſpe deſtitu-
, legatis propere, priuſquam res vulgare-
tiſſis in Africam, literas dat ad regem: qui-
um atque etiam monet eum, Ne jura hoſpi-
n, neu cum populo Romano initæ ſocie-
eu fas, fidem, dextras, Deos teſtes atque
s conventorum, fallat. Ceterum, quando
elari adventus Numidarum poterat (vaga-
in urbe, obverſatique prætorio erant) &,
ur quid petentes veniſſent, periculum erat,
eo ipſo quod celarentur, ſua ſponte magis
ent, timorque in exercitum incideret, ne
ſimul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſimul cum rege & Carthaginienſibus foret bellandum, avertit à vero falſis præoccupando mentes hominum. Et vocatis ad concionem militibus, *Non ultra eſſe cunctandum* ait. *Inſtare, ut in Africam quam primum trajiciat ſocios reges. Maſſaniſſam prius ipſum ad Lælium veniſſe, querentem, quod cunctando tempus tereretur. nunc Syphacem mittere legatos, idem admirantem, quæ tam diuturnæ moræ ſit cauſſa: poſtulantemque, ut aut trajiciatur tandem in Africam exercitus: aut ſi mutata conſilia ſint, certior fiat, ut & ipſe ſibi ac regno ſuo poſſit conſulere. Itaque jam ſatis omnibus inſtructis apparatiſque, & re jam non ultra recipiente cunctationem, in animo ſibi eſſe, Lilybæum claſſe traducta, eodemque omnibus peditum equitumque copiis contractis, qua prima dies curſum navibus daret, Deis bene juvantibus in Africam trajicere.* Literas ad M. Pomponium mittit, ut, ſi ei videretur, Lilybæum veniret: ut communiter conſulerent, quas legiones potiſſimum, & quantum militum numerum in Africam trajiceret. item circum oram omnem maritimam miſit, ut naves onerariæ comprehenſæ, Lilybæum omnes traherentur. Quicquid militum naviumque in Sicilia erat, quum Lilybæum conveniſſent, & nec urbs multitudinem hominum, nec portus naves caperet, tantus omnibus ardor erat in Africam trajiciendi, ut non ad bellum duci viderentur, ſed ad certa victoriæ præmia. præcipue qui ſuperabant ex Cannenſi exercitu milites, illo, non alio duce credebant navata Reipublicæ opera finire ſe militiam ignominioſam poſſe. Et Scipio minime id genus militum aſpernabatur: ut qui neque ad Cannas ignavia eorum cladem acceptam ſciret, neque ullos æque veteres milites in exercitu Romano eſſe, expertoſque non variis prœliis modo, ſed urbibus etiam oppugnandis.

Quinta & ſexta Cannenſes erant legiones.
trajecturum in Africam quum dixiſſet, ſin-
milites inſpexit: relictoſque, quos non ido-
credebat, in locum eorum ſubjecit, quos ſe-
ex Italia adduxerat: ſupplevitque ita eas le-
s, ut ſingulæ ſena millia & ducenos pedites,
nos haberent equites: ſociorum item Latini
nis pedites equiteſque de exercitu Cannenſi
Quantum militum in Africam tranſporta- 25
it, non parvo numero inter auctores diſcre-
Alibi decem millia peditum, duo millia &
tos equites; alibi ſedecim millia peditum,
& ſexcentos equites, alibi parte plus dimi-
m auctam, quinque & triginta millia pedi-
quitumque in naves impoſita invenio. qui-
non adjecere numerum: inter quos me ipſe
dubia poni malim. Cœlius ut abſtinet nu-
, ita ad immenſum multitudinis ſpeciem au-
Volucres ad terram delapſas clamore militum
ntamque multitudinem conſcendiſſe naves,
no mortalium aut in Italia aut in Sicilia re-
videretur. Milites ut in naves ordine ac ſi-
multu conſcenderent, ipſe eam ſibi curam
it. nauticos C. Lælius, qui claſſis præfectus
in navibus, ante conſcendere coactos,
inuit. Commeatus imponendi M. Pompo-
ætori cura data, quinque & quadraginta
n cibaria: è quibus quindecim dierum co-
mpoſita. Vt omnes jam in navibus erant,
s circummiſit, ut ex navibus, guberna-
que & magiſtri navium, & bini milites, in
convenirent ad imperia accipienda. Po-
am convenerunt, primum ab iis quæſivit,
m hominibus, jumentiſque in totidem
quot frumentum, impoſuiſſent. Vbi reſpon-
, aquam dierum quinque & quadraginta in

navibus eſſe; tum edixit militibus, ut ſilentiun quieti nautis ſine certamine ad miniſteria exſequenda bene obedientes præſtarent. cum vigint roſtratis ſe ac L. Scipionem ab dextro cornu, lævum totidem roſtratas, & C. Lælium præfectun claſſis cum M. Porcio Catone (quæſtor tum i erat) onerariis futurum præſidio. Lumina in navibus ſingula roſtratæ, bina onerariæ haberent: i prætoria nave inſigne nocturnum trium luminun fore. Emporia ut peterent, gubernatoribus edixit. Fertiliſſimus ager, eoque abundans omniun copia rerum eſt regio, & imbelles (quod plerumque in ubere agro evenit) barbari ſunt: priuſquequam Carthagine ſubveniretur, opprimi videbantur poſſe. Iis editis imperiis, redire ad naves juſſ & poſtero die Diis bene juvantibus ſigno dat

26 ſolvere naves. Multæ claſſes Romanæ è Sicilia atque ipſo illo portu profectæ erant. Ceterum no eo bello ſolum (nec id mirum; prædatum enin tantummodo pleræque claſſes ierant) ſed ne priore quidem ulla profectio tanti ſpectaculi fui quanquam ſi magnitudine claſſis æſtimaretur, d bini conſules cum binis exercitibus ante trajec rant: & prope totidem roſtratæ in illis claſſibu fuerant, quot onerariis Scipio tum trajiciebat. na præter quinquaginta longas naves, quadringent ferme onerariis exercitum tranſvexit. Sed & bellum bello, ſecundum priore ut atrocius Romnis videretur, quum quod in Italia bellabatur, tu ingentes ſtrages tot exercituum ſimul cæſis duc bus effecerant. & Scipio dux partim factis fort bus, partim ſuapte fortuna quadam ingentis ad i crementa gloriæ celebratus converterat animo ſimul & mens ipſa trajiciendi, nulli ante eo bel duci tentata, quod ad Annibalem detrahendu ex Italia, transferendumque & finiendum in A

fric

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ica bellum, ſe tranſire vulgaverat. Concurrerat l ſpectaculum in portum omnis turba; non hatantium modo Lilybęi, ſed legationum omnium Sicilia: quæ & ad proſequendum Scipionem fficii cauſſa convenerant, & prætorem provinæ M. Pomponium ſecutæ fuerant. ad hoc legios, quæ in Sicilia relinquebantur, ad proſequenos commilitones proceſſerant: nec claſſis modo oſpectantibus è terra, ſed terra etiam omnis cireferta turba ſpectaculo navigantibus erat. Vbi 27
uxit, Scipio è prætoria nave, ſilentio per præcom facto, *Divi Divæque*, inquit, *qui maria terque colitis, vos precor quæſoque; uti quæ in meo perio geſta ſunt, geruntur, poſtque gerentur, ea bi, populo plebique Romanæ, ſociis nominique tino, qui populi Romani, quique meam ſectam, perium auſpiciumque terra, mari, amnibuſque uuntur, bene verruncent: eaque vos omnia bene vetis: bonis auctibus auxitis: ſalvos incolumeſe victis perduellibus victores, ſpoliis decoratos, da onuſtos triumphanteſque, mecum domos reres ſiſtatis: inimicorum hoſtiumque ulciſcendo a copiam faxitis. quæque populus Carthaginienſis ivitatem noſtram facere molitus eſt, ea ut mihi uloque Romano in civitatem Carthaginienſium mpla edendi facultatem detis.* Secundum eas ces, cruda exta, cæſa victima, uti mos, in mare ricit, tubaque ſignum dedit proficiſcendi. Venſecundo vehementi ſatis profecti, celeriter è ſpectu terræ ablati ſunt: & à meridie nebula epit, ita ut vix concurſus navium inter ſe vita. lenior ventus in alto factus. noctem inſentem eadem caligo obtinuit: ſole orto eſt diſa, & addita vis vento. Iam terram cernebant. d ita multo poſt gubernator Scipioni ait, non quinque millia paſſuum Africam abeſſe,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Mercurii promontorium ſe cernere. ſi jubeat eo
dirigi, jam in portu fore omnem claſſem. Scipio
ut in conſpectu terra fuit, precatus Deos, uti bono
Reipublicæ ſuoque, Africam viderit; dare vela,
& alium infra navibus acceſſum petere jubet. Ven-
to eodem ferebantur. ceterum nebula ſub idem
ferme tempus, quo pridie, exorta, conſpectum
terræ ademit, & ventus premente nebula cecidit.
Nox deinde incertiora omnia fecit. itaque ancho-
ras, ne aut inter ſe concurrerent naves, aut terræ
inferrentur, jecere. Vbi illuxit, ventus idem coor-
tus, nebula diſiecta, aperuit omnia Africæ littora.
Scipio quod eſſet proximum promontorium per-
cunctatus, quum Pulchri promontorium id vo-
cari audiſſet; *Placet omen*, inquit, *huc dirigite
naves*. Eo claſſis decurrit: copiæ omnes in terram
expoſitæ ſunt. Proſperam navigationem ſine ter-
rore ac tumultu fuiſſe, permultis Græcis Latiniſ-
que auctoribus credidi: Cœlius unus, præterquam
quod non merſas fluctibus naves, ceteros omne
cœleſtes maritimoſque terrores, poſtremo abrep-
tam tempeſtate ab Africa claſſem ad inſulam Ægi
murum, inde ægrè correctum curſum exponit. &
prope obrutis navibus, injuſſu imperatoris ſcaphi
haud ſecus quam naufragos milites ſine armi
28 cum ingenti tumultu in terram evaſiſſe. Expoſi
tis copiis Romani caſtra in proximis tumulis me
tantur. Iam non in maritimos modo agros con
ſpectu primum claſſis, dein tumultu egredientiun
in terram pavor terrorque pervenerat, ſed in ipſa
urbes. neque enim hominum modo turba mulie
rum puerorumque agminibus immiſta, omne
paſſim compleverat vias, ſed pecora quoque pra
ſe agreſtes agebant, ut relinqui ſubito Africam di
ceres. Vrbibus vero ipſis majorem quam quer
ſecum attulerant, terrorem inferebant. præcipu

Cartha

arthaginis prope ut captæ tumultus fuit. Nam
oſt M. Attilium Regulum & L. Manlium con-
les, annis prope quinquaginta, nullum Roma-
um exercitum viderant, præter prædatorias claſ-
s, quibus exſcenſiones in agros maritimos factæ
ant: raptiſque quæ obvia fors fecerat, prius re-
rſum ſemper ad naves, quam clamor agreſtes
onciret, fuerat. eo major tum fuga pavorque in
be fuit. Et, Hercule, neque exercitus domi vali-
is, neque dux quem opponerent, erat. Aſdrubal,
iſgonis filius, genere, fama, divitiis, regia tum
iam affinitate, longe primus civitatis erat: ſed
im ab illo ipſo Scipione aliquot prœliis fuſum,
ılſumque in Hiſpania meminerant: nec magis
icem duci parem, quam tumultuarium exerci-
m ſuum Romano exercitui eſſe. Itaque velut ſi
bem extemplo aggreſſurus Scipio foret, ita ad
ma eſt conclamatum: portæque raptim clauſæ,
armati in muris, vigiliæque & ſtationes diſpo-
æ, ac nocte inſequenti vigilatum eſt. Poſtero
e quingenti equites ſpeculatum ad mare turban-
ſque egredientes ex navibus miſſi; in ſtationes
omanorum inciderunt. jam enim Scipio claſſe
icam miſſa, ipſe haud ita multum progreſſus à
ari, tumulos proximos ceperat, & equites in
tionibus locis idoneis poſuerat, & per agros
ſerat prædatum. Ii cum Carthaginienſi equi- 29
u prœlium quum commiſiſſent, paucos in ipſo
rtamine, pleroſque fugientes perſecuti: in qui-
s præfectum quoque Hannonem, nobilem ju-
nem, occiderunt. Scipio non agros modo cir-
vaſtavit, ſed urbem etiam proximam Afrorum
is opulentam cepit. ubi præter cetera quæ ex-
nplo in naves onerarias impoſita, miſſaque in
iliam erant, octo millia liberorum capitum
vorumque ſunt capta. Lætiſſimus tamen Ro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

manis in principio rerum gerendarum adventus Maſaniſſæ fuit. quem quidam cum ducentis haud amplius equitibus, plerique cum duûm millium equitatu tradunt veniſſe. Ceterum quum longe maximus omnium ætatis ſuæ regum hic fuerit, plurimumque rem Romanam juverit: operæ precium videtur excedere paululum ad enarrandum, quam varia fortuna uſus ſit in amittendo recuperandoque paterno regno. Militanti pro Carthaginienſibus in Hiſpania, pater ei moritur: Galæ nomen erat. Regnum ad fratrem regis Oeſalcem, pergrandem natu (mos ita apud Numidas eſt) pervenit. haud multo poſt, Oeſalce quoque mortuo, major ex duobus filiis ejus Capuſa, puero admodum altero, paternum imperium accepit. Cæterum quum magis jure gentis quam auctoritate inter ſuos aut viribus obtineret regnum; extitit quidam, Mezetulus nomine, non alienus ſanguine, regibus familiæ ſemper inimicæ, ac de imperio varia fortuna cum iis, qui tum obtinebant, certantis. Is concitatis popularibus, apud quos invidia regum magnæ auctoritatis erat, caſtris palam poſitis, deſcendere regem in aciem, ac dimicare de regno coegit. in eo prœlio Capuſa cum multis principum cecidit, gens Maſſyliorum omnis in ditionem imperiumque Mezetuli conceſſit. regio tamen nomine abſtinuit: contentuſque nomine modico tutoris, puerum Lacumacen, qui ſtirpis regiæ ſupererat, regem appellat. Carthaginienſem nobilem fœminam, ſororis filiam Annibalis, quæ proxime Oeſalci regi nupta fuerat, matrimonio ſibi jungit; ſpe Carthaginienſium ſocietatis: & cum Syphace hoſpitium vetuſtum legatis miſſis renovat; omnia ea auxilia præparans adverſus Maſaniſſam.

30 Et Maſaniſſa, audita morte patrui, dein nece fratris patruelis, ex

Hiſpa-

ſpania in Mauritaniam (Bocchar ea tempeſtate
Maurorum erat) trajicit. ab eo ſupplex infi-
s precibus auxilium itineri, quoniam bello
n poterat, quatuor millia Maurorum impetra-
. Cum iis, præmiſſo nuncio ad paternos ſuoſ-
e amicos, quum ad fines regni perveniſſet,
ingenti ferme Numidæ ad eum convenerunt.
tur Mauris inde, ſicut convenerat, retro ad re-
n remiſſis, quamquam aliquanto minor ſpe
ltitudo, nec cum qua tantam rem aggredi ſatis
deret, conveniret; ratus agendo ac moliendo,
es quoque ad agendum aliquid collecturum,
ficiſcenti ad Syphacem, Lacumaci regulo ad
apſum occurrit. Trepidum agmen quum in
nem refugiſſet, & urbem Maſaniſſa primo im-
u capit, & ex regiis alios tradentes ſe recepit,
s vim parantes occidit. pars maxima cum ipſo
ro inter tumultum ad Syphacem, quo primum
enderant iter, pervenerunt. Fama hujus modi-
rei in principio rerum proſpere actæ, conver-
d Maſaniſſam Numidas. affluebantque undi-
ex agris viciſque veteres milites Galæ, & in-
bant juvenem ad recuperandum paternum re-
m. Numero militum aliquantum Mezetulus
erabat. nam & ipſe eum exercitum, quo Ca-
m vicerat, & ex receptis poſt cædem regis,
uot habebat: & puer Lacumaces ab Syphace
ilia ingentia adduxerat, quindecim millia pe-
um. Mezetulo decem millia equitum erant.
ibuſcum Maſaniſſa, nequaquam tantum pedi-
n equitumve habens, acie conflixit. vicit ta-
n & veterum militum virtus, & prudentia,
r Romana & Punica arma exercitati ducis.
gulus cum tutore & exigua Maſæſylorum ma-
n Carthaginienſium agrum perfugit. Ita recu-
to regno paterno Maſaniſſa, quia ſibi Syphace

adverſus Syphacem haud paulo majorem reſtare dimicationem cernebat, optimum ratus cum fratre patruele gratiam reconciliare, miſſis qui & puero ſpem facerent, in fidem Maſaniſſæ ſeſe permiſiſſet, futurum in eodem honore, quo apud Galam Oeſalces quondam fuiſſet: & qui Mezetulo, præter impunitatem, ſua omnia cum fide reſtitui ſponderent; ambo præoptantes exilio modicam domi fortunam (omnia, ne id fieret, Carthaginienſibus de induſtria agentibus) ad ſeſe perduxit.
31 Aſdrubal tum forte quum hæc gerebantur, apud Syphacem erat. qui Numidæ haud ſane multum ad ſe pertinere credenti, utrum penes Lacumacen, an Maſaniſſam regnum Maſſyliorum eſſet; *falli eum magnopere*, ait, *ſi Maſaniſſam eiſdem contentum fore, quibus patrem Galam, aut patruum ejus Oeſalcem, credat. multo majorem indolem in eo animi ingeniique eſſe, quam in ullo gentis ejus umquam fuiſſet. Sæpe eum in Hiſpania rara inter homines virtutis ſpecimen dediſſe ſociis pariter hoſtibuſque: & Syphacem & Carthaginienſes, niſi orientem illum ignem oppreſſiſſent, ingenti mox incendio, cum jam nullam opem ferre poſſent, arſuros. Adhuc teneras & fragiles ejus vires eſſe: vixdum coaleſcere foventi regnum.* Inſtando ſtimulandoque pervicit, ut exercitum ad fines Maſſyliorum admoveat: atque in agro, de quo ſæpe cum Gala non verbis modo diſceptatum, ſed etiam armis certatum fuerat, tamquam haud dubie juris ſui, caſtra locet: ſi quis arceat, quod maxime opus ſit, acie dimicaturum: ſin per metum agro cedatur, in medium regni eundum. aut ſine certamine conceſſuros in ditionem ejus Maſſylios, aut nequaquam pares futuros armis. His vocibus incitatus Syphax, Maſaniſſæ bellum infert: & primo certamine Maſſylios fundit fugatque. Maſaniſſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

m paucis equitibus ex acie in montem (Bal-
m incolæ vocant) perfugit. familiæ aliquot
m mapalibus pecoribuſque ſuis (ea pecunia illis
) perſecuti ſunt regem: cetera Maſſyliorum
ıltitudo in ditionem Syphacis conceſſit. Quem
ɔerant exules montem, herbidus aquoſuſque
: & quia pecori bonus alendo erat, hominum
oque, carne ac lacte veſcentium, abunde ſuffi-
bat alimentis. Inde nocturnis primo ac furti-
incurſionibus, deinde aperto latrocinio, infe-
omnia circa eſſe: maxime uti Carthaginienſis
r, quia & plus prædæ quam inter Numidas, &
rocinium tutius erat. jamque adeò licenter elu-
ɔant, ut ad mare devectam prædam venderent
rcatoribus, appellentibus naves in idipſum;
reſque, quam juſto ſæpe in bello, Carthagi-
nſium caderent, caperenturque. Deplorabant
apud Syphacem Carthaginienſes, infenſumque
pſum ad reliquias belli perſequendas inſtiga-
it. ſed vix regium videbatur, latronem vagum
montibus conſectari. Bocchar ex præfectis re- 32
, vir acer & impiger ad id delectus. ei data
tuor millia peditum, duo equitum: præmio-
nque ingentium ſpe oneratus, ſi caput Maſa-
æ retuliſſet, aut vivum (id vero inæſtimabile
dium fore) cepiſſet, palatos incurioſeque a-
tes improviſo adortus, pecorum hominum-
ingenti multitudine à præſidio armatorum
luſa, Maſaniſſam ipſum cum paucis in ver-
m montis compellit. Inde, prope ut jam de-
ato, nec præda modo pecorum hominumque
torum miſſa ad regem, ſed copiis etiam, ut ali-
nto majoribus quam pro reliquiis belli, re-
ſis, cum quingentis haud amplius peditibus
entiſque equitibus, digreſſum jugis Maſaniſ-
perſecutus in valle arcta, faucibus utrimque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

oppoſitus, incluſit. ibi ingens cædes Maſſyliorum facta. Maſaniſſa cum quinquaginta haud amplius equitibus per anfractus montis ignotos ſequentibus ſe eripuit. Tenuit tamen veſtigia Bocchar: adeptuſque eum patentibus prope Clupeam urbem campis, ita circumvenit, ut præter quatuor equites, omnes ad unum interfecerit. cum iis ipſum quoque Maſaniſſam ſaucium prope è manibus inter tumultum amiſit. In conſpectu erant fugientes; ala equitum diſperſa toto campo, quibuſdam ut occurrerent per obliqua tendentibus, quinque hoſtes ſequebatur. amnis ingens fugientes accepit (neque enim cunctanter, ut quos major metus urgeret, immiſerant equos) raptique gurgite, & in obliquum prælati. duobus in conſpectu hoſtium in prærapidum gurgitem hauſtis, ipſe periiſſe creditus. at duo reliqui equites cum eo inter virgulta ulterioris ripæ emerſerunt. Is finis Bocchari ſequendi fuit; nec ingredi flumen auſo, nec habere credenti ſe jam quem ſequeretur. Inde vanus auctor abſumpti Maſaniſſæ ad regem redit, miſſique qui Carthaginem gaudium ingens nunciarent: totaque Africa fama mortis Maſaniſſæ repleta, varie animos affecit. Maſaniſſa in ſpelunca occulta quum herbis curaret vulnus, duorum equitum latrocinio per dies aliquot vixit. ubi primum ducta cicatrix, patique poſſe viſa jactationem, audacia ingenti pergit ire ad regnum repetendum, atque in ipſo itinere, haud plus quadraginta equitibus collectis, quum in Maſſylios palam jam quis eſſet ferens veniſſet, tantum motum quum favore priſtino, tum gaudio inſperato, quod quem periiſſe crediderant, incolumem cernebant, fecit, ut intra paucos dies ſex millia peditum armatorum, quatuor equitum, ad eum convenirent: atque non in poſſeſſione modo paterni

regni

ini eſſet, ſed etiam ſocios Carthaginienſium po-
gos, Maſæſylorumque fines (id Syphacis re-
gum erat) vaſtaret. inde irritato ad bellum Sy-
pace, inter Cirtham Hipponemque in jugis op-
portuniorum ad omnia montium conſedit. Ma- 33
rem igitur eam rem Syphax ratus, quam ut per
præfectos ageret, cum filio juvene (nomen Ver-
minæ erat) parte exercitus miſſa, imperat, ut cir-
cumducto agmine in ſe intentum, hoſtem ab ter-
go invadat. Nocte profectus Vermina, qui ex oc-
culto aggreſſurus erat: Syphax autem interdiu
aperto itinere, ut qui ſignis collatis acie dimicatu-
rus eſſet, movit caſtra. Vbi tempus viſum eſt, quo
perveniſſe jam circummiſſi videri poterant, &
ipſe leni clivo ferente ad hoſtem, quum multitu-
dine fretus, tum præparatis ab tergo inſidiis, per
adverſum montem erectam aciem ducit. Maſa-
niſſa fiducia maxime loci, quo multo æquiore
pugnaturus erat, & ipſe dirigit ſuos. Atrox prœ-
lium & diu anceps fuit; loco & virtute militum
Maſaniſſam, multitudine, quæ nimio major erat,
Syphacem juvante. Ea multitudo diviſa, quum
pars à fronte urgeret, pars à tergo ſe circumfudiſ-
ſet, victoriam haud dubiam Syphaci dedit: & ne
effugium quidem patebat; hinc à fronte, hinc ab
tergo incluſis. Itaque ceteri pedites equiteſque,
cæſi aut capti. ducentos ferme equites Maſaniſſa
circa ſe conglobatos, diviſoſque turmatim in tres
partes, erumpere jubet; loco prædicto, in quem
diſſipata convenirent fuga. Ipſe qua intenderat,
per media tela hoſtium evaſit. duæ turmæ hæ-
ſere: altera metu dedita hoſti; pertinacior in re-
pugnando telis obruta & confixa eſt. Verminam
prope veſtigiis inſtantem, in alia atque alia fle-
ctendo itinera eludens, tædio & deſperatione tan-
dem feſſum, abſiſtere ſequendo coegit. ipſe cum
ſexa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſexaginta equitibus ad minorem Syrtim pervenit. Ibi cum conſcientia egregia ſæpe repetiti regni paterni, inter Punica emporia, gentemque Garamantum, omne tempus, uſque ad C. Lælii, claſſiſque Romanæ adventum in Africam conſumpſit. Hæc animum inclinant, ut cum modico potius, quam cum magno præſidio equitum ad Scipionem quoque poſtea veniſſe Maſaniſſam credam: quippe illa regnantis multitudo, hæc paucitas exulis fortunæ conveniens eſt. Carthaginien-
34 ſes ala equitum cum præfecto amiſſa, alio equitatu per novum delectum comparato, Hannonem Amilcaris filium præficiunt. Aſdrubalem ſubinde ac Syphacem per literas nunciosque, poſtremo etiam per legatos, arceſſunt: Aſdrubalem opem ferre prope circumſeſſæ patriæ jubent: Syphacem orant, ut Carthagini & univerſæ Africæ ſubveniat. Ad Vticam tum caſtra Scipio, ferme mille paſſus ab urbe, habebat: tranſlata à mari, ubi paucos dies ſtativa conjuncta claſſi fuerant. Hanno nequaquam ſatis valido, non modo ad laceſſendum hoſtem, ſed ne ad tuendos quidem à populationibus agros, equitatu accepto, id omnium primum egit, ut per conquiſitionem numerum equitum augeret. nec aliarum gentium aſpernatus, maxime tamen Numidas (id longe primum equitum in Africa eſt genus) conducit. Iam ad quatuor millia equitum habebat, quum Saleram nomine urbem occupavit; quindecim ferme millia ab Romanis caſtris. Quod ubi Scipioni relatum eſt, æſtiva ſub tectis agere equitatus; Sint, inquit, vel plures, dum talem ducem habeant. eoque minus ceſſandum ratus, quo illi ſegnius rem agerent: Maſaniſſam cum equitatu præmiſſum portis obequitare, atque hoſtem ad pugnam elicere, jubet. ubi omnis multitudo ſe effudiſſet, gravior-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

s: jam in certamine eſſet, quam ut facile ſuſtine-
poſſet; cedere paulatim: ſe in tempore pugnæ
venturum. Tantum moratus, quantum ſatis
mporis prægreſſo viſum ad eliciendos hoſtes,
n Romano equitatu ſecutus, tegentibus tumu-
s qui opportune circa viæ flexus oppoſiti erant,
cultus proceſſit. Maſaniſſa, ex compoſito, nunc
rentis, nunc timentis modo, aut ipſis obequi-
tat portis, aut cedendo, cum timoris ſimulatio
daciam hoſti faceret, inſequentem temere eli-
ebat. Nondum omnes egreſſi erant, varieque
x fatigabatur: alios vino & ſomno graves arma
pere, & frenare equos cogendo, aliis, ne ſparſi
onditi ſine ordine, ſine ſignis omnibus portis
currerent, obſiſtendo. Primo incaute ſe evehen-
Maſaniſſa excipiebat: mox plures ſimul con-
rti porta effuſi, æquaverant certamen: poſtremo
n omnis equitatus prœlio quum adeſſet, ſuſti-
ri ultra nequivêre. Non tamen effuſa fuga Ma-
iſſa, ſed cedendo ſenſim, impetus eorum exci-
ebat: donec ad tumulos tegentes Romanum
itatum pertraxit. Inde exorti equites, & ipſi
egris viribus, & recentibus equis, Hannoni
riſque pugnando ac ſequendo feſſis ſe circum-
ndere: & Maſaniſſa flexis ſubito equis in pu-
am rediit. Mille ferme qui primi agminis fue-
nt, ut quibus haud facilis receptus fuit, cum ipſo
ce Hannone intercluſi atque interfecti ſunt. ce-
os ducis præcipuè territos cæde, effuſe fugien-
per tria millia paſſuum victores ſecuti, ad duo
æterea millia equitum aut ceperunt, aut occi-
runt. inter eos ſatis conſtabat, non minus du-
ntos Carthaginienſium equites fuiſſe; & divi-
s quoſdam & genere illuſtres. Eodem forte quo 35
c geſta ſunt die, naves quæ prædam in Siciliam
xerant, cum commeatu rediêre: velut ominatæ,
ad

ad prædam alteram repetendam ſeſe veniſſe. Duos eodem nomine Carthaginienſium duces duobus equeſtribus prœliis interfectos, non omnes auctores ſunt: veriti, credo, ne falleret bis relata eadem res. Cœlius quidem & Valerius, captum etiam Hannonem tradunt. Scipio, præfectos equiteſque prout cujuſque opera fuerat, & ante omnes Maſaniſſam, inſignibus donis donat. & firmo præſidio Saleræ impoſito, ipſe cum cetero exercitu profectus, non agris modo quacumque incedebat populatis, ſed urbibus etiam quibuſdam viciſque expugnatis, late fuſo terrore belli, ſeptimo die quam profectus erat, magnam vim hominum, & pecoris, & omnis generis prædæ trahens, in caſtra redit: graveſque iterum hoſtium ſpoliis naves dimittit. Inde, omiſſis expeditionibus parvis populationibuſque, ad oppugnandam Vticam omnes belli vires convertit: eam deinde ſi cepiſſet, ſedem ad cetera exſequenda habiturus. Simul & à claſſe navales ſocii, qua ex parte urbs mari alluitur, ſimul & terreſtris exercitus, ab imminente prope ipſis mœnibus tumulo, eſt admotus. Tormenta machinaſque & advexerat ſecum, & ex Sicilia cum commeatu miſſa erant: & nova in armamentario multis talium operum artificibus de induſtria incluſis, fiebant. Vticenſibus tanta undique mole circumſeſſis in Carthaginienſi populo; Carthaginienſibus in Aſdrubale ita, ſi is moviſſet Syphacem, ſpes omnis erat. ſed, deſiderio indigentium auxilii, tardius cuncta movebantur. Aſdrubal intentiſſima conquiſitione quum ad triginta millia peditum, tria equitum confeciſſet; non tamen ante adventum Syphacis caſtra propius hoſtem movere eſt auſus. Syphax cum quinquaginta millibus peditum, decem equitum, advenit: confeſtimque motis ab Carthagine caſtris,

haud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

d procul Vtica, munitionibuſque Romanis,
ſedit. Quorum adventus hoc tamen momenti
, ut Scipio, quum quadraginta ferme dies ne-
quam omnia experiens obſediſſet Vticam, ab-
eret inde irrito incœpto. jam enim hiems in-
at. Caſtra hiberna in promontorio, quod te-
jugo continenti adhærens in aliquantum ma-
patium extenditur, communit: uno vallo &
alium caſtra amplectitur. jugo medio legio-
caſtris impoſitis, littus ad ſeptentrionem ver-
ſubductæ naves navaleſque ſocii tenebant:
idianam vallem ad alterum littus devexam
tatus. Hæc in Africa uſque ad extremum au- 36
ni geſta. Præter convectum undique ex popu-
agris circa frumentum, commeatuſque ex
lia atque Italia advectos, Cn. Octavius pro-
tor ex Sardinia ab T. Claudio prætore, cujus
rovincia erat, ingentem vim frumenti advexit.
eaque non ſolum, quæ jam facta erant, re-
, ſed nova ædificata. Veſtimenta exercitui
ant. id mandatum Octavio, ut cum prætore
et, ſi quid ex ea provincia comparari ac mitti
et. ea quoque haud ſegniter curata res. Mille
entæ togæ brevi ſpatio, duodecim millia tuni-
m miſſa. Æſtate ea, qua hæc in Africa geſta
, P. Sempronius conſul, cui Bruttii provincia
, in agro Crotonienſi cum Annibale in ipſo
re tumultuario prœlio conflixit. agminibus
is quam acie pugnatum eſt. Romani pulſi, &
ultu verius quam pugna ad mille & ducentos
ercitu conſulis interfectis, in caſtra trepide
tum. Neque oppugnare tamen ea hoſtes auſi.
rum ſilentio proximæ noctis profectus inde
ſul, præmiſſo nuncio ad P. Licinium procon-
m, ut ſuas legiones admoveret, copias con-
it. ita duo duces, duo exercitus ad Annibalem
redie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

redierunt. nec mora dimicandi facta eſt: quum
conſuli duplicatæ vires, Pœno recens victoria ani-
mo eſſet. In primam aciem ſuas legiones Sem-
pronius induxit: in ſubſidiis locatæ P. Licinii
legiones. Conſul principio pugnæ ædem Fortunæ
Primigeniæ vovit, ſi eo die hoſtes fudiſſet: com-
poſque ejus voti fuit. Fuſi ac fugati Pœni: ſupra
quatuor millia armatorum cæſa: paulo minus
trecenti vivi capti. & equi quadraginta, & unde-
cim militaria ſigna. Perculſus adverſo prœlio
Annibal, Crotonem exercitum abduxit. Eodem
tempore M. Cornelius conſul, altera parte Italiæ,
non tam armis quam judiciorum terrore Etru-
riam continet; totam ferme ad Magonem, ac
per eum ad ſpem novandi res verſam. Eas quæſtio-
nes ex ſenatus conſulto minime ambitioſe habuit.
multique nobiles Etruſci, qui aut ipſi ierant, aut
miſerant ad Magonem de populorum ſuorum de-
fectione, primo præſentes condemnati, poſtea,
conſcientia ſibimetipſi exilium conſciſcentes,
quum abſentes damnati eſſent, corporibus ſub-
tractis, bona tantum, quæ publicari poterant, pi-
37 gnoranda pœnæ præbebant. Dum hæc conſules
diverſis regionibus agunt, cenſores interim Romæ
M. Livius & C. Claudius ſenatum recitaverunt.
Princeps iterum lectus Q. Fabius Maximus. no-
tati ſeptem: nemo tamen, qui ſella curuli ſediſſet.
Sarta tecta acriter, & cum ſumma fide exegerunt.
viam è foro Boario ad Veneris, & circa foros pu-
blicos, & ædem Matris magnæ in Palatio facien-
dam locaverunt. vectigal etiam novum ex ſalaria
annona ſtatuerunt. ſextante ſal & Romæ, & per
totam Italiam erat. Romæ precio eodem, pluris
in foris & conciliabulis, & alio alibi precio præ-
bendum locaverunt. Id vectigal commentum al-
terum ex cenſoribus ſatis credebant, populo ira-
tum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

..., quod iniquo judicio quondam damnatus eſ-
... & in precio ſalis maxime oneratas tribus,
...rum opera damnatus erat, credebant. inde Sa-
...tori Livio inditum cognomen. Luſtrum con-
...m ſerius, quia per provincias dimiſerunt cen-
...s, ut civium Romanorum in exercitibus,
...ntus ubique eſſet, referretur numerus. Cenſa
... iis ducenta decem quatuor millia hominum,
...didit luſtrum C. Claudius Nero. Duodecim
...de coloniarum (quod numquam antea fa-
...n erat) deferentibus ipſarum coloniarum
...oribus, cenſum receperunt: ut quantum nu-
...o militum, quantum pecunia valerent, in pu-
...is tabulis monumenta extarent. Equitum
...de cenſus agi cœptus eſt: & ambo forte cen-
...s equum publicum habebant. Quum ad tri-
... Polliam ventum eſt, in qua M. Livii nomen
..., & præco cunctaretur citare ipſum cenſorem;
..., inquit Nero, M. Livium. & ſive ex reſidua
...vetere ſimultate, ſive intempeſtiva jactatione
...ritatis inflatus; Livium, quia populi judicio
... damnatus, equum vendere juſſit. item M. Li-
... quum ad tribum Narnienſem & nomen col-
... ventum eſt, vendere equum C. Claudium
...t; duarum rerum cauſſa: unius, quod falſum
...erſus ſe teſtimonium dixiſſet: alterius, quod
... ſincera fide ſecum in gratiam rediſſet. Itaque
...œdum certamen, inquinandi famam alterius
... ſuæ famæ damno, factum eſt. Exitu cenſuræ
...m in leges juraſſet C. Claudius, & in ærarium
...ndiſſet, inter nomina eorum, quos ærarios
...quebat, dedit collegæ nomen. Deinde M. Li-
... in ærarium venit, & præter Metiam tribum,
... ſe nec condemnaſſet, neque condemnatum
... conſulem aut cenſorem feciſſet; populum Ro-
...num omnem, quatuor & triginta tribus æra-
rios

rios reliquit. quod & innocentem ſe condemnaſſent, & condemnatum conſulem & cenſorem feciſſent: neque infitiari poſſent, aut judicio ſemel, aut comitiis bis ab ſe peccatum eſſe. Inter quatuor & triginta tribus, & C. Claudium ærarium fore. quod ſi exemplum haberet bis eundem ærarium relinquendi, C. Claudium nominatim ſe inter ærarios fuiſſe relicturum. Pravum certamen notarum inter cenſores: caſtigatio inconſtantiæ populi cenſoria & gravitate temporum illorum digna. In invidia cenſores quum eſſent, creſcendi ex his ratus eſſe occaſionem, Cn. Bæbius tribunus plebis diem ad populum utrique dixit. Ea res conſenſu Patrum diſcuſſa eſt, ne poſtea obnoxia

38 populari auræ cenſura eſſet. Eadem æſtate in Bruttiis jam Petelia à conſule vi capta, Conſentia & Pandoſia, & ignobiles aliæ civitates, voluntate in ditionem venerunt. Et quum comitiorum jam appeteret tempus, Cornelium potius ex Etruria, ubi nihil belli erat, Romam acciri placuit. Is conſules Cn. Servilium Cæpionem, & C. Servilium Geminum creavit. Inde prætoria comitia habita. creati P. Cornelius Lentulus, P. Quintilius Varus, P. Ælius Pætus, P. Villius Tappulus. Hi duo quum ædiles plebis eſſent, prætores creati ſunt. Conſul comitiis perfectis, ad exercitum in Etruriam rediit. Sacerdotes eo anno mortui, atque in locum eorum ſuffecti, Tib. Veturius Philo flamen Martialis; in locum M. Æmilii Regilli, qui priore anno mortuus erat, creatus inauguratuſque: & in M. Pomponii Mathonis auguris & decemviri locum creati, decemvir M. Aurelius Cotta, augur Tib. Sempronius Gracchus admodum adoleſcens; quod tunc perrarum in mandandis ſacerdotiis erat. Quadrigæ aureæ eo anno in Capitolio poſitæ ab ædilibus curulibus, C. Livio, & M. Servilio Gemi-

ono. Et ludi Romani biduum inſtaurati. Item
duum plebeii, ab ædilibus P. Ælio, P. Villio:
vis epulum fuit, ludorum cauſſa.

EPITOME

LIBRI XXX.

*frica Scipio Carthaginienſes, & eundem Sy-
cem Numidarum regem, Aſdrubalemque
us prœliis vicit, adjuvante Maſaniſſa, bina-
oſtium caſtra expugnavit: in quibus qua-
nta millia hominum ferro ignique conſumpta
Syphacem per C. Lælium & Maſaniſſam ce-
Maſaniſſa Sophonisbam uxorem Syphacis, fi-
Aſdrubalis captam, ſtatim adamat, & nuptiis
uxorem habuit: caſtigatuſque à Scipione, ve-
n ei miſit. quo hauſto illa deceſſit. Effectum-
t multis Scipionis victoriis, ut Carthaginien-
deſperationem acti, in auxilium publicæ ſa-
Annibalem ex Italia revocarent. iſque anno
oſexto Italia diſcedens, in Africam trajecit,
vitque per colloquium pacem cum Scipione
nere: & quum de conditionibus pacis non
niſſet, acie victus eſt. Pax Carthaginienſibus
ſt petentibus. Annibal Giſgonem, pacem diſ-
ntem, manu ſua detraxit: excuſata deinde
itate facti, ipſe pacem ſuaſit. Mago, qui bello
o Inſubrium cum Romanis conflixerat, vul-
us, dum in Africam per legatos revocatus
eretur, ex vulnere mortuus eſt. Maſa-
regnum reſtitutum eſt. Reverſus in urbem
, ampliſſimum nobiliſſimumque egit trium-
, quem Q. Terentius Culleo ſenator pileatus
s eſt. Scipio Africanus (incertum militari
favore, an populari aura ita cognominatus)*

primus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

primus certe hic imperator victa à ſe nomine gentis nobilitatus eſt.

1 CN. Servilius Cæpio, & C. Servilius Geminus Conſules (ſextusdecimus is annus belli Punici erat) quum de Republica belloque & provinciis ad ſenatum retuliſſent, cenſuerunt Patres, ut conſules inter ſe compararent, ſortirenturve, uter Bruttios adverſus Annibalem, uter Etruriam ac Ligures provinciam haberet. cui Bruttii evenissent, exercitum à P. Sempronio Conſule acciperet. P. Sempronius (ei quoque enim proconſuli imperium in annum prorogabatur) P. Licinio ſuccederet: is Romam reverteretur. Bello quoque bonus habitus ad cetera, quibus nemo ea tempeſtate inſtructior civis habebatur, congeſtis omnibus humanis à natura fortunaque bonis. Nobilis idem ac dives erat: forma viribuſque corporis excellebat. Facundiſſimus habebatur; ſeu cauſſa oranda, ſeu in ſenatu & ad populum ſuadendi ac diſſuadendi locus eſſet: juris pontificii peritiſſimus. Super hæc, bellicæ quoque laudes conſulatus compotem fecerant. Quod in Bruttiis provincia, idem in Etruria ac Liguribus decretum. M. Cornelius novo conſuli tradere exercitum juſſus: ipſe prorogato imperio Galliam provinciam obtinere cum legionibus iis, quas prætor L. Scribonius priore anno habuiſſet. Sortiti deinde provincias: Cæpioni Bruttii, Servilio Gemino Etruria evenit. Tum prætorum provinciæ in ſortem conjectæ. Iuriſdictionem urbanam P. Ælius, Sardiniam P. Lentulus, Siciliam P. Villius, Ariminum cum duabus legionibus (ſub Spurio Lucretio eæ fuerant) Quintilius Varus eſt ſortitus. Et Lucretio prorogatum imperium, ut Ge-

nuam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

uam oppidum à Magone Pœno dirutum exæ-
aret. P. Scipioni non temporis, ſed rei ge-
æ fine, donec debellatum in Africa foret,
rogatum imperium eſt: decretumque, ut ſup-
tio fieret. Quod is in Africam provinciam
iciſſet, ut ea res ſalutaris populo Romano ipſi-
duci atque exercitui eſſet. In Siciliam tria 2
a militum ſunt ſcripta. &, quia quod robo-
n provincia habuerat, in Africam tranſvectum
t, ne qua claſſis ex Africa trajiceret, quadra-
a navibus cuſtodiri placuerat Siciliæ mariti-
m oram. Tredecim novas naves Villius ſecum
iciliam duxit: ceteræ in Sicilia veteres refectæ.
c claſſi M. Pomponius prioris anni prætor
ogato imperio præpoſitus, novos milites ex
a advectos in naves impoſuit. Parem navium
merum Cn. Octavio Prætori item prioris anni
pari jure imperii ad tuendam Sardiniæ oram
es decreverunt. Lentulus prætor duo millia
tum dare in naves juſſus. Et Italiæ ora, quia
rtum erat, quo miſſuri claſſem Carthaginien-
orent (videbantur autem quicquid nudatum
idiis eſſet petituri) M. Marcio Prætori prio-
nni cum totidem navibus tuenda data eſt. tria
ia militum in eam claſſem ex decreto Patrum
ſules ſcripſerunt, & duas legiones urbanas ad
rta belli. Hiſpaniæ cum exercitibus imperio-
veteribus imperatoribus, Lentulo & L. Man-
Acidino decretæ. Viginti omnino legionibus,
entum ſexaginta navibus longis res Romana
nno geſta. Prætores in provincias ire juſſi.
ſulibus imperatum, ut priuſquam ab urbe
ficiſcerentur, ludos magnos facerent, quos T.
lius Torquatus dictator in quintum annum
iſſet, ſi eodem ſtatu Reſpublica ſtaret. Et no-
religiones excitabant in animis hominum

prodi

prodigia ex pluribus locis nunciata. Aurum in Capitolio corvi non laceraſſe tantum roſtris crediti, ſed etiam ediſſe. Mures Antii coronam auream arroſere. Circa Capuam omnem agrum locuſtarum vis ingens, ita ut unde adveniſſent parum conſtaret, complevit. Equuleus Reate cum quinque pedibus natus. Anagniæ ſparſi primum ignes cœlo, dein fax ingens arſit. Fruſinone arcus ſolem tenui linea amplexus; circulum deinde ipſum major ſolis orbis extrinſecus incluſit. Arpini terra campeſtri agro in ingentem ſinum conſedit. Conſulum alteri primam hoſtiam immolanti, caput jecinoris defuit. Ea prodigia majoribus hoſtiis procurata. editi à collegio pontificum Dii quibus
3 ſacrificaretur. Iis tranſactis, conſules prætoreſque in provincias profecti. omnibus tamen (velut eam ſortitis) Africæ cura erat. ſeu quia ibi ſummam rerum bellique verti cernebant: ſeu ut Scipioni gratificarentur, in quem tum omnis verſa civitas erat. Itaque non ex Sardinia tantum (ſicut ante dictum) ſed ex Sicilia quoque & Hiſpania veſtimenta, frumentumque, & arma etiam ex Sicilia, & omne genus commeatus eo portabantur. Nec Scipio ullo tempore hiemis belli opera remiſerat, quæ multa ſimul undique eum circumſtabant. Vticam obſidebat. caſtra in conſpectu Aſdrubalis erant. Carthaginienſes deduxerant naves. claſſem paratam inſtructamque ad commeatus intercipiendos habebant. Inter hæc, ne Syphacis quidem reconciliandi curam ex animo dimiſerat: ſi forte jam ſatias amoris in uxorem ex multa copia eum cepiſſet. Ab Syphace magis pacis cum Carthaginienſibus conditiones, ut Romani Africa, Pœni Italia excederent, quam ſi bellaretur, ſpes ulla deſciturum afferebatur. Hæc per nuncios magis equidem acta crediderim (&

ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

pars major auctores ſunt) quam ipſum Sypha-
m, ut Antias Valerius prodit, in caſtra Romana
colloquium veniſſe. Primo eas conditiones
erator Romanus vix auribus admiſit. poſtea
auſa probabilis ſuis commeandi foret in caſtra
ium, mollius eadem illa abnuere, ac ſpem fa-
, ſæpius ultro citroque agitantibus rem con-
turam. Hibernacula Carthaginienſium, con-
a temere ex agris materia exædificata, lignea
e tota erant. Numidæ præcipue arundine
is ſtoreaque pars maxima tectis, paſſim nullo
ine, quidam, ut ſine imperio occupatis locis,
a foſſam etiam vallumque habitabant. Hæc
a Scipioni ſpem fecerant, caſtra hoſtium per
ſionem incendendi. Cum legatis, quos mit- 4
t ad Syphacem, calonum loco primos ordinis
atæ virtutis atque prudentiæ ſervili habitu
ebat; qui dum in colloquio legati eſſent, vagi
caſtra alius alia, aditus exituſque omnes, ſi-
formamque & univerſorum caſtrorum, &
ium, qua Pœni, qua Numidæ haberent, quan-
intervalli inter Aſdrubalis ac regia caſtra eſ-
ſpecularentur: moremque ſimul noſcerent
ionum, vigiliarumque: nocte, an interdiu op-
uniores inſidianti eſſent. & inter crebra col-
ia alii atque alii de induſtria, quo pluribus
ia nota eſſent, mittebantur. Quum ſæpius
ta res certiorum ſpem pacis indies & Syphaci
arthaginienſibus per eum faceret; legati Ro-
i vetitos ſe reverti ab imperatore ajunt, niſi
um reſponſum detur. Proinde ſeu ipſi ſtaret
ſententia, ſeu conſulendus Aſdrubal & Car-
inienſes eſſent, conſuleret. Tempus eſſe, aut
m componi, aut bellum naviter geri. Dum
ulitur Aſdrubal ab Syphace, ab Aſdrubale
haginienſes; & ſpeculatores omnia viſendi, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Scipio ad comparanda ea, quæ in rem opus erant,
tempus habuit. & ex mentione ac ſpe pacis negli-
gentia, ut fit, apud Pœnos Numidaſque orta ca-
vendi, ne quid hoſtile interim paterentur. Tandem
relatum reſponſum, quibuſdam (quia nimis cu-
pere Romanus pacem videbatur) iniquis per oc-
caſionem adjectis: quæ peropportune cupienti
tollere inducias Scipioni cauſſam præbuere. ac
nuncio regis, quum relaturum ſe ad conſilium
dixiſſet, poſtero die reſpondit, *Se uno fruſtra ten-
dente, nulli alii pacem placuiſſe. Renunciaret igi-
tur, nullam aliam ſpem pacis, quam relictis Car-
thaginienſibus, Syphaci cum Romanis eſſe.* Ita
tollit inducias, ut libera fide incepta exſequere-
tur: deductiſque navibus (& jam veris principium
erat) machinas tormentaque, velut à mari aggreſ-
ſurus Vticam, imponit. Duo millia militum ad
capiendum, quem antea tenuerat, tumulum ſuper
Vticam mittit: ſimul ut ab eo quod parabat, in
alterius rei curam converteret hoſtium animos:
ſimul ne qua, quum ipſe ad Syphacem Aſdruba-
lemque profectus eſſet, eruptio ex urbe & impetus
5 in caſtra ſua relicta cum levi præſidio fieret. His
præparatis, convocatoque conſilio, & dicere ex-
ploratoribus juſſis, quæ comperta afferrent, Ma-
ſaniſſaque, cui omnia hoſtium nota erant; po-
ſtremo quid ipſe pararet in proximam noctem,
proponit. Tribunis edicit, ut ubi prætorio dimiſ-
ſo ſigna concinuiſſent, extemplo educerent caſtris
legiones. Ita, ut imperaverat, ſigna ſub occaſum
ſolis efferri ſunt cœpta. ad primam ferme vigiliam
agmen explicaverunt: media nocte (ſeptem enim
millia itineris erant) modico gradu ad caſtra ho-
ſtium perventum. Ibi Scipio partem copiarum
Lælio, Maſaniſſamque ac Numidas attribuit: &
caſtra Syphacis invadere, igneſque conjicere jubet.
Singu-

gulos deinde ſeparatim, Lælium ac Maſaniſſam
ictos obteſtatur, *ut quantum nox providentia*
mat, tantum diligentia expleant, curaque. Se
rubalem Punicaque caſtra aggreſſurum. Ceterum
ante cæpturum, quam ignem in regis caſtris
pexiſſet. Neque ea res morata diu eſt. nam ut
ximis caſtris injectus ignis hæſit, extemplo
xima quæque, & deinceps continua ample-
totis ſe paſſim diſſipavit caſtris. Et trepida-
quidem, quanta neceſſe erat, in nocturno ef-
tam late incendio, orta eſt: ceterum fortui-
n, non hoſtilem ac bellicum ignem rati eſſe,
armis ad reſtinguendum incendium effuſi, in
tos incidere hoſtes; maxime Numidas, ab
niſſa notitia regiorum caſtrorum ad exitus
tum idoneis locis diſpoſitos. Multos in ipſis
ibus ſemiſomnos hauſit flamma: multi in
ipiti fuga, ruentes ſuper alios alii, in angu-
portarum obtriti ſunt. Relucentem flammam 6
o vigiles Carthaginienſium, deinde excitati
octurno tumultu quum conſpexiſſent, ab eo-
rrore credere & ipſi ſua ſponte incendium
n. & clamor inter cædem ac vulnera ſubla-
an ex trepidatione nocturna eſſet, confuſus,
n veri adimebat. Igitur pro ſe quiſque iner-
t quibus nihil hoſtile ſuſpectum eſſet, om-
portis, qua cuique proximum erat, ea mo-
quæ reſtinguendo igni forent, portantes, in
n Romanum ruebant. Quibus cæſis omni-
præterquam hoſtili odio, etiam ne quis nun-
fugeret, extemplo Scipio neglectas, ut in tali
tu, portas invadit: ignibuſque in proxima
onjectis, effuſa flamma primo veluti ſparſa
us locis reluxit: dein per continua ſerpens,
pente omnia incendio hauſit. Ambuſti ho-
jumentaque; fœda primum fuga, dein ſtrage

obruerant itinera portarum. Quos non oppreſſerat ignis, ferro abſumpti: binaque caſtra clade una deleta. Duces tamen ambo, & ex tot millibus armatorum duo millia peditum, & quingenti equites ſemiermes, magna pars ſaucii, afflatique incendio, effugerunt. Cæſa aut hauſta flammis ad quadraginta millia hominum ſunt, capta ſupra quinque millia: multi Carthaginienſium nobiles, undecim ſenatores, ſigna militaria centum ſeptuaginta octo, equi Numidici, ſupra duo millia ſeptingenti, elephanti ſex capti: octo flamma ferroque abſumpti, magnaque vis armorum capta. Ea omnia imperator Vulcano ſacrata incendit.

7 Aſdrubal ex fuga cum paucis Afrorum urbem proximam petierat: eoque omnes qui ſupererant, veſtigia ducis ſequentes, ſe contulerant. metu deinde, ne dederetur Scipioni, urbe exceſſit. Mox eodem patentibus portis Romani accepti: nec quicquam hoſtile, quia voluntate conceſſerant in ditionem, factum. duæ ſubinde urbes captæ direptæque. ea præda, & quæ caſtris incenſis ex igni rapta erat, militi conceſſa eſt. Syphax octo millium ferme inde ſpatio loco communito conſedit Aſdrubal Carthaginem contendit, ne quid pe metum ex recenti clade mollius conſuleretur. qu tantus primo terror eſt allatus, ut omiſſa Vtic Carthaginem crederent extemplo Scipionem obſeſſurum. Senatum itaque Suffetes (quod velu conſulare imperium apud eos erat) vocaverunt Ibi tribus dictis ſententiis, una, de pace legatos a Scipionem decernebat: altera, Annibalem a tuendam ab exitiabili bello patriam revocabat tertia, Romanæ in adverſis rebus conſtantiæ era exemplo reparandum exercitum, Syphacemqu orandum, ne bello abſiſteret, cenſebat. Hæc ſen tentia, quia Aſdrubal præſens, Barchinæque om ne

factionis bellum malebant, vicit. Inde dele-
tus in urbe agriſque haberi cœptus, & ad Sypha-
h legati miſſi; ſumma ope & ipſum reparan-
ci bellum: quum uxor jam non ut ante blan-
diis ſatis potentibus ad animum amantis, ſed
cibus & miſericordia valuiſſet; plena lacrima-
n obteſtans, ne patrem ſuum patriamque pro-
et: iiſdemque flammis Carthaginem, quibus
ra conflagraſſent, abſumi ſineret. Spem quo-
q opportune oblatam afferebant legati: quatuor
ia Celtiberorum circa urbem, nomine Ab-
m, ab conquiſitoribus ſuis conducta in Hiſpa-
, egregiæ juventutis, ſibi occurriſſe: & Aſ-
balem propediem affore cum manu haudqua-
n contemnenda. Igitur non benigne modo
tis reſpondit, ſed oſtendit etiam multitudinem
midarum agreſtium, quibus per eoſdem dies
a equoſque dediſſet, & omnem juventutem
mat exciturum ex regno. Scire incendio, non
cio cladem acceptam. eum bello inferiorem
qui armis vincatur. Hæc legatis reſponſa. Et
dies paucos rurſus Aſdrubal & Syphax copias
erunt. is omnis exercitus fuit triginta ferme
ium armatorum. Scipionem, velut debellato
quod ad Syphacem Carthaginienſeſque atti-
, Vticæ oppugnandæ intentum, jamque ma-
is admoventem muris, avertit fama redinte-
belli: modiciſque præſidiis ad ſpeciem mo-
ſidionis terra marique relictis, ipſe cum ro-
exercitus ire ad hoſtes pergit. Primo in tumu-
atuor ferme millia diſtante ab caſtris regiis,
dit: poſtero die cum equitatu in Magnos (ita
t) campos, ſubjectos ei tumulo, digreſſus,
dendo ad ſtationes hoſtium, laceſſendoque
s prœliis, diem abſumpſit: & per inſequens
m tumultuoſis hinc atque illinc excurſioni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

bus invicem, nihil dictu ſatis dignum fecerunt. quarto die utrimque in aciem deſcenſum eſt. Romanus principes poſt haſtatorum prima ſigna, in ſubſidiis triarios conſtituit: equitatum Italicum ab dextro cornu, ab lævo Numidas Maſaniſſamque oppoſuit. Syphax Aſdrubalque Numidicis adverſus Italicum equitatum, Carthaginienſibus contra Maſaniſſam locatis; Celtiberos in mediam aciem in adverſa ſigna legionum accepere. ita inſtructi concurrunt. Primo impetu ſimul utraque cornua, & Numidæ & Carthaginienſes pulſi. nam neque Numidæ, maxima pars agreſtes, Romanum equitatum, neque Carthaginienſes, & ipſe novus miles, Maſaniſſam recenti ſuper cetera victoria terribilem, ſuſtinuere. Nudata utrimque cornibus Celtiberum acies ſtabat: quod nec in fuga ſalus ulla oſtendebatur locis ignotis, neque ſpes veniæ ab Scipione erat; quem bene meritum de ſe & gente ſua, mercenariis armis in Africam oppugnatum veniſſent. Igitur circumfuſis undique hoſtibus, alii ſuper alios cadentes obſtinati moriebantur: omnibuſque in eos verſis, aliquantum ad fugam temporis Syphax & Aſdrubal præceperunt. Fatigatos cæde diutius, quam pugna, victores nox

9 oppreſſit. Poſtero die Scipio Lælium Maſaniſſamque, cum omni Romano & Numidico equitatu expeditiſque militum, ad perſequendos Syphacem atque Aſdrubalem mittit. ipſe cum robore exercitus, urbes circa omnes, quæ Carthaginienſium ditionis erant, partim ſpe, partim metu, partim v ſubegit. Carthagini quidem erat ingens terror, & circumferentem arma Scipionem omnibus finitimis raptim perdomitis, ipſam Carthaginem repente aggreſſurum credebant. Itaque & muri reficiebantur propugnaculiſque armabantur: & pr ſe quiſque, quæ diutinæ obſidioni tolerandæ ſunt

c

gris convehebat. Rara mentio eſt pacis, fre-
entior legatorum ad Annibalem arceſſendum
ttendorum. pars maxima claſſem, quæ ad com-
atus excipiendos parata erat, mittere jubent ad
primendam ſtationem navium, ad Vticam in-
te agentem: forſitan etiam navalia caſtra reli-
cum levi præſidio oppreſſuros. In hoc conſi-
m maxime inclinant: legatos tamen ad Anni-
em mittendos cenſent. quippe claſſi ut feliciſſi-
s gerantur res, parte aliqua levari Vticæ obſidio-
m: Carthaginem ipſam qui tueantur, neque
peratorem alium quam Annibalem, neque ex-
tum alium quam Annibalis ſupereſſe. Dedu-
i ergo poſtero die naves, ſimul & legati in Ita-
m profecti, raptimque omnia ſtimulante fortu-
gebantur: & in quo quiſque ceſſaſſet, prodi
e ſalutem omnium rebatur. Scipio gravem jam
iis multarum urbium exercitum trahens, cap-
s aliaque præda in vetera caſtra ad Vticam miſ-
jam in Carthaginem intentus, occupat reli-
n fuga cuſtodum Tuneta: abeſt ab Carthagine
ndecim millia ferme paſſuum, locus quum
ribus, tum ſuapte natura tutus, & qui & ab
thagine conſpici, & præbere ipſe proſpectum
m ad urbem, tum ad circumfuſum mare urbi
et. Inde quum maxime vallum Romani jace- 10
t, conſpecta claſſis hoſtium eſt; Vticam Car-
ine petens. Igitur, omiſſo opere, pronuncia-
iter, ſignaque raptim ferri ſunt cœpta: ne na-
n terram & obſidionem verſæ, ac minime na-
prœlio aptæ opprimerentur. Qui enim reſti-
nt agili & nautico inſtrumento aptæ & arma-
laſſi, naves tormenta machinaſque portantes;
t in onerariarum uſum verſæ: aut ita pulſæ
muros, ut, pro aggere ac pontibus, præbere
nſus poſſent? Itaque Scipio, contra quam in

navali certamine ſolet, roſtratis, quæ præſidio aliis eſſe poterant, in poſtremam aciem receptis prope terram; onerariarum quadruplicem ordinem pro muro adverſus hoſtem oppoſuit; eaſque ipſas, ne in tumultu pugnæ turbari ordines poſſent, malis antenniſque de nave in navem trajectis, ac validis funibus velut uno inter ſe vinculo illigatis, comprendit: tabulaſque ſuperinſtravit, ut pervius in totum navium ordo eſſet: & ſub ipſis pontibus intervalla fecit, qua procurrere ſpeculatoriæ naves in hoſtem, ac tuto recipi poſſent. His raptim pro tempore inſtructis, mille ferme delecti propugnatores onerariis imponuntur: telorum maxime miſſilium, ut, quamvis longo certamine, ſufficerent, vis ingens congeritur. Ita parati atque intenti hoſtium adventum operiebantur. Carthaginienſes, qui, ſi maturaſſent, omnia permiſta turba trepidantium primo impetu oppreſſiſſent; perculſi terreſtribus cladibus, atque inde ne in mari quidem, ubi ipſi plus poterant, ſatis fidentes, die ſegni navigatione abſumpto, ſub occaſum ſolis in portum (Ruſcinona Afri vocant) claſſem appulere. poſtero die ſub ortum ſolis inſtruxere ab alto naves, veluti ad juſtum prœlium navale, & tamquam exituris contra Romanis. Quum diu ſtetiſſent, poſtquam nihil moveri ab hoſtibus viderunt, tum demum onerarias aggrediuntur. Erat res minime certamini navali ſimilis, proxime ſpeciem muros oppugnantium navium. altitudine aliquantum onerariæ ſuperabant: ex roſtratis Pœni vana pleraque (utpote ſupino jactu) tela in ſuperiorem locum mittebant: gravior ac pondere ipſo librarior ſuperne ex onerariis ictus erat. Speculatoriæ naves ac levia ipſa navigia, quæ ſub conſtratis pontium per intervalla excurrebant, primo ipſo tantum impetu ac magnitudine roſtratarum obruebantur:

atur: deinde & propugnatoribus quoque in-
mmodæ erant, quod permiſtæ cum hoſtium
ribus inhibere ſæpe tela cogebant; metu ne am-
uo ictu ſuis inciderent: poſtremo aſſeres ferreo
o præfixi (harpagones vocant milites) ex Pu-
s navibus injici in Romanas cœpti. Quos
m neque ipſos neque catenas, quibus ſuſpenſi
ciebantur, incidere poſſent; ut quæque retro
ibita roſtrata onerariam hærentem unco tra-
t, ſcindi videres vincula, quibus alia aliis in-
a erat, ſeriemque aliam ſimul plurium navium
i. Hoc maxime modo lacerati quidem omnes
tes, & vix tranſiliendi ſecundum ordinem na-
n ſpatium propugnatoribus datum eſt. Sex
e onerariæ puppibus abſtractæ Carthaginen-
. major quam pro re lætitia, ſed eo gratior,
d inter aſſiduas clades ac lacrimas unũ quan-
cunque ex inſperato gaudium affulſerat; cum
t appareret haud procul exitio fuiſſe Roma-
claſſem, ni ceſſatum à præfectis ſuarum na-
n foret, & Scipio in tempore ſubveniſſet. Per 11
em forte dies quum Lælius & Maſaniſſa
todecimo ferme die in Numidiam perveniſ-
; Maſſylii regnum paternum Maſaniſſæ læti,
regem diu deſideratum, conceſſere. Syphax,
s inde præfectis præſidiiſque ſuis, vetere ſe
inebat regno; neutiquam quieturus. Stimu-
t ægrum amore, uxor ſocerque: & ita viris
ſque abundabat, ut ſubjectæ oculis regni per
os florentis annos vires, etiam minus barbaro
e impotenti animo ſpiritus poſſent facere. Igi-
mnibus, qui bello apti erant, in unum coa-
equos, arma, tela dividit. equites in turmas,
es in cohortes, ſicut quondam ab Romanis
rionibus didicerat, diſtribuit. Exercitu haud
re, quam quem prius habuerat, ceterum

omni prope novo atque incondito, ire ad hoſtes pergit. Et caſtris in propinquo poſitis, primo pauci equites ex tuto ſpeculantes ab ſtationibus progredi: inde jaculis ſummoti recurrere ad ſuos: inde excurſiones invicem fieri, & quum pulſos indignatio accenderet, plures ſubire. quod irritamentum certaminum equeſtrium eſt, quum aut vincentibus ſpes, aut pulſis ira aggregat ſuos. Ita tum à paucis prœlio accenſo, omnem utrimque poſtremo equitatum certaminis ſtudium effudit. ac dum ſincerum equeſtre prœlium erat, multitudo Maſæſylorum, ingentia agmina Syphace emittente, ſuſtineri vix poterat: deinde, ut pedes Romanus repentino per turmas ſuas viam dantes intercurſu ſtabilem aciem fecit, abſterruitque effuſe invehentem ſeſe hoſtem; primo barbari ſegnius permittere equos, deinde ſtare ac prope turbari novo genere pugnæ: poſtremo, non pediti ſolum cedere, ſed ne equitem quidem ſuſtinere, peditis præſidio audentem. Iam ſigna quoque legionum appropinquabant. tum vero Maſæſyli non modo primum impetum, ſed ne conſpectum quidem ſignorum atque armorum tulerunt: tantum ſeu memoria

12 priorum cladium, ſeu præſens terror valuit. Ibi Syphax, dum obequitat hoſtium turmis; ſi pudore, ſi periculo ſuo fugam ſiſtere poſſet; equo graviter icto effuſus opprimitur, capiturque: & vivus (lætum ante omnes Maſaniſſæ præbiturus ſpectaculum) ad Lælium attrahitur. Cirtha caput regni Syphacis erat: eoque ſe ingens hominum contulit vis. Cædes in eo prœlio minor quam victoria fuit, quia equeſtri tantummodo prœlio certatum fuerat. non plus quinque millia occiſa, minus dimidium ejus hominum captum eſt; impetu in caſtra facto, quo perculſa rege amiſſo multitudo ſe contulerat. Maſaniſſa *ſibi quidem*, dicere, *nihil eſſe*

*e in præſentia pulchrius, quam victorem, recupe-
um tanto poſt intervallo patrium inviſere re-
um: ſed tam ſecundis, quam adverſis rebus non
i ſpacium ad ceſſandum. Si ſe Lælius cum equi-
u victoque Syphace Cirtham præcedere ſinat;
ida omnia metu ſe oppreſſurum: Lælium cum
itibus ſubſequi modicis itineribus poſſe.* Aſſen-
nte Lælio prægreſſus Cirtha, evocari ad collo-
um principes Cirthenſium jubet. ſed apud igna-
regis caſus, neque quæ acta eſſent promendo,
minis, nec ſuadendo, ante valuit, quam rex
ctus in conſpectum datus eſt. Tum ad ſpecta-
um tam fœdum comploratio orta: & partim
ore mœnia ſunt deſerta, partim repentino con-
ſu gratiam apud victorem quærentium patefa-
portæ. Et Maſaniſſa præſidio circa portas op-
tunaque mœnium dimiſſo, ne cui fugæ pateret
us, ad regiam occupandam citato vadit equo.
ranti veſtibulum in ipſo limine Sophoniſba
r Syphacis, filia Aſdrubalis Pœni occurrit:
uum in medio agmine armatorum Maſaniſ-
inſignem, quum armis tum cetero habitu,
ſpexiſſet; regem eſſe (id quod erat) rata, ge-
us advoluta ejus: *Omnia quidem*, inquit, *ut
s in nos, Dii tibi dederunt, virtuſque & feli-
tua. Sed ſi captivæ apud dominum vitæ neciſ-
ſuæ vocem ſupplicem mittere licet, ſi genua, ſi
ricem attingere dextram, precor quæſoque per
eſtatem regiam, in qua paulo ante nos quoque
mus, perque gentis Numidarum nomen, quod
cum Syphace commune fuit, per hujuſce regiæ
, qui te melioribus ominibus accipiant, quam
hacem hinc miſerunt; hanc veniam ſupplici
ut ipſe quodcumque fert animus, de captiva ſta-
, neque me in cujuſquam Romani ſuperbum ac
ele arbitrium venire ſinas. Si nihil aliud quam*

Syphacis uxor fuiſſem, tamen Numidæ atque in eadem mecum Africa geniti, quam alienigenæ & externi fidem experiri mallem. Quid Carthaginienſi ab Romano, quid filiæ Aſdrubalis timendum ſit, vides. Si nulla alia re potes, morte me ut vindices ab Romanorum arbitrio, oro obteſtorque. Forma erat inſignis & florentiſſima ætas. itaque quum modo dextram amplectens, in id, ne cui Romano traderetur, fidem expoſceret, propiuſque blandicias oratio eſſet, quam preces; non in miſericordiam modo prolapſus eſt animus victoris, ſed (ut eſt genus Numidarum in Venerem præceps) amore captivæ victor captus, data dextera in id quod petebatur obligandæ fidei, in regiam concedit. Inſtitit deinde reputare ſecum ipſe, quemadmodum promiſſi fidem præſtaret. quod quum expedire non poſſet; ab amore temerarium atque impudens mutuatur conſilium. Nuptias in eum ipſum diem repente parari jubet, ne quid relinqueret integri aut Lælio, aut ipſi Scipioni conſulendi velut in captivam, quæ Maſaniſſæ jam nupta foret. Factis nuptiis, ſupervenit Lælius: & adeo non diſſimulavit improbare ſe factum, ut primo etiam cum Syphace & ceteris captivis detractam eam toro geniali mittere ad Scipionem conatus ſit. victus deinde precibus Maſaniſſæ orantis, ut arbitrium, utrius regum duorum fortunæ acceſſio Sophonisba eſſet, ad Scipionem rejiceret; miſſo Syphace & captivis, ceteras urbes Numidiæ, quæ præſidiis regiis tenebantur, adjuvante Maſaniſſa recepit.

41 Syphacē in caſtra adduci, quum eſſet nunciatum, omnis velut ad ſpectaculum triumphi multitudo effuſa eſt. Præcedebat is vinctus, ſequebatur grex nobilium Numidarum, tum quantum quiſque plurimum poſſet, magnitudini Syphacis famæque gentis victoriam ſuam augendo, addebat: *illum*

eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

regem, cujus tantum majeſtati duo potentiſsimi
terris tribuerint populi, Romanus Carthaginien-
que, ut Scipio imperator ſuus ad amicitiam ejus
endam, relicta provincia Hiſpania exercituque,
ibus quinqueremibus in Africam navigaverit:
drubal, Pœnorum imperator, non ipſe modo ad
n in regnum venerit, ſed etiam filiam ei nuptum
erit. Habuiſſe eum tempore uno in poteſtate duos
peratores; Pœnum Romanumque. Sicut ab Diis
mortalibus pars utraque hoſtiis mactandis pacem
iſſet, ita ab eo utrimque pariter amicitiam peti-
n. Iam tantas habuiſſe opes, ut Maſaniſſam regno
ſum eo redegerit; ut vita ejus, fama mortis, &
bris, ferarum modo in ſilvis rapto viventis, te-
tur. His ſermonibus circumſtantium celebra-
rex, in prætorium ad Scipionem eſt perductus.
vit & Scipionem quum fortuna priſtina viri
ſenti fortunæ collata: tum recordatio hoſpitii
traeque datæ, & fœderis publice ac privatim
cti. Eadem hæc & Syphaci animum dederunt
lloquendo victore. nam quum Scipio, quid ſi-
oluiſſet, quæreret, qui non ſocietatem ſolum
uiſſet Romanam, ſed ultro bellum intuliſſet;
ille, *peccaſſe quidem ſeſe, atque inſaniſſe fate-*
r. ſed non tum demum, quum arma adverſus
lum Romanum cepiſſet; exitum ſui furoris
e, non principium. Tunc ſe inſaniſſe, quum ho-
a privata & publica fœdera omnia ex animo
ſſet: quum Carthaginienſem matronam domum
erit. Illis nuptialibus facibus regiam confla-
e ſuam: illam furiam peſtemque omnibus de-
mentis animum ſuum avertiſſe atque alienaſſe:
nquieſſe, donec ipſa manibus ſuis nefaria ſibi
adverſus hoſpitem atque amicum induerit.
ito tamen atque afflicto ſibi hoc in miſeriis ſo-
eſſe, quod in omnium hominum inimiciſsimi
ſibi

ſibi domum ac penates eandem peſtem ac furiam
tranſiſſe videat. neque prudentiorem, neque conſtan-
tiorem Maſaniſſam, quam Syphacem eſſe, etiam
juventa incautiorem. certe ſtultius illum atque in-
14 *temperantius eam quam ſe duxiſſe.* Hæc non ho-
ſtili modo odio, ſed amoris etiam ſtimulis, ama-
tam apud æmulum cernens, quum dixiſſet; non
mediocri cura Scipionis animum pepulit. & fidem
criminibus, raptæ prope inter arma nuptiæ neque
conſulto neque exſpectato Lælio, faciebant: tam-
que præceps feſtinatio, ut quo die captam hoſtem
vidiſſet, eodem matrimonio junctam acciperet,
& ad penates hoſtis ſui nuptiale ſacrum confice-
ret. eo fœdiora hæc videbantur Scipioni, quod ip-
ſum in Hiſpania juvenem nullius forma pepulerat
captivæ. Hæc ſecum volutanti Lælius ac Maſa-
niſſa ſupervenerunt; quos quum pariter ambo &
benigno vultu excepiſſet, & egregiis laudibus fre-
quenti prætorio celebraſſet; abductum in ſecretum
Maſaniſſam ſic alloquitur: *Aliqua te exiſtimo,*
Maſaniſſa, intuentem in me bona, & principio in
Hiſpania ad jungendam mecum amicitiam veniſſe,
& poſtea in Africa teipſum, ſpeſque omnes tuas in fi-
dem meam commiſiſſe. Atqui nulla earum virtus eſt,
propter quas appetendus tibi viſus ſim, qua ego æque
atque temperantia & continentia libidinum gloria-
tus fuerim. Hanc te quoque ad ceteras tuas eximias
virtutes, Maſaniſſa, adjeciſſe velim. non eſt, non,
(mihi crede) tantum ab hoſtibus armatis ætati no-
ſtræ periculi, quantum ab circumfuſis undique vo-
luptatibus. qui eas ſua temperantia frenavit ac do-
muit, ne multo majus decus, majoremque victoriam
ſibi peperit, quam nos Syphace victo habemus. Quæ
me abſente ſtrenue ac fortiter feciſti, libenter & com-
memoravi, & memini. cetera teipſum reputare te-
cum, quam, me dicente, erubeſcere malo. Syphax
populi

…li Romani auſpiciis victus captuſque eſt. Itaque
…, conjunx, regnum, ager, oppida, homines, qui
…lunt, quicquid denique Syphacis fuit, præda po-
… Romani eſt: & regem, conjugemque ejus, et-
…ſi non civis Carthaginienſis eſſet, etiamſi non
…em ejus imperatorem hoſtium videremus, Ro-
…n oporteret mitti, ac ſenatus populique Romani
…judicium atque arbitrium eſſe: quæ regem no-
…ocium alienaſſe, atque in arma egiſſe præcipi-
… dicatur. Vince animum. cave deformes multa
…t uno vitio, & tot meritorum gratiam majore
…a, quam cauſſa culpæ eſt, corrumpas. Maſa- 15
…e hæc audienti, non rubor ſolum ſuffuſus, ſed
…ymæ etiam obortæ: & quum, ſe quidem in
…eſtate futurum imperatoris dixiſſet, oraſſetque
…, ut quantum res ſineret, fidei ſuæ temere ob-
…tæ conſuleret, promiſiſſe enim, ſeſe in nullius
…eſtatem eam traditurum, ex prætorio in taber-
…ulum ſuum confuſus conceſſit. Ibi arbitris re-
…is, quum crebro ſuſpirio, & gemitu, quod fa-
…ab circumſtantibus tabernaculum exaudiri
…et, aliquantum temporis conſumpſiſſet; in-
…i ad poſtremum edito gemitu, fidum è ſervis
…t, ſub cujus cuſtodia regio more ad incerta
…næ venenum erat, ei miſtum in poculo ferre
…ophonisbam jubet, ac ſimul nunciare: *Maſa-*
…m libenter primam ei fidem præſtaturum fuiſ-
…quam vir uxori debuerit. Quoniam arbitrium
…, qui poſſint, adimant, ſecundam fidem præſta-
…e viva in poteſtatem Romanorum veniat. Me-
… patris imperatoris, patriæque & duorum re-
…, quibus nupta fuiſſet: ſibi ipſa conſuleret.
…c nuncium, ac ſimul venenum ferens, mini-
… quum ad Sophonisbam veniſſet, *Accipio*, in-
…, nuptiale munus; nec ingratum, ſi nihil majus
…uxori præſtare potuit. Hoc tamen nuncia; me-
lius

*lius me morituram fuiſſe, ſi non in funere meo nu-
pſiſſem.* non locuta eſt ferocius, quam acceptum
poculum nullo trepidationis ſigno dato impavide
hauſit. Quod ubi nunciatum eſt Scipioni, ne quid
æger animi ferox juvenis gravius conſuleret, acci-
tum eum extemplo nunc ſolatur; nunc, quod te-
meritatem temeritate alia luerit, triſtioremq; rem
quam neceſſe fuit, fecerit, leniter caſtigat. Poſtero
die, ut à præſenti motu averteret animum ejus, in
tribunal eſcendit: & concionem advocari juſſit.
Ibi Maſaniſſam primum regem appellatum, exi-
miiſque ornatum laudibus, aurea corona, aurea
patera, ſella curuli, & ſcipione eburneo, toga pi-
cta, & palmata tunica donat. Addit verbis hono-
rem, *Neque magnificentius quicquam triumpho
apud Romanos, neque triumphantibus ampliorem
eo ornatu eſſe. quo unum omnium externorum di-
gnum Maſaniſſam populus Romanus ducat.* Læ-
lium deinde, & ipſum collaudatum, aurea corona
donat. & alii militares viri, prout à quoque nava-
ta opera erat, donati. Iis honoribus mollitur regis
animus, erectuſque in ſpem propinquam, ſublato
16 Syphace, omnis Numidiæ potiundæ. Scipio C.
Lælio cum Syphace aliiſque captivis Romam miſ-
ſo, cum quibus & Maſaniſſæ legati profecti ſunt,
ipſe ad Tuneta rurſum caſtra refert: & quæ mu-
nimenta inchoaverat, permunit. Carthaginien-
ſes, non brevi ſolum, ſed prope vano gaudio, ab
ſatis proſpera in præſens oppugnatione claſſis per-
fuſi, poſt famam capti Syphacis, in quo plus pro-
pe, quam in Aſdrubale atque exercitu ſuo ſpei re-
poſuerant, perculſi; jam nullo auctore belli ultra
audito, oratores ad pacem petendam mittunt tri-
ginta ſeniorum principes. id erat ſanctius apud il-
los conſilium, maximaque ad ipſum ſenatum re-
gendum vis. Qui ubi in caſtra Romana & præ-
torium

um pervenerunt, more adulantium (accepto,
o, ritu ex ea regione, ex qua oriundi erant)
ubuerunt. Conveniens oratio tam humili
ationi fuit, non culpam purgantium, ſed
ſferentium initium culpæ in Annibalem, im-
ntiæque ejus fautores. Veniam civitati pete-
a, civium temeritate bis jam ante everſæ, inco-
futuræ iterum hoſtium beneficio. *Imperium*
ctis hoſtibus populum Romanum, non perni-
petere. Paratis obedienter ſervire, quæ vellet,
raret. Scipio, *& veniſse ea ſpe in Africam ſe*
& ſpem ſuam proſpero belli eventu auctam,
riam ſe, non pacem, domum reportaturum
tamen quum victoriam prope in manibus ha-
pacem non abnuere; ut omnes gentes ſciant,
um Romanum & ſuſcipere juste bella, &
. Leges pacis ſe has dicere. Captivos & per-
, & fugitivos reſtituant: exercitus ex Italia
allia deducant: Hiſpania abſtineant: inſulis
bus, quæ inter Italiam & Africam ſunt, diſce-
: naves longas, præter viginti, omnes tradant:
i quingenta, hordei trecenta millia modiûm.
niæ ſummam quantam imperaverit, parum
enit. alibi quinque millia talentûm, alibi
que millia pondo argenti, alibi duplex ſtipen-
militibus imperatum invenio. *His conditio-*
, inquit, *placeatne pax, triduum ad conſultan-*
dabitur. Si placuerit, mecum inducias facite,
am ad ſenatum mittite legatos. Ita dimiſſi
aginienſes, nullas recuſandas conditiones
quum cenſuiſſent (quippe qui moram tem-
quærerent, dum Annibal in Africam trajice-
gatos alios ad Scipionem, ut inducias face-
alios Romam ad pacem petendam mittunt;
tes paucos in ſpeciem captivos, perfugaſque
itivos, quo impetrabilior pax eſſet. Multis 17

ante diebus Lælius, cum Syphace primoribuſque Numidarum captivis, Romam venit: quæque in Africa geſta eſſent, omnia expoſuit ordine Patribus; ingenti omnium & in præſens lætitia, & in futurum ſpe. Conſulti inde Patres, Regem in cuſtodiam Albam mittendum cenſuerunt: Lælium retinendum, donec legati Carthaginienſes venirent. Supplicatio in quatriduum decreta eſt. P. Ælius prætor ſenatu miſſo, & concione inde advocata, cum C. Lælio in Roſtra eſcendit. Ibi vero audientes, fuſos Carthaginienſium exercitus, devictum & captum ingentis nominis regem, Numidiam omnem egregia victoria peragratam; tacitum continere gaudium non poterant, quin clamoribus, quibuſque aliis multitudo ſolet, lætitiam immodicam ſignificarent. Itaque prætor extemplo edixit, *Uti æditui ædes ſacras omnes tota urbe aperirent, circumeundi, ſalutandique Deos, agendique gratias per totum diem populo poteſtas fieret.* Poſtero die legatos Maſaniſſæ in ſenatum introduxit. *Gratulati primum ſenatui ſunt, quod P. Scipio proſpere res in Africa geſsiſset: deinde gratias egerunt, quod Maſaniſsam non appellaſset modo regem, ſed feciſset; reſtituendo in paternum regnum: in quo poſt Syphacem ſublatum, ſi ita Patribus viſum eſset, ſine metu & certamine eſset regnaturus. Deinde, quod collaudatum pro concione, ampliſsimis decoraſset donis: quibus ne indignus eſset, & dediſse operam Maſaniſsam, & porro daturum eſse. Petere, ut regium nomen, ceteraque Scipionis beneficia & munera, ſenatus decreto confirmaret: &, niſi moleſtum eſset, illud quoque petere Maſaniſsam, ut Numidas captivos, qui Romæ in cuſtodia eſsent, remitterent. Id ſibi amplum apud populares futurum eſse.* Ad ea reſponſum legatis: *Rerum geſtarum in Africa proſpere, communem*

ſibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

cum rege gratulationem eſse. Scipionem recte
ne ordine videri feciſſe, quod eum regem appel-
rit: & quicquid aliud fecerit, quod cordi foret
ſaniſſæ, ea patres comprobare atque laudare.
nera, quæ legati ferrent regi, decreverunt: ſa-
purpurea duo cum fibulis aureis ſingulis, &
clavo tunicis: & equos duo phaleratos: bina
ſtria arma cum loricis: & tabernacula, mili-
mque ſupellectilem, qualem præberi conſuli
eſſet. Hæc regi prætor mittere juſſus. lega-
n ſingulos dona ne minus quinûm millium,
nitibus eorum millium æris: & veſtimenta bi-
gatis, ſingula comitibus, Numidiſque; qui ex
odia emiſſi redderentur regi. ad hoc ædes, li-
loca, lautia legatis decreta. Eadem æſtate, qua 18
decreta Romæ, & in Africa geſta ſunt, P.
ntilius Varus prætor, & M. Cornelius procon-
in agro Inſubrium Gallorum cum Magone
o ſignis collatis pugnarunt. Prætoris legiones
rima acie fuerunt: Cornelius ſuas in ſubſidiis
it; ipſe ad prima ſigna equo advectus: pro-
duobus cornibus prætor ac proconſul milites
ferenda in hoſtes ſigna ſumma vi hortaban-
Poſteaquam nihil commovebant, tum Cor-
Quintilius: *Lentior, ut vides, fit pugna, in-*
& induratus præter ſpem reſiſtendo hoſtium
r: ac ne vertat in audaciam periculum eſt.
eſtrem procellam excitemus oportet, ſi tur-
ac ſtatu movere volumus. Itaque vel tu, ad
a ſigna prœlium ſuſtine, ego inducam in pugnã
es: vel ego hic in prima acie rem geram, tu
uor legionum equites in hoſtem emitte. Vtram
e prętor muneris partem proconſule accipien-
uintilius prætor cum filio, cui Marco præ-
en erat, impigro juvene, ad equites pergit:
ſque eſcendere in equos, repente in hoſtem
emittit.

emittit. Tumultum equeſtrem auxit clamor ab legionibus additus: nec ſtetiſſet hoſtium acies, ni Mago ad primum equitum motum paratos elephantos extemplo in prœlium induxiſſet. Ad quorum ſtridorem odoremque & adſpectum territi equi, varium equeſtre auxilium fecerunt. & ut permixtus, ubi cuſpide uti & cominus gladio poſſet, roboris majoris Romanus eques erat; ita in ablatum paventibus procul equis melius ex intervallo Numidæ jaculabantur. Simul & peditum legio duodecima, magna ex parte cæſa, pudore magis quam viribus tenebat locum: nec diutius tenuiſſet, ni ex ſubſidiis tertiadecima legio in primam aciem inducta, prœlium dubium excepiſſet, Magoque ex ſubſidiis Gallos integræ legioni oppoſuiſſet. Quibus haud magno certamine fuſis, haſtati legionis undecimæ conglobant ſeſe, atque elephantos jam etiam peditum aciem turbantes invadunt. in quos quum pila confertos conjeciſſent, nullo ferme fruſtra emiſſo, omnes retro in aciem ſuorum averterunt: quatuor gravati vulneribus corruerunt. Tum prima commota hoſtium acies; ſimul omnibus peditibus, ut averſos videre elephantos, ad augendum pavorem ac tumultum effuſis. ſed donec ſtetit ante ſigna Mago, gradum ſenſim referentes ordines, tenorem pugnæ ſervabant; poſteaquam femine transfixo cadentem, auferrique ex prœlio prope exſanguem videre; extemplo in fugam omnes verſi. Ad quinque millia hoſtium eo die cæſa, & ſigna militaria duo & viginti capta. Nec Romanis incruenta victoria fuit: duo millia & trecenti de exercitu prætoris, pars multo maxima ex legione duodecima amiſſi. inde & tribuni militum duo, M. Coſconius, & M. Mænius: tertiædecimæ quoque legionis, quæ poſtremo prœlio affuerat, Cn. Helvius tribunus mili-

um in reſtituenda pugna cecidit, & duo &
ti ferme equites illuſtres obtriti ab elephan-
m centurionibus aliquot perierunt: & lon-
certamen fuiſſet, ni vulnere ducis conceſſa
ria eſſet. Mago proximæ noctis ſilentio pro- 19
, quantum pati viæ per vulnus poterat, itine-
extentis, ad mare in Ligures Ingaunos per-
. ibi eum legati ab Carthagine paucis ante
s in ſinum Gallicum appulſis navibus adie-
jubentes, primo quoque tempore in Africam
ere. idem & fratrem ejus Annibalem (nam
m quoque iſſe legatos eadem jubentes) fa-
m. Non in eo eſſe Carthaginienſium res, ut
m atque Italiam armis obtineant. Mago,
mperio modo ſenatus periculoque patriæ
s, ſed metuens etiam, ne victor hoſtis mo-
inſtaret, Ligureſque ipſi relinqui Italiam
nis cernentes, ad eos quorum mox in pote-
uturi eſſent, deficerent, ſimul ſperans lenio-
n navigatione, quam in via, jactationem
ris fore, & curationi omnia commodiora,
itis copiis in naves profectus, vixdum ſupe-
ardinia, ex vulnere moritur: naves quoque
t Pœnorum disjectæ in alto à Claſſe Ro-
quæ circa Sardiniam erat, capiuntur. Hæc
narique in parte Italiæ, quæ jacet ad Alpes,
Conſul C. Servilius, nulla memorabili re in
cia Etruria, & Gallia (nam eo quoque pro-
t) geſta, patre C. Servilio, & C. Lutatio pa-
ex ſervitute poſt ſextum decimum annum
s, qui ad vicum Tanetum à Boiis capti fue-
hinc patre, hinc patruo lateri circumdatis,
o magis quam publico decore inſignis Ro-
ediit. Latum ad populum eſt, *ne C. Servilio*
ſſet, quod patre, qui ſella curuli ſediſset, vi-
um id ignoraret, tribunus plebis atque ædilis
plebis

plebis fuiſſet, contra quam ſancitum legibus erat. Hac rogatione perlata, in provinciam rediit. Ad C. Servilium conſulem, qui in Bruttiis erat, Conſentia, Vffugum, Vergæ, Beſidiæ, Hetriculum, Sypheum, Argentanum, Dampetia, multique alii ignobiles populi, ſeneſcere Punicum bellum cernentes, defecere. Idem conſul cum Annibale in agro Crotonienſi acie conflixit. Obſcura ejus pugnæ fama eſt. Valerius Antias, quinque millia hoſtium cæſa ait. quæ tanta res eſt, ut aut impudenter ficta ſit, aut negligenter prætermiſſa. Nihil certe ultra rei in Italia ab Annibale geſtum. nam ad eum quoque legati ab Carthagine, vocantes in Africam, iis forte diebus, quibus ad Magonem,
20 venerunt. Frendens gemenſque ac vix lacrymis temperans, dicitur legatorum verba audiſſe. poſteaquam edita ſunt mandata: *Iam non perplexe*, inquit, *ſed palam revocant, qui, vetando ſupplementum & pecuniam mitti, jampridem retrahebant. Vicit ergo Annibalem non populus Romanus toties cæſus fugatuſque, ſed ſenatus Carthaginienſis obtrectatione atque invidia. neque hac deformitate reditus mei tam P. Scipio exſultabit atque efferet ſeſe, quam Hanno, qui domum noſtram, quando alia re non potuit, ruina Carthaginis oppreſſit.* Iam hoc ipſum præſagiens animo, præparaverat ante naves. itaque inutili militum turba præſidii ſpecie in oppida Bruttii agri, quæ pauca magis metu, quam fide continebantur, dimiſſa, quod roboris in exercitu erat, in Africam tranſvexit: multis Italici generis (quia in Africam ſecuturos abnuentes conceſſerant in Iunonis Laciniæ delubrum, inviolatum ad eam diem) in templo ipſo fœde interfectis. Raro quemquam alium patriam exilii cauſſa relinquentem, magis mœſtum abiſſe ferunt, quam Annibalem hoſtium terra excedentem. Re-

ſpexiſſe

iſſe ſæpe Italiæ littora, & Deos homineſque
uſantem, in ſe quoque ac ſuum ipſius caput exe-
rium, *Quod non cruentum ab Cannenſi victoria*
tem Romam duxiſſet. Scipionem ire ad Car-
inem auſum, qui conſul hoſtem in Italia Pœ-
non vidiſſet. ſe centum millibus armatorum ad
imenum & Cannas cæſis, circa Caſilinum, Cu-
que & Nolam conſenuiſſe. Hæc accuſans, que-
que, ex diutina poſſeſſione Italiæ eſt detractus.
nam per eoſdem dies, & Magonem & Anni- 21
m profectos allatum eſt. cujus duplicis gratu-
nis minuit lætitiam, & quod parum duces in
endis iis (quum id mandatum ab ſenatu eſſet)
animi, aut virium habuiſſe videbantur: &
d ſoliciti erant, omni belli mole in unum du-
exercitumque inclinata, quo evaſura eſſet res.
eoſdem dies legati Saguntini venerunt. com-
enſos cum pecunia adducentes Carthaginien-
qui ad conducenda auxilia in Hiſpaniam tra-
ſent. ducentum & quinquaginta auri, octin-
a pondo argenti in veſtibulo curiæ poſuerunt.
ninibus acceptis, & in carcerem conditis, au-
gentoque reddito, gratiæ legatis actæ: atque
per munera data ac naves, quibus in Hiſpa-
n reverterentur. Mentio deinde ab ſenioribus
eſt; *Segnius homines bona quam mala ſentire.*
ſitu in Italiam Annibalis, quantum terroris
riſque, ſeſe meminiſſe, quas deinde clades, quos
s incidiſſe? Viſa caſtra hoſtium è muris urbis:
vota ſingulorum, univerſorumque fuiſſe? quo-
in conciliis voces, manus ad cælum porrigen-
auditas? En unquam ille dies futurus eſſet,
vacuam hoſtibus Italiam bona pace florentem
i eſſent? Dediſſe tandem id Deos ſextodecimo
um poſt anno: nec eſſe qui Diis grates agendas
ant. Adeo ne advenientem quidem gratiam ho-
mines

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

mines benigne accipere; nedum ut præterita ſatis memores ſint. Conclamatum deinde ex omni parte curiæ eſt, uti referret P. Ælius prætor: decretumque, ut quinque dies circa omnia pulvinaria ſupplicaretur, victimæque majores immolarentur centum viginti. Iam dimiſſo Lælio, legatiſque Maſaniſſæ, quum Carthaginienſium legatos de pace ad ſenatum venientes Puteolis viſos, inde terra venturos allatum eſſet; revocari C. Lælium placuit, ut coram eo de pace ageretur. Q. Fulvius Cillo, legatus Scipionis, Carthaginienſes Romam adduxit: quibus vetitis ingredi urbem, hoſpitium in villa publica, ſenatus ad ædem Bellonæ datus
22 eſt. Orationem eandem ferme, quam apud Scipionem, habuerunt; culpam omnem belli à publico conſilio in Annibalem vertentes. *Eum injuſſu ſenatus non Alpes modo, ſed Iberum quoq; tranſgreſſum: nec Romanis ſolum, ſed ante etiam Saguntinis, privato conſilio bellum intuliſſe. Senatui ac populo Carthaginienſi, ſi quis vere æſtimet, fœdus ad eum diem inviolatum eſſe cum Romanis. Itaque nihil aliud ſibi mandatum eſſe uti peterent, quam ut in ea pace, quæ poſtremo cum conſule Lutatio facta eſſet, manere liceret.* Quum, more tradito à Patribus, poteſtatem interrogandi, ſi quis quid vellet, legatos prætor feciſſet; ſenioreſque qui fœderibus interfuerant, alia alii interrogarent, nec meminiſſe ſe per ætatem (etenim omnes ferme juvenes erant) dicerent legati; conclamatum ex omni parte curiæ eſt, Punica fraude electos, qui veterem pacem repeterent, cujus ipſi non memi-
23 niſſent. Emotis deinde curia legatis, ſententiæ interrogari cœptæ. M. Livius C. Servilium conſulem, qui propior eſſet, arceſſendum, ut coram eo de pace ageretur, cenſebat. quum de re majore quam quanta ea eſſet, conſultatio incidere non poſſet;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſet; non videri ſibi abſente conſulum altero, obuſve, eam rem agi, ſatis ex dignitate populi nani eſſe. Q. Metellus, qui triennio ante condictatorque fuerat, *Quum P. Scipio cædendo citus, agros populando, in eam neceſsitatem ulisset hoſtes, ut ſupplices pacem peterent; & omnium verius exiſtimare poſset, qua mente x peteretur, quam is, qui ante portas Carthagillum gereret; nullius alterius conſilio, quam ionis accipiendam, abnuendamve pacem eſse.* Valerius Lævinus, qui bis conſul fuerat, *Spetores, non legatos veniſse arguebat: jubendoſos Italia excedere, & cuſtodes cum iis uſque ves mittendos: Scipionique ſcribendum, ne m remitteret.* Lælius Fulviuſque adjecerunt: *cipionem in eo poſitam habuiſse ſpem pacis, ſi ibal & Mago Italia non revocarentur. Cete, omnia ſimulaturos Carthaginienſes, duces eos rituſque ſpectantes. deinde, quamvis recen fœderum & Deorum omnium oblitos, bellum ros.* Eo magis in Lævini ſententiam diſceſ Legati pace infecta, ac prope ſine reſponſo, ſſi. Per eos dies C. Servilius conſul, haud du- 24
quin pacatæ Italiæ penes ſe gloria eſſet, velut m ab ſe Annibalem perſequens, in Siciliam, in Africam tranſiturus, trajecit. Quod ubi æ vulgatum eſt, primo cenſuerunt Patres, ætor ſcriberet conſuli, Senatum æquum cenn Italiam reverti eum: deinde quum prætor, rum eum literas ſuas, diceret; dictator ad tium creatus P. Sulpicius, pro jure majoris imconſulem in Italiam revocavit: reliquum , cum M. Servilio magiſtro equitum, circundis Italiæ urbibus, quæ bello alienatæ nt, noſcendiſque ſingularum cauſſis, conſit. Per induciarum tempus, & ex Sardinia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ab Lentulo prætore centum onerariæ naves, cum commeatu & viginti roſtratarum præſidio, & ab hoſte & ab tempeſtatibus mari tuto, in Africam tranſmiſerunt. Cn. Octavio ducentis onerariis, triginta longis navibus ex Sicilia trajicienti, non eadem fortuna fuit. In conſpectum ferme Africæ proſpero curſu vectum, primo deſtituit ventus, deinde verſus in Africum turbavit, ac paſſim naves diſiecit. ipſe cum roſtratis, per adverſos fluctus ingenti remigum labore enixus, Apollinis promontorium tenuit. onerariæ pars maxima ad Ægimurum Inſulam (ea ſinum ab alto claudit, in quo ſita Carthago eſt) triginta ferme millia ab urbe; alia adverſus urbem ipſam ad Calidas Aquas delatæ ſunt. Omnia in conſpectu Carthaginis erant. itaque ex tota urbe in forum concurſum eſt. Magiſtratus Senatum vocare, populus in curiæ veſtibulo fremere, ne tanta ex oculis manibuſque amitteretur præda. Quum quidam pacis petitæ, alii induciarum (nedum enim dies exierat) fidem opponerent; permiſto pene ſenatus populique concilio, conſenſum eſt, ut claſſe quinquaginta navium Aſdrubal Ægimurum trajiceret: inde per littora portuſque diſperſas Romanas naves colligeret. Deſertæ fuga nautarum, primum ab Ægimuro, dein ab Aquis onerariæ, Carthaginem
25 puppibus tractæ ſunt. Nondum reverterant ab Roma legati, neque ſciebatur quæ ſenatus Romani de bello, aut pace ſententia eſſet, necdum induciarum dies exierat; eo indigniorem injuriam ratus Scipio, ab iis qui petiiſſent pacem & inducias, & ſpem pacis & fidem induciarum violatam eſſe; legatos Carthaginem, M. Bæbium, L. Sergium, L. Fabium, extemplo miſit. qui quum multitudinis concurſu prope violati eſſent, nec reditum tutiorem futurum cernerent; petierunt à magiſtratibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

is, quorum auxilio vis prohibita erat, ut na-
mitterent, quæ ſe proſequerentur. Datæ trire-
duæ, quum ad Bagradam flumen perveniſ-
, unde caſtra Romana conſpiciebantur, Car-
ginem rediere. Claſſis Punica ad Vticam ſta-
em habebat. ex ea tres quadriremes, ſeu clam
o à Carthagine nuncio uti fieret, ſeu Aſdruba-
qui claſſi præerat, ſine publica fraude auſo fa-
s, quinqueremem Romanam ſuperantem
montorium ex alto repente aggreſſæ ſunt, ſed
ue roſtro ferire celeritate ſubterlabentem po-
it, neque tranſilire armati ex humilioribus in
rem navem: defendebatur egregie, quoad tela
ditarunt. quibus deficientibus, quum jam
alia res eam, quam propinquitas terræ, mul-
oque à caſtris in littus effuſa, tueri potuiſſet;
itatam remis quanto maximo impetu pote-
, in terram quum immiſiſſent, navis tantum
ra facta; incolumes ipſi evaſerunt. Ita alio ſu-
iud ſcelere quum haud dubie induciæ ruptæ
, Lælius Fulviuſque ab Roma cum legatis
haginienſibus ſupervenerunt. quibus Scipio,
non induciarum modo fides à Carthaginienſi-
ſed etiam jus gentium in legatis ſuis violatum
tamen ſe nihil nec inſtitutis populi Romani
is moribus indignum in iis facturum eſſe, quum
et, legatis dimiſſis bellum parabat. Annibali
erræ appropinquanti, juſſus è nautis unus
dere in malum, ut ſpecularetur quam tene-
egionem, quum dixiſſet, ſepulchrum diru-
proram ſpectare, abominatus, prætervehi
gubernatore, ad Leptim appulit claſſem, at-
i copias expoſuit. Hæc eo anno in Africa 26
Inſequentia excedunt in eum annum, quo
vilius Geminus, qui tum magiſter equitum
& Tib. Claudius Nero, conſules facti ſunt.

Ceterum exitu ſuperioris anni quum legati ſociarum urbium ex Græcia queſti eſſent, vaſtatos agros ab regiis præſidiis, profectoſque in Macedoniam legatos ad res repetendas, non admiſſos ad Philippum regem; ſimul nunciaſſent, quatuor millia militum cum Sopatro duce trajecta in Africam duci, ut eſſent Carthaginienſibus præſidio, & pecuniæ aliquantum una miſſum; legatos ad regem, qui hæc adverſus fœdus facta videri Patribus nunciarent; mittendos cenſuit ſenatus. Miſſi C. Terentius Varro, C. Mamilius, M. Aurelius. iis tres quinqueremes datæ. Annus inſignis incendio ingenti, quo clivus publicus ad ſolum exuſtus eſt, & aquarum magnitudine, ſed annonæ vilitas fuit; præterquam quod pace omnis Italia erat aperta, etiam quod magnam vim frumenti ex Hiſpania miſſam M. Valerius Falto, & M. Fabius Buteo ædiles curules quaternis æris vicatim populo deſcripſerunt. Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis; ſi quidem verum eſt, augurem duos & ſexaginta annos fuiſſe, quod quidam auctores ſunt. Vir certe fuit dignus tanto cognomine, vel ſi novum ab eo inciperet. Superavit paternos honores, avitos æquavit. Pluribus victoriis, & majoribus prœliis avus inſignis Rullus; ſed omnia æquare unus hoſtis Annibal poteſt. Cautior tamen quam promptior hic habitus fuit; & ſicut dubites, utrum ingenio cunctator fuerit, an quia ita bello proprie, quod tum gerebatur, aptum erat; ſic nihil certius eſt, quam unum hominem nobis cunctando rem reſtituiſſe, ſicut Ennius ait. Augur in locum ejus inauguratus Q. Fabius Maximus, filius: in ejuſdem locum pontifex (nam duo ſacerdotia habuit) Ser. Supplicius Galba. Ludi Romani diem unum, plebeii ter toti inſtaurati ab ædilibus, M. Sextio Sabino, & C. Tre-

mellio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

illio Flacco. ii ambo prætores facti, & cum iis
Livius Salinator, & C. Aurelius Cotta. Comi-
ejus anni, utrum C. Servilius conſul habuerit,
, quia eum res in Etruria tenuerint, quæſtiones
ſenatusconſulto de conjurationibus principum
bentem, dictator ab eo dictus P. Sulpicius, in-
tum diverſi auctores faciunt. Principio inſe- 27
ntis anni, M. Servilius, Tib. Claudius, ſenatu
Capitolium vocato, de provinciis retulerunt.
liam atque Africam in ſortem conjici, Afri-
n ambo cupientes, volebant. ceterum Q. Me-
o maxime annitente, neque data, neque nega-
eſt Africa. Conſules juſſi cum tribunis plebis
re, ut ſi iis videretur, populum rogarent, quem
let in Africa bellum gerere. Omnes tribus
Scipionem juſſerunt. nihilominus conſules
vinciam Africam (ita enim ſenatus decreve-
in ſortem conjecerunt. T. Claudio Africa eve-
ut quinquaginta navium claſſem, omnes quin-
remes, in Africam trajiceret, parique imperio
n Scipione imperator eſſet. M. Servilius Etru-
n ſortitus. in eadem provincia & C. Servilio
rogatum imperium, ſi conſulem manere ad
em ſenatui placuiſſet. Prætores, M. Sextius
liam eſt ſortitus, ut duas legiones provinciam-
traderet ei P. Quintilius Varus; C. Livius
tios cum duabus legionibus, quibus P. Sem-
nius proconſul priore anno præfuerat; Cn. Tre-
lius Siciliam, ut ab P. Villio Tappulo Præto-
rioris anni provinciam & duas legiones acci-
; Villius proprætor viginti navibus longis,
tibus mille, oram Siciliæ tutaretur: inde
Pomponius, viginti navibus reliquis, mille &
gentos milites Romam deportaret. C. Aure-
Cottæ urbana evenit. ceteris ita, uti quiſque
nebant provincias exercituſque, prorogata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

imperia. Sexdecim non amplius eo anno legionibus defenſum imperium eſt. Et ut placatis Diis omnia inciperent agerentque, ludos quos M. Claudio Marcello, T. Quintio Conſulibus, T. Manlius dictator, quaſque hoſtias majores voverat, ſi per quinquennium illud Reſpublica eodem ſtatu fuiſſet, ut eos ludos conſules, priuſquam ad bellum proficiſcerentur, facerent. Ludi in circo per quatriduum facti: hoſtiæque, quibus votæ erant Diis,
28 cæſæ. Inter hæc ſimul ſpes, ſimul cura indies creſcebat: nec ſatis certum conſtare apud animos poterat, utrum gaudio dignum eſſet, Annibalem, poſt ſextum decimum annum, ex Italia diſcedentem, vacuam poſſeſſionem ejus reliquiſſe populo Romano, an magis metuendum, quod incolumi exercitu in Africam tranſiſſet. *Locum, nimirum, non periculum mutatum, cujus tantæ dimicationis vatem qui nuper diſceſſiſſet, Q. Fabium haud fruſtra canere ſolitum; graviorem in ſua terra futurum hoſtem Annibalem, quam in aliena fuiſſet. nec Scipioni aut cum Syphace inconditæ barbariæ rege, cui Statorius ſemilixa ducere exercitus ſolitus ſit, aut cum ſocero ejus Aſdrubale, fugaciſſimo duce, rem futuram, aut tumultuariis exercitibus, ex agreſtium ſemiermi turba ſubito collectis: ſed cum Annibale, prope nato in prætorio patris fortiſſimi ducis, alito atque educato inter arma; puero quondam milite, vix dum juvene imperatore: qui ſenex vincendo factus, Hiſpanias, Gallias, Italiam ab Alpibus ad fretum monumentis ingentium rerum compleſſet, ducere exercitum æqualem ſtipendiis ſuis; duratum omnium rerum patentia, quas vix fides fiat homines paſſos: perfuſum millies cruore Romano: exuvias non militum tantum, ſed etiam imperatorum portantem. Multos occurſuros Scipioni in acie, qui prætores, qui imperatores, qui conſules Romanos*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

manu occidiſſent , muralibus vallaribuſque in-
ves coronis , pervagatos capta caſtra , captas urbes
nanas. Non eſſe hodie tot faſces magiſtratibus
uli Romani , quot captos ex cæde imperatorum
ferre poſſet Annibal. Has formidines agitando
nis, ipſi curas & metus augebant etiam, quod
m aſſueſſent per aliquot annos bellum ante
los aliis atque aliis in Italiæ partibus lenta ſpe,
nullum propinquum debellandi finem gerere,
rerant omnium animos Scipio & Annibal, ve-
ad ſupremum certamen comparati duces. Ii
que , quibus ingens erat in Scipione fiducia,
ictoriæ ſpes , quo magis in propinquam eam
inebant animis , eo curæ intentioris erant.
d diſpar habitus animorum Carthaginienſi-
erat. quos , modo , petiſſe pacem , intuentes
ibalem ac rerum geſtarum ejus magnitudi-
, pœnitebat: modo, quum reſpicerent, bis ſeſe
victos , Syphacem captum , pulſos Hiſpania,
os Italia, atque ea omnia unius virtute & con-
Scipionis facta , velut fatalem eum ducem in
um ſuum natum , horrebant. Iam Adrume- 29
pervenerat Annibal. unde ad reficiendum ex
tione maritima militem , paucis diebus ſum-
excitus pavidis nunciis, omnia circa Cartha-
m obtineri armis, afferentium , magnis itine-
Zamam contendit. Zama quinque dierum
b Carthagine abeſt. inde præmiſſi ſpeculato-
quum excepti à cuſtodibus Romanis deducti
cipionem eſſent ; traditos eos tribunis mili-
, juſſoſque omiſſo metu viſere omnia, per ca-
qua vellent circumduci juſſit : percunctatuſ-
ſatin' per commodum omnia exploraſſent,
qui proſequerentur , retro ad Annibalem di-
. Annibal nihil quidem eorum quæ nuncia-
ur (nam & Maſaniſſam cum ſex millibus pe-

 ditum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ditum, quatuor equitum veniſſe, eo ipſo forte die,
afferebant) læto animo audivit; maxime hoſtis
fiducia, quæ non de nihilo profecto concepta eſt,
perculſus. Itaque, quamquam & ipſe cauſſa belli
ejus erat, & adventu ſuo turbaverat & pactas in-
ducias, & ſpem fœderum; tamen, ſi integer, quam
ſi victus peteret pacem, æquiora impetrari poſ-
ſe ratus, nuncium ad Scipionem miſit, ut collo-
quendi ſecum poteſtatem faceret. Id utrum ſua
ſponte fecerit, an publico conſilio; neutrum cur
affirmem habeo. Valerius Antias, primo prœlio
victum eum à Scipione, quo duodecim millia ar-
matorum in acie ſunt cæſa, mille & ſeptingenti
capti, legatum cum aliis decem legatis tradit in ca-
ſtra ad Scipionem veniſſe. Ceterum Scipio quum
colloquium haud abnuiſſet, ambo ex compoſito
duces caſtra protulerunt, ut coire ex propinquo
poſſent. Scipio haud procul Nadagara urbe, tum
ad cetera loco opportuno, tum quod aquatio in-
tra teli conjectum erat, conſedit. Annibal tumu-
lum à quatuor millibus inde, tutum commodum-
que alioqui, niſi quod longinquæ aquationis erat,
cepit. ibi in medio locus conſpectus undique, ne
30 quid inſidiarum eſſet, delectus. Summotis pari ſpa-
tio armatis, cum ſingulis interpretibus congreſſi
ſunt, non ſuæ modo ætatis maximi duces, ſed
omnis ante ſe memoriæ, omnium gentium cuili-
bet regum imperatorumve pares. Pauliſper alter
alterius conſpectu, admiratione mutua prope atto-
niti conticuere. Tum Annibal prior, *Si hoc ita fa-*
to datum erat, ut qui primus bellum intuli populo
Romano, quique toties prope in manibus victoriam
habui, is ultro ad pacem petendam venirem; lætor te
mihi ſorte potiſſimum datum, à quo peterem. Tibi
quoque inter multa egregia non in ultimis laudum
hoc fuerit, Annibalem, cui de tot Romanis ducibus
victo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

oriam Dii dediſſent, tibi ceſsiſſe: teque huic bel-
eſtris prius quam noſtris cladibus inſigni, finem
oſuiſſe. Hoc quoque ludibrium fortunæ caſus
erit, ut cum patre tuo conſule ceperim arma,
eodem primum Romano imperatore ſigna con-
rim; ad filium ejus inermis ad pacem petendam
iam. Optimum quidem fuerat, eam patribus
is mentem datam ab Diis eſſe, ut & vos Italiæ
os Africæ imperio contenti eſſemus: neque enim
obis quidem Sicilia atque Sardinia ſatis digna
ia ſunt pro tot claſsibus, tot exercitibus, tot
que egregiis amiſsis ducibus. Sed, præterita ma-
eprehendi poſſunt, quam corrigi. Ita aliena ap-
vimus, ut de noſtris dimicaremus, nec in Italia
m vobis bellum, nobis in Africa eſſet: ſed & vos
ortis veſtris prope ac mœnibus ſigna armaque ho-
n vidiſtis; & nos ab Carthagine fremitum ca-
um Romanorum exaudimus. Quod igitur nos
ime abominaremur, vos ante omnia optaretis;
eliore veſtra fortuna de pace agitur: agimus ii,
um & maxime intereſt pacem eſſe, & qui
cumque egerimus, ratum civitates noſtræ habi-
ſint. animo tantum nobis opus eſt non abhor-
e à quietis conſiliis. Quod ad me attinet; jam
, ſenem in patriam revertentem unde puer pro-
s ſum, jam ſecundæ, jam adverſæ res, ita eru-
unt, ut rationem ſequi quam fortunam malim.
m & adoleſcentiam, & perpetuam felicitatem
iora utraque, quam quietis opus eſt conſiliis, me-
Non temere incerta caſuum reputat, quem for-
nunquam decepit. Quod ego fui ad Thraſyme-
, ad Cannas, id tu hodie es. Vix dum militari
e imperio accepto omnia audaciſsime incipien-
nuſquam fefellit fortuna. Patris & patrui per-
us mortem, ab calamitate veſtræ domus decus
ne virtutis pietatiſque eximiæ cepiſti, amiſſas

 Hiſpa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Hiſpanias recuperaſti, quatuor inde Punicis exercitibus pulſis, conſul creatus, quum ceteris ad tutandam Italïam parum animi eſſet, tranſgreſſus in Africam, duobus hic exercitibus cæſis, binis eadem hora captis ſimul incenſiſque caſtris, Syphace potentiſſimo rege capto, tot urbibus regni ejus, tot noſtri imperii ereptis, me ſextumdecimum jam annum hærentem in poſſeſſione Italiæ detraxiſti. Poteſt victoriam malle, quam pacem, animus. Novi vobis ſpiritus magnos magis quam utiles. & mihi talis aliquando fortuna affulſit. Quod ſi in ſecundis rebus, bonam quoque mentem darent Dii; non ea ſolum quæ eveniſſent, ſed etiam ea, quæ evenire poſſent, reputaremus. Vt omnium oblivifcaris aliorum, ſatis ego documenti in omnes caſus ſum. Quem modo caſtris inter Anienem atque urbem veſtram poſitis, ac jam prope ſcandentem mœnia Romæ videras; hic cernis, duobus fortiſſimis viris fratribus clariſſimis imperatoribus orbatum, ante mœnia prope obſeſſæ patriæ, quibus terrui veſtram urbem, ea pro mea deprecantem. Maximæ cuique fortunæ minime credendum eſt. In bonis tuis rebus, noſtris dubiis, tibi ampla ac ſpecioſa danti eſt pax: nobis petentibus magis neceſſaria, quam honeſta. Melior tutiorque eſt certa pax, quam ſperata victoria. hæc in tua, illa in Deorum manu eſt. Ne tot annorum felicitatem, in unius horæ dederis diſcrimen. Cum tuas vires, tum vim fortunæ, Martemque belli communem, propone animo. Vtrimque ferrum, corpora humana erunt. nuſquam minus quam in bello eventus reſpondent. Non tantum ad id quod data pace jam habere potes, ſi prœlio vincas, gloriæ adjeceris; quantum ademeris, ſi quid adverſi eveniat. Simul parta ac ſperata decora unius horæ fortuna evertere poteſt. Omnia in pace jungenda tuæ poteſtatis ſunt P. Corneli: tunc ea habenda fortuna erit,

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

um Dii dederint. Inter pauca felicitatis virtutiſ-
q; exempla M. Attilius quondam in hac eadem
ra fuiſſet, ſi victor pacem petentibus dediſſet pa-
tus noſtris: ſed non ſtatuendo tandem felicitati
dum, nec cohibendo efferentem ſe fortunam, quan-
ltius elatus erat, eo fœdius corruit. Eſt quidem
, qui dat, non qui petit, conditiones dicere pa-
ſed forſitan non indigni ſimus, qui nobiſmetipſis
lctam irrogemus. Non recuſamus, quin omnia,
ter quæ bellum initum eſt, veſtra ſint; Sicilia,
dinia, Hiſpania; quicquid inſularum toto inter
ricam Italiamque continetur mari. Carthagi-
nſes, incluſi Africæ littoribus, vos (quando ita
s placuit) externa etiam terra marique videa-
r regentes imperia. Haud negaverim, propter
nimis ſincere petitam aut exſpectatam nuper
m, ſuſpectam eſſe vobis Punicam fidem. mul-
per quos petita ſit, ad fidem tuendæ pacis perti-
Scipio. Veſtri quoque (ut audio) patres nonni-
tiam ob hoc, quia parum dignitatis in legatione
, negaverunt pacem. Annibal peto pacem: qui
e peterem niſi utilem crederem: & propter ean-
utilitatem tuebor eam, propter quam petii. &
nadmodum, quia à me bellum cœptum eſt, ne
n ejus pœniteret, quoad ipſi invidere Dei, præ-
ita annitar, ne quem pacis per me partæ pœni-
. Adverſus hæc imperator Romanus in hanc 31
ſententiam reſpondit. Non me fallebat, An-
l, adventus tui ſpe Carthaginienſes & præſen-
induciarum fidem, & ſpem pacis turbaſſe. ne-
u id ſane diſsimulas, qui de conditionibus ſupe-
ibus pacis omnia ſubtrahas, præter ea, quæ jam-
m in noſtra poteſtate ſunt. Ceterum, ſicut tibi
eſt, ſentire cives tuos, quanto per te onere leven-
ſic mihi laborandum eſt, ne quæ tunc pepige-
, hodie ſubtracta ex conditionibus pacis præmia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

perfidiæ habeant. Indigni, quibus eadem pateat con-
ditio, ut etiam proſit vobis fraus, petitis. Neque pa-
tres noſtri priores de Sicilia, neque nos de Hiſpania
fecimus bellum. & tunc Mamertinorum ſociorum
periculum, & nunc Sagunti excidium nobis pia ac
juſta induerunt arma. Vos laceſſiſſe, & tu ipſe fa-
teris, & Dii teſtes ſunt: qui & illius belli exitum
ſecundum jus faſque dederunt; & hujus dant &
dabunt. Quod ad me attinet, & humanæ infirmi-
tatis memini, & vim fortunæ reputo, & omnia
quæcumque agimus, ſubjecta eſſe mille caſibus ſcio.
Ceterum quemadmodum ſuperbe, & violenter me
faterer facere, ſi priuſquam in Africam trajeciſſem,
te tua voluntate cedentem Italia & impoſito in na-
ves exercitu ipſum venientem ad pacem petendam
aſpernarer: ſic nunc, quum prope manu conſerta re-
ſtitantem ac tergiverſantem in Africam attraxe-
rim, nulla ſum tibi verecundia obſtrictus. Proin-
de ſi quid ad ea, in qua tum pax conventura vide-
batur (quæ ſint, noſti:) mulctæ navium cum com-
meatu per inducias expugnatarum, legatorumque
violatorum adjicitur; eſt quod referam ad conſilium.
Sin illa quoque gravia videntur, bellum parate,
quoniam pacem pati non potuiſtis. Ita infecta pace,
ex colloquio ad ſuos quum ſe recepiſſent; fruſtra
verbis tentatam rem, nunciant. armis decernen-
dum eſſe, habendamque eam fortunam, quam Dii
32 dediſſent. In caſtra ut eſt ventum, pronunciant
ambo, *Arma expedirent milites, animoſque ad ſu-*
premum certamen, non in unum diem, ſed in perpe-
tuum, ſi felicitas adeſſet, victores. Roma an Cartha-
go jura gentibus darent, ante craſtinam noctem ſci-
turos. neque enim Africam, aut Italiam, ſed orbem
terrarum victoriæ præmium fore; par periculum
præmio, quibus adverſæ pugnæ fortuna fuiſſet. nam
neque Romanis effugium ullum patebat in aliena

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

motaque terra: & Carthagini ſupremo auxilio
uſo adeſſe videbatur præſens excidium. Ad hoc
crimen procedunt poſtero die duorum opulen-
timorum populorum duo longe clariſſimi du-
, duo fortiſſimi exercitus; multa ante parta de-
ra, aut cumulaturi eo die aut everſuri. Anceps
tur ſpes & metus miſcebant animos: contem-
ntibuſque, modo ſuam, modo hoſtium aciem,
um oculis magis quam ratione penſarent vires,
ul læta, ſimul triſtia obverſabantur. quæ ipſis
ſponte non ſuccurrebant, ea duces admonendo
ue hortando ſubjiciunt. Pœnus, ſedecim anno-
n in terra Italia res geſtas, tot duces Romanos,
exercitus occidione occiſos; & ſua cuique de-
a, ubi ad inſignem alicujus pugnæ memoria
item venerat, referebat. Scipio, Hiſpanias, &
entia in Africa prœlia, & confeſſionem ho-
m: quod neque non petere pacem propter me-
, neque manere in ea præ inſita animis perfi-
potuiſſent. ad hoc, colloquium Annibalis in
eto habitum, ac liberum fingenti, qua velit
i. *Ominatur, quibus quondam auſpiciis patres
m pugnaverint ad Ægateis inſulas, ea illis ex-
ibus in aciem portendiſſe Deos. adeſſe finem bel-
c laboris. In manibus eſſe prædam Carthaginis,
um domum in patriam, ad parentes, liberos,
uges, penateſque Deos.* celſus hæc corpore,
uque ita læto, ut viciſſe jam crederes, dicebat.
tuit deinde primos haſtatos; poſt eos princi-
triariis poſtremam aciem clauſit. Non con- 33
s autem cohortes ante ſua quamque ſigna in-
bat, ſed manipulos aliquantum inter ſe di-
es, ut eſſet ſpatium, quo elephanti hoſtium
pti nihil ordines turbarent. Lælium (cujus an-
ati, eo anno quæſtoris extra ſortem ex Sena-
onſulto opera utebatur) cum Italico equitatu
ab

ab ſiniſtro cornu, Maſaniſſam Numidaſque ab dextro oppoſuit. vias patentes inter manipulos anteſignanorum velitibus (ea tunc levis armatura erat) complevit. dato præcepto, ut, ad impetum elephantorum, aut poſt rectos refugerent ordines, aut in dextram lævamque diſcurſu applicantes ſe anteſignanis, viam, qua irruerent in ancipitia tela, belluis darent. Annibal ad terrorem primum elephantos (octoginta autem erant, quot nulla umquam in acie ante habuerat) inſtruxit: deinde auxilia Ligurum, Gallorumque, Balearibus, Mauriſque admiſtis; in ſecunda acie Carthaginienſes Afroſque, & Macedonum legionem; modico inde intervallo relicto ſubſidiariam aciem Italicorum militum (Bruttii plerique erant, vi ac neceſſitate plures quam ſua voluntate diſcedentem ex Italia ſecuti) inſtruxit. Equitatum etiam ipſum circumdedit cornibus: dextrum Carthaginienſes, ſiniſtrum Numidæ tenuerunt. Varia adhortatio erat in exercitu inter tot homines; quibus non lingua, non mores, non lex, non arma, non veſtitus habituſque, non cauſſa militandi eadem eſſet. Auxiliaribus, & præſens, & multiplicata merces ex præda oſtentatur. *Galli proprio atque inſito in Romanos odio accenduntur. Liguribus campi uberes Italiæ, deductis ex aſperrimis montibus, in ſpem victoriæ oſtentantur. Mauros Numidaſque impotenti Maſaniſſæ futuro dominatu terret. Aliis aliæ ſpes ac metus jactantur. Carthaginienſibus mœnia patria, Dii penates, ſepulchra majorum, liberi cum parentibus conjugeſque pavidæ, aut excidium ſervitiumque, aut imperium orbis terrarum; nihil aut in metum, aut in ſpem medium oſtentatur.* Quum maxime hæc imperator apud Carthaginienſes, duces ſuarum gentium inter populares, plerique per interpretes inter immiſtos alienigenis, agerent, tubæ cornua-

ınuaque ab Romanis cecinerunt : tantuſque
mor ortus , ut elephanti in ſuos , ſiniſtro maxi-
cornu, verterentur; Mauros ac Numidas. Ad-
it facile Maſaniſſa perculſis terrorem, nudavit-
ab ea parte aciem equeſtri auxilio. Paucæ ta-
n beſtiarum intrepidæ in hoſtem actæ, inter ve-
m ordines cum multis ſuis vulneribus ingen-
ſtragem edebant. reſilientes enim ad manipu-
velites , quum viam elephantis ne obtereren-
, feciſſent ; in eos ancipites ad ictum utrimque
jiciebant haſtas: nec pila ab anteſignanis ceſſa-
t ; donec undique incidentibus telis exacti ex
mana acie, hi quoque in ſuo dextro cornu ipſos
thaginienſium equites in fugam verterunt. Læ-
, ut turbatos vidit hoſtes , addit perculſis ter-
em. Vtrimque equite nudata erat Punica acies; 34
m pedes concurrit , nec ſpe , nec viribus jam
. ad hoc , dictu parva , ſed magni eadem in re
enda momenti res ; congruens clamor à Ro-
nis eoque major & terribilior. Diſſonæ illis, ut
tium multarum diſcrepantibus linguis , voces.
na Romana ſtabilis , & ſuo & armorum pon-
e incumbentium in hoſtem: concurſatio & ve-
itas illinc major , quam vis. Igitur primo im-
ı extemplo movere loco hoſtium aciem Ro-
ni. ala deinde & umbonibus pulſantes, in ſum-
tos gradu illato, aliquantum ſpacii, velut nullo
ſtente , inceſſere, urgentibus & noviſſimis pri-
s , ut ſemel motam aciem ſenſere ; quod ipſum
n magnam ad pellendum hoſtem addebat. Apud
ſteis, auxiliareis cedenteis ſecunda acies Afri &
thaginienſes adeo non ſuſtinebant , ut contra
m , ne reſiſtentes pertinaciter primos cædendo
ſe perveniret hoſtis , pedem referrent. Igitur
iliares terga dant repente: & in ſuos verſi, par-
refugere in ſecundam aciem, partim non reci-
pientes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

pientes cædere: uti paulò ante non adiuti, & tunc excluſi. Et prope duo jam permiſta prœlia erant, quum Carthaginienſes ſimul cum hoſtibus, ſimul cum ſuis cogerentur conſerere manus. non tamen ita perculſos iratoſque in aciem accepere; ſed denſatis ordinibus, in cornua, vacuumque circa campum extra prœlium ejecere, ne pavidos fuga, vulneribuſque milites, in certam & integram aciem miſcerent. Ceterum tanta ſtrages hominum armorumque, locum, in quo ſteterant paulo ante auxiliares, compleverat, ut prope difficilior tranſitus eſſet, quam per confertos hoſtes fuerat. itaque qui primi erant haſtati, per cumulos corporum armorumque, & labem ſanguinis, qua quiſque poterat, ſequentes hoſtem, & ſigna & ordines confuderunt. principum quoque ſigna fluctuari cœperant, vagam ante ſe cernendo aciem. Quod Scipio ubi vidit, receptui propere canere haſtatis juſſit: & ſauciis in poſtremam aciem ſubductis, principes triarioſque in cornua inducit; quo tutior firmiorque media haſtatorum acies eſſet. Ita novum de integro prœlium ortum eſt: quippe ad veros hoſtes perventum erat, & armorum genere, & uſu militiæ, & fama rerum geſtarum, & magnitudine vel ſpei vel periculi pares. Sed & numero Romanus ſuperior erat, & animo: quod jam equites, jam elephantos fuderat: jam prima acie pulſa, in
35 ſecundam pugnabat. In tempore Lælius ac Maſaniſſa pulſos per aliquantum ſpacii ſecuti equites, revertentes in averſam hoſtium aciem incurrêre. Is demum equitum impetus fudit hoſtem. multi circumventi in acie cæſi: multi per patentem circa campum fuga ſparſi, tenente omnia equitatu, paſſim interierunt. Carthaginienſium ſociorumque cæſa eo die ſupra millia viginti: par ferme numerus captus eſt, cum ſignis militaribus centum

triginta

inta tribus, elephantis undecim. Victores ad
millia cecidêre. Annibal cum paucis equiti-
inter tumultum elapſus, Adrumetum perfu-
omnia & in prœlio, & ante aciem, priuſquam
deret pugna, expertus. & confeſſione etiam
ionis, omniumque peritorum militiæ, illam
lem adeptus, ſingulari arte aciem eo die in-
xiſſe. *Elephantos in prima fronte: quorum for-
us impetus atque intolerabilis vis, ſigna ſequi, &
are ordines (in quo plurimum ſpei ponerent)
anos prohiberet. Deinde auxiliares ante Car-
inienſium aciem, ne homines miſti colluvione
ium gentium, quos non fides teneret, ſed merces,
um receptum fugæ haberent: ſimul primum ar-
m atque impetum hoſtium excipientes fatiga-
; ac ſi nihil aliud, vulneribus ſuis ferrum hoſtile
tarent. Tum, ubi omnis ſpes eſſet, milites Car-
inienſes Afroſque: ut omnibus rebus aliis pares,
od integri cum feſsis ac ſauciis pugnarent, ſupe-
s eſſent: Italicos intervallo quoque diremptos,
tos ſocii an hoſtes eſſent, in poſtremam aciem
motos.* Hoc edito velut ultimo virtutis opere,
ibal quum Adrumetum refugiſſet, accituſque
Carthaginem ſexto ac trigeſimo poſt anno,
n puer inde profectus erat, rediſſet; faſſus in
a eſt, non prœlio modo ſe, ſed bello victum,
ſpem ſalutis alibi quam in pace impetranda eſ-
cipio confeſtim à prœlio expugnatis hoſtium 36
is direptiſque, cum ingenti præda ad mare ac
s rediit; nuncio allato, P. Lentulum cum
nquaginta roſtratis, centum onerariis, omni
ere commeatus, ad Vticam acceſſiſſe. Admo-
lum igitur undique terrorem perculſæ Car-
hini ratus, miſſo Lælio Romam cum victoriæ
cio, Cn. Octavium terreſtri itinere ducere le-
es Carthaginem jubet: ipſe ad ſuam veterem
nova

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nova Lentuli claſſe adjuncta: profectus ab Vtica portum Carthaginis petit. Haud procul aberat, quum velata infulis ramiſque oleæ Carthaginienſium occurrit navis. Decem legati erant principes civitatis, auctore Annibale miſſi ad petendam pacem. qui cum ad puppim prætoriæ navis acceſſiſſent, velamenta ſupplicum porrigentes, orantes, implorantesque fidem & miſericordiam Scipionis; nullum iis aliud reſponſum datum, quam ut Tunetem venirent: eo ſe moturum caſtra. ipſe ab contemplato ſitu Carthaginis, non tam noſcendi in præſentia, quam deprimendi hoſtis cauſſà, Vticam, eodem & Octavio revocato, rediit. Inde procedentibus ad Tunetem nuncius allatus, Verminam Syphacis filium cum equitibus pluribus, quam peditibus, venire Carthaginienſibus auxilio. pars exercitus cum omni equitatu Saturnalibus primis agmen aggreſſa, Numidas levi certamine fudit. exitu quoque fugæ interclufi, à parte omni circumdatis equitibus, quindecim millia hominum cæſa, mille & ducenti vivi capti ſunt, & equi Numidici mille & quingenti: ſigna militaria ſeptuaginta duo. Regulus ipſe inter tumultum cum paucis effugit. Tum ad Tunetem eodem, quo antea, loco, caſtra poſita, legatique triginta Carthagine ad Scipionem venerunt. & illi quidem multo miſerabilius quam ante (quo magis cogebat fortuna) egerunt: ſed aliquanto minore cum miſericordia ab recenti memoria perfidiæ auditi ſunt. In conſilio, quamquam juſta ita omneis ad delendam ſtimulabat Carthaginem; tamen quum & quanta res eſſet, & quam longi temporis obſidio tam munitæ & validæ urbis, reputarent, & ipſum Scipionem exſpectatio ſucceſſoris, venturi ad paratam alterius labore ac periculo finiti belli famam, ſolicitaret; ad pacem omnium animi verſi

ſunt.

I. Poſtero die, revocatis legatis, & cum multa 37
igatione perfidiæ monitis, ut tot cladibus
cti, tandem Deos & jusjurandum eſſe crede-
; conditiones pacis dictæ: *Ut liberi legibus ſuis*
rent. quas urbes, quoſque agros, quibuſque fini-
nte bellum tenuiſſent, tenerent, populandique
n eo die Romanus faceret. Perfugas, fugitivoſ-
& captivos omneis redderent Romanis, & naves
atas, præter decem triremes, traderent: elephan-
e, quos haberent domitos. neque domarent
. Bellum neve in Africa, neve extra Africam,
ſſu populi Romani gererent. Maſaniſſæ res red-
nt, fœduſque cum eo facerent. Frumentum, ſti-
iumque auxiliis, donec ab Roma legati rediiſ-
, præſtarent. Decem millia talentûm argenti
ripta, penſionibus æquis, in annos quinquaginta
erent. Obſides centum arbitratu Scipionis da-
: ne minores quatuordecim annis, neu triginta
ores. Inducias ita ſe daturum, ſi per priores in-
as naves onerariæ captæ, quæque fuiſſent in na-
s, reſtituerentur. Aliter nec inducias, nec ſpem
ullam eſſe. Has conditiones legati cum do-
n ferre juſſi in concione ederent, & Giſgo ad
adendam pacem proceſſiſſet, audireturque à
titudine, inquieta eadem & imbelli; indigna-
Annibal, dici ea in tali tempore audirique; ar-
um Giſgonem manu ſua ex ſuperiore loco de-
it. Quæ inſueta liberæ civitati ſpecies, quum
itum populi moviſſet, perturbatus militaris
rbana libertate, *Novem*, inquit, *annorum à vo-*
rofectus, poſt trigeſimum ſextum annum redii.
itares artes (quas me à puero fortuna nunc pri-
nunc publica docuit) probe videor ſcire. Urbis
ri jura, leges, mores, vos me oportet doceatis.
uſata imprudentia, de pace multis verbis diſſe-
, quam nec iniqua, & neceſſaria eſſet. Id
omnium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

omnium maxime difficile erat, quod ex navibus per inducias captis, nihil, præter ipſas comparebat naves: neque inquiſitio erat facilis. Quum adverſantes paci arguerentur; placuit naves reddi, & homines utique inquiri. *Cetera, quæ abeſſent, æſtimanda Scipioni permitti: atque ita pecunia luere Carthaginienſes.* Sunt qui Annibalem ex acie ad mare perveniſſe, inde præparata nave ad regem Antiochum extemplo profectum tradant: poſtulantique ante omnia Scipioni, ut Annibal ſibi traderetur; reſponſum eſſe, Annibalem in Africa
38 non eſſe. Poſteaquam redierunt ad Scipionem legati; quæ publica in navibus fuerant, ex publicis deſcripta rationibus quæſtores, quæ privata profiteri domini juſſi; pro ea ſumma pecuniæ viginti quinque millia pondo argenti præſentia exacta: induciæque Carthaginienſibus datæ in tres menſes. Additum, ne per induciarum tempus alio uſquam quam Romam mitterent legatos: & quicumque legati Carthaginem veniſſent, ne ante dimitterent eos, quam Romanum imperatorem, qui, & quæ petentes veniſſent, certiorem facerent. Cum legatis Carthaginienſibus Romam miſſi L. Veturius Philo, & M. Marcius Ralla, & L. Scipio imperatoris frater. Poſt eos dies, commeatus ex Sicilia Sardiniaque tantam vilitatem annonæ effecerunt, ut pro vectura frumentum mercator nautis relinqueret. Romæ ad nuncium primum rebellionis Carthaginienſium trepidatum fuerat; juſſuſque erat Tib. Claudius mature in Siciliam claſſem ducere, atque inde in Africam trajicere, & alter conſul M. Servilius ad urbem morari; donec quo ſtatu res in Africa eſſent, ſciretur. Segniter omnia in comparanda deducendaque claſſe pro Tib. Claudio conſule facta erant; quod Patres de pace Scipionis potius arbitrium eſſe, quibus legibus

...lis daretur, quam conſulis cenſuerant. Prodigia
...que nunciata ſub ipſam famam rebellionis,
...rem attulerant. Cumis Solis orbis minui vi-
... & pluit lapideo imbri. & in Veliterno agro
... ingentibus cavernis conſedit, arboreſque in
...ndum hauſtæ. Ariciæ forum, & circa taber-
... Fruſinone murus aliquot locis, & porta, de
... tacta: & in palatio lapidibus pluit. Id prodi-
... more patrio novendiali ſacro, cetera hoſtiis
...ribus expiata. inter quæ etiam aquarum inſo-
...magnitudo in religionem verſa. nam ita abun-
... Tiberis, ut ludi Apollinares, circo inundato,
... portam Collinam ad ædem Erycinæ Vene-
...rati ſint. Ceterum ludorum ipſo die, ſereni-
...dubita orta, pompa duci cœpta ad portam
...nam, revocata deductaque in circum eſt;
...n diſceſſiſſe inde aquam, nunciatum eſſet: læ-
...nque populo & ludis celebritatem addidit ſe-
...ia ſolenni ſpectaculo reddita. Claudium 39
...ſulem profectum tandem ab urbe inter portus
...num Lauretanumque atrox vis tempeſtatis
...a, in metum ingentem adduxit. Populonios
...quum perveniſſet, ſtetiſſetque ibi dum reli-
...n tempeſtatis exſæviret; Illuam Inſulam, &
...a Corſicam, à Corſica in Sardiniam traje-
...i ſuperantem Inſanos montes, multo & ſæ-
... & infeſtioribus locis tempeſtas adorta, disje-
...iſſem. Multæ quaſſatæ armamentiſque ſpo-
...naves: quædam fractæ. Ita vexata ac lacerata
... Carales tenuit. ubi dum ſubductæ reficiun-
...ves, hyems oppreſſit: circumactumque an-
...pus; & nullo prorogante imperium, priva-
...Tib. Claudius claſſem Romam reduxit.
...rvilius, ne comitiorum cauſſa ad urbem re-
...etur; dictatore dicto C. Servilio Gemino, in
...nciam eſt profectus. Dictator magiſtrum
equi-

equitum P. Ælium Pætum dixit. Sæpe comitia
indicta perfici tempeſtates prohibuerunt. itaque
quum pridie Idus Martias veteres magiſtratus ab-
iſſent, novi ſuffecti non eſſent; Reſpublica ſine cu-
rulibus magiſtratibus erat. L. Manlius Torquatus
pontifex, eo anno mortuus. in locum ejus ſuffe-
ctus C. Sulpicius Galba. Ab L. Licinio Lucullo, &
Q. Fulvio ædilibus curulibus, ludi Romani ter to-
ti inſtaurati. Pecuniam ex ærario ſcribæ viatoreſ-
que ædilitii clam egeſſiſſe per indicem comperti,
damnati ſunt; non ſine infamia Luculli ædilis.
P. Ælius Tubero, & L. Lætorius ædiles plebis vi-
tio creati, magiſtratu ſe abdicarunt, quum ludos
ludorumque cauſſa epulum Iovi feciſſent, & ſigna
tria ex mulctaticio argento facta in Capitolio po-
ſuiſſent. Cereales ludos dictator & magiſter equi-
40 tum ex ſenatusconſulto fecerunt. Legati ex Africa
Romani ſimul Carthaginienſeſque quum veniſ-
ſent Romam, ſenatus ad ædem Bellonæ habitus
eſt. ubi quum L. Veturius Philo, pugnatum cum
Annibale eſſe ſuprema Carthaginienſibus pugna,
finemque tandem lugubri bello impoſitum, ingen-
ti lætitia Patrum expoſuiſſet; adjecit, Verminam
etiam Syphacis filium, quæ parva bene geſtæ rei
acceſſio erat, devictum. in concionem inde prodi-
re juſſus, gaudiumque id populo impertire. Tum
patefacta gratulatione, omnia in urbe templa, ſup-
plicationeſque in triduum decretæ. Legatis Car-
thaginienſium & Philippi regis (nam ii quoque
venerant) petentibus, ut ſenatus ſibi daretur, re-
ſponſum juſſu Patrum ab dictatore eſt, conſules
novos eis ſenatum daturos eſſe. Comitia inde ha-
bita. creati conſules Cn. Cornelius Lentulus, P. Æ-
lius Pætus: Prætores, M. Iunius Pennus, cui ſors
urbana evenit. M. Valerius Falto Bruttios, M. Fa-
bius Buteo Sardiniam, P. Ælius Tubero Siciliam

ſortitus. De provinciis conſulum nihil ante
ebat agi, quam legati Philippi regis & Cartha-
enſium auditi eſſent. belli finem alterius, prin-
um alterius proſpiciebant animis. Cn. Lentu-
conſul cupiditate flagrabat provinciæ Africæ;
bellum foret, facilem victoriam, ſeu jam finire-
initi tanti belli ſe conſule gloriam petens. Ne-
itaq; prius quicquam agi paſſurum, quam ſibi
ca decreta eſſet; concedente collega, moderato
& prudenti. qui gloriæ ejus certamen cum
ione, præterquam quod iniquum eſſet, etiam
r futurum cernebat. Q. Minucius Thermus.
anius Glabrio, tribuni plebis, rem, priore
nequicquam tentatam ab Tib. Claudio con-
Cn. Cornelium tentare ajebant. Ex auctorita-
atrum latum ad populum eſſe, cujus vellent
rium in Africa eſſe. *Omnes quinq; & triginta*
s P. Scipioni id imperium decreſſe. Multis con-
ionibus, & in ſenatu & ad populum acta res,
emo eo deducta eſt, ut Senatui permitterent.
s igitur jurati (ita convenerat) cenſuerunt,
onſules provincias inter ſe compararent, ſor-
turve, uter Italiam, uter claſſem navium quin-
nta haberet. Cui claſſis obveniſſet, in Siciliam
garet: ſi pax cum Carthaginienſibus compo-
quiſſet, in Africam trajiceret. Conſul mari,
o eodem, quo adhuc, jure imperii, terra rem
et. Si conditiones convenirent pacis, tribuni
populum rogarent, utrum conſulem, an
ipionem, juberent pacem dare: & quem, ſi
tandus exercitus victor ex Africa eſſet, de-
re. Si pacem per P. Scipionem dari, atque ab
n exercitum deportari juſſiſſent, ne conſul
cilia in Africam trajiceret. Alter conſul, cui
eveniſſet, duas legiones à M. Sextio Prætore
eret. P. Scipioni cum exercitibus, quos ha-

beret, in provincia Africa prorogatum imperium. Prætori M. Valerio Faltoni duæ legiones in Bruttiis, quibus C. Livius priore anno præfuerat, decretæ. P. Ælius prætor duas legiones in Sicilia ab Cn. Tremellio acciperet. Legio una M. Fabio in Sardiniam, quam P. Lentulus proprætor habuiſſet, decernitur. M. Servilio prioris anni conſuli, cum ſuis duabus item legionibus, in Etruria prorogatum imperium eſt. Quod ad Hiſpanias attineret, aliquot jam annos ibi L. Cornelium Lentulum, & L. Manlium Acidinum eſſe. ut conſules cum tribunis agerent, ſi eis videretur, ut plebem rogarent, cui juberent in Hiſpania imperium eſſe. is ex duobus exercitibus in unam legionem conſcribere Romanos milites, & in quindecim cohortes ſocios Latini nominis, quibus provinciam obtineret: veteres milites L. Cornelius, & L. Manlius in Italiam deportarent. Cornelio conſuli quinquaginta navium claſſis ex duabus claſſibus, Cn. Octavii, quæ in Africa eſſet, P. Villii, quæ Siciliæ oram tuebatur, decreta: ut quas naves vellet, deligeret. P. Scipio quinquaginta longas naves haberet, quas habuiſſet. quibus ſi Cn. Octavium, ſicut præfuiſſet, præeſſe vellet, Octavio proprætori in eum annum imperium eſſet: ſi Lælium præficeret, Octavius Romam decederet: reduceretque naves, quibus proconſuli uſus non eſſet. Et M. Fabio in Sardiniam decem longæ naves decretæ. Et conſules duas legiones urbanas ſcribere juſſi: ut quatuordecim legionibus eo anno, centum navi-
42 bus longis Reſpubl. adminiſtraretur. Tum de legatis Philippi, & Carthaginienſium actum. Priores Macedonas introduci placuit. quorum varia oratio fuit: partim purgantium, quæ queſti erant miſſi ad Regem à Roma legati de populatione ſociorum: partim, ultro accuſantium quidem & ſocios populi

uli Romani,ſed multo infeſtius M. Aurelium.
m ex tribus ad ſe miſſis legatis delectu habito
titiſſe, & ſe bello laceſſiſſe contra fœdus, &
: cum præfectis ſuis ſignis collatis pugnaſſe:
im, poſtulantium, ut Macedones, duxque eo-
Sopater, qui apud Annibalem mercede mili-
nt,captique in vinculis eſſent, ſibi reſtitueren-
Adverſus ea M. Furius, miſſus ad idipſum ab
elio ex Macedonia, diſſeruit, *Aurelium reli-*
, ne ſocii populi Romani feſſi populationibus
e injuria ad regem deficerent; finibus ſociorum
exceſſiſſe: dediſſe operam, ne impune in agros
m tranſcenderent populatores. Sopatrum ex
uratis & propinquis regis eſſe: eum cum qua-
millibus Macedonum, & pecunia miſſum nu-
n Africam eſſe, Annibali Carthaginienſibuſque
ilio. De his rebus interrogati Macedones,
m perplexe reſponderent, ipſi ante reſponſum
unt, *Bellum quærere regem, & ſi pergat, pro-*
m inventurum. Dupliciter ab eo fœdus viola-
: & quod ſocius populi Romani injurias fecerit,
armiſque laceſſiverit: & quod hoſtes auxiliis
ecunia juverit. Et P. Scipionem recte atque or-
videri feciſſe & facere, quod eos, qui arma con-
opulum Romanum ferentes capti ſunt, hoſtium
ero in vinculis habeat. & M. Aurelium è Re-
ica facere, gratumque id ſenatui eſſe, quod ſocios
i Romani quando jure fœderis non poſſet, armis
ur. Cum hoc tam triſti reſponſo dimiſſis Ma-
nibus, legati Carthaginienſes vocati. quorum
ibus dignitatibuſque conſpectis (nam longe
i civitatis erant) tum pro ſe quiſque dicere,
de pace agi. Inſignis tamen inter ceteros Aſ-
al erat (Hædum populares cognomine appel-
nt) pacis ſemper auctor, adverſuſque factioni
hinæ. Eo tum plus illi auctoritatis fuit, belli
culpam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

culpam in paucorum cupiditatem à Republica transferenti. qui quum varia oratione uſus eſſet, nunc purgando crimina, nunc quædam fatendo, ne impudenter certa negantibus difficilior venia eſſet, nunc monendo etiam Patres conſcriptos, ut rebus ſecundis modeſte ac moderate uterentur; *Si ſe atque Hannonem audiſſent Carthaginienſes, & tempore uti voluiſſent, daturos fuiſſe pacis conditiones quas tunc peterent. Raro ſimul hominibus bonam fortunam bonamque mentem dari. Populum Romanum eo invictum eſſe, quod in ſecundis rebus ſapere & conſulere meminerit. &, hercule, mirandum fuiſſe, ſi aliter facerent. Ex inſolentia, quibus nova fortuna ſit, impotentes lætitiæ inſanire, Populo Romano uſitata, ac prope jam obſoleta ex victoria gaudia eſſe, ac plus pene parcendo victis, quam vincendo imperium auxiſſe.* Ceterorum miſerabilior oratio fuit, commemorantium, *Ex quantis opibus quo recidiſſent Carthaginienſium res. nihil eis qui modo orbem prope terrarum obtinuiſſent armis, ſupereſſe, præter Carthaginis mœnia. Iis incluſos, non terra, non mari quicquam ſui juris cernere. Urbem quoque ipſam, ac penates ita habituros, ſi non in ea quoque, quo nihil alterius ſit, ſævire populus Romanus velit.* Quum flecti miſericordia Patres appareret, ſenatorum unum infeſtum perfidiæ Carthaginienſium ſucclamaſſe ferunt, *Per quos Deos fœdus icturi eſſent, quum eos, per quos ante ictum eſſet, fefelliſſent? Per eoſdem*, inquit Aſdrubal, *qui*
43 *tam infeſti ſunt fœdera violantibus.* Inclinatis omnium ad pacem animis, Cn. Lentulus conſul, cui claſſis provincia erat, Senatusconſulto interceſſit. Tum M. Attilius & Q. Minucius tribuni plebis ad populum tulerunt, Vellent, juberentne ſenatum decernere, ut cum Carthaginienſibus pax fieret. & quem eam pacem dare, quemque ex Africa

ica exercitus deportare juberent? De pace uti
aſſent, omnes tribus juſſerunt: pacem dare
cipionem, eundem exercitus deportare. Ex
rogatione ſenatus decrevit, ut P. Scipio ex de-
legatorum ſententia pacem cum populo Car-
giniensi, quibus legibus ei videretur, faceret.
ias deinde Patribus egere Carthaginienſes, pe-
ntque, ut ſibi in urbem introire, & colloqui
civibus ſuis liceret, qui capti in publica cuſto-
ſſent. eſſe in iis partim propinquos, amicoſ-
uos, nobiles homines; partim ad quos man-
à propinquis haberent. Quibus conventis
n rurſus peterent, ut ſibi quos vellent, ex iis
nendi poteſtas fieret; juſſi nomina edere. &
n ducentos ferme ederent, Senatusconſultum
m eſt, *Vt legati Romani ducentos ex captivis,*
Carthaginienſes vellent, ad P. Cornelium Sci-
m in Africam deportarent: nunciarentque ei,
pax conveniſſet, ſine precio eos Carthaginienſi-
dderet. Feciales quum in Africam ad fœdus
dum ire juberentur; ipſis poſtulantibus, Se-
conſultum in hæc verba factum eſt: *Vt pri-*
pides ſilices, privaſque verbenas ſecum fer-
ti prætor Romanus his imperaret, ut fœdus fe-
, illi prætorem ſagmina poſcerent. Herbæ id
ex arce ſumptum dari fecialibus ſolet. Ita
ſi ab Roma Carthaginienſes, quum in Afri-
iſſent ad Scipionem, quibus ante dictum eſt
s, pacem fecerunt. Naves longas, elephantos,
as, fugitivos, captivorum quatuor millia
erunt. inter quos Q. Terentius Culleo ſena-
t. Naves provectas in altum incendi juſſit.
ntas fuiſſe omnis generis, quæ remis age-
, quidam tradunt: quarum conſpectum re-
ncendium tam lugubre fuiſſe Pœnis, quam
Carthago arderet. De perfugis gravius, quam

de fugitivis conſultum. nominis Latini qui erant,
44 ſecuri percuſſi. Romani in crucem ſublati. Annis ante quadraginta pax cum Carthaginienſibus poſtremo facta erat, Q. Lutatio, A. Manlio conſulibus. bellum initum annis poſt tribus & viginti, P. Cornelio, T. Sempronio conſulibus. Finitum eſt, octavodecimo anno, Cn. Cornelio, P. Ælio Pæto conſulibus. Sæpe poſtea ferunt Scipionem dixiſſe, Tib. Claudii primum cupiditatem, deinde Cn. Cornelii, fuiſſe in mora, quo minus id bellum exitio Carthaginis finiret. Carthaginienſibus quum prima collatio pecuniæ diutino bello exhauſtis difficilis videretur, mœſtitiaque & fletus in curia eſſet, ridentem Annibalem ferunt conſpectum. cujus quum Aſdrubal Hædus riſum increparet in publico fletu, quum ipſe lacrymarum cauſſa eſſet; *Si quemadmodum oris habitus cernitur oculis*, inquit, *ſic & animus intus cerni poſſet, facile vobis appareret, non læti, ſed prope amentis malis cordis hunc, quem increpatis, riſum eſſe. qui tamen nequaquam adeo eſt intempeſtivus, quam veſtræ iſtæ abſurdæ atque abhorrentes lacrimæ ſunt. Tunc fleſſe decuit, quum adempta nobis arma, incenſæ naves, interdictum externis bellis. illo enim vulnere concidimus. Nec eſſe in vos odio veſtro conſultum ab Romanis credatis. Nulla magna civitas diu quieſcere poteſt. ſi foris hoſtem non habet, domi invenit. Vt prævalida corpora ab externis cauſſis tuta videntur, ſed ſuis ipſa viribus onerantur. Tantum nimirum ex publicis malis ſentimus, quantum ad privatas res pertinet: nec in eis quicquam acrius, quam pecuniæ damnum ſtimulat. Itaque quum ſpolia victa Carthagini detrahebantur, quum inermem jam ac nudam deſtitui inter tot armatas gentes Africæ cerneretis, nemo ingemuit. nunc quia tributum ex privato conferendum eſt, tanquam in publico funere*

ere comploratis. Quam vereor, ne propediem ſen-atis leviſsimo in malo vos hodie lacrymaſſe. Hæc nnibal apud Carthaginienſes. Scipio concione dvocata, Maſaniſſam, ad regnum paternum Cir-a oppido, & ceteris urbibus agriſque, quæ ex gno Syphacis in populi Romani poteſtatem ve-iſſent, adjectis donavit. Cn. Octavium claſſem Siciliam ductam Cn. Cornelio conſuli tradere iſſit. legatos Carthaginienſium Romam profi-ſci, ut quæ ab ſe ex decem legatorum ſententia cta eſſent, ea Patrum auctoritate populique juſſu nfirmarentur. Pace terra marique parta, ex- 45
citu in naves impoſito, in Siciliam Lilybæum jecit. inde magna parte militum in navibus iſſa, ipſe per lætam pace non minus quam victo-a Italiam, effuſis non urbibus modo ad haben-s honores, ſed agreſtium etiam turba obſidente as, Romam pervenit: triumphoque omnium riſſimo urbem eſt invectus. Argenti tulit in arium pondo centum millia triginta tria. mili-us ex præda quadragenos æris diviſit. Morte tractus ſpectaculo magis hominum, quam umphantis gloriæ, Syphax eſt; Tybure haud multo ante mortuus, quo ab Alba traductus rat. conſpecta mors tamen ejus fuit, quia pu-co funere eſt elatus. Hunc regem in triumpho ctum Polybius, haudquaquam ſpernendus au-r, tradit. Secutus Scipionem triumphantem eſt eo capiti impoſito, Q. Terentius Culleo: omni-deinde vita, ut dignum erat, libertatis aucto-n coluit. Africanum cognomen militaris prius or, an popularis aura celebraverit, an ſicuti Fe-s Sullæ, Magnique Pompeii patrum memoria ptum ab aſſentatione familiari ſit, parum com-tum habeo. Primus certe hic imperator no-ne victæ ab ſe gentis eſt nobilitatus. extemplo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

deinde hujus, nequaquam victoria pares, inſignes imaginum titulos, claraque cognomina familiæ fecere.

EPITOME LIBRI XXXI.

Belli adverſus Philippum Macedoniæ regem quod intermiſſum erat, repetiti cauſſæ feruntur hæ. Tempore initiorum duo juvenes Acarnanes, qui non initiati erant, Athenas venerunt, & in ſacrarium Cereris cum aliis popularibus ſuis intraverunt. ob hoc, tamquam nefas ſummum commiſiſſent, ab Athenienſibus cæſi ſunt. Acarnanes mortibus ſuorum commoti, ad vindicandos illos auxilium à Philippo petierunt. Paucis menſibus poſt pacem Carthaginienſibus datam, quingenteſimo quadrageſimo anno ab urbe condita, cum Athenienſium, qui obſidebantur à Philippo, legati auxilium à ſenatu petiſſent, & ſenatus id cenſuiſſet ferendum, plebe, quod tot bellorum continuus labor gravis erat, diſſentiente, tenuit auctoritas Patrum, ut ſociæ civitati ferri opem populus juberet. Bellum id P. Sulpicio conſuli mandatum eſt: qui exercitu in Macedoniam ducto, equeſtribus prœliis cum Philippo proſpere pugnavit. Abydeni à Philippo obſeſſi, ad exemplum Saguntinorum, ſuos ſeque occiderunt. L. Furius prætor Gallos Inſubres rebellantes, & Amilcarem Pœnum, bellum in ea parte molientem, acie vicit. Amilcar eo bello occiſus eſt, & millia hominum triginta quinque. Præterea expeditiones Philippi regis, & Sulpicii conſulis, expugnationeſque urbium, ab utroque factas, continet. Sulpicius conſul, adiuvantibus rege Attalo, & Rhodiis,

Rhodiis, bellum gerebat. Triumphavit de Gallis .. Furius prætor.

ME quoque juvat, velut ipſe in parte la- 1.
boris ac periculi fuerim, ad finem bel-
li Punici perveniſſe. nam etſi profiteri
auſum, perſcripturum res omneis Ro-
manas, in partibus ſingulis tanti ope-
s fatigari minime convenit; tamen quum in
 entem venit, tres & ſexaginta annos (tot enim
nt à primo Punico ad ſecundum bellum fini-
m) æque multa volumina occupaſſe mihi, quam
ccuparint quadringenti octoginta octo anni à
ndita urbe ad Appium Claudium conſulem, qui
imus bellum Carthaginienſibus intulit; jam pro-
deo animo, velut qui proximis littori vadis in-
cti mare pedibus ingrediuntur, quicquid pro-
edior, in vaſtiorem me altitudinem, ac velut
ofundum invehi: & creſcere pene opus, quod
ma quæque perficiendo minui videbatur. Pa-
n Punicam bellum Macedonicum excepit; pe-
iulo haudquaquam comparandum, aut virtute
cis, aut militum robore: claritate regum anti-
orum, vetuſtæque fama gentis, & magnitudine
perii, quo multa quondam Europæ, majorem-
e partem Aſiæ obtinuerant armis, prope nobi-
. Ceterum cœptum bellum adverſus Philip-
n decem ferme ante annis, triennio prius de-
itum erat, quum Ætoli & belli & pacis fuiſ-
t cauſſa. vacuos deinde pace Punica jam Ro-
nos, & infenſos Philippo, quum ob infidam
erſus Ætolos, alioſque regionis ejuſdem ſo-
s pacem, tum ob auxilia cum pecunia nuper in
ricam miſſa Annibali, Pœniſque, preces Athe-
nſium, quos agro pervaſtato in urbem compu-
t, excitaverunt ad renovandum bellum. Sub 2
idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

idem fere tempus & ab Attalo rege & Rhodiis legati venerunt, nunciantes, Aſiæ quoque civitates ſollicitari. His legationibus reſponſum eſt; curæ Aſianam rem ſenatui fore. Conſultatio de Macedonico bello integra ad conſules, qui tunc in prœlio cum Boiis erant, rejecta eſt. Interim ad Ptolomæum Ægypti regem legati tres miſſi, C. Claudius Nero, M. Æmilius Lepidus, P. Sempronius Tuditanus: ut & annunciarent victum Annibalem, Pœnoſque, & gratias agerent regi, quod in rebus dubiis, quum finitimi etiam ſocii Romanos desererent, in fide manſiſſet: & peterent, ut ſi coacti injuriis bellum adverſus Philippum ſuſcepiſſent, priſtinum animum erga populum Romanum conſervaret. Eodem fere tempore P. Ælius conſul in Gallia, quum audiſſet à Boiis ante ſuum adventum incurſiones in agros ſociorum factas, duabus legionibus ſubitariis tumultus ejus cauſſa ſcriptis, additiſque ad eas quatuor cohortibus de exercitu ſuo, C. Appium præfectum ſociûm hac tumultuaria manu per Vmbriam (quam tribum Sappiniam vocant) agrum Boiorum invadere juſſit. ipſe eodem aperto itinere per medios montes duxit. Appius ingreſſus hoſtium fines, primo populationes ſatis proſpere, ac tuto fecit. delecto deinde ad caſtra Mutilum ſatis idoneo loco ad demetenda frumenta (jam enim maturæ erant ſegetes) profectus, neque explorato circa, nec ſtationibus ſatis firmis, quæ armatæ inermes atque operi intentos tutarentur, poſitis, improviſo impetu Gallorum cum frumentatoribus eſt circumventus. Inde pavor fugaque etiam armatos cepit. Ad ſeptem millia hominum palata per ſegetes ſunt cæſa: inter quos ipſe C. Appius præfectus. ceteri in caſtra metu compulſi, inde ſine certo duce conſenſu militari proxima nocte, relicta magna parte rerum ſuarum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

m, ad conſulem per ſaltus prope invios pervene-
qui, niſi quod populatus eſt Bojorum fines, &
m Ingaunis Liguribus fœdus icit, nihil, quod
et memorabile, aliud in provincia quum geſ-
ſſet, Romam rediit. Quum primum ſenatum 3
buit, univerſis poſtulantibus, ne quam prius
n quam de Philippo ſociorumque querelis age-
; relatum extemplo eſt: decrevitque frequens
natus, ut P. Ælius conſul, quem videretur ei,
m imperio mitteret, qui claſſe accepta, quam ex
ilia Cn. Octavius reduceret, in Macedoniam
jiceret. M. Valerius Lævinus proprætor miſſus,
ca Vibonem duodequadraginta navibus ab Cn.
tavio acceptis in Macedoniam tranſmiſit. ad
em quum M. Aurelius legatus veniſſet, edo-
ſſetque eum, quantos exercitus, quantum na-
m numerum comparaſſet rex, & quemadmo-
n circa omnes non continentis modo urbes,
etiam inſulas, partim ipſe adeundo, partim per
tos, conciret homines ad arma: majore cona-
Romanis id capeſſendum bellum eſſe, ne cun-
ntibus iis auderet Philippus, quod Pyrrhus
s auſus ex aliquanto minore regno eſſet; hæc
em ſcribere Aurelium conſulibus & ſenatui
uit. Exitu hujus anni quum de agris veterum 4
litum relatum eſſet, qui ductu atque auſpicio
Scipionis in Africa bellum perfeciſſent; decre-
unt Patres, ut M. Iunius prætor urbis, ſi ei vi-
etur, decemviros agro Samniti Appuloque,
d ejus publicum populi Romani eſſet, metien-
dividendoque crearet. Creati P. Servilius,
Cæcilius Metellus, C. & M. Servilii (Gemi-
ambobus cognomen erat) L. & A. Hoſtilii
ones, P. Villius Tappulus, M. Fulvius Flac-
P. Ælius Pætus, Q. Flaminius. Per eos dies
Elio conſulum comitia habente, creati conſu-

les P. Sulpicius Galba, C. Aurelius Cotta. Prætores exinde facti, Q. Minucius Rufus, L. Furius Purpureo, Q. Fulvius Gillo, Cn. Sergius Plancus. Ludi Romani ſcenici eo anno magnifice apparateque facti ab ædilibus curulibus, L. Valerio Flacco, & L. Quintio Flaminino. biduum inſtauratum eſt: frumentique vim ingentem, quod ex Africa P. Scipio miſerat, quaternis æris populo cum ſumma fide & gratia diviſerunt. Et plebeii ludi ter toti inſtaurati ab ædilibus plebis, L. Apuſtio Fullone, & Q. Minucio Rufo: qui ex ædilitate prætor creatus erat. & Iovis epulum fuit ludorum cauſſa.

5 Anno quingenteſimo quinquageſimo ab urbe condita, P. Sulpicio Galba, C. Aurelio conſulibus, bellum cum rege Philippo initum eſt; paucis menſibus poſt pacem Carthaginienſibus datam. Omnium primum eam rem Idibus Martiis, quo die tum conſulatus inibatur, P. Sulpicius conſul retulit: ſenatuſque decrevit, uti conſules majoribus hoſtiis rem divinam facerent, quibus Diis ipſis videretur, cum precatione ea: *Quam rem ſenatus populuſque Romanus de Republica, deque ineundo novo bello in animo haberet; ea res uti populo Romano, ſociiſque, ac nomini Latino, bene ac feliciter eveniret.* Secundum rem divinam, precationemque, ut de Republica, deque provinciis ſenatum conſulerent. Per eos dies opportune irritandis ad bellum animis, & literæ à M. Aurelio legato, & M. Valerio Lævino proprætore allatæ: & Athenienſium nova legatio venit, quæ regem appropinquare finibus ſuis nunciaret: brevique, non agros modo, ſed urbem etiam in ditione ejus futuram, niſi quid in Romanis auxilii foret. Quum pronunciaſſent conſules; rem divinam ritè perfectam eſſe, & precationem admiſiſſe Deos, aruſpices reſpondere, lætaque exta fuiſſe, & prolationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

em finium, victoriamque, & triumphum por-
ndi; tum literæ Valerii Aureliique lectæ, & lega-
Athenienſium auditi. Senatus inde conſultum
ctum eſt, ut ſociis gratiæ agerentur, quod diu
llicitati, ne obſidionis quidem metu fide deceſ-
ſſent. de auxilio mittendo tum reſpondere pla-
re, quum conſules provincias ſortiti eſſent: at-
e is conſul, cui Macedonia provincia eveniſſet,
l populum tuliſſet, ut Philippo regi Macedo-
um indiceretur bellum. P. Sulpicio provincia 6
acedonia ſorte evenit, iſque rogationem pro-
ulgavit, *Vellent, juberent Philippo regi Macedo-*
buſque, qui ſub regno ejus eſſent, ob injurias, ar-
aque illata ſociis populi Romani bellum indici.
eri conſuli Aurelio Italia provincia obtigit.
ætores exinde ſortiti ſunt, Cn. Sergius Plancus
banam, Q. Fulvius Gillo Siciliam: Q. Minu-
us Rufus Bruttios, L. Furius Purpureo Galliam.
gatio de bello Macedonico primis comitiis ab
nibus ferme centuriis antiquata eſt. id quum
ſi diuturnitate & gravitate belli ſua ſponte ho-
nes tædio laborum periculorumque fecerant,
n Q. Bæbius tribunus plebis viam antiquam
minandi Patres ingreſſus, incuſaverat bella ex
lis ſeri, ne pace unquam frui plebs poſſet. Æ-
eam rem paſſi Patres, laceratuſque probris in
atu tribunus plebis, & conſulem pro ſe quiſ-
e hortari, ut de integro comitia rogationi fe-
dæ ediceret, caſtigaretque ſegnitiem populi: at-
e doceret quanto damno, dedecorique dilatio
belli futura eſſet. Conſul in Campo Martio 7
nitiis habitis, priuſquam centurias in ſuffra-
m mitteret, concione advocata, *Ignorare,* in-
t, videmini mihi, Quirites, non utrum bellum
pacem habeatis, vos conſuli: (neque enim libe-
id vobis permittet Philippus, qui terra mari-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

que ingens bellum molitur:) ſed utrum in Macedoniam legiones tranſportetis, an hoſtem in Italiam accipiatis. Hoc quantum interſit, ſi unquam ante alias, Punico certe proximo bello experti eſtis. Quis enim dubitat, quin, ſi Saguntinis obſeſsis fidemque noſtram implorantibus impigre tuliſſemus opem, ſicut patres noſtri Mamertinis tulerant; totum in Hiſpaniam averſuri bellum fuerimus, quod cunctando cum ſumma clade noſtra in Italiam accepimus? Ne illud quidem dubium eſt, quin hunc ipſum Philippum pactum jam per legatos, literaſque cum Annibale in Italiam trajicere, miſſo cum claſſe Lævino, qui ultro ei bellum inferret, in Macedonia continuerimus. & quod tunc fecimus, quum hoſtem Annibalem in Italia haberemus, id nunc pulſo Italia Annibale, de victis Carthaginienſibus, cunctamur facere? Patiamur expugnandis Athenis, ſicut Sagunto expugnando Annibalem paſsi ſumus, ſegnitiem noſtram experiri regem. Non quinto inde menſe, quemadmodum ab Sagunto Annibal, ſed quinto inde die, quam ab Corintho ſolverit naves, in Italiam perveniet. Ne æquaveritis Annibali Philippum, ne Carthaginienſibus Macedonas; Pyrrho certe æquabitis. dico, quantum vel vir viro, vel gens genti præſtat. Minima acceſsio ſemper Epirus regno Macedoniæ fuit, & hodie eſt. Peloponneſum totam in ditione Philippus habet, Argoſque ipſos; non vetere fama magis, quam morte Pyrrhi nobilitatos. Noſtra nunc compara. quanto magis florentem Italiam, quanto magis integras res, ſalvis ducibus, ſalvis tot exercitibus, quos Punicum poſtea bellum abſumpſit, aggreſſus Pyrrhus, tamen concuſsit, & victor prope ad ipſam urbem Romam venit. Nec Tarentini modo, oraque illa Italiæ, quam majorem Græciam vocant, ut linguam, ut nomen ſecutos crederes, ſed Lucanus, &

uttius, & Samnis, à nobis defecerunt. Hæc vos,
Philippus in Italiam tranſmiſerit, quietura aut
nſura in fide creditis? Manſerunt enim Punico
tea bello. nunquam iſti populi, niſi quum deerit
quem deſciſcant, à nobis non deficient. Si piguiſ-
vos in Africam trajicere, hodie in Italia Anni-
lem & Carthaginienſes hoſtes haberetis. Mace-
nia potius, quam Italia, bellum habeat. ho-
um urbes agrique ferro atque igni vaſtentur. Ex-
rti jam ſumus foris nobis quam domi feliciora,
entioraque arma eſſe. Ite in ſuffragium bene
vantibus Diis: & quæ Patres cenſuerunt, vos
ete. Hujus vobis ſententiæ non conſul modo au-
r eſt, ſed etiam Dii immortales, qui mihi ſacri-
nti precantique ut hoc bellum mihi, ſenatui, vo-
ique & ſociis ac nomini Latino, claſsibus exer-
ibuſque noſtris bene ac feliciter eveniret; læta
nia proſperaque portendêre. Ab hac oratione 8
ſuffragium miſſi, uti rogarat, bellum juſſerunt.
pplicatio inde à conſulibus in triduum ex Sena-
conſulto indicta eſt, obſecratique circa omnia
vinaria Dii, quod bellum cum Philippo popu-
juſſiſſet, id bene ac feliciter eveniret. conſulti-
feciales ab conſule Sulpicio, bellum quod in-
eretur regi Philippo, utrum ipſi utique nun-
i juberent; an ſatis eſſet, in finibus regni quod
ximum præſidium eſſet, eo nunciari; feciales
reverunt, utrum eorum feciſſet, recte facturum.
nſuli à Patribus permiſſum, ut quem videretur
is, qui extra ſenatum eſſent, legatum mitteret
bellum regi indicendum. Tum de exercitibus
ſulum prætorumque actum. conſules binas
ones ſcribere juſſi: veteres dimittere exercitus.
icio, cui novum ac magni nominis bellum
etum erat, permiſſum, ut de exercitu, quem
cipio ex Africa deportaſſet, voluntarios, quos
poſſet,

poſſet, duceret: invitum ne quem militem veterem ducendi jus eſſet. Prætoribus L. Furio Purpureoni, & Q. Minucio Rufo quina millia ſociûm Latini nominis conſul daret: quibus præſidiis alter Galliam, alter Bruttios provinciam obtineret. Q. Fulvius Gillo & ipſe juſſus, ex eo exercitu, quem P. Ælius conſul habuiſſet, ut quiſque minime multa ſtipendia haberet, legere, donec & ipſe quinque millia ſociûm ac nominis Latini effeciſſet: id præſidio Siciliæ provinciæ eſſet. M. Valerio Faltoni, qui prætor priore anno Campaniam provinciam habuerat, prorogatum in annum imperium eſt, uti proprætor in Sardiniam trajiceret. atque de exercitu, qui ibi eſſet, quinque millia ſociûm nominis Latini, qui eorum minime multa ſtipendia haberet, legeret. Et conſules duas urbanas legiones ſcribere juſſi: quæ, ſi quo res poſceret, multis in Italia contactis gentibus Punici belli ſocietate, iraque inde tumentibus, mitterentur. Sex legionibus Romanis eo anno uſura Reſpublica erat.
9 In ipſo apparatu belli legati ab rege Ptolomæo venerunt, qui nunciarunt, *Athenienſes adverſus Philippum petiſſe ab rege auxilium. ceterum etſi communes ſocii ſint, tamen niſi ex auctoritate populi Romani, neque claſſem, neque exercitum defendendi aut oppugnandi cujuſquam cauſſa regem in Græciam miſſurum eſſe. Vel quieturum eum in regno, ſi populo Romano ſocios defendere liceat; vel Romanos quieſcere, ſi malint, paſſurum: atque ipſum auxilia, quæ facile adverſus Philippum tueri Athenas poſſent, miſſurum.* Gratiæ regi ab ſenatu actæ, reſponſumque; *Tutari ſocios populo Romano in animo eſſe: ſi qua re ad id bellum opus ſit, indicaturos regi. regnique ejus opes ſcire ſubſidia firma ac fidelia ſuæ Reipublicæ eſſe.* Munera deinde legatis in ſingulos

gulos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

los quinûm millium æris ex Senatusconſulto ſſà. Quum delectum conſules haberent paratque quæ ad bellum opus eſſent; civitas religſa, in principiis maxime novorum bellorum, plicationibus habitis jam, & obſecratione ciromnia pulvinaria facta, ne quid prætermittere, quod aliquando factum eſſet; ludos Iovi donque vovere conſulem, cui provincia Macenia eveniſſet, juſſit. Moram voto publico cinius pontifex maximus attulit, qui negavit ex erta pecunia vovere debere. *Si ea pecunia non ſet in bellum uſui eſſe; reponi ſtatim debere, nec alia pecunia miſceri. quod niſi factum eſſet, vo- rite ſolvi non poſſe.* Quamquam & res, & aur movebat; tamen ad collegium pontificum erre conſul juſſus, ſi poſſet recte votum incertæ uniæ ſuſcipi poſſe, rectiuſque etiam eſſe, pontces decreverunt. Vovit in eadem verba con-, præeunte maximo pontifice, quibus antea nquennalia vota ſuſcipi ſolita erant: præterum quod tanta pecunia, quantam tum, quum veretur, ſenatus cenſuiſſet, ludos, donaque farum vovit. Toties ante ludi magni de certa unia voti erant: ii primi de incerta. Omnium 10
mis in bellum Macedonicum verſis, repente il minus eo tempore timentibus, Gallici tultus fama exorta eſt. Inſubres, Cœnomani-, & Boii, excitis Sallyis, Iluatibuſque, & cetis Liguſtinis populis, Amilcare Pœno duce, i in iis locis de Aſdrubalis exercitu ſubſtiterat, centiam invaſerant; & direpta urbe, ac perm magna ex parte incenſa, vix duobus millibus minum inter incendia ruinaſque relictis, traro Pado ad Cremonam diripiendam pergunt. inæ urbis audita clades, ſpacium colonis de- ad claudendas portas, præſidiaque per muros diſpo-

diſponenda. ut obſiderentur tamen prius quam expugnarentur: nuncioſque mitterent ad Prætorem Romanum. L. Furius Purpurio, qui tum provinciæ præerat, cetero ex Senatusconſulto exercitu dimiſſo, præter quinque millia ſociûm ac Latini nominis, cum iis copiis in proxima regione provinciæ circa Ariminum ſubſtiterat. is tum ſenatui ſcripſit, quo in tumultu provincia eſſet. *Duarum coloniarum, quæ ingentem illam tempeſtatem Punici belli ſubterfugiſſent, alteram captam ac direptam ab hoſtibus, alteram oppugnari. Nec in exercitu ſuo ſatis præſidii colonis laborantibus fore, niſi quinque millia ſociûm quadraginta millibus hoſtium (tot enim in armis eſſe) trucidanda objicere velit, & tanta ſua clade jam inflatos excidio*
11 *coloniæ Romanæ augere hoſtium animos.* His literis recitatis decreverunt, ut C. Aurelius conſul exercitum, cui in Etruriam ad conveniendum diem edixerat, Arimini eadem die abeſſe juberet, & aut ipſe, ſi per commodum Reipublicæ poſſet, ad opprimendum Gallicum tumultum proficiſceretur: aut L. Furio prætori ſcriberet, ut quum ad eum legiones ex Etruria veniſſent, miſſis invicem earum quinque millibus ſociorum, qui interim Etruriæ præſidio eſſent, proficiſceretur ipſe ad coloniam liberandam obſidione. Legatos item mittendos in Africam cenſuerunt, eoſdem Carthaginem, eoſdem in Numidiam ad Maſaniſſam. Carthaginem, ut nunciarent, *civem eorum Amilcarem relictum in Gallia, haud ſatis ſcire ex Aſdrubalis prius, an ex Magonis poſtea exercitu, bellum contra fœdus facere. Exercitus Gallorum, Ligurumque exciviſſe ad arma contra populum Romanum. eum ſi pax placeret, revocandum illis, & dedendum populo Romano eſſe:* ſimul nunciare juſſi, *perfugas ſibi non omnes redditos eſſe. magnam partem eorum*

palam

m Carthagini obverſari dici : quos comprehendi uirique debere , ut ſibi ex fœdere reſtituantur. ad Carthaginienſes mandata. Maſaniſſæ *gravi juſsi, quod non patrium modo recuperaſſet re-n , ſed parte florentiſſima Syphacis finium ad-etiam auxiſſet.* nunciare præterea juſſi , *bel-cum rege Philippo ſuſceptum , quod Carthagi-ſes auxiliis juviſſet , injuriaſque inferendo ſo-opuli Romani , flagrante bello Italiæ coegiſſet s exercituſque in Græciam mitti ; & diſtinen-ias , cauſſa imprimis fuiſſet ſerius in Africam iendi. Petere, ut ad id bellum mitteret auxi-Numidarum equitum.* Dona ampla data , ferrent regi, vaſa aurea argenteaque, toga pur-, & palmata tunica: cum eburneo ſcipione, ga prætexta cum curuli ſella : juſſique polli-ſi quid ei ad firmandum augendumque re-opus eſſe judicaſſet , enixe id populum Ro-um merito ejus præſtaturum. Verminæ quo-yphacis filii legati per eos dies ſenatum adie-; excuſantes *errorem adoleſcentiamque , & m omnem in fraudem Carthaginienſium aver-. Et Maſaniſſam Romanis ex hoſte amicum n : Verminam quoque annixurum , ne officiis ulum Romanum aut à Maſaniſſa, aut ab ullo incatur. Petere ut Rex, ſociuſque , & amicus atu appellaretur.* Reſponſum legatis eſt : *& m ejus Syphacem ſine cauſſa ex ſocio & amico s repente populi Romani factum : & eum rudimentum adoleſcentiæ bello laceſſentem anos poſuiſſe. Itaque pacem illi prius peten-i populo Romano eſſe, quam ut rex, ſociuſque, icus appelletur. Nominis ejus honorem pro is erga ſe regum meritis dare populum Roma-nus conſueſſe. Legatos Romanos in Africa fore: s mandaturum ſenatum , ut Verminæ pacis*

dent

dent leges: liberum arbitrium eis populo Romano permittente. Si quid ad eas addi, demi, mutarive vellet, rurſus ab ſenatu ei poſtulandum fore. Legati cum iis mandatis in Africam miſſi, C. Terentius Varro, P. Lucretius, Cn. Octavius. quinqueremes ſingulis datæ.
12 Literæ deinde in ſenatu recitatæ ſunt Q. Minucii prætoris, cui Bruttii provincia erat; Pecuniam Locris ex Proſerpinæ theſauris nocte clam ſublatam: nec ad quos pertineat facinus, veſtigia ulla extare. Indigne paſſus Senatus, non ceſſari ab ſacrilegiis: & ne Pleminium quidem tam clarum recenſque noxæ ſimul ac pœnæ exemplum, homines deterrere. Cn. Aurelio conſuli negotium datum, ut ad prætorem in Bruttios ſcriberet: ſenatui placere, quæſtionem de expilatis theſauris eodem exemplo haberi, quo M. Pomponius prætor triennio ante habuiſſet. Quæ inventa pecunia eſſet, reponi. ſi quo minus inventum foret, expleri: ac piacularia, ſi videretur, ſicut ante pontifices cenſuiſſent, fieri cauſſa expiandæ violationis ejus templi. Prodigia etiam ſub idem tempus pluribus locis nunciata acciderunt. In Lucanis cœlum arſiſſe afferebant. Priverni ſereno per diem totum rubrum ſolem fuiſſe. Lanuvii templo Soſpitæ Iunonis nocte ſtrepitum ingentem exortum. Iam animalium obſcœni fœtus pluribus locis nunciabantur. in Sabinis incertus infans natus, maſculus an fœmina eſſet. alter ſexdecim jam annorum item ambiguo ſexu inventus. Fruſinone agnus cum ſuillo capite, Sinueſſæ porcus cum capite humano natus: in Lucanis in agro publico equuleus cum quinque pedibus. Fœda omnia & deformia; errantiſque in alienos fœtus naturæ viſa. Ante omnia abominati ſemimares, juſſique in mare extemplo deportari: ſicut proxime C. Claudio, M. Livio conſulibus depor-

ortatus ſimilis prodigii fœtus erat. Nihilo mi-
decemviros adire libros de portento eo juſſe-
. Decemviri ex libris res divinas eaſdem, quæ
xime ſecundum id prodigium factæ eſſent, im-
runt. carmen præterea ab ter novenis virgini-
cani per urbem juſſerunt, donumque Iunoni
næ ferri. Ea uti fierent C. Aurelius conſul
ecemvirorum reſponſo curavit. Carmen ſic
atrum memoria Livius, ita tum condidit
Licinius Tegula. Expiatis omnibus religioni- 13
(nam etiam Locris ſacrilegium perveſtigatum
Q. Minutio erat, pecuniaque ex bonis noxio-
m in theſauros repoſita) quum conſules in pro-
cias proficiſci vellent; privati frequentes, qui-
ex pecunia, quam M. Valerio & M. Claudio
ſulibus mutuam dederant, tertia penſio debe-
r eo anno, adierunt ſenatum: quia conſules,
m ad novum bellum, quod magna claſſe
gniſque exercitibus gerendum eſſet, vix æta-
n ſufficeret; negaverant eſſe, unde iis in præ-
ia ſolveretur. Senatus querentes eos non ſuſti-
, *Si in Punicum bellum pecunia data, in Ma-*
nicum quoque bellum uti Reſpublica vellet;
ex aliis orientibus bellis, quid aliud quam pu-
tam pro beneficio tanquam ob noxam ſuam pe-
am fore? Quum & privati æquum poſtula-
, nec tamen ſolvendo ære alieno Reſpublica
, quod medium inter æquum & utile erat, de-
erunt, *Vt, quoniam magna pars eorum agros*
o venales eſſe diceret, & ſibimet emptis opus
agri publici, qui intra quinquageſimum lapi-
eſſet, copia iis fieret. Conſules agrum æſtimatu-
& in jugera aſſes vectigales, teſtandi cauſſa
icum agrum eſſe, impoſituros. ut ſi quis, quum
re poſſet populus; pecuniam habere, quam
m mallet, reſtitueret agrum populo. Læti,

eam

eam conditionem privati accepere. Trientius, Tabuliuſque is ager, quia pro tertia parte pecuniæ,
14 datus erat, appellatus. Tum P. Sulpicius, ſecundum vota in Capitolio nuncupata, paludatus cum lictoribus profectus ab urbe, Brunduſium venit, & veteribus militibus voluntariis ex Africano exercitu in legiones deſcriptis, navibuſque ex claſſe conſulis Cornelii lectis; altera die, quam à Brunduſio ſolvit, in Macedoniam trajecit. Ibi ei præſto fuere Athenienſium legati, orantes, ut ſe obſidione eximeret. Miſſus extemplo Athenas eſt C. Claudius Cento cum viginti longis navibus, & militum copiis. neque enim ipſe rex Athenas obſidebat. eo maxime tempore Abydum oppugnabat; jam cum Rhodiis & Attalo navalibus certaminibus, neutro feliciter prœlio, vires expertus. Sed animos ei faciebat præter ferociam inſitam, fœdus ictum cum Antiocho Syriæ rege: diviſæque jam cum eo Ægypti opes; cui morte audita Ptolomæi regis, ambo imminebant. Contraxerant autem ſibi cum Philippo bellum Athenienſes haudquaquam digna cauſſa: dum ex vetere fortuna nihil præter animos ſervant. Acarnanes duo juvenes per initiorum dies non initiati, templum Cereris, imprudentes religionis, cum cetera turba ingreſſi ſunt. Facile eos ſermo prodidit, abſurde quædam percunctantes: deductique ad antiſtites templi, quum palam eſſet per errorem ingreſſos; tanquam ob infandum ſcelus interfecti ſunt. Id tam fœde atque hoſtiliter factum gens Acarnanum ad Philippum detulit: impetravitque ab eo, ut datis Macedonum auxiliis, bellum ſe inferre Athenienſibus pateretur. Hic exercitus primò terram Atticam ferro ignique depopulatus, cum omnis generis præda in Acarnaniam rediit: & irritatio animorum ea prima fuit. poſtea juſtum

bellum

n decretis civitatis ultro indicendo factum.
us enim rex, Rhodiique ſecuti cedentem in
donium Philippum, quum Æginam veniſ-
rex Pyræeum, renovandæ firmandæque cum
ienſibus ſocietatis cauſſâ trajecit. Civitas
s obviam effuſa cum conjugibus ac liberis,
otes cum inſignibus ſuis, intrantem urbem,
i prope ipſi exciti ſedibus ſuis, exceperunt. 15
ncionem extemplo populus vocatus, ut rex,
ellet, coram ageret: deinde ex dignitate ma-
ſum, ſcribere eum, de quibus videretur, quam
ntem aut referendis ſuis in civitatem bene-
erubeſcere, aut ſignificationibus acclama-
buſque multitudinis, aſſentatione immodi-
dorem onerantis. In literis autem, quæ miſ-
concionem, recitatæ ſunt, commemoratio
eneficiorum, primùm in civitatem ſociam:
e rerum, quas adverſus Philippum geſſiſſet:
tremum adhortatio; Capeſſendum bellum,
è, dum Rhodios, tum quidem dum etiam
nos haberent. Nequicquam poſtea, ſi tum
ent, prætermiſſam occaſionem quæſituros.
i deinde legati auditi ſunt: quorum recens
neficium, quod naves longas quatuor Athe-
um captas nuper à Macedonibus, recupera-
remiſerant. itaque ingenti conſenſu bellum
us Philippum decretum. Honores regi
m Attalo immodici, deinde & Rhodiis ha-
um primum mentio illata de tribu, quam
la appellarent, ad decem veteres tribus ad-
: & Rhodiorum populus corona aurea vir-
ratia donatus, civitaſque Rhodiis data,
dmodum Rhodii prius Athenienſibus de-
. Secundum hæc rex Attalus Æginam ad
h ſe recepit. Rhodii Ceam ab Ægina, inde
ulas Rhodum navigarunt: omnibus, præ-
ter

ter Andrum, Parumque, & Cythnum, quæ præſidiis Macedonum tenebantur, in ſocietatem acceptis. Attalum Æginæ miſſi in Ætoliam nuncii exſpectatique inde legati aliquamdiu nihil agentem tenuere: & neque illos excire ad arma potuit, gaudentes utcumque compoſita cum Philippo pace. & ipſe, Rhodiique, ſi inſtitiſſent tum Philippo, egregium liberatæ per ſe Græciæ titulum habere potuiſſent, patiendo rurſus eum in Helleſpontum trajicere, occupantemque Græciæ opportuna loca vires colligere, bellum alere, gloriamque ejus geſti perfectique, Romanis con-

16 ceſſerunt. Philippus magis regio animo eſt uſus; qui quum Attalum Rhodioſque hoſtes non ſuſtinuiſſet, ne Romano quidem, quod imminebat bello territus, Philocle quodam ex præfectis ſuis cum duobus millibus peditum, equitibus ducentis ad populandos Athenienſium agros miſſo, claſſe tradita Heraclidi, ut Maroneam peteret; ipſe terra eodem cum expeditis duobus millibus peditum, equitibus ducentis pergit. Et Maroneam quidem primo impetu expugnavit: Ænum inde cum magno labore, poſtremò proditione Ganymedis præfecti Ptolomæi cepit. deinceps alia caſtella, Cypſela, & Doriſcon, & Serrheum, occupat. inde progreſſus ad Cherſoneſum, Elæunta & Alopeconneſum, tradentibus ipſis, recipit. Callipolis quoque & Madytos dedita, & caſtella quædam ignobilia. Abydeni ne legatis quidem admiſſis regi portas clauſerunt. ea oppugnatio diu Philippum tenuit: eripique ex obſidione, ni ceſſatum ab Attalo & Rhodiis foret, potuerunt. Attalus trecentos tantum milites in præſidium, Rhodii quadriremem unam ex claſſe, quum ad Tenedum ſtaret, miſerunt. eodem poſtea quum jam vix ſuſtinerent obſidionem, & ipſe Attalus quum traje-

ciſſet,

ſpem tantum auxilii ex propinquo oſtendit;
terra neque mari adjutis ſociis. Abydeni 17
tormentis per muros diſpoſitis, non terra
adeuntes aditu arcebant: ſed navium quo-
ationem infeſtam hoſti faciebant. poſtea
& muri pars ſtrata ruinis, & ad interiorem
oppoſitum murum cuniculis jam perven-
let; legatos ad regem de conditionibus tra-
urbis miſerunt. Paciſcebantur autem, ut
am quadriremem, cum ſociis navalibus,
que præſidium emitti liceret: atque ipſis ur-
dere, cum ſingulis veſtimentis. Quibus
Philippus nihil pacati, niſi omnia permit-
s, reſpondiſſet; adeò renunciata hæc lega-
indignatione ſimul ac deſperatione iram
it, ut ad Saguntinam rabiem verſi, matro-
nes in templo Dianæ, pueros ingenuos,
ſque, infantes etiam cum ſuis nutricibus,
naſium includi juberent: aurum & argen-
forum deferri, veſtem precioſam in naves
m Cyzicenamque, quæ in portu erant,
ſacerdotes victimaſque adduci, & altaria
io poni. ibi delecti primum, qui ubi cæ-
em ſuorum pro diruto muro pugnantem
t, extemplo conjuges liberoſque interfice-
rum, argentum, veſtemque, quæ in navi-
t, in mare dejicerent: tectis publicis, pri-
, quamplurimis locis poſſent, ignes ſubji-
& ſe facinus perpetraturos, præeuntibus
ile carmen ſacerdotibus, jurejurando ad-
m militaris ætas jurare, neminem vivum,
orem, acie exceſſurum. Hi memores
n adeò pertinaciter pugnaverunt, ut quum
elium diremptura eſſet, rex prior, terri-
eorum, pugna abſtiterit. Principes, qui-
cior pars facinoris delegata erat; quum

paucos

paucos & confectos vulneribus ac laſſitudine ſu
pereſſe prœlio cernerent; luce prima ſacerdote
cum infulis ad urbem dedendam Philippo mit
28 tunt. Ante deditionem ex iis legatis Romanis
qui Alexandriam miſſi erant, M. Æmilius triur
conſenſu minimus natu, audita obſidione Aby
denorum, ad Philippum venit. qui queſtus Atta
lo Rhodiiſque arma illata, & quod tum maxim
Abydum oppugnaret; quum rex, ab Attalo &
Rhodiis ultro ſe bello laceſſitum diceret; *Num*
Abydeni quoque, inquit, *ultro tibi intulerunt ar*
ma? Inſueto vera audire, ferocior oratio viſa eſt
quam quæ habenda apud regem eſſet. *Ætas*, in
quit, *& forma, & ſuper omnia Romanum nome*
te ferociorem facit. Ego autem primum velim vo
fœderum memores ſervare mecum pacem. Si bel
laceſſeritis, mihi quoque in animo eſt facere, ut re
gnum Macedonum, nomenque, haud minus quam
Romanum, nobile bello ſentiatis. Ita dimiſſo lega
to, Philippus auro argentoque, quæ coacervat
erant, accepto; hominum prædam omnem am
ſit. tanta enim rabies multitudinem invaſit, ut re
pente proditos rati, qui pugnantes mortem occu
buiſſent, perjuriumque aliis alii exprobrantes, &
ſacerdotibus maxime, qui quos ad mortem devo
viſſent, eorum deditionem vivorum hoſti feci
ſent, repente omnes ad cædem conjugum liber
rumque diſcurrerent, ſeque ipſi per omnes vi
lethi interficerent. Obſtupefactus eo furore rex
ſuppreſſit impetum militum: &, triduum ſe a
moriendum Abydenis dare, dixit. Quo ſpat
plura facinora in ſe victi ediderunt, quam infe
edidiſſent victores: nec niſi quem vincula, aut a
lia neceſſitas mori prohibuit, quiſquam vivus i
poteſtatem venit. Philippus, impoſito Aby
præſidio, in regnum rediit. Quum velut Sagun

exc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ilium Annibali, ſic Philippo Abydenorum
es ad Romanum bellum animos feciſſet, nun-
ccurrerunt, conſulem jam in Epiro eſſe, &
lloniam terreſtres copias, navales Corcyram
berna deduxiſſe. Inter hæc legatis, qui in 19
cam miſſi erant de Amilcare Gallici exerci-
uce, reſponſum à Carthaginienſibus eſt, ni-
tra ſe facere poſſe, quam ut exilio eum mul-
nt, bonaque ejus publicarent. Perfugas &
ivos, quos inquirendo veſtigare potuerint,
diſſe: & de ea re miſſuros legatos Romam,
enatui ſatisfacerent. Ducenta millia modiûm
i Romam, ducenta ad exercitum in Mace-
am miſerunt. Inde in Numidiam ad reges
cti legati. dona data Maſaniſſæ, mandata-
dita. Equites mille Numidæ (quum duo mil-
ret) accepti. ipſe in naves imponendos cu-
: & cum ducentis millibus modiûm tritici,
ntis hordei, in Macedoniam miſit. Tertia
o ad Verminam erat. Is ad primos fines re-
gatis obviam progreſſus, ut ſcriberent ipſi
vellent pacis conditiones permiſit. Omnem
n bonam juſtamque fore ſibi cum populo
ano. Datæ leges pacis, juſſuſque ad eam con-
ndam, mittere legatos Romam. Per idem 20
us L. Cornelius Lentulus proconſul ex Hi-
a rediit. qui quum in ſenatu res ab ſe per mul-
nnos fortiter feliciterque geſtas expoſuiſſet,
laſſetque ut triumphanti ſibi invehi liceret
bem; res triumpho dignas eſſe cenſebat ſena-
ſed exemplum à majoribus non accepiſſe: ut
que dictator, neque conſul, neque prætor
ſiſſet, triumpharet. Pro conſule illum Hi-
am provinciam, non conſulem, aut præto-
obtinuiſſe. Decurrebatur tamen eò, ut ovans
n iniret; intercedente T. Sempronio Longo

tribuno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tribuno plebis, qui nihilo magis id more majorum, aut ullo exemplo, futurum diceret. Poſtremò victus conſenſu Patrum tribunus ceſſit: & ex Senatusconſulto L. Lentulus ovans urbem eſt ingreſſus. Argenti tulit ex præda quadraginta quatuor millia pondo: auri duo millia quadringenta quinquaginta. militibus ex præda centum viginti
21 aſſes diviſit. Iam exercitus conſularis ab Aretio Ariminum traductus erat, & quinque millia ſociûm Latini nominis ex Gallia in Etruriam tranſierant. itaque L. Furius magnis itineribus ab Arimino adverſus Gallos Cremonam tum obſidentes profectus, caſtra mille quingentorum paſſuum intervallo ab hoſte poſuit. Occaſio egregie rei gerendæ fuit, ſi protinus de via ad caſtra oppugnanda duxiſſet. Palati paſſim vagabantur per agros, nullo ſatis firmo relicto præſidio. laſſitudini militum timuit, quod raptim ductum agmen erat. Galli clamore ſuorum ex agris revocati, omiſſa præda, quæ in manibus erat, caſtra repetivere, & poſtero die in aciem progreſſi. nec Romanus moram pugnandi fecit. ſed vix ſpatium inſtruendi fuit: eo curſu hoſtes in prœlium venerunt. Dextra ala (in alas diviſum ſocialem exercitum habebat) in prima acie locata eſt: in ſubſidiis duæ Romanæ legiones. M. Furius dextræ alæ, legionibus M. Cæcilius, equitibus L. Valerius Flaccus (legati omnes erant) præpoſiti. Prætor ſecum duos legatos, Cn. Lætorium, & P. Titinium habebat; cum quibus circumſpicere, & obire ad omnes hoſtium ſubitos conatus poſſet. Primò Galli omni multitudine in unum locum adnixi, obruere atque obterere ſeſe dextram alam, quæ prima erat, ſperarunt poſſe. ubi id parum procedebat, circumvenire à cornibus, & amplecti hoſtium aciem (quod in multitudine adverſus paucos facile videbatur) co-

ſati ſunt. Id ubi vidit prætor, ut & ipſe dilata-
aciem, duas legiones ex ſubſidiis dextra læva-
alæ, quæ in prima acie pugnabat, circumdat,
mque Deo Iovi vovit, ſi eo die hoſtes fudiſſet.
Valerio imperat, ut altera parte duarum legio-
a equites, altera ſociorum equitatum in cornua
ium emittat, nec circumvenire eos aciem pa-
ur. ſimul & ipſe, ut extenuatam mediam didu-
cornibus aciem Gallorum vidit, ſigna inferre
ertos milites, & perrumpere ordines jubet.
rnua ab equitibus, & medii à pedite pulſi. ac
nte, quum omni parte cæde ingenti ſterneren-
Galli terga vertunt, fugaque effuſa repetunt
a. fugientes perſecutus eques, mox & legio-
nſecutæ in caſtra impetum fecerunt. Minus
illia hominum inde effugerunt. cæſa & ca-
ſupra quinque & triginta millia cum ſignis
aribus octoginta, carpentis Gallicis, multa
a oneratis, plus ducentis. Amilcar dux Pœ-
o prœlio cecidit, & tres imperatores nobiles
rum. Placentini captivi ad duo millia libero-
capitum redditi colonis. Magna victoria læ- 22
Romæ fuit. literis allatis, ſupplicatio in tri-
decreta eſt. Romanorum ſociorumque
o millia eo prœlio ceciderunt: plurimi dex-
læ, in quam primo impetu vis ingens ho-
illata eſt. Quamquam per prætorem prope
atum erat, conſul quoque C. Aurelius per-
, quæ Romæ agenda fuerant, profectus in
am, victorem exercitum à prætore accepit.
l alter, quum autumno ferme exacto in
nciam veniſſet, circa Apolloniam hiberna-
claſſe, quæ Corcyræ ſubducta erat, C. Clau-
triremeſque Romanæ (ſicut ante dictum eſt)
has miſſæ, quum Piræeum perveniſſent, de-
entibus jam animos ſociis, ſpem ingentem

attulerant. nam & terreſtres ab Corintho, quæ per Megaram incurſiones in agros fieri ſolitæ erant, non fiebant, & prædonum à Chalcide naves, quæ non mare ſolum infeſtum, ſed etiam omnes maritimos agros Athenienſibus fecerant, non modo Sunium ſuperare, ſed nec extra fretum Euripi committere aperto mari ſe audebant. Supervenerunt his tres Rhodiæ quadriremes, & erant Atticæ tres apertæ naves ad tuendos maritimos agros comparatæ. Hac claſſe ſi urbs agrique Athenienſium defenderentur, ſatis in præſentia exiſtimanti Claudio eſſe, majoris etiam rei fortuna oblata eſt.

23 Exules ab Chalcide regiorum injuriis pulſi, attulerunt, occupari Chalcidem ſine certamine ullo poſſe. nam & Macedonas, quia nullus in propinquo ſit hoſtium metus, vagari paſſim, & oppidanos præſidio Macedonum fretos, cuſtodiam urbis negligere. His auctoribus profectus, quamquam Sunium ita mature pervenerat, ut inde provehi ad primas anguſtias Eubœæ poſſet, ne ſuperato promontorio conſpiceretur, claſſem in ſtatione uſque ad noctem tenuit. Primis tenebris movit: & tranquillo pervectus Chalcidem, paulo ante lucem, qua infrequentiſſima urbis ſunt, paucis militibus turrim proximam, murumque circa ſcalis cepit: alibi ſopitis cuſtodibus, alibi nullo cuſtodiente, progreſſi inde ad frequentia ædificiis loca, cuſtodibus interfectis, refractaque porta, ceteram multitudinem armatorum acceperunt. Inde in totam urbem diſcurſum eſt: aucto etiam tumultu, quod circa forum ignis tectis injectus erat. Conflagrarunt & horrea regia, & armamentarium cum ingenti apparatu machinarum, tormentorumque. cædes inde paſſim fugientium pariter ac repugnantium fieri cœpta eſt. nec ullo jam, qui militaris ætatis eſſet, non aut cæſo, aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

igato. Sopatro etiam Acarnane præfecto præſi-
ii interfecto, præda omnis primo in forum col-
ta, deinde in naves impoſita. carcer etiam ab
hodiis refractus: emiſſique captivi, quos Phi-
ppus tamquam in tutiſſimam cuſtodiam condi-
erat. Statuis inde regis dejectis truncatiſque,
gno receptui dato, conſcenderunt naves; & Pi-
eum, unde profecti erant, redierunt. Quod ſi
ntum militum Romanorum fuiſſet, ut & Chal-
s teneri, & non deſeri præſidium Athenarum
tuiſſet; magna res principio ſtatim belli, Chal-
s & Euripus adempta regi forent. nam ut terra
hermopylarum anguſtiæ Græciam, ita mari fre-
m Euripi claudit. Demetriade tum Philippus 24
at. quo quum eſſet nunciata clades ſociæ urbis,
amquam ſerum auxilium perditis erat, tamen
æ proxima auxilio eſt, ultionem petens, cum
peditis quinque millibus peditum, & trecentis
uitibus extemplo profectus, curſu prope Chal-
lem contendit; haudquaquam dubius opprimi
omanos poſſe. à qua deſtitutus ſpe, nec ad quic-
am aliud, quam ad deforme ſpectaculum ſemi-
tæ ac fumantis ſociæ urbis, quum veniſſet, pau-
vix qui ſepelirent bello abſumptos relictis, æ-
raptim ac venerat, tranſgreſſus ponte Euri-
n, per Bœotiam, Athenas ducit; pari incœpto
d diſparem eventum ratus reſponſurum. & re-
ndiſſet, ni ſpeculator (hemerodromos vocant
eci, ingens die uno curſu emetientes ſpatium)
templatus regium agmen è ſpecula quadam,
greſſus nocte media Athenas perveniſſet. Idem
omnus, eademque negligentia erat, quæ Chal-
m dies ante paucos prodiderat. Excitati nun-
trepido & prætor Athenienſium, & Dioxip-
præfectus cohortis mercede militantium auxi-
um, convocatis in forum militibus, tuba

ſignum ex arce dari jubent, ut hoſtes adeſſe omnes ſcirent. ita undique ad portas, poſt ad muros diſcurrunt. Paucas poſt horas Philippus, aliquanto tamen ante lucem appropinquans urbi, conſpectis luminibus crebris, & fremitu hominum trepidantium (ut in tali tumultu) exaudito, ſuſtinuit ſigna: & conſidere ac conquieſcere agmen juſſit; vi aperta propalam uſurus, quando parum dolus profuerat. Ab Dipylo acceſſit. porta ea, velut in ore urbis poſita, major aliquanto patentiorque, quam cæteræ, eſt: & intra eam extraque latæ ſunt viæ, ut & oppidani dirigere aciem à foro ad portam poſſent: & extra limes mille ferme paſſus in Academiæ gymnaſium ferens, pediti equitique hoſtium liberum ſpacium præberet. Eo limite Athenienſes cum Attali præſidio, & cohorte Dioxippi, acie intra portam inſtructa ſigna extulerunt. Quod ubi Philippus vidit, habere ſe hoſtes in poteſtate ratus, & diu optata cæde (neque enim ulli Græcarum civitatum infeſtior erat) expleturum, cohortatus milites, ut, ſe intuentes, pugnarent, ſcirentque ibi ſigna, ibi aciem eſſe debere, ubi rex eſſet; concitat in hoſtes equum, non ira tantum, ſed etiam gloria elatus: quod ingenti turba completis etiam ad ſpectaculum muris, conſpici ſe pugnantem egregium ducebat. Aliquantum ante aciem cum equitibus paucis evectus in medios hoſtes, ingentem quum ſuis ardorem, tum pavorem hoſtibus injecit. plurimos manu ſua cominus eminuſque vulneratos compulſoſque in portam, conſecutus & ipſe, quum majorem in anguſtiis trepidantium edidiſſet cædem, in temerario incœpto tutum tamen receptum habuit: quia qui in turribus portæ erant, ſuſtinebant tela, ne in permiſtos hoſtibus ſuos conjicerent. Intra muros deinde tenentibus milites Athenienſibus, Philippus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ippus ſigno receptui dato, caſtra ad Cynoſarges
templum Herculis, gymnaſiumque & lucus erat
ircumjectus) poſuit. ſed Cynoſarges, & Lyceum,
x quicquid ſancti amœnive circa urbem erat, in-
enſum eſt, dirutaque non tecta ſolum, ſed etiam
epulchra: nec divini humanive juris quicquam
ræ impotenti ira eſt ſervatum. Poſtero die quum 25
rimo clauſæ fuiſſent portæ, deinde ſubito aper-
æ, quia præſidium Attali ab Ægina, Romanique
b Piræeo, intraverant urbem, caſtra ab urbe retu-
t rex tria fermè millia paſſuum. inde Eleuſinem
rofectus, ſpe improviſo templi caſtellique, quod
x imminet & circumdatum eſt templo, capien-
i; quum haudquaquam neglectas cuſtodias anim-
dvertiſſet, & claſſem à Piræeo ſubſidio venire;
miſſo incœpto, Megaram, ac protinus Corin-
hum ducit. & quum Argis Achæorum conci-
um eſſe audiſſet, inopinantibus Achæis, con-
ioni ipſi supervenit. Conſultabant de bello ad-
erſus Nabin tyrannum Lacedæmoniorum: qui
anſlato imperio à Philopœmene ad Cycliadem,
equaquam parem illi ducem, dilapſa cernens A-
hæorum auxilia, redintegraverat bellum, agroſ-
ue finitimorum vaſtabat; & jam urbibus quo-
ue erat terribilis. Adverſus hunc hoſtem, quum,
uantum ex quaque civitatum militum conſcri-
eretur, conſultarent; Philippus dempturum ſe
s curam, quod ad Nabin & Lacedæmonios atti-
eret, pollicitus: nec tantum agros ſociorum po-
ulationibus prohibiturum, ſed terrorem omnem
lli in ipſam Laconicam, ducto eo extemplo ex-
citu, tranſlaturum. Hæc oratio quum ingenti
ominum aſſenſu acciperetur: *Ita tamen æquum*
, inquit, *me veſtra meis armis tutari, ne mea in-
rim nudentur præſidiis. Itaque ſi vobis videtur,
ntum parate militum, quantum ad Oreum, &*

Chalcidem, & Corinthum tuenda ſatis ſint: ut meis ab tergo tutis, ſecurus bellum Nabidi inferam & Lacedæmoniis. Non fefellit Achæos, quo ſpectaſſet tam benigna pollicitatio, auxiliumque oblatum adverſus Lacedæmonios: id quæri, ut obſidem Achæorum juventutem educeret ex Peloponneſo, ad illigandam Romano bello gentem. & id quidem coarguere Cycliades prætor Achæorum nihil attinere ratus, id modo quum dixiſſet, non licere legibus Achæorum de aliis rebus referre, quam propter quas convocati eſſent, decreto de exercitu parando adverſus Nabin facto, concilium fortiter ac libere habitum dimiſit; inter aſſentatores regios ante eam diem habitus. Philippus magna ſpe depulſus, voluntariis paucis militibus conſcriptis, Corinthum, atque in Atticam
26 terram rediit. Per eos ipſos dies, quibus Philippus in Achaia fuit, Philocles præfectus regius ex Eubœa profectus cum duobus millibus Thracum Macedonumque ad depopulandos Athenienſium fines, è regione Eleuſinis ſaltum Cithæronis tranſcendit. inde dimidia parte militum ad prædandum paſſim per agros dimiſſa, cum parte ipſe occultus loco ad inſidias opportuno conſedit, ut ſi ex caſtello ab Eleuſine in prædantes ſuos impetus fieret, repente hoſtes effuſos ex improviſo adoriretur. Non fefellêre inſidiæ. itaque revocatis, qui diſcurrerant ad prædandum, militibus, inſtructiſque ad oppugnandum caſtellum Eleuſinem profectus, cum multis inde vulneribus receſſit, Philippoque ſe venienti ex Achajo conjunxit. Tentata & ab ipſo rege oppugnatio ejus caſtelli eſt. ſed naves Romanæ Piræeo venientes, intromiſſumque præſidium, abſiſtere incœpto coegerunt. Diviſo deinde exercitu rex cum parte Philoclem Athenas mittit, cum parte ipſe Piræeum

eum pergit: ut dum Philocles ſubeundo muros,
comminanda oppugnatione contineret urbe
thenienſes, ipſi Piræeum levi cum præſidio reli-
um expugnandi facultas eſſet. Ceterum nihilo
Piræei, quam Eleuſinis facilior, iiſdem ferè de-
dentibus, oppugnatio fuit. A Piræeo Athenas
pente duxit. inde eruptione ſubita peditum equi-
nique inter anguſtias ſemiruti muri, qui brachiis
obus Piræeum Athenis jungit, repulſus; omiſ-
oppugnatione urbis, diviſo cum Philocle rur-
s exercitu, ad vaſtandos agros profectus; quum
iorem populationem ſepulchris circa urbem di-
endis exercuiſſet; ne quid inviolatum relinque-
, templa Deûm, quæ pagatim ſacrata habe-
nt, dirui atque incendi juſſit. Exornata eo gene-
operum eximiè terra Attica, & copia dome-
ci marmoris, & ingeniis artificum, præbuit
ic furori materiam. neque enim diruere modo
a templa ac ſimulacra evertere ſatis habuit: ſed
lides quoque, ne integri cumularent ruinas,
ngi juſſit, & poſteaquam non tam ira ſatiata,
um iræ exercendæ materia hæc deerat, agro ho-
um in Bœotiam exceſſit, nec aliud quicquam
num memoria in Græcia egit. Conſul Sulpi- 27
s eo tempore inter Apolloniam ac Dyrrachium
Apſum flumen habebat caſtra: quo arceſſitum
Apuſtium legatum, cum parte copiarum ad de-
ulandos hoſtium fines mittit. Apuſtius extre-
Macedoniæ populatus Corrago, & Gerrhu-
, & Orgeſſo, caſtellis primo impetu captis, ad
ipatriam, in faucibus anguſtis ſitam urbem
it: ac primo evocatos principes ad collo-
um, ut fidei Romanorum ſe committerent,
icere eſt conatus: deinde, ubi magnitudine ac
nibus ſituque urbis freti, dicta aſpernabantur;
que armis adortus, expugnavit, puberibuſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

interfectis præda omni militibus conceſſa, diruit muros, atque urbem incendit. Hic metus Codrionem, ſatis validum & munitum oppidum, ſine certamine ut dederetur Romanis, effecit. Præſidio ibi relicto, Ilion (nomen propter alteram in Aſia urbem quam oppidum, notius) vi capitur. Revertentem legatum ad conſulem cum ſatis magna præda, Athenagoras quidam regius præfectus in tranſitu fluminis à noviſſimo agmine adortus, poſtremos turbavit. ad quorum clamorem, & trepidationem quum revectus equo propere legatus ſigna convertiſſet, conjectiſque in medium ſarcinis aciem direxiſſet; non tulere impetum Romanorum militum regii. multi ex iis occiſi, plures capti. Legatus incolumi exercitu reducto ad con-
28 ſulem, remittitur inde extemplo ad claſſem. Hac ſatis felici expeditione bello commiſſo, reguli ac principes accolæ Macedonum in caſtra Romana veniunt, Pleuratus Scerdileti filius, & Aminander Athamanum rex, & ex Dardanis Bato, Longari filius. Bellum ſuo nomine Longarus cum Demetrio Philippi patre geſſerat. pollicentibus auxilia, reſpondit conſul, Dardanorum & Pleurati opera, quum exercitum in Macedoniam induceret, ſe uſurum. Aminandro Ætolos concitandos ad bellum attribuit. Attali legatis (nam ii quoque per id tempus venerant) mandat, ut Æginæ rex, ubi hibernabat, claſſem Romanam operiretur. qua adjuncta, bello maritimo, ſicut ante, Philippum urgeret. Ad Rhodios quoque miſſi legati, ut capeſſerent partem belli. Nec Philippus ſegnius (jam enim in Macedoniam pervenerat) apparabat bellum. Filium Perſea, puerum admodum, datis ex amicorum numero, qui ætatem ejus regerent, cum parte copiarum ad obſidendas anguſtias, quæ ad Pelagoniam ſunt, mittit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Sciathum, & Peparethum, haud ignobiles ur-
, ne claſſi hoſtium prædæ ac præmio eſſent, di-
it. Ad Ætolos mittit legatos, ne gens inquieta
ventu Romanorum fidem mutaret. Conci- 29
m Ætolorum ſtatuta die, quod Panætolium
cant, futurum erat. Huic ut occurrerent, &
ati regis iter accelerarunt, & ab conſule miſſus
Furius Purpurio legatus venit. Athenienſium
oque legati ad id concilium occurrerunt. Primi
acedones, cum quibus recentiſſimum fœdus e-
, auditi ſunt. qui, *nulla nova re, nihil ſe novi*
vere, quod afferrent, dixerunt: *quibus enim de*
ſsis, experta inutili ſocietate Romana, pacem
Philippo feciſſent, compoſitam ſemel ſervare
debere. An imitari, inquit unus ex legatis, *Ro-*
norum licentiam, an levitatem dicam, mavul-
? qui quum legatis veſtris Romæ reſponderi ita
iſſent, Quid ad nos venitis Ætoli, ſine quorum
toritate pacem cum Philippo feciſtis? Iidem
c, ut bellum ſecum adverſus Philippum geratis,
ulant. & antea propter vos, & pro vobis arma
pta adverſus eum ſimulabant: nunc vos in pace
cum Philippo prohibent. Meſſanæ ut auxilio
nt, primo in Siciliam conſcenderunt: iterum, ut
acuſas oppreſſas ab Carthaginienſibus in liber-
m eximerunt. Et Meſſanam & Syracuſas,
otam Siciliam ipſi habent, vectigalemque pro-
iam ſecuribus & faſcibus ſubjecerunt. Scilicet,
vos Naupacti legibus veſtris per magiſtratus
bis creatos concilium habetis, ſocium hoſtemque
e, quem velitis, lecturi, pacem ac bellum arbi-
habituri veſtro; ſic Siculorum civitatibus, Sy-
ſas, aut Meſſanam, aut Lilybæum indicitur
ilium. Prætor Romanus conventus agit: eo im-
evocati conveniunt: excelſo in ſuggeſtu ſuper-
ra reddentem, ſtipatum lictoribus vident: virgæ

ff 5. *tergo*

tergo, ſecures cervicibus imminent: & quotannis alium atque alium dominum ſortiuntur. Nec id mirari debent, aut poſſunt: quum Italiæ urbes Rhegium, Tarentum, Capuam, ne finitimas nominem, quarum ruinis crevit urbs Roma, ejuſdem ſubjectas videant imperio. Capua quidem ſepulchrum ac monumentum Campani populi, elato & extorri ejecto ipſo populo, ſupereſt; urbs trunca, ſine ſenatu, ſine plebe, ſine magiſtratibus, prodigium; relicta crudelius habitanda, quam ſi deleta foret. Furor eſt, ſi alienigenæ homines plus lingua & moribus & legibus, quam maris terrarumque ſpatio diſcreti, hæc tenuerint, ſperare quicquam eodem ſtatu manſurum. Philippi regnum officere aliquid videtur libertati veſtræ: qui, quum merito veſtro, vobis infeſtus eſſet, & nihil à vobis ultra quam pacem petiit, fidemque hodie pacis pactæ deſiderat? Aſſuefacite his terris legiones externas, & jugum accipite. ſero ac nequicquam, quum dominum Romanum habebitis, ſocium Philippum quæretis. Ætolos, Acarnanas, Macedonas, ejuſdem linguæ homines, leves ad tempus ortæ cauſſæ disjungunt conjunguntque: cum alienis, cum barbaris æternum omnibus Græcis bellum eſt, eritque. natura enim, quæ perpetua eſt, non mutabilibus in diem cauſiis, hoſtes ſunt. Sed unde cœpit oratio mea, ibi deſinet. Hoc eodem loco iidem homines de ejuſdem Philippi pace triennio ante decreviſtis, iiſdem improbantibus eam pacem Romanis, qui nunc pactam & compoſitam turbare volunt. in qua conſultatione nihil
30 *fortuna mutavit: cur vos mutetis, non video.* Secundum Macedonas, ipſis Romanis ita concedentibus jubentibuſque, Athenienſes, qui fœda paſſi, juſtius in crudelitatem ſævitiamque regis invehi poterant, introducti ſunt. Deploraverunt vaſtationem populationemque miſerabilem agro-

rum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

m. Neque id ſe queri, quod hoſtilia ab hoſte paſſi
ent (eſſe enim quædam belli jura: quæ ut facere,
pati ſit fas) ſata exuri, dirui tecta, prædas ho-
num pecorumque agi; miſera magis, quam in-
na patienti eſſe. Verum enim vero id ſe queri,
d is, qui Romanos alienigenas & barbaros vo-
, adeo omnia ſimul divina humanaque jura pol-
rit, ut priore populatione cum infernis Diis, ſe-
da cum ſuperis bellum nefarium geſſerit: omnia
lchra monumentaque diruta eſſe in finibus,
nium nudatos manes, nullius oſſa terra tegi: de-
ra ſibi fuiſſe, quæ quondam pagatim habitantes
arvis illis caſtellis viciſque conſecrata, ne in
m urbem quidem contributi majores ſui deſerta
querint. circa ea omnia templa Philippum infe-
circumtuliſſe ignes: ſemiuſta & truncata ſimu-
a Deûm inter proſtratos jacere poſtes templo-
. Qualem terram Atticam fecerit, exorna-
quondam, opulentamque; talem eum, ſi li-
, Ætoliam, Græciamque omnem facturum.
is quoque ſuæ ſimilem deformitatem futurum
e, niſi Romani veniſſent. eodem enim ſcelere
m colenteis Deos, præſidemque arcis Minervam,
am: eodem Eleuſine Cereris templum, eodem
ei Iovem Minervamque; ſed ab eorum non
lis modo, ſed etiam mœnibus vi atque armis
ſum, in ea delubra, quæ ſola religione tuta fue-
, ſæviſſe. Itaque ſe orare atque obſecrare Æ-
, ut miſerti Athenienſium, ducibus Diis im-
alibus, deinde Romanis, qui ſecundum Deos
mum poſsint, bellum ſuſciperent. Tum Ro- 31
us legatus: Totam orationis meæ formam, Ma-
es primum, deinde Athenienſes mutarunt.
N & Macedones, quum ad conquerendas Phi-
injurias in tot ſocias nobis urbes veniſſem, ultro
ndo Romanos, defenſionem ut accuſatione po-
tiorem

tiorem haberem, effecerunt: & Athenienſes in Deos ſuperos inferoſque nefanda atque inhumana ſcelera ejus referendo, quid mihi aut cuiquam reliquerunt, quod objicere ultra poſsim? Eadem Cianos, Abydenos, Æneos, Maronitas, Thaſios, Parios, Samios, Lariſsenſes, Meſſenios: hinc ex Achaia exiſtimate queri graviora etiam acerbioraque eos, quibus nocendi majorem facultatem habuit. Nam quod ad ea attinet, quæ nobis objecit; niſi gloria digna ſunt, fateor ea defendi non poſſe. Rhegium, & Capuam, & Syracuſas nobis objecit. Rhegium, Pyrrhi bello, legio à nobis, Rheginis ipſis ut mitteremus orantibus, in præſidium miſſa, urbem ad quam defendendam miſſa erat, per ſcelus poſſedit. Comprobavimus ergo id facinus, an bello perſecuti ſceleratam legionem, in poteſtatem noſtram redactam, tergo & cervicibus pœnas ſociis pendere quum coegiſſemus, urbem, agros, ſuaque omnia cum libertate, legibuſque Rheginis reddidimus? Syracuſanis oppreſsis ab externis tyrannis, quo indignius eſſet, quum tuliſſemus opem, & fatigati prope per triennium terra marique urbe munitiſsima oppugnanda eſſemus, quum jam ipſi Syracuſani ſervire tyrannis, quam capi à nobis mallent; captam iiſdem armis, & liberatam urbem reddidimus. Neque infitias imus, Siciliam provinciam noſtram eſſe, & civitates, quæ in parte Carthaginienſium fuerunt, & uno animo cum illis adverſus nos bellum geſſerunt, ſtipendiarias nobis ac vectigales eſſe. quin contra, hoc & vos & omnes gentes ſcire volumus, pro merito cuique erga nos fortunam eſſe. An Campanorum pœna, de qua neque ipſi quidem queri poſſunt, nos pœniteat? Hi homines quum pro iis bellum adverſus Samnites per annos prope ſeptuaginta, cum magnis noſtris cladibus geſsiſſemus; ipſos fœdere primum, deinde connubio atque inde cognationi-

tioni-

mibus, poſtremo civitate nobis conjunxiſſemus; npore noſtro adverſo primi omnium Italiæ popu- um, præſidio noſtro fœde interfecto, ad Anniba- n defecerunt: deinde indignati ſe obſideri à nobis, nibalem ad oppugnandam Romam miſerunt. rum ſi neque urbs ipſa, neque homo quiſquam ſu- eſſet, quis durius quam pro merito ipſorum ſtatu- n indignari poſſet? Plures ſibimet ipſi conſcientia lerum mortem conſciverunt, quam à nobis ſup- cio affecti ſunt. Ceteris ita oppidum, ita agros eminus, ut agrum locumque ad habitandum da- nus; urbem innoxiam ſtare incolumem patere- ur, ut qui hodie videat eam, nullum oppugnatæ ptæve ibi veſtigium inveniat. Sed quid ego Ca- um dico? quum Carthagini victæ pacem ac liber- em dederimus? Magis illud eſt periculum, ne nis facile victis ignoſcendo, plures ob idipſum ad periendam adverſus nos fortunam belli incite- us. Hæc pro nobis dicta ſint, hæc adverſus Phi- num: cujus domeſtica parricidia, & cognatorum icorumque cædes, & libidinem inhumaniorem pe quam crudelitatem, vos, quo propiores Mace- niæ eſtis, melius noſtis. Quod ad vos attinet tolì; nos pro vobis bellum ſuſcepimus adverſus ilippum. vos ſine nobis cum eo pacem feciſtis. Et ſitan dicatis; bello Punico occupatis nobis, coa- metu vos, leges pacis ab eo, qui tum plus pote- , accepiſſe: & nos quum alia majora urgerent, oſitum à vobis bellum & ipſi omiſimus. Nunc nos Deûm benignitate Punico perfecto bello, totis ibus noſtris in Macedoniam incubuimus: & vo- reſtituendi vos in amicitiam ſocietatemque no- m fortuna oblata eſt: niſi perire cum Philippo, m vincere cum Romanis mavultis. Hæc dicta 32

Romano quum eſſent, inclinatis omnium ani- s ad Romanos, Damocritus prætor Ætolo- rum,

rum, pecunia, ut fama eſt, ab rege accepta, nihil aut huic aut illi parti aſſenſus, *Rem magni diſcriminis conſiliis nullam eſſe tam inimicam, quam celeritatem*, dixit. *Celerem enim pœnitentiam, ſed eandem ſeram atque inutilem ſequi; quum præcipitata raptim conſilia neque revocari, neque in integrum reſtitui poſſint. Deliberationis autem ejus, cujus ipſe maturitatem exſpectandam putaret, tempus ita jam nunc ſtatui poſſe. quum legibus cautum eſſet, ne de pace bellove, niſi in Panætolico & Pylaico concilio ageretur, decernerent extemplo, ut prætor ſine fraude, quum de bello aut de pace agere velit, advocet concilium: & quod tum referatur decernaturque, ut perinde jus ratumque ſit, ac ſi in Panætolico, aut Pylaico concilio actum eſſet.* Dimiſſis ita ſuſpenſa re legatis, egregie conſultum genti ajebat. nam utrius partis melior fortuna belli eſſet, ad ejus ſocietatem inclinaturos. Hæc in
33 concilio Ætolorum acta. Philippus impigre terra marique parabat bellum: navales copias Demetriadem in Theſſalia contrahebat. Attalum, Romanamque claſſem principio veris ab Ægina ratus moturos. navibus maritimæque oræ præfecit Heraclidem, quem & ante præfecerat. ipſe terreſtres copias comparabat: magna ſe duo auxilia detraxiſſe Romanis credens; ex una parte Ætolos, ex altera Dardanos; faucibus ad Pelagoniam à filio Perſeo intercluſis. Ab conſule non parabatur, ſed gerebatur jam bellum: per Daſſaretiorum fines exercitum ducebat, frumentum, quod ex hibernis extulerat, integrum vehens; quod in uſum militi ſatis eſſet, præbentibus agris. Oppida vicique, partim voluntate, partim metu ſe tradebant. quædam vi expugnata, quædam deſerta, in montes propinquos refugientibus barbaris, inveniebantur. Ad Lycum ſtativa poſuit prope flumen Beuum:

inde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

e frumentatum circa horrea Daſſaretiorum
tebat. Philippus conſternata quidem omnia
a, pavoremque ingentem hominum cernebat;
parum gnarus quam partem petiſſet conſul, a-
equitum ad explorandum, quonam hoſtes
intendiſſent, miſit. Idem error apud conſu-
erat. moviſſe ex hibernis regem ſciebat; quam
onem petiſſet ignorans. is quoque ſpeculatum
rat equites. Hæ duæ alæ ex diverſo, quum
incertis itineribus vagatæ per Daſſaretios eſ-
, tandem in unum iter convenerunt. Neutros
lit, ut fremitus procul hominum equorum-
exauditus eſt, hoſtes appropinquare. Itaque
s quam in conſpectum venirent, equos arma-
expedierant. nec mora, ubi primum hoſtem
re, concurrendi facta eſt. Forte & numero,
rtute, utpote lecti utrinque, haud impares,
is viribus per aliquot horas pugnarunt. Fati-
o ipſorum equorumque, incerta victoria dire-
prœlium. Macedonum quadraginta equi-
Romanorum quinque & triginta ceciderunt.
ue eo magis explorati quicquam, in qua re-
e caſtra hoſtium eſſent, aut illi ad regem, aut
d conſulem retulerunt. per transfugas cogni-
eſt, quos levitas ingeniorum ad cognoſcen-
oſtium res in omnibus bellis præbet. Phi- 34
s aliquid & ad charitatem ſuorum, & ut
nptius pro eo periculum adirent, ratus profe-
um ſe, ſi equitum, qui ciciderant in expedi-
e, ſepeliendorum curam habuiſſet; afferri eos
ſtra juſſit, ut conſpiceretur ab omnibus fune-
onos. Nihil tam incertum nec tam inæſti-
ile eſt, quam animi multitudinis. quod prom-
es ad ſubeundam omnem dimicationem vi-
tur facturum, id metum pigritiamque incuſ-
am qui haſtis ſagittiſque, & rara lanceis vul-
nera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nera facta vidiſſent, cum Græcis Illyriiſque pugna-
re aſſueti, poſteaquam gladio Hiſpanienſi detrun-
cata corpora brachiis abſciſſis, aut tota cervice
deſecta, diviſa à corpore capita, patentiaque viſce-
ra, & fœditatem aliam vulnerum viderunt; ad-
verſus quæ tela, quoſque viros pugnandum eſſet,
pavidi vulgo cernebant. Ipſum quoque regem ter-
ror cœpit, nondum juſto prœlio cum Romanis
congreſſum, itaque revocato filio, præſidioque,
quod in Pelagoniæ faucibus erat, ut iis copiis ſuas
augeret, Pleurato Dardaniſque iter in Macedo-
niam patefecit. Ipſe cum viginti millibus peditum,
quatuor equitum, ducibus transfugis, ad hoſtem
profectus, paulo plus ducentos paſſus à caſtris Ro-
manis tumulum propinquum Athaco, foſſa ac
vallo communivit: ac ſubjecta cernens Romana
caſtra, admiratus eſſe dicitur, & univerſam ſpe-
ciem caſtrorum, & deſcripta ſuis quæque parti-
bus, tum tendentium ordine, tum itinerum inter-
vallis: & negaſſe barbarorum ea caſtra ulli videri
poſſe. Biduum conſul & rex, alter alterius cona-
tus exſpectantes, continuere ſuos intra vallum:
tertio die Romanus omnes copias in aciem edu-
35 xit. Rex vero tam celerem aleam univerſi certa-
minis timens, quadringentos Tralleis (Illyrio-
rum id, ſicut alio diximus loco, eſt genus) & Cre-
tenſes trecentos, addito iis peditibus pari numero
equitum cum duce Athenagora, uno ex purpura-
tis, ad laceſſendos hoſtium equites miſit. Ab
Romanis, quum aberat acies eorum paulo plus
quingentos paſſus, velites & equitum duæ ferme
alæ emiſſæ: ut numero quoque eques pedeſque ho-
ſtem æquarent. Credidere regii, genus pugnæ cui
aſſueverant, fore; ut equites invicem inſequentes
refugienteſque, nunc telis uterentur, nunc terga
darent, Illyriorum velocitas ad excurſiones, &
impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

petus ſubitos uſui eſſet, Cretenſes in invehen-
ſe effuſe hoſtem ſagittas conjicerent. Turba-
hunc ordinem pugnandi non acrior quam per-
acior impetus Romanorum. nam haud ſecus,
m ſi tota acie dimicarent, & velites emiſſis
tis cominus gladiis rem gerebant, & equites ut
el in hoſtem evecti ſunt, ſtantibus equis, par-
ex ipſis equis, partim deſilientes immiſcen-
que ſe peditibus, pugnabant. ita nec eques re-
s equiti par erat, inſuetus ad ſtabilem pugnam;
pedes concurſator, & vagus, & prope ſeminu-
genere armorum veliti Romano, parmam
diumque habenti; pariterque & ad ſe tuendum,
ad hoſtem petendum armato. Non tulere ita-
dimicationem; nec alia re, quam velocitate,
ntes ſe, in caſtra refugerunt. Vno deinde 36
rmiſſo die, quum omnibus copiis equitum le-
que armaturæ pugnaturus rex eſſet, nocte cetra-
, quos peltaſtas vocant, loco opportuno inter
a caſtra in inſidiis abdiderat; præceperatque
henagoræ & equitibus, ut ſi aperto prœlio pro-
ſeret res, uterentur fortuna: ſi minus, cedendo
ſim, ad inſidiarum locum hoſtem pertrahe-
t. Et equitatus quidem ceſſit: duces cetratæ
ortis, non ſatis exſpectato ſigno ante tempus
itatis ſuis, occaſionem bene gerendæ rei ami-
. Romanus & aperto prœlio victor, & tu-
à fraude inſidiarum, in caſtra ſeſe recepit. Po-
o die omnibus copiis conſul in aciem deſcen-
ante prima ſigna locatis elephantis: quo auxi-
itum primum Romani, quia captos aliquot
o Punico habebant, uſi ſunt. Vbi latentem in-
vallum ſenſit, exprobrans metum ſucceſſit.
teaquam ne tum quidem poteſtas pugnandi
atur, quia ex tam propinquis ſtativis parum
frumentatio erat, diſperſos milites per agros
equi-

equitibus extemplo invaſuris; octo fermè inde millia intervallo tutiorem frumentationem habiturus, caſtra ad Octolophum (id eſt loco nomen) movit. Quum in propinquo agro frumentarentur Romani, primò rex intra vallum ſuos tenuit, ut creſceret ſimul & negligentia cum audacia hoſti. Vbi effuſos vidit, cum omni equitatu, & Cretenſium auxiliaribus, quantum equitum velociſſimi pedites curſu æquare poterant, citato profectus agmine, inter caſtra Romana & frumentatores conſtituit ſigna. Inde copiis diviſis, partim ad conſectandos vagos frumentatores emiſit, dato ſigno, ne quem vivum relinquerent; cum parte ipſe ſubſtitit, itineraque, quibus ad caſtra recurſuri videbantur hoſtes, obſedit. Iam paſſim cædes ac fuga erat, necdum quiſquam in caſtra Romana nuncius cladis pervenerat; quia refugientes in regiam ſtationem incidebant: & plures ab obſidentibus vias, quam ab emiſſis ad cædem, interficiebantur. tandem inter medias hoſtium ſtationes elapſi quidam trepidi, tumultum magis
37 quam certum nuncium intulerunt caſtris. Conſul equitibus juſſis qua quiſque poſſet, opem ferre laborantibus; ipſe legiones è caſtris educit, & agmine quadrato ad hoſtem ducit. Diſperſi equites per agros quidem aberrarunt, decepti clamoribus aliis ex alio exiſtentibus loco. Pars obvios habuerunt hoſtes. pluribus locis ſimul pugna cœpit. Regia ſtatio atrociſſimum prœlium edebat. nam & ipſa multitudine equitum peditumque prope juſta acies erat: & Romanorum, quia medium obſederat iter, plurimi in eam inferebantur: Eo quoque ſuperiores Macedones erant, quod & rex ipſe hortator aderat, & Cretenſium auxiliares multos ex improviſo vulnerabant: conferti præparatique in diſperſos & effuſos pugnantes. Quod ſi mo-

ulum in inſequendo habuiſſent, non in præ-
modo certaminis gloriam, ſed in ſummam
belli profectum foret: nunc aviditate cædis
perantius inſecuti, in prægreſſas cum tri-
militum cohortes Romanas incidere: &
s eques, ut primo ſigna ſuorum vidit, con-
in effuſum hoſtem equos: verſaque momen-
poris fortuna pugnæ eſt; terga dantibus qui
ſecuti erant. Multi cominus congreſſi, mul-
entes interfecti. nec ferro tantum periere,
paludes quidam conjecti, profundo limo
ſis equis hauſti ſunt. Rex quoque in pericu-
; nam ruente ſaucio equo præceps ad terram
haud multum abfuit, quin jacens opprime-
Saluti fuit eques, qui raptim ipſe deſiluit,
mque regem in equum ſubjecit. Ipſe quum
æquare curſu fugientes non poſſet equites,
tibus ad caſum regis concitatis confoſſus
Rex circumvectus paludes pervias inviaſ-
pida fuga, in caſtra tandem, jam deſperan-
lerique incolumem evaſurum, pervenit.
ti Macedonum equites eo prœlio periere,
n fermè capti, octoginta admodum ornati
oliis ſimul armorum relatis, abducti. Fue- 38
qui hoc die regem temeritatis, conſulem
e accuſarent. nam & Philippo quieſcen-
iſſe, quum paucis diebus hoſtes exhauſto
mni agro ad ultimum inopiæ venturos ſci-
conſulem quum equitatum hoſtium le-
e armaturam fudiſſet, ac prope regem ipſum
, protinus ad caſtra hoſtium ducere debuiſ-
enim manſuros ita perculſos hoſtes fuiſſe,
rique momento temporis potuiſſe. Id di-
am re, ut pleraque facilius. nam ſi omni-
itum quoque copiis rex congreſſus fuiſſet,
n inter tumultum, quum omnes victi metu-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

que perculſi ex prœlio intra vallum, protinus in
ſupervadentem munimenta victorem hoſtem f
gerent, exui caſtris potuerit rex. quum vero in
græ copiæ peditum in caſtris manſiſſent, ſtation
ante portas, præſidiaq; diſpoſita eſſent, quid, niſi
temeritatem regis effuſe paulo ante ſecuti percul
equites imitaretur, profeciſſet? neque enim ne re
quidem primum conſilium, quo impetum in fr
mentatores palatos per agros fecit, reprehende
dum foret, ſi modum proſperæ pugnæ impoſuiſſ
Eo quoq; minus eſt mirum, tentaſſe eum fortun
quod fama erat, Pleuratum, Dardanoſque inge
tibus copiis profectos domo, jam in Macedonia
tranſcendiſſe. Quibus ſi undique circumvent
copiis foret, ſedentem Romanum debellaturu
credi poterat. Itaque ſecundum duas adverſas
queſtres pugnas, multo minus tutam moram
iiſdem ſtativis fore Philippus ratus, quum abi
inde & fallere abiens hoſtem vellet, caduceato
ſub occaſum ſolis ad conſulem miſſo, qui ind
cias ad ſepeliendos equites peteret; fruſtratus h
ſtem ſecunda vigilia, multis ignibus per tota caſt
39 relictis, ſilenti agmine abiit. Corpus jam cur
bat conſul, quum veniſſe caduceatorem, & qu
veniſſet, nunciatum eſt. reſponſo tantum dat
mane poſtero die fore copiam conveniendi,
quod quæſitum erat, nox, dieique inſequent
pars, ad præcipiendum iter Philippo data eſt. mo
tes, quam viam non ingreſſurum gravi agmin
Romanum ſciebat, petit. Conſul prima luce cad
ceatore datis induciis dimiſſo, haud ita mult
poſt abiſſe hoſtem quum ſenſiſſet, ignarus qu
ſequeretur, iiſdem ſtativis frumentando dies al
quot conſumpſit. Stuberam deinde petit, atqu
ex Pelagonia frumentum, quod in agris erat, con
vexit. inde ad Pellinam eſt progreſſus; nondu

rto, quam regionem hoſtes petiſſent. Phi-
quum primò ad Bruanium ſtativa habuiſ-
fectus inde tranſverſis limitibus, terrorem
t ſubitum hoſti. Movere itaque ex Pellina
ni, & ad Oſphagum flumen poſuerunt ca-
ex haud procul inde & ipſe, vallo ſuper ri-
nnis ducto (Erigonum incolæ vocant) con-
nde ſatis comperto Eordæam petituros Ro-
, ad occupandas anguſtias, ne ſuperare
arctis faucibus incluſum aditum poſſent,
it. ibi alia vallo, alia foſſa, alia lapidum
ie, ut pro muro eſſent, alia arboribus obje-
a ut locus poſtulabat, aut materia ſuppedi-
opere permuniit, atque (ut ipſe rebatur)
apte natura difficilem, objectis per omnes
s operibus, inexpugnabilem fecit. Erant
e ſilveſtria circa, incommoda phalangi
e Macedonum: quæ, niſi ubi prælongis
elut vallum ante clypeos objecit (quod ut
bero campo opus eſt) nullius admodum
. Thracas quoque romphææ, ingentis &
gitudinis, inter objectos undique ramos
ebant. Cretenſium una cohors non in-
at: ſed quæ quoque ipſa, ut ſi quis impe-
ceret, in patentem vulneri equum, equi-
ſagittas conjicere poterat; ita adverſus ſcu-
nana, nec ad trajiciendum ſatis magnam
bebat, nec aperti quicquam erat quod pe-
taque id ut vanum teli genus ſenſerunt eſſe,
ſſim tota valle jacentibus inceſſebant ho-
a majore cum ſonitu, quam vulnere ullo,
ſcutorum, parumper ſuccedentes Roma-
uit. Deinde iis quoque ſpretis, partim te-
facta per adverſos vadunt hoſtes: partim
ircuitu quum in jugum collis evaſiſſent,
s ex præſidiis ſtationibuſque Macedonas
detur-

deturbant: &, ut in locis impeditis difficili fug
40 pleroſque etiam obtruncant. Ita anguſtiæ mino
certamine, quam quod animis propoſuerant, ſ
peratæ: & in Eordæam perventum; ubi perv
ſtatis paſſim agris, in Elimeam ſe recepit. inde in
petum in Oreſtidem fecit: & oppidum Celetru
eſt aggreſtus, in peninſula ſitum. Lacus mœni
cingit: anguſtis faucibus unum ex continenti it
eſt. Primo ſitu ipſo freti, clauſis portis imperiu
abnuere: deinde poſtquam ſigna ferri, ac teſtudi
ſuccedi ad portam, obſeſſaſque fauces agmine h
ſtium viderunt, priuſquam experirentur certamen
metu in deditionem venerunt. Ab Celetro in Da
ſaretios proceſſit: urbemque Pelium vi cepit. ſe
vitia inde cum cetera præda abduxit, & libera ca
pita ſine precio dimiſit: oppidumque iis reddidi
præſidio valido impoſito. nam & ſita opportun
urbs erat ad impetus in Macedoniam faciendos. It
peragratis hoſtium agris, conſul in loca jam paca
ta ad Apolloniam, unde orſus bellum erat, co
pias reduxit. Philippum averterant Ætoli, & A
thamanes, & Dardani, & tot bella repente alia e
aliis locis exorta. Adverſus Dardanos jam reci
pientes ex Macedonia ſeſe, Athenagoram cur
expeditis peditibus ac majore parte equitatus mi
ſit, juſſum inſtare ab tergo abeuntibus, & carpen
do poſtremum agmen, ſegniores eos ad moven
dos domo exercitus efficere. Ætolos Damocritu
prætor, qui moræ ad decernendum bellum a
Naupactum auctor fuerat, idem proximo conci
lio ad arma conciverat: poſt famam equeſtris a
Octolophum pugnæ, Dardanorumque & Pleura
ti cum Illyriis tranſitum in Macedoniam, ad hæ
claſſis Romanæ adventum in Oreum, & ſupe
circumfuſas tot Macedoniæ gentes, maritiman
41 quoque inſtantem obſidionem. Hæ cauſſæ Da
mocri-

...itum Ætoloſque reſtituerant Romanis: &
...mandro rege Athamanum adjuncto profecti,
...inium obſedere. Clauſerant portas; incertum
...n voluntate: quia regium habebant præſi-
... Ceterum intra paucos dies captum eſt Cer-
...m, atque incenſum. qui ſuperfuerant è magna
..., liberi ſervique, inter ceteram prædam ab-
... Is timor omnes, qui circumcolunt Bœben
...em, relictis urbibus, montes coëgit petere.
... inopia prædæ inde averſi, in Parrœbiam
...gunt. Cyretias ibi vi capiunt, fœdeque di-
...t: qui Mallœam incolunt, voluntate in de-
...nem ſocietatemque accepti. Ex Perrœbia
...phos petendi Aminander auctor erat: & im-
... Athamania huic urbi, videbaturque expu-
... ſine magno certamine poſſe. Ætoli cam-
...heſſaliæ opimos ad prædam petiere; ſequen-
...anquam non probante, Aminandro, nec ef-
...populationes Ætolorum, nec caſtra, quo
...iliſſet loco, ſine ullo diſcrimine ac cura mu-
...i poſita. itaque nec temeritas eorum, negli-
...que, ſibi ac ſuis etiam cladis alicujus cauſſa
... quum campeſtribus locis ſubjicientes eos
... Phecado urbi videret, ipſe paulo plus quin-
...rum paſſuum inde tumulum ſuis, quamvis
...unimento tutum, cepit. quum Ætoli, niſi
...opopulabantur, vix meminiſſe viderentur ſe
...tium agro eſſe: alii palati ſemiermes vaga-
..., alii in caſtris ſine ſtationibus per ſomnum
...que dies noctibus æquarent, Philippus ino-
...ibus advenit. quem quum adeſſe refugien-
...agris quidam pavidi nunciaſſent, trepidare
...ocritus, ceterique duces: & erat forte meri-
...m tempus, quo plerique graves cibo ſopiti
...ent. Excitare igitur alii alios, jubere arma ca-
...lios dimittere ad revocandos, qui palati per
agros

agros prædabantur. tantaque trepidatio fuit, ut ſine gladiis quidam equitum exirent, loricas plerique non induerent. Ita raptim educti, quum univerſi ſexcentorum ægre ſimul equites peditesque numerum expleſſent, incidunt in regium equitatum, numero, animis armiſque præſtantem. Itaque primo impetu fuſi, vix tentato certamine, turpi fuga repetunt caſtra. cæſi, captique quidam, quos equites ab agmine fugientium interclusere.
42 Philippus ſuis jam vallo appropinquantibus receptui cani juſſit. fatigatos enim equos viroſque non tam prœlio quam itineris ſimul longitudine, ſimul præpropera celeritate, habebat. Itaque turmatim equites, invicemque manipulos levis armaturæ aquatum ire & prandere jubet: alios in ſtatione armatos retinet, operiens agmen peditum tardius ductum propter gravitatem armorum. Quod ubi advenit, & ipſis imperatum, ut ſtatutis ſignis armiſque ante ſe poſitis, raptim cibum caperent, binis, terniſve ad ſummum ex manipulis aquandi cauſſa miſſis; interim eques cum levi armatura paratus inſtructuſque ſterit, ſi quid hoſtis moveret. Ætoli (jam enim & quæ per agros multitudo ſparſa fuerat, receperat ſe in caſtra) ut defenſuri munimenta, circa portas vallumque armatos diſponunt, dum quietos hoſtes ipſi feroces ex tuto ſpectabant. poſteaquam mota ſigna Macedonum ſunt, & ſuccedere ad vallum parati atque inſtructi cœpere, omnes repente relictis ſtationibus, per averſam partem caſtrorum ad tumulum, ad caſtra Athamanum perfugiunt. multi in hac quoque tam trepida fuga capti, cæſique ſunt Ætolorum. Philippus, ſi ſatis diei ſupereſſet, non dubius quin Athamanes quoque exui caſtris potuiſſent, die per prœlium, deinde per direptionem caſtrorum abſumpto, ſub tumulo in proxima planicie con-

ſedit; prima luce inſequentis diei hoſtem ag-
ſſurus. Sed Ætoli eodem pavore, quo ſua caſtra
querant, nocte proxima diſperſi fugerunt. Ma-
ne uſui fuit Aminander, quo duce Athamanes
nerum periti, ſummis montibus, per calles igno-
ſequentibus eos hoſtibus in Ætoliam perduxe-
t. non ita multos in diſperſa fuga error intulit
Macedonum equites, quos luce prima Philip-
, ut deſertum tumulum vidit, ad carpendum
tium agmen miſit. Per eos dies & Athena- 43
s regius præfectus Dardanos recipientes ſe in
s adeptus, poſtremum agmen primo turbavit.
poſteaquam Dardani converſis ſignis direxe-
ciem, æqua pugna juſto prœlio erat. ubi rur-
procedere Dardani cœpiſſent, equite & levi ar-
ura regii nullum talis auxilii genus habentes,
danos, oneratos immobilibus armis vexabant,
oca ipſa adjuvabant. Occiſi perpauci ſunt, plu-
ulnerati, captus nemo, quia non excedunt
ere ordinibus ſuis, ſed confertim & pugnant
cedunt. Ita damna Romano accepta bello,
ous per opportunas expeditiones coërcitis
ibus reſtituerat Philippus; incœpto forti, non
pero ſolum eventu. Minuit deinde ei forte ob-
ares hoſtium Ætolorum numerum. Scopas
ceps gentis ab Alexandria magno cum pon-
auri ab rege Ptolomæo miſſus, ſex millia pe-
m, & equites mercede conductos Ægyptum
it. nec ex juventute Ætolorum quemquam
uiſſet, ni Damocritus, nunc belli quod inſta-
nunc futuræ ſolitudinis admonens, (incertum
gentis, an ut adverſaretur Scopæ, parum do-
ultus) partem juniorem caſtigando domi
nuiſſet. Hæc ea æſtate ab Romanis, Phi-
que geſta erant. Claſſis à Corcyra ejuſdem
ipio æſtatis cum L. Apuſtio legato profecta, 44

Malea ſuperata, circa Scyllæum agri Hermionici Attalo regi conjuncta eſt. Tum vero Athenienſium civitas, cui odio in Philippum per metum jam diu moderata erat, id omne in auxilii præſentis ſpem effudit. nec unquam ibi deſunt linguæ promptæ ad plebem concitandam. quod genus, quum in omnibus liberis civitatibus, tum præcipue Athenis, ubi oratio plurimum pollet, favore multitudinis alitur. Rogationem extemplo tulerunt, plebſque ſcivit, *ut Philippi ſtatuæ, imagines omnes, nominaque earum, item majorum ejus virilis ac muliebris ſexus omnium tollerentur, delerenturque: dies feſti, ſacra, ſacerdotes, quæ ipſius majorumve ejus honoris cauſſa inſtituta eſſent, omnia profanarentur. Loca quoque in quibus poſitum aliquid inſcriptum honoris ejus cauſſa fuiſſet, deteſtabilia eſſe, neque in iis quicquam poſtea poni dedicarique placere eorum, quæ in loco puro poni dedicarique fas eſſet. Sacerdotes publicos, quotieſcumque pro populo Athenienſi, ſociiſque & exercitibus & claſſibus eorum precarentur, toties deteſtari atque execrari Philippum, liberos ejus, regnumque, terreſtres navaleſque copias, Macedonum genus omne, nomenque.* additumque decreto, *Si quis quid poſtea, quod ad notam ignominiamque Philippi pertineret, ferret, id omne populum Athenienſem juſſurum: ſi quis contra ignominiam, prove honore ejus dixiſſet, feciſſetve, qui occidiſſet eum, jure caſurum.* poſtremo incluſum, *Vt omnia quæ adverſus Piſiſtratidas decreta quondam erant, eadem in Philippo ſervarentur.* Athenienſes quidem literis verbiſque, quibus ſolis valent, bellum adverſus Philippum gerebant. Attalus, Romanique, quum Pi-

45 ræeum primo ab Hermione petiſſent, paucos ibi morati dies, oneratique æque immodicis ad honores ſociorum, ac quæ in iram adverſus hoſtem

fuerant,

erant, Athenienſium decretis, navigant à Pi-
æo Andrum. & quum in portu, quem Gaure-
on vocant, conſtituiſſent, miſſis qui tentarent
ppidanorum animos, ſi voluntate tradere urbem,
am vim experiri mallent; poſtquam præſidio
io arcem teneri, nec ſe poteſtatis ſuæ eſſe re-
ndebant; expoſitis copiis, omnique apparatu
bium oppugnandarum, diverſis partibus rex &
atus Romanus ad urbem ſubeunt. Plus aliquan-
Græcos Romana ſigna armaque non ante viſa,
mique militum, tam prompte ſuccedentium
ro, terruere. Itaque fuga extemplo in arcem fa-
eſt: urbe hoſtes potiti. & in arce, quum bi-
um loci ſe magis quam armorum fiducia te-
iſſent; tertio die, pacti ipſi præſidiumque, ut cum
gulis veſtimentis Delium Bœotiæ tranſvehe-
tur. Ea ab Romanis regi Attalo conceſſa: præ-
n, ornamentaque urbis ipſi avexerunt. Atta-
ne deſertam haberet inſulam, & Macedonum
omnibus, & quibuſdam Andriorum, ut ma-
ent, perſuaſit. poſtea & ab Delio, qui ex pacto
nſvecti eo fuerant, promiſſis regis, quum deſi-
um quoque patriæ facilius ad credendum in-
aret animos, revocati. Ab Andro Cithnum
ecerunt. ibi dies aliquot oppugnanda urbe ne-
quam abſumpti: &, quia vix operæpretium
, abſceſſere. Ad Praſias (continentis Atticæ is
us eſt) Iſſæorum viginti lembi claſſi Romano-
adjuncti ſunt. ii miſſi ad populandos Cary-
rum agros. cetera claſſis Geræſtum, nobilem
œæ portum, dum à Caryſto Iſſæi redirent, te-
. Inde omnes velis in altum datis, maris me-
præter Scyrum inſulam Icum pervenere. ibi
cos dies, ſæviente Borea, retenti, ubi prima
quillitas data eſt, Sciathum trajecere, vaſta-
urbem, direptamque nuper à Philippo. Per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

agros palati milites frumentum, & ſi qua alia uſui
eſſe ad veſcendum poterant, ad naves retulere.
prædæ nec erat quicquam, nec meruerant Græci
cur diriperentur. Inde Caſſandream petentes, pri-
mò ad Mendin, maritimum civitatis ejus vicum,
tenuere. inde quum ſuperato promontorio ad ipſa
mœnia urbis circumagere claſſem vellent, ſæva
coorta tempeſtate prope obruti fluctibus; diſperſi
magna ex parte amiſſis armamentis in terram ef-
fugerunt. Omen quoque ea maritima tempeſtas
ad rem terra gerendam fuit. nam collectis in unum
navibus, expoſitiſque copiis aggreſſi urbem, cum
multis vulneribus repulſi (& erat validum ibi re-
gium præſidium) irrito incœpto regreſſi Cana-
ſtrum Pallenes trajecere. inde ſuperato Toronæ
promontorio, navigantes Acanthum petiere. Ibi
primò ager vaſtatus, deinde ipſa urbs vi capta, ac
direpta. nec ultra progreſſi (jam enim & graves
præda naves habebant) retro, unde venerant, Scia-
46 thum, & ab Sciatho Eubœam repetunt. Ibi reli-
cta claſſe, decem navibus expeditis ſinum Malia-
cum intravere; ad colloquendum cum Ætolis
de ratione gerendi belli. Sipyrrhicas Ætolus prin-
ceps legationis ejus fuit, quæ ad communicanda
conſilia Heracleam cum rege & cum Romano le-
gato venit. Petitum ex fœdere ab Attalo eſt, ut
mille milites præſtaret. tantum enim numerum
bellum gerentibus adverſus Philippum debebat.
Id negatum Ætolis: quod illi quoque gravati prius
eſſent ad populandum Macedoniam exire, quo
tempore Philippo circa Pergamum urente ſacra
profanaque abſtrahere eum inde reſpectu rerum
ſuarum potuiſſent. Ita Ætoli cum ſpe magis, Ro-
manis omnia pollicentibus, quam cum auxilio
dimiſſi. Apuſtius cum Attalo ad claſſem rediit. in-
de conſultari de Oreo oppugnando cœptum. Va-
lida

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

a ea civitas & mœnibus, &, quia ante fuerat
tata, firmo erat præſidio. Conjunxerant ſe iis
ſt expugnationem Andri cum præfecto Age-
ibroto, viginti Rhodiæ naves, tectæ omnes.
n claſſem in ſtationem ad Zelaſium miſerunt
thmiæ id ſuper Demetriadem promontorium
peropportune objectum) ut ſi quid inde move-
t Macedonum naves, in præſidio eſſent. Hera-
les præfectus regius claſſem ibi tenebat: magis
occaſionem, ſi quam negligentia hoſtium de-
ſet, quam aperta vi quicquam auſurus. Oreum
erſi Romani, & rex Attalus oppugnabant: Ro-
ni à maritima arce, regii adverſus vallem inter
s jacentem arces, qua & muro interſepta urbs
& ut loca diverſa, ſic diſpari modo etiam op-
nabant: Romani teſtudinibus & vineis, & arie-
dmovendo muris: regii baliſtis, catapultiſque,
lio omni genere tormentorum tela ingerentes.
ondere ingenti ſaxa jaciebant, & cuniculos, &
cquid aliud priore oppugnatione expertum
fuerat. Ceterum non plures tantum Macedo-
, quam ante tuebantur urbem arceſque, ſed
m præſentioribus animis, & caſtigationibus
s in admiſſa culpa, & ſimul minarum, ſimul
miſſionum in futurum memores, ita ut parum
pugnatione celeri ſpei eſſet. Interim & aliud
poſſe ratus legatus, relictis quot ſatis videbatur
pera perficienda militibus, trajicit in proxi-
continentis: Lariſſamque (non illam in Theſ-
nobilem urbem, ſed alteram, quam Crema-
vocant) ſubito adventu, præter arcem, cepit.
lus quoque, Ægeleon, nihil minus quam tale
quam in alterius oppugnatione, urbis timen-
s, oppreſſit. Et jam quum opera in effectu e-
circa Oreum: tum præſidium quod intus e-
labore aſſiduo, vigiliis diurnis pariter noctur-

niſque, & vulneribus confectum. Muri quoque pars ariete incuſſo ſubruta, multis jam locis procideras: perque apertum ruina iter nocte Romani, quodque ſuper portum eſt, in arcem perruperunt. Attalus luce prima, ſigno ex arce dato ab Romanis, & ipſe urbem invaſit; ſtratis magna ex parte muris: præſidium oppidanique in alteram arcem perfugere, unde biduo poſt deditio facta. urbs re-
47 gi, captiva corpora Romanis ceſſere. Iam autumnale æquinoctium inſtabat: & eſt ſinus Euboicus, quem Cœla vocant, ſuſpectus nautis. itaque ante hiemales motus evadere inde cupientes, Piræeum, unde profecti ad bellum erant, repetunt. Apuſtius triginta navibus ibi relictis, ſuper Maleam navigat Corcyram. Regem ſpacium initiorum Cereris, ut ſacris intereſſet, tenuit. ſecundum initia & ipſe in Aſiam ſe recepit; Ageſimbroto & Rhodiis domum remiſſis. Hæc ea æſtate terra marique adverſus Philippum ſocioſque ejus, à conſule & legato Romanis, adjuvantibus rege Attalo & Rhodiis, geſta. Conſul alter C. Aurelius ad confectum bellum quum in provinciam veniſſet, haud clam tulit iram adverſus prætorem, quod abſente ſe rem geſſiſſet. miſſo igitur eo in Etruriam, ipſe in agrum hoſtium legiones induxit: populandoque, cum præda majore quam gloria bellum geſſit. L. Furius, ſimul quod in Etruria nihil erat rei, quod gereret, ſimul Gallico triumpho imminens, quem abſente conſule irato atque invidente facilius impetrari poſſe ratus, Romam inopinato quum veniſſet, ſenatum in æde Bellonæ habuit: expoſitiſque rebus geſtis, ut triumphanti ſibi in urbem in-
48 vehi liceret, petit. Apud magnam partem ſenatus, & magnitudine rerum geſtarum valebat, & gratia. majores natu negabant triumphum: & quod alieno exercitu rem geſſiſſet, & quod pro-
vinciam

iciam reliquiſſet aviditate rapiendi occaſionem
umphi; id vero eum nullo exemplo feciſſe. con-
iares præcipue, exſpectandum fuiſſe conſulem
ebant. potuiſſe enim caſtris prope urbem poſi-
, tutanda colonia, ita ut acie non decerneret,
adventum ejus rem extrahere. & quod prætor
n feciſſet, ſenatui faciendum eſſe. Conſulem
pectarent: ubi coram diſceptantes conſulem &
torem audiſſent, verius de cauſſa exiſtimatu-
eſſe. Magna pars ſenatus nihil præter res ge-
, & an in magiſtratu ſuiſque auſpiciis geſſiſſet,
ſebant ſpectare ſenatum debere. *Ex duabus co-*
iis, quæ velut clauſtra ad cohibendos Gallicos tu-
ltus oppoſitæ fuiſſent, quum una direpta & in-
ſa eſſet, trajecturumque id incendium velut ex
tinentibus tectis in alteram tam propinquam co-
iam eſſet, quid tandem prætori faciendum fuiſſe?
um ſi ſine conſule geri nihil oportuerit, aut ſena-
peccaſſe, qui exercitum prætori dederit: (po-
ſe enim, ſi non cum prætoris, ſed conſulis exerci-
em geri voluerit, ita finire Senatuſconſultum,
er prætorem, ſed per conſulem gereretur:) aut
ulem, qui non, quum exercitum ex Etruria
iſire in Galliam juſsiſset, ipſe Arimini occurre-
ut bello intereſſet, quod ſine eo geri fas non eſſet.
n exſpectare belli tempora moras & dilationes
eratorum. & pugnandum eſſe interdum, non
velis, ſed quia hoſtis cogat. Pugnam ipſam,
tumque pugnæ ſpectari oportere. fuſos cæſoſque
is: caſtra capta ac direpta: coloniam liberatam
lione alterius coloniæ captivos recuperatos, reſti-
ſque ſuis: debellatum uno prœlio eſſe Non ho-
es tantum ea victoria lætatos, ſed Diis quoque
mortalibus per triduum ſupplicationes habitas:
bene ac feliciter, non quod male ac temere Reſ-
ica à L. Furio prætore geſta eſſet. Data fato

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

49 *etiam quodam Furiæ genti Gallica bella.* Hujus generis orationibus ipſius amicorumque, victa eſt præſentis gratia prætoris, abſentis conſulis majeſtas: triumphumque frequentes L. Furio decreverunt. Triumphavit de Gallis in magiſtratu L. Furius prætor. In ærarium tulit trecenta viginti millia æris, argenti centum ſeptuaginta millia pondo: neque captivi ulli ante currum ducti, neque ſpolia prælata, neque milites ſecuti, omnia, præter victoriam, penes conſulem eſſe apparebat. Ludi deinde à P. Cornelio Scipione, quos conſul in Africa voverat, magno apparatu facti. Et de agris militum ejus decretum, ut quot quiſque eorum annos in Hiſpania aut in Africa militaſſet, in ſingulos annos bina jugera acciperet. eum agrum decemviri aſſignarent. Triumviri inde creati ad ſupplendum Venuſinis colonorum numerum, quod bello Annibalis attenuatæ vires ejus coloniæ erant, C. Terentius Varro, L. Quintius Flamininus, P. Cornelius, Cn. F. Scipio. hi colonos Venuſiam adſcripſerunt. Eodem anno C. Cornelius Cethegus, qui proconſul Hiſpaniam obtinebat, magnum hoſtium exercitum in agro Sedetano fudit. quindecim millia Hiſpanorum eo prœlio dicuntur cæſa, ſigna militaria capta octo & ſeptuaginta. C. Aurelius conſul, quum ex provincia Romam comitiorum cauſſa veniſſet, non id, quod animis præceperant, queſtus eſt, *Non exſpectatum ſe ab ſenatu, neque diſceptandi cum prætore conſuli poteſtatem factam: ſed ita triumphum decreviſſe ſenatum, ut nullius, niſi ejus, qui triumphaturus eſſet, haud eorum, qui bello interfuiſſent, verba audiret. Majores ideo inſtituiſſe, ut legati, tribuni militum, centuriones, milites denique triumpho adeſſent; ut veritas rerum geſtarum ejus, cui tantus honos haberetur, publice videretur. Ecquem ex eo exercitu,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

citu, qui cum Gallis pugnaverit, ſi non militem, cam ſaltem fuiſſe, quem percunctari poſſet ſenatus, id veri prætor vanive referret? Comitiis deinde em indixit: quibus creati ſunt conſules L. Cor- lius Lentulus, P. Villius Tappulus. Prætores de facti L. Quintius Flamininus, L. Valerius accus, L. Villius Tappulus, Cn. Bæbius Tam- ilus. Annona quoque eo anno pervilis fuit. fru- enti magnam ex Africa advectam ædiles curules . Claudius Marcellus, & Sex. Ælius Pætus bi- s æris in modios populo diviſerunt: & ludos omanos magno apparatu fecerunt: diem unum ſtaurarunt: ſigna ænea quinque ex mulctaticio gento in ærario poſuerunt. Plebeii ludi ab ædi- us L. Terentio Maſſa & Cn. Bæbio Tamphilo, em prætorem deſignaverant, ter toti inſtaurati. ludi funebres eo anno per quatriduum in foro, ortis M. Valerii Lævini cauſſa à P. & M. filiis s facti: & munus gladiatorium datum ab iis. ria quinque & viginti pugnarunt. M. Aurelius tta, decemvir ſacrorum, mortuus. in ejus lo- m Manius Acilius Glabrio ſuffectus. Comitiis iles curules creati ſunt forte ambo, qui ſtatim cipere magiſtratum non poſſent. nam C. Cor- ius Cethegus abſens creatus erat, quum Hiſpa- m obtineret provinciam: C. Valerius Flaccus, em præſentem crearant, quia flamen Dialis t, jurare in leges non poterat: magiſtratum au- n plus quinque dies, niſi qui juraſſet in leges, n licebat gerere. Petente Flacco, ut legibus ſol- entur; ſenatus decrevit, ut ſi ædilis qui pro ſe aret, arbitratu conſulum daret; conſules, ſi eis eretur, cum tribunis plebis agerent, uti ad ple- n ferrent. Datus qui juraret pro fratre L. Va- us, prætor deſignatus. tribuni ad plebem tule- t, plebeſque ſcivit, ut perinde eſſet, ac ſi ipſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ædilis juraſſet. Et de altero ædile ſcitum plebis eſt factum, rogantibus tribunis, quos duos in Hiſpaniam cum imperio ad exercitus ire juberent, ut C. Cornelius ædilis curulis ad magiſtratum gerendum veniret, & L. Manlius Acidinus decederet de provincia multos poſt annos. plebs Cn. Cornelio Lentulo, & L. Stertinio proconſulibus imperium eſſe in Hiſpania juſſit.

EPITOME
LIBRI XXXII.

Complura prodigia ex diverſis regionibus nunciata referuntur: inter quæ, in Macedonia in puppi longæ navis lauream eſſe natam. T. Quintius Flamininus conſul adverſus Philippum feliciter pugnavit in faucibus Epiri, fugatumque coegit in regnum reverti. Ipſe Theſſaliam, quæ eſt vicina Macedoniæ, ſociis Ætolis & Athamanibus, vexavit. L. Quintius Flamininus conſulis frater navali prælio, Attalo rege & Rhodiis adjuvantibus, Eubœam & maritimam oram cepit. Achæi in amicitiam recepti ſunt. Conjuratio ſervorum facta de ſolvendis Carthaginienſibus obſidionibus oppreſſa eſt. Prætorum numerus ampliatus eſt, ut ſeni crearentur. Cornelius Cethegus conſul Gallos Inſubres prælio fudit. Cum Lacedæmoniis, & tyranno eorum Nabide amicitia juncta eſt. Præterea expugnationes urbium in Macedonia referuntur.

1 CONSVLES, prætoreſque quum Idibus Martiis magiſtratum iniiſſent, provincias ſortiti ſunt. L. Cornelio Lentulo Italia, P. Villio Macedonia; præto-

prætoribus, L. Quintio urbana, Cn. Bæbio Ariminum, L. Valerio Sicilia, L. Villio Sardinia evenit. Lentulus conſul novas legiones ſcribere juſſus: Villius à P. Sulpicio exercitum accipere. in ſupplementum ejus quantum militum videretur, ut ſcriberet, ipſi permiſſum. Prætori Bæbio legiones, quas C. Aurelius conſul habuiſſet, ita decretum, ut retineret eas, donec conſul novo cum exercitu ſuccederet. in Galliam ubi is veniſſet, omnes milites exauctorati domum dimitterentur, præter quinque millia ſociûm. his obtineri circa Ariminum provinciam ſatis eſſe. Prorogato imperio prætoribus prioris anni; Cn. Sergio, ut militibus, qui in Hiſpania, Sicilia, Sardinia ſtipendia per multos annos feciſſent, agrum aſſignandum curaret; Q. Minucio, ut in Bruttiis idem de conjurationibus quæſtiones, quas prætor cum fide curaſſet exercuiſſet, perficeret; & eos, quos ſacrilegii compertos in vinculis Romam miſiſſet, Locros mitteret ad ſupplicium: quæque ſublata ex delubro Proſerpinæ eſſent, reponenda cum piaculis curaret. Feriæ Latinæ Pontificum decreto inſtauratæ ſunt: quod legati ab Ardea queſti in ſenatu erant, ſibi in monte Albano Latinis carnem, ut aſſolet, datam non eſſe. Abs Sueſſa nunciatum eſt, duas portas, quodque inter eas muri erat, de cœlo tactum: & Formiani legati, ædem Iovis, item Oſtienſes, ædem Iovis, & Veliterni, Apollinis & Sangi ædes, & in Herculis æde capillum enatum: & ex Bruttiis ab Q. Minucio proprætore ſcriptum, eculeum cum quinque pedibus, pullos gallinaceos tres cum ternis pedibus natos eſſe. Inde à P. Sulpicio proconſule ex Macedonia literæ allatæ, in quibus inter cetera ſcriptum erat; lauream in puppi navis longæ enatam. Priorum prodigiorum cauſſa ſenatus cenſuerat, ut conſul majoribus

hoſtiis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

hoſtiis quibus Diis videretur, ſacrificaret. ob hoc unum prodigium aruſpices in ſenatum vocati, atque ex reſponſo eorum ſupplicatio populo in diem unum edicta, & ad omnia pulvinaria res divinæ
2 factæ. Carthaginienſes eo anno argentum in ſtipendium impoſitum primum Romam advexerunt. id quia probum non eſſe quæſtores renunciaverant, experientibuſque pars quarta decocta erat, pecuniâ Romæ mutuâ ſumptâ, intertrimentum argenti ſuppleverunt. Petentibus deinde, ut, ſi jam videretur ſenatui, obſides ſibi redderentur; centum redditi obſides. de ceteris, ſi in fide permanerent, ſpes facta. Petentibus iiſdem, qui non reddebantur obſides, ut ab Norba, ubi parum commode eſſent, alio traducerentur; conceſſum, ut Signiam & Ferentinum tranſirent. Gaditanis item petentibus remiſſum, ne præfectus Gadeis mitteretur, adverſus, quod iis in fidem populi Romani venientibus, cum L. Marcio Septimo conveniſſet. Et Narnienſium legatis, querentibus ad numerum ſibi colonos non eſſe, & immiſtos quoſdam non ſui generis pro colonis ſe gerere, earum rerum cauſſa triumviros creare L. Cornelius conſul juſſus. creati Pub. & Sex. Ælii (Pætis fuit ambobus cognomen) & Cornelius Lentulus. quod Narnienſibus datum erat, ut colonorum numerus cogeretur, id Coſſani petentes non impetrave-
3 runt. Rebus, quæ Romæ agendæ erant, perfectis, conſules in provincias profecti. P. Villium, in Macedoniam quum veniſſet, atrox ſeditio militum jam ante irritata, nec ſatis in principio compreſſa excepit. duo millia ea militum fuere, qui ex Africa poſt devictum Annibalem in Siciliam, inde anno fere in Macedoniam pro voluntariis tranſportati erant. id voluntate factum negabant: *Ab tribunis recuſantes in naves impoſitos. ſed utcumque,*

mque, ſeu injuncta ſeu ſuſcepta foret militia; &
m exhauſtam, & finem aliquem militandi fieri
uum eſſe. Multis annis ſeſe Italiam non vidiſſe.
ſenuiſſe ſub armis in Sicilia, Africa, Macedonia.
nfectos jam ſe labore & opere, exſangues tot acce-
s vulneribus eſſe. Conſul, *cauſſam poſtulandæ*
iſſionis probabilem, ſi modeſte peteretur, videri
xit. *ſeditionis nec eam, nec ullam aliam ſatis ju-*
m cauſſam eſſe. Itaque ſi manere ad ſigna, &
to parere velint, ſe de miſſione eorum ad ſenatum
ipturum. Modeſtia facilius quam pertinacia quod
lint impetraturos. Thaumacos eo tempore Phi- 4
ppus ſumma vi oppugnabat aggeribus vineiſque:
jam arietem muris admoturus erat. ceterum
cœpto abſiſtere eum coegit ſubitus Ætolorum
ventus, qui Archidamo duce inter cuſtodias
acedonum mœnia ingreſſi, nec die nec nocte
nem ullum erumpendi, nunc in ſtationes, nunc
opera Macedonum faciebant. & adjuvabat eos
tura ipſa loci. namque Thaumaci à Pylis ſinu-
e Maliaco per Lamiam eunti, loco alto ſiti ſunt;
ſis faucibus imminentes, quam Cœlen vocant.
heſſaliæquè tranſeunti confragoſa loca, impli-
taſque flexibus vallium vias, ubi ventum ad
nc urbem eſt, repente velut maris vaſti, ſic im-
enſa panditur planities, ut ſubjectos campos
rminare oculis haud facile queas. Ab eo mira-
lo Thaumaci appellati. nec altitudine ſolum
ta urbs, ſed quod ſaxo undique abſciſſo rupibus
npoſita eſt. Hæ difficultates, & quod haud ſatis
gnum tanti laboris periculique precium erat, ut
ſiſteret incœpto Philippus, effecerunt. hiems
oque jam inſtabat, quum inde abſceſſit, & in
acedoniam in hiberna copias reduxit. Ibi ce- 5
ri quidem, data quantacunque quiete temporis,
nul animos corporaque remiſerant. Philippum,
quan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

quantum ab aſſiduis laboribus itinerum pugnarumque laxaverat animum, tanto magis intentum in univerſum eventum belli curæ angunt: non hoſtes modo timentem, qui terra marique urgebant, ſed nunc ſociorum, nunc etiam popularium animos, ne & illi ad ſpem amicitiæ Romanorum deficerent, & Macedonas ipſos cupido novandi res caperet. itaque & in Achaiam legatos miſit, ſimul qui jusjurandum (ita enim pepigerant quotannis juraturos in verba Philippi) exigerent: ſimul qui redderent Achæis Orchomenon, & Heream, & Triphyliam: Eleis Alipheram, contendentibus, numquam eam urbem fuiſſe ex Tryphylia, ſed ſibi debere reſtitui: quia una eſſet ex iis quæ ad condendam Megalopolim ex concilio Arcadum contributæ forent. Et cum Achæis quidem per hæc ſocietatem firmabat. Macedonum animos ſibi conciliavit cum Heraclide. nam quum eum maximæ invidiæ ſibi eſſe cerneret multis criminibus oneratum, in vincula conjecit, ingenti popularium gaudio. Bellum, ſi quando umquam ante alias, cum magna cura apparavit, exercuitque in armis & Macedonas & mercenarios milites: principioque veris cum Athenagora, omnia externa auxilia, quodque levis armaturæ erat, in Chaoniam per Epirum ad occupandas, quæ ad Antigoniam fauces ſunt (Sthena vocant Græci) miſit. Ipſe poſt paucis diebus graviore ſecutus agmine, quum ſitum omnem regionis adſpexiſſet, maxime idoneum ad muniendum locum credidit eſſe, præter amnem Aoum. is inter montes, quorum alterum Æropum, alterum Aſnaum incolæ vocant, anguſta valle fluit; iter exiguum ſuper ripam præbens: Aſnaum Athenagoram cum levi armatura tenere ac communire jubet: ipſe in Æropo poſuit caſtra. Qua abſciſſæ rupes erant, ſtatio

paucorum armatorum tenebat, quæ minus tu-
rant, alia foſſis, alia vallis, alia turribus munie-
. Magna tormentorum etiam vis (ut miſſilibus
cul arcerent hoſtem) idoneis locis diſpoſita
tabernaculum regium pro vallo in conſpecto
xime tumulo, ut terrorem hoſtibus, ſuiſque
n ex fiducia faceret, poſitum. Conſul per 6
ropum Epirotem certior factus, quos ſaltus
n exercitu inſediſſet rex, & ipſe quum Corcy-
hibernaſſet, vere primo in continentem traje-
, ad hoſtem ducere pergit. quinque millia fer-
ab regiis caſtris quum abeſſet, loco munito re-
s legionibus, ipſe cum expeditis progreſſus ad
ulanda loca, poſtero die concilium habuit,
m per inſeſſum ab hoſte ſaltum, quamquam
r ingens, periculumque proponeretur, tranſi-
tentaret: an eodem itinere, quo priore anno
icius Macedoniam intraverat, circumduce-
opias. Hoc conſilium per multos dies agi-
i nuncius venit, T. Quintium conſulem fa-
n, ſortitumque provinciam Macedoniam,
urato itinere jam Corcyram trajeciſſe. Vale-
Antias, intraſſe ſaltum Villium tradit & quia
o itinere nequierit, omnibus à rege inſeſſis, ſe-
m vallem, per quam mediam fertur Aous
is, ponte raptim facto in ripam, in qua erant
a regia tranſgreſſum, acie conflixiſſe: fuſum,
tumque regem, caſtris exutum: duodecim
ia hoſtium eo prœlio cæſa, capta duo millia
ucentos: & ſigna militaria centum triginta &
, equos ducentos triginta. ædem etiam Iovi
œlio votam, ſi res proſpere geſta eſſet. Ceteri
ci Latinique auctores, quorum quidem ego
annales, nihil memorabile à Villio actum,
grumque bellum inſequentem conſulem,
Quintium accepiſſe tradunt. Dum hæc in 7
Mace-

Macedonia geruntur, conſul alter L. Lentulus, qui Romæ ſubſtiterat, comitia cenſoribus creandis habuit. Multis claris petentibus viris creati cenſores P. Cornelius Scipio Africanus, & P. Ælius Pætus. hi magna inter ſe concordia, & ſenatum ſine ullius nota legerunt: & portoria venalium Capuæ Puteoliſque, item caſtrorum portorium, quo in loco nunc oppidum eſt, fruendum locarunt: colonoſque eo trecentos (is enim numerus finitus ab ſenatu erat) adſcripſerunt, & ſub Tifatis Capuæ agrum vendiderunt. Sub idem tempus L. Manlius Acidinus ex Hiſpania decedens, prohibitus à M. Porcio Læca tribuno plebis, ne ovans rediret, quum ab ſenatu impetraſſet, privatus urbem ingrediens mille ducenta pondo argenti, triginta pondo ferme auri in ærarium tulit. Eodem anno Cn. Bæbius Tamphilus, qui ab C. Aurelio conſule anni prioris provinciam Galliam acceperat, temere ingreſſus Gallorum Inſubrium fines prope cum toto exercitu eſt circumventus: ſupra ſex millia & ſexcentos milites amiſit. tanta ex eo bello, quod jam timeri deſierat, clades accepta eſt. Ea res L. Lentulum conſulem ab urbe excivit. qui ut in provinciam venit plenam tumultus, trepido exercitu accepto, prætorem multis probris increpitum provincia decedere, atque abire Romam juſſit. Neque ipſe conſul memorabile quicquam geſſit; comitiorum cauſſa Romam revocatus; quæ ipſa per M. Fulvium, & Manium Curium tribunos plebis impediebantur: quod T. Quintium Flamininum conſulatum ex quæſtura petere non patiebantur. Iam ædilitatem, præturamque faſtidire: nec, per honorum gradus documentum ſui dantes, nobiles homines tendere ad conſulatum, ſed tranſcendendo media, ſumma imis continuare. Res ex campeſtri certamine in ſenatum venit.

Patres

res cenſuerunt, *Qui honorem, quem ſibi capere*
eges liceret, peteret, in eo populo creandi quem
, poteſtatem fieri æquum eſſe. In auctoritate
um fuere tribuni. Creati conſules Sex. Ælius
us, & T. Quintius Flamininus. Inde Præto-
comitia habita. creati L. Cornelius Merula,
Claudius Marcellus, M. Porcius Cato, C. Hel-
, qui ædiles plebis fuerant. ab iis ludi plebeii
aurati: & epulum Iovis fuit ludorum cauſſa.
ædilibus curulibus C. Valerio Flacco flami-
Diali, & C. Cornelio Cethego ludi Romani
no apparatu facti. Ser. Sulpicius, & L. Galba
tifices eo anno mortui ſunt. in eorum locum
Æmilius Lepidus, & Cn. Cornelius Scipio pon-
es ſuffecti ſunt. Sex. Ælius Pætus, T. Quin- §
Flamininus conſules magiſtratu inito ſena-
in Capitolio quum habuiſſent, decreverunt
es, *ut provincias Macedoniam atque Italiam*
les compararent inter ſe, ſortirenturve. Vtri
m Macedonia eveniſſet, in ſupplementum le-
um tria millia Romanorum ſcriberet, & tre-
os equites. item ſociorum Latini nominis quin-
millia peditum, quingentos equites. Alteri
ſuli novus omnis exercitus decretus. L. Len-
prioris anni conſuli prorogatum imperium
vetituſque aut ipſe provincia decedere prius,
veterem exercitum deducere, quam cum le-
ibus novis conſul veniſſet. Sortiti conſules
incias. Ælio Italia, Quintio Macedonia eve-
Prætores, L. Cornelius Merula, urbanam,
Claudius Siciliam, M. Porcius Sardiniam,
Ielvius Galliam eſt ſortitus. Delectus inde ha-
eſt cœptus. nam præter conſulares exercitus
ores quoque juſſi ſcribere milites erant. Mar-
in Siciliam quatuor millia peditum ſociûm
ni nominis, & trecentos equites; Catoni in
Sardi-

Sardiniam ex eodem genere militum tria millia peditum, ducentos equites: ita ut hi prætores ambo quum in provincias veniſſent, veteres dimitterent pedites equiteſque. Attali deinde regis legatos in ſenatum conſules introduxerunt. Hi, regem claſſe ſua, copiiſque omnibus terra marique Romanam rem juvare, quæque imperarent Romani conſules, impigre atque obedienter ad eam diem feciſſe, quum expoſuiſſent, *Vereri dixerunt, ne id præſtari ei per Antiochum regem ultra non liceret. vacuum namque præſidiis navalibus, terreſtribuſque regnum Attali Antiochum invaſiſſe. Itaque Attalum orare Patres conſcriptos, ſi ſua claſſe, ſuaque opera uti ad Macedonicum bellum vellent; mitterent ipſi præſidium ad regnum ejus tutandum: ſi id nollent, ipſum ad ſua defendenda cum claſſe ac reliquis copiis redire paterentur.* Senatus legatis ita reſponderi juſſit, *Quod rex Attalus claſſe, copiiſque aliis duces Romanos juviſſet, id gratum ſenatui eſſe. Auxilia nec ipſos miſſuros Attalo adverſus Antiochum, ſocium & amicum populi Romani: nec Attali auxilia retenturos ultra quam regi commodum eſſet. Semper populum Romanum alienis rebus arbitrio alieno uſum. & principium & finem in poteſtate ipſorum, qui ope ſua velint adjutos Romanos, eſſe. Legatos ad Antiochum miſſuros, qui nuncient, Attali, naviumque ejus & militum opera adverſus Philippum communem hoſtem uti populum Romanum. Gratum eum facturum & ſenatui, ſi regno Attali abſtineat, belloque abſiſtat. Æquum eſſe, ſocios & amicos populi Romani re-*
9 *ges, inter ſe quoque ipſos pacem ſervare.* Conſulem T. Quintium, ita habito delectu, ut eos fere legeret, qui in Hiſpania aut Africa meruiſſent ſpectatæ virtutis milites, properantem in provinciam prodigia nunciata, atque eorum procuratio,

Romæ

næ retinuerunt. De cœlo tacta erant, via pub- Veiis, forum & ædes Iovis Lanuvii: Hercu- ædes Ardeæ, Capuæ murus & turres, & ædes, Alba dicitur. Cœlum ardere viſum erat Ar- terra Velitris trium jugerum ſpacio caverna nti deſederat. Sueſſæ Auruncæ nunciabant m cum duobus capitibus natum: & Sinueſſæ um humano capite. Eorum prodigiorum a ſupplicatio unum diem habita. & conſules s divinis operam dederunt; placatiſque Diis ecti in provincias ſunt. Ælius cum C. Helvio ore in Galliam, exercitumque ab L. Lentulo ptum, quem dimittere debebat, prætori tra- : ipſe novis legionibus, quas ſecum adduxe- bellum geſturus. neque memorabilis rei quic- n geſſit. Et T. Quintius alter conſul maturius, n priores ſoliti erant conſules, à Brunduſio n tranſmiſiſſet, Corcyram tenuit cum octo ibus peditum, equitibus octingentis. A. Cor- in proxima Epiri quinqueremi trajecit: & in a Romana magnis itineribus contendit; inde o dimiſſo, paucos moratus dies, dum ſe co- à Corcyra aſſequerentur, conſilium habuit, m recto itinere per caſtra hoſtium viam face- naretur: an ne tantata quidem re tanti labo- periculi, per Daſſaretios potius Lycumque circuitu Macedoniam intraret. Viciſſetque ntentia, ni timuiſſet, ne, quum à mari lon- receſſiſſet, miſſo è manibus hoſte, ſi (quod n fecerat) ſolitudinibus ſilviſque ſe tutari rex liſſet, ſine ullo effectu æſtas extraheretur. Vt- ue eſſet igitur, illo ipſo tam iniquo loco ag- hoſtem placuit. ſed magis fieri id placebat, n quomodo fieret, ſatis expediebat. Dies raginta ſine ullo conatu ſedentes in conſpe- hoſtium abſumpſerant. Inde ſpes data Phi- 10

lippo

lippo eſt, per Epirotarum gentem tentandæ pacis. habitoque concilio delecti ad eam rem agendam, Pauſanias prætor, & Alexander magiſter equitum. Conſulem & regem, ubi in arctiſſimas ripas Aous cogitur amnis, in colloquium adduxerunt. Summa poſtulatorum conſulis erat, præſidia ex civitatibus rex deduceret. iis, quorum agros, urbeſque populatus eſſet, redderet res, quæ comparerent. ceterorum æquo arbitrio æſtimatio fieret. Philippus *aliam aliarum civitatum conditionem eſse reſpondit, quas ipſe cepiſſet, eas liberaturum. Quæ ſibi traditæ à majoribus eſsent, earum hereditaria ac juſta poſseſsione non exceſsurum. ſi quas quererentur belli clades eæ civitates, cum quibus bellatum foret; arbitrio quo vellent populorum, cum quibus pax utriſque fuiſset, ſe uſurum.* Conſul, *Nihil ad id quidem arbitrio aut judice opus eſſe,* dicere. *Cui enim non apparere, ab eo qui prior arma intuliſset, injuriam ortam? nec Philippum ab ullis bello laceſsitum, ipſum priorem vim omnibus feciſse.* Inde quum ageretur, quæ civitates liberandæ eſſent, Theſſalos primos omnium nominavit conſul. ad id vero adeo accenſus indignatione eſt rex, ut exclamaret, *quid victo gravius imperares T. Quinti?* atque ita ſe ex colloquio proripuit. & temperatum ægre eſt, quin miſſilibus, quia dirempti medio amne fuerant, pugnam inter ſe conſererent. Poſtero die per excurſiones ab ſtationibus primo in planitie ſatis ad id patenti multa levia commiſſa prœlia ſunt: deinde recipientibus ſe regiis in arcta & confragoſa loca, aviditate accenſi certaminis eo quoque Romani penetravere. Pro his ordo, & militaris diſciplina, & genus armorum erat, aptum urgendis regiis: pro hoſte loca, & catapultæ baliſtæque, in omnibus prope rupibus, quaſi in muris diſpoſitæ. Multis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

atque illinc vulneribus acceptis: quum etiam, prœlio juſto, aliquot cecidiſſent, nox pugnæ m fecit. Quum in hoc ſtatu res eſſet, paſtor 11
tam à Charopo principe Epirotarum miſſus citur ad conſulem. Is ſe in eo ſaltu, qui regiis oneratus caſtris erat, armentum paſcere ait: es montium eorum anfractus calleſque noſ- ſecum aliquos mittere velit, non iniquo, nec difficili aditu ſupra caput hoſtium deductu- Hæc, Charopus renunciari jubet, ita cre- t, ut ſuæ potius omnia, quam illius poteſtatis t. Quum magis vellet credere quam aude- onſul, miſtumque gaudio ac metu animum ret, auctoritate motus Charopi, experiri ſpem am ſtatuit: & ut averteret rem à ſuſpicione, o inſequenti laceſſere hoſtem, diſpoſitis ab i parte copiis, ſuccedentibuſque integris in defeſſorum, non deſtitit. Quatuor millia lecta peditum: & trecentos equites tribuno um tradit. Equites, quoad loca patiantur, re jubet: ubi ad invia equiti ventum ſit, in tie aliqua locari equitatum; pedites qua dux ſtraret viam, ire: ubi, ut polliceatur, ſuper hoſtium perventum ſit, fumo dare ſignum: nte clamorem tollere, quam ab ſe ſigno ac- pugnam cœptam arbitrari poſſet. Nocte a fieri jubet: & pernox forte luna erat: inter- ibi quietiſque ſumeret tempus. ducem pro- is ingentibus oneratum, ſi fides extet, vin- tamen tribuno tradidit. His copiis ita di- , eo intentius Romanus undique inſtat capi nes. Interim die tertio quum verticem, quem 12
ant, Romani cepiſſe, ac tenere ſe fumo ſigni- ant; tum vero trifariam diviſis copiis conſul media cum militum robore ſuccedit: cornua lævaque admovet caſtris. nec ſegnius ho-

ſtes

ſtes obviam eunt: & dum aviditate certaminis provecti extra munitiones pugnant, haud paulo ſuperior eſt Romanus miles, & virtute & ſcientia, & armorum genere. Poſteaquam multis vulneratis interfectiſque recepere ſe regii in loca aut munimento aut natura tuta, verterat periculum in Romanos; temere in loca iniqua, nec faciles ad receptum anguſtias progreſſos. neque impunita temeritate inde recepiſſent ſeſe, ni clamor primum à tergo auditus, dein pugna etiam cœpta, amentes repentino terrore regios feciſſet. Pars in fugam effuſi ſunt: pars, quia magis locus fugæ deerat, quam quod animi ſatis eſſet ad pugnam, quum ſubſtitiſſent; ab hoſte, & à fronte & à tergo urgente, circumventi ſunt. Deleri totus exercitus potuit, ſi fugientes perſecuti victores eſſent: ſed equitem anguſtiæ locorumque aſperitas, peditem armorum gravitas impediit. Rex primo effuſe ac ſine reſpectu fugit: dein quinque millium ſpacium progreſſus, quum ex iniquitate locorum, id quod erat, ſuſpicatus eſſet, ſequi non poſſe hoſtem, ſubſtitit in tumulo quodam, dimiſitque ſuos per omnia juga valleſque, qui palatos in unum colligerent. Non plus duobus millibus hominum amiſſis, cetera omnis multitudo, velut ſignum aliquod ſecuta, in unum quum conveniſſet, frequenti agmine petunt Theſſaliam. Romani quoad tutum fuit inſecuti, cædentes ſpoliantesque cæſos, caſtra regia, etiam ſine defenſoribus, difficili aditu, diripiunt: atque ea nocte in ſuis ca-
13 ſtris manſerunt. Poſtero die conſul per ipſas anguſtias, qua ſe inter valles flumen inſinuat, hoſtem ſequitur. Rex primo die ad caſtra Pyrrhi pervenit. locus quem ita vocant, eſt in Tryphilia terra Melotidis. inde poſtero die ingenti itinere agminis (& metus urgebat) in montem Lingon perrexit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

te. ipſi montes Epiri ſunt, interjecti Macedo-
i Theſſaliæque. Latus, quod vergit in Theſſa-
, oriens ſpectat: ſeptentrio à Macedonia obji-
. Veſtiti frequentibus ſilvis ſunt. juga ſum-
campos patentes, aquaſque perennes habent.
tativis rex per aliquot dies habitis, fluctuatus
no eſt, utrum protinus in regnum ſe reciperet,
everti in Theſſaliam præſtaret. Inclinavit
ntia, ſuum in Theſſaliam agmen dimitteret,
camque proximis limitibus petit: inde ob-
urbes raptim peragravit. Homines, qui ſequi
nt, ſedibus excibat: oppida incendebat: re-
ſuarum, quas poſſent, ferendarum ſecum do-
s jus fiebat: cetera militis præda erat. nec
ab hoſte crudelius pati poſſent, reliqui quic-
h fuit, quam quæ ab ſociis patiebantur. Hæc
facienti Philippo acerba erant, ſed è terra
futura hoſtium, corpora ſaltem eripere ſo-
m volebat. ita evaſtata ſunt oppida, Pha-
, Ireſiæ, Euhydrium, Eretria, Palæphatus.
as quum peteret, excluſus, quia res egebat
ſi expugnare vellet, nec tempus erat; omiſſo
pto, in Macedoniam tranſcendit. Nam,
Ætolos appropinquare fama erat. qui audi-
ælio, quod circa amnem Aoum factum erat,
mis prius evaſtatis circa Sperchias & Ma-
(quam vocant) Comen, tranſgreſſi inde in
ſaliam Cymines & Angeas primo impetu po-
nt. à Metropoli dum vaſtant agros, concur-
pidanorum ad tuenda mœnia facto, repulſi
Callithera inde aggreſſi, ſimilem impe-
oppidanorum pertinacius ſuſtinuerunt: com-
que intra mœnia qui eruperant, contenti ea
ria, quia ſpes nulla admodum expugnandi
abſceſſerunt. Theuma inde, & Calathana
expugnant, diripiuntque. Acharras per de-
ditio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ditionem receperunt. Xyniæ ſimili metu à cultoribus deſertæ ſunt. Hoc ſedibus ſuis extorre agmen in præſidium incidit, quod Athamanum, quo tutior frumentatio eſſet, ducebatur: incondita inermiſque multitudo, miſta imbelli turba, ab armatis cæſa eſt. Xyniæ deſertæ diripiuntur. Cyphara inde Ætoli capiunt, opportune Dolopiæ imminens caſtellum. Hæc raptim intra paucos dies ab Ætolis geſta. Nec Aminander atque Athamanes poſt famam proſperæ pugnæ Romanorum
14 quieverunt. Ceterum Aminander, quia ſuo militi parum fidebat, petito ab conſule modico præſidio, quum Gomphos peteret, oppidum protinus nomine Phecam, ſitum inter Gomphos fauceſque anguſtas, quæ ab Athamania Theſſaliam dirimunt, vi cepit. inde Gomphos adortus, & per aliquot dies ſumma vi urbem tuentes, quum ſcalas ad mœnia erexiſſet, eodem metu perpulit ad deditionem. Hæc traditio Gomphorum, ingentem terrorem Theſſalis intulit. dedidêre deinceps ſeſe, qui Argenta, quique Pherinum, & Thimarum, & Liſinas, & Stimonem, & Lampſum habent, aliaque caſtella juxta ignobilia. Dum Athamanes Ætolique ſummoto Macedonum metu, in aliena victoria ſuam prædam faciunt, Theſſaliaque à tribus ſimul exercitibus, incerta quem hoſtem, quemvè ſocium crederet, vaſtatur; conſul faucibus, quas fuga hoſtium aperuerat, in regionem Epiri tranſgreſſus, etſi probe ſcit cui parti, Charopo principe excepto, Epirotæ faviſſent; tamen quia ab ſatisfaciendi quoque cura imperata enixè facere videt, ex præſenti eos potius, quam ex præterito æſtimat habitu, & ipſa facilitate veniæ animos eorum in poſterum conciliat. Miſſis deinde nunciis Corcyram, ut onerariæ naves in ſinum venirent Ambracium; ipſe progreſſus modicis itineribus,

ribus, quarto die in monte Cercetio poſuit ca-
: eodem Aminandro cum ſuis auxiliis accito;
n tam virium ejus egens, quam ut duces in
eſſaliam haberet. ab eodem conſilio, & pleri-
Epirotarum voluntarii inter auxilia accepti.
nam urbium Theſſaliæ Phaleriam eſt aggreſ- 15
duo millia Macedonum in præſidio habebat,
primo ſumma vi reſtiterunt, quantum arma,
ntum mœnia tueri poterant: ſed oppugnatio
tinua, non die non nocte remiſſa; quum con-
in eo verti crederet ceterorum Theſſalorum
nos, ſi primi vim Romanam non ſuſtinuiſſent;
t pertinaciam Macedonum. Capta Phaleria,
i à Metropoli & à Piera dedentes urbes ve-
nt. venia eiſdem petentibus datur. Phaleria
nſa ac direpta eſt. Inde Æginium petit. quem
m quum vel modico præſidio tutum ac pro-
expugnabilem vidiſſet, paucis in ſtationem
imam telis conjectis, ad Gomphorum regio-
agmen vertit. digreſſuſque in campos Theſ-
, quum jam omnia exercitui deeſſent, quia
otarum pepercerat agris; explorato ante,
n Leucadem ac ſinum Ambracium onerariæ
ſſent; frumentatum Ambraciam invicem
rtes miſit. & eſt iter à Gomphis Ambraciam,
impeditum ac difficile, ita ſpacio perbrevi.
paucos itaque dies, tranſvectis à mari com-
bus, repleta omni rerum copia ſunt caſtra.
ad Rhage eſt profectus. decem ferme mil-
Lariſſa abeſt: ex Perræbia oriundi ſunt: ſita
os ſuper Peneum amnem. Nihil trepidavêre
ali ad primum adventum Romanorum. Et
pus ſicut in Theſſaliam ipſe progredi non
dat, ita intra Tempe ſtativis poſitis, ut quiſ-
cus ab hoſte tentabatur, præſidia per occa-
ſubmittebat. Sub idem fere tempus, quo 16

conſul adverſus Philippum primum in Epiri faucibus caſtra poſuit, & L. Quintius frater conſulis, cui claſſis cura maritimæque oræ imperium mandatum ab ſenatu erat, cum duabus quinqueremibus Corcyram tranſvectus, poſtquam profectam inde claſſem audivit, nihil morandum ratus, quum ad Zamam Inſulam aſſecutus eſſet, dimiſſo L. Apuſtio, cui ſucceſſerat; tarde inde ad Maleam, trahendis plerumque remulco navibus, quæ cum commeatu ſequebantur, pervenit. A Malea, juſſis ceteris quantum maximè poſſent maturatè ſequi, ipſe tribus quinqueremibus expeditis Piræeum præcepit, accepitque naves ibi relictas ab L. Apuſtio legato ad præſidium Athenarum. Eodem tempore duæ ex Aſia claſſes profectæ, una cum Attalo rege: (eæ quatuor & viginti quinqueremes erant) Rhodia altera, viginti navium tectarum. Ageſimbrotus præerat. hæ circa Andrum Inſulam claſſes conjunctæ, Eubœam inde exiguo diſtantem freto trajecerunt. Caryſtiorum primum agros vaſtarunt: deinde ubi Caryſtus præſidio à Chalcide raptim miſſo, firma viſa eſt, ad Eretriam acceſſerunt. Eodem & L. Quintius cum iis navibus, quæ Piræei fuerant, Attali regis adventu audito venit, juſſitque, ut quæ ex ſua claſſe veniſſent naves, Eubœam peterent. Eretria ſumma vi oppugnabatur: nam & trium junctarum claſſium naves omnis generis tormenta machinaſque ad urbium excidia ſecum portabant: & agri affatim materiæ præbebant ad nova molienda opera. Oppidani primo haud impigre tuebantur mœnia: deinde feſſi vulneratique aliquot, quum & muri partem everſam operibus hoſtium cernerent, ad deditionem inclinarunt. ſed præſidium erat Macedonum, quos non minus quam Romanos metuebant: & Philocles regius præfectus à Chalcide nuncios

uncios mittebat, ſe in tempore affuturum, ſi ſu-
inerent obſidionem. Hæc miſta metu ſpes, ultra
uam vellent aut quam poſſent, trahere eos tem-
us cogebat. deinde, poſteaquam Philoclem re-
ulſum, trepidantemque refugiſſe Chalcidem ac-
perunt, oratores extemplo ad Attalum veniam
demque ejus petentes miſerunt. Dum in ſpem pa-
s intenti, ſegnius munera belli obeunt, & ea mo-
parte, qua murus dirutus erat, ceteris neglectis
ationes armatas opponunt; Quintius noctu ab ea
arte, quæ minime ſuſpecta erat, impetu facto,
alis urbem cepit. Oppidanorum omnis mul-
udo cum conjugibus ac liberis in arcem confu-
t: deinde in deditionem venit. Pecuniæ aurique
argenti, haud ſane multum fuit: ſigna, tabulæ
iſcæ artis, ornamentaque ejus generis plura,
am pro urbis magnitudine, aut opibus ceteris
venta. Caryſtus inde repetita, unde priuſquam 17
avibus copiæ exponerentur, omnis multitudo
be deſerta in arcem confugit. Inde ad fidem
Romano petendam oratores mittunt. oppida-
extemplo vita ac libertas conceſſa eſt: Mace-
nibus trecenti numini in capita ſtatutum eſt
cium: & ut armis traditis abirent. Hac ſumma
empti, in Bœotiam inermes trajecti. Navales
piæ duabus claris urbibus Eubœæ intra dies pau-
captis, circumvectæ Sunium Atticæ terræ pro-
ntorium, Cenchreas Corinthiorum emporium
ierunt. Conſul interim omnium ſpe longiorem
bcioremque oppugnationem habuit: & ea, qua
nimum crediſſet, reſiſtebant hoſtes. nam
nem laborem in muro diruendo crediderat fo-
ſi aditum armatis in urbem patefeciſſet, fugam
e cædemque hoſtium fore, qualis captis urbi-
fieri ſolet. ceterum, poſteaquam parte muri
tibus decuſſa, per ipſas ruinas tranſcenderunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

in urbem armati; illud principium velut novi atque integri laboris fuit. nam Macedones, qui in præſidio erant & multi & delecti, gloriam etiam egregiam rati, ſi armis potius & virtute, quam mœnibus urbem tuerentur; conferti, pluribus introrſus ordinibus acie firmata, quum tranſcendere ruinas ſenſiſſent Romanos, per impeditum ac difficilem ad receptum locum expulerunt. Id conſul ægre paſſus, nec eam ignominiam, ad unius modo expugnandæ moram urbis, ſed ad ſummam univerſi belli pertinere ratus, quod ex momentis parvarum plerumque rerum penderet: purgato loco, qui ſtrage ſemiruti muri cumulatus erat, turrim ingentis altitudinis, magnam vim armatorum multiplici tabulato portantem promovit: & cohortes invicem ſub ſignis, quæ cuneum Macedonum (phalangem ipſi vocant) ſi poſſent, vi perrumperent, emittebat. Sed ad loca anguſta, haud late patente intervallo diruti muri, genus armorum pugnæque hoſti aptius erat. ubi conferti haſtas ingentis longitudinis præ ſe Macedones objeciſſent, velut in conſtructam denſitate clypeorum teſtudinem, Romani pilis nequicquam emiſſis quum ſtrinxiſſent gladios; neque congredi propius, neque præcidere haſtas poterant: & ſi quam incidiſſent aut præfregiſſent, haſtile fragmento ipſo acuto inter ſpicula integrarum haſtarum velut vallum explebat. Ad hoc & muri pars adhuc integra utraque tuta præſtabat latera: nec ex longo ſpatio aut cedendum, aut impetus faciendus erat. quæ res turbare ordines ſolet. Acceſſit etiam fortuita res ad animos eorum firmandos. nam quum turris per aggerem parum denſati ſoli ageretur, rota una in altiorem orbitam depreſſa ita turrim inclinavit, ut ſpeciem ruentis hoſtibus trepidationemque inſanam ſuperſtantibus armatis præbuerit.

it. Quum parum quicquam ſuccederet, conſul 18
minime æquo animo comparationem militum
generis armorumque fieri patiebatur: ſimul nec
maturam expugnandi ſpem, nec rationem procul
mari, & in evaſtatis belli cladibus locis, hiber-
nandi ullam cernebat. itaque relicta obſidione,
quia nullus in tota Acarnaniæ atque Ætoliæ ora
portus erat, qui ſimul & omnes onerarias, quæ
commeatum exercitui portabant, caperet; & tecta
ad hibernandum legionibus præberet; Anticyra
in Phocide in Corinthium verſa ſinum, ad id op-
portuniſſime ſita viſa; quia nec procul Theſſalia,
hoſtiumque locis abibant: & ex adverſo Pelopon-
neſum exiguo maris ſpatio diviſam; ab tergo Æto-
liam Acarnaniamque, ab lateribus Locridem &
Bœotiam habebant. Phocidis primo impetu Pha-
noteam ſine certamine cepit. Anticyra haud mul-
tum in oppugnando præbuit moræ. Ambryſus
inde, Hyampoliſque receptæ. Daulis, quia in tu-
mulo excelſo ſita eſt, nec ſcalis nec operibus capi
poterat. laceſſendo miſſilibus eos, qui in præſidio
erant, quum ad excurſiones elicuiſſent, refugien-
do invicem inſequendoque, & levibus ſine effectu
certaminibus, eo negligentiæ & contemptus ad-
duxerunt, ut cum refugientibus in portam permi-
ſti impetum Romani facerent. Sex alia ignobilia
caſtella Phocidis terrore magis, quam armis in
poteſtatem venerunt. Elatia clauſit portas: nec niſi
vi cogerentur, recepturi mœnibus videbantur aut
ducem, aut exercitum Romanum. Elatiam obſi- 19
denti conſuli rei majoris ſpes affulſit; Achæorum
gentem ab ſocietate regia ad Romanam amicitiam
avertendi. Cycliadem, principem factionis ad
Philippum trahentium res, expulerant. Ariſtænus,
qui Romanis gentem jungi volebat, prætor erat.
Claſſis Romana cum Attalo & Rhodiis Cenchreis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ſtabat, parabantque communi omnes conſilio Corinthum oppugnare. Optimum igitur ratus eſt, priuſquam eam rem aggrederentur, legatos ad gentem Achæorum mitti; pollicentes, ſi ab rege ad Romanos defeciſſent, Corinthum iis contributuros in antiquum gentis concilium. Auctore conſule legati à fratre ejus L. Quintio, & Attalo, & Rhodiis, & Athenienſibus, ad Achæos miſſi. Sicyone datum iis eſt concilium. Erat autem non admodum ſimplex habitus animorum inter Achæos. terrebat eos Lacedæmonius, gravis & aſſiduus hoſtis: horrebant Romana arma: Macedonum beneficiis & veteribus & recentibus obligati erant: regem ipſum ſuſpectum habebant: pro ejus crudelitate perfidiaque ex iis, quæ tum ad tempus faceret, æſtimantes, graviorem poſt bellum dominum futurum cernebant. neque ſolum quid in ſenatu quiſque civitatis ſuæ, aut in communibus conciliis gentis pro ſententia dicerent, ignorabant: ſed ne ipſis quidem ſecum cogitantibus, quid vellent, aut quid optarent, ſatis conſtabat. Ad homines ita incertos introductis legatis poteſtas dicendi facta eſt. Romanus primum legatus L. Calpurnius, deinde Attali regis legati, poſt eos Rhodii diſſeruerunt. Philippi deinde legatis dicendi poteſtas facta eſt. poſtremi Athenienſes, ut refellerent Macedonum dicta, auditi ſunt. Ii ferè atrociſſime in regem, quia nulli nec plura, nec tam acerba paſſi erant, invecti ſunt. Et illa quidem concio ſub occaſum ſolis, tot legatorum perpetuis
20 orationibus die abſumpto, dimiſſa eſt. Poſtero die advocatur concilium, ubi quum per præconem, ſicut Græcis mos eſt, ſuadendi, ſi quis vellet, poteſtas à magiſtratibus facta eſſet, nec quiſquam prodiret; diu ſilentium aliorum alios intuentium fuit. neque mirum, ſi quibus ſua ſponte volutan-

tibus

ibus res inter ſe pugnantes obtorpuerant quo-
ammodo animi, eos orationes quoque inſuper
rbaverant; utrimque quæ difficilia eſſent pro-
endo, admonendoque, per totum diem habitæ.
andem Ariſtænus prætor Achæorum, ne taci-
m concilium dimitteret, *Vbi*, inquit, *illa certa-*
ina animorum, Achæi, ſunt, quibus in conviviis,
circulis, quum de Philippo & Romanis mentio
cidit, vix manibus temperabatis? Nunc in con-
lio ad eam rem unam indicto quum legatorum
rimque verba audieritis, quum referant magi-
atus, quum præco ad ſuadendum vocet, obmutui-
is. Si non cura communis ſalutis, ne ſtudia qui-
m, quæ in hanc aut illam partem animos veſtros
clinarunt, vocem cuiquam poſſunt exprimere?
um præſertim nemo tam hebes ſit, qui ignorare
ſſit, dicendi ac ſuadendi quod quiſque aut velit,
it optimum putet, nunc occaſionem eſſe priuſquam
uicquam decernamus. Vbi ſemel decretum erit,
nnibus id, etiam quibus ante diſplicuerit, pro bono
que utili fœdere defendendum. Hæc adhorta-
o prætoris, non modo quemquam unum elicuit
ſuadendum; ſed ne fremitum quidem, aut mur-
ur concionis tantæ, ex tot populis congregatæ,
ovit. Tum Ariſtænus prætor rurſus: *Non ma-* 21
conſilium vobis, principes Achæorum, deeſt,
am lingua: ſed ſuo quiſque periculo in commune
nſultum non vult. forſitan ego quoque tacerem, ſi
ivatus eſſem. nunc prætor; video, aut non dan-
um concilium legatis fuiſſe, aut inde ſine reſponſo
dimittendos non eſſe. Reſpondere autem niſi
veſtro decreto quî poſſum? Et quando nemo ve-
rûm, qui in hoc concilium advocati eſtis, pro ſen-
ntia quicquam dicere vult, aut audet; orationes
gatorum heſterno die dictas pro ſententiis percen-
amus: perinde ac ſi non poſtulaverint quæ è re ſua

 eſſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

eſſent, ſed ſuaſerint quæ nobis cenſerent utilia eſſe. Romani Rhodiique, & Attalus ſocietatem amicitiamque noſtram petunt: & in bello, quod adverſus Philippum gerunt, ſe à nobis adjuvari æquum cenſent. Philippus ſocietatis ſecum admonet & jurisjurandi: non poſtulat ut ſecum ſtemus, modo ne interſimus armis, contentum ait ſe eſſe. Nulline venit in mentem, cur qui nondum ſocii ſunt, plus petunt, quam ſocius? Non fit hoc neque modeſtia Philippi, neque impudentia Romanorum. Achæi portus & dant fiduciam poſtulantibus, & demunt. Philippi præter legatum videmus nihil. Romana claſſis ad Cenchreas ſtat, urbium Eubœæ ſpolia præ ſe ferens: conſulem, legioneſque ejus exiguo maris ſpacio disjunctas, Phocidem ac Locridem pervagantes videmus. Miramini cur diffidenter Cleomedon legatus Philippi, ut pro rege arma caperemus adverſus Romanos, modo egerit. qui ſi ex eodem fœdere ac jurejurando, cujus nobis religionem injiciebat, rogemus eum, ut nos Philippus & ab Nabide ac Lacedæmoniis, & ab Romanis defendat; non modo præſidium, quo nos tueatur, ſed ne quid reſpondeat quidem nobis, ſit inventurus. non, Hercle magis, quam ipſe Philippus priore anno, qui pollicendo ſe adverſus Nabidem bellum geſturum, quum tentaſſet noſtram juventutem hinc in Eubœam extrahere, poſteaquam nos neque decernere id ſibi præſidium, neque velle illigari Romano bello vidit, oblitus ſocietatis ejus, quam nunc jactat, vaſtandos depopulandoſque Nabidi ac Lacedæmoniis reliquit. Ac mihi quidem minime conveniens inter ſe oratio Cleomedontis viſa eſt. Elevabat Romanum bellum, eventumque ejus eundem fore, qui prioris belli, quod cum Philippo geſſerint, dicebat. Cur igitur noſtrum ille auxilium abſens petit potius, quam præſens nos veteres ſocios ſimul ab Nabide ac Romanis tueatur?

Nos

Nos dico? Quid ita paſſus eſt Eretriam Caryſtumque capi? quid ita tot Theſſaliæ urbes? quid ita Locridem, Phocidemque? quid ita nunc Elatiam oppugnari patitur? cur exceſsit faucibus Epiri, clauſtriſque illis inexpugnabilibus ſuper Aoum amnem, aut vi, aut metu, aut voluntate, relictoque, quem inſidebat, ſaltu, penitus in regnum abiit? Si ſua voluntate tot ſocios reliquit hoſtibus diripiendos, quid recuſare poteſt, quin & ſocii ſibi conſulant? ſi metu; nobis quoque ignoſcat timentibus. Si victus armis ceſsit, Achæi arma Romana ſuſtinebimus, Cleomedon, quæ vos Macedones non ſuſtinuiſtis? An tibi potius credamus, Romanos non majoribus copiis, nec viribus, nunc bellum gerere, quam antea geſſerint, potius quam res ipſas intueamur? Ætolos tum claſſe adjuverunt: nec duce conſulari, nec exercitu bellum geſſerunt. Sociorum Philippi maritimæ urbes in terrore ac tumultu erant. mediterranea adeo tuta ab Romanis armis fuerunt, ut Philippus Ætolos, nequicquam opem Romanorum implorantes depopularetur. nunc autem defuncti bello Punico Romani, quod per ſexdecim annos velut intra viſcera Italiæ toleraverunt; non præſidium Ætolis bellantibus miſerunt, ſed ipſi duces belli arma terra marique ſimul Macedoniæ intulerunt. Tertius jam conſul ſumma vi gerit bellum. Sulpicius in ipſa Macedonia congreſſus, fudit fugavitque regem; partem opulentiſsimam regni ejus depopulatus. nunc Quintius tenentem clauſtra Epiri, natura loci, munimentis, exercituque fretum, caſtris exuit: fugientem in Theſſaliam perſecutus, præſidia regia, ſociaſque ejus urbes prope in conſpectu regis ipſius expugnavit. Ne ſint vera quæ Athenienſis modo legati de crudelitate, avaritia, & libidine regis dixerunt: nihil ad nos pertineant, quæ in terra Attica ſcelera in ſuperos inferoſque Deos ſint ad-

miſſa: multo minus, quam quæ Ciani, Abydenique qui procul à nobis abſunt, paſſi ſunt: noſtrorum ipſi vulnerum, ſi vultis, obliviſcamur: cædes direptioneſque bonorum Meſſenæ in media Peloponneſo factas, & hoſpitem Cypariſſiæ Garitenem, contra jus omne ac ſas, inter epulas prope ipſas occiſum: & Aratum patrem filiumque Sicyonios, quum ſenem infelicem parentem etiam appellare ſolitus eſſet, interfectos: filii etiam uxorem libidinis cauſſa in Macedoniam aſportatam: cetera ſtupra virginum, matronarumque oblivioni dentur. Ne ſint cum Philippo res, cujus crudelitatis metu obmutuiſtis omnes: nam quæ alia tacendi advocatis in concilium cauſſa eſt? Cum Antigono mitiſſimo ac juſtiſſimo rege, & de nobis omnibus optimè merito exiſtimemus diſceptationem eſſe: num id poſtularet facere nos, quod tum fieri non poſſet? Peninſula eſt Peloponneſus, anguſtis Iſthmi faucibus continenti adhærens, nulli apertior atque opportunior, quam navali bello. ſi centum tectæ naves, & quinquaginta leviores apertæ, & triginta Iſſaici lembi maritimam oram vaſtare, & expoſitas prope in ipſis littoribus urbes cœperint oppugnare, in mediterraneas ſcilicet nos urbes recipiemus? tamquam non inteſtino, & hærente in ipſis viſceribus uramur bello? Quum terra Nabis, & Lacedæmonii, mari Romana claſſis urgebunt; unde regiam ſocietatem, & præſidia Macedonum implorem? an ipſi noſtris armis ab hoſte Romano tutabimur urbes, quæ oppugnabuntur? egregie enim Dymas priore bello ſumus tutati. Satis exemplorum nobis alienæ clades præbent: ne quæramus quemadmodum ceteris exemplo ſimus. Nolite, quia ultro Romani petunt amicitiam, id quod optandum vobis ac ſumma ope petendum erat, faſtidire. metu enim videlicet compulſi in aliena terra, quia ſub umbra auxilii veſtri latere volunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

in ſocietatem veſtram confugiunt, ut portubus ve-
tris recipiantur, ut commeatibus utantur. Mare
n poteſtate habent, terras quaſcumque adeunt, ex-
emplo ditionis ſuæ faciunt. Quod rogant, cogere
oſſunt: quia peperciſſe volunt, committere vos, cur
ereatis, non patiuntur. Nam quod Cleomedon mo-
lo, tamquam mediam & tutiſsimam vobis viam
onſilii, ut quieſceretis, abſtineretiſque armis, oſten-
lebat; ea non media, ſed nulla via eſt. Etenim præ-
erquam quod aut accipienda, aut aſpernanda vobis
Romana ſocietas eſt; quid aliud quam nuſquam
ratia ſtabili, velut qui eventum exſpectaverimus,
t fortunæ applicaremus noſtra conſilia, præda vi-
toris erimus? Nolite, ſi, quod omnibus votis peten-
um erat, ultro offertur, faſtidire. Non quemad-
nodum hodie utrumque vobis licet, ſic ſemper lici-
urum eſt. nec ſæpe, nec diu eadem occaſio erit. Li-
erare vos à Philippo jamdiu magis vultis quam
udetis. Sine veſtro labore & periculo, qui vos in
ibertatem vindicarent, cum magnis claſsibus ex-
rcitibuſque mare trajecerunt. Hos ſi ſocios aſper-
amini, vix ſanæ mentis eſtis: ſed aut ſocios, aut
oſtes habeatis, oportet. Secundum orationem præ- 22
oris murmur ortum aliorum cum aſſenſu, alio-
um inclementer aſſentientes increpantium. &
um non ſinguli tantum, ſed populi univerſi inter
: altercabantur: tum inter magiſtratus gentis
Demiurgos vocant: decem numero creantur)
ertamen nihilo ſegnius, quam inter multitudi-
em eſſe. quinque relaturos ſe de ſocietate Roma-
a ajebant, ſuffragiumque daturos: quinque lege
autum teſtabantur, ne quod adverſus Philippi ſo-
ietatem eſſet, aut referre magiſtratibus, aut decer-
ere concilio jus eſſet. Hic quoque dies jurgiis
ſt conſumptus. Supererat unus juſti concilii
ies: (tertio enim lex jubebat decretum fieri)
in

in quem adeo exarſere ſtudia, ut vix parentes ab liberis temperaverint. Rhiſiaſus Pellenenſis erat, filium Demiurgum, nomine Memnonem habebat partis ejus, quæ decretum recitari, perrogarique ſententias prohibebat. Is diu obteſtatus filium, ut conſulere Achæos communi ſaluti pateretur, neu pertinacia ſua gentem univerſam perditum iret; poſteaquam parum proficiebant preces, juratus ſe eum ſua manu interempturum, nec pro filio, ſed pro hoſte habiturum; minis pervicit, ut poſtero die conjungerent iis ſe, qui referebant. qui quum plures facti referrent, omnibus fere populis haud dubie approbantibus relationem, ac præ ſe ferentibus, quid decreturi eſſent; Dymæi, ac Megalopolitani, & quidam Argivorum priuſquam decretum fieret, conſurrexerunt, ac reliquerunt concilium: neque mirante ullo, neque improbante. Nam Megalopolitanos avorum memoria pulſos ab Lacedæmoniis reſtituerat in patriam Antigonus: & Dymæis captis nuper direptiſque ab exercitu Romano, quum redimi eos ubicunque ſervirent, Philippus juſſiſſet, non libertatem modo, ſed etiam patriam reddiderat. Iam Argivi præterquam quod Macedonum reges ab ſe oriundos credunt, privatis etiam hoſpitiis, familiarique amicitia plerique illigati Philippo erant. ob hæc concilio, quod inclinaverat ad Romanam ſocietatem jubendam, exceſſerunt: veniaque iis hujus ſeceſſionis fuit, & magnis & recentibus obligatis
23 beneficiis. Ceteri populi Achæorum, quum ſententiæ perrogarentur, ſocietatem cum Attalo ac Rhodiis præſenti decreto confirmarunt: cum Romanis, quia injuſſu populi non poterat rata eſſe, in id tempus, quo Romam mitti legati poſſent, dilata eſt. in præſentia tres legatos ad L. Quintium mitti placuit, & exercitum omnem Achæorum ad

d Corinthum admoveri; captis Cenchreis, jam
irbem ipſam Quintio oppugnante. Et ii quidem è
egione portæ, quæ fert Sycionem, poſuerunt ca-
tra. Romani ad Cenchreas verſam partem urbis,
Attalus traducto per Iſthmum exercitu, ab Le-
hæo alterius maris portu, oppugnabant primo
egnius, ſperantes ſeditionem intus fore inter op-
idanos ac regium præſidium. poſteaquam uno
nimo omnes, & Macedones tamquam commu-
nem patriam tuebantur, & Corinthii ducem præ-
ſidii Androſthenem haud ſecus quam civem &
ſuffragio creatum ſuo imperio juſto patiebantur;
omnis inde ſpes pugnantibus in vi, & armis, &
operibus erat: undique aggeres haud facili aditu
ad mœnia admovebantur. Aries ex ea parte,
quam Romani oppugnabant, aliquantum muri
diruerat. in quem locum, quia nudatus munimen-
to erat, protegendum armis, quum Macedones
concurriſſent, atrox prœlium inter eos ac Roma-
nos ortum eſt. Ac primo multitudine facile ex-
pellebantur Romani: aſſumptis deinde Achæo-
rum Attalique auxiliis, æquabant certamen: nec
dubium erat, quin Macedonas Græcoſque facile
loco pulſuri fuerint. Transfugarum Italicorum
magna multitudo erat; pars ex Annibalis exercitu
metu pœnæ à Romanis Philippum ſecuti, pars na-
vales ſocii relictis nuper claſſibus, ad ſpem hono-
ratioris militiæ tranſgreſſi. hos deſperata ſalus, ſi
Romani viciſſent, ad rabiem magis quam auda-
ciam accendebat. Promontorium eſt adverſus
Sicyonem Iunonis, quam vocant Acræam, in al-
tum excurrens: trajectus inde Corinthum, ſe-
ptem millia ferme paſſuum. eo Philocles regius &
ipſe præfectus, mille & quingentos milites per
Bœotiam duxit. præſto fuere à Corintho lembi,
qui præſidium id acceptum Lechæum trajicerent.
Auctor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Auctor erat Attalus, incenſis operibus omittendæ extemplo oppugnationis. Pertinacius Quintius in incœpto perſtabat. is quoque ut pro omnibus portis diſpoſita vidit præſidia regia, nec facile erumpentium impetus ſuſtineri poſſe, in Attali ſententiam conceſſit. ita irrito incœpto, dimiſſis Achæis, reditum ad naves eſt. Attalus Piræeum, Romani
24 Corcyram petierunt. Dum hæc à navali exercitu geruntur, Conſul in Phocide ad Elatiam caſtris poſitis, primo colloquiis rem per principes Elatienſium tentavit: poſteaquam nihil eſſe in manu ſua, & plures validioreſque eſſe regios quam oppidanos, reſpondebatur; tum ſimul ab omni parte operibus armiſque urbem eſt aggreſſus. Ariete admoto, quantum inter turres muri erat prorutum, quum ingenti fragore ac ſtrepitu nudaſſet urbem, ſimul & cohors Romana per apertum recenti ſtrage iter invaſit: & ex omnibus oppidi partibus, relictis ſuis quiſque ſtationibus, in eum, qui premebatur impetu hoſtium, locum concurrerunt. Eodem tempore Romani, & ruinas muri ſupervadebant, & ſcalas ad ſtantia mœnia inferebant. & dum in unam partem oculos animoſque hoſtium certamen averterat, pluribus locis ſcalis capitur murus, armatique in urbem tranſcenderunt. quo tumultu audito, territi hoſtes, relicto, quem conferti tuebantur, loco, in arcem omnes metu, inermi quoque inſequente turba, confugerunt. Ita urbe potitur conſul. qua direpta, miſſis in arcem, qui vitam regiis, ſi abire vellent inermes, libertatem Elatienſibus pollicerentur, fideque in
25 hæc data, poſt paucos dies arcem recepit. Ceterum adventu in Achaiam Philoclis regii præfecti, non Corinthus tantum liberata obſidione, ſed Argivorum quoque civitas per quoſdam principes Philocli prodita eſt; tentatis prius animis plebis.

. Mos erat, comitiorum die primo, velut omi-
 cauſſa prætores pronunciare Iovem, Apolli-
mque, & Herculem. additum legi erat, ut iis
hilippus rex adjiceretur, cujus nomen poſt pa-
m cum Romanis ſocietatem quia præco non
jecit, fremitus primo multitudinis ortus: dein-
clamor ſubjicientium Philippi nomen, juben-
m legitimum honorem uſurpare: donec cum
genti aſſenſu nomen recitatum eſt. Hujus fidu-
 favoris Philocles arceſſitus, nocte occupat
llem imminentem urbi (Lariſſam eam arcem
cant) poſitoque ibi præſidio, quum lucis prin-
pio ſignis infeſtis ad ſubjectum arci forum va-
ret, inſtructa acies ex adverſo occurrit. Præſi-
um erat Achæorum nuper impoſitum; quin-
nti fere juvenes delecti omnium civitatum.
neſidemus Dymæus præerat. Adhortator à præ-
cto regio miſſus, qui excedere urbe juberet (ne-
e enim pares eos oppidanis ſolis, qui idem quod
acedones ſentirent, nedum adjunctis Macedo-
bus eſſe, quos ne Romani quidem ad Corin-
um ſuſtinuiſſent) primo nihil, nec ducem nec
ſos movit: poſt paulo, ut Argivos quoque arma-
s ex parte altera venientes magno agmine vide-
nt, certam perniciem cernentes, omnem tamen
ſum, ſi pertinacior dux fuiſſet, videbantur ſubi-
ri. Æneſidemus, ne flos Achæorum juventutis
mul cum urbe amitteretur, pactus cum Philocle
t abire illis liceret, ipſe quo loco ſteterat armatus
m paucis clientibus, non exceſſit. Miſſus à Phi-
cle qui quæreret, quid ſibi vellet; nihil fatus,
ntummodo cum projecto præ ſe clypeo ſtaret; in
æſidio creditæ urbis moriturum ſe armatum,
ſpondit. tum juſſu præfecti à Thracibus conje-
a tela, interfectique omnes. Et poſt pactam inter
chæos & Romanos ſocietatem, duæ nobiliſſimæ

civita-

civitates, Argi & Corinthus, in poteſtate regis erant. Hæc ab Romanis ea æſtate in Græcia terra marique geſta. In Gallia nihil ſane memorabile ab Sext. Ælio conſule geſtum: quum duos exercitus in provincia habuiſſet; unum retentum, quem dimitti oportebat, cui L. Cornelius Proconſul præfuerat (ipſe ei C. Ælium prætorem præfecit) alterum, quem in provinciam adduxit. totum prope annum Cremonenſibus Placentiniſque cogendis redire in colonias, unde belli caſibus diſſipati erant, conſumpſit. Quemadmodum Gallia præter ſpem quieta eo anno fuit, ita circa urbem ſervilis prope tumultus excitatus eſt. Obſides Carthaginienſium Setiæ cuſtodiebantur: cum iis, ut principum liberis, magna vis ſervorum erat, augebant eorum numerum, ut ab recenti Africo bello, & ab ipſis Setinis captiva aliquot nationis ejus ex præda empta mancipia. Quum conjurationem feciſſent, miſſis ex eo numero qui in Setino agro, deinde circa Norbam & Circeios ſervitia ſolicitarent; ſatis jam omnibus præparatis; ludis, qui Setiæ propediem futuri erant, ſpectaculo intentum populum aggredi ſtatuerant: Setia per cædem & repentinum tumultum capta, Norbam & Circeios occupare. Hujus rei tam fœdæ indicium Romam ad L. Cornelium Lentulum prætorem urbis delatum eſt. Servi duo ante lucem ad eum venerunt, atque ordine omnia quæ acta futuraque erant, expoſuerunt. quibus domi cuſtodiri juſſis: prætor, ſenatu vocato, edoctoque quæ indices afferrent, proficiſci ad eam conjurationem quærendam atque opprimendam juſſus, cum quinque legatis profectus, obvios in agris ſacramento rogatos arma capere & ſequi cogebat. Hoc tumultuario delectu duobus millibus ferme hominum armatis, Setiam, omnibus quo pergeret ignaris, venit. ibi

ptim principibus conjurationis comprehenſis, ga ſervorum ex oppido facta eſt. dimiſſi deinde r agros, qui veſtigarent. Egregia duorum opera rvorum indicum, & unius liberi fuit. Ei centum illia gravis æris dari Patres juſſerunt: ſervis vi- na quinamillia æris, & libertatem. precium eo- m ex ærario ſolutum eſt dominis. Haud ita ulto poſt, ex ejuſdem conjurationis reliquiis, anciatum eſt, ſervitia Præneſte occupatura. Eo . Cornelius prætor profectus, de quingentis fere ominibus, qui in ea noxa erant, ſupplicium ſum- ſit. In timore civitas fuit, obſides captivoſque œnorum ea moliri. Itaque & Romæ vigiliæ per icos ſervatæ: juſſique circumire eas minores ma- iſtratus: & triumviri carceris latomiarum inten- iorem cuſtodiam habere juſſi: & circa nomen atinum à prætore literæ miſſæ; ut & obſides in rivato ſervarentur, neque in publicum prodeun- i facultas daretur; & captivi ne minus decem ondo compedibus vincti in nulla alia quam in arceris publici cuſtodia eſſent. Eodem anno le- 27
ati ab rege Attalo coronam auream CCXLVI. ondo in Capitolio poſuerunt: gratiaſque ſenatui gerunt, quod Antiochus legatorum Romano- um auctoritate motus, finibus Attali exercitum eduxiſſet. Eadem æſtate equites ducenti, & ele- hanti decem, & tritici modiûm ducenta millia, b rege Maſaniſſa ad exercitum, qui in Græcia rat, pervenerunt. Item ex Sicilia Sardiniaque ma- ni commeatus, & veſtimenta exercitui miſſa. Si- iliam M. Marcellus, Sardiniam M. Porcius Ca- o obtinebat; ſanctus & innocens, aſperior tamen n fœnore coercendo habitus. Fugatique ex inſula œneratores, & ſumptus, quos in cultum præto- um ſocii facere ſoliti erant, circumciſi, aut ſub- ati. Sext. Ælius Conſul ex Gallia comitiorum

cauſſà

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

cauſſa Romam quum rediſſet, creavit Conſules
C. Cornelium Cethegum, & Q. Minutium Ru-
ſum. Biduo poſt, prætorum comitia habita. Sex
prætores illo anno primum creati; creſcentibus
jam provinciis, & latius pateſcente imperio. crea-
ti autem hi, L. Manlius Vulſo, Cn. Sempronius
Tuditanus, Manius Sergius Silius, M. Minutius
Rufus, L. Acilius. Sempronius & Helvius ex iis
ædiles plebis erant. ædiles curules, Q. Minutius
Thermus, & T. Sempronius Longus. Ludi Roma-
28 ni eo anno quater inſtaurati. Cn. Cornelio, &
Q. Minucio Conſulibus, omnium primum de
provinciis conſulum prætorumque actum. Prius
de prætoribus tranſacta res, quæ tranſigi ſorte po-
terat. urbana Sergio, peregrina juriſdictio Minu-
cio obtigit. Sardiniam Acilius, Siciliam Manlius,
Hiſpaniam Sempronius citeriorem, Helvius ulte-
riorem eſt ſortitus. Conſulibus Italiam Macedo-
niamque ſortiri parantibus, L. Oppius, & Q. Ful-
vius tribuni plebis impedimento erant, *quod lon-*
ginqua provincia Macedonia eſſet: neque ulla alia
res majus bello impedimentum ad eam diem fuiſſet,
quam quod vixdum inchoatis rebus in ipſo conatu
gerendi belli prior Conſul revocaretur. Quartum
jam annum eſſe ab decreto Macedonico bello. Quæ-
rendo regem, & exercitum ejus, Sulpicium majo-
rem partem anni abſumpſiſſe. Villium congredien-
tem cum hoſte, re infecta revocatum. Quintium re-
bus divinis Romæ majorem partem anni retentum:
ita geſſiſſe tamen res, ut ſi aut maturius in provin-
ciam veniſſet, aut hiems magis ſera fuiſſet, potuerit
debellare. Nunc prope in hiberna profectum, ita
comparare dici bellum, ut niſi ſucceſſor impediat,
perfecturus æſtate proxima videatur. His orationi-
bus pervicerunt ut conſules in ſenatus auctoritate
fore dicerent ſe, ſi idem tribuni facerent. Permit-
tenti-

ꝺtibus utriſque liberam conſultationem, Pa-
æ conſulibus ambobus Italiam provinciam de-
æverunt. T. Quintio prorogatunt imperium, do-
ſi ſucceſſor ei veniſſet. Conſulibus binæ legiones
æretæ: & ut bellum cum Gallis Ciſalpinis, qui
ſeciſſent à populo Romano, gererent. Quintio
Macedoniam ſupplementum decretum; pedi-
ın quinque millia, & trecenti equites, & ſocio-
ın navalium tria millia. Præeſſe idem qui præ-
æt claſſi, L. Quintius Flamininus juſſus. Præto-
ɪus in Hiſpanias octona millia peditum ſociûm
Latini nominis data: & quadringenti equites,
dimitterent veterem ex Hiſpaniis militem. &
ɪminare juſſi, qua ulterior citeriorve provincia
varetur, Macedoniæ legatos P. Sulpicium, &
Villium, qui Conſules in ea provincia fuerant,
ecerunt. Prius quam Conſules prætoreſque in 29
ɔvincias proficiſcerentur, prodigia procurari
cuit: quod ædes Vulcani Summanique, Ro-
æ, quod & Fregelis murus & porta de cœlo ta-
erant: & Fruſinone inter noctem lux orta: &
culo agnus biceps cum quinque pedibus natus:
Formiis duo lupi oppidum ingreſſi, obvios ali-
ot laniaverant: Romæ non in urbem ſolum, ſed
Capitolium penetraverat lupus. C. Acilius Tri-
nus plebis tulit, ut quinque coloniæ, in oram
ritimam deducerentur: duæ ad oſtia fluminum
lturni Liternique: una Puteolos: una ad ca-
ım Salernis. His Buxentum adjectum. tricenæ
miliæ in ſingulas colonias jubebantur mitti.
ımviri deducendis iis, qui per triennium magi-
ſtum haberent, creati, M. Servilius Geminus,
Minucius Thermus, T. Sempronius Longus.
lectu rebuſque aliis divinis humaniſque, quæ
ipſos agenda erant, perfectis, Conſules ambo
Galliam profecti. Cornelius recta ad Inſubres
via,

via, qui tum in armis erant, Cænomanis aſſum-
ptis, Q. Minucius in læva Italiæ ad inferum ma-
re flexit iter: Genuamque exercitu abducto, ab
Liguribus orſus eſt bellum. Oppida Claſtidium &
Litubium, utraque Ligurum, & duæ gentis ejuſ-
dem civitates, Celelates, Cerdiciateſque ſeſe dedi-
derunt. Et jam omnia cis Padum, præter Gallo-
rum Bojos, Iluates Ligurum, ſub ditione erant.
quindecim oppida, hominum viginti millia eſſe
30 dicebantur, quæ ſe dediderant. Inde in agrum
Bojorum legiones duxit. Bojorum exercitus haud
ita multo ante trajecerat Padum, junxeratque ſe
Inſubribus & Cænomanis: quod ita acceperant,
conjunctis legionibus Conſules rem geſturos, ut
& ipſi collatas in unum vires firmarent. Poſtea-
quam fama accidit, alterum Conſulem Bojo-
rum urere agros; ſeditio extemplo orta eſt. Poſtu-
lare Boii, ut laborantibus opem univerſi ferrent.
Inſubres negare ſe ſua deſerturos. Ita diviſæ copiæ,
Boiiſque in agrum ſuum tutandum profectis, In-
ſubres cum Cænomanis ſuper amnis Mincii ripas
conſederunt. Infra eum locum quinque millia
paſſuum, & conſul Cornelius eidem flumini ca-
ſtra applicuit. inde mittendo in vicos Cænoma-
norum Brixiamque, quod caput gentis erat; ut ſa-
tis comperit, non ex auctoritate ſeniorum juven-
tutem in armis eſſe, nec publico conſilio Inſu-
brium defectioni Cænomanos ſe adjunxiſſe; ex-
citis ad ſe principibus, ibi agere ac moliri cœpit,
ut deſciſcerent ab Inſubribus Cœnomani, &
& ſignis ſublatis aut domos redirent, aut ad Ro-
manos tranſirent. Et id quidem impetrari nequiit.
in id data fides Conſuli eſt, ut in acie aut quieſce-
rent, aut ſi qua etiam occaſio fuiſſet, adjuvarent
Romanos. Hæc ita conveniſſe Inſubres ignora-
bant: ſuberat tamen quædam ſuſpicio animis, la-

bare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

ke fidem ſociorum. Itaque quum in aciem
uxiſſent, neutrum iis cornu committere auſi, ne
lolo ceſſiſſent, rem totam inclinarent, poſt ſigna
ſubſidiis eos locaverunt. Conſul principio pu-
æ vovit ædem Soſpitæ Iunoni, ſi eo die hoſtes
i fugatique eſſent. A militibus clamor ſublatus,
mpotem voti Conſulem ſe facturos, & impetus
hoſtes eſt factus. Non tulerunt Inſubres pri-
mum concurſum. quidam & à Cænomanis terga
ente in ipſo certamine aggreſſis, tumultum an-
pitem injectum auctores ſunt, cæſaque in medio
inque & triginta millia hoſtium, quinque mil-
& ſeptingentos vivos captos: in iis Amilcarem
enorum imperatorem, qui belli cauſſa fuiſſet:
na militaria centum triginta, & carpenta ſupra
centa. Oppida, quæ defectionem ſecuta erant,
diderunt ſe Romanis. Minucius conſul primo 31
uſis populationibus peragraverat fines Bojo-
m: deinde, ut relictis Inſubribus ad ſua tuenda
ceperant ſeſe, caſtris ſe tenuit, acie dimicandum
m hoſte ratus. Nec Boii detrectaſſent pugnam,
ſi fama victos Inſubres allata animos fregiſſet.
ique relicto duce caſtriſque, diſſipati per vicos,
a ut quiſque defenderent, rationem gerendi belli
ſti mutarunt. omiſſa enim ſpe per unam dimi-
tionem rei decernendæ, rurſus populari agros
urere tecta, vicoſque expugnare cœpit. Per eoſ-
m dies Claſtidium incenſum. inde in Liguſti-
s Illuates, qui ſoli non parebant, legiones du-
æ. Ea quoque gens, ut Inſubres acie victos, Bo-
s, ita ut tentare ſpem certaminis metuerent, ter-
os audivit, in ditionem venit. Literæ conſulum
Gallia de geſtis proſperè ſub idem tempus Ro-
am allatæ. M. Sergius prætor urbanus in ſenatu
s, deinde ex auctoritate Patrum ad populum re-
avit. ſupplicatio in quatriduum decreta. Hiems 32

jam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

jam eo tempore erat, quum T. Quintius, capta Elatia, in Phocide ac Locride hiberna diſpoſita haberet. Opunte ſeditio orta eſt. Factio una Ætolos, qui propiores erant; altera Romanos arceſſebat. Ætoli, priores venerunt: ſed opulentior factio, excluſis Ætolis, miſſoque ad imperatorem Romanum nuncio, uſque ad adventum ejus tenuit urbem. Arcem regium tenebat præſidium: neque ut diſcederent inde, aut Opuntiorum minis, aut auctoritate imperantis conſulis Romani perpelli potuerunt. Mora cur non extemplo oppugnarentur, ea fuit: quod caduceator ab rege venerat, locum ac tempus petens colloquio. Id gravate conceſſum regi eſt. non quin cuperet Quintius per ſe partim armis, partim conditionibus confectum videri bellum (necdum enim ſciebat, utrum ſucceſſor ſibi alter ex novis conſulibus mitteretur) an quod ſumma vi ut tenderent, amicis & propinquis mandaverat, imperium prorogaretur, aptum autem fore colloquium credebat, ut ſibi liberum eſſet, vel ad bellum manenti, vel ad pacem decedenti rem inclinare. In ſinu Maliaco prope Nicæam littus elegêre. eo rex ab Demetriade cum quinque lembis & una nave roſtrata venit. Erant cum eo principes Macedonum & Achæorum exul vir inſignis Cycliadas. Cum imperatore Romano rex Amynander erat, & Dionyſodorus Attali legatus, & Ageſimbrotus præfectus Rhodiæ claſſis, & Phœneas princeps Ætolorum, & Achæi duo, Ariſtænus & Xenophon. Inter hos Romanus ad extremum littus progreſſus, quum rex in proram navis in Anchoris ſtantis proceſſiſſet; *Commodius*, inquit, *ſi in terram egrediaris, & ex propinquo dicamus invicem, audiamuſque.* Quum rex facturum ſe id negaret; *Quem tandem*, inquit Quintius, *times?* Ad hoc ille

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Ille ſuperbo & regio animo: *Neminem equidem ti-*
meo, præter Deos immortales. non omnium autem
credo fidei, quos circa te video, atque omnium mi-
nime Ætolis. Iſtud quidem, ait Romanus, *par*
omnibus periculum eſt, qui cum hoſte ad colloquium
congrediuntur, ut in nullo fides ſit. Non tamen, in-
quit rex, *T. Quinti, par perfidiæ præmium eſt, ſi*
fraude agatur, Philippus & Phœneas. neque enim
æque difficulter Ætoli prætorem alium, ac Ma-
cedones regem in meum locum ſubſtituant. Secun- 33
dum hæc ſilentium fuit. Quum Romanus eum
æquum cenſeret priorem dicere, qui petiſſet col-
loquium; Rex, ejus eſſe priorem orationem, qui
daret pacis leges, non qui acciperet; tum Roma-
nus, *Simplicem ſuam orationem eſſe. ea enim ſe*
dicturum, quæ ni fiant, nulla ſit pacis conditio. De-
ducenda ex omnibus Græciæ civitatibus regi præſi-
dia eſſe. captivos & transfugas ſociis populi Roma-
ni reddendos. reſtituenda Romanis ea Illyrici loca,
quæ poſt pacem in Epiro factam occupaſſet. Ptolo-
mæo regi Ægypti reddendas urbes, quas poſt Philo-
patoris Ptolomæi mortem occupaſſet. Suas populi-
que Romani conditiones has eſſe: ceterum & ſocio-
rum audiri poſtulata verum eſſe. Attali regis lega-
tus, *Naves captivoſque, quæ ad Cium navali prœlio*
capta eſſent, & Nicephorium, Veneriſque templum,
quæ ſpoliaſſet evaſtaſſetque, pro incorruptis reſtitui:
Rhodii, Peræam (regio eſt continentis adverſus
inſulam, vetuſtæ eorum ditionis) repetebant, po-
ſtulabantque, *præſidia deduci ab Iaſſo, & Bargyl-*
lis, & Euromenſium urbe, & in Helleſponto Seſto
atque Abydo, & Panopolim Byzantiis in antiqui
formulam juris reſtitui, & liberari omnia Aſiæ em-
poria portuſque. Achæi Corinthum & Argos repe-
tebant. Prætor Ætolorum Phœneas quum eadem,
fere quæ Romani, ut Græcia decederetur, poſtu-
laſſet,

laſſet, redderenturque Ætolis urbes, quæ quondam juris aut ditionis eorum fuiſſent; excepit orationem ejus princeps Ætolorum Alexander, vir (ut inter Ætolos) facundus. *Iamdudum ſe reticere*, ait, *non quo quicquam agi putet eo colloquio, ſed ne quem ſociorum dicentem interpellet. Neque de pace cum fide Philippum agere, neque bella vera virtute unquam geſsiſſe. In colloquiis inſidiari & captare: in bello non congredi æquo campo, neque collatis ſignis dimicare, ſed refugientem incendere ac diripere urbes, & vincentium præmia victum corrumpere. At non ſic antiquos Macedonum reges, ſed acie bellare ſolitos, urbibus parcere quantum poſſent, quo opulentius imperium haberent. Nam de quorum poſſeſsione dimicetur tollentem, nihil ſibi præter bellum relinquere, quod conſilium eſſe? Plures priore anno ſociorum urbes in Theſſalia evaſtaſſe Philippum, quam omnes qui unquam hoſtes Theſſaliæ fuerint. ipſis quoque Ætolis eum plura ſocium, quam hoſtem ademiſſe. Lyſimachiam pulſo prætore & præſidio Ætolorum occupaſſe eum. Cium item ſuæ ditionis urbem funditus evertiſſe ac deleſſe. Eadē fraude habere eum Thebas Phthias, Echinum,*
34 *Lariſſam, & Pharſalum.* Motus oratione Alexandri Philippus, navem, ut exaudiretur, propius terram applicuit. Orſum eum dicere in Ætolos maxime violenter, Phœneas interfatus, *Non in verbis rem verti*, ait: *aut bello vincendum, aut melioribus parendum eſſe. Apparet id quidem*, inquit Philippus *etiam cæco*; jocatus in valetudinem oculorum Phœneæ. & erat dicacior natura, quam regem decet & ne inter ſeria quidem riſu ſatis temperans. Indignari inde cœpit, *Ætolos, tanquam Romanos decedi Græcia jubere: qui, quibus finibus Græcia ſit, dicere non poſsint. Ipſius enim Ætoliæ, Agræos Apodeotaſque & Amphilochos, quæ per-*

magna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

agna eorum pars ſit, Græciam non eſſe. An quod ſociis eorum non abſtinuerim, juſtam querelam ıbent, quum ipſi pro lege hunc morem antiquitus rvent, ut adverſus ſocios ipſi ſuos, publica tantum ıctoritate dempta, juventutem ſuam militare ſiınt, & contrariæ perſæpe acies in utraque parte Ætolica auxilia habeant? Neque ego Cium exgnavi, ſed Pruſiam ſocium & amicum oppuantem adjuvi: & Lyſimachiam ab Thracibus ndicavi. ſed quia me neceſſitas ad hoc bellum à ſtodia ejus avertit, Thraces habent. Et Ætolis ıc. Attalo autem Rhodiiſque nihil jure debeo. n enim à me, ſed ab illis principium belli ortum ı. Romanorum autem honoris cauſſa Peræam hodiis, & naves Attalo cum captivis, qui compaunt, reſtituam. Nam quod ad Nicephorium Veriſque templi reſtitutionem attinet; quid ea reui poſtulantibus reſpondeam, niſi quo uno modo i ſilvæque cæſæ reſtitui poſſunt, curam impenıaque ſationis me præſtaturum: quoniam hæc inıſe reges poſtulare & reſpondere placet. Extrema s oratio adverſus Achæos fuit: in qua orſus ab tigoni primum, ſuis deinde erga eam gentem meis, recitari decreta eorum juſſit; omnes divinos nanoſque honores complexa: atque ad ea adjecit ens de exercitu, quo ab ſe deſciviſſent. invectusgraviter in perfidiam eorum: Argos tamen ſe dditurum eis dixit. De Corintho, cum imperatoRomano deliberaturum eſſe, quæſiturumque ſiıl ab eo, utrum iiſne urbibus decedere ſe æquum ſeat, quas à ſeipſo captas jure belli habeat, an iis ım, quas à majoribus ſuis accepiſſet. Parantibus 35 hæis Ætoliſque ad ea reſpondere, quum prope caſum ſol eſſet, dilato in poſterum diem colloo, Philippus in ſtationem, ex qua profectus ı, Romani ſociique in caſtra redierunt. Quintius

tius poſtero die ad Nicæam (is enim locus placue-
rat) ad conſtitutum tempus venit. Philippi nul-
lus uſquam nec nuncius ab eo per aliquod horas
veniebat: & jam deſperantibus venturum, repente
apparuerunt naves. Atque ipſe quidem, *quum tam*
gravia & indigna imperarentur, inopem conſilii
diem ſe conſumpſiſſe deliberando ajebat. Vulgo cre-
debatur, de induſtria rem in ſerum tractam, ne
tempus dari poſſet Achæis Ætoliſque ad reſpon-
dendum. & eam opinionem ipſe affirmavit, pe-
tendo, ut ſummotis aliis, ne tempus altercando
tereretur, & aliquis finis rei imponi poſſet cum
imperatore Romano liceret ſibi colloqui. Id pri-
mo non acceptum, ne excludi colloquio videren-
tur ſocii: deinde quum haud abſiſteret petere, ex
omnium conſilio Romanus imperator cum Ap-
pio Claudio Tribuno militum ceteris ſummotis
ad extremum littus proceſſit. Rex cum duobus
quos pridie adhibuerat, in terram eſt egreſſus. Ib
quum aliquamdiu ſecreto locuti eſſent, quæ act
ad ſuos Philippus retulerit, minus compertum eſ
Quintius hæc retulit ad ſocios. *Romanis eum ce*
dere tota Illyrici ora, perfugas remittere, ac ſi qu
eſſent captivi. Attalo naves, & cum iis captos na
vales ſocios: Rhodiis regionem, quam Peræam vo
cant, reddere: Iaſſo & Bargyllis non ceſſurum. Æ
tolis Pharſalum Lariſſamque reddere. Thebas no
reddere. Achæis non Argis modo, ſed etiam Corinth
ceſſurum. Nulli omnium placere partium, quibu
ceſſurus, aut non ceſſurus eſſet, deſtinatio. *plus e*
nim amitti in iis, quam acquiri. nec unquam, ni
tota deduxiſſet Græcia præſidia, cauſſas certaminum
36 *deponere.* Quum hæc toto ex concilio certatim
omnes vociferarentur, ad Philippum quoque pro
cul ſtantem vox eſt perlata. itaque à Quintio pe
tit, ut rem totam in poſterum diem differret, pro

fect

ſecto aut perſuaſurum ſe, aut perſuaderi ſibi paſ-
ſurum. Littus ad Thronium colloquio deſtina-
tur. eo mature conventum eſt. Ibi Philippus pri-
mo & Quintium, & omnes qui aderant, rogare,
ne ſpem pacis turbare vellent. Poſtremò petere
tempus, quo legatos Romam ad ſenatum mittere
poſſet. *Aut his conditionibus ſe pacem impetratu-
rum, aut quaſcunque ſenatus dediſſet, leges pacis
accepturum.* Id ceteris haudquaquam placebat.
nec enim aliud, quam moram & dilationem ad
colligendas vires quæri. Quintius *verum id futu-
rum fuiſſe*, dicere: *ſi æſtas, & tempus rerum geren-
darum eſſet. nunc hieme inſtante nihil amitti, dato
ſpatio ad legatos mittendos. Nam neque ſine auctori-
tate ſenatus quicquam eorum ratum fore, quæ cum
rege ipſi pepigiſſent: & explorari (dum bello neceſ-
ſariam quietem ipſa hiems daret) ſenatus auctori-
tatem poſſe.* In hanc ſententiam & ceteri ſociorum
principes conceſſerunt: induciiſque datis in duos
menſes, & ipſos mittere ſingulos legatos ad edo-
cendum ſenatum, ne fraude regis caperetur, pla-
cuit. Additum induciarum pacto, ut regia præſi-
dia Phocide ac Locride extemplo deducerentur.
Et ipſe Quintius cum ſociorum legatis Amynan-
drum Athamanum regem; utque ſpeciem legatio-
nis adjiceret, Q. Fabium (uxoris Quintii ſororis
filius erat) & Q. Fulvium, & Appium Claudium
miſit. Vt ventum Romam eſt, prius ſociorum le- 37
gati, quam regis auditi ſunt. cetera eorum oratio
conviciis regis conſumpta eſt. Moverunt eo ma-
xime ſenatum, demonſtrando maris terrarumque
regionis ejus ſitum: ut omnibus appareret: ſi De-
metriadem in Theſſalia, Chalcidem in Eubœa,
Corinthum in Achaia rex teneret; non poſſe libe-
ram Græciam eſſe: & ipſum Philippum non con-
tumelioſius, quàm verius, compedes eas Græciæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

appellare. Legati deinde Regis intromiſſi, quibus longiorem exorſis orationem, brevis interrogatio, ceſſurusne iis tribus urbibus eſſet, ſermonem incidit. quum mandati ſibi de his nominatim negarent quicquã, ſic infecta pace regii dimiſſi. Quintio liberum arbitrium pacis ac belli permiſſum. Quo ut ſatis apparuit, non tædere belli ſenatum, & ipſe victoriȩ quam pacis avidior, neq; colloquium poſtea Philippo dedit, neq; legationem aliam, quam quæ omni Græcia decedi nunciaret, admiſſurum dixit.

38 Philippus quum acie decernendum videret, & undiq; ad ſe contrahendas vires, maxime de Achaiæ urbibus regionis ab ſe diverſæ, & magis tamen de Argis, quam de Corintho ſollicitus, optimum ratus Nabidi eam Lacedæmoniorum tyranno, velut fiduciariam dare, ut victori ſibi reſtitueret: ſi quid adverſi accidiſſet, ipſe haberet. Philocli, qui Corintho Argiſque præerat, ſcribit, ut tyrannum ipſe conveniret. Philocles, præterquam quod jam veniebat cum munere, adjicit ad pignus futuræ reg cum tyranno amicitiæ, filias ſuas regem Nabidi filiis matrimonio conjungere velle. Tyrannu primo negare, aliter urbem eam ſe acceptum niſi Argivorum ipſorum decreto arceſſitus ad auxilium urbis eſſet. deinde, ut frequenti concion non aſpernatos modo, ſed abominatos etiam nomen tyranni audivit; cauſſam ſe ſpoliandi eos na ctum ratus, tradere ubi vellet urbem, Philocler juſſit. Nocte ignaris omnibus acceptus in urber eſt tyrannus. prima luce occupat ſuperiora omni loca, portæque clauſæ. Paucis principum tumul tum inter primum elapſis, eorum abſentium dire ptæ fortunæ: præſentibus aurum atque argentur ablatum: pecuniæ imperatæ ingentes. qui no cunctanter contulêre, ſine contumelia & lacera tione corporum ſunt dimiſſi: quos occulere au

retra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

etrahere aliquid ſuſpicio fuit, in ſervilem modum acerati atque extorti. Concione inde advocata, ogationem promulgavit; unam de tabulis novis, lteram de agro viritim dividendo. duas faces no- antibus res ad plebem in optimates accenden- iam. Poſteaquam in poteſtate Argivorum civitas 39
rat, nihil ejus memor tyrannus, à quo eam civi- atem, & quam in conditionem accepiſſet, lega- os Elatiam ad Quintium & Attalum Æginæ hi- ernantem mittit, qui nunciarent, Argos in po- ſtate ſua eſſe. eo ſi veniret Quintius ad collo- uium, non diffidere ſibi omnia cum eo conven- ura. Quintius, ut eo quoque præſidio Philippum udaret, quum annuiſſet ſe venturum, mittit ad ttalum, ut ab Ægina Sicyonem ſibi occurreret, ſe ab Anticyra decem quinqueremibus, quas iis orte ipſis diebus L. Quintius frater ejus adduxe- at ex hibernis Corcyræ, Sicyonem transmiſit. am ibi Attalus erat, qui quum, tyranno ad Ro- anum imperatorem, non Romano ad tyrannum undum diceret, in ſententiam ſuam Quintium aduxit, ne in urbem ipſam Argos iret. Haud ocul urbe Mycenica vocatur. in eo loco ut con- ederentur, convênit. Quintius cum fratre & ibunis militum paucis, Attalus cum regio co- itatu, Nicoſtratus Achæorum prætor cum au- liaribus paucis venit. tyrannum ibi cum omni- us copiis operientem invenerunt. Progreſſus ar- atus cum ſatellitibus eſt in medium fere interja- ntis campi: inermis Quintius cum fratre & duo- s tribunis militum: inermes item Regi prætor chæorum, & unus ex purpuratis latus cingebant. itium ſermonis ab excuſatione tyranni ortum: *od armatus ipſe armatiſque ſeptus, quum inermes manum imperatorem, regemque cerneret, in col- uium veniſſet. neque enim ſe illos timere, ſed*

exules Argivorum. Inde ubi de conditionibus amicitiæ cœptum agi eſt, Romanus duas poſtulare res. unam, ut bellum cum Achæis finiret: alteram, ut adverſus Philippum mitteret ſecum auxilia. Auxilia ſe miſſurum dixit. pro pace cum Achæis, induciæ impetratæ, donec bellum cum
40 Philippo finiretur. De Argis quoque diſceptatio ab Attalo Rege eſt nata: quum fraude Philoclis proditam urbem vi ab eo teneri argueret: ille, ab ipſis Argivis, ut ſe defenderet, accitum. Concionem Argivorum rex poſtulabat, ut id ſciri poſſet. Nec tyrannus abnuere: ſed deductis ex urbe præſidiis, liberam concionem, non immiſtis Lacedæmoniis declaraturam quid Argivi vellent, præberi debere dicebat rex. Tyrannus negavit deducturum. Hæc diſceptatio ſine exitu fuit. de colloquio diſceſſum: ſexcentis Cretenſibus ab tyranno datis Romano; induciiſque inter Nicoſtratum Prætorem Achæorum & Lacedæmoniorum tyrannum in quatuor menſes factis. Inde Quintius Corinthum eſt profectus: & ad portam cum Cretenſium cohorte acceſſit, ut Philocli præfecto urbis appareret tyrannum à Philippo deſciſſe. Philocles & ipſe ad imperatorem Romanum in colloquium venit: hortantique ut extemplo tranſiret, urbemque traderet, ita reſpondit; ut diſtuliſſe rem magis, quam negaſſe, videretur. A Corintho Quintius Anticyram trajecit: inde fratrem ad tentandam Acarnanum gentem miſit. Attalus ab Argis Sicyonem eſt profectus. Ibi & civitas novis honoribus veteres regis honores auxit: & rex ad id, quod ſacrum Apollinis agrum grandi quondam pecunia redemerat eis, tum quoque ne ſine aliqua munificentia præteriret civitatem ſociam atque amicam, decem talenta argenti dono dedit: & decem millia medimnûm frumenti. atque ita Cenchreas ad naves

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

rediit. Et Nabis firmato præſidio Argis Lacedæmonem regreſſus, quum ipſe viros ſpoliaſſet, ad fœminas ſpoliandas uxorem Argos remiſit. Ea nunc ſingulas illuſtres, nunc ſimul plures genere inter ſe junctas domum arceſſendo, blandiendoque ac minando, non aurum modo iis, ſed & poſtremo veſtem quoque, mundumque omnem muliebrem ademit.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM, QVÆ ſecundo hoc tomo continentur.

A.

ABelox obſides totius Hiſp. liberat. 102
Abydenorum interitus. 607
Abydenos oppugnat Philippus. 669
Acarnanum execratio. 365
Acerra direpta atque incenſa. 168
Adherbalis & Lælii navalis pugna. 516
Achæi conſultant contra Nabim regem. 677 *ſolicitantur ut deficiant ad Romanos.* 725. *deficiunt à Philippo.* 732
Achæos tentat Philippus illigare Romano bello. 678
Agatirnæ colluviei hominum perfugium. 385
Agrigentum Lævinus oppugnat. 383
Ædes Menti & Veneri Erciniæ. 168
Æneſidemi conſtantia. 735
Ætolorum cum pop. Rom. ſocietatis conditiones. 362
Ætolos ad arma contra Philippũ concitat Damocritus. 694. *Ætoli caſtris exuti.* 697. *fines Theſſaliæ populantur.* 719
Alcon Saguntinus de pace agit cum Annibale. 22
Alexandri Ætolorum Principis ad Philipp. oratio. 744
Alorcus ſuadet pacem. 22
Alpium quam difficilis tranſitus. 40

Amilcar

Amilcar capitur in bello Gallico. 741
Andranodorus interficitur. 239
Andros inſula capitur à Romanis. 699
Annibal & Scipio clariſſimi duces. 48
Annibalis ingenium. 13. *inſidiæ.* 64. 439. *dolus.* 104. *penuria.* 122. *inſidiæ detectæ.* 125. *ad milites Hiſpanos oratio.* 21. *teſtimonium de Fabii virtute.* 112. *concio.* 51. *induſtria.* 285. *laus* 490.
Annibal novennis jurat ſe hoſtem pop. Rom. 11. *Olcadum fines intrat.* 14. *tragula læditur.* 17 *Rom. legatos non admittit.* 18. *præſidio Africam firmat.* 30. *ſpectrum in quiete videt.* 31. *Rhodanum trajicit.* 36. *præmia ſuis pronunciat.* 55. *Romanos adoritur.* 69. *hiberna movet.* 79. *altero oculo capitur.* 80. *quantis copiis in Italiam tendat.* 47. *quanam alpes tranſierit* ibid. *Italiæ agros devaſtat.* 87. *non vim dictatoris ſed prudentiam timet.* 90. *arte eludit Romanos.* 96. *fugam ſimulat.* 123. *ad Cannas caſtra ponit.* 126. *eum conſules inſequuntur.* ib. *aciem inſtruit.* 127. *ad Hamas venit.* 193. *Cumas oppugnat.* ibid. *Nolam tentat.* 202. *miro ſpectaculo ſuos ad pugnam ſtimulat.* 51. *Tarentum venit.* 281. *benigne alloquitur Tarentinos.* 283. *arcem Tarentinam oppugnat.* 284. *in Campaniam cōtendit.* 336. *Romam.* 339. *profligit Mag. equitum.* 110. *Cn. Fulvium fudit.* 402. *nocte caſtra movet.* 422. *Locrorum obſidionem ſolvit.* 442 *relictis caſtris Apuliam petit.* 461. *Locros contendit.* 553. *Scorpione petitur.* 554. *in Africam trajicit.* 620. *venit.* 625. *ſuos & Scipio ad certamen inſtruit.* 635. *Adrumetum perfugit.* 639.

Annuli abuſus. 441
Appius Cl. vulneratur. 338.
Appius à Gallis cæditur. 654.
Apollinares ludi. 435
Apollonides ad concordiam hortatur. 243.
Apennini frigora. 77.
Ariſtæni prætoris Achæorum oratio. 727
Argivorum urbem Nabidi tradit Philip. 748
Arpinas proditor. 263
Arpos oppugnat Fabius conſul. 264. *nocte capit.* 265
Aſdrubal à barbaro obtruncatur. 11, *palantes Roman. intercipit.* 72. *juſsus in Italiam exercitum ducere.* 181. *reliquias Scipionum aggreditur.* 321. *repellitur.* 322. *Alpes tranſire nũciatur.* 456 *Placentiam obſidet.* 457. *noctu caſtra movet.* 496 *Gadeis perfugit.* ibid. *cum Magone de rerum ſumma conſultat.* 431. *cum Syphace reparat exercitum.* 603
Aſdrubalis fides Punica. 354. *in Italiam adventus.* 452. *literæ interceptæ.* 462. *ſolertia.* 466. *ejus caſtra incendit Scipio.* 601
Aſtapæ oppugnatio. 504
Athenagoras Dardanos adoritur. 697
Athenienſium legati ad Senatum. 657. *ad Ætolos.* 682
Attalo honores immodici habiti. 668
Attalus auxilium petit adverſus Antiochum. 714
Auctores ſeditionis. 508. *comprehenſi.* 510
Aurelii expoſtulatio. 704
Auſetani ſe Romanis dedunt. 72

B.

Baleares inſulæ. 521
Bellum indicitur Carthaginienſibus. 28
Bellum cum Philippo Macedonum rege motum. 257
Boji à Romanis deficiunt. 33
Bomilcaris claſsis fugit. 310
Boſtaris & Hannonis literæ ad Annib. 345
Bruttiorum urbes deficiunt. 620

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

C.

Chalcis a Romanis capta & direpta. 674
C. Terentius plebejus conſul unus creatur. 116
Calavii filius de nece Annibalis cogitat. 156
Calonum legati loco ad Syphacem. 600
Campani de occupanda Italia cogitant. 153 *Cumanis inſidiantur.* 191
Campanorum & Annibalis leges pacis. 154. *diſcordia.* 288. *indicata conjuratio.* 403
Campanæ delitiæ Annibalis exercitum enervarunt. 170
Campani & Siculi Romam introducti, ut de Flacco & Marcello colloquerentur. 368
Cannenſe prœlium. 128
Cannenſes legiones. 577
Capua. 149. *oppugnatur.* 301. 334. *deditur Romanis.* 349
Capuæ perditi mores. 151
Carthaginienſium claſsis. 58. 252. *Carthaginem novam oppugnat Scipio.* 388. *Mago tuetur* 390. *capitur* 392. *Carthaginienſium pavor.* 580. *terror.* 604. *eorum claſſem oppugnant Romani.* ibid. *Carthaginienſ. pacem petunt.* 614. *Carthag. legatorum petitio in Senatu.* 622. *Carth. legati in Senatum vocati.* 647. *Carthaginienſes ſtipendium Romam advehunt.* 708
Caſtrenſis tumultus. 506
Caſtulonem Scipio deditione accipit. 502
Cauſa belli Athenienſium cum Philippo. 675
Celetrum deditur, & Pelium vi capitur. 694
Celtiberorum perfidia 316
Cenſorum munia. 417
Cenſores creantur. 416
Cenſoribus dies dictus. 594
Ceremoniarum neglectus. 87
Ceriales ludi. 644
Certamen de dictatore. 407. *inter dictatorem & tribunos plebis.* ib. *inter cenſores.* 592. *de provinciis.* 645
Cirtha deditur Maſaniſſæ. 609
Claſsis Punica in Sardiniam trajecta. 408
Claſsis ab Hierone cum commeatu Romam miſſa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

miſſa. 118

Claudius Nero in Hiſpaniam mittitur. 353 *Aſdrubalem proſequitur.* 354

Claudii claſsis tempeſtate disjicitur. 643

Coloniarum nomina quæ milites, pecuniamque negabant Romanis. 414

Compſa Pœno tradita. 148

Conſul Cornelius adverſus Inſubres proſpere pugnat. 740

Conſul ad dictatorem ſine lictoribus venit. 89

Conſul admovet exercitum Philippi caſtris. 717.

Conſulum diſcordia. 126

Conſules agrum Campanum devaſtant. 296. *Capuam obſident.* 299 *aſſequuntur Aſdrubalem.* 467. *adoriuntur,* 468. *in urbem redire juſsi.* 485

Conſ. Romani & Philippi colloquium. 716

Contentio pro murali corona. 394

Corinthum oppugnatur. 733.

Cn. Scipio cum exercitu in Hiſpaniam migrat. 71. *navali prœlio Aſdrubalem adoritur.* 98. *in femore tragula configitur.* 260. *funditur.* 320

Cn. Bæbius à Gallis circumventus. 712

Crotonem Bruttii oppugnare ſtatuunt. 211

Crotoniatæ naves in Locros traducuntur. 214

Crudele mortis exemplum 241

D.

D*amarata Andranodorum ad tyrannidem retinendam ſtimulat.* 236

Damaſippus Lacedæmonius. 303

Damocriti prætoris Ætolorum ſententia. 685

Decemviri ut veteranis agrum dividerent creati. 655

Decii Magii erga Romanos fides. 154

Deliberatio de oppugnando Aſdrubale. 465

Demiurgi Achæorum de ſumma rerum diſſentiunt. 732

Delphicum oraculum. 138. 557

Duæ matres præ gaudio exanimantur. 86

Duel-

Duellum Campani Iubelii & Cl. Aſelli Romani. 205. *Badii Campani & Criſpini Rom.* 296. *inter patrueles de principatu.* 503
Duplex tributum Romanorum. 185

E.

ELatia oppugnatur. 734. *capitur.* ibid.
Elephanti quonam modo trajecti. 36
Ennenſes defenſionis cupidi. 254. *cæduntur.* 256
Epiſtolæ fictæ. 247
Epirotæ legati ad Philippum. 559
Etruria deficit. 433
Ex Proſerpinæ theſauris pecunia clam ſublata. 664

F.

FAbii cunctatio infamis. 94. *ſacrorum cauſa Romam vocatur.* 98. *dictatura ſe abdicat.* 113. *Campanorum agros depopulatur.* 205. *Caſilinum oppugnat.* 231. *quas urbes in Samnio capiat* 233. *Magiſtro equitum ſuccurrit.* 110
Fabii conſilium. 137
Fabius obſidet Tarentum. 422
Feroniæ templum ſpoliatur. 344
Falarica quod telum. 18
Feciales ad fœdus feriendum. 649
Flaminius equo devolvitur. 81. *ejus ferocia & impietas.* 80
Flavii Lucani proditio adverſus Gracchum. 293.
Fremitus exhauſtæ urbis. 337
Fulvii in puniendis Campanis ſeveritas. 351
Fulvius oppugnat Hannonis caſtra. 288. *ab Annibale funditur.* 300. *reus amiſſi in Apulia exercitus à Cn. Sempronio accuſatur.* 332. *ſeſe defendit.* 333.

G.

GAditani portas claudunt Magoni. 524 *ſe Romanis dedunt.* 525
Gallorum riſus de legatis Rom. 29
Galli alpium incolæ Annibalem oppugnant. 42. *ex inſidiis adoriuntur.* 43. *invidere*

Anni-

Annibali incipiunt. 77
Galli Romanos ad Cremonam bello laceſſunt. 672.
Gracchus Campanos opprimit. 193. acriter pugnat cum Hannone. 227. libertate donat ſervos. 228. occiditur. 295

H.

HAnno Barchinæ factionis inimicus. 12. pulſus à T. Sempronio. 195
Hannonis oratio in Hannibalem. 18
Hannonis exercitus fuſus. 228
Hanno in Bruttios redit. 290. à Martio in fugam vertitur. 515. interficitur. 589
Hieronymus Rex in Sicilia omnia turbat. 214. Hieronymi tyrannici mores. 215. conjuratur in eum. 215. deficit a Romanis. 216. à conjuratis necatur. 217
Himilco Hannonem increpat. 161
Hipponiates ab Annibale in Siciliam. 327
Hiſpani ad defectionem ſpectant. 103. fugantur. 547
Hiſpaniæ Principes ad Scipionem deficiunt. 426
Hoſtilius Tubulus proſperè cum Annibale pugnat. 458

I.

IGnis Veſtæ extinctus. 489
Illiturgi oppidum obſidetur. 208. oppugnatur à Scipione 500. capitur ſoloque æquatur. 502
Incendium Romæ. 366. ejus autores comprehenſi. 367
Indibilis deficit. 545
Interregnum. 115
Iovis epulum. 453
Iubellius ſibi mortem conſciſcit. 351
Iunius dictator etiam ſceleratos armat. 163

L.

LAciniæ Iunonis templum. 212
Latinorum ſociorumque fremitus in populum Romanum. 413
Lælius cum captivis Romam venit. 409
Legati Romanorum Hiſpanos

ſpanos ad defectionem ſolicitant. 28. à Carthaginienſibus prope violati. 624. ad Philippum miſsi. 626. ad Hannibalem revocandum. 605. ad Syracuſanos. 249. Ptolemæi ad pop. Rom. 660. à Rege Syphace Romam veniunt. 404. Carthaginienſium Romam miſsi. 642. Philippi ad Ætolos. 681.
Leontini deficiunt à Romanis. 245
Levia certamina inter Coſſ. & Philippum. 688
Literæ à conſ. Romam miſſæ. 137
Livius quadrigis, Claudius equo triumphat. 486
Locrenſibus libertas reſtituitur. 572
Locrorum arx capitur. 552
L. Manlii Pr. exercitus cæditur. 34
L. Bantium ſibi conciliat prætor. 165
L. Poſtumius cum exercitu deletus. 177
L. Marcius res Hiſpaniæ perditas reſtituit. 321
Ludorum Apollinarium origo. 287
Ludi Apollinares. 361
Ludi Nemei. 446. 449 Romani & plebeji 487. Funebres. 705
Luſtrum conditur. 452. 593

M.

Macedonici belli cauſſa. 653
Macedonum pavor conſpectis ſuorum vulneribus. 688
Magiſter equitum Fabii cunctationem incuſat. 91
Magiſtri equitum inſolentia. 108
Magiſter equitum ſibi imperium abrogat. 111. in planum caſtra defert. 104. inter eum & Dictatorem æquatum imperium. 108
Mago in fugam vertitur. 475. in Italiam trajicit. 523. Gallos & Ligures advocat. 550. læditur. 618. in Liguriam profugit ex vulnere mortuus. 619
Maharbal ſociorum P. R. agros depopulatur. 54
Mandonius ceterique turbones Romanis deduntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

tur. 548
Marcellus Nolanis ſuccurrit. 164. in Annibalem copias ducit. 182. Hannonem & Epicidem fudit. 329. Salapiam recipit. 400 cum Annibale pugnat. 402. contra Annib. caſtra movit. 418. fugat Annib. 422. accuſatur à Tribuno plebis. 432
Marcelli gravis oratio in milites. 419. Marcelli milites. 545
M. Centenii poſtulatum in Senatu. 298. exercitus ejus funditur. 299
Marcius Aſdrubalis caſtra noctu invadit. 325
Marcii gloria 326
Marcii literæ offendunt. 332
M. Livius conſulatum recuſat. 450
M. Æmilius legatus ad Philippum. 670
Maſaniſſa regis Galæ filius. 268. Socius Carthaginienſium. 317. ad Lælium pergit. 550. Thapſum capit. 583 vincitur à Syphace. 584. Syphacis agros devaſtat. 587. Hannonem elicit. 588. ducit Sophoniſbam. 610. venenum Sophoniſbæ mittit. 613
Maſaniſſæ ad Scipionem acceſſus. 582. fortuna. ibid.
Maſaniſſæ legati in Senatum introducti. 616
Maſæſylorum rex Syphax. 497
Metelli formido. 135
Metilii in dictatorem concio. 106
Munus gladiatorium Scipionis. 503
Mutina obſidetur. 33

N.

Nabidis in Argivos crudelitas. 748. colloquium cum Quintio. 749. uxor ejus Argivos ſpoliat. 750
Navalis pugna inter Pœnos & Romanos, 60. inter Rom. & Tarentinos. 381
Navali pugna Romani Pœnos vincunt. 444.
Nero relicto Annib. adverſus Aſdrubalem properat. 462. ad ſtativa ſua redit. 470.
Nolam oppugnat Annibal.

bal. 166. Nolanus Senatus Romanorum, plebs Annibalis erat. 197
Naſus capitur. 313
Navii virtus bellica. 37
Numidæ ad pedeſtria bella rudes. 337
Numidæ populatores in Sicilia. 359

O.

OBſides Tarentini cuſtodia educti. 279 ob id conjuratio de prodendo Tarento. 280
Opuntiorum urbs diripitur. 482
Oratio pro Siciliæ militibus. 276. Paulli Coſ. morituri ad Cornelium. 130. P. Sempronii. 132. M. Iunii de captivis redimendis. 140. T. Manlii Torquati. 142. Varronis Coſ. ad Legatos Campanos. 152. Hannonis in Senatu. 161. Magiſtri equitum. 93. Legatorum Samnitium ad Annibalem. 199. Q. Fabii de creandis conſulibus. 218. Sopatri de Andranodori & Themiſtii cæde. 240 Pinarii ad ſuos. 254. Scipionis ad ſuos. 48. pro militibus in Siciliam relegatis. 276 Marcii ad milites. 323 Vibii Virii. 347. Lævini conſulis. 377. Scipionis ad milites. 385. 389. Indibilis ad Scipionem. 427. Neronis Coſ. ad milites. 464. Philippi ad Socios. 484. Scipionis ad ſeditioſos. 511. ad milites. 518. Maſaniſſæ. 522. Legatorum Saguntinorum. 526. Q. Fabii Max. 529. Locrenſium de Pleminii crudelitate. 565. Scipionis ad milites. 576. Syphacis ad Scipionem. 611
Ordinum liberalitas in ſuſtinenda ærarii inopia. 231
Oringis capitur. 377
Oſtia Rhodani. 34

P.

PAcis conditiones cum Carthaginienſibus. 641
Pacis leges dat Quintius. 743
Pacuvii campani conſilium. 149
Paſtor quidam dux viæ. 717

Pax

Pax cum Philippo & Romanis. 560
Phaleriam expugnat conſul. 721
Philippi expeditiones. 364. *fuga.* 258. *Legati ad Annibalem.* 189. *leges federis inter eum & Annib.* ib. *libidines.* 447. *apparatus.* 686. *angor in apparando bello.* 710. *intra Tempe ſtativa.* 721. *Philippi & Quintii colloquium.* 742
Philippus Apolloniam oppugnat. 257. *cum Ætolis pacem facit.* 559. *frumentatores intercipit.* 690. *ferè capitur.* 691. *nocte diſcedit.* 692
Philodemus tradito Romanis Eurialo ad Epicidem redit. 306
Placentia direpta. 661
Pleminii in Locrenſes crudelitas. 555. *in vinculis moritur.* 574
Polineus ad concordiam hortatur. 236
Populus bellum adverſus Philippum jubet. 659
Pœni Petelliam oppugnant. 184. *à Syracuſis abſcedunt.* 253. *Victores Cn. Scipionem inſequuntur.* 318. *terga dant.* 204. *fugati.* 492. 495. *fuſi.* 638. *Pœnis flentibus Annibal ridet.* 650
Pœnus Hieronis regnum vaſtat. 138
Poſtumii Publicani ſcelerata fraus. 273
Prœlium exploratorum. 38. *Scipionis & Annibalis.* 55. *inter Romanos & Pœnos.* 65. *Carpetanorum cum Annibale.* 14. *anceps inter Pœnos & Marcelli exercitum.* 203. *inter Conſules & Annibalem.* 297. *inter Neronem Conſ. & Annibalem.* 460. *cum Magone in Inſula.* 617
Præneſtini Caſilinum occupant. 168
Prodigia varia. 77. 222. 279
Provinciarum & exercituum Rom. diviſio. 261. 272. 331. 410.
Provinciarum & Legionum diviſio. 560. *ſortitio.* 596. 627. 706
P. Scipio in Hiſpan. petit 355. *ejus virtus.* 356.

Puni-

Punicus exercitus in Hiſpania. 491

Q.

Q. Fabius Maximus moritur. 626
Q. Fulvius Romam pergit. 341
Q. Metelli de Scipione ſententia. 570

R.

Res in Hiſpania geſtæ. 259. in Græcia adverſus Philippum. 478.
Reſponſio Marcelli. 370
Scipionis. 534. 615. 633
Romana claſsis Carthaginienſem depopulatur. 478
Romani de rerum ſumma metuunt. 25. Legatos mittunt Carthag. 26. quid iis reſponſum. ib. terrentur prodigiis. 55. Placentiam perveniunt. 56. vincuntur. 66. Saguntum recipiunt. 261. cæduntur capto Tarento. 283. fugantur. 84. vincuntur. 283
Romani & Attalus cum Ætolis de ratione belli gerendi colloquuntur. 700
Romani legati ad Ægypti regem. 654. ad Carth. & Maſaniſſam. 662
Romæ incendium. 266
Romanorum mulierum terror. 341
Romanorum & Annibalis inſtructas acies tempeſtas diremit. 344
Romanus exercitus in Hiſpania. 492. Romanus legatus ad Ætolos. 683
Rupes quædam invia. 45

S.

Saguntini Romam legatos mittunt. 15
Salapia traditur Marcello. 380. Salapiani fraudem Annibalis eludunt. 442
Scipio in Hiſpaniam properat. 102
Scipiones exercitum dividunt. 315. 179. obſiſtere parant Aſdrubali. 182
ejus copias ſuperant. 183
Scipio Aſdrubalem adoritur. 428. ſuos hortatur. ibid. Aſdrubalem fugat. 430. regium nomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

nomen ſibi deprecatur. 430. Maſsivam ad Maſaniſſam remittit. ibid. contra Aſdrubalem pergit. 476. Oringin oppugnat. ibid. adverſus Mandonium & Indibilem pergit. 519. in Siciliam proficiſcitur. 540. Maſaniſſam reprehendit. 612. triumphat. 651
Scipionis in obſides humanitas. 396. liberalitas. 398. colloquium cum Maſaniſſa. 522. induſtria. 544. precatio. 579. congreſsus cum Annibale. 630
Seditioſi ad ſtipendium convenire Carthaginem jubentur. 509
Seditio in exercitu Romano. 708
Sempronius ad pugnam elicitur. 64. ad Comitia Romam venit. 67. cum Annibale confligit. 591
Senatus campanis datus. 774
S. C. de rebus Syracuſanis. 374. de Tarentinis. 437. de Provinciis. 539. de reddendis pecuniis quas privati pro repub. contuliſſent. 564
Servorum conjuratio detegitur. 737
Sext. Ælius nihil in Gallia memorabile geſsit. 736
Sicilia tota ad Romanos inclinat. 384
Siculorum comploratio. 369. in Marcellum oratio. ibid.
Sophonisbæ ad Maſaniſſam oratio. 609
Sulpicii oratio de bello Macedonico. 657. Sulpicius in Macedoniam trajicit. 666
Sulpicius Coſ. Daſſaretiorum fines populatur. 686
Syphax à Maſaniſſa victus. 268. ducit filiam Aſdrubalis. 574. mittit legatos ad Scipionem. 575. adverſus Maſaniſſam bellat. 608. capitur. ibid.
Syracuſani prætores creantur. 237
Syracuſanorum ſeditio. 248. Res. 302. Oratores ad Marcellum. 311
Syracuſa diripiendæ Roman. militi datæ. 314

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Syracuſana ſpolia. 327

T.

T*Arentum proditione captum.* 424.
Thaumacos oppugnat Philippus. 709
Tempeſtas claſſem Rom. prope obruit. 700
Transfugæ & mercenarii milites obvium quemque interficiunt. 312
Traſimenus lacus. 81
Tricaſtini. 40
Triumphus L. Furio decernitur. 704
T. Manlius conſulatum recuſat. 360
T. Sempronius in ſenatu patres ſolatur. 178
Triumviri menſarii ob argenti penuriam Romæ facti. 173
Turinum Pœnis deditur. 292

V.

V*Alerii Conſulis geſta.* 406
Variæ in Senatu Carthaginienſi ſententiæ. 602
Varie affecti Carthag. ob Annibalis reditum. 629
Vectigal ex ſalaria annona. 592
Vermina deleto exercitu ſuo fugit. 640
Verminæ ad Senatum Rom. legati. 663
Vermina pacis conditiones accipit. 671
Vibius cum XXVII. *ſenatoribus venenum ſumit.* 349
Villius Conſ. Philippum fundit fugatque. 711
Volonum exercitus à ſignis diſceſſit. 299
Vticam Scipio obſidet. 590. *inde abſcedit.* 591

X.

X*Enophanis mendacium.* 189
Xenophanis Annibaliſq; legati intercipiuntur. 190

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 2